

Señor, Ee
Memento

82

† IHS

BIBLIOTECA DE LOYOLA.

Sala 1
Estante 49
Plúteo 1

ipra sunt.
us uob

nos su
11

123,1

SENTENTIAE,
ET EXEMPLA

*Ex probatissimis quibusque scriptoribus collecta, &
per locos communes digesta per Andream
Eborensem Lusitanum.*

Præterea opus in

SENTENTIAE, ET EXEMPLA

Ex probatissimis quibusque scriptoribus collecta, &
per locos communes digesta per Andream
Eboremsem Lusitanum.

Et ne oneroso volumine grauaretur lector, totum opus in
duos diuisum est tomos: quorum alter senten-
tias, alter exempla refert.

Uterque autem tomus, in hac editione, à multis mendis, quibus
ex purgata est, scatebat, purgatus est.

ex purgata est
not. et missa de los
In quid dicitur
un. p. me. al.
ex purgat. de
ano de 1612
a. d. de Mayo
de 1612

Amicus
Cameracensis

Carolus de Leyola, y m. l. b. n. a. c.
PARISIIS,

Apud Gulielmum Iulianum, sub signo Amicitiae prope
Collegium Cameracense.

AD LECTOREM
EPIGRAMMA.

*Vt, cum per virides sylvas, saltusque vagatur,
Soleri cura mella recondit apis:
Sic legit hos flores Eboræ felicis alumnus
Autorum in campis, lector amice, tibi.
Nam quicquid scitu dignum cecinere poeta,
Quicquid scriptorum seu monumenta tenent,
Seu quicquid diuinum sacrata volumina condunt,
Dispositum mira sedulitate refert.
Vt facile possis in promptu semper habere,
Quæ fuerant variis sæpe petenda locis.
Si sapis, oblatos inter versare flores:
Hic mella inuenies, nectar, & ambrosiam.*

ORNATISSIMIS
ATQVE RELIGIOSSIMIS

Olyssipponensis collegij, ordinis Præ-
dicatorum patribus Andreas
Eborensis vtrunque

S.

Divplici nomine, dignissimi pa-
tres, patrocinium vestrum in no-
stros elegeram flores, & quod à
primò lapide dicati sunt Domi-
no, & quod cōgregationem ve-
stram affectuosissime veneror,
iamque accingebat operi, iam cum chartis luctaba-
tur ingenium, cum vestri nominis autoritas, vitæ ac
religionis integritas, & studiorum cōsideratus splendor
me totum prostravit in faciem. Quid tunc agerem ne-
sciebam, subsistere, timoribus progredi, temeritatis erat.
Casus tandem pro consilio fuit: nanque dum sopora-
tum iudicium à severitatis consideratione subtraho,
dum submissos oculos in vtrunque vestra professionis
nobilitatem subleuo, noua tunc mansuetudinis lux,
noua benignitatis effulsit facies, quæ propositum meum
fecit inuictum: quæ prouocare in patronos compulit,
quos prius verebar iudices. Illos itaque amplexus,
quibus me aliquando admittitis hospitem, in nostra
foetura congratulationem flagito. Non est, quod ex
opificis tarditate pretium reputetur operis. Vicimus,

à ij

EPISTOLA.

Patres, vicimus expectationem nostram: date locum gloriosis vocibus: scriptorum enim gloriam, non nostram predico. Religiosis namque auribus graue, castam, & fructuosam lectionem offerimus, vestro prorsus & applausu & commendatione dignam: cum quod scriptorum venerationi plurimum tribuendum sit, tum quod ex varia lectionis floribus illos tantum decerpimus, qui vel nervis constarent, vel spiritum saperent: ceteros, aut quod virtuti minus fauerent, aut quod displiceret prolixitate sua, ex industria reiecimus: quosdam etiam, ut nostris conatibus sublimiores omnino pratermisimus, cuius sunt generis, qui in antiquis ac recentioribus Spiritus sancti literis continentur: quos reuereri, quam transcribere, sanctioris pietatis arbitror. in ipso enim Scripturae campo, ut in hereditario solo, seuerius, efficacius, atque fidelius personant. Ceterum semipagano homini, & in humanis literis discenti, quam precipienti proximo, ab ethnicis scriptoribus antiquorum vendicasse sententias & exempla, & ex nostris digniora collegisse sit satis. Sed quid improuidus, deserta hostibus statione, inter verborum lenocinia demoror? ecce agmine facto, ruunt detrahentium voces, & quasi in aliena castra transfugerim proditor, vociferantur ac fremunt. Insurgat grauisssimi Patres, vestrae seueritatis gladius: ad cuius aciem ingrata iudicia procidant, fateanturque animi omnino non illiberalis esse, certe prorsus non ignaui ingenij mensuram in honestis trans-

INVENCULATORIA.

cendere, & quod non possit viribus, arte & industria conficere. Sed iam ad reliqua propero, ut pientissimis patribus meis eisdemque dignissimis Evangelij preconibus operis progressus, & auctoris constet intentio. Prauideram ingenij mei non minus quam memorie damna quae proprios affectus in viam morum ex Domini misericordia respirantes, aut retardabant, aut certe vetabant progredi. In propria itaque fragilitatis subsidium selectissima scriptorum consulta, praclarique omnium gentium exempla conoco, quae mihi paedagogi loco, quae mihi pro censore sunt, fecerunt. Sed nostris tantum prouidisse rebus, infirmae charitatis existimas, literarum etiam, morum, atque pietatis studiosis nostra editione consulere visum est. quorum imperfecta studiorum ratio nostram sollicitauit operam. Alijs namque otium, alijs ingenium deest: aliquando etiam aliis ipsi desiderantur codices: quibus incommodis nostrae inuentionis facilitate prouisum est: vnaque iam lectio in promptu suggerit, quod multiplex antea laboriose praestabat. Et ne quid desideraretur seu ad operis approbationem, seu ad lectionis facilitate sententiae & exempla per communes locos procedunt: vnicuique locum & nomen non per alphabeti ordinem, sed per materiarum affinitate subnexuimus, ut eligendi copia, & promptior & vberior lectori constaret singulisque materiis sua adiunximus contraria, quod eadem sit, iuxta Aristotelem, contrariorum disciplina.

Valete Patres in Domino.

CONVENTVS

S. D. OLYSSIPONENSIS

ANDRÆ SVO S.

Rost innumera beneficia, quibus nos tibi deuinctos habes, Andrea candidissime, etiam hoc nouo beneficij genere deuinctiores habere voluisti, dum nos vigiliarum, & laborum tuorum non modo participes, sed & patronos facere instituisti. Parum erat, quod nos opibus tuis, & iucundissima consuetudine iuueris, nisi & literis itiuares etiam, & praeclarissimis ingenij tui monumentis, praesertim cum non tantum nostris, sed omnium etiam in Christo pie uere uolentium studiis tua editione iuueris. vix enim quicquam hoc eruditissimo seculo praestari poterat, quod magis in rem omnis generis studiosorum foret. De laude enim locorum communium, qui de vitiis, & virtutibus tradunt, nihil est, quod in praesentia dicamus. quid enim aliud est in vita aut utilius, aut iucundius, aut magis necessarium? quid agit philosophia? quid theologia? quid denique ipsae literae sacrae? quid aliud conuenientius, atque dignius potest concionator pro suggestu tractare? tolle à ceteris doctoribus, tolle vel ab vno Chryso-

EPISTOLA.

mo, quae ille passim inserit de locis communibus, dum in libidine, aut in auaritiam, aut in ebrietate, aut intemperantiam proclamat: aut rursus dum totus in laudes fortitudinis, patientiae, liberalitatis, ac pietatis effunditur, quid in illo iam reliquum erit? Porro de his locis scripsere multi, & non continenda doctrinae viri, scribunt & passim studiosi omnes, dum unusquisque in abditis suis thesaurum recondit insignium sententiarum, & exemplorum: quod nemo sine huiusmodi penu, atque (ut ita dixerim) suppellectili satis se instructum esse ad agendum arbitratur. Sed tamen inter alios collectores multiplex tibi debetur gratia: primum, quod omnes, qui de hac re autores scripserunt, diligentissime perlegisti, & in unum hosippos exactissimo ordine digessim. deinde quod in sententiis, exemplisque eligendis (quae praecipua huius negotij pars est) accuratissimum iudicium adhibuisti, dum humilia, aut vulgaria, aut nimium pertrita praetermittens, praestantissima quaeque selegisti. tertio, quod multa quoque in commune, tuis parta laboribus, addidisti, ut hunc sapientiae thesaurum locupletares. Habet igitur pij omnes, quod per nos tibi debeant: nos per te Deo, qui te pro munere isto (honoratur enim in seruis suis) decorabit laudis, & pietatis laurea: & nos, atque adeo tota haec provincia immortales gratiasaget. Vale.

CHARISSIMO, MVL-
TVMQVE VENERANDO
Fratri Thomæ Roderici, medico Regio,
eiusdem artis & doctori, & Prima-
rio apud Conimbricam Pro-
fessori, Andreas E-
borensis.
S.

DEbuerā, dulcissime frater, pro naturæ et mutua
dilectionis iure collectiones nostras, quas, quod in
genio non poterā, indefesso labore transcripseram,
tuæ prius celsura, quam vulgi commendare iudi-
cio: quod ut officiosius prosequerer, mea literarū
infantia, tua celebris eruditionis prerogativa fecit, tu etiā quod
in nostra editione iudices non sortitus sim, sed elegerim: quod &
ceteris extusatorum refugium adimit, & mihi qui ecclesiæ co-
lumnā, qui Domini prouocari antistites, minatur periculum.
impensius itaque, doctor vnice, deprecor, collectiones nostras, et fra-
ter & magister admitte, alter aduenienti latius occurre, & quæ
mihi debueras, nostri flores sortiatur oscula: alter scueritate iudi-
cij præceptoris personam induc: sententiisque nostris, dñi
exempla formamus, præside: & si quæ tui in-
genij dexteritatem offēderint, omnino a-
brade, muta, transcribe, ut cum redie-
rint, me affectu, te disciplina
parentem, agnoscant.
Vale felix.

CHARISSIMO FRATRI,
CLARO ACCIRCUNSPECTO
viro, Andrea Eborensi Thomas Ro-
derici, Doctor medicus, S.

CAij Cæsaris ingenium mirari sole-
bam, quod inter militum agmina,
armorum turbinem, & incertam
belli fortunam ita scripserit, ut plu-
rimi nostro æuo, qui se humanis literis totos
consecrarunt, scribentis eruditionem & inte-
gritatem ex animo imitari conentur, assequi
nemo possit. Sæpe animo verso Augustinum
Hipponensem, Albertū Ratisponensem, Gre-
gorium vniuersalem, Episcopos, quorum diui-
nam vim & animorum aciem nec exinanire,
nec obtundere potuerunt commissæ sibi ec-
clesiæ sollicitudo, susceptæ religionis obser-
uantia, assidua pro grege precatio, cōcionum
pena, litium dirimendarum iudicia, hæreti-
corum frequentes conflictus, corpora ieiuniis
ac morbis confecta, ac penè extincta: quomi-
nus terrarum orbem librorum copia & doctri-
næ sublimitate repleuerint. ut, exemplo Euā-
gelici miraculi inter manus Spiritus diuiden-
tis, gratia illis & ingeniū multiplicata videan-
tur. Horum vestigia ac felicitatem tu non clō-

EPISTOLA.

gè sequeris, Andrea doctissime, qui cum in eo loco verferis, vbi orbis in vrbe est, negotiorū fluctibus obrutus, magnatum importunitatibus & obsequiis exagitatus, à plurimis etiam molestè expetitus, quos consilio, ope, fauore iuuas, amplæ rei familiaris prouidentia impeditus tale nobis opus cudis quale (spero) plurimis inuidiam, paucissimis calumniam excitabit. Liber est vtilissimus, pulcherrimus, iucundissimus, mole paruus, vsu maximus, & qui vnus omnium instar esse queat. Legebantur sparsim Ciceronis & Senecæ sententiæ, & seorsum poëtarum dicta præclara & vtilia: sed quæ linguam magis exercerent, quàm animū excolerent. circumferebantur seorsum ex sacris authoribus dictata: sed prolixiora, quàm vt memoriæ mandarētur. tuo verò libro, quid potest esse suauius? in quo exiguo volumine vno illo licet audire vniuersos, quotquot vspiam terrarū philosophati sunt, homines Græcos, Latinos, Barbaros: & hos quidem ita sibi succedentes, & de eodem proposito respondentes, vt possimus mutuò conferre, quid in exteris natura potuerit, quantū in nostris gratia excelluerit. in quorū prioribus natura exhausta, in posterioribus Spiritus plenissimè effusus esse videtur: vt non sit amplius, cuiusquam excusanda vel auaritia, vel negligentia,

EPISTOLA.

qui tantili æris iactura, tam breui tēporis dispendio thesaurum hunc sibi comparare neglexerit, & sapientiam iam nunc in plateis per te clamantē non admiserit. Superest, suauissime frater, vt quæ & tu sapientissimè scribis, & ego auidissimè lego, exemplo vitæ nostræ peragere festinemus: vt ita non solum in sermone nostro, sed magis in opere glorificetur pater, qui in cœlis est.
Vale.

ELENCHVS LOCORVM

COMMVNIVM IN HAC GNOMO-

*logia contentorum, ordine Alpha-
betico digestus.*

A

A Berratio.	90	Altare.	349
Abiectio sui	224	Ambitio.	193
225.		Amentia.	127.132
Absentia.	109	Amicitia.	59
Abolutio.	115	Amor.	53.189.326
Abstinentia.	322	Angelus.	305
Abundantia.	135	Anima.	284
Abusio.	101	Animus.	ibid.
Accusatio.	184	Animaduersio.	79
Administratio Reip.	9	Animal brutum.	278
Admiratio.	353	Antichristus.	360
Adolescentia.	143	Antiquitas.	150
Aduentus Domini.	298	Appstolus.	305
Aduersarius.	75	Appetitus.	223
Adulatio.	256	Aqua.	247
Adulterium.	221	Argumentum.	280
Aedificium.	108	Armorum disciplina.	72
Aegritudo.	160	Arrogantia.	261
Aemulatio.	193.356	Ars.	231
Aequalitas.	188	Artifex.	ibidem
Aes alienum.	276	Assensio.	87
Aetas.	147	Assentatio.	256
Aeternitas.	312	Assuefactio.	109
Affectus.	223	Auaritia.	50
Affinitas.	265	Asylum.	352
Afirmatio.	53	Audacia.	111
Ager.	104	Auditus.	254
Agricola.	ibidem	Auris.	ibidem
Agricultura.	ibidem	Aurum.	37
Alacritas.	203	Autoritas.	13
Alimentum.	246	Auxilium.	211

ELENCHVS.

B

Baptismus.	316	Cognitio.	229
Beatitudo.	312	Coitus.	211
Bellum.	66	Colloquium.	76
Benedictio.	348	Comitas.	139
Benefactum.	46	Commoditas.	91
Beneficentia.	46	Comparatio.	188
Beneficium.	ibidem	Compunctio.	319
Beneficus.	ibidem	Conciliatio.	66
Beneuolentia.	116	Concilium.	316
Benignitas.	115	Concordia.	67
Blanditiz.	256	Concupiscentia.	221
Bonitas.	30	Conditio.	282
Breuitas.	235	Confessio.	317
Breuiloquium.	ibid.	Confederatio.	66
		Coniectura.	185
		Coniugium.	135
		Connubium.	ibid.
		Consanguinitas.	265
		Conscientia.	351
		Consensus.	87
		Conseruatio.	264
		Consideratio.	227
		Consilium.	82
		Consolatio.	204
		Conspectus.	235
		Constantia.	166
		Consuetudo.	99
		Consultatio.	82
		Consummatio.	311
		Contemplatio.	227.328
		Contempus.	25.194
		Contentio.	193.281
		Continentia.	355
		Contrarium.	189
		Contritio.	319
		Controuersia.	281
		Contumacia.	281
		Contumelia.	25
		Conuersatio.	64

C

Cacitas.	349		
Ceremoniz.	128		
Calliditas.	74		
Captiuitas.	287		
Caro.	75		
Castigatio.	220		
Castitas.	165		
Casus.	130		
Causa.	129		
Cautela.	329		
Charitas.	342		
Christianus.	296		
Christus.	246		
Cibus.	185		
Circumstantiz.	265		
Ciuilitas.	66		
Ciuile odium.	102		
Ciuitas.	235		
Claritas.	210.30		
Clementia.	335		
Clericus.	227		
Cogitatio.	265		
Cognatio.			

ELENCHVS.

Conuersio.	322	Defidia.	130
Coniugium.	25	Defiderium.	223
Coniuium.	249	Despectio.	25
Copia.	71	Desperatio.	172
Cor.	283	Detestatio.	255
Corpus.	287	Detractio.	ibidem
Correctio.	87	Deuotio.	35
Correptio.	ibidem	Deus.	289
Corruptio animi.	37	Diabolus.	360
Creatio.	354	Dies.	235
Creatura.	ibidem	Dies festus.	334
Credulitas.	57	Differentia.	189
Criminatio.	184	Difficultas.	252
Crimen.	357	Dignitas.	22
Crudelitas.	213	Dilectio.	59.189.329
Crux Christi.	301	Diligentia.	174
Culpa.	237	Disceptatio.	123
Cultus Dei.	333.350	Disciplina.	116.123.
Cunctatio.	241	Disciplina militaris.	66
Cupiditas.	50.223	Discipulus.	123
Cura.	176	Discordia.	66
Curatio morbi.	161	Discretio.	127
Curiositas.	265	Discrimen.	189
Custodia.	264	Disputatio.	280
		Dispensatio.	15
		Dissimilitudo.	189
		Dissimulatio.	282
		Diuerſitas.	277
		Diuisio.	277
		Diues.	37
		Diuitia.	37
		Doctor.	121
		Doctrina.	ibid.
		Dolor.	203
		Dolus.	86
		Dominatio.	1
		Dominatus.	ibid.
		Dominium.	15
		Domus.	198

ELENCHVS.

Donum.	46	Exhortatio.	82
Dubitatio.	280	Expectatio.	171
Dux.	72	Experientia.	179
		Exprobratio.	182
E		F	
Ebrietas.	248	Facies.	273
Ecclesia.	313	Facilitas.	252
Educatio.	134	Facinus.	96
Egestas.	37	Facultas.	13
Elatio.	257	Facultates.	37
Electio.	337	Fallacia.	26
Eleemosyna.	313	Falsitas.	55
Eloquentia.	233	Falsum.	ibid.
Eloquutio.	ibidem	Fama.	172
Emendatio.	90	Fames.	249
Emptio.	274	Famulus.	17
Encomium.	217	Famulitium.	ibidem
Episcopatus.	340	Faustitas.	127
Epula.	249	Favor.	218
Eremitus.	176	Felicitas.	214
Erratum.	89	Feritas.	213
Error.	ibid.	Ferocia.	ibid.
Erubescencia.	263	Fertilitas.	135
Escala.	246	Festinatio.	174
Esurics.	249	Festuitas.	352
Euangelium.	331	Fidelitas.	57
Eucharistia.	318	Fides.	342
exandescencia.	237	Fidem habere.	57
Excellentia.	22	Fiducia.	ibid.
Excessus.	21	Figura.	36
Excommunicatio.	363	Filius.	140
Excusatio.	184	Filius Dei.	295
Execratio.	255	Finis.	152
Exemplum.	186	Flagitium.	96
Exercitatio.	177	Fletus.	206
Exercitium.	ibidem	Fœcunditas.	135
Exercitus.	71	Fœditas.	37
Exilium.	111	Fœlicitas.	214
Exitus vitæ.	355	Fœmina.	198
Exitium.	214		

ELENCHVS.

Fornus.	275	Humilitas.	259
Forma.	36	Hypocritas.	282
Formido.	112		
Formosus.	36	I	
Fornicatio.	221	Iactantia.	261
Fortitudo.	111	Iactura.	91
Fortuna.	165.214	Ieiunium.	322
Frater.	265	Iesus.	296
Fraus.	86	Ignauia.	130
Frons.	273	Ignobilitas.	20
Frugalitas.	244	Ignorantia.	120
Fuga.	174	Illiberalitas.	50
Fur.	273	Imago.	86.282
Furtum.	ibidem	Imbecillitas.	356
Futurum.	149	Imitatio.	186
		Impatentia.	170
G		Imperator.	72
Arrulitas.	81	Imperium.	1
Gaudium.	203	Impericia.	120
Generatio.	134	Impietas.	356
Generositas.	19	Impenitentia.	281
Gloria.	217	Impossibilitas.	252
Gloria aterna.	ibid.	Improbilas.	33
Gloria vana.	ibid.& 261	Imprudencia.	120.118
Gratia.	348	Impudentia.	269
Gratiarum actio.	242	Incarnatio Domini.	298
Gratitudo.	ibidem	Inconstantia.	167
Gubernatio.	9.10	Incontinentia.	221
Gula.	250	Incredulitas.	363
Gustus.	ibidem	Indigentia.	43
H		Indignatio.	237
Hereditas.	279	Indumentum.	271
Hebetudo.	130	Industria.	231
Homo.	195	Infelicitas.	206
Honestas.	27	Infernus.	359
Honestum.	ibidem	Infidelitas.	363
Honor.	22	Infirmas.	227.356
Hospitalitas.	355	Ingenium.	23
Hostis.	71	Ingenuitas.	19
Humanitas.	115		

ELENCHVS.

Ingratitudo.	243	L	
Inimicitia.	63	Abor.	177
Inimicus.	63	Lachrymaz.	199
Iniquitas.	33.& 96	Laetitia.	203
Iniuria.	25	Largitas.	46
Iniustitia.	96	Largitio.	ibid.
Innocentia.	309	Languor.	160
Innocens.	ibid.	Lasciuia.	221
Inopia.	43	Latro.	276
Inquisitio.	82.& 12	Laus.	217
Insania.	128.& 132	Leetio.	126
Insctia.	120	Lex.	97
Insidiaz.	58	Lex diuina.	333
Insipientia.	128	Liberalitas.	46
Intellectus.	253	Liberi.	74
Intelligentia.	ibid.	Libertas.	15
Intemperantia.	246	Libido.	221
Intentio.	223	Licentia.	15
Integrum.	311	Lis.	66.& 73.
Interrogatio.	82	Literaz.	116
Inuidia.	262	Litigium.	281
Inuitus.	99	Locuples.	37
Inuisibilia.	362	Locus.	101
Iocus.	277	Loquacitas.	81
Ira.	237	Loquela.	76
Iracundia.	ibid.	Lucrum.	274
Ira Dei.	363	Luctus.	199
Iudex.	92	Ludibrium.	25
Iudicium.	ibid.	Ludus.	277
Iudicia.	362	Lumen.	235
Iudicium extremum.	362	Lux.	ibid.
Iuramentum.	251	Luxuria.	221
Iurgium.	66	Luxus.	246
Iurisconsultus.	92	M	
Ius.	ibid.	Agistratus.	9
Iustificatio.	309	Magnanimitas.	180
Iustitia.	92	Magnitudo.	21
Iustus.	309	Maledictio.	255
Iuuentus.	144	Maleficium.	96

ELENCHVS.

Maleuolentia.	255	Mores	278
Malignitas	33	Mors	156
Malitia	ibid.	Mortuus	158
Malum	ibid.	Motus corporis	282
Malus	ibid.	Mulier	198
Mandatum	176	Multiloquium	81
Mania	132	Multitudo	20
Manfuetudo	239	Multitudo imperita	20
Manus pro exercitu	71	Mundus	283
Mare	272	Murmuratio	255
Maria virgo	303	Musica	283
Maritus.	135.& 136	Mutatio	167
Martyrium	307	Mutuum	275
Mater	140	N	
Matrimonium	131	Natiuitas Domini	299
Medicamentum	161	Natura	132
Medicina	161	Nauigatio	272
Meditatio	328.343	Necessitas	227
Medium	151	Nefas	96
Melodia	283	Neglectus	194
Memoria	240	Negligentia	175
Mendacium	55	Negotium	176
Mens	284	Nobilitas	19
Mercatura	274	Nocumentum	214
Merces	74	Nomen	229
Meritum	278	Notio	ibid.
Merus	112	Notitia	ibid.
Miles	73	Nouerca	277
Militia	66	Nouitas	150
Minutium	22	Nox	236
Miraculum.	353	Numerus	278
Misericordia	210	Nuntius	305
Mitis	239	Nuptiæ	135.& 136
Moderatio	344	Nutritio	134
Modestia	ibid.	O	
Moror	202	Obedientia	14.& 348
Monachus	335	Obiurgatio	87
Monarchia	1	Obluio	241
Morbus	160	Obscuritas	235

ELENCHVS.

Obsequium	14.& 348	Peccatum	357
Obstinatio	281	Pecunia	274
Obtrectatio	255	Peieratio	251
Occasio	271	Penuria	43
Occultum	81	Peregrinatio	109
Oculus	235	Perfectio	311
Odium	192	Perfidia	58.& 317
Odor	279	Periculum	164
Offensa	25	Periurium	252
Officium diuinum	349	Perseuerantia	166
Officium magistratus	9	Persuasio	32.& 233
Opes	37	Pertinacia	281
Opera bona & mala	345	Peruigilia	159
Opinio	82	Petio	325
Opportunitas	272	Pharmacum	161
Oppositio	189	Philosophia	266
Opsonium	246	Phrenesis	132
Opus	177	Pietas	350
Oratio	325	Pigritia	180
Orator.	ibid.	Plebs	20
Orbitas	135.& 204	Poculentum	241
Ordo	264	Pœna	75
Os,oris	273	Pœnitentia	320
Orium.	179	Politia	102
P		Pollicitatio	273
Papa	316	Pontifex maximus	316
Parcus	49	Populus	20
Parentes	141	Possessio	37
Parfimonia	49.& 244	Possibilitas	252
Parum	22	Potentia	13
Passio Domini	299	Potestas	13
Pastor	335	Potus	247
Pater	294	Præceptor	121
Pater Deus	294	Præceptum diuinum	333
Patientia	168	Prædicatio	341
Patria	109	Prælatio	339
Pauor	113	Prælium	66
Paupertas	43	Præmium	74
Pax	67	Præstantia	34

ELENCHVS.

Præsumptio.	261	R	
Præteritum.	149	R	Aritas.
Præuitas.	33	R	Rarum.
Præcatio.	261		Ratio.
Prærium.	274		Reatus.
Princeps.	7		Recordatio.
Principatus.	ibid.		Rectum.
Principium.	150		Regere patriam.
Privatio patriæ.	111		Regimen.
Privilegium.	277		Regio.
Probatio.	183		Regnum.
Probitas.	30		Religio.
Prodigalitas.	49		Remedium.
Prodigus.	ibidem		Reminiscencia.
Proditio.	58		Remuneratio.
Profectus.	90		Reprehensio.
Profusio bonorum.	49		Repugnantia.
Promissio.	273		Responsio.
Prophetia.	347		Respublica.
Propinquitas.	109		Reipublicæ administratio.
Prosperitas.	213		9. 10.
Protectio.	185		Reipub. præesse.
Prouidentia.	127		Resurrectio.
Prudentia.	ibidem		Rhetorica.
Pudicitia.	220		Rigor.
Pudor.	268		Risus.
Pueritia.	143		Robur.
Pugna.	66		Roma.
Pulcher.	36		Rubor.
Pulchritudo.	ibid.		Rumor.
Punctum.	147		Rustica vita.
Punitio.	75		Rusticatio.
Pusillanimitas.	180	S	
Quæstio.	82	S	Acervus.
Quæstus.	274	S	Sacra Scriptura.
Turpis quæstus.	50		Sacramentum.
Qualitas.	270		Sacrificium.
Quies.	163		Sæuitia.
			Sagacitas.

ELENCHVS.

Salus.	160	Somnium.	159
Sanctitas.	307	Somnus.	ibid.
Sanctus.	ibid.	Sors.	165
Sanitas.	160	Species.	273
Sapientia.	116	Spectaculum.	277
Satan.	360	Speculatio.	227
Scandalum.	279	Spes.	171
Scelus.	96	Spiritus sanctus.	295
Scientia.	116	Splendor.	235
Scriptura hominum.	125	Sponsio.	273
Scriptura sacra.	331	Sterilitas.	135
Secretum.	81	Studium.	126
Secundæ res.	214	Stultitia.	120. 128
Securitas.	230	Subditus.	12
Seditio.	66	Subiectus.	ibidem
Seductio.	86	Succensio.	87
Senechtus.	145	Summus Pontifex.	316
Senecha.	ibid.	Sumptuositas.	49
Senium.	ibid.	Superbia.	257
Sensus.	254	Superfluitas.	246
Sententia.	92. 96	Supplicium.	79
Sepultura.	279	Suspicio.	185
Sermo.	76		
Seruitus.	17. 74	T	
Seruus.	ibid.	Tabulæ testamenti.	279
Seueritas.	115	Taciturnitas.	80
Signum.	186	Temeritas.	229
Silentium.	80	Temperantia.	244
Similitudo.	188	Templum.	352
Simplicitas.	356	Tempus.	147
Simulatio.	282	Tempus præsens.	149
Sitis.	251	Temulentia.	247
Sobrietas.	244	Tenacitas.	50
Societas.	64	Tenebræ.	236
Socordia.	130	Tentatio.	363
Solertia.	ibidem	Terra.	283
Solicitududo.	176	Terror.	113
Solitudo.	174	Testamentum.	279
Solus.	ibidem	Testimonium.	183
		Testis.	ibid.

ELENCHVS.

Theatrum.	277	Viduitas.	ibid.
Timiditas.	113	Vigilia.	159
Timor.	ibid.	Viliras.	213
Tormentum.	206	Vindicta.	213
Transitus vitæ.	156	Vinum.	247
Trepidatio.	113	Violentia.	199
Trinitas.	294	Vir.	135-136
Tristitia.	202	Virginitas.	346
Turba.	20	Virtus.	27
Turbatio.	113	Vis.	99
Turpitude.	37	Vilus.	235
Tyrannis.	8,9	Vita.	152
		Vita rustica.	104-109
V		Vitiositas.	30
Ana gloria.	261	Vitium.	30
Venatio.	278	Vltio.	75-213
Venia.	181	Voluntas.	223
Venus.	221	Voluptas.	200
Venustas.	36	Votum.	273
Verbum.	76	Vrbs.	102
Verecundia.	268	Vsura.	275
Veritas.	53	Vsus.	99
Versutia.	119	Vtilitas.	91
Verum.	ibidem	Vulgus.	20
Vestimentum.	271	Vulnus.	160
Vestis.	271	Vultus.	273
Verustas.	150	Vxor.	198
Vicinitas.	109		
Victoria.	73	Z	
Vidua.	204	Zelus.	356

FINIS.

AVCTORVM NOMINA, EX

QVIBVS DECERPTAE SVNT
sententiæ, quæ hunc in totum sunt
congestæ.

Auctores Græci.

Terentius.
Fabius Pictor.
Cato de re rustica.
Cicero.
Cæsaris Commentarij.
Publius Mimus.
Marcus Varro.
Sallustius.
Vergilius.
Horatius.
Propertius.
Ovidius.
Cornelius Gallus.
Livius.
Valerius Maximus.
Plinius Senior.
Plinius Iunior.
Solinus.
Lucanus.
Persius.
Seneca.
Quintilianus.
Martialis.
Iuuenalis.
Silius Italicus.
Suetonius Tranquillus.

Latini.

Ennius.
Plautus.

Quintus Curtius.
Columella.
Palladius.
Iustinus.
Aulus Gellius.
Apuleius.
Ausonius.
Sidonius.
Vegetius.

Sacri.

Beatus Dionysius.
B. Cyprianus.
B. Ambrosius.
B. Augustinus.
B. Hieronymus.
B. Chrysostomus.
B. Hilarius.
B. Remigius.
B. Gregorius.
B. Basilus.
B. Leo Papa.
B. Antoninus.
B. Anselmus.
B. Bernardus.

Illustres viri Christiani.

Tertullianus.

Origenes.
Nazanzenus.
Lactantius.
Claudianus.
Prosper.
Aurelius.
Isidorus.
Hugo.
Valerius Episcopus.
Historia Saxonum.
Casiodorus.
Cassianus.
Damasceus.
Fulgentius.
Rabanus.
Beda.
Alanus.
Boetius.
Petrus Blesensis.
Richardus.
Chrysologus.
Nestor Abbas.
Innocentius.
Casarius.
Petrus Damianus.
Theodorus Gaza.
Vollaterranus.
Erasmus.
Iuriconsulti.

INCIPIT PRIOR
TOMVS, SENTENTIAS
complectens ex probatissimis Autoribus se-
lectas, & per locos communes digestas.

REGNUM.

EX GRÆCIS
authoribus.

AD Regem pertinet
legum latio. Plato
de Regno.
Malus rex tyran-
nus dicitur. Arist. Eth. 8.
Rex debet se habere ad subdi-
tos sicut pastor ad oves. ibid.
Non contingit eum bonum prin-
cipem agere, qui sub principe
non fuit. idem Polit. 3.
Prudentia est præcipua virtus
principum. ibid.
Nimis viles & egeni nesciunt
principem agere. idem Polit. 4.
Oporteret principem bonos hono-
rare, & ipsum eis honores di-
stribuere, supplicia autem di-
stribuere non per se, sed per a-

lios. idem Polit. 5.
Pater & filius non debent si-
mul principem agere, nec ma-
ior & minor frater. ibid.
Periculosum est principi subdi-
to dare magnos honores. ibid.
Princeps debet esse Dei cultor,
quia minus timent homines
iustum pati a principe, si Dei
cultorem eum putant. ibid.
Princeps Dei cultor esse debet
plus, & minus civium. ibid.
Princeps nullum virum totius
sui domini debet facere cu-
stodem. ibidem.
Rex iustitiam conservare de-
bet. ibid.
Regnum saluatur per amicos.
ibidem.
Si plures sint fratres, senior de-
bet semper principem agere.

R E G N V M.

ibidem.

Si princeps aliquem à potestate
sibi tradita deponere velit,
gradatim debet hoc facere,
& non simul totam potesta-
tem auferre. ibidem.

Concedendum est regi aliquate-
nus, ut regno fruatur. Plur.
de Pol.

Tum omnibus in rebus potissi-
ma principum pars est, tum
maximè in condendis urbi-
bus. idem de for. Rom.

Regum mores maximè ex mè-
re & votibus deprehendi-
tur. idem de viri. Alex.

Si ius aliqua causa esset violā-
dum imperij causa esset vio-
landum. Theb. apud Plur. de
tuen. bon. valet.

Principes ministri sunt Dei ad
curam & salutem hominū,
ut bona, quæ Deus illis lar-
gitur, partim distribuunt,
partim seruent. Plur. de
doctr. princ.

Princeps magis timeat, ne quid
mali faciat, quam ne quid
patiat. ibidem.

Licet regi & affectu fieri phi-
losophum, & fortuna ma-

nere principem. ibid.

Reges deorū discipuli. idem de
Discip. Philos.

Nedum sapientia præstare eum
par est, qui antecedit impe-
rio, sed etiam religione &
pietate. Aristot. apud Plu-
thar. de profect. morum.

Regna vniū honoris ac gloriæ
fructū, cum multis incommo-
dis compensant. Plur. de in
Conuiuio. 7. Philoso.

Laudo reges & ciuitates, qui
exteris prius, deinde ciuibus
dant opem. ibi.

Impera tibi, sodiad.

Imperium nemini conuenit, qui,
quibus imperat, melior non
sit. Cyr. apud Plur. in apoph-
theg.

Ditare magis est regum, quam
ditescere. ibid.

Regum est, cum benefeceris,
male audire. Alexand. apud
Plur. ibid.

Ille tutus est rex, qui sic subdi-
tis imperat, ut parentes filiis.
Agessil. apud Plur. ibid.

Bonus rex mitis sit, consueque dū
contemptui non sit. Cleom. a-
pud Plur. ibidem.

R E G N V M.

2

Si princeps secundum leges vi-
xerit, unaquæque ciuitas o-
ptimè regi poterit. Solon apud
Laër. li. 1.

Qui tuto regnare vult, sum-
mopere nitatur, ut beneuo-
lentia non armis stipuare re-
gnet. Cleobul. ibid.

Princeps salidam dormire nocte
non debet. Homer. Iliad. 1.

Regum est affectus cohibere.
idem Iliad. 20. apud Plur.

Regum indignatio & si in præ-
senti dissimuletur, tamen est
timenda in posterum. Homer.
Iliad. 1.

Regum potestas à Deo est. ibid.
Somnia principum non omnino
negligenda. ibid.

Regum cum paraueris, scito te
hoc dignum esse. ibid.

Imperia pleraque violēta sunt,
& magis armis quam iure
constituuntur. Demost. in
arg. lib.

Imago rex est animata Dei. idē
Nullus dominatus est perpe-
tuus, præsertim violentus, ab
aliis ad alios imperia trans-
feruntur. ibidem.

Efficiat princeps, ut subditi

metuant non ipsum, sed pro
ipso. Pittac. apud Stob.

Princeps nullis consiliariis e-
geat, deliberet tamen cum a-
micis. ibid.

Princeps in multis concedat a-
micis & familiaribus: ini-
micos autem per omnia su-
peret. ibid.

Princeps sit grauis, non uultus
contractione, sed institutione
uite, nulla prorsus in re in-
ordinare se gerens, sed æquè
promissiones quaslibet uer-
borum ac infirmum con-
seruans. ibid.

Princeps in concionibus dispo-
sitiones ac habitus decentes
constituat. ibid.

Reuerentia diuinitatem præ se
ferens, poterit principem in
admirationem, honoremque
apud vulgus promouere, be-
nignitas charum & ama-
bilem reddit grauitas autem
terribilem & inuictum ho-
stibus, magnanimitas uerò
& fiducia plenum erga a-
micos efficiet. ibid.

Princeps gratiam referat, non
habito respectu ad præij ma-

REGNUM.

gñitudinem, sed ad ingenii
& voluntatem conferentis.
ibid.

Oportet principem etiam mori-
bus imperium docere. ibid.

Virtutes principis, Dei opera,
existimanda sunt, & illius
beneficio, illi accessisse. apud
Stob.

Rex viua est lex, aequitas &
concordia machinans, iniqui-
tatem ac seditiones arcens,
animo in subditos paterno.
ibid.

Ita statuo, bonum regem neces-
sario philosophum esse, &
philosophu statim regio præ-
dictum esse animo. ibid.

Princeps subditos præcedat, non
dolo & ocio, sed prouidentia
& industria Xenoph. apud
Stob.

Si pax hominibus videtur in-
gens bonum, huius minima
pars redit ad reges, & si pro
magno bellum habetur, hu-
ius maxima pars ad reges
pertinet. apud Stob.

Legi ac principi sapientiori ce-
dere par est. Demosth. apud
Stob.

Boni principis hoc unum est lu-
crum, & instar multorum
aliorum, omnia sic facere, ut
in ipso imperij tempore, &
post id iustitia ac bonorum
omnium à subditis testimo-
nium habeat. ibid.

Principatum gerens non remi-
niscaris inimicitarum &
dissensionum, si quæ tibi prius
cum aliquibus intercesserint.
Euseb. apud Stob.

Princeps non ideo creatus est,
ut laderet, sed ut iuuaret.

Pytha. apud eund.

Nec ira in subditos utendum
est, nec peccantibus insti-
tutum suum sine reprehen-
sione relinquendum. nam

iracundia principem ab in-
sanis nihil differre signum
est. hoc vero leuitatem ad
peccandū in subditis gignit.
Pythag. ibidem.

Imperandi modum singulorum
moribus decenter accommo-
dato, cum probis moderatè,
cum supinis vehementius, cum
audacibus acerbè, cum cau-
tioribus denique leniter agēs.
ibidem.

REGNUM.

3

Si proposuerit princeps ornā-
ta quædam ciuitati cōsecrare
seipsum pulcherrimo man-
suetudinis, iustitia, & bene-
ficentia ornamento primum
decoret.

Principatus virum ostendit.

Aristor. Ethic. 5.

Filio non tradendum imperiū
est. apud Stob.

Quemadmodum sol non expe-
ctat preces, ut exoriat, sed
illico fulget, & salutatur ab
omnibus: ita nec expectau-
rit princeps plausus & stre-
pitus & laudes, ut benefa-
ciat, sed spontè conferat bene-
ficia, & æquè ac sol amabi-
tur. ibid.

Tot tantorumque bonorum, &
munerum, quæ dii largiun-
tur, nullus est fructus, aut
usus rectus sine lege, iure, &
principe. Ius finis est legis,
principis opus lex, princeps
autem imago Dei cuncta ad-
ministrans. Demosth. apud
Stob.

Magnum est argumentum vir-
tutis in principe, si subditi
ipsum libenter sequantur, &

in periculis una perseuerent.
Xenoph. apud Stob.

Propositis tribus statikus, &
ijs omnibus optimis, ut opti-
mè imperet populus: optimè
pauci: optimè unus: inter hæc
multo antecellere unius im-
perium sentio. Herod. lib. 5.
apud Stob.

Nec omne imperium populo cō-
mittas, nec affligas ipsum ni-
miū tribuens diuitis: nec
unquam populo virum fidū
eijcias, nec promoueas plus,
quàm tempus postulat. haud
enim tutum est, ne tibi ex ip-
so fiat insignis tyrannus: ad
hæc prohibe illum, qui præter
ius honoratur. prauis enim scē
liciter agentes, morbus sunt
reipublicæ. Eurip. apud
Stob.

Propterea reges prudentes exi-
stunt, quoniam aliis in con-
cione aut iudicio iniquè lasi
ius suum restitunt, leniter
benignis adhortantes verbis.
Hesiod. apud Stob.

Oportet regem meminisse, quòd
homo existens potestatem sit
adeptus diuinam, ut res ho-

REGNUM.

nestus & diuinas instituat. *sermone autem humano utatur. Philip. apud Stob.*
Rex libros de regno scriptos emat ac legat, nam de quibus amici reges admonere non audent, ea in libris sunt descripta. *Demet. ibid.*
Viris prudentibus dicendi libertatem concedat princeps, ut de quibus dubitauerint eum principe commincent. *Isocr. ibid.*
Verissimos esse honores princeps existimet, non qui in propatulo cum timore fiunt, sed quando subditi apud se soli mentem principis potius, quam fortunam admirantur. *ibid.*
Per absentiam principis, si qui nouis rebus student, aliquid moliri solent. *Demosth. in arg. lib.*
Qui a principibus aut a ciuitatibus aliquid impetrare student, consiliarios & oratores in primis sibi conciliari student. *ibi.*
Respub. potius societatem rerum publ. quam principum colunt. *ibid.*
Callidi & in rebus gerendis acres amplificare solent imperia. *Demosth. 1. Olynth.*
Principum minime non sunt committenda. *ibid.*
Principes finitimos primum uolunt esse oppressos, & subactos: vel quod ipsorum rebus maxime sunt opportuni, vel quod per eos transitum habere solent ad alienos. *ibid.*
Etiam regum fortuna potentioribus ludibrio est. *ibid.*
Verum imperij nomen mihi gerere uidetur ille princeps, qui auro inexpugnabilis, ratione facilis captus sit. *Themist.*
Abstinentum est spectaculis uere imperantibus. nam qui ridiculis gaudent, imperij maiestatem imminuunt. *ibid.*
Oportet principem non tantum recte imperare posse, sed etiam humaniter. *Arch. in li. de leg. & iust.*
Egregium quiddam, rex est, qui fortitudine precellit, & iura hominum iudicio suo conseruat. *Menand.*
Honestius est principi benefi-

REGNUM.

4

ciorum, quam trophaorum memoriam relinquere. *Xenoph.*
Socrat.
In rege perfecto, ut bonus sit Imperator, iudex & sacerdos requiritur. *Pythag.*
Principes non sunt, qui sceptrum ferunt, sed qui regere sciunt. *Xenoph. li. 3. de fact. & dict.*
Socrat.
a rege tutum est. Seueritas seueritate mutua paciscenda est. *ibid.*
Saluum regem in aperto clementia prestat. *idem ibid.*
Vni est regi expugnabile munimentum, amor ciuium. *ibid.*
Existimet rex non reipub. suam esse, sed se reipub. *ibidem.*
In vindicandis iniuriis lex est, ut hac tria princeps consideret, aut ut eum quem punit emendet, aut ut poena eius ceteros meliores reddat, aut ut sublatis malis, ceteri securiores uiuant. *ibidem.*
Non minus sunt turpia principi multa supplicia, quam medico multa funera. *ibid.*
Remis suis imperantibus melius pareretur. *ibid.*
Quod regnum est, cui non sit parata ruina, & proculcatio, & dominus, & carnifex! cuiquam potest accidere quod cuiquam potest. *Senec. de Traj. anim.*
Princeps, qui uult omnia scire, necesse est, multa ignoret. *Quint. lib. 8.*

EX LATINIS.

OMnes reges ex seruis, omnes serui ex regibus oriuntur: omnia ista longa uarietas miscuit, & sursum & deorsum fortuna versauit. *Senec. Episto. 44.*
Officium est imperare non regnum. *idem epist. 91.*
Rege incolumi, mens omnibus una est, amisso rumpitur fides. *idem Epist. 105.*
Natura certe commenta est regem, quod ex aliis animalibus licet cognoscere: & ex apibus, quarum regi amplissimum cubile est, medioq; & tutissimo loco. *idem de Clemet.*
Non est ibi rex tutus, ubi nihil

REGNUM.

Eloquētia principibus maxime
ornamēto est. Cice. 4. de finib.
Nihil est tam regium, tam li-
berale tamque munificum,
quā opē ferre supplicibus,
excitare afflicto, dare salutē,
liberare periculis homines.
idem 2. de Orat.

Nihil est tam acerbum, quā
ad summū imperium acer-
bitatem adiungere naturā.
idem ad Quint. frat.

Nulla est imperij tāta vis, quā,
premere metu, possit esse diu-
turna. ibid.

Milles perire est melius, quā
principem non posse in sua ci-
uitate sine armorum presi-
dio vivere. idem Philip. 2.

Regum afflicta fortune facile
multorum opes alliciunt ad
misericordiam, maxime eo-
rum, qui aut reges sunt, aut
vivunt in regno, ut regale eis
nomē magnum & sanctum
esse videatur, idem pro lege
Manil.

Nullum est vitium tetrus,
quā avaritia, præsertim in
principibus, & republ. gu-
bernantibus. habere enim

quæstui repub. nō modo tur-
pe est, sed sceleratum etiam
& nepharium, idem 2. Of-
fic.

Et cupiditatibus & vitiis
principū infici solet ciuitas:
sic emendari & corrigi con-
tinentia. idem 1. de leg.

Imperatoribus una medicina
imperet. Plin. Senior lib. 24.

Imperatorum auctoritatem res
aduersæ minuunt. Cæsar de
bell. Gal.

Non minus est imperatoris su-
perare consilio, quā gladio.
idem lib. 2. de bell. Ciu.

Imperia crudelia acerbiora magis
quā diuturna. Sallust. de
repub. ordinand.

Imperio maximo, maxima in-
est cura. Sallust. pro Cotta
ad pop.

Iracundia apud alios, in prin-
cipe superbia est. idem in cō-
iur. Catil.

Regis nomen in terris, imperij
primum fuit. ibid.

Regem armis, quā munificē-
tia vinci, minus flagitiosum.
idem in Orat. Lepid.

Expeditius est augere regnū,

REGNUM.

5

quā fuit accipere. Cur. li. 10
Nullum minus timeat prin-
ceps, quā qui de solo victu
cogitat. Vitell. apud Tranq.
Non oportet quenquam a ser-
mone principis tristem disce-
dere Vespas. apud eundem.

Princeps, qui delatores non ca-
stigmat, iritat. Domi. apud
Tranq.

Si tibi Parthorum solium fortu-
na dedisset

Chære puer, terrisq; procul ve-
nerandus Eois

Barbarus Arsacio consurgeret
ore rhiaras,

Sufficeret sublime genus, lu-
xūque fluentem

Deside, nobilitas posset te sola
tueri,

Altera Romana longæ recto-
ribus aula

Conditio, virtute decet, non
sanguine niti:

Tu licet extremos latè domine-
re per Indos,

Te Medus, te mollis Arabs,
te Seres adorent,

Si metuis si praua cupis si du-
ceris ira,

Servitij patiere iugum, tolera-

bis iniquas
Interius leges. Tunc omnia iu-
re tenebis,
Cum poteris rex esse tui, procli-
uior usus
In peiora datur, suadetque li-
centia luxum.

-Sed comprime motus,
Nec tibi, quid liceat, sed quid
fecisse decebit,

Occurrat, mentēque domet
respectus honesti.

Hoc te præterea crebro sermone
monebo,

Vt te totius medio telluris in
orbe

Vivere cognoscas, cunctis tua
gentibus esse

Facta palam, nec posse dari re-
galibus unquam

Secretum vitis: nam lux altis
fima facti

Secretum nihil esse sinit, late-
brasque per omnes

Intrat, & obscuros explorat sa-
ma recessus.

Sis pius in primis nā cum vin-
camur ab omni

Numine, sola deos æquat cle-
mentia nobis.

Neu dubie suspectus agas, neu

R E G N V M

falsus amicis,
Nimiorumque avidus, qui ta-
lia curat, inanes
Horrebit strepitus, nulla nō an-
xius hora.
Non sic excubia, nō circumstan-
tia pila,
Quam tutatur amor, non extor-
quebis amari.
Hoc alterna fides, hoc simplex
gratia donat.
Qui terret, plus ipse timet, fors
ista tyrannis
Conuenit, inuideant claris,
fortesque trucidant,
Muniri gladiis uiuat, septique
venenis,
Ancipites habeant artes, trepi-
dique minentur.
Tu ciuem patremque geras, tu
consule cunctis
In commune inbes si quid sen-
sesque tenendum,
Primus iussa subi, tunc observa-
tior equi.
Eit populus, nec ferre vetat,
cum viderit ipsum
Autorem parere sibi. compo-
nitur orbis
Regis ad exemplum: nec sic in-
flectere sensus

Humanos edicta valent, quam
vita regentis.
Mobile mutatur semper cum
principe vulgus.
His tamen effectis, nec fasti-
dire minores.
Neu pere prescriptos homini
transcendere fines,
Inquinat egregias adiuncta sis
perbia mores.
Interea musis animus, dū mol-
lior inster.
Et quæ mox imitere legas, nec
desinat usquam
Tecum Graia loqui, tecum Ro-
mana vetustus,
Antiquos enolue duces, assues-
ce futura
Militia: Latium retro te con-
fer in euum.
Libertas quaesita placet, mira-
bere Brutum:
Perfidiam damnas, Metij sa-
tiabere panis.
Triste vigor nimius, Torquati
despice mores.
Mors impensa bonum, Decios
venerare ruentes.
Vel solus quid fortis agat te
ponte saluto
Oppositus Cocles: Mutij te stā-

R E G N V M.

6

ma docebit,
Quid mora perfringat Fabius,
quid rebus in arctis
Dux gerat, ostendet Gallorum
strage Camillus,
Discitur hic nullos meritis ob-
fistere casus,
Discitur in quantum pauper-
tas sobria possit.
Pauper erat Curius, regē cum
vinceret armis.
Pauper Fabricius, Pyrrhi cum
sperneret aurum. Claudia de
institu. princip. de quarto Ho-
norij Augusti consulatu.
Non bene cum sociis, regna ve-
nisque manent. Ouid. 3. de ar-
te amand.
Principis est virtus maxima
nosse suos. Martial. lib. 8.
Regia (crede mihi) res est suc-
currere lapsis. Oui. 2. de Poro.
Est piger ad pœnas princeps, ad
præmia velox,
Cuique dolet, quoties cogitur
esse ferox. idem 1. de Ponto.
Nihil recte inchoatur, nisi post
Deum fauerit imperator, ne
quæquam oportet vel melio-
ra scire, vel plura, quam prin-
cipem, cuius doctrina om-

nibus potest prodesse subie-
tis: Reges. in prolog.
Antiqui bonarum artium stu-
dia literis mandabant, & in
libros redacta offerebant prin-
cipibus. ibidem.
Boni pastoris est, tondere pecus,
non deglubere. apud Tranq.
Conditio principis miserrima
est, quibus de conuersione
comperita non creditur, nisi
occisis. ibidem.
Imperium non est experiendū,
cuius vis est in consensu obe-
dictum. Lilius li. 2. Decad. 1.
Imperium id longe firmissimū
est, quo obedientes gaudent:
idem Lilius. 9.
Imperia male parta, male ge-
sta, male retenta obruantur,
ibid.
Ira & vini amor, imperatoris
virtutibus perniciosi. ibid.
Maestas nō est sine viribus tu-
ta. idem lib. 2. Decad. 1.
Regni res pulcherrima est in-
ter deos & homines. idem
lib. 2.
Regnum minimè est populare.
ibi.
Vici Situdo imperandi est

REGNUM.

unum, æquandæ libertatis cō-
siliū. idem lib. 2. Decad. 1.
Rege interempto fugiūt satel-
lites idem lib. 4. Decad. 3.
Regius mos est, venenum secū
ferre. idem lib. 10. Decad. 3.
Regum maiestas difficilior à
summo fastigio ad medium
detrahitur, quàm à mediis
ad ima precipitatur. Lul. lib.
7. Decad. 4.
Precipere, qualis debeat esse
princeps, pulchrum quidem
est, sed onerosum, ac prope su-
perbū est. laudare vero opti-
mum principem, ac per hoc
specula posteris, velut specu-
la, lumen, quod sequantur
ostendere, idem utilitatis ha-
bet, arrogantia nihil. Plin.
Iun. lib. 3.
Grauissimi principis iudicium
in minoribus etiam rebus cō-
sequi pulchrū est. idem lib. 4.
Princeps nō patiat̃ ea demū
sibi rogari, quæ iam homines
habeant. idem lib. 10.
Parum refert deponere an im-
partire imperium, nisi quod
difficilior hoc est. idem in Pa-
neg.

Imperatori una medicina im-
perat. Plin. Senior lib. 24.
In principe, qui electo successore
decessit, certissima diuinita-
tis fides est, bonus successor.
ibid.
Princeps nec timeat bella, nec
prouocet. ibid.
Vt nolit princeps pugnare, mo-
derationis est: fortitudinis
autē, vt ne hostes velint. ibid.
Nullū magno principi benefi-
cij genus dignius, quàm quod
irrogatur in posteros. ibid.
Nihil largiatur princeps, dum
nihil auferat. ibid.
Nunquam mala causa fisci est,
nisi sub bono principe. ibid.
Onerosum est succedere bono
principi. ibid.
Æquum est esse clarissimos
bono principi, qui inuasi malo
fuerant. ibid.
Non tam sinistrè constitutum
est, vt qui malum principem
possit imitari, boni non pos-
sit. ibid.
Vita principis censura est. ibid.
De nullo minus principe que-
runtur homines, quàm de quo
maximè licet. ibid.

REGNUM.

7

Fidissima est principis custo-
dia, ipsius innocentia. ibidem
Princeps tam parcus sit in ædi-
ficandō, quàm diligens in tuē-
do. ibid.
Nō satis amat bonos principes,
qui malos satis nō oderit. ibi.
Cum de malo principe posteri
tacent, manifestū est eadem
facere presentem. ibid.
Nunquam deceptus est prin-
ceps, nisi qui prius ipse dece-
pit. ibid.
Ibi intemperatius amamus bo-
nos principes, vbi liberalius
malos odimus. ibid.
Cui nihil ad augendum fasti-
gium superest, hic vno modo
crescere potest, si se ipse sub-
mittat securus magnitudinis
sue. Plin. Iun. in paneg.
Indigna res est, honores dare,
qui gerere non potest. ibid.
Optimus quisque princeps eniti
debet, vt post se quoque rei-
pub. proficit. ibid.
Non potest nō nimium esse pri-
uatus, quod principi satis est.
ibid.
Nemo princeps tam dissolutus
est, cuius occupationibus ali-

qua seueritatis species nō
contingat. ibid.
Cum plurimis amicis fortuna
principis indigeat, præcipuū
principis opus est, amicos pa-
rare. ibid.
Præcipuum iudicium est nō
magni principis, magni liber-
ti. ibid.
Periculosum est graue imperiū,
difficile est continere, quod
capere non possis. Curt. lib. 1.
Princeps se regem esse, nō mer-
catorem meminerit. ibid.
Princeps quantuscūque timi-
dis & ignauis videri potest,
vnum animal est. ibid.
Cum de salute regis timeatur,
creduli esse debemus. idē li. 6.
Nihil potestas regum valeret,
nisi prius valeret autoritas.
ibid.
Regum opes sæpius assentatio,
quàm hostis euertit. idem
lib. 8.
Regum ducūque clementia,
non in ipsorum modo, quàm
in eorum, qui parent, ingenis
sita est. ibid.
Obsequio mitigantur imperia.
ibid.

REGNUM.

Mari præstat quàm precario im-
peratorem esse. idem lib. 9.

Aliorum regum. si exitus re-
putaueris plures a suis, quàm
ab hostibus interemptos in-
uenies. ibid.

Lacrymare plebi, regi honestè
non licet. Ennius apud Hier.
in epitaph. Nep.

EX SACRIS ET
ALIIS VIRIS

ILLUST.

Laudis contemptus repre-
henditur in principe.

Aug.

Nec imperatoris est, libertatem
dicendi negare, nec sacerdo-
tis, quod sentiat non dicere.

Amb.

Hoc interest inter bonos &
malos principes, quod boni li-
bertatem amant, seruitutem
improbi. idem.

Imperator leges ferat, quas pri-
mus ipse custodiat. idem.

Principi nō est resistendū, etiā
si bona nostra auferat. An-
sel. super Epist. ad Rom.

Principes huius seculi sunt Dei

ministri. idem.

Principis nomen habere non est
esse principem. Chrysost.

Necesse est ut princeps consul-
tore habeat in pectore. Eras.
in Epi.

Securitas i paupertate felicior,
quàm imperium metu reten-
tum. in hist. Sax.

Complures magnos reddit cam-
missum imperium. Eras. in
Epist.

Reges plerunque creduli. in hi-
st. Sax.

Gravis & efficax autoritas re-
gis iubentis, sed dictu mirū,
quanto efficacior præstantis,
quod iubet. Eras. in Epist.

Principes, quod primum volūt,
statuunt, quo factum præte-
xant suum. ibid.

In priuatis hominibus luxur-
ia nequitia est, in principe im-
pietas. ibid.

Plerunque princeps iustus ma-
lorum errores de simulare po-
uit, non quod iniquitati eo-
rum consentiat, sed quod ap-
tū tempus correctionis ex-
pectet: quando eorum vitia
emendare, vel punire valeat.

REGNUM.

Isido. l. li. 3. de summo bono.

Benigni principis est, ad clemē-
tia modum transilire termi-
nos equitatis, quoniam sola
est misericordia, cui ceteræ
virtutes honorabiliter cede-
re non recusant. Cassiod. in
Epist.

Iusta & recte regnare, philo-
sophia est. Hugo in Dida-
scal. 3.

Princeps sine literis, nauis est si-
ne regimine, & volucris si-
ne pennis. Pet. Rau. in quad.
Epist.

Rex & Imperator potest qui-
libet dici in domo sua. apud
Iurist.

Rex dicitur sex animata in re-
gno suo. ibid.

In principe causa præsumitur.
ibid.

Dignus est, quem princeps eli-
git. ibid.

Dignitatem habens à principe
dignior reputatur. ibid.

Imaginem imperatoris coro-
nans, illum norat. Ambros.
in Psalm. 118.

Imperator nihil habet iuris in
diuina. Ambros. Epist. 33.

Malitia idonea regno. idem Of-
fic. 2.

Princeps habeat eloquentiam
cum vitæ integritate. An-
sel. super Epist. ad Timoth.

Principatus, quem aut seditio
extorsit, aut ambitio occupa-
uit, etiam si moribus atque
actibus non offenderit, in ip-
sius tamen sui initij exem-
plo, semper est vitiosus. &
difficile est, ut bono peragantur
exitus, quæ malo sunt in-
choata principio. Leo Pap. in
quad. Epist.

Iustitia regis, pax est populari,
tutamen patriæ, immunitas
plebis, munimentum regis,
cura languorum, gaudium
hominū, temperies aëris, se-
renitas maris, terre fecun-
ditas, solatium pauperū, hæ-
reditas filiorum, & sibi-
met ipsi spes future beatitu-
dinis. Apr. de 22. Ambros.

Regibus prudentes viros ad hæ-
rere, valde laudabile & bo-
num est. Grego. in regist.
Epist. 16.

Regum mala, & magnatum
quandoque toleranda. idem

R E G N U M.

in 1. Reg.

Princeps dicitur quasi primus

capiens. Aug. de Grammat.

In principum curiis per pericu-

la ad grandius periculum per-

uenitur. Aug. lib. 8. conf.

Principibus seculi huius non est

confidendum: idem li. 3. qua-

estio. sup. Leuit.

Non regnat, sed seruit, qui ma-

lus est. idem libr. 4. de Ciuit.

Dei.

Regna Deus etiam impiis di-

stribuit. idem libr. 5. de Ciui.

Dei.

Regna diuina constituuntur

providentia. ibid. cap.

Regi veritatem iubenti resi-

stens, Deo resistit. idem lib. 3.

cont. Episto. Parmeniani.

Imperatoris est proprium im-

perare. apud Platinam.

Rex Dei habet imaginem. i-

dem in quest. vet. test. quest. 35.

Foemina imperate, regnum est

pestimum. idem sup. Ioan. tra-

cta. 2.

Facillima est natura principis.

Erasin. in Epist.

Non tam literis, quam rei mi-

litaris disciplina imbuendus

est princeps. apud Platinam.

Vt in mare summa, sic in ma-

gnas aulas vitia influunt. ibi.

Rex qui nulli fidit, inutilis est:

nec minus qui omnibus. ibid.

Qui multos regit a multis re-

gatur oportet. ibid.

Non est regio nomine dignus,

qui suis comodis publica me-

ntitur. ibid.

Nec qui sacra negligit, ecclesie

prouentum: nec regi qui iuri-

dicundo non adest, vestiga-

lia dignus est petere. ibid.

Principum negligentia nascitur

ex populi culpa. Chrysost. de

ver. Esate Hom. 1.

Principes legem Dei, operum suo-

rum ducem habeant. idem

serm. de mansuet.

Res peritus sit rerum huma-

narum Theod. Ga. ad. in

pres.

Tyrannis.

EX GRÆCIS.

Tyrannis est genitrix iniu-
ria. Plutarch. de fortu.
Alex.

Animal

T Y R A N N I S.

9

Animal maxime noxium est,

inter immitia tyrannus, inter

mitia adulator. idem de A-

mic. & adulat.

Mirabor non solum si tyrannus,

sed si gubernatorem. videro

senem. Theb. apud Plut. de

conuiuio. 7. Sap.

Tyrannorum preces necessitati

sunt admixta. Plato Epist. 5.

Aduersus tyrannos, vincum

munusculum diffidentia est.

Demosthe. in Philipp. decla-

mat. 2.

Tyrannidis & libertatis natu-

rale dissidium. idem decl. 4.

Liberalitas tyrannorum nihil

aliud est, quam translatio pe-

cuniarum a iustis dominis

ad alienos. idem ex arg. lib.

Tyrannorum est in initio tan-

ta dexteritas, ut eorum do-

lum nemo intelligere queat.

ibidem.

Tyrannis ad opprimendos im-

becilliores nihil aliud deest,

præter honestam speciem &

occasionem. ibid.

Tyrannica calliditatis est simu-

lare se iis consultum velle,

quibus struunt insidias. ibid.

Per vim imperanti etiam ul-

tro desistere, periculosum. a-

pud Stobæum.

Oportet tyrannum multis pla-

cere. ibid.

Tyrannis iniustitie mater est.

Menand. apud Stob.

Tyrannum esse piū non facile

est. Sophocles ibid.

Qui utrumque expertus est, ty-

rannidi vult subesse, non præ-

esse. Phalereus. ibid.

Tyrannus metuit turbam, me-

tuit solitudinem, metuit sa-

tellij absentiam, metuit ip-

sos etiam custodes, nec arma-

tos illos apud sese, nec iner-

mes videt libenter. ibid.

EX LATINIS.

Non se obstrinxit scelere,
si quis tyrannum occi-
derit, quantum familiarem.
Cicero 3. Offic.

Nulla nobis cum tyrannis so-
cietas est, sed summa distra-
ctio, nec est contra naturam
spoliare eum, quem fas est oc-
cidere. idem 5. Tusc.

Qui terret, plus ipse timet: fors

GVBERNATIO.

ista tyrannis.

Conuenit, inuideant claris, for-
tesque trucidant,
Muniti gladiis uiuat, septique
venenis:

Incipites habeant artes, tre-
pidique minentur. Claudian.
de instit. princ.

Multos timeat necesse est, quem
multi timent. Pub. Mim.

EX SACRIS ET
ALIIS VIRIS
ILLVST.

Nullo consulto quicquam
magna rei aggredi, ty-
rannicum est. Eras. in Epist.
Qui tyrannidem affectat, alie-
nis disidiis suas augent opes.
ibid.

Tyrannorum versutia pia frau-
de diluenda. Super Matth.

Gubernatio.

EX GRÆCIS.

Perfecta gubernatio apud
unum vel paucos, multi-
tudo non potest regere. Plat.

de Regn.

Ubi praeses fuerit philosophus,
ibi ciuitas erit felix. Ari-
stotel. Rhet. 2.

Arts gubernandi ciuitates, prin-
cipatum tenet in omnibus
artibus. idem Eth. 1.

Regens naturaliter est dignior
recto. idem Polit. 1.

Melius est ciuitatem regi à vi-
ro optimo, quam à lege opti-
ma. idem Polit. 3.

Statim leges ac mores mutare
populi, nouisque ea legibus
moderari extemplo velle, nō
modo non facile, verum ne-
tutum quidem omnino est:
ut res, quæ multo tēpore, &
ingentibus viribus indiget.
Pluth. de Polit.

Vir ciuilis, & rempub. tracta-
re incipiens, ciuium moribus
consantaneè uiuat, & se ad
eorum naturam accomodat,
atque scite cōsectetur ea, qui-
bus populus soleat delectari,
& quibus adduci facile, do-
nec opinione virtutis, & fide
iam comparata, autoritati
inniti possit. ibid.

Quæuis reipub. administratio

GVBERNATIO.

10

inimicitias & disidia quæ-
dam affert. Simonid. apud
Pluth. de Polit.

Magni atque perstrenui animi
est, vel paruas ciuitates cu-
randas suscipere. ibid.

Magistratum, quem diu gesse-
ris, deponere difficile est. idē
num seni sit gerenda resp.

Boni ciuis esse videtur, quod-
cunque patria munus dela-
tum fuerit, admittere, & id
pro virili parte curare, etiam
si humiliter videatur, quā
eius estimationi, cui deman-
datur, conueniat. ibid.

Non decet remp. gessisse, sed ge-
rere. ibid.

Mirabor non si tyrannum, sed
si gubernatorem videro senem.
Plut. de conuiuio. 7. Sap.

Magistratus, iudexque nec pro
iustis orādus, nec pro iniustis
exorādus. Cato apud Pluth.
in Apophth.

Non populus causa gubernato-
ris, sed gubernator causa po-
puli sit. Plat. apud Volat.

Vocante te patria ipsa ad rem-
pub. gubernandam, absurdū
forsan est non parere, præs-

tim cum simul accidit, ut a-
ditus paucis hominibus re-
linquatur. Plat. Epist. 9.

Oportet leges quidem acriter
statui, mitius autem, quā
ipse iubent, poenas sumere. a-
pud Stob.

Viros tales iis rebus praesce,
quas tu peragere non possis:
seu ipse praestiturus sis culpā
eorum, quæ illi deliquerant.
Isocrat. ibid.

Administrans rempu. respu-
blicas priuatas existimet, pri-
uatas verò publicas. ibid.

Magistratus nō prudentes tā-
tum sed benignos esse oportet.
Pythag. ibid.

Perinde periculosum est, ut in-
sanienti gladium, sic improbo
viro magistratum commit-
tere. apud Stob.

Apud quos maxima virtus,
praemia proponuntur, apud il-
los optimi etiam viri rempu.
gubernant. ibid.

Gubernari oportet malos à bo-
nis, & parere se melioribus.
Eurip. apud Stob.

Custodes legum diligēter prae-
uideat, primum ne fiant de-

GVBERNATIO.

licta, deinde facta prout ius postulat, puniantur. Plato de leg. Dial. 6.

Oportet prudentes magistratus non propter officium, sed virtutis causa, admiratione sui parere, ut etiam immutata fortuna, eisdem laudibus digni censeantur. Arist. apud Stob.

Vt ad ignem, sic ad rempu. accedendum est: ne nimis prope, ne vtrius: nec longius, ne frigeas. Arist. apud eund.

Ideo ad administrationem reipubl. non accedendum, quia si male rexeris, diis displicebis: si bene, ciuibus. Chrysip. ibid.

Bonus princeps à magistratu discedens, non ditior, sed clarior euadat. Bion. apud Stob.

Principatum, quem gesseris, ornas, teipsum vero non immutes. ibid.

Nec nautam amo nimis audacem, nec continentem nimis praesidem. Eurip. ibid.

Non oportet noctem integram dormire consiliarium virum, cui commissi populi, & tan-

ta res cura sunt. Home. Iliad. 6.

Vt vulgus temere te aliquid postulans ex rebus tuis non mouet te, sic quauis in re plebem iniuste aliquid orantem non reuerearis. ibid.

In publicis officiis priuata persona deponenda est, & summa publica. Demosth. de Coron.

EX LATINIS.

Nulla vicissitudo impedire officium & fidem debet. Cic. ad Cornif.

Regere vi patriam, importunum. Salust. in coniur. Catil.

Ratio civilium officiorum necessitatem quandam mitoris imponit. Plin. Iun. lib. 6.

Nimis multa audire cogitur, nec aliter fieri potest, quibus tota respubl. Commissa est. Cic. pro Milon.

Imperaturus omnibus, eligi debet ex omnibus. Plin. Iun. in Paneg.

Qui apud multitudinem loquitur, eo gratior est, quo nihil

GVBERNATIO.

II

praeter publicum commodum videt. Lilius. Dec. I. lib. 4.

Queritur in re domestica continentia laus, in publica dignitatis. Cic. pro Flacco.

Nunquam praestantibus in re. gubernanda viris, laudata fuit in una sententia perpetua permansio. idem ad Lent. Magistratus lex est loquens. idem 3. de leg.

Magistratibus opus est, sine quorum prudentia & diligentia ciuitas esse non potest: quorum descriptione omnis reip. moderatio continetur. idem de leg.

Artium studio à rebus gerendis abduci contra officium est. Cic. 1. Offic.

Nulla re conciliare facilius possunt multitudinis benevolentiam i qui reipubl. praesunt, quam abstinencia & continentia. Cic. 2. Offi.

Qui reipubl. praesunt legibus similes sunt, quae ad puniendum non iracundia, sed equitate feruntur. idem 1. Offic.

Omnino qui reipu. praesunt, duo Platonis praecepta teneant:

unum ut utilitatem ciuium sic tueantur, ut quidquid agant, ad eam referant, obliti commodorum suorum: alterum ut totum corpus reip. curent, ne dum partem aliquam tueantur, reliquas deserant. ut enim tutela, sic procuratio reipubl. ad utilitatem eorum qui commissi sunt, non ad eorum quibus commissa est, gerenda. Cic. 1. Offic.

Est boni magistratus, cum auxilia reipubl. labefactari conuelli que videat, ferre opem patriae, succurrere saluti, fortunisque communibus: suam salutem posteriorem saluti communi ducere, intercludere omnes seditionum vias. idem pro Rabir.

Est proprium munus magistratus intelligere se gerere personam ciuitatis, debereque eius dignitatem & decus sustinere, seruare leges, iura describere atque fidei suae commissa meminisse. idem 1. Offic.

Est boni magistratus non solum videre quid agatur, verum etiam providere quid futu-

GVBERNATIO.

rum sit. idem pro Muren.
Bono viro non minori curæ est,
qualis resp. post mortē suam
futura sit quam qualis hodie
sit. idem in Lelio.

Caput est in omni procuratione
negocij, & muneris publici,
ut auaricia pellatur vel mi-
nima suspicio. idem 2. Offic.
Prætoris manus nō solum a pe-
cuniæ lucro, sed etiam oculos
a libidinoso aspectu continē-
tes esse debent. Max. lib. 4.
Nullo casu arbitror hoc cōstan-
ti viro posse contingere, ut vl-
la intermissio fiat officij. idē
in Lel.

EX SACRIS LI-
TERIS, ET IL-
lust. viris.

Nulla reipub. administra-
tio proderit, nisi Deus
verus colatur. Aug. epi. 52.
Nemo potest rectē terrena rege-
re, nisi nouerit prius diuina
tractare. Greg. in reg. lib. 4.
Sūmus locus bene regitur, cum
is, qui præest, vitius potius,
quam fratribus dominatur.

idem 26. mor.

In regimine constituti gloriam
sue dignitatis dissimulent.
idem lib. 5. mor.

Ne locū regiminis subeant, qui
viuendo non perficiunt, qua
meditando didicerunt. idem
in Pasto.

Pōdus regiminis aduersa que-
que despiciat, & prospera for-
midet. ibid.

Plerumque occupatio regiminis,
soliditatem dissipat mentis.
ibid.

Hi, qui pōdus regiminis per hū-
militatem refugiant, tunc
verē humiles sunt, cum iudi-
ciis diuinis non resistunt.
ibid.

Locus regiminis desideratibus
est negadus, & fugientibus
offerendus. idem in reg. lib. 5.

In regni regimine, iustitia &
potestas eget aequitate. idem
in regist. lib. 7.

Gubernatores prouinciarū in-
telligant, satius esse, bene &
integre viuendo laudem &
gloriam: quam malē agen-
do diuitias malē partas cum
ignominia & nōra sempi-

SUBDITVS.

12

terna portare, apud Plati.
Magistratus alij merentur, &
non habent: alij habent, &
non merentur. ibid.

Custodie, pastui, ornatui ouium
pastores intendere debent. Ber-
nar. sup. Cant. serm. 77.

Præesse, & non prodesse, graue:
nolle prodesse, grauius. Ber-
nard. in Epist.

Querere quæstum proprium,
non profectum de subditis,
deiecti animi est. Bernard. in
dedica. Eccles.

Vacat sibi vix, vel raro, qui a-
liis in solitudine præest. Ber-
nar. sup. Cant. serm. 53.

Gubernatrix tristium sapien-
tia est. idem in Epist.

Præpositus habeat vicariū. Ba-
sil. in quæst.

Pro omnibus tibi subiectis, qui
in domo tua sunt, rationem
Deo reddes. August. ad quē-
dam Comit.

Omnia indiget domino, & mi-
sera, & felicia quia sine il-
lo nō subleuabitur miser, &
felix non regetur. August.
sup. P. salm. 32.

Vide plura in titulo de digni-

tate & honore & in prælato-
tione, & in Episcop.

Subditus.

EX GRÆCIS
& Latinis.

Serua te oratione, non vi cō-
tra potentiores. Eurip. in
Orest.

Qui non assueuerūt ad nutum
cuiquam parēre, moleste fe-
rūt superbissimi hominis im-
perium. Demost. 1. Olynth.

Subditi non tantum morigeri
sint, sed amantes etiā magi-
stratum. Pythag. apud Stob.
Semper præsens status subditis
est molestus. ibid.

Nemo alienigenam dominum
pati vult. Curt. lib. 7.

Eiusdem iuris esse debent, qui
sub eodem rege victuri sunt.
idem lib. 10.

EX SACRIS

Optimum in moribus dixe-
rim, qui in nullo prou-
sus resistit prioribus, aut in-
b iij

S V B D I T V S.

uideat paribus, aut subiectos in superbia presbit. Bernard. super Cant.

Qui contra propositam sibi potestatem murmurat, liquet, quod illum redarguit, qui eandem homini potestatem dedit. Gregor.

Multiplicata obsequia demeretur potius, quam offendunt. Lact.

Orandum est, ut rectorem subditis, & matrem pietas, & patrem exhibeat disciplina. Gregor. in Past.

Ad praefecti laudem subiectorum redundat virtus. Veg. lib. 2.

Genus obsequij indicatur, virtus, ac mores regis imitari. Lact.

Secundum mores subiectorum dantur rectores. Gregor. 25. mor.

Non est, subditorum temere vitam iudicare regentium. ibi.

Subditi se posse melius agere putant, quam praefectos, si eos praesse contingat. ibid.

Vsus recte conversationis est, ut praesse non audeat, qui sub-

esse non didicit, nec obedientiam subiectis imperet, quia non novit prelati exhibere. Greg. Aliud debemus iniuste subditis, aliud iustis, & non subditis. Greg. 26. mor.

In correctione subditorum miscenda est lenitas cum severitate. idem in Past.

Peccatum subditi, culpa pastoris, si tacuerit, reputatur. idem sup. Ezech. Hom.

Subiectorum culpa prelatorum deprimit vitam. idem in regist.

Subiecti a superbis dominis oppressi clamant ad Deum contra eos. Greg. 26. mor.

Subiecti ut plurimum imitantur pastores. idem super 1. Regum.

Subiecti malorum principum quamvis boni periclitantur. ibidem.

Subiecti humiles sapere, quae superioribus desunt, accipiunt visiones. ibid.

Tuta est conditio subiectorum, ubi vivitur sub aequitate regentis. Casiod.

Membrum sequi debet caput. Bernard. in septuag. serm. 4. Oburgationi per superiores fa-

P O T E S T A S.

13

Et quidam impatientiam, quidam contemptum, quidam imprudentiam defensionis addunt. Bernard. super Cant. sermo. 22.

Potestas.

EX GRÆCIS.

Potentum ignorantia teterima est. apud Plat. de Sum. bon.

Diuites, & nimis potentes non subiunguntur, nec subijci volunt. Arist. Poli. 3.

Nemo magnus in potestate cum stultitia & flagitiis. Plutar. de mort. Alex.

Non potest latere in potestate malitia. idem de doct. princip.

Invidia necessario potentiae comes. unde ille recto consilio ducitur, qui in maximis rebus eligit, quod invidia est obnoxium. Tucid. apud Pluth. de vitiof. verec.

Ut computatorum digiti, nunc unum, nunc decem millia significant, ita regum quoque amici interim totum, interim

minimum possunt. Oront. apud Plut. in Apophtheg. Vehementes sunt potentium animi, & aliquo modo levi momento incipientes, subinde invalescentes difficulter iras deponunt. Eurip. in Med.

Consiliorum multitudo congregata imbecillior est, stultiore animo summo imperio praedito unius potestas sit, & in re domestica, & in repub. Eurip. in Androm.

Nulla extra iustitiam potentia priuatim & publice valet. ibidem.

Nihil est ab eorum potentia periculi, qui nocendi voluntatem non habent. Demosth. 1. Olinth.

Saturitas ferocitatem parit, imperia autem potentia continet insaniam. Pithac. apud Stob.

Potentia mansuetudo iungatur. ibid.

EX LATINIS.

Nemo quantum potest experietur adversus eos,

POTESTAS.

per quos caput posse. Senec. Epist. 91.

Hac conditio principum est, ut quicquid faciant, precipere videantur. Quintilia. Declam. 3.

Arduum est, duas simul potestates capere. Plin. Iun. in Pa. neg.

In bonis fortuna summa laus est, non extulisse se in potestate: non fuisse insolentem in pecunia: non se pretulisse aliis propter abundantiam fortunæ, ut opes & copia, non superbia videantur ac libidini, sed moderantia facultatem & materiem dedisse. Cicer. 2. de Orat.

Malè vim suam potestas alienis iniuriis experitur. Plin. Iun. lib. 8.

Nihil tam firmum est, cui periculum non sit, etiam ab invalido. Curt. lib. 7.

Nulla quaesita scelere potentia potest esse diuturna. idem lib. 10.

Cui peccare licet, peccat minus: ipsa potestas semina nequitia languidio-

ra facit. Ouid. 3. amor. Summa petit liuor, perslant altissima venti, Summa petunt dextra fulmina missa Iouis. idem 1. de Remed. amor. Emitur sola virtute potestas. Claudi. de 3. conf. In maxima fortuna minima licentia est. in hist. Sax.

EX SACRIS.

Potestas dicitur, ubi voluntati potestas adiacet faciendi. Aug. de spir. & li. ter.

Vicina potentibus solet esse superbia. Amb. in Post.

Qui vititur potestate, ut prodesse debeat, posse se nesciat. Greg. in mor.

Magna sublimitas magnum debet habere consilium. ibid. Malo minus posse honeste, quàm plus turpiter. Amb.

Tunc solum potestas bene geritur, cum, non amando, sed timendo retinetur, quæ ut ministrari recte valeat, oportet primum, ut hanc cupiditas

O B E D I E N T I A.

non imponat, sed necessitas. idem.

Ideo Deus potentiores esse iniustos, permisit, ut essent qui ad malum cogere possent: virtus esset pretiosa, quod rara est. Lactan. de ira Dei.

Quo maior est potestas, eò perniciosior, si in malis, stultumve inciderit. Erasmi. in Epist. Semper grandis potestas maiori timori subiecta est. Chrysost. sup. Matth. cap. 2.

In alto positum non alta sapere, difficile est, & omnino inuisitatum, sed quanto inuisitatus, tanto gloriosius. Bern. in Epist.

Sapius in altum quis tollitur, ut mens altius conquassetur. Raban. in quod. sermo.

Omnis, qui dispensandis terrenis bonis præsidet, occulti hostis iaculis latius patet. Greg. in mor.

Non caret regia potestate, qui corpori suo nouerit rationabiliter imperare. Prosp. in suis sent.

Blanditia potentum equipatur minus, apud Iuricons.

Potentes non irritandi. Amb. 2. Offic.

Potentia iustitiam comitatur, non præit. Aug. 3. de Trinit. Potentia soror victoria. idem lib. 4. de ciuit. Dei.

Potestas omnis, siue bona, siue mala à Deo est. idem contr. Manich.

Potestatibus siue bonis, siue malis honor tribuendus est. idem in quaest. ex utroque test.

Potestati tribuendum est, quicquid ex bonis postulat temporalibus. idem super Epist. ad Roma.

Dominandi cupido, bestia pestima. idem lib. 3. de ciuit. Dei. cap. 14.

Potentiam Deus tribuit, elationem malitia nostra adinuenit. Grego. 26. mor.

Potentiam bene regit, qui tenere illam nouit, & impugnavit. Greg. in past.

Potestas tanto premi interius debet, quanto exterius eminet. idem. 26. mor.

Potestas culminis, est tempestas mentis. idem in Past.

Potestas principibus data est,

O B E D I E N T I A

ut boni adiuvetur, & com-
modius subleventur. idem in
regist.

Quibus deficit soboles, sua po-
tentia poena est. Greg. 15. mor.
Hoc possumus, quod iure pos-
sumus: Augu. cont. Epist.
Gaud.

Obedientia.

EX GRÆCIS

Quanto quis diligentius
obsequitur, tanto ma-
iorem gratiam obti-
nebit. Aristotel. æconom.
Legibus obtempera. Demet.
Phaler.

Nullū est maius, quā inobe-
dientia, malum apud Stob.

Quæ hoc tempore habemus bo-
nā, ob nullam aliam causam
adepti sumus, quā ob præ-
stitam obedientiam principi.
Xenop. apud Stob.

Obedientia civium, felicitas
urbis. ibid.

EX LATINIS

Deo parere, libertas est.
Sen. de Vit. beat.

Corrumpitur, atque dissolvitur
imperantis officium, si quis ad
id quod facere iussus est non
obsequio debito, sed consilio
non considerato respondet.
Gel. lib. 1.

Maiores est obsequij gloria in eo,
quod quis minus velit. Plin.
Iun. in Paneg.

Suis quique parent placidius.
Cur. lib. 6.

Utilius parere dicto, quā af-
ferre consilium. idem lib. 7.

Obsequio mitigantur imperia.
idem lib. 8.

Bis peccas, cum peccanti obse-
quium accommodas. Publ.
Mim.

Bonus animus nunquam er-
ranti obsequium accommo-
dat. idem.

Potēiori omnia parent. in hist.
Sax.

Multa mala sequuntur ex im-
punitate. Livius lib. 8. Dec. 1.

EX SACRIS.

Non attendit verus obe-
diens, quale sit, quod
præcipit: hoc solum concernit,

O B E D I E N T I A.

15

quod præcipitur. Bern.
Obedientia non servili metu,
sed charitatis affectu servan-
da est, non timore poenæ, sed
amore iustitiæ. Gregor. 12.
mor.

Obedientia victimis iure præ-
ponitur, quia per victimas a-
liena caro, per obedientiam
verò voluntas propria ma-
tatur. idem 13. mor.

Verus obediens mādātum non
procrastinat, sed statim pa-
rat aures auditui, linguam
voci, pedes itineri, manus ope-
ri: & se totum intus colligit,
ut mādātum peragat im-
perantis. Bern. de præcept. &
discipl.

Nō est dubium, quin ampliōre
gratiam mereatur, qui se pa-
ratum exhibeat ante mādā-
tū, quā qui obedire sata-
git post mādātum. idem in
serm.

Sola est, qui fidei possidet me-
ritum, obedientia. apud Iu-
rist.

Obediens in graubus mitius
punitur. ibid.

Obedientia sola est, qua homi-

nē Deo conciliat. Ansel. su-
per Epist. ad Hebr.

Obedientia virtutum omnium
mater, & custos. August.
4. de Civitat. Dei.

Obedientia maius bonū, quā
continentia. idem de bon.
coniuga.

Nullum malum debet per obe-
dientiam fieri. Greg. 35. mor.

Aliquod bonum debet aliquā-
do per obedientiam intermit-
ti. ibid.

Obedientia aliquando si de suo
quid nō habeat, minima est.
ibid.

Obedientia debet in aduersis a-
liquid de suo habere, in pro-
speris nihil.

Obedientia dilatio post citatio-
nem ostendit hominem cul-
pabilem. idem ex reg. lib. 5.

Obedientia vincimus demones,
ceteris virtutibus oppugna-
mus. idem in 1. Reg.

Adam non furto, non homici-
dio, non rapina, sed inobedi-
entia corrumpitur. ibid.

Obediendum est Deo etiam ra-
tione non data. August. in
sent. suis.

DOMINIUM.

Obedientia bonum in primo
declaratur homine, & illius
praecepto. idem sap. Psal. 70.
Inobedientia non tam pen-
da est, quam intentio inobe-
dientis. Bernard. de praecept.
& discipl.
Obedientia amica salutis. Bern.
in declam.
Obedientia circa difficulta gra-
tior: contemptus circa mini-
ma damnabilis. idem de prae-
cept. & discipl.
Obedientia molesta est suspi-
ca-ri de omni praecepto. ibid.
Obedientia falsus nummus, pro-
pria voluntas: bonus, charitas
idem in die. S. Andr. serm. 1.
Oculum & aurem, quos inobe-
dientia clausit, aperiat obe-
dientia. Ber. sup. Can. serm. 22.
Obediendum Deo absque si-
gnis. Chrysost. sup. Actu. A-
post. Homil. 15.
Obedientia speculum Christus.
Bern. de grad. humil.
Obedientia fides exigit. Chry-
sost. ser. 27. sup. Epi. ad Rom.
Obediendum propter Deum ho-
minibus. idem super Matth.
Hom. 21.

LIBERTAS.

Dominium.

Existimare de omnibus ho-
minibus id quisque de-
bet, quod qui nunquam ser-
uiuit, is laude dignus domi-
nus esse non poterit. Plat. de leg.
dial. 6.
Primum decet dominum expergi-
sci, & posterius iro cubitum.
Arist. & economic. lib.
Quod magis impingat equum,
est oculus domini. & sterqui-
linum quod agro est optimum,
vestigia domini. ibid.
Ex ancillarum moribus & comi-
tum, mores & studia domina-
rum cognoscuntur. Hierony.
ad Demetr.
Non domini donorum Dei, sed ad-
ministratores sumus. Amb.
lib. 1. offic.
Dominorum est misereri. Greg.
in 7. Psalm.
Libertas, & licentia, &
dispensatio.
EX GRÆCIS.
Opus libertatis est, viuere
ut quisque vult, quia

LIBERTAS.

16

seruus non viuit, ut vult.
Arist. Polit. 6.
Libertas populorum interijt lar-
gitionum corruptela. Pluth.
de Polit.
Libertas loquendi propria ami-
citiae. idem de amicis. & adu-
latio.
Libertas senectutis beneficium
est. Sophoc. apud Plut. de cup.
diuit.
Sarius est libertatem nobis con-
seruare, quam alius auferre.
Agesil. apud Pluthar. in a-
pophteg.
Est perdifficile, hominibus libe-
ris, praeclarisq; legibus institu-
tis, sub seruitute durare. Epi-
menid. apud Diog. lib. 1.
Quod optimum inter homines
est, libertas est. Diog. apud
Laert. lib. 7.
Heu non est mortalium, qui sit
liber, aut enim pecunia, aut
fortuna seruit: aut multitu-
do ciuium, aut legum scripta
coercent ipsum, ne utatur mo-
ribus ex arbitrio. Euri. in He-
cub.
Serui non liberi est, quæ quis
sentiat, non dicere. idem in
Phœnis.
Tyrannidis & libertatis, natu-
rale dissidium. Demosth. in
Philip. Orat. 4.
Libertas nomen virtutis est, ser-
uitus autem malitiae. Epicur.
apud Stob.
Libertas in dicendo ingenuita-
tis signum est. Sed occasionis
diuersitas, periculum habet.
Democrit. apud Stob.
Voluptas cotumeliae iuncta ho-
minem liberum non decet. ibi.
Sophoc.
EX LATINIS.
Acriores sunt morsus inter-
missæ libertatis, quam
retentæ. Cicer. 2. de Offic.
Seruitus ac libertas, si modum
obseruet, utraque bona sunt:
si modum excedant, utraque
mala. Senec. Epist. 9.
Non potest paruo constare li-
bertas, hanc si magno æsti-
mas, omnia paruo æstiman-
da sunt. idem Epistol. 105.
Deo parere libertas est. idem de
beat. vit.
Proprium est paupertatis, cum

LIBERTAS

alia deficiunt, exercere libertatem. Quintil. Declam. 9.

Libertas est potestas viuendi, ut velis: is viuut vt vult, qui recta sequitur, qui gaudet officio: cui viuendi vita considerata, atque prouisa est: qui ne legibus quidem propter metum paret, sed eas sequitur atque colit, qui salutare maxime iudicat: qui nihil facit, nihil cogitat, nisi libenter ac libere: cuius omnia consilia, resque omnes, quas gerit, ab ipso proficiuntur, eodemque feruntur: nec est vlla res, quae plus apud eum polleat, quam ipsius voluntas, et iudicium: cui etiam fortuna ipsa credit. Cic. in Parad. penult.

Liber est is aestimandus, qui nulli turpitudini seruit. Cic. 4. ad Heren.

Ita praclara est recuperatio libertatis, ut ne mors quidem sit fugienda, repetenda libertate. idem Philip. 10.

Bestia, quas delectationis causa concludimus cum copiosius, alantur, quam si essent libe-

ra, non tamen facile patiuntur se contineri. Idem 5. de finib.

Omnes sunt diuites, dicunt stoici, qui caelo, et terra frui possunt. idem. 1. Offic.

Omnes homines natura libertati student. Caesar de bell. Galli. lib. 2.

Liberis pretium seruitutis ingratum est. Cur. lib. 6.

Libertatis magna custodia est, si magna imperia diuturna esse non sinas. Liu. 1. Dec. li. 4.

Hostis capit pretium libertatis. idem Dec. 3. lib. 4.

Alia aliis licentia est. in hist. Sax.

Inestimabile bonum est, suum fieri. Senec. Epist. 76.

EX SACRIS.

Concessio facta ratione necessitatis expirat cessante necessitate. apud Iurisc.

Libertas ubi non est, nec meritum. Bernar. de grat. et lib. arb.

Liber est bonus homo etiam si seruiat. August. lib. 4. de Ciuitat.

LICENTIA.

17

Ciui. Dei.

Ille in quauis conditione seruitur liber est, qui amore non capitur, auaritia vinculis non tenetur, metu criminis non alligatur, qui securus expectat praesentia, quem non paueant futura. Ambr. de Io- seph.

Dispensatio praelatorum mala, dispensatio non est, sed dissipatio. Bern. de confid. lib. 30.

Extorta, seu coacta licentia, non licentia sed violentia est. Bern. in Epist.

Libertas ibi, ubi domini spiritus. Anselm. super Epistol. ad Galat.

Sola apud Deum libertas est, non seruire peccatis. Sola apud Deum nobilitas, clarum esse virtutibus. Hier.

Libertas indignatur si opprimatur. ibid.

Rescindenda insipienti potestas, non adijcienda libertas. Ambros.

Liber homo non recipit aestimationem. apud Iurisc.

Libertas, est nulli necessitati

seruire. ibid.

Libertatis privilegio renunciari non potest. ibid.

Liber est, quem conscientia non accusat. Greg. in regist.

Beatius est, liberum exire, quam post vincula libertatem querere. idem lib. 4. Dial.

Liber homo si fraudem committit, in persona non debet puniri, sed in facultate. idem in Reg. lib. 8.

Liberorum hominum Romani imperatores domini sunt, ceteri autem reges domini seruorum. ibid.

Damnati sumus ex nobis, liberati autem ex gratia. August. Epist. 108.

Libertas sine gratia, est contumacia. idem Epist. 89.

Libertas christiana non sit velamen malitiae. idem de fid. et oper.

Libertas naturalis hominis est, idem 19. de ciuitate Dei. cap. 15.

Libertas saepe interitus causa. idem Tracta. 7. expost. in Euangel. Ioann.

Solus iustus, liber est. idem serm.

SERVITVS.

18. de verbis apost.

Licentia, nisi coërceatur, parit audaciam, quæ ad omne flagitiū & facinus euadet. Lac. Non est alienus à scelere, qui ut faceret, impetrauit. Cypr. Quod vna via prohibetur, non debet altera cœdi. apud Iurisper.

Non omne, quod libet, licet: nec quod licet statim expedit. Ber. in Epist.

Concessio non valet de eo, quod est prohibitum. apud Iuris.

Ad utilitatem ecclesiæ: aliqua sunt dispensanda, ubi necessitas exigit. Bern. de præcep. & dispens.

Dispensatio rerum tuarum, per te ipsum fiat. idem sup. Epist. ad Timoth. Hom. 14.

Licentia, per leges compefcitur. Chrysost. sup. Epist. ad Corin. Homil. 7.

Seruitus.

EX GRÆCIS.

Servos negantes, ac cōtradictes magis flagellamus.

Arist. Rhet. 2.

Domini ad servum nō est amicitia, secundum quod servus, sed secundū quod homo: quia secundum quod servus, dissimilis est ei, ut homo autem similis. idem Eth. 8.

Servus est, organum animatū. ibid.

Servus naturaliter non est sui ipsius, sed alterius. idem Polit. 1.

Multi servi quandoque deterius serviunt paucis. idem Polit. 2.

Qui alteri servit, non est per se sufficiens. idem Polit. 4.

Præter decet dominum expergisci, quā servum, & postea ire cubitum. ibid.

Oportet seruo dare opera, & victum sufficientem. ibid.

Impossibile est, nō diligentis domini servos esse diligentes. idem Oeconom.

Servi nō de aceruo sed de semine furatur. Pluth. de amicis. & adul.

Servus vino hilis nō obiurgandus, id enim dementius. Cleob. apud Diog. lib. 4.

SERVITVS.

18

Servorum nati obscæna loqui solent. Archef. apud, Diog. ibid.

Moderata servitus est, quæ Deo exhibetur: immoderata, quæ hominibus. ibid.

Omne, quod ex necessitate est, servitus est, testibus Philosophis. Eurip. in Orest.

Probis servis calamitas est, res dominorum male cedentes, animoque discriant. idem in Med.

Angit me servus maiores domino habens spiritus.

Servi, & obscuri homines mechanicæ remedia sunt mortalius, inveni ad eos usus, qui viros dedecent. Eurip. apud Stob.

Non est vlla possessio in vita iucundior, quā benevolum sibi famulum adipisci. Men. apud Stob.

EX LATINIS.

Servi sunt, imò homines: servi sunt, imò contubernales: servi sunt, imò humiles amici: servi sunt, imò conservi,

si cogitaveris, in utrosque tantundem licere fortuna. Sene.

Episto. 47.

Totidem sunt hostes, quot servi. ibid.

Colant te potius servi, quā timeant. ibid.

Tarda & trepida sunt officia servorum. Quint. declam. 2.

Genus servitutis est, coacta libertas. idem Declam. 7.

Ultima malorum etiam servituti cōditio est, sine exceptione esse venale. idem Declam. 9.

Servi, quos bellorum iniquitas victoribus in prædam dedit, eisdem legibus, eadem fortuna, eadem necessitate nati sunt, ex eodem loco spiritum trahunt: nec natura illis, sed fortuna dedit dominū. idem

Declamat. 13.

Omnis servitus, misera est. Cic. Philip. 10.

Servitus est obedientia fracti animi, & abiecti, arbitrio carentis suo. idem in Parad. penult.

Cū omnis servitus est misera, tum verò intolerabile servire impuro, impudico, & effem-

SERVITVS.

nato. idem Philipp. 3.
Seniorum fides quo minus ex-
pectata, eo laudabilior. Ma-
xi. lib. 6.
Callidus seruus domino impe-
rat. Terent. in Andr.

Seruum nolle mentiri noua re-
ligio est. ibid.
Auder plusculum seruus, quia
nihil restare periculi putat,
sed non fert id impune. ibid.
Seruorum vitium loquacitas. ibi.
Cliētes sine infamia deferi pos-
sunt, quibus etiam a propin-
quis nostris opem ferre insti-
tuimus. Gel. lib. 5.
Est ingeniosior ad excogitandū
seruitus libertate. Plin. Iun.
in Paneg.
Frequens recognitio seruorum
nec impunitatis spem, nec pec-
candi locum præbet. Colum.
lib. 11.
Lingua mali pars pessima ser-
ui. Iuuenal. Sat. 9.

EX SACRIS.

Bonus, etiam si seruiat, li-
ber est. August. lib. 4.
de Ciuit. Dei.

Seruus fidelis, domino absente
probatur. Chrysost.
Nihil facit seruus, si multi do-
mini imperent. Lact. lib. 4.
Est sapienti seruire libertas.
Hier. ad Simpl.
Vis, ut seruiat caro tua animæ
tuæ, Deo seruiat anima tua:
debes regi, ut possis regere.
August. sup. Ioann.
Prudenter sibi Deus seruire
vult, non uti nimietate sua
debiles fiant, & postea medi-
corū suffragia quarant, tem-
perandū est enim, ut fieri po-
test caput obsequium ma-
gis prouehatur, quā per in-
considerantiam minuatur.
Amb. sup. Epist. ad Timoth.
Defendere dominum famulus
tenetur, apud Iuriscons.
Seruitus liberis omni supplicio
grauior. Amb. Offic. 3.
Deo aliter iusti, aliter iniusti
seruiunt. Augusti. de Ago-
ne Christ.

Non seruire Deo, homini, non
Deo molestū est. idem lib. 14.
de Ciuit. Dei.
Seruitus boni libertas est. idē.
4. de ciuit. Dei.

SERVITVS.

19

Nobilitas.

EX GRÆCIS.

Nobilitas singularis est,
quæ à viris, vel mulie-
ribus fit, propter diuitias, vel
virtutes, vel propter aliquid
aliud, propter quod homo ho-
noratur. Arist. Rhet. 1.
Nobilitas gentis & ciuitatis
est, sui iuris antiquos esse præ-
sides & principes, & mul-
tos insignes ex istis produsse.
ibidem.

Nobilitas est primogenitorum.
Arist. Rhet. 2.

Ingenuitas est virtus generis.
idem Polit. 3.

Nobilitas, est virtus, & diui-
tie antiquæ. ibid.

Pulcher libertatis ac licentie
thesaurus est, bonis procrea-
tum esse parentibus. Pluthar.
de libe. educ.

Ingenuitas tendit ad pudorem.
Eurip. in Alcest.

Vnus heroicus vir totam gen-
tem illustrat. Demosth. 1.
Olynth.

Generosi animi, hostium suc-
c

Seruus, quousque solem tolera-
uerit, umbram desiderat. idē
lib. 5. Mor.

Serui Dei insani reputantur, qui
tamen in fine gaudebunt. idē
8. Mor.

Serui dominos non despiciant.
idem in Past.

Inutilis seruus dominum durum
vocat. idem in Euangel. Ho-
mil. 7.

Serui ecclesiarum in eorum do-
minum transferri possunt,
qui ecclesiasticis utilitati-
bus deseruiunt. idem in
reg.

Serui non sunt audiendi in ac-
cusatione domini sui episcopi.
idem in 1. Reg.

Seruitutis occasione dimitti nō
licet, quæ pro libera est acce-
pta. idem in Reg.

Seruitute nostra Deus non in-
diget. Augustinus libr. 8. de
Genes.

Seruitus aut ab iniquitate, aut
ab aduersitate est. idem lib. 1.
quaestio. sup. Genes.

Seruitutem perfectā Deo præ-
stare non possumus. idē lib. 6.
quaest. sup. Iosue.

NOBILITAS.

cessus prædicari, non ferunt
æquis animis. *ibid.*

De nobilitate paræ laudis præ-
dicare possum, bonus enim vir
mihi nobilis videtur: qui ve-
rò non iustus est, licet a pa-
tre meliore, quam Iuppiter
sit, genus ducat, ignobilis mi-
hi videtur. *ibid.*

Nobilitas est, animi & corpo-
ris bona temperies. Socrat. a-
pud Stob.

Illum, qui natura sit generosus,
impersus laudamus. Pythag.
apud Stob.

Nobilior est, à quo genus inci-
pit. *ibid.*

De nobilitate nò minus, quam
de aliis bonis gloriari non in-
dignum est. Phaler. apud
Stob.

Pecorum nobilitas in bono, va-
lidòque corpore sita est: homi-
nis autem in bonitate. *ibid.*

Quid aliud nobilitatè esse pu-
ramus, quam diuitias anti-
guas, aut veterem gloriam?
quorum neutrum in nostra
potestate est, sed alterum in-
constantis fortune: alterum
propter humanam intempe-

riem est. *ibid.*

Pecuniæ domestica deficiunt,
nobilitas manet. Eurip. apud
Stob.

Generosæ nuptiæ præstant opu-
lentis. *ibid.*

Ipsa generis nobilitas spem fa-
cit quòd futuri sint domini
regionis. *ibid.*

Nobilitatem etiam deformium
coningum, liberorum gratia
non pauci colunt. *ibid.*

Ingenius nò celat facta. *ibid.*

Illud, quod paucioribus actio-
nibus bonitatem suam parti-
cipat, nobilius est, eo quod plu-
ribus. Arist. de Cel. &
mund. lib. 2.

EX LATINIS.

Generosus est ille, qui ad
virtutè bene est à natu-
ra, còpositus. Senec. Epist. 44.

Generosa res est, respicere nò ad
suas, sed ad naturæ suæ vi-
res. idem de vit. beat.

Omnes boni semper nobilitati
facemus, & quia reip. utile
est, nobiles esse homines di-
gnos maioribus suis, & quia

NOBILITAS.

valere debet apud nos senex
clarorum hominum de rep.
meritorum memoria, etiam
mortuorum. Cicer. pro Sest.

Adulterio quidam nobilitati
sunt. Plin. Senior. lib. 29.

Cedit interdum generosus spi-
ritus utilitati, & fortune vi-
ribus succumbit. Max. lib. 7.

Nobilibus in bello delinquenti-
bus, fortune bona patrocina-
tur. Sall. in bell. Jug.

Nobilis equus virgæ umbra re-
gitur: ignavus nec calcari
quidem. Curt. lib. 7.

Bonum nobilitatis hoc est, quod
nos à maiori nobilitate dege-
nerare non sinit. in hist. Sax.

EX SACRIS.

Sola apud Deū libertas est,
non seruire peccatis, sola
apud Deum nobilitas, clarū
esse virtutibus. Hiero. in E-
pist. ad Celan.

Animus ingenuus nihil ma-
gis, q̄ rogari erubescit. Aug.
Nulli te unquam de generis no-
bilitate præponas: nec obscu-
riores quoslibet, & humili lo-

co natos te inferiores putes.
Nescit religio nostra personas
nec conditiones hominum,
sed animas inspicit. Hier. ad
Celan.

Nonnullis solet generis nobili-
tas parere ignominiam. Gre-
gor. in Dial.

Omnino iniquum est, nobiliora
ingenia studiis dehonestari
minoribus, & eos quos gra-
uia expectat officia, volupta-
tis, ac vanitatis occupationi-
bus agitari. Chryso. de Cu-
rial. nug.

Ingenia generosa doceri cu-
piunt, cogi non ferunt. Eras-
m. in Epist.

Ille clarus, ille nobilis, ille tunc
integrā nobilitatem suā pu-
tet, cum dedignatur seruire
vitiis, & ab eis non superari.

Chryso. super Matth.

Melius est, ut in te glorientur
parentes, quam tu in paren-
tibus. *ibid.*

Sicut indigna posteritas laudes
antiqui generis abnegat, ita
præclara de patribus egregiè
dicta confirmat. Cassiod. lib. 3
Epist.

IGNOBILITAS, ET VVLGVS.

Ceteris paribus praefertur nobilior. apud Iuriconsf.

Nobiles mitius puniuntur, q̄ ignobiles. apud eosd.

Nobiles pro maiori parte sunt superbi. apud eosd.

Ignobilitas & vulgus.

EX GRÆCIS.

Multitudo non potest regere. Plat. de Reg.

Omnis humana turba experstē perantiā vivit. idem de leg.

Vulgares propinqui sunt seruis Arist. Ethic. 2.

Turba multa melius iudicat, quā unus tantum. idem Polit. 3.

Qui multitudini placet, is sapientibus displiceat necesse est. Plutar. de educand. lib.

Tam mutabile est vulgi ingenium, & perplexū, ut quid constanter velit aut nolit, non facile intelligi possit. Demosth. 1. Olynth.

Non ad probatos refugis praeprores, cum ad vulgus refugis. Plat. in Alcibiad.

Quibus ex patre, vel matre innata est macula, eos, quoad vita supersit, indelenda quædam ignobilitatis conuitia comitantur: quæ increpare volentibus in promptu magis opere sunt. Plut. de lib. educ.

Ignobilis terræ filius dicitur.

Plutar. de fort. Rom.

Non respondere rusticorum est, Plat. de scient.

Rusticitatis metu peccare maxime rusticorum est. Plutar. de tuend. bon. valet.

Tardiores minus providet. Aristotel. Elench. 1.

EX LATINIS.

Quod tibi vitandum præcipue existimo, turba est: nunquam te illi tutò commiseris: ego certe cōfiteor imbecillitatem meam, nunquam mores, quos offero, refero. Sene. Epist. 7.

Clamo: vitare quæcumque multitudini placent. ibid.

Populus largitione gaudet. idē Epist. 15.

IGNOBILITAS, ET VVLGVS.

21

Non tam bene cum rebus humanis geritur, ut meliora pluribus placeant, argumentum pessimis, turba est. idē de vit. beat.

Nihil est facilius, quā in quē libet affectum mouere populum. Quint. Declamat. 11.

Nulla turba habet prudentiā singulorum.

Maximus magister, populus est Cicer. 3. Tusc.

Sic est vulgus: ex veritate pauca, ex opinione multa iudicat idem pro Rosc.

In imperfecta multitudine est varietas, & inconstantia, & crebra tanquam tempestatum: sic etiam sententiarum commutatio. idem pro Dom. sua.

In vulgo non est consilium, nō ratio, non discrimen, non diligentia, sapientēsque, ea, quæ populus fecisset, semper fereda, non semper laudanda dixerunt. Cicer. pro Planc.

Multitudo studia sua acclamationibus proficitur. Curt. lib. 7.

Barbarorum ingenia cum for-

tuna non mutantur. Lilius Dec. 3. lib. 2.

Multitudo aut seruit humiliter, aut superbe dominatur. idem Dec. 3. lib. 4.

Obscuriorum facta paucis sunt nota. Sal. in coniur. Catil.

Obscuri vitam, & innocentiam timentur. idem in bell. Jug.

EX SACRIS ET
ILLVST. VIRIS

Vulgus interdū plus sapit, quia tātum, quantum opus est, sapit. Lact. lib. 2.

Fere vulgi iudiciū simplex incorruptumq̄ est. idem lib. 5.

Quemadmodum suspectū esse debet, quicquid multitudini probatur: ita vehementer displicere vulgo, præiudiciū est ad probitatis emendationem.

Erasm. in Epist.

Sapit vulgus ingenio, & experientia rerum. ibid.

Vulgi iudicium errore plenum Aug. lib. 1. de Ciuit. Dei.

Vulgus pauper est, populus indoctus. Greg. lib. 16. mor.

Plebi facile imponitur oratione

MAGNITUDO, ET EXCESSVS.

EX LATINIS.

Hier. ad Nep.
Multitudo non est sequenda.
August. in Psalm. 39.
Multitudinis instabilis voluntas est. Chrysost. super Ioann.
Homil. 42.
Seditionis mater, multitudo populi. Idem super Matth.
Homil. 1.

Magnitudo & excessus.

EX GRÆCIS.

Maximum est, cuius non est excessus. Aristot.
Metaph. 10.
Omnis excessus rerum, aut nocet, aut nihil prodest. idem
Polit. 7.
Non in habendis rebus, sed in fruendis magnitudo sita est.
Plur. de fort. Alex.
Magna qui sectatur, mediocria consequitur. Eurip. in Bach.
Non magna res statim est bona, sed bona statim est magna. Plur. in Phæd.
Superflua possessio obest. apud Stob.

Nihil magnum rerum natura voluit effici citò, proposuitque pulcherrimo cuique operi difficultatē. Quintil. lib. 10.

Nemo magnus sine aliquo afflatu diuino unquam fuit. Cicer. de natu. Deor.

Eò ventum est, ut à seruis vix impetrari possit, ne eam suppellectilem fastidiant, quæ uti consules non erubuit.

Maxi. lib. 4.

Non est periculum, ne sit minimum, quod esse maximum debet. Plin. Iun. lib. 8.

Satius est, vnum aliquid insigniter facere, quam plura mediocriter. idem lib. 9.

Quantulumcunque possederis, magnæ rei fuisse participem, non minima est gloria. Col. lib. 11.

Vitiosum est ubique, quod minimum est. Senec. de tranquill. anim.

Is mihi videtur amplissimus, qui sua virtute in altiores loci peruenit: non qui ascen-

MAGNITUDO ET EXCESSVS.

22

dit per alterius incommodum. Cicer. pro Rosc.
Prima sequentem honestum est, in primis secundisque consistere, quamuis nec illud ipsum quod est optimum, desponderandum est: & in præstatis rebus magna sunt ea, quæ sunt optimis proxima. Cicer. pro Rosc.
Multa quam superuacua essent, non intellexissemus, nisi cum deesse cæperunt. Senec. Epistol. 124.

Non sunt pensanda necessaria superuacuis. Quintil. Declam. 12.
Quedam superuacua dicuntur, sed satius est, hæc dici, quam non dici necessaria. Plin. Iun. lib. 5. Epist.

EX SÆCRIS.

Magnus est, qui æterna concupiscit. Gregori. 5. mor.
Qui magna agit, scit magna esse, quæ agit. idem 27. mor.
Plus habent ponderis ad ruinam, quæ sunt ceteris altio-

ra. Lactan.
Magnum est, soli Deo seruire. Greg. in 1. Reg.
Quæ principatum habent, singularitatem amant. August. de bon. coniug.
Magna audet, qui magni sunt: & quia audet, obtinent. Bernar. super Cant.
Magna res est, scire viuere. idem in vig. Pet. & Paul.
Celsitudinem naturali appetitu desideramus. Bernar. super Cant. serm. 24.
Quibus magnitudo virtutis occasio fuit perditionis: ut cum de confidentia virium inordinate securi essent, per negligentiam inordinate morerentur. Gregor. in Past.
Non omne, quod magnum est, bonum est. August. Epist. 61.
Non mole, sed virtute magnus est Deus. idem Epist. 3.
Magnitudo omnis in solo Christo. idem tractat. 31. in expos. Euangel. Ioann.

Parum & rarum.

Quod est parum, quasi nihil differt ab eo, quod

PARVM ET RAR. DIGNITAS,

est nihil. Arist. Polit. 5.

Nihil est rarius, quam valde magnum, aut valde minimū reperire hominem. Plat. de anim.

Omnia præclara rara: nec quicquam difficilius, quam reperire, quod sit omni ex parte absolutum. Cicer. in Læl.

Minimum aliqua pars est. Senec. Epist. 102.

Nunquam parum est, quod satis est: nunquam satis est, quod multum. idem Epistola. 120.

In minimis rebus sæpe res magne deprehenduntur. Cicer. pro Flac.

Parvū nihil tam est, quod gloriam parere non possit. Plin. Senior lib. 5.

Non sic inhereas minimis, ut maxima penitus excidant. Eras. in Epist.

Parva nonnunquam causa rem ingentem molitur. Lilius 1. Dec. lib. 10.

Rerum raritas pretium facit. Bern.

Aurum ideo carum, quia rarum. August. lib. 2. de lib.

arbitr

Quo rarior usus, eo plausibilior. Bud. super. Pluth.

Dignitas, & honor.

EX GRÆCIS.

Honor est benefacti, ac operæ rationis signum: & non solum honorantur illi, qui beneficia præstiterunt, sed & qui dare possunt. Aristotel. Rhet. 1.

Iustum est facere gratiam ei, qui facere potest. ibid.

Si quis est in Philosophia honoratus, irascitur ei, qui despicit eam. idem Rhet. 2.

Omnes honorem appetunt. idem Top. 6.

Honor est premium virtutis. idem Ethic. 4.

Unusquisque grauiter fert, honore priuari. idem Oeconom. lib.

Honos non rei præclaræ merces esse debet, sed signum permendi rei ad multum tempus. Plut. de Polit.

Firmissimus atque fortissimus

DIGNITAS ET HONOR.

23

honorum custos modestia est. ibid.

Prægrandes honore, ut pote tumidi, & superbi, & immoderata proceritatis cito simul, & facile corrunt. Pluthar. de Polit.

Nullus honor est, qui in deferentem magis, quam quibus defertur, sese transfert, ac is, qui in senes effunditur. ibidem.

Non loca viros, sed viri loca faciunt honorata. Ages. apud Pluth. in apoph.

Mediocrates honores tempore augentur excedentes, nimiosque euanescent. Theop. apud Plu. ibid.

Summa autoritas etiam si male dixerit, persuadebit. eadem enim oratio à gloriosis, & ingloriosis profecta non idem valet. Eurip. in Polid.

Honos alit curas bonas. apud Stob. eum.

Dignitas, in opibus, & moribus est. ibid.

In primis reuerere teipsum. Physthag. apud Stob.

Proprium, est quod unicuique

pro dignitate conuenit. Plut. in apophtheg.

EX LATINIS

Tremur quæ dicta sunt ab his quos probamus. Cicer. de Natu. Deor.

Id ratum habet homines, quod ab eo quem probant, iudicatum vident. ibid.

Quidam habeant aures tam agrestes tamque inhumanas, ut ne doctissimorum quidem hominum eos mouere possit autoritas. idem.

Rebus præcipuis honor in primis exhibeatur. Plinius Senior lib. 24.

Honor virtutis premium, non aurum. idem lib. 15.

Potior est bonis dignitas sine vita, quam vita sine dignitate. Max. lib. 3.

Sæpe quam absentes habemus autoritatem, præsentis amittimus. Cas. de bell. Africo.

Dignitati magis, quam famæ consulendum. Sallust. in coniur. Catil.

Solicitus custodiendus est ho-

DIGNITAS ET HONOR

mor, in quo etiam beneficium amici tuendum est. Plin. Iun. lib. 1. Epist.

In re magna ratio vincat autoritatem. ibid.

Omnes recusare honores ambitionis est: eligere vero paucissimos, moderationis. idem in paneg.

Qui sepius dignitatē recusat, tanquam minorem recusat. ibid.

Tunc verissime iudicatur, meruerit quis honorem, necne, cum adeptus est. ibid.

Dignitas in certamine relicta, potētoris erit. Liuius Dec. 1. lib. 6.

Qui honore praestat, sit dux ad grauius subeunda. idem Dec. 3. lib. 6.

Honor est praemium virtutis, studio, iudicioque civium ad aliquem delatum. Cicero. de clar. Orat.

Is verus triumphus est, cum bene de republ. meritis testimonium a consensu ciuitatis datur. idem Philip. 24.

Honos alit artes, omnesque incendimur ad studia gloria.

iacentque ea semper, quae apud quosque improbantur. idem 1. Tusc.

Est angusti animi atque demissi, triumphus honorem atque dignitatem cōtemnere. idem alib.

Magistratus, magistratu, honor honore petitur. Cice. 2. de Orat.

EX SACRIS.

Cum alienatur, deicitur, qui honoribus profiscitur, et moribus cadit. Gregor. in regist.

Sicut leuius est, de plano corruere: sic grauius est, de sublimi cadere dignitate. idem in Past.

Apud viros bonos indigna ipsa sit dignitas, quā multi ingeni possident. frustra enim se iactat habere dignitatem, cuius non exhibet operationē. Hier. in Epist.

Non est iustum, ut inde exigas honorem, unde refugis laborem. ibid.

Sicut toto desiderio debemus oc

DIGNITAS ET HONOR

24

cupationem fugere: ita si desit, qui praesideat, occupationis onus libenti necesse est animo suscipere. Gregor. in Regim.

Talis debet esse dispensatio regiminis, ut is, qui praest, ea se circa subditos mensura moderetur, quatenus arrides timere debeat, et iratus amari: ut nec nimia letitia vilem reddat, aut immoderata seueritas odiosum. Gregor. 3. mor.

Honor non solum maioribus, sed etiam equalibus exhibendus est. ibid.

Circa vitam tuam esto austerus, circa alienam benignus: sentiat te homines parua mandantem, et graui facientē. Chrysost. super. Matth. 23.

Nihil est, quod possit sine villo moderatore consistere. Laet. lib. 3.

Maiores ad maiora astringuntur. Basil.

Quoad licet, parcendum iis, qui summa publicaue funguntur autoritate. Eras. in Epist.

Quisquis populi speculator po-

nitur, in alto debet stare per vitam, ut possit prodesse per providentiam. Gregor. Homil. 11.

Recta conuersationis est, ut prodesse non audeat, qui subesse non didicit: nec obedientiam subiectis imperet, quam praelatis, non nouit exhibere. idem 1. Dial.

Nullus a seipso habere potest dignitatē, vel nobilitatē, sed oportet per alterum conferatur: imo qui sua autoritate assumeret, in crimen falsi incideret. apud Iurisp.

Dignitates sunt fugiendae iis, qui se impares agnoscunt. Gre. in regim.

Honores saepe mutant mores. idem in Pasto.

Honor malis exhibitus, in eorum commutatur ruinam. idem in 7. Psalm.

Honore crescente, sollicitudo crescere debet. idem ex regist.

Honoribus ecclesia pauci se subtrahunt: multi se ingerunt. idem in 1. Reg.

Multi secularibus dignitatibus praediti vas fictile, quod

DIGNITAS ET HONOR

gestant, quam citò sit contem-
rendum, non attèdunt. idem
lib. 1. mor.

Dignitas, ad quam ambitiosè
cum culpa peruenitur, non po-
test sine culpa relinqui. idem
lib. 14. mo

Dignitatem plerique ambiunt,
laborem pauci. idem in 1. Reg.

Dignitatibus viri dandi: non
viris dignitates. Pius secund.
apud Platinam.

Autoritati rationi iuncta stan-
dum est. August. de quant.
anim. cap. 7.

Ita est hominum ingenium: ci-
tius ducitur ciuilitate, quam
austeritate protrahitur. Eras.
in Epist.

Honoris magnitudo iis, qui non
sunt digni honore, stimulus
incipit esse poenarum. idem
Chrysost. sup. Matth.

Cur vitius debitum honore in-
uidemus! cur eruditioni non
tribuimus, quod vulgus tem-
pori? Eras. in Epist.

Qui de amore nò venit honor,
non honor, sed adulatio est.
Bernar. sup. Cant.

Gloriam, & honorem non de-

bet sequi virtus, sed ipsa vir-
tute. Aug. li. 5. de Ciu. Dei.
Dignitatem habens à principe
dignior reputatur. apud In-
riss.

Dignus est, quem princeps ele-
git. ibidem.

Publicis administrationibus
implicitus, ad Ecclesiasticum
officium venire non debet.
Greg. in regist.

Honores grauis populus, non le-
uis laudare debet. Aug. lib.
1. de lib. arbitr.

Honoris comes inuidia est. idè
lib. 3. de mirab. Sac. script.

Honor humanus, nihil nisi fu-
mus. idem lib. 1. de Ciuitat.
Dei cap. 17.

Quanto plus honoramur, tan-
to plus periclitamur. idem in
Psalm. 106.

Autoritas præcipientium, &
qualitas præceptorum atten-
denda est. Bern. de præcept. &
dispens.

Honori totum datur, sanitati ni-
hil. Ber. de confid. lib. 4.

Gloriam aliorum putat pius es-
se suam. Chrysost. de man-
suet. Ser.

Honorans

INIURIA ET CONTEMPTVS.

25

Honorans alios seipsum hono-
rar. idem sup. Epist. ad Heb.
Homi. 25.

Honor cum scenore rependen-
dus. idem Homil. de David,
& Saul.

Honores ignauis multam per-
niciem afferunt. idem sup.
Matth. Homi. 41.

Qui in officio sunt, tandiu ho-
norandi, quandiu præsent.
Augustin. in quest. ex ve-
ter. testam. 35.

Iniuria & con- temptus.

EX GRÆCIS

PEius est iniuriam facere,
quam pati. Plar. de Rhet.

Nihil est turpius cōitio, quod
in autorem recidit. Plut. de
vil. cap. ab inimic.

Mala vita ad sese trahit conui-
tia. ibid.

Delictorum & iniuriarum au-
tores mendaces sunt. Plut. in
Apophth.

Iniuria affecti tacent, tanquā
a potentioribus victi. Eurip.

in Med.

Si tam indignarentur illi, qui-
bus non est facta iniuria,
quam illi, quibus facta est,
nullum in ciuitate admitte-
retur scelus. Aristot. de vir-
tu. & vit. diuis.

Dedecora, & poena patris nul-
lum ex filiis consequi debet,
nisi quis ordine habuerit si-
mul patrem auumque, &
proauum morte damnatos.
Plar. de leg. Dial. 8.

Plus timeas vituperium, quam
periculum. Menand. apud
Stob.

Ne iusta querimonia pateas.
Diog. lib. 1.

Omnibus respondere, seruire est:
omnes despicere, stulti. Plut.
de Poët.

Bonorum virorum contemptus
periculosus est reipubl. De-
mosth. in Epist.

Non aspernandi sunt pau-
peres, satis ipsis in ipsa pau-
perate est malis. idem cont.
Eub.

Nullus seipsum parui pendet.
Aristot. Rhet. 2.

Vir vituperatur ultimo vitu-
d

INIVRIA ET CONTEMPTVS.

perio, quando nihil facit nisi propter seipsum. *Arist. Eth. 11.*

EX LATINIS.

Solatio est, iram potius, quam contemptum pati. *Quint. declam. 13.*

Non est contemnenda fortuna hominis, in quam dum contemnimus, transire possumus, *Senec. Epist. 47.*

Nulla tanta potentia est, in quam non irruat iniuria. *Senec. de ira lib. 3.*

De iniuria nostra Latine queri non possumus, parcendum est verbis, inhibenda ex magna parte veritas. *Quint. declam. 3.*

Omnes læsi dolent, irati effertur. *Cicer. pro Calio.*

Habet quendam aculeum contumelia, quem pati prudentes ac boni viri difficilime possunt. *Cicer. 5. act. in Ferr.*

Nihil est tam insigne, nec tam ad diuturnitatis memoriam stabile, quam id, in quo ali-

quem offenderis. *idem 2. de Orat.*

Si aliquem homunculum in eo tempore homines, in quo punire non possis, maiore cum honore, quam contumelia afficis. *Gel. lib. 6.*

Quis honorem, quis gloriam, quis laudem, quis illud decus tam unquam expetit? quam ut ignominiam, infamiam, dedecus fugiat. *Cicer. de Orat.*

Sæpe maiori fortuna locū facit iniuria, multa ceciderūt, ut altiusurgerent. *Senec. Epist. 92.*

Nemo est tam agrestis, quem, si non ipsa honestas, contumelia tamen, & dedecus magnopere moueat. *ibid.*

Ab improbis irrideri, laudari est. *Erasm. in Epist.*

Iniuriam molientes, defensionē simul cogitant. *Sallust. de bell. Iug.*

Veterem ferendo iniuriam, inuitas nouam. *Pub. Mim.*

Iniuriarum remedium, obliuio est. *Pub. Mim.*

Hominum immortalis est in-

INIVRIA ET CONTEMPTVS.

26

famia, etiam tunc uiuit, cum mortuam esse credis. *Plaut. in Per.*

Permuli sunt, qui pro nihilo putant, quæ quibusdam admirabilia videntur. *Cicer. in Lelio.*

EX SACRIS.

Iniuria virum fortem probant. *Aug. in Psalm. 92.*

Nos in Dei iniuriis benigni sumus, & in nostris contumeliis exercemus odia. *Hieron. sup. Matth.*

Gloriosus est, iniuriam tacendo fugere, quam respondendo superare. & si seruus conuiuium dicat, iustus taceat: si infirmus iniuriam faciat, iustus sufferat, & si pauper criminetur, iustus non respondeat. *Greg. 30. mor.*

Iniuria laceßiti ne protinus turbemur. *Chrysost. de pœnit. Homil. 4.*

Sicut boni per contumelias meliores existunt: ita semper reprobi de beneficio peiores fiunt. *idem.*

Patienter illatam iniuriam tolerat, qui pie meminit, quod fortasse adhuc ex se habeat, in quo ipse debeat tolerari. *idem. 5. Mor.*

Nulla est intolerabilior contumelia, quam qua pro beneficiis rependitur. *Erasm. in Epist.*

Nemo prouocare, nemo offendere audet eum, quem intelligit superiorem fore, si pugnet. *Veget. lib. 2.*

Lingua virulenta facillimum est ledere, difficillimum mederi. *Erasm. in Epist.*

Irritati mali grauius ledunt. *ib.* Mirum, quam tenax sit hominibus offensa memoria: quam profunda sit beneficiorum obliuio. *ibid.*

Iniuriam faciens à quo honoratur, iuste ab honore repellitur. *Grego.*

Conuiuium in fratrem, homicidium est. *Hier. in Epist.*

Stultum est, frustra infamiam sustinere. *ibid.*

Si non queras gloriam, tamen dolebis, cum inglorius fueris. *Raban. sup. Matth.*

INIURIA ET CONTEMPTUS.

Nihil seuius, nihil virulentius,
quam amaris asperisque ser-
monibus, quorum vulnera ta-
to difficilius curantur, qua-
to facilius perferuntur. Val.
epist. in quo. Serm.

Sicut nihil est deformius, quam
respondere furiosis: ita nihil
utilius, quam tacere. prouo-
catus: nullus est finis inimici-
tis, si ad tempus non obtem-
peremus iratis. ibid.

Qui non repellit à socio iniuriā,
si potest, tam est in vitio,
quam ille, qui infert. Amb.
de Offic.

Ultra felicitatem constat esse
victoria, inimicum saluum fe-
cisse: nec iniuriam vindica-
sse. Val. Epist. in quo. Serm.

Contumelia quae facile tolerat, cum
in secreto mentis ad mala
perpetrandā recurrit. Greg.
31. mor.

Iniuriam obliuisci, gloriosum
est. Aug. de verb. domi.
Serm. 16.

Ad nullius iniuriā pertinet,
quod in genere dictum est.
Erasm. in Epist.

Ex mutuo contemptu quid ori-

ri potest, nisi similitas semper
gliscens in peius? Erasm. in
Epist.

Nō in eo debet despici, quicquid
fuit, qui iā caperit esse quod
non fuit. Greg. 16. Mor.

Contemptus nascitur ex cōuer-
satione equali, apud iurisp.
Vbi honor non est, ibi contem-
ptus est. Hier. ad Heliod.

Assiduitas familiaritatem, fa-
miliaritas contemptum illius
parit. ibid.

Contemptus culpam facit ma-
iorem, vel minorem, secun-
dum differentiam praecipien-
tium. Bernar. de praecep. &
discip.

Contumelia afficere, muliebre
est. Chrysost. sup. acta Apost.
Homil. 15.

Contumelia secundum inferē-
tis mentem iudicatur. idem
sup. Ioan. Homil. 78.

Contumelia libero homini per
se molesta est. idem de prouid.
lib. 2.

Contumeliosum esse necessitatē
non habet. idem.

Contumelia omne diaboli lectus.
idem sup. Matth. Homil. 52.

VIRTUS.

27

Virtus.

EX GRÆCIS.

Virtus sanitas, prauitas
morbis est. Plar. de rep.
Virtutis una species, prauitatis
innumera. ibid.

Circa difficilia ars fit semper,
& virtus. Arist. Eth. 2.

Non ut sciamus, quid sit vir-
tus, perscrutamur: sed ut bo-
ni efficiamur. ibid.

Virtus melior est, & certior om-
ni arte. ibid.

Maiores virtus est, bona facere,
quam mala non perpetrare.
idem Ethic. 4.

Virtuti perfectae non fit condi-
gnus honor. ibid.

Virtus, & malitia determi-
nat nobiles, & ignobiles, ser-
uos & liberos. idem Polit. 1.

Virtutē prorsus tollimus, cum
discendam negamus: quando
disciplina generatio quaedam
est, qua factus in animo disci-
tis a doctore producitur. Plur.

de curios.

Virtutes non se inuicem sequi-
tur fieri enim potest, ut im-

prudens quispiam, ac iustus
idem intemperans, ac incont-
inens sit. Arist. apud Diog.
lib. 6.

Nec in domo nec in ciuitate di-
uite habitat virtus. Bion a-
pud Volat.

Virtus in homine absolutio est
humanae naturae. apud Stob.
Tanquam in asylum templum,
ad virtutem confugiendum
est. ibid.

Virtus est, mors concupiscentia-
rum, & quies earum. Secun-
dum quod oportet. Aristot.
Ethic. 2.

EX LATINIS.

Multum sibi adicit la-
cepsita virtus. Senec.
Epist. 13.

Quemadmodum virtutes re-
tentae exire non possunt, faci-
lisque earum tutela est: ita
imium ad illas eundi ar-
duum. ibid.

Bonum est, & optabile, quic-
quid ex virtutis genitur im-
perio. idem Epist. 68.

Nulla virtus latet, & latuisse
dij

VIRTUS

non ipsius est damnum idem
Epist. 80.

In optimis quoque antequam
erudias, virtutis materia, non
virtus est. idem Epist. 91.

Pars virtutis, disciplina constat,
pars exercitatione. idem Epi-
stol. 95.

Marce sine aduersario virtus.
idem de prouid.

Virtus ad posteros durabit, non
peruenerit inuidia. Quintilia.
lib. 3.

In quibusdam vitia ipsa dele-
stant, in quibusdam virtutes
non habent gratiam. idem
lib. 11.

Virtus nihil aliud est, quam in
se perfecta, & ad summum
perducta natura. Cicero 2.
de leg.

Qui virtutem pretio metiun-
tur, nullam virtutem, sed
malitiam putant. idem. 1. de
leg.

Nulla potest esse virtus, nisi gra-
tuita. nam quæ voluptate,
quasi mercede aliqua ad of-
ficium impellitur, ea non vir-
tus, sed fallax imitatio, &
simulatio virtutis est. idem 5.

Tusc.
Difficile est, persuadere homi-
nibus, honestum propter se-
ipsum diligendum. Cicero. ad
Caes.

Si ipsam honestatem undique
perfectam, omniumque ma-
ximè laudandam penitus vi-
deremus, quoniam gaudio cō-
pleremur: cum tantopere eius
adūbrata opinione letamur.
Cicero. 5. de finib.

Virtutem necessario gloria se-
quitur. idem. 1. Tusc.

Virtutem etiam in hoste dili-
gimus. idem in Lelio.

Conciliatrix amicitiae est, vir-
tutis opinio. ibid.

Propter virtutem iure lau-
damur, & in virtute recte
gloriamur. Cicero. 3. de nat.
deor.

Nesciunt multi, nesciunt quā-
tas vires virtus habeat, no-
men virtutis tantum usur-
pant, quid ipsa valeat, igno-
rant. idem Parad. 2.

Non sunt isti audiendi, qui vir-
tutem duram, & quasi fer-
reant, esse volunt. idem in
Lelio.

VIRTUS

Virtus omnia, quæ cadere in
hominem possunt, subter se
habet, eaque despiciens casus
contemnit humanos, culpāq;
omni carens, præter seipsam
nihil sentit ad se pertinere.
Cicero. 5. Tusc.

Optime virtus se ipsam nouit,
& quam amabilis sit, intelli-
git. idem in Lelio.

Præsidij ad viuendum in vir-
tute satis est. Cicero. Tusc. 5.

Cum fateamur satis vim esse
in vitiis ad miseram vitam:
fatendum est etiam eandem
vim in virtute esse ad beatā
vitam. ibid.

Virtus in tēpestate sana quieta
est, & lucet in tenebris, &
pulsata loco, manet tamen, atq;
haeret in patria: splendetque
per se semper, nec alienis vn-
quam sordibus obsolecit. Cic.
pro Sext.

Sola virtus in sua potestate est,
omnia præter eam subiecta
sunt fortune dominationi.
idem ad Heren.

Omnis virtus in actione consi-
stit. idem 2. Offic.

Durior est cōditio spectatae vir-

tutis, quam incognita. Brut.
ad Cicer.

Præsentem virtutem non odi-
mus, sed certè negligimus.
Erasmus in Epist.

Publica religione cōsecrata vir-
tus, nulla priuata laudatione
indiget. Max. lib. 3.

Si virtus per se aestimatur, vita
magister est optimus. ibid.

Sola virtus nascitur, non fingi-
tur. ibid.

Nihil est excepta virtute, quod
mortali animo, atque virtute
immortale quæri possit. idem
lib. 5.

Virtutis iter arduū est. Sallust.
ad Caes. de rep. ord.

Virtus post vitia magis se at-
tollit. ibidem.

Virtus non eget composita ora-
tione. Sallustius, in bello Iu-
gurrhino.

Vitia virtutum nomina forti-
ta sunt. idem in coniuratione
Catli.

Virtutibus abundat, qui alic-
nas amat. Plin. Iun. lib. 1.

Cui una virtus cōtingit, omnes
contingunt. idem in Paneg.

Nihil tam altum natura con-
d. iij.

V I R T U S.

stituit, quod virtus non possit
imitari. Curt. lib. 7.

Virtus est vitium fugere, &
sapientia prima, stultitia ca-
ruisse. Horat. lib. 1. Epist.

Vilius argentum est auro, vir-
tutibus aurum. ibid.

Ipsa quidem virtus sibi mercedem pul-
cherrima merces. Silius Ital.
lib. 3.

Sat habet fautorum, semper qui
recta facit. Plaut. in Am-
phitr.

Ingens lucrum puta, cum mens
accessione virtutis facta est
melior. in hist. Sax.

Peregrina in terris virtus, in
calis ciuis. ibid.

Virtus maturefcit, senescen-
tibus vitis. Lilius 1. Decad.
lib. 2.

Pertinax virtus omnia vincit.
idem Decad. lib. 2.

Pulcherrimum, & tutissimu
est, in sola virtute spem ha-
bere. idem Dec. 4. lib. 4.

EX S A C R I S.

Virtus ac vitium in omni-
bus rebus est. Chrysost.

de verb. Esaiæ. Hom. 4.
Virtus non debet sequi gloriam,

& honorem, sed ipsa virtute.
Aug. lib. 5. de Ciuit. Dei.

Maxima sunt fundamenta
virtutum, silendi patientia,
loquendi opportunitas, &
diuitiarum contemptus.

Amb.
Eo virtus eminentior, quo sta-
tus inferior. Ambros. 7. quo-
dam Serm.

Nulla sine labore virtus est,
quia labor processus virtutis
est, idem sup. Beat. immacul.

Vera diuitia non opes, sed virtu-
tes sunt, quas secunda consien-
tia pariat, ut in perpetuum
diues fiat. Bernar. in Epist.

Tolle discretionem, & virtus
vitium erit. idem.

Virtus mater est gloriæ: sola e-
nim est, cui gloria iure debe-
tur. idem.

Laudo factam de necessitate vir-
tutem: sed plus illam, quam
elegit libertas, non inducit
necessitas. idem.

Fama virtute redditur illustrio-
rem, sed non maiorem. idem.

Rara virtus est, aliena non in-

V I R T U S.

29

uidere virtuti: multo rarior,
gaudere ad illam. idem.

Virtus maxima, inter paucos
bene viuere. idem.

Virtus in nobili plus placet.
Etiam in hac vita merces vir-
tutis est. idem.

Virtus diuitias preparat, non
uxor. Chrysost. sup. Matth.
hom. 30.

Virtus semper odium parit. idem
sup. Ioan. cap. 12. hom. 81.

Veram virtutem finem nescit. idem.
Vis virtutes tuas augere? noli
prodere. idem.

Gradus est ad virtutem, minus
impudenter peccare. Chrysost.

Gradus primus virtutis est, a-
liena virtuti applaudere. idem.

Virtus dum patitur, vincit. idem.

Asperam nobis, & insuauem
virtutum viam nimia facit
vitiolorum consuetudo, qua si
in alteram partem transfe-
retur, inuenitur semita iustitia
leuis. Hier. ad Celan.

Bene dicere ad paucos pertinet,
bene autem viuere ad omnes.
Laet. lib. 1.

Summa tibi scientia, summa no-
ticia sit, vitia virtutesq; di-

stinguere: quæ quâquam sem-
per contraria sibi sint, aliqua
tamen ex eis tanta iungun-
tur similitudine, ut discerni
omnino vix possint. Hier.

Plerumq; virtus, cum indiscretè
tenetur, amittitur: cum dis-
cretè intermittitur, plus te-
netur. Grego.

Qui sine humilitate virtutes
congregat, quasi in ventum
pulcrem portat. idem.

Virtus non potest cerni, nisi ha-
beat vitia contraria, aut non
potest esse perfecta, nisi exer-
ceatur aduersis. Laet. lib. 5.

Nemo virtuti fauet, nisi qui
sequi potest. ibid.

Virtutis via non capit magna
opera portantes. ibid.

Efficax quedam res est, ipsa vir-
tutis species, quæ puris oculis
ostensa mox rapit in amorem
sui. Erasmi. in Epist.

Non caret egregia virtus, vel
laude, vel premio, etiam si
præclaris conatibus non re-
spondeat euentus. ibid.

Virtutis finis est, in usus mul-
torum diffundi. ibid.

Virtus eximia etiam impios ra-

VIRTUS.

pit in amorem sui. *ibid.*
 Bonus odor ex virtute est, sicut
 malus ex vitio.
 Nulla virtus, est vera virtus,
 nisi aliis virtutibus sit ad-
 mixta. *idem.*
 Eo virtus pluris aestimanda,
 quo plura contemnit. *Augu.*
 in quod. sermo.
 Nō virtus est, nō posse peccare,
 sed nolle. *Ambr. sup. Luc.*
 Omnes virtutes ita coherent,
 ut qui vna caruerit, omnibus
 careat. *Hiere. in Epist.*
 Virtus in infirmitate cōfirma-
 tur. *Ambr. in Hexam. lib. 3.*
 Virtus est, hominis interioris
 pulchritudo. *August. Epi-*
stol. 35.
 Virtutes nisi ad Deum referan-
 tur, vitia sunt. *idem lib. 19.*
 de Ciuitate Dei.
 Virtutis pramiū, est ipse Deus.
idem lib. 22. de Ciuitat. Dei.
 ca. 30.
 Virtutem simulare facile, ha-
 bere difficile. *Idem de Mo-*
rib. eccl.
 Ad virtutem vnica, & sim-
 plex est via. *idem lib. 9. de*
Ciuitate Dei. cap. 15.

Meum firmū est, quod ex vir-
 tute mea habeo. *apud Iuriss.*
 Virtus nulla, sine conuiuentia
 voluptatis. *Bernar. supra Cā-*
tic. serm. 40.
 Virtus quasi manu ducit in vi-
 tam. *Chrysost. Ser. 12. sup. E-*
pist. ad Rom. cap. 7.
 Virtus tanta res est, ut impu-
 gnantes illam admirentur.
idem ad Theod. Epist. 4.
 Virtutis non vna via. *idē sup.*
Matth. Homil. 46.
 Virtutes suas recitare cum nul-
 la necessitas cogat, extrema
 est dementia. *idem sup. Epi-*
stol. ad Hebr. Homil. 17.

EX LATINIS.

Qui armis vincit, vitij
 vincitur. *Senec. epi-*
stol. 51.
 Vitiis simplicibus possunt ob-
 stare remedia simplicia. *idem*
epist. 96.
 Nullum intra se manet vitium.
ibid.
 Omne vitium virtute mutan-
 dum est, non contrario vitio.
Plut. de amic. & adul.

VITIUM.

30

Vitia nostra, quae amamus, de-
 fendimus, & malumus ex-
 cusare, illa, quam excutere.
Senec. epistola. 11.
 Omne vitium contra naturam
 pugnat. *idem. 133.*
 Nulli vitium est, nisi cui vir-
 tus esse potest. *idem Epist. 125.*
 Serpunt vitia, & contractu no-
 cent, & in proximum quen-
 que transiliunt. *idem de Trā-*
quillitate anim.
 Animi totidem vitia sunt,
 quod virtutes. *Quint. lib. 3.*
 In quibusdam virtutes non ha-
 bent gratiam, in quibusdam
 vitia ipsa delectant. *Quint.*
libro 11.
 Vitiis nostris per oculum in a-
 nimū via est. *idē Declam. 1.*
 Finem aliquem sibi vitia ipsa
 excipiunt. *idem Declam. 3.*
 Vitia virtutum nomina sor-
 tita sunt. *Salust. in coniur.*
Catil.
 Sine vitiis nemo nascitur, opti-
 mus illē, qui minimis verge-
 tur. *Horat. lib. 1. Sermon.*
 Vnicuique dedit vitium natu-
 ra creato. *Prop. lib. 2.*
 Et corporum languor: sic quo-

que animorum vitium est.
In hist. Sax.
 Nobis persuasum esse debemus,
 si omnes deos calare possi-
 mus, nihil tamen auare, ni-
 hil libidinose, nihil intēperan-
 ter esse faciendū. *Cice. 3. offic.*

EX SACRIS.

Quot vitia, tot inuenies a-
 nima tormēta. *Hieron.*
ad Demetr.
 Summa tibi scientia, summa sit
 notitia, vitia virtutesque di-
 stinguere, quae quanquā sem-
 per sibi contraria sint, aliqua
 tamen ex eis tanta iunguntur
 similitudine, ut discerni om-
 nino vix possint. *ibid.*
 Nihil vitiosum nascitur, sed vi-
 tium fit, si male utamur asse-
 ctibus: virtus, si bene. *ibid.*
 Sceleratius est, animū expone-
 re vitiis, quam corpus incer-
 tis casibus. *Erasm. in epist.*
 Homo malum, cui seruit, do-
 minum sibi facit. *Chrysost.*
 Pluit vitium, vbi pluit aurū.
Greg. in Regist. lib. 7.
 Vitia ante conversionem, quasi

VITIUM. BONITAS.

pacem cum homine habet,
quando autem expelluntur,
acriore virtute consurgunt.
Ibid. lib. 3. de Summo bon.

Etiam vitia sunt virtutum in-
citamenta. August. de Ver-
bor. relig. cast.

Vitia non vitiosi odiendi. idem
de Quant. animi.

Vitia accusare, bonorum est:
non hypocritarum. idem de
Serm. dom. in monte.

In vitia multis vitis itur. idem
9. de Civit. Dei.

Sicut bonus odor ex virtute
est, ita malus ex vitio. Greg.
lib. 15. mor.

Omnia vitia, stultitiae nomine
includuntur. August. de Vi-
ta beata.

Plura sunt vitia virtutibus. idem
Epist. 29.

Vitiarum notitia non displi-
cet, sed ipsa vitia. idem. 9. de
Trinit.

Vitiarum origo est in hominis
voluntate. idem lib. 2. Quest.
sup. Exod.

Vitiarum Deus non auctor, sed ordi-
nator est. idem in li. Imperf.

Vitium hominis natura est pe-

coris. idem lib. 2. de Pecc. orig.
Unum etiam vitium à beati-
tudine excludit. idem lib. 4.
de Baptis.

Cum vitis pugnandum est,
quādiu vinitur. idem lib. 2.
contra Iulianum.

Vitia penè cuncta ex incredu-
litate vitio oriuntur. Bern.
de Passione domini.

Vitia virtutibus sunt cognata.
Basil. Serm. de inuid.

Vitia non in natura, sed volun-
tate & arbitrio sita sunt.
Chrys. sup. Genes. Hom. 29.

Vitia captum hominem, diaba-
lum faciunt. idem ad pop.
Antioch. hom. 4. de pace.

Bonitas.

EX GRÆCIS

Quā quid bonum, hāc pul-
chrum: quā quid ma-
lum, hāc turpe. Pla. de
nat. nom.

In quo quisque prudens, in eo
bonus. ibidem.

Nemo bonus accusat infontem.
idem de Ret.

BONITAS.

31

Bonus Atheniensis valde bo-
nus. idem de Leg.

Boni, valde diuites non sunt.
ibid.

Quod cuique optimum, id ma-
ximè proprium. idem de Rep.

Bonum est, cuius contrarium est
malum. Arist. Ret. 1.

Omnia bonum appetunt. ibid.

Illud est melius, quod optimo
est propinquius. idem de Cael.
& mund. lib. 2.

Illud, quod paucioribus actio-
nibus bonitatem suam parti-
cipat, nobilius est eo, quod
pluribus. ibidem.

Bonus singula cum ratione in-
ducit. Arist. Eth. 2.

Bonus nunquam res turpes sua
sponte agit. idem Eth. 4.

Optimus est, qui non solum
vititur virtute ad se, sed ad
alios. idem Eth. 5.

Omnia scit operari bonus. idem
Eth. 6.

Non est ille bonus, qui ne in
malos quidem acerbus est.
Plutar. de inuid. & odio.

Boni viri deorum imagines
sunt. Diog. Laër. lib. 7.

Nullus malus lubens, nec inui-

tus bonus. Plat. de Iust.
Bonus homo, semper bonus, nec
pro calamitate ingenii per-
dit. Eurip. in Hecub.

Plura sunt bona mortalibus,
quā mala. idem in Supl.
Quāvis hostis, audiet bene vir
bonus. ibidem.

Si vis esse bonus, primum cre-
de, quod malus sis. Epist. a-
pud Stobaeum.

Si eisdē bonus unusquisque est,
in quibus sapiens est: contra
malus, ubi rudis est, & im-
peritus. Plat. apud Stob.

Iucunda res est, bonitas prudentiae
coniuncta. Menand. apud Sto.

Vir bonus locis in multis salu-
tatis est. ibidem.

Probitas, & moderatio utilis
est in calamitatibus. ibid.

Boni paucis legibus indigent.
ibid.

Boni faciles sunt decepti. ibid.

Malos reprehendentes vir bo-
nus non curat. Plato. apud
Stob.

EX LATINIS

Magna bonitatis pars
est fieri bonum. Senec.
Epistol. 34.

BONITAS.

Bonus vir sine Deo nemo est.
idem Epist. 4.

Vir bonus nec fieri, nec intelli-
gi cito potest. idem Epist. 42.

Aperta decent, & simplicia
bonitatem. idem Epist. 49.

Ad neminem venit ante bo-
na mēs, quā mala. idem E-
pistola 51.

Quid tibi opus est, ut sis bonus,
vellet. idem Epist. 80.

Quandiu sim, alienū est: quan-
diu verō vir bonus sim, meū.
idem Epist. 94.

Pro sunt inter se boni, malus
malo nocet. idem Epist. 100.

Pro optimo est minime malus.
Senec. de tranq. anim.

Nihil est tam popolare, quā
bonitas. Quint. lib. 8.

Omnis nostra cura debet in hoc
versari, ut si possimus, bo-
ni aliquid faciamus. Sin mi-
nus, ne quid mali. Cicer. 2.
de Orat.

Semper ita viuamus, ut ratio-
nem nobis reddendam arbi-
tremur. idem 3. acti. in Verr.

Quod rectū & honestum, &
cum virtute est, id solum opi-
nor bonum. Cicer. Parad. 1.

Tria sunt genera bonorum ma-
xima, prima animi: secunda
corporis: externa tertia. idem
3. Tusc.

Quicquid est, quod bonum sit,
id expetendum est: quod au-
tem expetendum, id certe ap-
probandum: quod vero appro-
baris id gratum, acceptum-
que habendum. idem 5. Tusc.

Vir bonus non modo facere, sed
ne cogitare quidem quicquā
audebit, quod nō audeat pra-
dicare. ibidem.

Vir bonus nihil cuiquam, quod
in se transferat, detrahit: ita-
que in virum bonum non ca-
dit mentiri emolumenti sui
causa, criminari, praeipere,
fallere. ibid.

Non est res vlla tanti, aut vl-
lum incommodum adeo ap-
petendum, ut viri boni no-
men, & splendorem amit-
tas. idem 3. Offic.

Ut quisque est bonus: ita dif-
ficillimē esse alios improbos
suspiciatur. idem ad Quintil.

frat.
Omnes boni beati. idem 3. de
finib.

BONITAS.

32

EX SACRIS.

Boni & mali discretio om-
nibus data est. Chrysost.
sup. epist. ad Hebr. Hom. 13.
Boni plures sunt, quā a nobis
cognoscuntur. August. lib. 2.
de ord.

Nemo bonus, nisi prius malus.
idē in Quaes. ex utroque Test.
Bonum laudare, non laudato,
sed laudantibus prodest. ibid.
Bonus ubique bonus. idem lib.
2. de bapt.

Minus bonus est, qui tantum
bonis est. idem confess.
Mali semper bonis securius vi-
unt in hoc seculo. idem.

Quando timore poenae, non a-
more iustitiae sit bonum, non
dū bene sit bonum, nec sit in
corde quod fieri videtur in
opere: quando mallet homo
non facere, si posset impune.
Augustin.

Qui bonum alterius adiuvat,
suum facit. Greg. Epist. 56.
Sicut boni per contumelias me-
liores existimat, ita semper
reprobi de beneficio peiores
evadunt. ibid.

Nec bono quicquam mali eue-
nire potest, nec viuo, nec mor-
tuo: nec unquam eius res a-
diis immortalibus negligun-
tur. idem 5. Tusc.

Boni nullo emolumento impel-
luntur in fraudem: impij sa-
epe paruo. idem pro Milone.

Probitas per se parum tuta est.
Sallust. in coniura. Catil.

Quod bonum est, magis quoti-
die placet. Cat. de re Rust.

Vir bonus & prudēs (qualem
vix reperit unum.

Millibus ē cunctis hominum
consultus Apollo)

Iudex ipse sui, totum se explo-
rat ad vngem. Vergil.

Bonis hoc maxime propositum
est, ut malis displiceant. In
hist. Sax.

Semper hoc facere cogites, id
optimum esse: tute ut sis opti-
mus si id nequiveris: saltem
ut optimus sis proximus.
Plau. in Trid.

Magna nobis inest probitatis
necessitas: cum omnia aga-
mus ante oculos iudicis cum-
sta cernentis. in hist. Sax.

BONITAS.

Bonis datur consilium: errantes coercet correctio. Amb.
Inter bonos bonum esse, salutem habet, inter malos vero & laudem. Bern.

Bonus desinit esse, ubi incipis nolle fieri melior. idem in Epist.
Iustus, & sapiens potest esse quis nimium: sed bonus ultra modum non potest. idem.
Non potest bonus non esse, qui malis displicet, nec is, qui bonis placet. idem.

Rerum natura sic est, ut quoties bonus malo coniungitur, non ex bono malus melioratur, sed ex malo bonus contaminetur. Chrysost. super Matth.

Boni nihil facere, est facere malum. Chrysost. super Epist. ad Ephes. ser. 18.

Sicut difficile aliquem suspicatur malum, qui bonus est: sic difficile aliquem suspicatur bonum, qui ipse bonus non est. idem.

Non potest quisquam eligere, & scire, quod bonum est, nisi sciat simul rejicere, & vitare quae mala sunt. Lact.

Plerumque scelerati faciliore sunt, & boni miseriore. idem.
Bonorum salutem custodit, qui malos punit. idem.

Naturale est bono, ad alterius salutem commoveri. idem.
Insigniter bonus sit oportet, qui malorum contagio non corrumpitur. Erasmi in Epist.
Imperitia genus est, bonum non facere. ibid.

Bonitas non omnino patitur sterilitatem, sed qui boni non sunt, alij minus, aliis magis mali sunt. August.

Ad bonum tarditas ex ira Dei est. idem in Enchir. cap. 27.
Nullum est bonum, nisi fuerit spontaneum. Bern.

Primus gradus bonitatis est in proximos, secundus in extraneos. Tertul.

Bonus malo sic connectitur, ut aut pares reddantur, aut citò ab invicem separentur. Chrysost. super Matth.

Bonitas omnibus grata est. Ambro. Offic. 1.

Bona sunt magis remuneranda, quam mala punienda. Augustin.

Bonis

BONITAS.

33

Bonis male uti, malum: malis vero bene uti, bonum. idem.

Non sunt omnia bona, quae bona sunt intentione. idem cont. mendac. cap. 27.

Bonorum quorundam, sicut & malorum intolerabilis est magnitudo. Tertul.

Toties sacrificamus, quoties bonum aliquod facimus. Lact. lib. 6.

Bona non sunt bona, nisi bona fiant intentione. Aug.

Nemo inuitus benefacit, etiam si bonum est, quod facit. idem 1. confes. cap. 12.

Bona, bona non sunt, nisi benefiant. idem de ver. & fals. pœtur. cap. 8.

Bona cum agimus, agimur à bono. idem sermon. 13. de verb. Apost.

Bonus, si seruit, liber est. idem lib. 4. de Ciuit. Dei. cap. 13.

Bonorum facta, non recta, imitari non licet. idem de vnic. bapt. cap. 13.

Boni decor sunt domus Dei. idem sup. Psalm. 25.

Bonos per malos erudit Deus. idem sup. Psalm. 73.

Per bonos nascuntur boni. Aug. sup. Ioan. tract. 11.

Boni bona sua opera rejiciunt: mala vero ante oculos ponunt. idem sup. Psalm. 44.

In omni statu, atque conditione optimis admixta sunt pessima. Hiero. ad Rust.

Bonorum iudicia non negligenda. Amb. 1. Offic.

Quod placet optimis, mox placebit plurimis. Erasmi in Epist.

Bona prodesse non possunt, nisi mala, quae subrepunt, caueantur. Greg.

Bonum in nobis: sed non ex nobis est. Aug. Epist. 143.

Bonum sine malo esse potest, sed non malum sine bono. idem in Dial. quæst. 65.

Sola virtus est bonum, quae possidentes bonos facit. idem.

Bonum solius iustitiae delectatione faciendum. idem lib. 21. de Ciuit. Dei. cap. 15.

Summum bonum nemo amittit inuitus. idem de liber. arbitrii. lib. 2.

Bonum summum, Deus est. idem cont. Manich.

Qui bonos lucratur, & ma-

PRAUITAS.

los perdit. idē in libr. 83. qua-
stion.

Probitas ad omnia disciplina-
rum genera viam aperit. idē
Epist. 20.

Probitas ab omnibus laudatur.
idem libr. 2. de Civitate Dei.
cap. 26.

Boni compatiuntur, si quando
viderint alios etiam malos
puniri. Chrysost. super Gen.
Homo virtutis providebit sem-
per bona non solum coram
Deo, sed etiam coram homi-
nibus. Bern. sup. Cant. ser. 71.

PRAUITAS.

EX GRÆCIS.

Impossibile est, mala penitus
extirpari. Plat. de scient.

Malum bene sepitum ne mo-
ue. idem de sum. bon.

Quā quid bonum, hāc pulchrū:
quā quid malum, hāc turpe.
idem de nat. nom.

Malum est facile, & bonum
difficile. Arist. Eth. 2.

Minus malum semper est eli-
gendum. idem. Eth. 5.

Pessimum est contrarium opti-
mo. idem. Eth. 8.

Turpia sunt hominibus mutua
mala. Eurip. in suppl.

Sicut corpus ex valitudinario
ortum corpore observari de-
bet: sic malitia innatam si-
militudinem in adolescentiū
pullulantium moribus. Plut.
de sera. numinis vindict.

Virtus sanitas, prauitas mor-
bus est. Plat. de republ.

Virtutis una species: prauita-
tis innumera. ibid.

Virtus & malitia determi-
nant nobiles, & ignobiles: ser-
uos, & liberos. Arist. Polit. 1.

Improbitas ex seipsa supplicium
sibi astringit. Plut. de ser.
num. vindict.

Malitia non potest in potestate
latere. Plutarch. de doctrin.
princip.

Magnus artifex infelicitatis
est, ipsa peruersitas. idem de
curios.

Fortuna non est infelicitatis
effectrix, nisi improbitatis
presidio. ibid.

Peruersitas morum omnem for-
tuna inamēnam facit. idem

PRAUITAS.

34

de virt. & vit.

Acrior est in nocendo mali-
gnitas, quā in iuvando a-
micorum dilectio. idem de a-
mic. & adul.

Semper aliquem dolum, & ma-
chinam sibi prætexit impro-
bitas. apud Stob.

Qui malus est, & sapiens ha-
betur, eo plura peragit ma-
la, quo acutius cernit. Plat.
de rep.

Agens malum sponte est peior
agēti malum per vim. Ari-
stot. Metaph. 5.

Prauius honore non est dignus.
idem.

Malus mittit manum ad im-
possibilia. Arist. Polit. 5.

Vir malus est, & is, qui ma-
lū laudat: & qui a bono vi-
tuperatur. Plut. de vit. verec.

Omnes ex magna parte impro-
bi. Demet. Phaler.

Malus homo, semper nihil a-
liud, quā malus. Eurip. in
Hecub.

Malus male peribit. ibid.

Malus supplicium dat suis as-
fectibus in posterum. idem in
Alceft.

Nullus unquam bonam fortu-
nam habuit iniustus exi-
stens. idem in Helen.

Et viuens malus, & mortuus
punitur.

Improbi quo fuerint indigno-
res ad honores promoti: hoc
& negligentiores fiunt, im-
prudētiaque magis, & au-
dacia pleni. apud Stob.

Mali semper timent. Plut. de
ser. num. vindict.

EX LATINIS.

Nullum sine autoramento
malum est, auaritia
pecuniam promittit: luxu-
ria varias voluptates. Senec.
Epist. 68.

In comparatione malorum, bo-
ni locū obrinet leuius. Quin-
til. lib. 7.

Miserum est praua voluisse, se-
cisse miserius. in hist. Sax.

Tantum quotidie nequitia pro-
ficit, ut satis consequatur,
qui inter pessimos non est. Se-
nec. Epist. 76.

Ad eo prauauius nequitia, ut
innocentia non rara, sed

P R A V I T A S.

nulla sit. idem de ira lib. 2.
Plerumque plus valet malorum
improbitas, quam bonorum
favor. Erasm. in Epist.
Ad multorum amicitiam fa-
ciliorem aditum habet nequi-
tia, & audacia, quam cuius-
vis virtus & integritas. Ci-
cer. 5. act. in Verrem.
Malum publicum minus senti-
tur, quam priuatum. Liui. 3.
Dec. lib. 10.
Improbo nemini bene esse po-
test. Cicer. Parad. 2.
In his, quæ à malis beneficiunt, hic
tenendus est modus, ut ap-
pareat autorem displicuisse,
non factum. Plin. Iuni. in
Paneg.
Bonis nocet quisque pepercit
malis. Pub. Mm.
Nouit ego hoc seculum moribus
quibus sit malus, bonum ma-
lum esse vult, ut sit sui simi-
lis. Plaut.
Inimicos creuisse queror: tollun-
tur in alium, ut lapsi maio-
re ruant. Claud. lib. 1.

EX S A C R I S

Malitia comes, indi-
dua est miseria. Aug.

super Psalm. 32.
Improbitas facilis est capta. Na-
zan. L.
Vir duplex animo inconstans
est in viis suis. Bern.
Malitia sua quisque autor est.
Basl.
Mens praua semper in labori-
bus est, quia aut molitur ma-
la, quæ inferat: vel metuit,
ne sibi ab aliis inferatur: &
quicquid contra proximos co-
gitat, à proximis formidat.
Greg. 12. mor.
Mens semel malignitate ca-
pta, stultior ceteris efficitur.
ibidem.
Coerceri omnino nequit ani-
mus, praua semel voluntate
vitiatus, quia Zelus sapere
nescit, & ira consilium non
habet. Chrysost.
Paucoꝝ malitia ceteros in-
ficat.
Pauca causa, est ignoratio
sua. Lact.
Iniquitas florere perpetuo non
potest. Aug. sup. Psalm. 61.
Nulla iniquitas manebit im-
punita. idem sup. Psalm. 58.
Non mali, sed malum ex nobis

P R A V I T A S.

35

est auferendum. idem. 3. cor.
Parm.
Ad malum pronitas ex ira Dei
est. idem in Enchir.
Minus malum est malum pa-
ti, quam malum facere. idem.
Impietas felix periculosissima.
Chrysost.
Malus, quod est malum, non pu-
tat esse malum. idem.
Abstinuisse à malis non satis
est. idem.
Malum unum, est causa mul-
torum. apud Iurisp.
Non statim malum est, quod
minus bonum est. August.
cont. Epist. Manich.
Malum ex nobis facimus: bonum
autem ex solo Deo. idem. 2.
de peccat. Merit.
Mala etiam potentiam Dei pre-
dicant. idem. 22. de Ciuitate
Dei.
Qui sibi nequæ, cui bonus erit!
Bernar. in Psalm. Qui habit.
Serm. 11.
Mali cognitio, malum non est,
sed actus. Bern. in Psalm. 35.
Obsequi malo, nemo patitur.
Tertullia.
Malus nunquam nemo neces-
sario fuit. Chrysost.
Fit plerumque, ut cum iniqui
correcta in se mala defendere
nequeant, ex verecundia pe-
iores fiant, & sic in sua de-
fensione superbiant, ut qua-
dam vitia contra vitam cor-
rigentis, exquirant. Greg.
Malus etiam regnans seruit.
August.
Mali alios de suo aestimant in-
genio. idem. 3. de doct. Christ.
Mali propter vniuersi decorem
creati. ibid.
Sicut difficile aliquem suspi-
catur bonum, qui malus est:
sic difficile aliquem suspica-
tur malum, qui bonus est.
Chrysost.
Malus nemo est natura, sed vi-
tio. Augustin. 14. de Ciuita.
Dei.
Mali ubique mali. idem. 2. cont.
Donatist.
Malus primo sibi quisque no-
cet. idem sup. Psalm. 34.
Melius iudicauit Deus de ma-
lis bona facere, quam mala
nulla esse permittere. Aug.
in Enchirid.
Malum hominem tacendo po-

PRAVITAS.

tius, quam respondendo superabis. idem.
Ideo Deus potentiores esse iniustos permisit, ut cogere ad malum possent, ut virtus esset pretiosa, quod rara est. Lact. de ira Dei.
De malo nullo desperandum est, quandiu vivit. August. in Psalm. 36.
Mali hic sunt herba. idem in Psalm. 48.
Malis malorum copia est solatio. Aug. in Psalm. 96.
Mali genus est, omnis iniustus: idem in Psalm. 130.
Mali, mali simulatione non sunt lucrandi. idem cont. mend.
Quo maior est potestas, hoc perniciosior, si in malum stultumue inciderit. Eras. in Epist.
Semel malus, semper presumitur malus, saltem in eodem genere mali. apud Iurisp.
Mali emendandi potius, quam perdedi. August. cont. Epist. Manich.
Pro malis orandum potius, quam qui sint querendum. in Psalm. 139.
Malis etiam ad laudem bonorum Deus utitur. idem de grat. & liber. arbit.
Mali bonos procreant. idem tract. 11. expos. Euang.
Malorum tempus breue est. ibidem.
Impius ipse sibi pena est. Ambros. 3. de Offic.
Oculo pravo, vitioque mala sunt, etiam quae optima. Eras. in Epist.
Irritati mali gravius ledunt. ibidem.
Malos qui percutit, non est crudelis, sed Dei minister. apud Iurisp.
Mali tolerandi pacis causa. ibidem.
Malorum fuga, est principium bonorum. Basil. in Hexam.
Mala populo propter paucos imittuntur. idem in con. de fam.
Malitia magnus est labor. Chrys. sup. Genes. Homi. 21.
Malitia nunquam placatur. idem. sup. Matth. Homi. 42.
Malitia ratione veritatis nunquam corrigitur. idem sup. Matth. Homi. 24.
Malitia semper armata est. idem

PULCHRITUDO.

36

de natiuit. Domini. Homil.
Malitia caeca est. idem sup. Ioan. Homil. 8.
Malitia semper seruat suum venenum. idem sup. Ioan. Homi. 40.
Malitia hostiliter aduersatur animae. idem sup. Epist. ad Philip. ser. 15.

Pulchritudo.

EX GRÆCIS.

Pulchritudo sola maxime omnium amabilis. Plat. de pulchrit.
Decor est quadam commensuratio membrorum. Aristot. Topic. 3.
Pulchritudo semper in magno corpore existit, unde parui formosi dici possunt non pulchri. Arist. Eth. 4.
Si pulcher es, bona fac: si deformis, naturae defectum bonis actibus compensa. Demetri. Phaler.
Pulcherrimum omnium mundus est, à Deo enim factus est. Thal. apud Diog. lib. 1.

Pulchritudo alienum bonum est. Bion apud Diog. lib. 4.
Pulchritudo secundum Diogenem, donum est formae: secundum Socratem modici temporis tyrannis: secundum Platonem naturae privilegium: secundum Theophrastum tacita deceptio: secundum Theophrastum, eburneum detrimentum: secundum Carneadem regni solitarium. apud Diogen. lib. 5.
Pulchritudo, res infelix est. Eri. in Helen.
Non facias iudicium ex pulchritudine, sed ex moribus. idem.
Pulchritudo quavis epistola coratior est. Eri. apud Stob.
Naturae decus mores exornant boni, duplo amore accedes capitur. Eurip. apud Stob.
Ceci interrogatio est, quæveretur amentur, quæ pulchra sunt. Arist. apud Stob.
Deformis sim potius, quam pulcher, & malus. Eur. ibidem.
Formosos intueri iucundissimum est, tractare verò, & tangere non sine periculo licet.

PVLCHRITVDO.

ibidem.

EX LATINIS.

Gratior est pulchro venies
è corpore virtus. Virgil.
Fastus inest pulchris sequitur
que superbia formam. Ouid.
1. Fast.
Lis est cum forma magna pu-
dicitia. apud Ouid. Epist. 9.
Magno cū periculo custoditur,
q̄ multis placet. Pub. Mim.
Forma viros neglecta decet. O-
ui. 1. de arte amand.

EX SACRIS.

Neglecta decoris cura plus
placet, & hoc ipsum,
quod nos non ornamus, orna-
tus est. Amb. 1. de virg.
Fœda admota pulchris, pul-
chriora reddūt pulchra. Ber-
nar.
Pulchritudo corporis, & sene-
ctus in uno habitare nō pos-
sunt. August.
Si vir, vel mulier se ornaverit,
& vultus hominum ad se
prouocauerit, & si nullum

inde sequatur damnum, in-
dignum tamen patietur ater-
num: quia venenum attulit,
si fuisset qui biberet. Hier. in
Epist.

Delet picturam Dei mulier,
que vultum suum materia-
li candore obliuiat, que ex-
quisito candore perfundit.
Amb. in Hex.

Nihil refert, corpus ligetur fer-
ro, vel auro. Amb. 1. de virg.
Pulchritudo, bonum Dei donis
nostro abusu sit malū. Aug.
lib. 1. de nupt. cap. 3.

Pulchrè à cōditis amorem sub-
trahunt, qui in ipsum autorem
pulchritudinis cordis passi-
bus tendunt. Greg. in reg.

Decor animæ duplex, innocen-
tia, & humilitas. Bern. sup.
Cant. Serm. 45.

Decor verus, deus est. idem in
Epist.

Decor, qui cum veste induitur,
& cum veste deponitur, ve-
stimenti est, non vestiti. ibi-
dem.

Ornatum corporis sancti con-
temnunt, solum animæ de-
corem querentes. Bern. sup.

TVRPITVDO, ET FOEDITAS.

37

Cant. Serm. 26.

Turpitude, & fœditas.

EX GRÆCIS.

Ita res habet, ut nō possit ha-
bere speciosum, quod na-
tura est fœdum: quanquā nō
minus interea imitatio lau-
datur, quæ rei similitudinē
artificiosè assequitur, siue illa
sit pulchra, siue deformis.
Plut. de Poët.

Si pulcher es, bene fac: si defor-
mis, naturæ defectum bonis
actibus compensa. Demetri.
Phaler.

Turpis neminē veretur. apud
Stob.

Turpe semper turpe. ibid.

Turpe si feceris, non latebit. ibi.

Ignorare vilia melius est, quā
scire ea. Arist. Metaph. 11.

Res timoris plena cogunt eum,
cui accidunt, ad actiones tur-
pes. idem Eth. 3.

Turpia tolerare nō propter ali-
quod decorum, est hominis
vilis. ibidem.

Cognata sunt, & maxime cō-

ueniunt, turpia turpibus.
Plut. de Poët.

Quacūque turpiter dicta sunt,
non protinus solui poterunt,
sed per diuersam sententiam
alibi prolata. ibid.

EX LATINIS.

Potest ex casa vir magnus
exire, potest ex humili,
deformique corpuscule, for-
mosus animus ac magnus.
Senec. Epist. 67.

Quosdam mihi videtur in hoc
natura generasse, ut approbet
virritatem omni loco nasci.
ibidem.

Non deformitate corporis fœ-
datur animus, sed pulchri-
tudine animi corpus orna-
tur. ibid.

Non dubium est, quin multi,
cū ita nati essent, ut qua-
dam contra naturā depraua-
ta haberent, restituerentur,
& corrigerentur à natura,
cū seipsa reuocasset aut ar-
te, aut medicina. multi etiam
naturæ vitium meditatione
atque exercitatione sustule-

DIVITIÆ ET POSSES.

unt. Cic. 2. de Divin.

Periculum minus fugiendum est, quam turpitudine. Cicer. Phil. 6.

Si unum in locum collecta fuerint omnia mala, cum malo turpitudinis non erunt comparanda. idem. 2. Tuscu.

Nemo repente fit turpissimus: gradatim in vitia labimur. apud Terent. in Andri.

EX SÆCRIS.

DEformis quisque sine Dei decore. Cypr. de laps. Fæda admota pulchris, pulchriora reddunt pulchra, & magis fæda redduntur. Bernar. in Episto.

Nigredo felix, quæ parit mæris candorem, lumen scientiæ, & puritatem conscientiæ. Bern. sup. Cant. serm. 2.

Satius est totum aliquid amittere, quam partem cum turpitudine retinere. apud Platin.

Turpitudine iniquitatis est præmium. Chryso. sermo. 4. sup. Epist. ad Roman.

Verborum turpitudine honestate

velanda. idem de patier. Iob. Homil. 4.

Diuitiæ, & possessio.

EX GRÆCIS.

PArtarum, quam possessarum amor maior. Plat. de repub.

Modestis hominibus plurimi facienda pecunia est. ibid.

Peiores sunt nuper ditati, quam ditati ab antiquo. idem Rhetor. 2.

Pecunia seditionem efficit, & malignitatem. Aristot. Politic. 2.

Diuites, & nimis potentes non subiiciuntur, nec volunt subiici. idem. Polit. 3.

Media possessio bonorum externorum est optima quia facilitum est, obedire rationi. idem. Polit. 4.

Difficilis possessio, est homo. Plat. de leg.

Maiori odio diuitem populus persequi solet, nihil per benignitatem & gratiam depromentem, quam inopem, qui bo-

DIVITIÆ ET POSSESSIO.

38

na subripiat publica, hoc enim necessitate domina stimulante, illud malignitate, atque contemptu fieri arbitrat. Plut. de Polit.

Diuitem esse, non est diuitias contemnere, nec imo dicas opes possidere, sed non egere su peruacuis. idem de cupidit. diuit.

A quibus malis nos liberant diuitia? Siue illud quidem adimunt malum, sui cupiditatem. ibidem.

Magnæ diuitiæ facile acquiruntur, parvæ autem non sine labore, & multo tempore. ibidem.

Homini stulto, & nequam facultatum nullus est modus. idem de conui. v. 1. Sap.

Ne diuitias abscondas, cum in eas veneris. Demetr. Phaler.

Ad quid prodest multa quidem possidere, & nihil agere? Alexā. apud Plut. in Apophth.

Aurum nostri dat apertum nocumentum. comprobatur enim auro, cuiusmodi bonorum & malorum mens sit.

Chilo Laced. apud Diog. li. 1. Indignum, hominem diuitiarum causa laudari nolle. Bias. ibid.

Diuitiæ nervi sunt rerum. ibi. Ideo pallens est aurum, quia multos habet insidiatores.

Dioge. lib. 2. Diuitiæ nocent, nisi quis digne utatur. Metrocl. apud Dioge. lib. 6.

Nec equus sine freno, nec diuitiæ sine ratione retineri diu possunt. Pythag. apud Polat. Nec auratus lectus ægrotum leuat, nec bona fortuna stultum. Socrat. apud eund.

Appetitus frenari difficilis: adiunctis vero diuitiis penitus insanus. ibid.

Non amare diuitias magna res est. & hoc accider eis, qui non possident eas, qui vera possident, duplo quam ceteri amant. Plad. apud eund.

Opes & virtus haud aliter, quam duo in trutina pondera, quorum altero degravante, alienatur alterum. ibid.

In ciuitate tanto boni, virtutis, que præditi sine honore sunt,

DIVITIÆ, ET POSSESSIO.

quandò magis diuites in pre-
zio. *ibid.*

Diuitia vitij magis, quàm vir-
tutis ministra. *ibid.*

Pecunia inuenit pariter ami-
cos & honorem. *Soph. apud
Volat.*

Non est pulchrum diuitè esse,
sed e rebus pulchris. *ibid.*

Diuitum vita, veluti qui aliū
nauigium tenent: pauperum
vero qui iuxta littus nauig-
ant. *Ariston. apud eund.*

Qui sua vult latere vitia, diui-
tias querit. *Theog. apud
Volat.*

Qui animū curat, seipsum cu-
rat: qui corpus, non se sed sua
curat: qui pecuniam, non se,
nec sua curat: sed valde alie-
na curat: *Demos. apud
eund.*

Magnifici pauperes sunt qui
immensus opes cumulant.
Dioge. apud eund.

Malo moriēs inimicis diuitias
relinquere, quàm viuens a-
micos frustra rogare. *Simo-
nid. apud eund.*

Opes honestis viris ac bonis bo-
na sunt: improbis verò ma-

la. *Plat. de diuina.*

Nequaquam opes proprias ha-
bent mortales, sed qui opes à
diis fluentes habent, procura-
tores sunt. *Eurip. in Phœniss.*
Timida res est diuitia, & a-
mans vita. *ibid.*

Ne mihi contingat molestiam
habens locuples vita: nec di-
uitia, quæ mecum discrucient
animum. *idem in Medea.*

Diuites in omnibus rebus in-
cliti sunt, & in omnibus spe-
ctabiles. *idem in suppl.*

Diuitia sapientibus, Dem, cæ-
tera inania verba sunt, &
ornamenta verborum. *idem
in Cyclop.*

Sita est in diuitiis, idque perpe-
ram fit, existimatio virtutis.
existimamus enim diuitem
omnia scire rectè. *idem in He-
racl.*

Cum diuitia omnibus in rebus
maximum pondus habeant:
tū certè in hoc prosunt, quòd
imitant ad virtutem, pau-
pertas verò ad malefacien-
dum. *Hesiod.*

Pecunia si rectè collocatur, non
deest: si male, deest. *Demos. I.*

DIVITIÆ ET POSSESSIO.

39

Olinth.

In omnibus pecunia est opus, si-
ne qua nihil recti fieri potest.
ibidem.

Diuites paruis expensis ma-
gnas opes non grauati tueri
debent. *ibidem.*

Diuitia non liberalitate, sed
parsimonia retinentur. *Lu-
cian. in Timon.*

Nullus continuò iuste viuens
ditatus est. *Menand. apud
Stob.*

Si quem volueris diuitem effi-
cere non est, quòd augeas di-
uitias sed minuas cupidita-
tes. *Epicu. apud Stob.*

Magna diuitia non laboriosè,
exiguae verò difficulter nan-
ciscuntur. *Apollon. apud
Stob.*

Fortuna diuitem hodie, men-
dicum facit in crastinum.
ibidem.

Argentum hominibus san-
guis, & anima est. *ibid.*

Ne puero gladium, dicitur pro-
uerbio: ego autem dixerim:
Ne puero diuitias, nec viro
imperitiam. *Plut. apud Stob.*
Diuitia imperitiam temeritati

coniunctam habent. *Eurip.
ibidem.*

Cæca sunt diuitia, ac se inspi-
cientes obcecant. *Menand.
ibidem.*

Fœlices, ac bonos unà fieri ne-
cesse est: pradiuites autem ac
bonos impossibiles. *Plat. de leg.*
Ridiculi sunt diuitiis operam
dantes: cum eas porrigat for-
tuna, illiberalitas seruet, be-
nignitas auferat. *Bion apud
Stob.*

Diuitia fortuna vomitus sunt.
ibidem.

Fœlix, qui simul opes, ac men-
tem habet. *Menand. ibid.*

Vinum immutatur pro vasis:
diuitia autem pro moribus
posidentium variat. *Socrat.
apud Stob.*

Opes tuas duplici nomine coli-
to, ut à magna iactura facile
te expedias: & ut bono, ac
studioso homini infortunum
patientem succurras. *ib. d.*

Tantas opes habere conuenit,
quanta nec possideri insidias
parat, nec rerum necessariarū
inopiam. *Plat. apud Stob.*

Non quemadmodum calcens

DIVITIÆ ET POSSESSIO.

maior ineptus est ad usum:
ira & possessio copiosior. cal-
cei enim magnitudo vietem
impedit: opibus autem vel v-
niuersis, vel ex parte aliqua
suo tempore uti licet. Ari-
stip. ibidem.

Sudor prouocatus exercitiis de-
centior est: sic etiam diuitia
propriis laboribus acquisita.
Soc. apud Stob.

Diuitias veluti amicum libe-
ralem, ac promptum ad ho-
nestas actiones assumere opor-
tet. ibidem.

Iustissima hominibus possessio
est agere. apud Stob.

Possessio tua est, quam animo
tuo tenes. ibidem.

Possidere generosum est. ibidem.
Nobilis possessio, bonus seruus.
ibidem.

EX LATINIS.

Non est diuturna possessio,
in quam gladio indu-
cimur. Curti. lib. 8.

Nulli aliena respicienti sua pla-
cent. Senec. de Ira. lib. 3.

Proprium desinit esse, quod com-

mune alteri est. Quint. li. 7.
Id cuiusque est proprium, quo
quisque fruitur, atque uti-
tur. Cicer. in Epist. famil.

Nihil meum est, aut cuiusquæ,
quod fieri, quod eripi, quod
amitti possit. idem Parad. 4.

Multa, quæ libera fuerant, tras
ferunt in ius possidentium.
Quint. declam. 3.

Primus diuitiarum modus est,
habere quod necesse est: pro-
ximus, quod sat est. Senec.
Epist. 2.

Is maximè diuitiis fruitur, qui
minimè diuitiis indiget. idem
Epistol. 14.

Dives ex domino fit procura-
tor. ibidem.

Diuitiæ bona insidiosa sunt, et
sperantibus meliora, quàm
affecutis, si quid in illis esset
solidi, aliquando, & imple-
rent. idem Epist. 15.

Multis parasse diuitias non fi-
nis miseriarum fuit, sed mu-
tatio. Epicur. apud Senec.
Epist. 17.

Nihil refert, utrùm animus æ-
ger in diuitiis, vel in pauper-
tate ponatur, malum suum il-

DIVITIÆ ET POSSESSIO.

40

lum sequitur. ibid.
Securius diuites erimus, si scie-
rimus, quàm non sit graue
pauperes esse. idem Epist. 18.
Magnus est ille, qui in diui-
tis pauper est, sed securior,
qui caret diuitiis. idem E-
pist. 20.

Nemo alius est Deo dignus,
quàm qui opes contempsit,
quarum possessione tibi non
interdico, sed efficere volo, ut
illas intrepide possideas: quod
vno consequeris modo, si etiã
sine illis beate victurum per-
suaferis tibi: si illas tanquam
exiturus semper aspexeris. idem
Epist. 18.

Breuisima ad diuitias per con-
tèptum diuitiarum via est.
idem Epist. 63.

Quisquis facultates sine ratio-
ne possidet, non diu possidet.
idem Epist. 75.

Diuitiæ non quia concupiscen-
de sunt laudantur, sed concu-
piscuntur, quia laudatæ
sunt. idem Epist. 83.

Maiores tormento pecunia pos-
sidentur, quàm acquiritur.
idem Epist. 116.

Utinam qui honores petunt
sunt, cum ambitiosis: utinam
qui diuitias optaturi essent,
cum diuitibus deliberarent:
profecto vota mutassent. ibi.
Neminem diutem pecunia fa-
cit, imò contra: nulli non ma-
iorem sui cupiditatem pecu-
nia incussit: quæris, quæ sit
huius rei causa, plus incipit
habere posse, qui plus habet.
ibidem.

Sapiens non amat diuitias, sed
mauult, nec respuit possessas
diuitias, sed contemnit. idem
de vit. beat.

Diuitiæ apud sapietem virum
in seruitute sunt: apud stul-
tum in imperia: sapiens diui-
tis nihil permittit, nobis di-
uitiæ omnia. ibidem.

Sapiens tunc præcipue pauper-
tatem meditatur: cum in me-
dis diuitiis consistit. ibid.

Sapienti quisquis abstulerit di-
uitias: omnia sua illi relin-
quit: viuit enim presentibus
latus, futuris securus. ibid.

Id age, ut diuitias potius à te,
quàm à fortuna petas. idem
de Tranq. anim.

DIVITIÆ ET POSSESSIO.

Diuitiæ potētia, & fauor cum plurimum virum dent, in utranque partem certissimū faciūt morū experimentum: aut enim meliores propter hoc, aut peiores sumus. Quin. lib. 3.

Ibi opes, ubi amici. idem lib. 5. Satis diuitiarum est, nihil amplius velle. idem Declam. 13. Diuitias, quia quuius indignus habere potest, in bonis non numero. Cic. 2. Tusc.

Nihil est tam angusti animi, tamq̃ demissi, quam amare diuitias: nihil honestius, magnificentiūque quam pecunias continere, si non habeas: si habeas, ad beneficentiam, liberalitatēque conferre. Cic. 1. offic.

Ea maxime desideramus, quibus abundamus maxime. idem Parad. 1.

Qui opibus plus possunt, auctoritate plus valent. idem ad Lent.

Nō solum nobis diuites esse volumus, sed etiam liberis, propinquis, amicis, & reipubl. idem 1. Offic.

Omnes sunt diuites (dicūt Stoi ci) qui celo, & terra frui possunt. ibidem.

Eum intelligimus diuitem, cui tanta possessio est, ut ad liberaliter viuendum facile contentus sit: qui nihil querat, nihil appetat, nihil optet amplius. idem Parad. ult.

Expetuntur diuitiæ tum ad vsum vitæ necessarios, tum ad persfruendas voluptates. idē 2. Offic.

Pecunia querenda non solum ratio, sed etiam collocanda, quæ perpetuos sumptus suppeditet, nec solum necessarios, sed etiam liberales. ibid.

Copia singulorum sunt, eorum autem, qui iis egeant, infinita multitudo. idem 2. Offic.

Magnæ diuitiæ solent possessori conciliare fastum. & supercilium. Erasmi in Epist.

Malo virum pecuniis, quam pecuniis viro indigere. Max. lib. 7.

Diuitiæ iniuriarum suspicioni obnoxie. Sallust. in Coniurat. Catil.

Locuples, & factiosus curatur à multis

DIVITIÆ ET POSSESSIO.

41

à multis: timetur à plurimis, quod plerumque fortius amore est. Plin. l. 1. lib. 1.

Nimie opes magnæ iactura locum faciunt. Curt.

Quid nobis diuitiis opus est? quæ nos esurire faciunt. idem lib. 7.

Scilicet uxorem, cum dote, fidemque, & amicos,

Et genus, & formam, regina pecunia donat. Horat. 1. epist.

Omnis enim res, Virtus, fama, decus, diuina, humanaque pluchris

Diuitiis parent, quas qui construxerit, ille

Clarus erit, fortis, iustus, sapiēs, etiam & rex.

Et quicquid volet. idē. 2. Serm. Protinus ad censum, de moribus ultima fiet quæstio. Iuuenal. Sat. 3.

Quātum quisque sua nummorum seruat in arca, Tantum habet & fidei. ibid.

Effodiuntur opes, irritamenta malorum. Ouid. 1. Metam.

In pretio pretium nunc est, dat census honores,

Census amicitias, pauper ubi-

que iacet. idem. 1. Fast.

Imperat, aut seruit collecta pecunia. Horat. epist. 1.

Crescit amor numi, quātū ipsa pecunia crescit. Iuuen. Sat. 14.

Sed quæ reuerentia legum? quis metus, aut pudor properantis auari? Iuuen. Sat. 14.

Non propter vitam faciunt patrimonia quidam, Sed vitio cæci propter patrimonia viuunt. Iuuen. Sat. 12.

Non sunt dicēda bona illa, quibus abundantem licet esse miserrimum. Cic. Parad. 1.

Male se res habet, cum id, quod virtute effici debet, tentatur pecunia. idem 2. Offic.

EX SACRIS.

VTantur diuites consuetudine infirmitatis suæ, sed doleant se aliter non posse: melius enim si possent, si aliter possent. Si ergo non extollitur pauper de mendicitate, quare extolleris de infirmitate? utere tibi electis, pretiosis, quia si consuetudinem mutas, agrotas conce-

DIVITIÆ ET POSSESSIO.

ditur tibi, utere electis, da pauperibus superflua: utere pretiosis, da pauperibus vilia. August. de Verb. domini.

Facile est homini, tunc diuitias despicere, cum habet: difficile vero, cum non habet, viles aesti mare. Greg. 2. moral.

Non est securi diuitiarum possessio, nisi armorum defensione seruetur. Reg. lib. 2.

Pecunia sceleris causa. in historiis. Sax.

Res suas, cum moreretur, diues secum tolleret, si ad petentis vocem, cum videret, tulisset: nam terrena omnia, quæ seruanda amittimus, largiendo seruamus. Greg. in Homil.

Præstat aliis, quam sibi diuitem esse. Amb.

Diuitias, ut impedimenta sunt improbis: ita adiumenta virtutis sunt bonis. idem sup. Luc. lib. 8.

Ita inualuerunt mores hominum in adulatione pecuniarum, ut nemo, nisi diues honore dignus putetur. idem de Off.

Quem nec abundantia in superbia eleuat, nec in necessitate cupiditas irritat, nouit abundare, nouit penuriam pati. Gregor. sup. Ezech.

Illud posidemus, quo vitimur. Ambr.

Possidet male, qui male vititur. Aug. Epist.

Ecclesia possessio sumptus est egenorum. Ambr. lib. 5. Epist. 31.

Talenti nomine reputabitur, etiam minimum, quod quilibet accipit. Greg.

Interdum diues grauius fastidio, quam pauper inedia cruciatur. Bern.

Diues vere est, qui in Deo diues est. Chrysost.

Abundantia superbia vicina est. Greg. super. Ezech. Homil. 17.

Aurum ideo carum, quia rarum. Aug. lib. 2. de Cuit. Dei.

Nihil clausum constat, quod non auro, argentoque pateat. Valer. episc. in quo. serm.

Si possibile esset in diuites vindictam procedere, videres ex eis repleti carceres vniuersos:

DIVITIÆ ET POSSESSIO.

42

sed cum omnibus malis suis hoc vnum malum habent diuitie, quod in malignitate peccates ab ultionibus erunt. idem sup. Epist. ad Hebr.

Ut opulencia bonum videatur, acerbitas egestatis facit. Lact. lib. 2.

Mallem expeditam fortunam, quam amplam. Erasmi. in epist.

Maiores inter fratres substantia, maioris est causa discordia. Greg.

Inges onus est magna fortuna, quam non minus negotij est sustinere, quam parare. Erasmi. in Epist.

Vbi aurum pluit, ibi pluit vitium. Greg.

Numus vincit, numus regnat, numus imperat vniuersis. Alarius de Conquest. nat.

Omnis copia, quæ Deus meus non est, egestas mihi est. August. 1. 4. confess.

Diuitiarum mortuus superbia est: nam grandis animus est, qui inter diuitias isto morbo non tenetur. August. serm. 24.

Difficile est, ut non sit super-

bus diues. tolle superbiam, et non nocebunt diuitia. ibi. Aurum est materia laborum, periculum possidentium: aurum enervatio virtutum: aurum malus dominus, proditor seruus. idem de Verb. dom.

Sufficientiam vite non indenter vult, quisquis eam vult, et non amplius, quandoquidem non appetitur propter se ipsam, sed propter salutem corporis, et congruentem habitum personæ hominis: ut non inconueniens eis, cum quibus viuendum est. ista ergo cum habentur, ut teneantur: cum non habentur, ut habeantur, orandum est. August. ad Probam.

Qui diuitiarum seruus est, diuitias custodit ut seruus: qui autem seruitutis discusserit iugum, distribuet eas, ut dominus. Hier. libr. 1. sup. Matth.

Pars mendicitatis est, cõgesta secreto pecuniam possidere. Valer. episc. in serm.

Diues non presumitur, nisi probeatur. apud Iurisp.

DIVITIÆ ET POSSESSIO.

Locupletior dicitur factus, etiā qui non est factus pauperior, ibid.

Patrimonium in Deo creditum in tuto est. Cypr. de Eleem.

Diuites multa commendant, quæ pauperes debonestant. Aug. in Quæst. ex utroque test.

In diuite non pecunia, sed auaritia damnatur. Idem in Psal. 51.

Dives nihil ex suis diuitiis habet, quàm quod postulat pauper. idem de Verb. dom. serm. 5.

Dives humiliatus bonus est vir. idem Serm. 212.

Aliud est diutem esse, & velle fieri diutem. Aug. de Verb. dom.

Diuites aliorum paupertate probantur. idem Homil. 15.

Propter diuites sumus pauperes. idem de Verb. dom. serm. 26.

Diuitia utilius tenentur humiliter, quàm relinquuntur superbe. idem Epist. 34.

Diuitia si habentur, nulla tamen in eis beatitudo collo-

tur. idem Epist. 52.

Diuitias Christiani tenent, non tenentur ab eis. idem Epist. 89.

Diuitia aliud, aliud pecunia. idem. 7. de Ciuit. Dei.

Opes faciles magis optanda sunt quàm immodica. idem lib. 2. de Ciuit. Dei.

Aurum laudat aliter religiosus, aliter auarus. idem cont. Iuli.

Aurum non ex se, sed ex vso malum. idem de verb. Luc. Act. 3.

Diuitia vix sanctis domini contemptui sunt. Amb. 1. Offi.

Laqueus diaboli diuitia sunt. in Psal. Qui habit. serm. 4.

Abundare, aliquando est penuriam pati. Chrysost. sup. Epist. ad Cor. 16.

Aurum homines in demones mutat. idem sup. Epist. ad Cor. 10.

Diuitum est litigare. Chrysost. sup. Matth. Hom. 16.

Diuites pauperibus placeant. idem serm. 27. sup. Epist. ad Rom.

Dives superflua desiderat. idem super. Epist. ad Cor. Hom. 14.

PAUPER TAS.

43

Pecunias contemnere volenti facile est. idem ad pop. Antioch. Hom. 32.

Pecuniarum cura, anima morbus est. ibid. Hom. 68.

Diuitia multorum periculorum autores. idem super. Matth. Homil. 3.

Diuitia molles homines reddunt. idem sup. Matth. Hom. 21.

Diuitia tanquàm latro in solitudine. idem sup. Epist. ad Cor. 13.

Diuitia multos insanos faciunt. idem sup. Epist. ad Coloss. Homil. 7.

Opes malitia sunt schola. idem de peniten. Hom. 7.

Pecunia causa meroris est. idem sup. Matth. Hom. 65.

Pecunia cupiditas tenebra est. idem sup. Matth. Hom. 84.

Pecuniarum cupiditas grauior omni tyranno. idem sup. Ioan. Hom. 58.

Pecuniarum amator ipsam naturam ignorat. idem sup. Ioan. Hom. 86.

Pecunia terre pulvis est. idem sup. Epist. ad Cor. Hom. 24.

Pecunia cupidus, orbis totius

est inimicus. idem sup. Epist. ad Timoth. Hom. 7.

Pecuniis ablatis, etiàm occasio peccandi aufertur. idem sup. Epist. ad Heb. Hom. 10.

Vide plura, in auaritia, & cupidit. & in possessione.

Paupertas.

EX GRÆCIS.

Viro egeno verecundia non conducit. Hom. apud Plat. de fortit.

Indigentia legem fauere, equum est. Plut. de vitand. vsur.

Paupertas à diuitiis securitate solum differre videtur. Cat. apud Plut. ibid.

Nemo pauper est earum rerum, quæ naturæ sufficiunt. Plut. de cup. diuit.

Cum sis pauper, non diuitibus irascaris, nisi forte valde videris proficere. Demet. Phal.

Cum paupertatem malorum extremum censemus: hanc non aliter, ac grauem ac dif-

P A U P E R T A S.

facilem in orbem liberis tradere formidamus. Plut. de amor. parent. erga liber.
Malo virum, pecuniarum indigentem, quam pecunias viri. Themist. apud Plut. in Apoph.
Qui pecuniis eget ab amicis repletat, non petat. Diog. apud Laër. lib. 7.
Diuinus ille est, qui nullius indiget: proximus, qui paucis. Plutarch. apud Volat.
Odi pauperem diuiti dantem. ibid.
Ne properes ditescere, ne cito fias pauper.
Pauperes in bona locupletis inuadere non audeant. Demosth. in Philip. Orat. 4.
Paupertas integritatis signum. Aeschin. in Epist.
Non assernandi pauperes. satis ipsis in ipsa paupertate est mali. Demosth. cont. Eubul.
Difficile fuerit inuenire pauperem cognatum. Menand. apud Stob.
Si iuuenis simul sapiens, & pauper unus homo fuerit: admiratione dignum est. Euri- pid. ibid.
Ille, qui diues fieri potest, melior est, quam qui iam sit. Pericli. ibid.
Homine paupere nihil fortunatius est, mutationem enim in deteriore statum non expectat. Diphil. apud Stob.
Paupertas secundum naturam non turpis est: illa vero, quæ propter turpem causam accidit, turpis est. ibid.
Paupertas subsidium est ad philosophiam. Diog. ibid.
Propter paupertatem nullum unquam torqueri vidi: propter malitiam multos. ibid.
Fames nunquam produxit adulterium, nec pecuniarum inopia luxuriam, brevis quædam est temperantia, paupertas: & compendiosa legum observatio, penuria. ibid.
Paupertas, efficax virtutis gymnasium. apud Stob.
Paupertas, virtus est per se dotata. Diog. ibid.
Anima timiditati medere, & non metues paupertatem. ibid.

P A U P E R T A S.

44

Quisquis in paupertate vivit anguste, & tenuiter, vivere vult. Philim. ibid.
Inopia prompta est in perpetrandis malis. ibid.
Vir inops solitarius est. ibid.
Paupertas, non parua aegritudo est. ibid.
Nullus homini maior hostis est, quam paupertas. apud Stob.
Pauper ad omnia formidolosus est, & se putat ad omnia sperni. ibid.
Dij semper tenuiter largiuntur tenuis fortune hominibus. ibid.
Turpe est, simul & pauperem, & imbecillum reddi. Aristoph. ibi.
Pauperum omnium finis est, nox: obumbrat enim ipsorum mala ubique. ibid.
Diuites non adeo solent miserrimi infelicium, quam pauperes. Anaxag. ibid.
Paupertas, & diuitia, nomina sunt indigentia, & saturitatis. quæmobrem nec diues dicendus est vir dignus, nec pauper indignus. Democr. a-

pud Stob.
Neminem vidi tyrannide exacerari propter paupertatem: omnes vero propter diuitias. Diog. ibid.
Non potest spoliari nudus. Apul.

EX LATINIS.

Honestæ res est, læta paupertas. Senec. Epist. 2.
Cui cum paupertate bene conuenit, diues est. ibid.
Magna diuitia sunt, lege natura composita paupertas. idem Epist. 4.
Nudum latro transmittit, etiâ in obfessa via, pauperi pax est. idem Epist. 14.
Si ad naturam viuas, nunquam eris pauper: si ad opinionem, nunquam eris diues: exigui natura desiderat, opinio immensum. idem Epist. 16.
Multis ad philosophadum obstitere diuitia: paupertas expedita est, securæ est. idem Epistol. 17.
Panem & aquam natura desiderat, nemo ad hæc pauper f. iij

PAUPERITAS.

est. idem Epist. 25.
Paupertas nulli malum est, nisi
repugnanti. Sen. Epist. 124.
Unum paupertatis presidium
est manus habere. ibid.
Omnes, qui in paupertate sunt,
maluit maleficio parare diui-
tias, quam officio paupertate
tueri. Cice. ad Heren.
Qui pauperes sunt, iis antiquior
officio pecunia est. idem 2. de
inuent.
Eges est, qui non satis habet, et
is, cui nihil satis esse potest. i-
dem 4. ad Heren.
Animi est mollities, non vir-
tus, paulisper inopia ferre non
posse. Caf. de bell. Gal. lib. 7.
Magna indigentia nascitur non
ex inopia magna, sed ex ma-
gna copia: multa enim deside-
rantur ad multa, quae habe-
mus tuenda. Gell. lib. 9.
Paupertas certissima est, cum
alicuius indigeas, ut eo non
posse, quia ignores, ubi proie-
ctum iaceat, quod desideras.
Colum. lib. 12.
Ingenium fuerat pretiosius auro,
et nunc barbaries est gran-
dis, habere nihil. Ouid. 3. am.

Curia pauperibus clausa est,
dat census honores. ibid.
Catabit vacuus coram latrone
viator. Iuven. Sat. 10.
Quis diues! qui nihil cupit:
quis paupertati auarus. Bias per
Ausoni.
Magnum pauperies opprobrium
inbet, quidvis facere, et pa-
ti. Horat. 3. Carm.
Miserum istuc verbum, et pes-
simum, habuisse, et nihil ha-
bere. Plaut. in Rudent.
Nil habet infelix paupertas
durius in se, quam quod ri-
diculos homines facit. Iune.
Sat. 3.
Haud facile emergunt, quorum
virtutibus obstat res angu-
sta domi. ibid.
Semper eris pauper, si pauper
es. Aemiliane.
Dantur opes nullis nunc, nisi
diuitibus. Mart. lib. 5.
Paupertatemque ferendo, effece-
re leuem. Ouid. 8. Metam.
Pauper enim non est, cui rerum
suppetit usus, si ventri bene
est, si lateri, si pedibus tuis:
nihil amplius diuitiae pote-
runt addere regibus maius.

PAUPERITAS.

45

Horat. 1. Epist.
Dedecori est fortuna prior. Lu-
ca. lib. 8.
Securitas in paupertate felici-
tior, quam imperium metu
retentum. in Hist. Sax.
Pauperes satis stipendij perdunt,
si liberos educant. Liuius 1.
Decad. lib. 2.
Odi pauperem auxilium diuiti
ferentem. Quint. Decla. 9.

EX SACRIS.

Pauperum amicitia certior
est, quam diuitum. Aug.
lib. de amici. cap. 120.
Si vix toleratur diues super-
bus, pauperem superbum quis
ferat. ibidem.
Quem nec in abundancia super-
bia eleuat, nec in necessitate
cupiditas irritat, nouit abun-
dare, nouit penuriam pati.
Greg.
Paupertate aequo animo ferre,
virtus patientia est: sponte
appetere, sapientiae laus est.
Bern.
Non paupertas virtus reputa-
tur, sed paupertatis amor. idē.

Egestas, sanitatis est mater.
Chrysost.
Egestas paterna minime fuit
opprobrio. Basil.
Ut opulentia bonum videatur,
acerbitas egestatis facit.
Lact.
Non bene conueniunt, nec in una
sede morantur pudor et ege-
stas. Erasmi. in Epist.
Pauperi datum, non est datum,
sed mutuum. Gregor. in re-
gistr.
Plus sentimus, quod habui-
mus, postquam habere desi-
uimus. Hierony.
Omnis philosophia magistra
nobis inopia est. Aug. super
Psalm. 76.
Fecundus est ager pauperum,
cito reddit donantibus fru-
ctum: via caeli est pauper, per
quem venit ad patrem: in-
cipe erogare, si non vis errare,
Aug. de verb. domi.
Paupertas in inopia mentis est,
non in quantitate possessionis.
nam cui cum paupertate be-
ne conuenit, diues est. Gre. sup.
Ezech. Homil. 9.
Paupertas est manu ductrix

PAUPERITAS.

quadam, quæ ducit ad cælum. Chrysost. Sermon. 18.
Pauper dicitur, qui non habet quinquaginta aureos in bonis suis. apud Iurist.
Cedens bonis remanet obligatus naturaliter tamen, quia civili obligatione liberatur. ibidem.
Pauperes procurare nobis debemus pro adiutoribus. Grego. in Euang. Homil. 11.
Pauper reprehensibilis monere debet, non despici. ibid.
Inter pauperes primum domesticis curandi sunt. August. Epist. 38.
Paupertas amissa plus doleda, quam opulencia perdita. idem Epist. 5.
Pauper misericors diuite laudabilior. idem ex quest. ex utroque test.
Pauperis non est miserendum in iudicio. idem lib. 2. quest. sup. Exod.
Deo dat, qui pauperi dat. idem sup. Psalm. 36.
Paupertas in animo, non in sacculo est. idem in Psalm. 136.
Pauperes aliqui esse volunt eo pacto, ut nihil eis desit. Bern. de aduent. domini. Sermon. 4.
Paupertas nobilis titulus est. idem in Epist.
Paupertas pena magna, qua cito in regnum volatur. Bern. de aduent. domini. Sermon. 4.
Pauperem compellari, non est probrosum. Basil. in Hex.
Paupertas philosophiæ nutritrix est. idem in Epist.
Paupertas faciliorem facit opulentiam cæli. Chrysost. sup. Epist. ad Heb. Hom. 19.
Horrea pauperum venter est. idem sup. Luc.
Inopia validum telum est. idem ad pop. Antioch. Hom. 2.
Mendicare melius quam rapere. Chrysost. sup. Matth. Hom. 71.
Pauperum venter pecunias conseruat. idem de ieiunio. Sermon.
Pauperiem tolerare documentum est virtutis. idem sup. Matth. Hom. 14.
Pauperes propter vilitatem ditum facti. idem sup. Matth. Hom. 46.
Pauperes sine delectu excipien-

LIBERALITAS, ET BENEF.

46

di sunt. idem sup. Luc. conc. 1.
Pauperum manus certus thesaurus. idem sup. Ioan. Hom. 77.
Paupertas simplex non facit beatum. idem sup. Luc. conc. 1.
Paupertatis nomen reges non effugerunt. idem sup. Epist. ad Timot. Hom. 12.
Paupertas ad virtutem conducibilior, quam diuitia. idem sup. Epist. ad Hebr. Hom. 4.
Paupertas humiliat virum. idem sup. Epi. ad Heb. Hom. 18.
Paupertatem Dei filius concupiscens descendit ut eam eligeret sibi: et nobis sua estimatione faceret pretiosam. Bern. in vig. natal. domini. Sermon. 1.
Liberalitas, & beneficiū.

EX GRÆCIS

Liberalitas virtus est animi honestorum sumptuum ministra. Arist. de virt. & vit. diuis.
Difficile est, largum fieri diuitem. idem Eth. 5.
Liberalitas districtior esse debet. Demosth. aduers. Arist.

stonicum.

Liberalitas tyrannorum nihil aliud est, quam translatio pecuniarum a iustis, dominis ad alienos, apud eundem. ex argument. lib.

Liberalitatis est, erogare pecunias in laudabilia, & largitio ad honestos sumptus faciendos, & præsto esse ad auxilium in aduersa fortuna, & non accipere unde non oportet. est autem, & liberalis circa indumenta nitidus, & circa habitationem. est instructor magnarum rerum, & oblectationem habentium nulla commodi ducta ratione. est & altior animalium mirum quid aut suauiter habentium, committatur autem liberalitatem morum facilitas, & comitas, & humanitas, & esse misericordem, & erga amicos beneuolum, & hospitalem, & honesti studiosum. ibid.
Quæ quis non habet, nec agnoscit, alteri dare, vel ministrare non potest. Plat. de amore.
Donum est, datio non reddibilis. Arist. Topi. 4.

LIBERALITAS, ET BENEF.

Dare habitum grauius est, quam dimittere acceptionem eius, quod non habetur. idem. Eth. 4.

Benefactores plus amant beneficio affectos, quam contra.

Arist. Eth. 9.

Da aliquid, & aliquid accipito. apud Stob.

Qui beneficium inuenit, compedes inuenit. Arist. Polit. 2.

Non solum pulchrius est beneficio afficere, quam affici: verum etiam iucundius. nulla enim res perinde parit gaudium, ut beneficia. idem de disput. Philosopho.

Non ex pudoris arbitrio, sed ex iudicii delectu donatio, & largitio facienda est. ibi.

Saepe instanter flagitantibus damus: non quod dare velimus, sed quod negare non valeamus. ibid.

Viciisitudo beneficiorum in amicitia necessaria. idem de amicit. mult.

Multo regalius est addere, quam auferre. Artax. apud Plut. in Apophth.

Improbi viri dona profectum non habent Eurip. in Med.

Principum dona sunt autamenta seruitutis. apud Demosth. ex arg. lib.

Hostium dona non sunt dona. ibidem.

Qui homini nequam dat, non homini dat, sed humanitati. Arist. apud Stob.

Difficile est, ut in eos beneficium conferre semper quis possit, in quos velit. Xen. apud Stob.

Non est tutum, oblata temere accipere. Plar. de vot.

Non minus regium, ac humanum est, parua libenter ac prompte accipere, quam magna tribuere. Anaxer. apud Plut. in Apophth.

EX LATINIS

Liberalitate nihil est naturae hominum accommodatius, sed habet multas cautiones, videndum: est enim primum, ne obsit benignitas, & eis ipsis, quibus videbitur benigne fieri, & ceteris: Nam qui aliis nocent, ut in alios liberales sint, non benefici, nec

LIBERALITAS, ET BENEF.

47

liberales, sed perniciosi iudicandi sunt. deinde ne maior sit benignitas, quam facultas: nam qui benigniores esse volunt: quam res patitur, primo in se peccant, quod iniuriosi sunt omnino proximis. videre etiam licet plerisque non tam natura liberales, quam quadam gloria inducti, ut benefici videantur, facere multa, quae videntur magis proficisci ab ostentatione, quam a voluntate. Tum illud unum considerandum est, ut pro dignitate cuiusque tribuatur, in quo mores spectandi eius, in quem beneficium conferatur. Cicer. 1. Offic.

Liberalitate qui utuntur, beneuolentiam sibi conciliant, & quod aptissimum est ad quiete viuendum charitatem. idem. 2. de finib.

Ea liberalitas probanda est, quae sine periculo existimationis est. idem. 3. in Verrem.

Non ita claudenda est res familiaris, ut eam aperire non possit benignitas: nec ita reseranda ut pateat omnibus:

sequuntur enim largitionem rapinae: cum enim dando egere ceperint homines, alienis bonis manum inferre coguntur, nec tanta assequuntur eorum, quibus dederunt, quantam odia eorum, quibus ademerint. idem. 2. Offic.

Quicquid sine detrimento possit commodari, tribuendum est vel ignoto, ex quo sunt illa communia, non prohibere aquam profluentem: pati ab igni capere ignem. Si quis velit consilium fidei deliberanti dare, quae sunt iis, qui accipiunt, vtilia, danti non molesta. Ennius apud Cicer. 1. Offic.

Propensior liberalitas debet esse in calamitosos, nisi forte erunt digni calamitate. benefacta enim (ut ait Ennius) male collocata, male facta sunt. Cicer. 2. Offic.

Melius apud bonos, quam apud fortunatos beneficium collocari puto. ibid.

Liberalitatis duo sunt maxime probabiles fontes: verum indicium, & honesta beneuo-

LIBERALITAS, ET BENEF.

lencia. Max. lib. 4.
Liberalitate vitia teguntur. in
Hist. Sax.

Quo minores opes sunt, eo ma-
iorem beneficiis gloriam pa-
riunt. Quintil. lib. 3.
Multo plura sunt, quae negant,
cum praestat mutui. idem de-
clam. 5.

Omnium beneficiorum ista na-
tura est, ut non sit necessitas,
sed potestas. idem de cla. 7.

Est liberale ferere beneficium,
ut merere possis fructum. Ci-
cer. antequam iret in Exil.

Distat adicias aliquid, an de-
tractum restituas, quantum
distat beneficii initium ab
iniuria sine. Max. lib. 2.

Multum occupare habere in-
iudicium potest: multa tribue-
re, gloria carere non potest.
Max. lib. 4.

Antiquiora beneficia sub-
ueris, nisi posterioribus cu-
mules. Plin. Iun. lib. 3.

Gratissimum est accipientibus
dari sibi, quod nulli sit ere-
ptum. idem in Paneg.

Omnium beneficiorum, quae me-
rentibus tribuuntur, non ad

ipsum magis, quam ad similes
redundat. ibid.
Quaedam beneficia odimus.

Curi. lib. 6.
Multi beneficia, quae in amicos
contulerunt, levitate de-
struunt. Colum. lib. 3.

Beneficiū accipere, libertatem
vendere est. Pub. Mim.

Beneficium dando accipit, qui
digna dedit. idem.
Beneficium saepe dare, docere est

reddere. idem.
Beneficium dignis ubi das, om-
nes obligas. idem.

Crede mihi, quam ingentia
Posthume dones,
Tutores pereunt garrulitate
sui. Mart. lib. 5.

Qui dicit beneficium se dedis-
se, petit. Pub. Mim.
Beneficium dare qui nescit, in-
iuste petit. ibid.

Beneficia plura recipit, qui scit
reddere. ibid.
Munera (crede mihi) placat ho-
minesque deosque.

Placatur donis Iupiter ipse da-
tis. Ouid. 3. de art. amand.
Saepe Iovem vidi, cum iam sua
mittere vellet

LIBERALITAS, ET BENEF.

48

Fulmina, thure dato, substitui
se manum. idem 5. Fast.

Non obligandus, sed remun-
randus, qui prior cepit. Plin.
Iun. lib. 7.

Quod vi datum est, non putes be-
neficium, sed praedam. in hi-
sto. Sax.

Officio fungitur suo, qui tan-
tum dat, quantum per fortu-
nam licet. ibid.

Semel dedit, qui rogatus: qui
non bis. ibid.

Beneficia non sunt exprobanda
apud memores. Liv. 1. Deca.
lib. 9.

Odiosum est genus hominum offi-
cia exprobrantium: quae me-
minisse debet is, in quem col-
lata sunt, non commemorare,
qui contulit. Cicer. in Lelio.

Largeitio fundum non habet. Ci-
cer. 2. Offic.

EX SACRIS.

Beneficiis superare debe-
mus. Ambr. 1. Offic.

Beneficia pauperibus magis,
quam divitibus eroganda. ibi.
Beneficia non solum pecuniaria

sunt. ibidem.

Donis crescentibus rationes cre-
scunt donorum. Greg. in E-
uang. Homil. 9.

Quod merenti datur, ius est, non
beneficium. Erasmi. in Epist.

Non tantum aures prebere de-
bemus precantium vocibus,
sed etiam oculos consideran-
dis necessitatibus. Ambr.

Hilaris dator non solum a Deo
diligitur, sed & qui tribuit
in simplicitate. Bernar. sup.
Cant. sermo. 71.

Largeitas, liberalitas, & benefi-
cetta, regiae laudes sunt. Lact.

Bene dispensat propria, qui si-
deliter administrat aliena.
Gregor.

Modus liberalitatis tenendus
est, ut quod benefacis, quoti-
die facere possis. Ambr.

Qui liberalitatis modum ser-
uat, avarus nulli est, largus
omnibus. idem.

Non solum liberalitatis est, de
suo iure aliquid relaxare, sed
etiam commoditatis. ibidem.

Omnis res, quae dando non desi-
cit, dum habetur, & non da-
tur, modum habetur, quomo-

LIBERALITAS, ET BENEF.

do habēda, Augustin. de do-
ctrin. Christian.
Liberalitate liberalitas perit
Hieronym.
Liberalitas non cumulatione
patrimonij, sed largitatis de-
finitur affectu. idem lib. de
vid.
In ipsa autem liberalitate mo-
dus adhibendus est rerū &
personarum, rerum & ut
non omnia uni, sed singulis
quedam praestentur, ut plu-
ribus prodesse possimus: per-
sonarum, ut primum iustis,
deinde peccatoribus. Gregor.
in regist.
Minus virum modestum gra-
uat, qui detrahit, quod adest
quā qui tribuit, quod non
habet. Eras. in Epist.
Nō solum queritur quantum,
sed de quanto, & quanto a-
nimo detur. Amb. sup. Epi.
ad Corinth.
Non illa est perfecta liberali-
tas, si iactantiae causa magis,
quā misericordiae largiaris.
affectus tuus nomen impo-
nit operi tuo. ibidem.
Dare Deo, accipere est. Na. 17.
Melius nemo erogat, quā qui
sibi nihil relinquit. Hier.
Dandum est, quod nec tibi, nec
alteri noceat. Aug. de serm.
domini.
Semper illi, quod largiatur, nō
deficit, cui bene velle non de-
ficit. ibidem.
Cum aliquid aliquāto tardius
dat Deus commendat, nō ne-
gat. August. de verb. dom.
cap. 1.
Beneficium exhiberi debet per
pietatem, & bonū verbum
per humilitatem. Grego.
Non intelligit beneficia diui-
na, qui se iuuari a Deo tan-
tummodo putat. Lact. lib. 1.
Ferus benefici fructus beneuo-
lentia est. Bern.
Beneficio dī pulchrē sumus
creati nostra malitia fœdati.
August. lib. 2. Medit.
Id pie, iuste, humaniter fit,
quod sine spe recipiendi fece-
ris. idem lib. 6.
Qui liberalis, benignusque est,
officium, nō fructu sequitur.
ibid.
Benefacit nemo inuitus, etiā si
bonū est, quod facit. Ambr.
Libenter

LIBERALITAS, ET BENEF.

49

Libenter accipiendum est bene-
ficium, quod profit danti.
Bern.
Verus beneficus nihil amplius
prater affectum requirit. idē.
Verus benefici fructus est, be-
nevolentia. idem.
Beneficentia nulla est, ubicun-
que necessitas non est. Lact.
lib. 6.
Iis maxima laudis est benefa-
cere, quos nemo sperauit esse
facturos. ibidem.
Officium non probo, quod gra-
uat praestantem absque fru-
ctu eius, cui praestatur. Eras.
in Epist.
Experientia didici multo esse
periculosus, malis benefa-
cere, quā bonis malis. ibid.
Autor, magnificus pretium
addit suo muneri. ibid.
Mirum quā tenax sit memo-
ria offensa hominibus: &
quā beneficiorum profun-
da obliuio. ibidem.
Libertatem arguendi amit-
tit; & peccat, qui ab eo ac-
cipit, qui ideo dat, ne corri-
gatur. Am. sup. Epist. ad
Corinth.
Munera excacant oculos iudi-
cis, & vim autoritatis in-
clinant. ibidem.
Cœlestis muneris nulla men-
sura.
Beneficia Dei omnibus horis
consideranda sunt. Chrysost.
sup. Genes. hom. 9.
Beneficiorū Dei memoria ma-
gistra est ad vitam. idem.
Beneficiorum Dei memoria,
sufficiens est, ad virtutum la-
borē. idē sup. Gene. Hom. 27.
Non omnia eidem dī dedere.
Eras. in Epist.
Officiorum assiduitate hostes
conciliandi sunt. Chrysostom.
sup. Genes. Hom. 58.
Benefacere homini, est benefi-
cium magnum apud Deum
deponere. Chrysost. sup. Ge-
nes. Homil. 27.
Benefacta non sunt reuelanda.
nisi cogat necessitas, idem de
laud. monach.
Beneficia Deus in nescios collo-
cat plerumque. idem sup. Ge-
nes. Homil. 46.
Beneficium cum simplicitate
praestandum est. idem sup.
Epist. ad Philip. serm. 1.

PARSIMONIA ET PRODIG.

Beneficiis multis Deus etiam inuitos afficit, idem sup. Epi. ad Colof. Homil. 10.

Dona Dei etiam impij habet. Augustin.

Dona sua differt Deus, ut rogetur indulgere, idem. 3. de mirab. sacr. script. cap. 10.

Dona Dei bona non sunt, nisi Dei esse confiteamur. idem. ca. 72. expos. quarund. dubit.

Dona Dei in nobis reddenda sunt. idem. 10. de Ciuit. Dei. cap. 5.

Donando, nihil perdit Deus. idem lib. 1. Med. cap. 28.

Dona sua, non merita nostra, coronat in nobis dominus. idem de Grat. & lib. arbit. cap. 7.

Dona dei quae aliis collata sunt nostra erunt, si non inuideamus. idem Homil. 16.

Nemo inuitus benefacit, etiam si bonum est quod facit. Aug. lib. 1. conf. cap. 11.

Parsimonia.

Parcus diuitiarum custos infelix. apud Stob.

Parcus non melior sacrilego. ib. Parcus ter miser. ibid.

Parci parant se cetera alia vita. ibidem.

Sera parsimonia in fundo est. non enim tantum minimum in imo, sed pessimum remanet. Senec. Epist. 1.

Non intelligunt homines, quam magnum vectigal sit parsimonia. Cicer. in Parad.

Res familiaris quari debet ab his rebus, a quibus abest turpitudine. conseruare autem diligentia & parsimonia, eisdem etiam rebus augeri. Cicer. 2. Offic.

Diuitiae grandes sunt homini, vivere parce. Luc. lib. 5.

Sera parsimonia est, tunc seruari, cum deficit. Vege. lib. 2.

Parcitas salutis est mater. Chrysost. in prop. aduent. domini.

Prodigalitas.

EX GRÆCIS.

ET LATINIS

Sumptuositas, incontinentia pars est. apud Stob.

CUPIDITAS ET AVARITIA. 50

Cupiditas & Auaritia.

EX GRÆCIS.

Cupiditas diuitiarum vadit in infinitum. Aristotel. Polit. 1.

Auarorum doctrina est: tantum te ipsum putato, quantum habueris. Plur. de Cup. diuit.

Ne cupias, quae haberi non possunt. Demetr. Phaler.

Studium pecunie est unum ex desideris praeter naturam.

Aristot. Physic. 2.

Auarius non substantiam possidet, sed ab ipsa possidetur. Bion apud Diogenem, lib. 4.

Nec a mortuo sermonem, nec ab auaro gratiam expectes. Socr. apud Volat.

Tenaces opum suarum habent curam, verum ex eis tamquam ex alienis nihil capiunt utilitatis. Bion apud Diogen. lib. 4.

Excusatio auaritia est, cumulare pro filius. Apollon. apud Volat.

Prodigiorum pecunie, fides sunt. ibidem.

Qui quod habebat, consumpsit in qua non oportebat: quae non possidet, si contingat, non videtur, in qua oportet. Demosth. apud Plut. de Vi. ver.

Prodigi sunt, qui pecunias profundunt in eas res, quarum memoriam aut breuiem, aut nullam sunt relicturi omnino. Cicer. 2. Offic.

Multi patrimonium sua effuderunt inconsulte largiendo. ibidem.

Paruae expensae saepe factae consumunt patrimonium. Aristot. Polit. 5.

Non ita claudenda est res familiaris, ut non eam benignitas possit aperire, nec ita reseranda est, ut pateat omnibus. sequuntur enim largitione rapina, cum enim dando egere ceperint homines, alienis bonis manum inferre coguntur. nec tanta studia assequuntur eorum quibus dederunt, quanta odia eorum quibus ademerint. Cicer. 2. Offic.

CVPIDITIS ET AVARITIA.

Causa ignavia est luxui infer-
uens avaritia, ad proditiōem
impellens. Demosthe. in Phi-
lip. declam. 3.

Ambitio, & avaritia nullam
necessitudinis rationem ha-
bent. Demosth. 1. Olinth.

Avaritia, vitium est animi,
quo turpe lucrum sectamur.
Arist. de virt. & vit. diuis.

Avaritia species sunt tres, tur-
pis questus, tenacitas, illibe-
ralitas. turpis questus, per
quem ditescere querunt un-
decunque, & lucrum, quā
pudorem pluris faciunt. te-
nacitas autem, per quā sum-
ptui pareant, & impense in-
re honesta. illiberalitas au-
tem est, per quam expen-
dunt quidem, minutatim ta-
men, & male, & plus ia-
ctura facientes nullo habito
temporis delectu. est autem
avaritia plurimi facere pecu-
nias, nec id probum putare,
quod questuosum sit, vita
mercenaria, & seruilis, &
sordida, à munificentia, &
liberalitate aliena. Arist.

de vit. & virt. diuis.

Qui suis aliena volunt adijce-
re, hi sapius victi sua spe fru-
strantur. Menand. apud Sto-
beum.

Accipere si non esset, nullus
esset malus. ibid.

Irrationabilem avaritiam el-
tius consumunt abiecta res
parta, quā crescentes quo-
tidie immensa opes. Euseb. a-
pud Stob.

Avaritia omnis improbitatis
est metropolis. Democr. ibid.

Avarus nemo bonus, nec rex,
nec liber esse potest. Herod. ib.

Auari hydropicus comparan-
di. Diog. ibid.

Suapte natura vix frenari po-
test cupiditas, quod si diui-
tiarum quoque suppeditatio-
nem assumpserit, plane fit in-
frenis. ibid.

Studium pecunie est unum ex
desideriis præter naturam.
Arist. Physic. 2.

EX LATINIS.

Potius à fortuna impetrem,
ut det, quā à me ne pe-
tam. Senec. Epist. 15.

CVPID. ET AVARITIA.

51

Viri boni auiditas tuta est. idē
Epist. 23.

Contemnere omnia, aliquis po-
test: omnia habere nemo po-
test. idem Epist. 63.

Nulli potest secuta contingere
vita, qui de re producenda
nimis cogitat. Senec. de Pau-
pert.

Temporis tantum honesta aua-
ritia est. idem de Breuit. vit.

Omnia tanquam mortales ti-
memus: omnia tanquam
immortales concupiscimus.
ibid.

Tam deest avaro, quod habet,
quā quod nō habet. Quint.
lib. 8.

Caput est in omni procuratione
negotij, ut avaritiæ tollatur
vel minima suspicio. Cicer. 2.
Offic.

Cupiditates sunt insatiabiles,
quæ non modo singulos ho-
mines, sed uniuersas familias
euertunt: totam etiam labe-
factant Rempubl. ex cupidi-
tatibus odia, dissidia, dissen-
siones, bella nascuntur. nec
hæc sese solum foris iactant,
nec tantum in alios cæco im-

petu incurrunt: sed intus e-
tiam animis inclusa inter se
dissident, atque discordant.
Cicer. 2. de Finib.

Cupiditatis moderator pudor
est. ibidem.

Ea desideramus maximè, qui-
bus abundamus. Cicer. Pa-
rad. 1.

Due res, quæ maximè impel-
lunt ad malefictum, luxu-
ries, & avaritia sunt. idē. 2.
Ad Her.

Corrupti sunt, deprauatique
mores admiratione diuitia-
rum. idem. 2. Offic.

Nemo tam firmum habet præ-
sidium, quod avaritia non in-
frugerit, debilitaueritq. idem
de Nat. Deor.

Avaritia est opinio vehemens
de pecunia. idem 4. Tusc.

Illi morbo, qui permanet in ve-
nis, & inhaeret in visceri-
bus, nec inueteratus euelli
potest, nomen est avaritia.
ibid.

In quibusdam nec pecunie mo-
dus est, nec cupiditatis, quas
nulla præda unquam impro-
be parta minuit, sed auget

CVPID. ET AVARITIA.

potius, atque inflammat. idem 2. de Fimb.
Avaritia semilis vituperanda est maxime: potest enim quicquam esse absurdius, quam quo minus vita restat, eo plus viatici querere. Cato maior.
Alienarum rerum hominibus cupiditas, suarum satietas. Plin. Sen. lib. 20.
Ti penates, ea ciuitas, id regnū aeterno in gradu facile steterit, ubi minimum virum Veneris, pecuniāq; cupido sibi vendicauerit. Max. libr. tertio.
Avaritia latentium indagatrix lucrorū, manifesta praeda auidissima vorago, nec habendi fructu felix, & cupiditate querendi miserrima. Max. lib. 9.
Avaritia animum & corpus effeminat. Sallust. in coniur. Catil.
Ira atque cupiditas, consultores pessimi. idem in Bell. Jug.
Pecuniae studium paci communi officit. Sallust. de Rep. ord.
Ea inuasit homines, habendi cupiditas, ut possideri magis, quam possidere videantur. Plin. Iun. lib. 9.
Quid non mortalia pectora cogis, auri sacra fames? Virg. 3. Aeneid.
Rape, congere, posside, relinquitur. Martial. lib. 8.
Fortuna nimis multis dat, satis nulli. idem lib. 2.
Avarus ipse miseriae causa est sua. Pub. Mim.
Avarus, nisi cum moritur, nihil recte facit. idem.
Avaro quid mali optes, nisi ut viuat diu. idem.
In nullum avarus bonus, in se pessimus. idem.
Inopia parua desunt, avaritiae multa. idem.
Effugere cupiditatem, regnum est vincere. idem.
Avaritia & luxuria omnia imperia evertit. Liu. Dec. 4. lib. 4.
Animus humanus insatiabilis eo, quod fortuna spondet. idem Dec. 1. lib. 3.
Diuitiarum cupido ibi, ubi & usus. Iust. lib. 1.

CVPID. ET AVARITIA.

52

EX SACRIS.

Minus voluptatibus stimulatur, qui non est ubi frequentia voluptatum: & minus avaritiae molestias patitur, qui diuitias non videt. Aug. de Sing. cler.
Cupiditas, & avaritia in tantum unum malum sunt, ut nec avaritia sine cupiditate, nec cupiditas sine avaritia possit inueniri. idē ad quendam comit.
Non est in carendo difficultas, nisi cum fuerit in possidendo cupiditas. idem in libr. Confes.
Insanabilis avaritia est. in hist. Sax.
Vbi studium rationis est, cupiditas rationi seruit. ibid.
Liberalitate vitia reguntur, nudantur avaritia. ibid.
Tanto magis adhaeret Deo qui libet, quanto minus diligit proprium. idem in Epist.
Non solum avarus est, qui rapit aliena, sed ille avarus est, qui cupide seruat sua. idem in quo. serm.

Avarus antequam lucretur, seipsum perdit, & antequam aliquid capiat, capitur. ibid.
Avaritia non vitium auari, sed anima peruersa amantis aurum derelicta iustitia, quae debuit anteponi auro. idem 12. de Ciuit. Dei.
Cor habet in ventre gulosus, lascivus in libidine, cupidus in lucro. idem.
Avari dens, numus est. Ansel. sup. epist. ad Ephes.
Tantum est malum non se continere intra proprios penates, maioribus inhiando, ut propria saepe pereant. Chrysost.
Impossibilia petit, qui cupiditatis terminos inuenire conatur. idem.
Vnusquisque quod cupit, & veneratur, hoc illi Deus est. Hier.
Peccatum avaritiae mentem, quam infecerit, ita grauem reddit, ut ad appetenda sublimia attolli non possit. Greg. 14. mor.
Mens auari, quae prius ex abundantia requiem quaesierat, postea ad custodiam grauius g. iij

CVPID. ET AVARITIA.

laborat. idem.
Avarus si potentiorē videt,
timet raptores, si inferiorē,
suspiciatur furem. idem.
Longa nostra desideria increpat
vita brevis, incassum multa
portantur, cum iuxta est, quod
pergitur. idem.
Cui cupiditas dominari dici-
tur, subiectus malis omnibus
demonstratur. idem. 5. Meta.
Non est morbus cupere, sed cu-
pidum esse. Lact. lib. 6.
Tanta infelix avarus timet,
quanta pati timet. Greg.
Multis nomen pauperum, aua-
ritia occasio est. Hier.
Multos facit avaritia inter di-
uitias indigere: iudiciū enim
Dei est, ut in eo, quo quis de-
linquit, puniatur, ut semper
indigeat, qui semper indige-
ntiam timet. Petrus Raven. in
quo. Serm.
Donorum auctori aliter inhære-
re non possumus, nisi cupidi-
tatem a nobis, quæ omnium
malorū radix, abscindamus.
Greg. in homil.
Tria maxime solent homines
affectare, opes, voluptates, &

honores. de opibus prava: de
voluptatib. turpia: de honori-
bus vana procedunt: nam o-
pes generant cupiditatem &
avaritiam: voluptates parit
gulam, & luxuriam: hono-
res nutriunt superbiam, &
iactantiam. Innoc. de vilit.
cond. hum.
Mulierum genus avarissimum
presumitur. apud Iurisp.
Cupiditas ad ea comparanda
nobis data est, quæ sunt ad
vitam necessaria. Lact. lib. 6.
Avari semper pauperes. Au-
gust. 7. de Civ. Dei.
Cupiditas, mala patientiæ fons
est. idem de Patient.
Concupiscimus & quæ habe-
mus, & quæ non habemus.
idem in Psal. 118.
Avaritia, insatiabilis ebie-
tas. Chrysost. sup. Gen. hom. 22.
Avaritia in terra, & mari
vagatur. idem sup. Matth.
hom. 9.
Avaritia, canis rabidus est.
idem sup. Mat. hom. 53.
Avaritia crudeles efficit eos,
qui ei seruiunt. idem sup. Mat.
Homil. 84.

CVPID. ET AVARITIA.

53

Avaritia, omnis iniustitiæ fo-
mes est. idem sup. act. Apost.
Homil. 26.
Avaritia turpis morbus est.
Chrysost. hom. 15. sup. Epist.
ad Cor.
Avaritia, dominus morosus
est. idem Homil. 8.
Avaritia, tyrannus crudelis
est. idem sup. Epist. ad Corin.
Homil. 20.
Avari animus, sepulchrum
est. idem sup. Matth. Homil.
24.
Avarus communis omnium
hostis est. Chrysost. sup. Matth.
Hom. 82.
Avarus ubique inutilis. ibi-
dem.
Avarus propriam salutē ne-
gligit. idem sup. Matth. Ho-
mil. 84.
Avarus libentius carnem suā
tradit, quam aurum. idem
sup. epist. ad Corint. Homil.
14.
Avarus ne suis quidem rebus
fruitur. ibid.
Avarus id accidit, quod māna
colligentibus. idem sup. epist.
ad Corint. Hom. 40.

Avari perpetuō dissident. idē
sup. Epist. ad Eph. ser. 10.
Avarus in tenebris vivit. i-
dem sup. Epist. ad Eph. ser.
20.
Avarus, fur est, & latro. idē
sup. Epist. ad Thess. Hom. 11.
Avari meretricibus sunt peio-
res. idem sup. Epist. ad Hebr.
Homil. 15.
Avari rectas cogitationes non
admittunt. ibid.
Avarus corpus suum diabolo
prostituit. idem sup. epist. ad
Heb. Hom. 15.
Avarus multa cupiditate e-
brius est. ibid.
Avarus idololatra est. ibid.
Avarus non est dives. idē sup.
Epist. ad Heb.
Avaritia, arx malorū omnium.
idem sup. Mat. Hom. 65.
Avari omnem ordinē turbāt.
idem sup. Epist. ad Corint.
Hom. 37.
Cupiditas miris modis animū
torquet. idem sup. Epist. ad
Cor. Hom. 14.
Cupiditas, & alacritas, contra-
ria sunt. idem sup. Epist. ad
Cor. Hom. 19.

VERITAS, ET AFFIRMATIO.

Veritas, & affirmatio.

EX GRÆCIS.

Propter veritatem debent sibi philosophi contradicere. *Arist. Top. 1.*

Duo sunt opera sapientis, unum est non metiri de quibus novit: aliud, mentiente posse manifestare. *idem. Elench. 1.*

Ex falsis sequitur verum: ex veris nil, nisi verum. *idem. Prior. 2.*

Illud, quod est causa, ut alia sint vera, est verissimum. *idem. Metaph. 2.*

Non oportet tantum verum dicere, sed causam falsi assignare. *idem. Eth. 7.*

Solutio dubitationis, est inveniatio veritatis. *ibid.*

Non est conveniens veritatem falsum esse, sed fateri. *idem. Num. sen. fit. gerend. resp.*

Simplex veritatis oratio est, nec variarum opus habet interpretationum, iniquus autem sermo egrotas in seipsum medicaminum opus habet sapientium. *Eurip. in Phœnis.*

Lingua errans interdum vera dicit.

Veritatem inquirens, non omnibus modis victoriam quæres, inuenta autem veritate, eris inuictus. *Epictet. apud Stob.*

Veritas principia magna virtutis promouet. *Pindarus apud Stob.*

Venit veritas interdum in lucem, non quæsit. *Menand. ibid.*

Suauißima narrationum veritas est. *apud eund.*

Mendacium illiberale est, veritas generosa. *Apollonius ibid.*

Mendacium veritatis opus aliquando est. *Hom. ibid.*

Tunc rem Deo similem faciunt homines, cum veritatem exercent. *Pythag. apud Stob.*

Tanto à veritate distat mendacium, quantum auris ab oculo. *Thal. apud Stob.*

Magis dicimus illum scire rem, qui scit eam affirmatiue, quam qui scit eam negatiue. *Arist. Metaph. 3.*

Cauenda est oratori præsertim in rebus dubiis affirmatio, quæ contentiorem facit auditorem. *Demosth. in 1. Olynth.*

VERITAS, ET AFFIRMATIO. 54
EX LATINIS

Potest omnibus veritas, nondum est occupata, qui ante nos fuerunt non domini, sed duces sunt, multum ex illa etiam futuris relictum est. *Senec. Epistol. 33.*

Veritas in omnem partem suam eadem est, tenue est mendacium, per lucet, si diligenter inspexeris. *idem. Epist. 80.*

Potest nocenti contingere, ut lateat, latenti fides non potest. *Senec. Epist. 98.*

Supereß, ut ostendamus verum dixisse de futuris, quem de præteritis non possumus probare mentitum. *Quint. Declam. 4.*

Tantam semper potentiam veritas habuit, ut nullis machinis, aut cuiusquam hominis ingenio, aut arte subverti potuerit, & licet in causa nullum patronum, aut defensores obtineat, tamen per se ipsa defenditur. *Cicer. in Latin.*

Multorum improbitate depressa veritas emergit, & in-

nocentia defensio interclusa respirat. *idem. pro Cluent.*

Est interdum ita perspicua veritas, ut eam infirmare nulla res possit, interdum tamen est adhibenda vis veritati, ut eruatur. *idem. pro Cluent.*

Hominis est proprie veri inquisitio, atque inuestigatio. *idem. 1. Offic.*

Veritas odium parit. *idem. in Lel. Pueritia, somnus, imprudentia, violentia, mania, eius generis sunt, à quibus sapientiæ veritas auditur. Cicer. in Topic.*

Veritas in presentia, quibus resistit, offendit. *Plin. Iun. lib. 3.*

Historia non debet egredi veritatem, & honestè factis veritas sufficit. *idem. lib. 7.*

Non boue mactato celestia numina gaudent,

Sed quæ præstanda est, & sine teste fide. *Ouid. Epist. 19.*

Fidem qui perdidit, perdere ultra nihil potest. *Pub. Mim.*

Ego verum amo, verum nolo mihi dicere, mendacem odi. *Plaut. in Most.*

VERITAS ET AFFIRMATIO.

Reddite depositum, pietas sua
fœdera seruet,
Frams absit, vacuas cedis habe
te manus. Ouid. 3. de arte
amand.

Nec rumpite fœdera pacis, Nec
regnis præferre fidem. Sil.
libr. 2.

Fama, ac fidei damna maiora
sunt omni æstimatione. Li-
uius Decad. 1. lib. 3.

Fide abrogata omnis humana
societas tollitur. idem lib. 6.
Affirmationem sumit ex ho-
mine, quicquid non habet ex
veritate. Quint. Declam. 17.

Temerè affirmare de altero,
est periculosum propter occul-
tas hominum voluntates, &
multiplices naturas. Cice. ad
Briut.

Miser, qui se testem contem-
nit. Senec. Epist. 43.

Non ex leuitate testium aut si-
militate causa honestorum
hominum prouidenda est. Ci-
cer. pro Sulla.

EX SACRIS.

Natura veritatis magi-
stra. Amb. in Hexam.

lib. 6.

Fidele est testimoniū, quod cau-
sas nō habet merendi. Hier.
Testimonium vendi non debet.
Aug. Epist. 54.

Solus deus veritatis doctor.
August. lib. 6. conf. ca. 6.

Veritas cum inquitur, arro-
gantia deponatur. idem.

Veritas tutius auditur, quā
predicatur. idem de doct.
Christ.

Veritati non præiudicat anti-
quitas. idem.

Lex omnium artium, ipsa veri-
tas. idem.

Si de veritate sumitur scanda-
lum, utilius permittitur na-
sci scandalū, quā veritas
relinquatur. idem de lib. arbit.

Nullus reprehensor formidan-
dus est amatori veritatis, et-
enim aut inimicus repren-
surus est, aut amicus: si in-
imicus insultat, ferendus est:
amicus autem si errat, docen-
dus: si docet, audiendus. idem
2. de Trinit.

Veritas, & dulcis, & amara
est. Aug. Epist. 211.

Veritas propter se, non propter

VERITAS ET AFFIRMATIO.

55

annunciantem diligenda est.
idem sup. Epist. ad Gal.

Veritate vinci, bonum est. idem
Veritatem etsi splendor oratio-
nis ornet, non tamen facit.
idem 2. conf.

Veritatis contemplatio incun-
dissima est. idem de quant.
anim.

Qui veritatem occultat, et qui
mendacium prodit, uterque
reus est: ille quia prodesse non
vult: iste, quia nocere deside-
rat. idem de agon. Christ.

Non est idem nolle, sequi veri-
tatem, & persequi. Bern.

Veritas magis elucet impu-
gnata. idem serm. 99. de tēp.

Turpe est falsitate aliqua posse
seduci: veritate autē non pos-
se reduci. Bern. in Epist.

Veritas nihil erubescit, nisi abs-
condi. Tertul.

Verum dicere, periculo caret.
Na. Lan.

Tātus in te sit veritatis amor,
ut quicquid dixeris, iuratum
putes. Hier. ad Celan.

Non meretur audire verita-
tem qui frudulenter inter-
rogat. idem super Ezech.

Si propter timorem mortis face-
re veritatem, impietas est:
quomodo non est maior im-
pietas, propter miserum ven-
trem, & honoris vanā spem
tacere veritatem? idem.

Cōtra veritatem cognitā di-
micare idolatriam superat.
August. Epist. 48.

Veritas humilibus tantum o-
stenditur. idem in quest. ex v-
troque test.

Veritas ex fide magis, quā
ex ratione percipitur. idem
Epist. 222.

Veritatis inquisitio peccatis
impeditur. idem de verb. re-
ligi. cap. 36.

Nullus suauior anima cibis,
quā cognitio veritatis. Lact.
lib. 1.

Difficilis est ignorantibus ve-
ritas, & facilis scientibus. i-
dem lib. 2.

Magis credūt homines ornata
veritati. ibid.

Veritas ideo semper iniusa est,
quod is qui peccat, vult habe-
re liberum peccandi locum,
nec aliter se putat à volupta-
te malefactorum securus

MENDACIVM.

frui posse, quam si nemo sit,
cui delicta non placeat. idem
lib. 5.

Rara inter mortales fides, ani-
mique hominum mutabiles.
Erasm. in Epist.

Veritas laborare solet, vinci non
solet. ibid.

Mihi adeo inuisa discordia est,
ut veritas etiam displiceat
seditiosa. ibid.

Veritas perpetua est. Aug. in
Solil.

Veritati ut nunquam fas est
aduersari, ita celare expedit
in loco. ibid.

Veritas duas habet comites, sa-
pientiam, & constantiam.
ibidem.

Quantum veritatem querunt,
non in veritate, sed in vani-
tate, & quod miserrimum
est, in verbis vita lucra mer-
tis negotiantur. Richard. in
quod. sermo.

Certus non debet amplius cer-
tificari apud iuriss.

Ceritudo dum modo habea-
tur, non curetur de modo. ibi.

Veritatis amor, fidus amor est,
& custos animæ. Bern. sup.

Cant. serm. 83.

Veritatis onus leue est. idem in
Epist.

Veritas ubique mater est san-
ctitatis. Chrys. sup. Psal. 118.

Veritas sole splendidior. idem
sermon.

Nemo potest veraciter amicus
esse hominis, nisi fuerit prius
ipsius veritatis. Aug. Epi-
stol. 52.

Mendacium.

EX GRÆCIS.

Docentes alios, mentiri non
debent. Arist.

Mentiri, seruile est vitium, &
cunctis mortalibus insectan-
dum. Plut. de educ. lib.

Mendax hoc lucratur, ut cum
vera dixerit, ei non credatur.
Arist. apud Diog. lib. 5.

Mendax ab hoste non differt.
Homer. Odys. 9.

Mentiens nemo celat alios mul-
to tempore.

Sæpe delinquentibus promptissi-
mum est mentiri. Theophrast.
apud Stob.

MENDACIVM.

56

Mendacium de seipso duplex
est. ibid.

Mendacium infelix est. ibid.

Mendacii non veterascit. ibid.

Mendaces castigandi à pueris.
ibidem.

Mendacium, veritatis opus a-
liquando est. Homer. ibid.

Tantum distat mendacium à
veritate, quantum auris ab
oculo. Pythag. ibid.

EX LATINIS.

Tenuis est mendacium per-
lucet, si diligenter inspe-
xeris. Senec. Epist. 80.

Mendacium dicere aliquando
sapienti concessum est. Quint.
lib. 2.

Aliquando, exigit communis
utilitas, ut etiam falsa defen-
dantur. ibid.

Magis odimus mendacium, quod
simile vero est. idem de decla. 11.

Mendacio paratur autoritas.
idem de decla. 18.

In virum bonum non cadit me-
tiri emolumentum sui causa. Ci-
cer. 3. Offic.

Eminentur sæpe homines,

in eos, quos oderunt. Cicer. pro
Rab.

Amor grauis falsa rei lapsus
fidei parit ingrem. Plin. Sen.
lib. 22.

Mendacem memorem esse o-
porteret.

Vna pro veris sæpe valent ma-
ximè in bello. Lini. Dec. 4.
lib. 4.

Quidam cum nullum crimen
obicere possunt, de mendacii
magnitudine veritatem ca-
piant. Quint. de decla. 11.

EX SÆCULIS.

Qui veritatem occultat,
et qui mendacium pro-
fert, uterque reus est.

ille, quia prodesse non vult:
iste, quia nocere desiderat.

Ans. sup. Epistol. ad Co-
rinth.

Mendax non est, qui falsum di-
cit, putans se dicere verum.
ibidem.

Nonnunquam peius est men-
dacium meditari, quam lo-
qui. nam loqui plerumque
præcipitationis est, meditari

MENDACIUM.

verò studiose prauitatis.
Greg. 8. mor.
Falsa sunt, quæ falsis congruunt
Lact. lib. 3.
Qui multa mentuntur, non
possunt memores esse. Eras. in
Epist.
Mendacia non diu fallunt. Cy-
pr. Epist. 1.
Cum humilitatis causa menti-
tur, si nō eras peccator, ante
quam mētiris eras, mentien-
do efficis, quod vitaueris. idē
Quicquid figuratē dicitur, aut
fit, non est mēdacium. Aug.
sup. Epist. ad Galat.
Multum interest, quō animo,
& de quibus rebus quisque
mentiatur. idem in Ench.
Mendacium bonis insidiatur.
Cypr. lib. 4. Epist.
Mendacium sermōibus, sicut
adificium lapidibus fabrica-
tur. Greg. lib. 11. moral.
Omne mendaciū iniquitas est,
& econtra. idem. 17. mor.
Mentiri non licet, nec pro Dei
laude. Aug. Epist. 8.
Mentientis proprium est, aliud
in lingua, aliud in pectore ha-
bere. idem in Enchir.

Falli minus malum est, quam
mētiri. idem de doct. Christ.
Mendacium improprium est
hominis. ibid. lib. 1.
Omne mendacium peccatū est.
idem in Enchir.
Mēdacia veritate vincēda. idē.
Nullum mendacium laudan-
dum. idem in Psalm.
Mentienti non est habenda fi-
des. idem cont. mend.
Mentiri, est animam occidere.
idem cont. lit. Petil.
Mentiri nullo modo licet, verū
occultare aliquando. idem in
Psalm. 5.
Mēdacium dubiē proferens nō
mentitur, sed qui veritatem,
quam nescit, affirmat. Bern.
sup. Cant. serm. 18.
Mutuū sumere, mendaciū prin-
cipium. Basil. in Hexam.
Calumniæ Deus non est capax.
Chrysost. sup. Epist. ad Roma.
serm. 4.
Calumniam inter virum, &
uxorem struere, fideles ca-
ueant. idem sup. Epist. ad E-
phes. serm. 20.
Calumniari non potest, qui non
inuidet. idē sup. actus Apost.
Homil.

FIDUCIA ET FIDELITAS.

57

Homil. 40.
Decipi, mulierum est. idem sup.
Epistol. ad Corinth. Ho-
mil. 23.
Mendacia sibi ipsa mentium-
tur. idem sup. Matth. Ho-
mil. 39.
Mentiri furantem, necessarium
est. idem ad popul. Antioch.
Homil. 35.

quam de quibus dicitur, mo-
res spectandi sunt. Agesa-
pud Plut. in Apophth.
Vnusquisque studiose curat, ut
ex vitæ meritis sibi fides ha-
beat. idem.

Crudelitas, & Fide-
litas.

Fiducia, & Fidelitas.

EX LATINIS.

EX GRÆCIS.

Quod non credit quis, nō
mouet cum ad timē-
dum, vel sperandum. Arist.
de poet. 2.
Eximia res est lingua, cui fides
adfuerit. Eurip. in Taur.
Qui promerentem laudat, ei
rursus fides habetur vitupe-
ranti. Plut. de utilit. capiend.
de inim.
Oportet inimicis nec de credi-
bilibus fidem habere: amicis
autem etiam incredilia nar-
rantibus credere. Bias apud
Plut. in conuiuii. 7. sapient.
Non minus eorum, qui dicunt,
Truque in vitium est, &
omnibus credere, &
nulli. Senec. Epist. 3.
Homines semper amplius ocu-
lis, quam auribus credunt.
idem Epist. 6.
Sunt plurima vera, sed parum
credibilia. Quint. lib. 4.
Habenda fides est vel in hoc,
ut qui crediderit, speret. idem
lib. 11.
Facinus est facile, vel morti
credere. idem Declam. 8.
Fide caret plurima, priusquam
facta, aut visa sunt. Plin. Sen.
lib. 6.
Fidem habere dubiis res ar-
dua. idem in pref.
Libenter homines id, quod vo-
h

CREDULITAS ET FIDELITAS.

lunt, credunt. Caesar, de bell. Gall.

Nec prudentes suspicari oportet, sibi parum credi, nec improbis scire sese timeri. idem de bell. civil. lib. 2.

Iucundum spectaculum, fides in aduersis vir. Eurip. in Orest.

Quae quisque facile factu putat, a quo animo accipit. Gel. lib. 4.

Miseris parua est fides. Sallust. in coniur. Catil.

Melius omnibus, quam singulis creditur. Plin. in Paneg.

Aduersis rebus rarior est fides. Veg. lib. 3.

Fides maximum vinculum bonis amicis. Lucretius. 3. dec. li. 4.

Habita fides fidem obligat. idem.

Nisi fide steterit opibus non stabit. idem dec. 3. lib. 3.

Nemo fere credit ei, nisi quem fidelem putat. ideo perditissimi est hominis, & amicitia dissoluere, & fallere eum, qui laesus non esset, nisi credidisset. Cicero. pro Roscio.

Laudanda fiducia, quae aeti-

mationem sui certo pondere examinat. Max. lib. 3.

Tarda solet magnis rebus inesse fides. Ovid. Epist. 16.

Scilicet ut fulvum spectatur in ignibus aurum.

Tempore sic dura est inspicienda fides. idem 1. de Trist.

EX SACRIS.

Nemo facere metuit, quod se bene didicisse confidit. Veget. lib. 1.

Non cuique spiritui credendum est. Cyr. lib. 4. Epist.

Nihil est, quod in vita fieri possit, nisi credulitas ante praecesserit. idem in Symb.

Credendum est melioribus nobis, de nobis, & non nobis. Greg. in 1. Reg.

Homini bus ignotis non est passim credendum. Greg. in regist.

Non est facile, de prouecta aetate credendum, quam & vitae praeterita defendit, & honorat vocabulum dignitatis. Hier. ad Rust.

Fides etiam perfidis praestanda. Amb. lib. 2. de Offic.

PRODITIO.

58

Credulitatis facilitas pessima. Bern. de confid.

Fiduciam nullam nobis asferre debet letitia huius seculi.

Bern. in ram. pal. Serm. 49.

Non est facile credendum illud, quod facile fieri non potest. apud iuricons.

Confidentia magnam habet remunerationem. Chrysost. sup. Epist. ad Heb. Homil. 21.

Qui praese fert odium, protinus sibi fidem abrogat, etiam in causa iustissima. Erasmus in Epist.

Homini bus ignotis non est passim credendum. Greg. in regist.

Cura quid expediat, prima est, quam quid sit honestum.

Et cum fortuna statque, caditque fides. Ovid. 2. de Pont.

Manus tollitur in signum fidei commissa. Lucretius. 1. dec. lib. 4.

Multa nobis usu veniunt, quae relata ignaro fidem perdunt. Apulei.

Opulentos homines, & aetatis spacio probatos dignos, quibus

credatur, putamus, non recte fortasse, vulgi opinio vix mutari potest. Cicero.

Si quis ob emolumentum cupidius aliquid dicere videtur, de his credere contemnit. Cicero. pro Font.

Ubi quis semel peierarit, ei credere postea, etiam si per plures deos iuret, non conuenit. idem pro Rabir.

Proditio.

EX GRÆCIS.

In sanire mihi videtur, qui sibi firmam, constantem veramque amicitiam cum eo fore persuasum habebit, qui fratrem prodiderit. Platon. de fratr.

Alieni fidem habere non debent, qui suorum proditor fuerit. apud Plut. in Apophth.

Proditionem amo, sed proditorem non laudo. ibid.

Insidiator pro hoste habendus. Demosthen. in Philipp. Declamat. 3.

PRODITIO.

Cauere insidias magis necessarium est, quam insidiatores ulcisci. idem. exord. 62.

Fœdera iniuste frangere, impiū est, sed hostes fallere, non iustum est modo, & honestum, verum iucundum quoque, & lucrosū. apud Pluthar. in apophth.

Proditori amatur, non qui prodiderunt. apud Stob.

Proditor non sit, homo frugi. ibidem.

EX LATINIS.

Vigilandū est semper, multa insidia sunt. Cicer. pro Planco.

Proditio celeri pœna vindicanda est. Max. lib. 9.

Falluntur, qui proditiōis prœmium spectant. Curt. lib. 5.

Nullis meritis perfidia mitigari potest. idem lib. 7.

Satiū est, insidias subire semel, quam cauere semper. Suet. Tranq. de Iulio Cæs.

Maior dimicatio est cum perfidia, & proditiōe sociorum,

quam cum hostibus. Lilius lib. 1. dec. 1.

Semel proditori nulla dāda est fides. idem lib. 4. dec. 3.

Nihil aliud superest locorum fraude deceptis, quam honesta mortis solatium ex hostium cade. Curt. lib. 7.

Indici coniurationis prœmia cōstituta. Sallust. in Coniur. Catil.

Non est magis vituperandus proditor patriæ, quam communis utilitatis, aut salutis desertor propter suam utilitatem ac salutem. Cicer. 3. de finib.

EX SACRIS.

Nullus perfidis tutus locus est. Ambr.

Proditorē non amat princeps, etiamsi dignum fraude putat, qui proditus est. Eframius in Epist.

Vbi nullæ sunt insidia, virtus vera vincit. ibid.

Frequentius conventionū quæque simulatio, quam armæ nocuerunt. Veg. lib. 2.

AMICITIA.

59

Amicitia.

EX GRÆCIS.

Prestat ridiculus amicus, quam grauis inimicus. Pluthar. de pulch.

Nisi uterque amat, neuter amicus. idem de amic.

Amici ductu Dei fiunt. ibid.

Amicitia melior est diuitiis, & nullus honorat diuitias propter se, sed propter aliud: amicitiam autem sic. Aristotel. Topic. 8.

Domini ad seruū non est amicitia secundum quod seruus, sed secundum quod homo: quia ut seruus est ei dissimilis: ut homo autem est ei similis. Arist. Eth. 8.

In quibus nihil est communis, nec etiam amicitia, nec iustitia. ibidem.

Nullus eligeret viuere sine amicis, habes omnia bona. ibid.

Proprium, & maius amicorum est conuiuere. ibidem.

Amicus se debet habere ad amicum tanquam ad seipsum. quia amicus est alter, ipse.

idem. Eth. 4.

Beneuolentia non est amicitia, sed principium amicitie. unde ex beneuolentia causatur amicitia. ibid.

Prauus nihil amicum habet, nec ad seipsum, nec ad aliū. Arist. ibid.

Nullus tantum contristatur, & leditur propter malum illatum ab inimicis, quātum tristatur malo illato ab amicis. idem de Poet. 2.

Non possumus aliquo vti amico, & adulatore. Plut. de precep. conuub.

Amicus homo est animal facile natura deprauabilis. Plat. apud Plutharch. de tranquill. anim.

Filius sicut in substantia derelicta, ita in paterna amicitia succedere debet. Socrat. apud eund. de vitand. vsur.

Graue est tunc sentire, qui non sunt amici, cum amicis opus est. idem de amic. & adult.

Ut numum sic amicum oportet habere nempe probatum, antequam eo sit opus. ibid.

AMICITIA.

Non afflicto tantum dulce est
vultum intueri viri beneuo-
lentis, verum in vtraque
fortuna præsto est amicitia,
non minus voluptatem, &
gratiam addens bonis, quàm
malis molestiam adimens,
& desperationem. Plut. ibi-
dem.

Morum, & studiorum simili-
tudo cõciliatrix amicitiae est.
ibidem.

Libertas loquendi propria ami-
citiae. ibidem.

Qui verus est amicus, is nec
imitatur omnia, nec facile
laudat omnia, sed optima tã-
tum. ibidem.

Officium, quod proficiscitur ab
amico, ceu viuum quoddam
animal, vires maxime pro-
prias in intimis habet. nihil
autem accedit ostentationis.
quin sæpenumero fit, ut quẽ
admodum fidus medicus æ-
groto nesciente sanat, sic ami-
cus profit vel congregiẽs,
vel discedens, negotium il-
lius amico agrotante curans.
ibidem.

Ad salutem opus est vel bonis

amicis, vel acerbis inimicis.
Diogen. apud Plut. de amici.
& adul.

Amicis vsque ad aras uten-
dum est. idem de vit. verac.

Præclarum aestima virum, cui
contingit vel amici umbra.
Menand. apud Plut. de amic.
adulat.

Inconstantia fastidit amicos.
ibidem.

Amicitia sanctum nomen est.
ibidem.

Primum ad diligendos amicos
iudicio est opus. deinde volu-
ptate in conuersando simul,
postremo vt sui sint si illo-
rum indigeamus, opera. ibi-
dem.

Molesta est in multos diffusa
amicitia. ibidem.

Viciisitudo beneficiorum in a-
micitia necessaria est. ibid.

Odia soluenda sunt, non autem
amicitia. ibid.

Acrior in nocendo est maligni-
tas, quàm in iuuando ami-
corum dilectio. ibid.

Quida mtemere amicorum cau-
sa pereunt.

Amicitia nihil recipit, nisi sit

AMICITIA.

simile. eadem enim velle, ea-
dem sentire, ac fateri, eisque
affici, ea demum firma ami-
cicia est. ibidem.

Amicus gaudet bonis, & cõ-
dolet tristibus amici sui. Ari-
st. Rhet. 2.

Amicorum absentiu, & præ-
sentium aequè memores esse
debemus. Thal. apud Diog.
lib. 1.

Diu deliberatos amicos elige,
cõsque vno affectu, non vno
habeas merito. Bias. ibid.

Amicos sequere, quos non pu-
deat elegisse. ibid.

Amici vitam, tuam puta glo-
riam. ibidem.

Amicus vna anima est in
duobus corporibus habitans.
Aristot. apud Diog. lib. 5.

Tales erga amicos esse debe-
mus, quales illos erga nos esse
optamus. ibid.

Amici multi, amicus nemo,
ibidem.

Amicitia, æquitas est recipro-
ca benevolentiae. ibid.

Amici secundis in rebus ad-
iuocati adsint: in calamitati-
bus autem sua sponte, atque

inuocati. Demosth. ibid.
Mediocrates oportet amicitias es-
se mortalibus, & ad intimã
medullam animæ: solubiles
verò amores esse animi. Eu-
rip. in Hippolyt.

Præstantiores cum liceat ami-
cos eligere, deteriores ne ca-
pias. idem in Heracl.

Desiderium quoddã amicis est,
amicorum cognoscere mala.
idem in Helen.

Nullus malus genius amicis
ab amicis. idem in Heracl.

Amicitia, & inimicitia mor-
taliu nõ sunt immortales:
humana cõsilia reguntur tẽ-
poribus, mutantur utilitati-
bus. ibidem.

Opta periculum non facere ex
amicis. Hesiod. apud Stob.

Benevolentia non est amicitia,
sed principium amicitiae. vn-
de ex diuturna benevolentia
causatur amicitia. Aristot.
Eth. 9.

EX LATINIS.

O Mnia cum amico delibe-
ra, sed de ipso prius, post
h. iij

AMICITIA.

amicitiam credendum est,
ante amicitiam iudicandum.
Senec. Epist. 3.

Inter bonos viros, ac Deum a-
micitia est conciliante virtu-
te. amicitiam dico: imò neces-
sitas, & similitudo. ibid.
Conster illi licet fides, & bene-
volentia, tranquillitati tamē
inimicus est: comes perturba-
tus, & omnia gemens: tristitia
itaque amicitiam veta. de
Tranq. anim.

Vbi amici, ibi opes. Quint. lib. 5.
Nullas ego facilius perire cre-
diderim, quam corporis cha-
ritates. idem Declam. 2.

Haud scio, an excepta scientia,
quicquam sit homini à diis
immortalibus datum amici-
tia melius. Cicer. in Lelio.

Nihil est tam nature aptum,
tam conueniens ad secundas,
& aduersas res, quam ami-
citia. ibidem.

Qui amicum intuetur, tāquam
exemplar aliquod intuetur
sui. quocirca & absentes ad-
sunt, & egentes abundant,
& imbecilles valent, &
quod dictū difficilius, mortui

viuunt. ibidem.

Serpit nescio quomodo per om-
nem vitam amicitia, nec vl-
lam aetatis degēda rationem
patitur esse expertem sui: ut
vel ij, qui se totos tradiderūt
voluptati, sine amicitia vi-
tam esse nullam sentiant, si
modo velint aliqua ex parte
liberaliter viuere. ibid.

Quia non possumus per nos om-
nia agere (alius enim in aliā
re est magis utilis) idcirco a-
micitia comparantur, ut cō-
mune commodū mutuis of-
ficiis gubernetur. Cicer. pro
Rose.

Ea est iucundissima amicitia,
quā similitudo morum cō-
iungit. idem. 2. Offic.

Est in amicitia necessarium, ut
alter nihilo sese plus, quā
alterum diligat. quod si tan-
tillum intersit, iam amicitia
nomen occiderit: cuius est ea
vis, ut simulac sibi aliquid,
quā alteri maluerit, nulla
sit. Cic. de leg. 1.

Vetus est lex iusta, verēq; ami-
citiae, ut idem amici semper
velint: nec est ullum amici-

AMICITIA.

61

tiae certius vinculum, quā
consensus, & societas cōsilio-
rum, & voluntatum. idem
pro Plan.

In cōfirmata amicitia, & per-
fecta fide commemoratio be-
neficiorum superuacua est.
idem.

Perditissimi est hominis, ami-
citiam dissoluere, & fallere
eum, qui laesus non esset, nisi
credidisset. idem pro Rose.

Qui fortunis alicuius induti,
amicitiam eius secuti sunt,
ij simul atque fortuna elapsa
est, deuolat omnes. cum enim
recepsit res ea, quae fuit con-
suetudinis causa, nihil super-
est, quare possint in amicitia
retineri. idem. 4. ad Heren-
nium.

Literis ad se ab amico missis,
offensione aliqua interposita
in medium proferre, palām-
que recitare, nihil est aliud,
quā tollere ē vita societate,
tollere amicorum colloquia
absentium. multa enim solēt
loca esse in Epistolis, quae pro-
lata si sint, inepta esse videā-
tur, & multa seria, quae ta-

men nullo modo diuulganda.
idem Philipp.

Sic in amicitia versari debe-
mus, tāquam meminorimus
eam ad grauissimas iniurias
posse conuerri. Max. lib. 7.

In hoc errore versatur, vel pru-
dentissimus quisque, quod
plures suos, quā sunt, ar-
bitratur. Plinius Iunior. li-
bro 3:

Amicus certus in re incerta
cernitur. Cic. in Lelio.

Si amicitiam ad vsum refera-
mus nostrum, non ad illius
commodum, quē diligimus,
nō erit ista amicitia, sed mer-
catura quaedam utilitatum
suarum. idem. 2. De nat. deo-
rum.

Me ipsum oportet ames, non
mea, si veri amici futuri su-
mus. idem. 2. De finib.

Amicitia non sub dubia uti-
litate ratione effici solet, sed
ipsa ex se oritur, & sua spō-
re nascitur. ibid.

Est honestius de amicorum
pecunia laborare, quā de
sua. idem ad Brut.

In omnibus nouis coniunctio-

AMICITIA.

nibus interest, qualis primus aditus sit, & qua commendatione quasi amicitia fores aperiantur.

Cum in amicitia quæ honesta non sunt, postulantur, religio, & fides præponatur amicitia. idem 3. Offic.

Inimicitias, quæ nimis delectat, & minus probatur, magis decere sentiunt sapientes sensim desinere, quam repente præcidere: cauendum erit igitur, ne non solum amicitia deposite, sed inimicitia etiã suscepta videantur. nihil enim est turpius, quam cum eo bellum gerere, quicum familiariter vixeris. idem 2. Offic.

Vna ista sit cautio, atque provisio in amicitia, ut ne nimis citò diligere incipiamus, neue indignos: digni autem sunt amicitia, quibus in ipsis inest causa, cur diligantur. idem in Latio.

Amicitia vinculum nulli ex parte sanguinis viribus inferius. Max. lib. 4.

Amici noui veteribus non sunt anteponendi. Cic. in Latio.

Est quatenus amicitia dari venia potest. Gel. lib. 1.

Cum in rebus aut paribus, aut non longè secus, utilitas amici, & honestas nostra consistit, honestas procul dubio præponderat. ibid.

Amici fide parantur. Sallust. de coniur. Catil.

Apud amicos aequè grata debet esse simplicitas dissentientis, quam probatis autoritas. Plin. lib. 2.

Multos amicos habere, multis gloriosum, reprehensioni nemini fuit. idem lib. 4.

Firmissima est inter pares amicitia, & pares videntur, qui non fecerunt inter se periculum virium. Curt. lib. 7.

Quos viceris, caue tibi amicos esse credas. ibid.

Amici vitia si feras, facis tua. Publ. Mim.

Si vitare velis acerba quadam, & tristes animi cauere morsus, nulli te facias nimis sordalem, gaudebis minus, & minus dolebis. Mar. lib. 12.

Illud amicitia quondam venerabile nomen

AMICITIA.

62

Prostat, & in questu pro meretrice sedet. Ouid. 2. de Pôr. Ita crede amico, ut ne sit inimico locus. Publ. Mim.

Amicos res optimæ parat, aduersæ probant. idem.

Ne quid expectes amicos, quod tu agere possis. Ennius apud Gel.

Si vitæ præstes omnia secunda, amicus otiosa res est. Quintil. declam. 16.

Mihi defunctorum amicorum cogitatio dulcis est, habui enim illos tamquam amissurus, amisi tamquam habeam. Senec. Epist. 63.

Tibi potius, quam cuius sis amicus. idem epist. 9.

EX SACRIS.

Amicitia in malo esse non potest. Aug. ad Cōsen. Amicitia pauperum certior, quam diuitum. idem. li. 1. de Amic.

Amicus, anima dimidium. idem 3. Confes.

Amicus, vitæ medicamentum. idem lib. 6. de Ciuit. Dei.

Amicitia, quæ desinere potuit, nunquā fuit vera. idem. Solus est, qui sine amico est. idem lib. 6. de Ciuit. Dei.

Amicus est similis medico, medicus non amat egrotum, si non odit egritudinem, ut egrotum liberet, febrem persequitur: nolite amare vitia amicorum, qui amatis amicos vestros. August. in quo. serm.

Amicitia, venenū suspicio. id. Amico laudanti credendum non est, sicut nec inimico detrahenti. idem.

Amicitia æterna est, si vera est. idem.

Amicitia nescit superbiam. Ambros. 3. de Offic.

Nullius repudianda amicitia est sese ingerentis ad amicitiam copulandam, non ut statim recipiatur, sed ut recipere optetur, atque ita tractetur, ut recipi possit: illum enim in amicitia recipere debemus, cui omnia nostra consilia refundere audeamus. August. 8. quæst.

Non omnis, qui parit amicus est: nec omnis, qui verberat,

AMICITIA.

inimicus: melius est enim cū
seueritate diligere, quā cū
leuitate decipere. idem 9.
Confessionum.

Virtus est amicitia, non qua-
stus. Ambr. 3. de Offic.

Si quid vitij in amico cognoue-
ris, corripe occulte, si non au-
dierit, corripe palam, erran-
tem amicum corripe, incor-
rigentem desere. ibid.

Habebat vera amicitia nonnun-
quam obiurgationem, adula-
tionē nunquā. Bern. Epi. 24.

De amicitia omnis tollenda
est suspicio, & sic cum amico
tanquam cum altero est lo-
quendum. Hier. in Epist.

Amicitia amoris est vinculum.
Chrysost. in dict. Ioan. Vos
amic. mei.

Amicitia parem aut facit, aut
accipit: ubi inaequalitas, aut
alterius eminentia, aut alte-
rius subiectio, ibi non tum a-
micitia, quā adulatio est,
vnde & alibi legimus: sit
amicus, eadem anima: &
Lyricus pro amico precās in-
quit: anima dimidium mea.
Hierony. sup. Matth.

Philosophus sic inter hostes vi-
uendum censuit, tanquam in-
ter amicos: ac inter amicos, ac
si in medijs hostibus viuere-
tur. Chrys. in Policr. lib. 3.

Vbi amicitia permanet, nihil
facile creditur, nihil facile re-
cipitur, quod disidium pos-
sit operari. idem sup. Matth.
Et rara supellectile, ita bonis
amicis utendum est. Erasmi.
in Epist.

Plusquā atrox iniuria sit opor-
tet, quae amicitiam dirimat.
ibidem.

Sinceris amicis utere, fictis
abutere. ibid.

Graue malum, quod infligitur
bene merenti: grauius, quod
bene merito: grauius, quod
venit ab amico. ibid.

Grauius me ledunt amici su-
pra modum laudantes, quā
inimici detrahentes. ibid.

Nonnunquam accidit, ut inter
amicos aliqua redargutionis
nutrita discordia, maiorem
postea charitatem partu-
riat, ut pote cum corrigun-
tur ea, quae in amico displic-
ere videntur. Isidor. lib. 3. de

INIMICITIA.

63

Summo bono.

Novae dignitates veteres solent
amicitias immutare. Cas-
siod. in quad. epist.

Amicitia tāto est certior, quā
to vetustior: quia facile mu-
tari non potest, quod per lon-
ga secula custoditur. ibid.

Vera amicitia tantum inter
bonos oritur, inter meliores
profuit, inter optimos consum-
matur. ibid.

Quatuor sunt vitia, quibus pra-
clarus honor amicitiae sepius
obfuscatur, scilicet iracundia,
instabilitas, suspicio atque
garrulitas. ibid.

Tantum diligo inimicum, qui
mihi nihil facit mali, quan-
tum amicum, qui mihi nihil
facit boni. ibi.

Amicitia praesumitur inter
omnes, non autem inimicitia,
apud Iuriconsul.

Amicus internus potest accu-
sare de iniuria illata amico
suo: quia ipsius iniuria dici-
tur. ibidem.

Amicus, animae custos dici-
tur. Greg. 27. mor.

Amicitia rerum omnium est

vinculum. August. de fide
rerum inuis.

Nulla est peccati excusatio, si
amici causa peccaueris. idem
de Amic. cap. 7.

Solem ē mundo tollunt, qui tol-
lunt amicitiam. ibid.

Nihil sic probat amicum: sicut
amici oneris portatio. Aug.
in lib. 83. quest. cap. 7.

Amicitia vera, mirus est.
Chrysost. sup. act. Apostolor.
Homil. 41.

Deo familiaris, est donum ma-
ximum. idem sup. Epist. ad
Philip. serm. 5.

Benevolentia facit, ut amici
vulnera, quā inimici oscio
la, utiliora sint. Ambr. 1. de
Offic.

Inimicitia.

EX GRÆCIS

Velle eas inimicitias tolle-
re, quibus etiam ami-
cus sit periturus, immanis
est nimirum, & admodum
feri. Plut. de Polit.
Nullus cuius pro inimico ha-

INIMICITIA.

bēdus, nisi is ciuitati & Reipub. hostis sit. ibid.

Prudentis viri est, etiam ex inimicis utilitatem capere. Xenoph. apud Plut. de Utilit. cap. ab inim.

Hoc peculiare habet malitia, ut magis vereatur inimicos, quam amicos. ibid.

Optima inimici vindicta est, te honestum prestare, ac virum bonum. ibid.

Quoniam hisce temporibus ad liberè loquendum penè vocem amisit amicitia: loquax est autem assentatio, admonitio muta, superest, ut ab inimicis verum audiamus. ibi.

Pleraque magis intelligit inimicus, quam, amicus. ibid.

Cela inimicis calamitatem, ne gaudeant. Demetr. Phaler.

Maximus cumulus peruersitatis est, optimis viris inimicū esse. Plut. De odio & inuid. Solicite obseruandi inimici, primi enim peccata sentiunt. Antif. apud Laër. lib. 6.

Ea ratione conuersandum, ut ex inimicis amicos, non autē ex amicis inimicos faciamus

Pyth. apud Laër. lib. 8.

Res grauis inimicitia, & ignominiosus habens reconcilia-
tiones. Eurip. in Phœniss.

Sapientibus optandū est, cum sapientibus inimicitiam habere: non autem cum stultis. idem in Heracl.

Firmæ permanent simultates, quas metus, & odium continet. Demosth. in 1. Olinth.

Primate inimicitia multa in publicis negotiis corrigunt. apud Stob.

Quemadmodū ciuitates, quas finitimus hostis sobrietatem, & vigilantiam docuit, & leges obseruant diligentius, & rectius administrant Remp. ita quos hic inimicitia compulit, ut in vita sobrii sint, & vigilantes, paulatim & non sentientes ducuntur in consuetudinem non peccandi, moresque componendi, si modo paululum adiuuerit ratio. Plut. de utilit. capiend. ab inimic.

EX LATINIS.

O Mnes habere amicos, opor-
tūm est, satis est in-

INIMICITIA.

64

EX SACRIS.

micos non habere. Senec. Epist. 13.

Simultates in his desinant, in quibus nascuntur. Quintil. Declam. 9.

Tacite inimicitia magis tuenda sunt, quam indicta, & aperta. Cicer. in Verr.

Inimicitia mortales, amicitia immortales esse debent. Eras. in Epist.

Inimicitia priuata aliquando reipub. profunt. Sal. in bell. Jug.

Cum inimico nemo citò in gratiam redit. Pub. Mim.

Nulla pestis efficacior, quam familiaris inimicus. ibid.

Inimicis diffidens, nunquam pateris incommodum. Publ. Mim.

Sermonem inimici nunquam putes amicum. idem.

Amicitia, & inimicitia mortalium non sunt immortales: humana consilia reguntur temporibus, mutantur ratione utilitatis. idem.

Frustra eos appellamus, quorum auris atque animus a nobis abhorret. Ci. ad Quin. fra.

I Nimicitia vitanda cautissime: ferenda equissime: fini-
enda citissime. August. lib. 2. de ordi. cap. 8.

Sicut nec inimico detrahenti, ita nec amico laudanti credendum est. idem lib. 3. contr. lit. Petil.

Sicut adulantes amici peruer-
tunt sic litigantes inimici ple-
runque corrigunt. idē lib. 9. confess.

Humana mens omnem, quem inimicum tolerat, etiam ini-
micum, & impium iudicat. Gregor. in mor.

Inimicitia subeunda plerūque pro amici innocentia. Am-
brof. de virg. lib. 1.

Inimici bonis in usum bonum dantur. August. in quaest. sup. Iud.

Letificat nos quandoque inimi-
corum ruina. Greg. 22. mor.

Homo, omnem inimicum quem tolerat, inimicum iudicat. ib. Frustra exteriores inimicos vincimus si exterioribus par-
cimur. idem lib. 30. mor.

SOCIETAS ET CONVERSATIO.

Inimicos diligere, & eis bene facere, summa est elemosyna. *Aug. in Enchir.*

Inimicus, ut homo, diligendus. idem lib. 1. de serm. domin. in monte.

Inimicus ita diligatur, ut diuina illum iustitia non displiceat. idem in Psalm.

Inimici diligendi, sed cauendi. *Chrysost. serm.*

Inimici famosis nominibus non appellandi sunt. idem de David. & Saul.

Inimicitiarum vincula ante solis occasum sunt soluenda. idem sup. Matth. Hom. 16.

Inimicitia alia vitia generant ex se. idem sup. Matth. Hom. 31.

Vide plura in titulo de odio, & hostibus.

Societas, & conuersatio.

EX GRÆCIS.

Praus socius est, qui impedit commune bonum. *Arist. Topic.*

Omnis societas est facta causa

alicuius boni. idem *Polit. 1.*
Ne cuius iniurias, dexteram. *Pythag. apud Plut.*

Repellere socios, inuidiosum est. *Eurip. in Res.*

Ea societatis conditio est, ut bel-
la communi consilio suscipiatur, & deponantur. *Demo-
sthen. 1. Olynth.*

Qui sociis periclitantibus non
succurrit facillime deseritur.
ibidem.

Sociorum alienatio est, veluti
membri a corpore alienatio.
ibidem.

Qui ab aliis impulsu bella susci-
piunt, infirmi socii sunt, &
ad tempus in ea manent. ibi.

Non debet homo sane mentis
ubicunque conuersari. *Ari-
stotel. Oeconom. lib.*

Si claudus vicinus ambulauer-
is, & ipse claudus ambula-
re discas. *Plut. de lib. educ.*

Ea ratione conuersandum, ut
ex inimicis amicos, non ex a-
micis inimicos faciamus. *Py-
thag. apud Diog. lib. 8.*

Hominem qui cum conuersis
tribus modis considera: nem-
pe, ut prestantiorem te, aut

inferiorem,

SOCIETAS ET CONVERSATIO. 65

inferiorem, aut equalem. pre-
stantiori quidem auscultare,
& obtemperare conuenit: in-
feriorem persuadere modestè:
aquali autem consentire. hoc
sanè modo nunquam in con-
tentionem incidet. *Epictet. a-
pud Stob.*

Omnis virtus unita plus est,
quàm multiplicata. *Arist.
de causis.*

EX LATINIS

Nulla res magis honesta
induit, dubiosque, &
in prauum inclinatos reuocat
ad rectum, quàm bonorum
virorum conuersatio: paula-
tim enim descendit in pecto-
ra, & vim precepti obtinet:
frequenter audiri, frequen-
ter aspici, occursum mehercu-
le sapientum inuat: & est
aliquid, quod ex magno viro
vel tacente proficias. *Senec.
Epist. 75.*

Amicitia consuetudines, &
vicinitas, quid habeant vo-
luptatis, carendo magis in-
telligimus, quàm fruendo. *Ci-*

cer. ad Quir.

Nulli sunt ad perdendum ho-
minem magis instructi, quàm
qui cum eo familiariter vi-
xerunt. *Eras. in Epist.*

Assidua conuersatio magnos
homines minus verendos fa-
cit. *Liuius 4. Dec. lib. 1.*

Si cum inferiore viuas, quem
admodum tecum superiorem
velis. *Senec. Epist. 47.*

Omnis ratio, & institutio vitæ
adiumenta hominum deside-
rat: in primisque ut habeas,
quibuscum familiares ser-
mones conferre possis. *Cicer.
1. Offic.*

Socij putandi sunt, quos inter
res communicata est. idem 5.
act. in Verrem.

In rebus minimis socium falle-
re turpissimum est: propter
ea quod se putat auxilium
sibi adiunxisse, qui cum alte-
ro rem communicauerit idem
pro Roscio.

Æque perfidiosum, & nefa-
rium est fidem frangere, quæ
continet vitam: & pupil-
lum fraudare, qui in tutelam
peruenit: & socium falle-

SOCIETAS ET CONVERSATIO.

EX SACRIS.

re, qui se in negotio adiunxit. *ibid.*

Tecti ad alios esse possumus, socium vero cauere, qui possumus? quem etiam si metumus, in officij violamus. *ibi.* Nullius boni sine socio iucunda possessio est. *Sen. Epist. 6.*

Inimica est multorum conuersatio: nemo non nobis aliquid vitium aut commodat, aut imprimit, utique quo maior est populus, cum quo conuersamur, hoc periculi plus est. nunquam mores, quos effero, refero: auarior redeo, ambitiosior, imò verò crudelior, & inhumanior, quia inter homines fui. utrique autem deuitandum est, ne vel similis malis fias, quia multi sunt: neve inimicus multis, quia dissimiles sunt. *Senec. Epist. 7.*

Recede in teipsum, quantum potes, cum his versare, qui te meliorem facturi sunt: illos admitte, quos tu facere potes meliores: mutuo ista fiunt, & homines dum docent, discunt. *ibid.*

Ipsi quoque homini duplices manus, socias aures, oculos geminos. Deus tribuit, ut robustius perageretur officium, quod duorum fuerat societate complendum. *Cassiod. 3. Epist.*

Qui socij laboris, & participes mercedis sint. *Bern.*

Pauca est societas, in qua non sint prauis homines inter bonos. *Gregor. in regist.*

Societas malorum incorrigibilium fugienda est. *idem sup. Ezech. Homil. 9.*

Societas mala, res contagiosa. *August. lib. 2. confes.*

Multa simul prosunt, quae singula non iuuant, apud Iurist.

Dexteram dare, societatis est. *August. sup. Epist. ad Gal. cap. 2.*

Qui malorum coragio non corrumpitur, is insigniter bonus sit oportet. *Erasm. in Epist.*

Non sunt alienandi, quos possit leniter reuocare. *ibid.*

Subleuatio est laboris, visitatio collaborantis. *Greg.*

DISCORDIA.

66

Sancta conuersatio confundit inimicum, edificat, proximat, glorificat Deum. *Isid. 2. Soliloq.*

Qui cum sapientibus congregatur, sapiens est. *Amb.*

Ex conuersatione equali nascitur contemptus. *apud Iurist.*

Conuersatio mala facit suspectum presumi. *ibid.*

Conuersatio obligat ad mores. *ibidem.*

Conuersationis bonae vir celestis amat, terrena despicit. *Greg. in 1. Reg.*

Conuersatio bona de praeterito praesumere facit melius de futuro. *idem Epist. 2.*

Sunt quaedam, quae in familiarium conuersatione corrigi nequeunt sine culpa corrigentis. *idem 22. mor.*

Res eximij premij est, inter malos laudabiliter conuersari. *Greg. 1. mor.*

Corrumpunt bonos mores confabulationes pessima. *Hier. ad Nep.*

Conuersationis alienae sumus curiosi exploratores, aut iudices temerarij. *Bern. sup. Cant.*

Sermo. 45.

Conuersari sic debet Christi minister, ut ex moribus exterioribus copositiones interiores existimentur. *ide de trip. ind.*

In initio conuersationis nulla virtus magis necessaria, quam simplicitas humilis, & grauitas verecundia. *Bern. in Epiph. Domini. serm. 4.*

Nihil firmitus ad tuendam rempublicam. *concordi collegio.*

Fœdera nobiscum inijt Deus humano more. *Chrysost. sup. Gen. Hom. 36.*

Conuersatio optima, Deum laetificat. *ide sup. Epist. ad Heb. Hom. 25.*

Confederati debent se inuicem defendere, nisi in bello multo. *apud Iurist. conf.*

Vide plura in titulo, de Amicitia.

Discordia.

EX GRÆCIS.

Nihil ciuitati perniciosius, quam diuisio, ut nihil

DISCORDIA.

melius, quam unio. Plat. de repub.

Populares homines discordant propter inaequalitatem possessionis: generosi autem propter inaequalitatem honoris. Arist. Polit. 2.

Minores, ut fiant aequales, seditionem faciunt: aequales vero, ut fiant maiores. Arist. Polit. 5.

Nobilitas generis, & diuitiae principia sunt & fontes seditionum. ibid.

Omnis diuersitas videtur facere diuisionem. ibid.

EX LATINIS.

Discordia duas ex una ciuitates facit. Liuius libro 6. Deca. 1.

Merces seditionis propofita seditionem protinus excitat. ibidem.

Inter hostes discordia ferere causas, sapientis est ducis. Veg. lib. 3.

Nulla quamuis sit minima natio cito potest ab aduersariis deleri, nisi propriis si-

multatibus seipsam consecravit. ibid.

Ciuile odium ad inimicorum perniciose praecipit, ad utilitatem suae defensionis incautum. ibidem.

Discordia atque seditio omnia opportuniore facit insidiantibus. Liuius Decad. 4. libr. 4.

Nihil occultum in intestina discordia esse potest. idē lib. 10. decad. 4.

Principium discordiae est, aliquid commune tuum facere. Senec. in prouerb.

Concordia res paruae crescunt, discordia maxima dilabuntur. Sallust.

EX SACRIS.

Nulla spatia possunt satis esse discordibus, pacificis etiam angusta abundant. dissonis moribus etiam spatiosa arctantur. Amb. de Patriarcha.

Mihi adeo inuisa discordia est, ut veritas etiam displiceat seditiosa. Erasmus in E-

PAX.

67

Vide plura in bello, & inimicitia, & odio.

Pax.

EX GRÆCIS ET LATINIS.

Nihil perniciosius ciuitati, quam diuifio, ut nihil melius, quam unio. Plat. de rep.

Pax diutius retineri non potest, quam finitimi populi patiuntur. Demosth.

Nunquam imperator ita pati credat, ut non se praeparet bello. Veg.

Pax est tranquilla libertas. Cicer. Philipp. 2.

Dulce est nomen pacis. res vero ipsa, tum incunda, tum salutaris. idem Philipp. 3.

Pax est repudienda, si sub eius nomine latet bellum. ibid.

Leges, aut iudicia esse non possunt pace sublata. Cicer. Philipp. 8.

Hoc unum est tempus de pace agendi, dum sibi uterque confidit, & pares ambo videntur.

Tur. Cas. de bello Civil. lib. 3.
Bellum pacis est causa. Sallust.
ad pleb.

Pax diuersis in mentibus esse
nō potest. Sallust. de bell. Iug.
Pax optima rerum,
Quas homini nouisse datum
est: pax una triumphis.

Innumeris melior: pax cu-
stodire salutem,
Et ciues aquare potens. Silius
Ital. lib. 11.

Qui desiderat pacem, præparet
bellum. Reg. lib. 2.

Pacem volunt etiam qui vin-
cere possunt. Liuius libro 1.
Dec. 3.

Melior est, tutior pax, quā
sperata victoria. Liuius libr.
10. Decad. 3.

EX SACRIS.

Nemo vires suas in pace co-
gnoscit. si enim bella
desint, virtutum experimen-
ta non prosunt. Naſan. in
Apolog.

Mellem pacem aliquantū ini-
quam, quā bellum acquisi-
tum. Erasmi. in Epist.

Non potest esse diuturna pax
absque morum corruptione,
nisi prudentibus viris resp.
gubernetur. ibid.

Melior est talis pugna, quæ
Deo proximum facit, quā
pax illa, quæ separat a Deo.
ibidem.

Non timeas contra charitatem
esse, si vnius scandalum mul-
torum pace compensaueris:
melius est enim, ut pereat
vnus, quā vnitas. Bern. in
Epist.

Pax vera est, concordiam ha-
bere cum moribus probis, &
litigare cum vitis. Caspi. sup.
Psalm.

Concordia malorum, contra-
ria est bonorum, & sicut
optandum est, ut boni pa-
cem habeant adinuicem: ita
optandum est, ut mali sint
discordes: impeditur enim
iter bonorum, si vnitas non
diuidatur malorum. Isid. lib.
3. de summ. bon.

Pacem super pacem tribuit
Deus dilectis suis. idem sup.
Psalm. 7.

Pacem amantes, Deum, qui est

autor pacis, amant. idem E-
pist. 41.

Concordia simul iuncta vin-
ci non potest. Cypria. libr. 1.
Epist.

Omnis pax à Deo est. Greg. lib.
17. mor.

Qui seruare pacem non curat,
ferre fructum spiritus recu-
sat. idem in Past.

Pax transitoria, est quoddā ve-
stigium pacis eternæ. ibid.

Pacati sibi temporalem pacem
perturbari formident. ibid.

Pacem cum bonis habere mali
non possunt. idem in regist.

Pacis radix, est humilitas. idē
in 1. reg.

Pacem cum carne habere non
possumus. ibid.

Concordia non potest esse sine
iustitia. Aug. lib. 2. de ciuit.
Dei cap. 21.

Concordia ciuitates construun-
tur: destruantur autem dis-
cordia. Aug. Epist. 5.

Concordia in ciuitate est, quod
harmonia in musica. idem
lib. 2. de Ciuit. Dei.

Pax ecclesiastica, hereditas
nostra. August. in libr. 83.

Quæst.

Pax Christi, inimica diaboli
est. idem in quæst. ex Nouo
Testam.

Pacis bono omnia constāt. idem
19. de Ciu. Dei. cap. 13.

Pax Dei omnem superat pa-
cem. idem. 22. de Ciuit. Dei
cap. 29.

Pacem, cum solius veri Dei sit
donum, dii falsi dare non
possunt. idem lib. 3. de Ciuit.
Dei.

Pacem etiam ferissima anima-
lia custodiunt. idem lib. 19. de
Ciu. Dei. cap. 12.

Pax plebis in ecclesia, est gloria
ministerium. idem Ser. 169.
de tempor.

Pacem appetentes, & gloriam
contemnentes, pacem perdūt,
& gloriam. Bern. in Epist.

Concordia vnum facit ex plu-
ribus. Chrysost. sup. Mat. Ho-
mil. 22.

Pax à gratia est. idem Hom. 1.
sup. Epist. ad Cor.

Pax materia est gaudiij. idem
sup. Epist. ad Coloss. Hom. 3.

Pacis fulgor ecclesiam illumi-
nat. idem serm. de patient.

BELLVM.

Pacem contemnentes, & gloria appetentes, pacem perdunt, & gloriam. Bern. in Epist.

Bellum.

EX GRÆCIS.

Optimus locus in bello est medius: quia fortes tenent locum medium inter timidos, & audaces. Arist. in Polit. 2.

Iniquum certamen esse oportet, in quo victorem quidem priuatum esse licet, victum autem regem. Alex. apud Plut. de fortu. Rom.

Ingentia pleraque certamina, & si successum non habeant, dedecoris certe nullam notam incurrunt. ibid.

Non est in bello bis errare. Lamachus apud Plut. in Apoph.

Necesse est, cum multis pugnet, qui multis vult imperare. ibidem.

Procul a domo est pugnandum. ibidem.

Bellum statuta non quarit. ibi.

Simplicissima contra hostes ratio, armare manus. Eurip. in Rhese.

Vnius manus imbecillis pugna. idem in Herc. Fur.

Maxime Mars odit cunctantem. ibidem.

Vir armatus graui armatura seruus est armorum. ibid.

Necessario est bello multa oriuntur molestia. ibid.

Non verbis vincuntur hostes, sed armis. Demosth. Exor. 5.

Cæsi praelio inter victores numerandi. ibid.

Rara felicitatis est, multa praelia, eaque prospere gerere. idem ex arg. lib.

Si miserrimum est bellum mouisse frustra, quid si infelicitate, dicendum? ibid.

Qui foris bellum gesturus sit, operam det, ut domi omnia in tuto sint collocata. ibid.

Transacta bello constantior pax fit: in tranquillitate autem nolle bellum mouere, haud æque periculo vacat. Thucyd. apud Stob.

Tria sunt capita belli: recte regendi, velle reuereri, ac obe-

BELLVM.

69

dire ducibus. Thucyd. apud Stob.

Nec vel amicis beneficium maius præstiteris in bello, quam si inimicus ipsis esse videaris: vel hostibus magis villo pacto nocueris, quam si amicitiam ipsorum simules. Xenoph. apud Stob.

Armorum disciplinam discant pueri. Plar. de fortit.

EX LATINIS.

Non ille solus militat, qui in acie stat. Senec. de tranq. anim.

Prius est parare bella, quam gerere. Quint. lib. 12.

Quicquid in pugna patimur, virorum est. idem declam. 3.

Certissima mensura militaris atatis est, posse fortiter facere. ibid.

Rei militaris virtus præstat ceteris virtutibus, omnia nostra studia, & hæc forensis laus latent in tutela, ac præsidio bellicæ virtutis: & simulac increpuit tumultus, artes illico nostra conticescunt.

Cic. pro Mur.

Parua sunt arma foris, nisi sit consilium domi. idem. 2. Offi.

Pudor in bello est maxime periculosus. Planc. ad Cic.

Suscipienda bella sunt, ut in pace sine iniuria viuatur. idem 1. Offi.

Non solum aduentus belli, sed metus ipse affert calamitatem. idem pro lege Manil.

Armorum exitus semper incertus, & timidi. idem ad Atticum.

Omnia sunt misera in bellis civilibus, sed nihil miserius, quam ipsa victoria: quæ etiam si ad meliores venit, tamen eos ferociores reddit. idem ad Marc.

Armis sapenumero deterrimi superiores sunt. Erasmi in Epist.

Difficile est post pugnam incaptam aciem instruere. ibi.

Aspero, & absco castigationis genere militaris disciplina indiget, quia vires armis constant. quæ ubi à recto itinere descuerunt, oppressura sunt, nisi opprimantur. Max.

BELLVM.

libr. 2.
Non est cum hoste confingen-
dum, nisi occasio obuenerit,
ut necessitas incidisset. idem
lib. 7.
Sape in bello paruis momentis
magni casus intercidunt. Cæ-
sar lib. 1. de bell. ciuil.
Miserum est per paucos de sum-
ma rerum, ac periculo decer-
tare. idem de bell. Alex.
In magna paucitate contra ma-
gnam vim hostium artificio
magis, quam viribus decer-
randum est. idem de bell. Af-
ric.
Bellorum causa, dominandi li-
bido. Sallust. in coniur. Catil.
Bellum ex arbitrio sumitur, non
ponitur. ibid.
Militaris disciplina non tam ex
libris, quam ex acie discitur.
idem de bell. Iugurth.
Victoris in manu est, bellum mu-
tare. idem in coniur. Catil.
Arma armis irritantur. Plin.
Iun. in Paneg.
Fortuna belli arte victos quo-
que docet. Curt. lib. 3.
Bellum ex victoria nascitur.
ibidem.

Belli iura etiam in pace serua-
tur. idem lib. 7.
Non est diuturna possessio, in-
quam gladio inducimur. idem
lib. 8.
Bellum non suscipiendum, nisi
cum maius emolumentum
spei, quam damni metus o-
stenditur. Cæsar Aug. apud
Tranq.
Nulla salus bello, pacem te posci-
mus omnes. Virg. lib. 10.
Nulla fides, pietasque viris,
qui castra sequuntur.
Venalesque manus, ibi fas, ubi
maxima merces. Laet. lib. 10.
Scientia rei bellicæ dimicandi
nutrit audaciam. Veg. lib. 1.
Bellum est iustum, quod neces-
sarium est: & arma sunt pia,
quibus nulla, nisi in armis
relinquitur spes. Liuius lib. 9.
Dec. 1.
Euentus belli, quasi iudex in-
stus. idem lib. 1. Dec. 3.
Nunquam minus, quam in bel-
lo euentus respondent. idem
lib. 10. Dec. 3.
Bellum seipsum alit. Cato apud
Liuium lib. 4. Dec. 4.
Luxuria, & otio militaris di-

BELLVM.

70

disciplina tollitur. idem lib. 10.
Dec. 4.
Nunquam ad publicum certa-
men produxeris militem, nisi
cum eum videris sperare vi-
ctoriam. Veget. lib. 3.
Congruus clamor magni refert
in acie. Liuius. 3. Dec. 11. 10.

EXSECRIS.

Non queritur pax, ut bel-
lum exerceatur: sed bel-
lum geritur, ut pax acqui-
ratur. August. ad Bon.
Cum iustum bellum suscipitur,
virum aperte pugnet quis,
an ex insidiis, nihil ad iusti-
tiam interest. idem in lib. Quest.
Non semper pendet ex viribus
bellorum exitus. Erasmi in E-
pistol.
Nullum bellum tam feliciter
cessit, quin plus attulerit ma-
li, quam boni. ibid.
Militarem industriam quo me-
lius habet resp. hoc minus de-
sideret. ibid.
Integros honor, lapsos dolor ad
pugnam incitat. Cypr.
Non prohibuit militare, qui pro-

primum stipendium sufficere
precipit. Aug. in serm.
Ordo mortalium paci accommo-
datur hoc poscit, ut suscipien-
di belli autoritas, atque con-
siliium penes principes sit. idem
cont. Faust.
Apud veros Dei Cultores e-
tiam bella patrata sunt, quæ
non cupiditate aut crudelita-
te, sed pacis studio geruntur,
sed ut mali coercantur, &
boni subleuentur. idem de
verb. domin.
Fortitudo, quæ per bella tuetur
à Barbaris patriam, vel de-
fendit infirmos, vel à latro-
nibus socios plena iustitia est.
Ambr. de Offic.
Si bona fuerit causa pugnantis,
belli exitus malus esse non po-
terit, sicut nec bonus iudicabi-
tur finis, nisi causa non bona,
& intentio non recta præces-
serit. Bern. de noua milit.
Ars bellandi si non præcludi-
tur, cum fuerit necessaria, non
timetur. Cas. lib. Epist.
Militare non est delictum, sed
propter prædam militare pec-
catum est. August. de verb.

EXERCITVS.

domi.

Quemadmodum certatibus ven-
tis mare contutitur: sic regi-
bus sibi aduersantibus popu-
lus regni vexatur. Chryso-
stom. sup. Matth.

Bellum iustum est, quod fit de
praecepto principis, de rebus re-
petendis, vel propter iniuriam
repellendam. apud iurifcon.
Aduersariorum pugna constan-
ter aliquando appetenda est,
& prudenter aliquando de-
clinanda. Gregor. lib. 3. mor.

Sapientis non est velle certare,
& periculo se velle commit-
tere. quoniam & vincere non
est in nostra potestate, & est
anceps omne certamen. Lact.
lib. 6.

Nemo pugnat acrius, quam
qui nolens, & inuitus ad pu-
gnam protrahitur. Eras. in Epi.
Si desit pugna, & hostis nulla
victoria est. Lact. lib. 6.

Bellum dicitur, quod minime bel-
lum. Aug. de princ. Dialect.
Bellum summae difficultatis est
initium. idem de vera relig.
Bellum à belluis nomen habet.
Ludovicus Vives in 4. de Ci-

uitate Dei.

Felicius videtur qui prouocare
non dubitat. Veg. lib. 3.

Nemo prouocare bello audet,
aut facere iniuriam ei regno,
aut populo, quae intelligit ex-
peditum, atque promptum
ad vindicandum. ibid.

Bellorum tempora, & exitus,
à Deo pendet. August. li. 5.
de Ciuit. Dei. cap. 22.

Bellis corruptos hominum mo-
res Deus emendat. idem lib.
1. de Ciuit. Dei. cap. 1.

Pax videtur maximum homi-
ni bonum: bellum maximum
malum. idem lib. 19.

Bellum etiam iustum dete-
standum. idem lib. 19. de Ci-
uit. Dei.

Bella cum suo genere non ge-
runt bestiae. idem 12. de Ci-
uit. Dei.

Militiae quis fructus? ubi oc-
cisor mortaliter peccat, & oc-
cissus aeternaliter perit. Bern.
ad mil. templ.

In aliis rebus si quid erratum
est, potest postmodum corrigi.
praeliorum delicta emenda-
tionem non recipiunt. Veg.

EXERCITVS.

71

lib. 3.

Vilius constat erudire armis
suos, quam alienos mercede
conducere. ibid.

Plurimum terroris hostibus ar-
morum splendor importat.
idem lib. 2.

Qui desiderat pacem, praeparet
bellum. ibid.

Qui secundos euentus desiderat,
dimicet arte, non casu. ibid.

Non est diuitiarum securus pos-
sessio, nisi armorum defensio-
ne seruetur. ibid.

Inexpertis dulcis est pugna. idem
lib. 3.

Animis pene omnium hoc na-
turaliter caenit, ut trepidet,
cum ad conflictum venerint.
ibid.

In praelio amplius solet iuuare
ocasio, quam virtus. ibid.

Difficile vincitur, qui de suis,
& de aduersarii copiis vere
potest iudicare. ibid.

Qui dispersis suis inconsulte se-
quitur, quam ipse acceperat,
hosti vult dare victoriam. ibi.

Qui frumentum necessarium-
que comineatum non prae-
parat, vincitur sine ferro. ibid.

Cum consilium tuum aduer-
sario proditum cognoueris, di-
spositionem mutare conuenit.
ibid.

Magna dispositio est, hostem vr-
gere fame. ibid.

Quo genere pugnaturus sis, ne-
sciat hostis: ne aliquibus re-
mediis resistere moliat.
Veg. lib. 3.

Pugnantibus supremam pu-
gnam inire credendum est,
vincentibus iam primam. in
hist. Sax.

Exercitus.

Exercitus opus est, si suo of-
ficio fungi velit, ut va-
cet nunquam, aut hostibus no-
cens, aut sibi prodēs. Xenoph.
apud Stob.

Exercitus sine duce, magna be-
stia est sine capite. Epami-
nond. ibidem.

Militaris turba sine duce, est
sine spiritu corpus. Cur. li. 10.

Pluribus casibus subiaceret am-
plior multitudo. Veg. lib. 2.

Cautela necessaria est, ut ad
qua loca sit profecturus exer-

H O S T I S.

citus, ignoret. tutissimū nan-
que in expeditionibus vide-
tur facienda nescire. idē li. 3.
Melius est post aciem multa
seruare presidia, quā latius
militem spargere. ibid.
Exercitus labore proficit, otio
conuiescit. ibid.
Ita exercitus incommoda te-
genda sunt, ut spem aduersa-
riis non augeamus. Caesar. li.
2. de bel. ciuil.

Hostis.

Quamuis hostis, audiet be-
ne vir bonus. Eurip.
in Heracl.

Hostium dona non sunt dona.
Demosth. in arg. lib.

Ad reprimendum communem,
& potētiorem hostem, etiam
hostium societas expetitur.
ibid.

Nostis animum addere non
melius possumus, quā exte-
nuatis hostium viribus. ibid.

Principis obstandum, nisi ve-
lis hostem progredi longius
in dies. Demosth. 1. Olinth.

Hostium incommoda, nostra es-

se commoda, dicendum est.
ibidem.

Tunc commodissimē inuadun-
tur hostes, cum eorum fines
insestantur. ibid.

Hostes non contenti ex agris pe-
tere necessaria, quod superest,
proterue deuastant. ibid.

Qui incolumes resistere non po-
tuerunt, non resistent perdit.
Caesar. lib. 2. de bell. ciuil.

Subita conerunt hostes, & sita
vilescunt. Veg. lib. 3.

Aduersarius reconciliatus ve-
hementer cauendus. in hist.
Sax.

Hostis in domo formidabilis
est. ibid.

Pati hostilia non indignetur,
qui fecerit. Liuius lib. 6. De-
cad. 3.

Barbari naturaliter hostes iis,
qui non sunt Barbari. idem
lib. 1. Decad. 4.

E X S A C R I S.

Dum parum est hostis in-
terficere, ut nequitia eli-
datur in semine. Hier.

Philosophus sic inter hostes vi-

H O S T I S.

D U X.

72

uendum censuit, tanquam in-
ter amicos: atque inter ami-
cos, ac si in mediis hostibus vi-
ueretur. Chrysost.

Nihil in bellis perniciosius,
quā hostē quamuis imbecil-
lum continere. Erasim Epist.

Occiditur hostis sine peccato.
Aug. lib. 1. de liber. arbit.

Hostes sublata videntes, irri-
dunt. Greg. lib. 6. Mor.

Hostis antiquus in inuenium
nequitia valde reficitur. idē
in 1. Reg.

Hostes hominis Christiani, sūt
facta carnis. Aug. de Cont.

Via hostibus, qua fugiant, est
munienda. Veget. lib. 3.

Dux.

E X G R A E C I S

Qui bellicis rebus praesse
dux debet, hunc non
in fronte modo, sed in
tergo oculos habere conuenit.
Plutar. in Apophth.

Turpissima Imperatoris vox
est: dicere, non putaram. ibid.

Bonus Imperator legibus pa-

reat. ibidem.

Cautus Imperator praefereendus
est audaci. apud Stob.

Imperator habeat aduersus ho-
stes audaciam: erga subditos
beneuolentiam: in opportuni-
tate vero rationem, & con-
siliū. Aegest. ibid.

Militaris disciplina non sine u-
sa, & experientia paratur.
Annibal. apud Stob.

Idem est inter imperatoriam,
& oratoriam artem, quod
inter bellum, & pacem. The-
mist. apud Stob.

Dux non potest omnibus grati
ficari. ibid.

E X L A T I N I S.

Dux sunt artes, quae pos-
sunt homines locare in
amplissimo gradu dignita-
tis, una Imperatoris: altera
oratoris boni. ab hoc enim pa-
cis ornamenta retinentur, ab
illo belli pericula repellun-
tur. Cic. Pro Mur.

In summo Imperatore quatuor
hae virtutes inesse debent:
scientia rei militaris, virtus,

autoritas, felicitas. idem pro leg. Manil.

Haec sunt virtutes Imperatoriae labor in negotiis, fortitudo in periculis, industria in agendo, celeritas in conficiendo, consilium in providendo. ibid.

Felicitas rerum gestarum exercitus benevolentiam Imperatoribus, & res adversa odia conciliant. Caesar de Bel. civil. lib. 2.

Aliae sunt partes legati, aliae Imperatoris. idem lib. 3.

Nihil Imperator faciat libentius, quam supplicibus ignoscere. idem de bell. Alex.

Nihil minus in perfecto duce, quam festinatio, & celeritas convenit. Traj. de Cas. Aug.

Ad ducis laudem subiectorum pertinet virtus. Veget. lib. 3.

Inter hostes discordia ferere causas, sapientis est ducis. ibidem.

Boni duces nunquam publico certamine, nisi ex occasione, aut necessitate configunt. ibidem.

Viso in acie Imperatore, animi militum acceduntur. Livius

lib. 2. Dec. 1.

Imperatoris est prudentis, nihil inexplorato agere. idem lib. 10. Dec. 2.

Ira, & vini amor Imperatorum virtutibus perniciose. idem Dec. 2. lib. 9.

Prudentia consulum, cupiditatem pugnandi militibus accuit. idem lib. 2. Dec. 3.

Artes imperatoria, & militares, non eadem sunt. idem lib. 5. Dec. 3.

Ducis est, fortuna se praebenti non deesse. ibid.

Segne imperium consulis aspernantur milites. ibid.

EX SACRIS.

Quomodo potest dux militum suorum probare virtutem, nisi habeat hostem? Lact. lib. 5.

Multo gloriosius est, civitates condere, quam evertere. Eras. in Epist.

Imperator nullum inuitum militem producat in aciem. ibi.

Magnanimitas in Imperatore est. apud Iuricons.

Exer-

Exercitui non nisi probatus praeficiatur dux. Greg. epist. 8.

Duces impij sunt, qui verbo, & exemplo ducatu praebent erroris. Greg. lib. 24. mor.

Bellorum dux Deus erat antiquitus. Chrysost. Ad populum Antioch.

Imperator nullum militem ducit in aciem. Veget. lib. 3.

Miles.

In re militari reuereri duces, simul & fortitudinis, & imperio parentis militis non tenue est argumentum. Plutarch. de Poet.

Parere Imperatori melius est, quam hostem necare. idem in Apophth.

Miles metuat ducem magis, quam hostem. apud Stob.

Verecundum militem apud sanctas Imperatoris aures minus pudet confiteri, quam queri. Quint. Declam. 3.

Non minus in milite modestiam, & continentiam, quam virtutem atque animi magnitudinem desidero. Caesar.

de bell. Gall. lib. 7.

Quis credat militem bellicosum, cuius dissimulatione sit tu ac ferrugine arma fedantur? Veget. lib. 2.

Qui victoriam cupit, militem imbuat diligenter. ibid.

Facilius est ad virtutem instruere novos milites, quam reuocare perterritos. idem libro 3.

Milites paena & timor in sedibus corrigunt: in expeditionibus spes & premium faciunt meliores. ibid.

Animi militum accenduntur, viso Imperatore in acie. Livius lib. 2. Dec. 1.

Miles horridus esse debet, non calatus auro, & argento, sed ferro, & armis fidens. idem lib. 9. Dec. 1.

Milites indignati in Imperatorem ex industria torpent in acie. ibid.

Deuotus miles non sentit suam, cum benigni ducis intuetur vulnera. Bern. in Serm.

Pulchrior est miles in praelio occisus, quam in fuga saluus. Ter.

VICTORIA.

Victoria.

EX GRÆCIS.

Non solum vincere, sed etiam scire vincere speciosum est: in his præsertim rebus, in quibus victoria detrimentum parit. Plut. de Educt. liber.

Victoria tota est posita in consultatione bona. Eurip. in Phœnis.

Potentes & celebres aduersarios vincere, ea demum magna gloria est. Demost. exag. libr.

Omnia bona illorum, qui victi sunt, victoribus accedunt. Plat. apud Stob.

Inter victores numerandi sunt prælio cæsi. Demosth. in Oratione funebri.

Victoria tota posita est in bona consultatione. Eurip. in Ion.

EX LATINIS

Multa in victoria eorum arbitrio, per quos vi-

cit, facienda sunt, etiam ab invito Imperatore. Cicer. ad Marc.

Victoria est semper insolens. idem ad Scriuam.

Facile est vincere non repugnātem. idem. 1. Tusc.

Nulla est laus ibi esse integrum, ubi nemo est, qui aut possit, aut velit, irrumperere. idem. Act. 2. in Verrem.

Multo seipsum, quam hostem superasse, operosius est. Max. lib. 3.

Victoris in manu est, bellum mutare. Sallust. in Catil. coniur.

Pulcherrimum victoriae genus est terrore domare. Plin. in 2. Epist.

Tam victoribus, quam victis peregrina lingua discenda est. Curi. lib. 6.

Ex victoria nascitur bellum. ibidem.

Quos viceris, caue amicos tibi esse credas. idem lib. 7.

Clarius laus est, quo clarius est, quum viceris. idem lib. 8.

Bis vincit, qui se in victoria vincit. Pub. Mim.

Pars victoriae est inimicū tur-

CAPTIVITAS.

74

bare ante, quam dimices. Veget. lib. 3.

Vincere quidem bonum est: superuincere autem inuidiosum. in hist. Sax.

Vincere, quam vii victoria, facilius. ibid.

Victores nusquam honestius, quam in castris hostium percutiunt. Iust. lib. 2.

Conditiones pacis dicere, eius est, qui dat pacem. Lilius 3. Dec. lib. 10.

EX SÆCULIS.

Si desis hostis, & pugna, victoria nulla est. Lact.

Non mihi placet victoria, quæ iactura necessitudinis emittitur. Erasmi in epist.

Quedam melius fugiuntur, quam vincuntur. ibid.

Interdum vinci, est beneficio affici. ibid.

Qui facile vincitur, non vincitur, sed consentit. Aug.

Victoria non minor est, hostes tolerare, quam hostes vincere. Greg.

Impari cursu, sed pari animo

ad palmam tendendum est. Hier. in Epist.

Victorem esse passionis beatum est, non autem esse in passione. Ambr.

Non est tati gaudij excelsa tenere, quanti maioris est, de excelsis corruere: nec tantum gloria sequi potest victoriam, quanta ignominia potest sequi ruinam. Aleem.

Non est gloriosa victoria, nisi ubi fuerint laboriosa certamina. Amb. 2. Off.

Victoria turpis, inhonestè quaesita. idem lib. 3. de Offic.

Victoria de hoc mundo non nostris viribus ascribetur. August. lib. 22. de Ciuitate Dei. cap. 25.

Captiuitas.

Serui, quos bellorum iniquitas victoribus in prædā dedit, eisdem legibus, eadem fortuna, eadem necessitate nati sunt: ex eodem loco spiritum trahunt: nec natura illis, sed fortuna dedit dominum. Quint. Declam. 13.

P R E M I V M.

Conditiones accipiendae sunt à
vultis, non ferendae. *Livius* 1.
Dec. lib. 4.

Captivitatē nulla maior cala-
mitas est, quā ad alienam
libidinem trahi. *Hier. in E-*
pist.

Captivitatē nescia est pudici-
tia. *Ambr.*

Qui redimitur, ex aliqua ca-
ptivitate liberatur. *Gregor.*
18. mor.

Captivitatē persecutio impu-
tatur ad martyrium. *Chrys.*
de Ascen. dom. serm.

Premium.

EX GRÆCIS.

Satisfactio quietat iram.
Arist. Eth. 5.

Omnia amamus, sed premium
magis. *dem Polit. 7.*

In hoc pereunt plures res. quā-
do quispiam vir fortis, &
strenuus, nihil aufert deter-
rioribus plus. *Eur. in Hecub.*

EX LATINIS.

Nemo nostrum in reipub.
periculis cum laude ac

virtute versatur, quin spe po-
steritatis fructuque ducatur.
Cic. pro Rabir.

Vix invenietur, qui laboribus
susceptis, ac periculis aditis,
non quasi mercedem rerum
gestarum desideret gloriam-
idem 1. *Offic.*

Nec domus, nec res. stare prae-
test, si in ea nec recte facta
praemia extent vlla, nec suffi-
cientia peccatis. idem 1. *de nat.*
Decorum.

Lege praemia proposita sunt
virtutibus, & supplicia vi-
tiis. idem 1. *de Orat.*

Quis enim virtutem ample-
ctitur ipsa praemia si tollat.
Iuven. Sat. 10.

Spes praemij minuit poenam. in
Hist. Sax.

Scire volunt omnes mercedem
redere nemo. *Iuven. Sat. 7.*

EX SACRIS.

Merces summa est, videri
re Deum. *Augustin.*
Episto. 113.

Si praemia non inuitant, poe-
nas terreat. idem.

P V N I T I O.

75

Praemia proposita sunt post la-
borem. *Chrysost.*

Omne opus leve fieri solet, cum
eius premium cogitatur, &
spes praemij solatium sit la-
boris. *Hierony.*

Nutrient praemiorum exempla
virtutes: nec quisquam est,
qui non ad morum summa
nitatur ascendere, quando ir-
remuneratum non relinquitur,
quod conscientia teste lau-
datur. *Cas. lib. 2. Epist.*

Aequum est, ut unicuique
proficiat labor suus. idem
Epist. 8.

Qui vera caelestis patria prae-
mia negligunt, in suis hic vo-
luptatibus cadunt. *Greg. li-*
bro 11. mor.

Hominum industria in quovis
genere virtutis consensescere
solet, nullis calcaribus adhi-
bitis, quibus hominum inge-
nia ad laudem excitentur. a-
pud *Platinum.*

Ante laborem sumere cibum,
& ante meritum exigere prae-
mium, praeposterus ordo est.
Bern. serm. 46.

Praemia virtutis cuilibet refe-

renda. in *Hist. Sax.*

Indiscreti hominum mores, con-
fusique vagarentur, nisi cul-
pa formidinem, aut virtus
premium non haberet. *Cas.*
lib. 2.

Sicut aequum est desidiis la-
borantium premium dene-
gare: ita convenit exultan-
tibus, id est, laborantibus re-
munerationis optata concede-
re. idem *lib. 4.*

In laua meritum, in sinistra
premium continetur. *Bern. in*
vig. Nat. Domin. serm.

Punitio.

EX GRÆCIS.

Ardua verberatio non ad-
missis precibus non effi-
cit in servis, ut poeniteat pec-
casse: sed ut prospiciant, ne
sentiantur peccare. *Plur. de*
cohib. irac.

Non peccantes solum, sed pec-
care gestientes punito. *Cleob.*
apud eund.

Qui punit iniustos, is ceteris in-
iuriā fieri prohibet. *apud Sto.*

PUNITIO.

Qui verberat sine ira, peior est
verberate cum ira. Aristot.

Ethic. 7.

EX LATINIS.

Nihil nimius, quam irasci.
puniendum decet. Senec.
de ira. lib. 1.

Magna pars hominum est, quæ
non peccatis irascitur, sed pec-
catoribus. idem. 2. de ira.

Civitatis mores magis corrigit
paritas animadversionum.
facit enim consuetudine pec-
candi multitudo peccatum.
idem de Clement.

Sæpius ea committuntur, quæ
sæpius vindicantur. ibid.

Minus iniquum est, ut euadat
penam nocens, quam ut con-
temnat. Quint. Declam. 11.

Omnis castigatio, & animad-
versio contumelia vacare de-
bet. Cicer. 1. Off.

Prohibenda est maxime ira in
puniendo. nunquam enim iras-
tus, qui accedit ad puniendum
mediocritatem illam serva-
bit, quæ est inter nimium, &
parum: cavendum est igitur

ne maior sit pena, quam cul-
pa. ibid.

Magna est illecebra peccandi,
impunitatis spes. idem pro
Mil.

Qui adolescentium peccatis igno-
sci putant oportere, falluntur,
propterea quod ætas illa non
est impedimento bonis stu-
diis: at ij sapienter faciunt,
qui adolescentes maxime ca-
stigent, ut quibus virtutis
bus omnem vitam tueri pos-
sunt, eas in ætate maturissi-
ma velint comparare. idem 4.
ad Herem.

Improbis pena statuenda est,
nec minus iis, qui secuti erunt
alterum, quam qui ipsi fuer-
runt impietatis auctores. idem
in Lælio.

Quos ipsa natura retinere in
officio non potest, ij magnitu-
dine pænæ maleficio submo-
uendi sunt. idem pro Roscio.

Quotus quisque reperitur, qui
impunitate proposita, abstin-
ere possit iniuriæ impunitas
enim est maxima peccandi il-
lecebra. idem 3. Off.

Est vitiosius unus improbi seq-

PUNITIO.

76

plicio multorum improbita-
tem coercere, quam propter
multos improbos uni parcere.
idem 5. Act. in Verrem.

In corpore si quid eiusmodi est,
quod reliquo corpori noceat,
vri, aut secari patimur, ut
membrorum aliquid potius,
quam totum corpus intereat:
sic in respub. corpore ut totum
saluum sit, quicquid est pesti-
ferum amputetur. idem Phi-
lipp. 9.

Est acerbum parentum scelera
filiorum pœnis lvi. idem ad
Brutum.

Graues pœna, exempla dicun-
tur. Terent.

In re turpi honesta insultatio
est in senem. ibid.

Sic teneros animos aliena oppro-
bria sæpe.

Absterrent vitios. Horat. lib.
1. ferm.

Est q. pati pœnam, quam me-
ruisse minus. Ouid. 1. de Pont.

EX SACRIS.

Vbi non est par culpa, non
debet par procedere pœ-

na. Bern. in Epist.

Providentia Dei gubernantur
omnia, & quæ putatur pœ-
na, medicina est. Hier.

Pœna nos terreant, si præmia
non inuitant. Aug.

Deus non solum nos donis, sed
flagellis erudit. Greg.

Insuper domine, & sic est, ut
pœna sit tibi omnis inordina-
tus animus. August. lib. 1.
confess.

Non est euadere pœnam, præ-
uenire sententiam. Cyp. lib.
2. Epist.

Quia impunitum non debet
esse peccatum, puniatur a te,
ne tu pro illo puniaris: pecca-
tum tuum iudicem te habeat,
non patronum. idem de vti-
lit. pœnit.

Non uniformiter secundum
mensuram delictorum incre-
pationes quoque oportet infer-
ri: sed diligenter aspicere eo-
rum, qui deliquerunt, vires,
atque propositum. Chrysost.
Castigare videtur, quicumque
dissentit. idem.

Nocentes ultro pœna sequitur.
Eras. in Epist.

k iij

S E R M O.

Sepe magis propitius est Deus, cum immittit amara, quam cum delimit dulcibus. ibid.

Aliter punitur ciuis, aliter hostis. Greg. 26. mor.

Bonorum salutem custodit, qui malos punit. Lact. de ira Dei.

Mitius punitur nobilis, quam ignobilis. apud Iuricons.

Peccata nostra praelus puniuntur barbarorum. Hier. in Epistol. Nep.

Pœna grauior, grauius peccantibus. August. de peccat. & merit.

Supplicium est scelus in scelere. idem lib. 21. de Ciuit. Dei.

Pœnam Deus non ex ira infert, vel affectione. Chrysost. super Gen. Hom. 29.

Mitigat vim doloris considerata equitas ferientis. Greg. 7. mor.

Castigare videtur, quisquis dissecit. Lact. lib. 5.

Ubi non est par culpa, par non debet procedere pœna. Bern. in Epist.

Homo ex culpa venit ad pœnam, ex pœna venit ad amorem. Greg. 11. mor.

Deus vnius pœna plurimos corrigit. Amb. sup. Psal. 118.

Sermo.

EX GRÆCIS.

Qui doceri vult linguam, is in multitudinem mittendus est, lingue enim magister est populus. Plat. de Nat. nom.

Senilis sermo libenter audiendus. idem de rep.

Euitanda est curiositas verborum. idem de regno.

Quod bene dicitur, repetere non nocet. idem de leg.

Omnis sermo si breuior fuerit, quam oporteat, obscurat intellectum: si longior difficilis erit, retentioni, & discipulo obliuionem inducit. Arist. de Pol. 2.

Ratiocinatio cum eruditione, dux est vite. idem in Epist. ad Alex.

Qui negat loquelam, petit loquelam. Arist. Metaph. 4.

Lingua eadem optima, & pessima. idem de offi. aud.

S E R M O.

77

Sermo dicentis non interrompendus. ibid.

Mores boni approbant verba. ibidem.

Sermo auditus, seminis vice nobis est. ibid.

Lingua non discrepat à mente. Demetr. Phaler.

Quanta res est, tanta & oratio, qua vteris, esse debet. Cleom. apud Plut. in Apop.

Ex sermonibus, ut ex amicis, optimus ille, firmissimusque habetur, qui in calamitatibus presens adest. & indigentibus auxiliū affert. Plut. de exilio.

Lingua preire animo non permittendū. Chilo apud Diog. lib. 1.

Inter loquendum, non est agitata manus: est enim vae cordis. ibid.

Quod facere institueris, noli predicare. nam si facere nequiuers, rideberis. Pyth. ibid.

Noli citò loqui, est enim insania indicium. Bias ibid.

Peculiare ingenij est, elicere ex rebus sermones accommodatos. Socrat. apud Diog. lib. 2.

Dicenda sunt, quæ utilia futura sunt, & dicenti, & auditori. Diog. lib. 3.

Citius credendum equo infreni, quam verbo incomposito. Theoph. apud Diog. lib. 8.

Hominibus non conuenit vnam, factis linguam valere plus. Eurip. in Hecub.

Incontinens lingua, turpissimus morbus. idem in Orest.

Celeritas non habet iustitiam: tardi vero sermones multum proficiunt ad sapientiam. idem in Phœniss.

Omnia efficit oratio, quæ ferro hostile efficere potest. idem.

Directam sermonum secunda via, nec duplex sis vir. idem in Rheso.

Facinorum malorum sermones quoque sunt cauendi. Socrat. apud Stob.

Nulla est oratio, quæ longa videatur, quādo res ordine proferruntur. ibid.

Duo tibi dicendi tempora prescribe: vel de rebus indubiè tibi perspectis, vel necessariis verba facias. ibid.

Aut silere oportet, aut afferre

S E R M O.

meliora silentio. Pyth. apud Stob.
sermonis vitium in lingua est, facti vero in animo. Antip. ibidem.

EX LATINIS.

ERuditus sermo non ostendit verum robur animi. est enim oratio etiam timidissimis audax. Senec. Epist. 26.

Nunquam nimis dicitur, quod nunquam satis dicitur. idem Epist. 27.

Nulli, nisi audituro dicendum est. idem Epist. 29.

Verba etiam si adsint, & possim sine ullo tuo labore decurrere, tamen temperanda sunt. nam quemadmodum sapienti viro incessus modestior conuenit, ita oratio pressa, non audax. summa ergo summarum hæc erit, tardiloquum te esse iubeo. idem Epist. 40.

Hæc sit propositi nostri summa: quod sentimus, loquamur, & quod loquimur, sentiamus: concordet sermo cum

vita. idem Epist. 72.
Consuetudinem verborum vocabo consensum eruditorum: sicut viuendi consensum bonorum. Quint. lib. 1.

Eos alloquamur potissimum, quos conciliare nobis studemus. Quint. lib. 4.

Quidam & nimium dicunt, nec tamen totum. idem lib. 5.

Quorundam elocutio res ipsas effæminat, quæ illo verborum habitu vestiuntur. curâ ergo verborum, rerum volo esse solitudinem. idem lib. 8.

Otiosum sermonem dixerim, quæ auditor suo ingenio non intelligit. ibid.

Nisi maxima rerum versantur momenta, non debemus de rebus esse solliciti. ibid.

Vim rebus aliquando ipsa verborum humilitas affert. ibidem.

Verba honesta moribus perdimus. idem lib. 8.

Dandi sunt ei, cui vocem accommodamus, sui mores. idem lib. 11.

Sonis homines, ut æra tinnit, dignoscimus. ibid.

S E R M O.

78

Et si utile est, subito sepe dicere, tamen illud utilius, sumpto spatio. ad cogitandum paratus atque accuratius dicere. Cicer. 2. de Orat.

Verba inuenta sunt, non quæ impedirent. sed quæ indicarent voluntatem. Cice. pro Cec. Interpres mentis est ratio, verbis discrepans, sententia congruens. idem 1. de leg.

Sermone uti eo debemus, qui notus est nobis. idem 1. Offic.

In primis provideamus, ne sermo indicet vitium aliquod inesse moribus: quod maxime tunc solet euenire, cum studiose de absentibus, detrahendi causa, aut seuerè, aut maledicè contumeliose, dicitur. ibi.

Quoties de nobis aut dicimus, aut loquimur: toties de nobis iudicatur. idem 1. de Orat.

Sæpe grauius offendunt animos auditorum, qui aliena flagitia aperte dicunt, quam qui committunt. Cicer. in Sallust.

Cauendum est, ne quid agenda, dicendoque facias, cuius imitatio rideatur. idem de clar. Orat.

Oratio debet esse ornatior sententia, quam verbis. idem.

Non tam copia, quam modus in dicendo est: querendus. idem pro leg. Manil.

Difficile est dictu, quantopere conciliet animos comitas, affabilitasque sermonum. Cicer. 2. Offic.

Fieri potest, ut rectè quis sentiat, & id quod sentit, politè eloqui non possit. idem 1. Tusc.

In his linguis, quas non intelligimus sardi profecto sumus. idem 5. Tusc.

Verba neminem mouent, nisi eum, qui eiusdem lingue societate coniunctus est. idem 3. de Orat.

Vive moribus præteritis, & vtere verbis presentibus. Gel. lib. 1.

Tāquam scopum, sic fugias inauditū, atque insolitum verbum. ibid.

Qui facta sua verbis adornat, non ideo predicare, quia fecerint, ut prædicent, fecisse creduntur. Plin. Iuni. libro. 1. Epist.

Multo magis vana vox afficit,

S E R M O.

idem lib. 2.

Melius eadem pronunciat,
qui peperit. idem.

Nescit vox missa reuerti. Ho-
rat. de arte Poët.

E X S A C R I S.

Pro signo sunt interioris ho-
minis verba. erumpentia:
minoribus enim maiora mon-
strantur. vultu enim, & ocu-
lis dissimulari non potest con-
scientia. Hier. sup. 12. Proph.
lib. 2.

Colloquium familiaritatis in-
dicium. Tert.

Si alicuius sermo non pungit,
sed oblectat audientes, iste ser-
mo non est sapiens. idem.

Dixi considera, quid loquen-
dum est, & adhuc tacens
prouide, ne quid dixisse pœ-
niteat. idem.

Sape doctori dominus verbum
pro gratia tribuit auditoris.
nonnunquam vero propter au-
ditoris culpam subtrahitur
sermo doctori. Greg. in Past.
Cibus mentis, est sermo Dei.
idem Homil. 5.

Pravi sicut in sensu leues sunt:
ita in locutione precipites:
quia quod levis conscientia
concepit, leuior protinus lin-
gua prodit. idem 3. mor.

Lingua sub magni moderamini
moderatione frenanda est,
non insolubiliter obliganda:
ne aut laxata in vitium de-
fluat, aut restricta etiā ab u-
tilitate torpescat. idē 8. mor.

Cum intentionem bonam locu-
tio cauta non sequitur, ipsa
pietatis propositio in trans-
gressionis vitium vertitur.
idem 5. Moral.

Bonum verbum per humilita-
tem dicendum est, ut bene-
ficiū per pietatem exhiberi
debet. idem.

Verba instituta sunt propterea,
ut non se inuicem homines
fallant, sed ut ad alterius
quisque notitiā cogitationes
proferat. verbis ergo uti ad
fallaciam, non ad quod insti-
tuta sunt, peccatum est. Gre.
in Mor.

Quod in genere dictum est, ad
nullius contumeliā perti-
net. Erasmi in Epist.

S E R M O.

79

Bonus sermo secreta non qua-
rit. Hier.

Quicquid dicere volumus, ex
ipsa prius nostri sermonis
qualitate colligamus. ibid.

Loca, in quibus vana, & su-
persua dicere debeant, inueni-
re non possunt. ibid.

Est tempus, quando nil, & est tē-
pus, quando aliquid est dicen-
dum: nullum vero tempus
est, quando sunt omnia. ibid.

Loquentem conscientia non pra-
edit, cum vita linguam an-
tecedit. Gregor. 6. Mor.

Modus loquendi in tribus con-
sistit: quo gestu, quo sano, qua
significatione aliquid dica-
tur: disciplina autem iubet,
ut loquentis sit sermo mode-
stus, & humilis: sonus de-
missus, & suavis: significatio
verax, & dulcis. Hieron. de
discipl. monaster.

Quamuis quis vitam fide mu-
nat, scientia regat, castitate,
et sobrietate componat, nihil
est, quod in homine placeat, si
in toto lingua displiceat. Va-
ler. Epist. in quod. serm.

Periculum est dicere non solum

falsa, sed etiam vera: si is ea
non quibus oportet, insinuet.

Amb. sup. Beat. immac.

Quam plures vidi loquendo in
peccatu incidisse, vix quem-
piam tacendo: adeo tacere,
quam loqui difficilior est.
Amb. 1. offic.

Sermones proferamus libra ius-
titia examinatos, ut sit gra-
uitas in sensu, in sermone por-
tus, atque in verbis modus.
idem Offic. 3.

Frequenter in longum protra-
ctus sermo caret intelligen-
tia. Aug. de doct. Christ.

Dicens aliud quam vult, vi-
detur non dixisse. apud iu-
riscons.

Caco lumen, surdo sermonem,
sapientiam bruto offerre, la-
bor irritus. Cyprian. libro. 4.
Epist.

Loquimur imitatione. Aug. de
quant. anim. cap. 18.

In verbis amanda sunt vera,
non verba. idem 4. de doct.
Christ.

Verba sunt signa rerum. idem
de magist.

Verba per res illustrantur. ibi-

S E R M O.

dem.
Verborum questionibus immo-
rari, turpe est. idem lib. 11.
cont. Acad.
Verbum scriptum, non est ver-
bum, sed verbi signum. idem
in princip. Dialect.
Pauca proprie loquimur, plura
improprie. Aug. lib. 11. conf.
cap. 20.
Quotidiana fornax, nostra est
quotidiana humana lingua.
August. 10. conf. cap. 37.
Linguarum cognitio ad inter-
pretationem scripturarum ne-
cessaria est. idem lib. 2. de
doct. Christ.
Lingua Dei, est spiritus san-
ctus. idem de essent. diuinit.
Linguarum diversitas homi-
nem alienat ab homine. idem.
Lingua coercita dies bonos af-
fert. idem de verb. domini.
serm. 40.
Ream linguam non facit, nisi
mens rea. August. de verb.
Apost. serm. 26.
Linguis omnium gentium lo-
quitur ecclesia. idem serm. 187.
de temp.
Vocabula nobis cum Deo sunt,

communia, sed discrepant in
affectu. idem in quast. ex v-
troque test.
Diuinus sermo potio est. Bern.
sup. Cant. serm. 59.
Vox operis validior, quam oris.
idem sup. Cant. serm. 59.
Lingua etsi multa mala faciat,
tamen est optima. idem de
tripli. serm. 1.
Lingua paruum membrum in-
numeras contrahit sordes.
ibidem.
Lingua, quam litera efficiat.
idem in Epist.
Lingua quintuplex: dissoluta,
impudica, vaniloqua, dolosa,
maleduca. idem de triplic. ge-
ner. bon.
Lingua, modicum membrum,
si refranata non fuerit, totum
corpus corrumpit. idem ad
soror.
Lingua tenuis est, & lata, eu-
acuandis cordibus aptum in-
strumentum. ibid.
Os nostrum ostium est cordis
nostri. Bern. de pass. domini.
Verba generalia debent gene-
raliter intelligi. apud univ-
conf.

S I L E N T I V M.

80

Verborum geminatio, vel a-
ctus reiteratio denotat fir-
mitatem propositi, volunta-
tis, & consensus. ibid.
Linguae unitas facit cohabita-
tionem. Chrysost. sup. Genes.
Homil. 30.
In lingua habere robur, mulie-
bre est. idem sup. act. Apost.
Homil. 3.
Lingua stomachum non sedu-
cit. idem serm. 10. sup. Episto.
ad Roman.
Narratio saepe doctrinae loco est.
idem sup. act. Apost. Ho-
mil. 4.

Silentium.

E X G R E C I S.

Silentium mulieri praestat
ornamentum. Arist. Po-
litic. 1.
Nunquam me poenituit tacuisse,
quod locutus sum saepe. Si-
monid. apud Plut. de tuend.
bon. valer.
Silentium sapientibus responsi-
loco est. Eurip. apud Plut. de
vitio. verrec.

Obsigna verba silentio. silentium
autem occasione. Demetr.
Phaler.
Magna est sapientiae tempesti-
uum silentium, & omni cer-
te est sermone praestantius.
Plut. de Educ. liber.
Pauca loquentibus paucis legi-
bus opus est. ibid.
Nemo stultus tacere potest. So-
lon apud Diog. lib. 1.
Est ubi silentium, sermone po-
tius est: est ubi sermo silentio.
Eurip. in Orest.
Silentij non opus est in malis.
idem in Hippolyt.
Silentium cum ubique culpa
vacet: tum maxime in alio-
rum conuitiis, nescio quid e-
gregium Socraticum, aut po-
tius Herculeum praese fert.
Plut. de loquacit.
Multis hominibus pharmacu-
malorum est taciturnitas. a-
pud Stobaeum.
Silentij praeium periculo va-
cat. ibid.
Silentium, obscurus est inter-
pres sermonis. Theognid. a-
pud Stobaeum.
Nullus stultorum in conuiuiis

SILENTIVM.

silentium prestare potest. ibi-
dem.

EX LATINIS.

Quid prodest totius regio-
nis silentium si affe-
ctus fremunt. Senec.

Res omnium difficillima, tace-
re, & audire. Gell. lib. 1.

Interdum non minus oratoriū
est tacere, quā dicere. Plin.
Iun. lib. 6.

Mire silentio, & tenebris ani-
mus alitur. idem lib. 9.

Lingua grauius castigatur, quā
vllum probrum: nec magnæ
res sustineri possunt ab eo, cui
tacere graue est. Curt. lib. 4.

Cum iudicamus, inuisi: &
cum tacemus, suspecti sumus.
idem. li. 6.

Loqui ignorabit, qui tacere ne-
scit. Pitac. per. Auson.

Tacere, consensus species. in hi-
sto. Sax.

EX SACRIS.

Nonnunquam contra offi-
cium est, salutare: tace-

re verò, officiosum. Erasmi. in
Epist.

Si vindicare vis, file, & fune-
stam ei dedisti plagā. Chry-
sostom.

Malum hominem tacendo po-
tius, quā respondendo supe-
rabis. idem.

Quā plures vidi loquendo
in peccatum incidisse, vix
quēquam tacendo. Amb. 1.
de Offic.

Silendi patientia, opportunitas
loquendi, & contemptus di-
uitiarum, sunt maxima fun-
damenta virtutum. ibid.

Diu considera, quid loquendū
sit, & adhuc tacens provide,
ne quid dixisse poeniteat. Hie-
ronym. in Epist.

Taciturnitas est quandoque ha-
benda pro confessione. apud
iuricons.

Tacens verum, ita incurrit cri-
men falsitatis, sicut si falsum
diceret. ibid.

Recte scit dicere, qui scit ordi-
nate tacere. Greg. 3. mor.

Silentium est quoddam verbi
nutrimentum. idem sup. E-
zech. Homil. 10,

silen-

LOQUACITAS.

81

Silentium sentitur non audie-
do. August. lib. 11. de Ciuit.
Dei. cap. 7.

Tacite multa fieri possunt, quæ
non possunt fieri expressa. a-
pud iuricons.

Taciturnitas domini nobis ad
exemplum facta est. Bern. in
Epiph. domini. serm. 2.

Speculare debemus dominum
cum silentio. Bern. sup. Cant.
serm. 63.

Loquacitas.

EX GRÆCIS.

Multa cognoscendi studiū
comitatur garrulita-
tis vitium. Plut. de curiosis.

Multarum rerum cognitio aut
valde ledit, nuuat quidē vi-
rum dextrum, & modestū,
& commodum. ledit autem

eum, qui facile quemuis ser-
monem, & apud quemuis lo-
quitur. Socr. apud Stob.

Nulla fides lingua est. Eurip.
ibidem.

Garrulitas est deambulatio lin-
gua. ibid.

Si continuē, & multa, & ce-
leriter loqui, signum esset
prudentia: hirundines dice-
rentur multo sapientiores no-
bis. ibid.

Decorum silentium, corona est
viri. loquacitas autem nec iu-
cundum aliquid habet, &
mala est conuersationi, &
inutilis ciuitati. ibid.

Nec ex manu dimittentis po-
derosum lapidem facile est
cohibere, nec ex lingua sermo-
nem. ibid.

Tyrannicum quiddam est,
multa scire loqui. Esch. ibi-
dem.

Dicendi modus non penes lo-
quentem, sed audientem est.
ibid.

Auaritia quædam est, omnia
velle dicere, & nihil audire.
Philem. ibid.

Intempestiua inter potandum
garrulitas plerosque, dum na-
gantur, trāsuersum rapit, &
animi libidini obsecundare

compellit. Plutar. Prob. 7.

Fieri non potest, ut garrulitate
non comitetur maledicentia.
Plut. de curiosis.

SECRETVM.

EX LATINIS.

Mellem indiscretā prudentiam, quā stultam loquacitatem. Gel. lib. 1. Non iteratum dicitur, quod factum esse nescitur. Aurel. apud. Plat.

EX SACRIS.

Linguosus vir amat mendacia. August. in Psal. 139. Verbosi inepti amici. idem de Amicis.

Est tempus, quando nil, & est tempus, quando aliquid, nullum autem est tēpus, in quo dicenda sunt omnia. Hugo de disciplin. monast.

Adolescens verbosus, iustitia hostis. Bern. lib. 4. de confid. Loquacitas inter epulas valde effranis est. Greg. lib. 1. mor. Loquacitas, impudicitia argumentum est. Bernar. de Passio. domini.

Multiloquium raro absque peccato. Chrysost. ad popul. Antioch. homil. 21.

Secretum.

EX GRÆCIS

Facilius in lingua carbo ignitus contineri poterit, quā secretus sermo. Socrat. apud Stobæum.

Nihil interest, aliquid mulieri, an omnibus præconibus in foro narres. ibid.

Mira vis est melioris fortunæ in occultandis hominum peccatis, at si quid acciderit sinistra, cuncta ista omnia protinus deteguntur. Demosth. ibid.

EX LATINIS

Honesti boni, non occulta quarunt. Cicer. 3. Offic.

Communi fit vitio natura, ut non visis, atque incognitis rebus magis confidamus. Cæsar de bell. civil. lib. 2.

Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra Fortunam debet quisque mittere suam. Ovid. 3. de tristib. Vel ne facias regenda, vel solue

INTERROGATIO.

82

facias. Publ. Mim.

Nat. domi.

EX SACRIS.

Secretum si tribus est manifestatum, omnibus est divulgatum. August. Occultum non est, quod conscientia teste committitur. Chrysost.

Nihil occulti in intestina discordia esse potest. Erasmi. in Epist.

Per hoc, quod foris agitur, quicquid intus latet, aperitur. Gre.

Occultū penè est, quod per paucos probari potest, & quod pauci sciunt. apud iuriscosul. Quod non apparet, præsumitur non esse. ibid.

Colloquium secretum, ad aures factum facit præsumi mandatum, si statim sequatur maleficcium ibidem.

Abcondi Deo nil potest. Greg. in regist.

Latere, criminosa est conscientia. Ambr. de Virg. lib. 3.

Amare nesciri, & laudet te os alienum. Bern. serm. 6. in

Occulta Dei iudicio committenda, nec de illo temere iudicandum. August. Epist. 137. Occulta non debet esse doctrina: sicut nec Evangelium occultum est. Bern. sup. Cant. serm. 44.

Interrogatio.

EX GRÆCIS.

Necesse est, interrogantem interrogatū sequi, quocunque ducit. Plat. de sanct. Singulos interrogo, paucis respondeo. idem de scient.

Qui litigatione interrogat, præne disputat. Arist. Top. 8.

Ad interrogationes multas non est danda una responsio. idem Elench. 2.

Caci interrogatio est querere, cur amentur, quæ pulchra sunt. Arist. apud Stob.

Calumniatores convincere oportet, interrogantes autem docere. Chrysost.

Proximus cognitioni est, qui quod debet inquirere, prudenter

RESPON.

ter agnoscit. in Coll. 2.
Interrogando docemus alios.
Aug. lib. 1. de magist. cap. 1.
Interrogare multa, non est scire.
idem de duab. anim. cap. 8.
Interrogant muti, quæ ipsi ex-
plicare non possunt. idem de
pecc. & merit.

Responsio.

Non respondere, rusticorum
est. Plat. de scient.
Singulos interrogo, paucis re-
spondeo. ibid.
Ignorantia causa est responden-
di varia, & non eadem. idem
de Nat. nom.
Cum respondenti proponitur mul-
tiplex, quod non intelligit,
concessum est ei dicere: non in-
telligo. Arist. topic. 8.
Ad interrogationes multas non
est danda una responsio. Ari-
st. elench. 2.
Sapientibus responsi loco est si-
letium. Eurip. apud Plutar.
de vitios. verec.
Omnibus respondere, servile:
omnes despicere, stulti. idem
de Poët.

CONSI. ET OPI.

Consilium & opinio.

EX GRÆCIS.

Inter sapientiam, & igno-
rantiam media res est opi-
nio. Plat. de Amor.
Consilium res sacra est. Plat. de
Sapient.
Quoties quis aliquid alicuius
gratia querit, de illo ipso con-
sultatio est, cuius gratia ab-
quid queritur, non de eo, quod
queritur alterius gratia. idem
de Fortit.
Consilium non est de fine, sed
de iis, quæ sunt ad finem. Ari-
st. Rhet. 2.
Consilium vincit manus. apud
Stob.
De necessariis, & impossibili-
bus consultandum non est, sed
de contingentibus, & aliter se
habere potentibus, quam no-
stra potestate sunt. ibid.
Consulta oportet operari velo-
citer: consulere autem tar-
de. Arist. Eth. 6.
Consilium mulieris est inuili-
dum, pueri vero est imperfe-
ctum. idem Polit. 1.

CONSILIUM ET OPINIO.

83

Opportunitas non observata cum
omnibus in rebus affert ma-
lum, tum vero in admonen-
do detrahit utilitatem. Plut.
de Amic. & adulat.
Inter pocula non est admonen-
dum. ibid.
Quidam felicitatem rem esse
putant, ad quam admonitio
non possit accedere. ibid.
Plerique mortales opus habent
aliena prudentia consilioque.
ibidem.
In admonendo ne contentiosi,
& contumaces simus. ibid.
Istud haudquaquam fieri con-
venit, ut qui admonetur, vi-
cissim admoceat, & liber-
tatem opponat libertati. ibi-
dem.
Facillimum omnium est, ab alio
admoneri. Thal. apud Laert.
Principi consule non dulciora,
sed optima. Solon apud eun-
dem lib. 1.
Duo maxime sunt contraria
consilio: ira, & festinatio.
Bis ibidem.
Sana consultatio ex eruditione,
rerumque peritia, & experi-
mento contingit. idem.

Victoria tota posita est in bona
consultatione. Eurip. in Phen.
Inops consilij, felicitas. idem in
Con.
Noctu consilium à sapientibus
initur. idem.
Aliud deliberationis tempus,
aliud accusationis. Demosth.
Exord. 12.
Nihil decernendum ante rem
bene cognitâ. idem Exord. 19.
Sapiens sapientum est consi-
lium.
Prava consilia statim reprehen-
di maxime expedit. idem
exord. 56.
Caute admonenda, quæ lege a-
liqua sunt interdicta, aut po-
pulo ingrata. idem exarg. lib.
In magnis deliberationibus ma-
gno emendandum est fidele con-
siliu, & prudens. idem 1.
Olinth.
In deliberationibus Reipubl. a-
liis affectibus repudiatis, bo-
num publicum duntaxat est
spectandum. ibid.
In arduis consultationibus at-
tente cupideq. audiendi sunt,
qui consiliu dare voluit. ibid.
Graue est consilium coeundi so-

CONSILIUM ET OPINIO.

cietatem belli: cum iis præsertim, qui statim armis defendendi sunt. idem 1. Olinth. Oprabile est deliberantibus vel à meditati, vel ab impræmeditati offerri vtile cōsiliū. ibidem.

Non temere irruere, sed aliquid vtile præmeditati accedere debemus ad cōsiliū. ibid. Malum maximū hominibus, opinio falsa. idem de Rhet. Fortuna etiam in deliberationibus est quadam habenda ratio. Demosth. 1. Olinth.

In exhortando prodest auditoris prædicare virtutem, & felicitatem. ibid.

Prudentes ex omnium cōsiliis vtile facile deligunt. ibid.

In deliberationibus animus in omnes partes est versandus, omnia persequenda sunt tam commoda, quam incommoda, quæ eis sunt. ibid.

Facilius est inuenta cōsilia comprobare, q̄ inuenire. ibid. Inuentio cōsiliū est prudentis oratoris, electio autem prudentis auditoris. ibid.

Res ipsa ultro monet, quid oportet,

cōsiliūque attentis longè melius suppeditat, quam perplexa orationis conciones. ibid.

Exhortandi cunctantes optima ratio est, apponere, emulū: qui quod ipsi dubitant accipere, alij interciperere student. Demosth. 1. Olinth.

Sunt, qui aliis melius cōsiliū, quam sibi, salutēque suam negligant, alienam curent. ibidem.

Dura conditio est eorum, qui in dandis cōsiliis, & in gerendis rebus solent versari, cum eorum fides ex euentu soleat aestimari. idem 1. Olinth.

Diuersitas opinionum est causæ litis. Arist. Metaph. 5.

Opinio diuiditur in verum, & falsum: electio verò in bonum, & malum. idem.

Veritas apud sese vincit: opinio autem apud externos. Epict. apud Stob.

Perturbant homines non res ipsæ, sed rerum opiniones. ibid.

Opportunitas non obseruata in omnibus quidem in rebus ingens affert malum, cum

CONSILIUM ET OPINIO.

84

verò maxime in admonendo detrahit utilitatem. Plur. de Amic. & adulat.

EX LATINIS.

Cladiator in arena cōsiliū capit. Senec. epist. 22. Honesti bonis suadere, facillimum est. Quint. lib. 3.

Nulla sunt meliora cōsilia, quam quæ ignorauerit aduersarius, antequam facias. Veg. lib. 3.

Non est cōsiliū in vulgo. in hist. Sax.

Mala cōsilia pares euentus sequuntur. Lilius lib. 5. Dec. 1.

Præuata res semper offecere, officientque publicis cōsiliis. idem lib. 2. Dec. 2.

Cōsilia mala plerumque vincunt. idem lib. 5. Dec. 3.

Multa, quæ natura impedita sunt cōsilio expediuntur. idem lib. 10. Dec. 3.

Ab nullo genere non periculū est, si cætus, & cōsilia, & secretas cōsultationes esse sinis. idem lib. 3. Dec. 4.

Nemo melius cōsiliū dat, quam ipse facturus est. idem lib. 7. Dec. 4.

Qui fortune aut euentui sua cōsilia aprat, nusquam inuenit gratiam. idem lib. 2. Dec. 4.

Ad exhortationem præcipue valent imperia. Quint. lib. 5. Cōsiliū non habent scelera. idem lib. 7.

Semper apud sollicitos in deterrius prona persuasio est. idem Declam. 11.

In rebus magnis memoriāq̄ dignis cōsilia primum, deinde acta, postea euentus spectantur. Cic. 2. de Orat.

Hoc plerumque facimus, ut cōsilia euentibus pondereamus: & cui bene quid processerit, multum illum præuidisse: cui secus, nihil sensisse dicamus. idem pro Rab.

In persuadendo nihil est optabilius, quam dignitas. idem 2. de Orat.

Summi gubernatores in magnis nonnunquam tempestatibus solent à vectoribus admoneri. idem Philip. 7.

Successus bene cōsultorum in manu est. Erasmi. in Epist.

Nullo cōsilio quicquam magnas res aggredi, tyrannicum

CONSILIUM ET OPINIO.

est. ibidem.
Humana consilia castigantur,
quando cælestibus præferun-
tur. Max. lib. 1.

Timet, atque ei omnia deficere
videntur, qui in ipso negotio
cōsiliū capere cogitur. Cas.
de bell. Gall. lib. 5.

Consultantes de rebus dubiis
odio atque amicitia vacare
debent. Sall. in Coniur. Catil.

Quorundam consiliorum auto-
ritas, pro ratione est. Pl. 1. un.
lib. 1.

Acceper, & ad palmā per se cur-
surus honoris,
Si tamē horteris, fortius ibit
equus. Ouid. 2. de Ponto.

Gravior, & validior est decem
virorum bonorum sententia,
quā totius multitudinis
imperita. Cic. pro Planc.

Non exitus rerum tantum, sed
& hominum cōsilia legibus
puniuntur: minus quidē do-
lendum est re non perfectā,
sed puniendum certē nihilo-
minus. Cic. pro Milone.

Quot hominū, tot sententiæ, suis
cuique mos. Terēt. in Phorm.
Quæ volumus, & credimus, li-

venterque sentimus ipsi, reli-
quos quoq. sentire speramus.
Cas. de Bell. civil. lib. 2.

Vereor de viris doctis iudicare,
nē quorum opinionem impro-
bo, illos videar improbasse.
Gell. lib. 9.

Quod primū deserit infelices,
bona opinio est. in hist. Sax.
Opinio infinitos perdit. apud
Stob.

Opinio stultos distendit. ibid.
Nihil opinionis causa omnia
conscientiæ facito. Senec. de
Vita beat.

Gravior, & validior est decē
bonorum virorum sententia,
quā totius multitudinis
imperita. Cic. pro Planc.

EXSACRIS.

Solet recta opinio praviā cor-
rigere consuetudinem, &
praviā opinio rectam deprava-
re naturam. Aug.

Plerumque contingit, ut qui per
negligentiam de se male opi-
nari permittant, per semetip-
sos nulla unquam mala fa-
ciant. sed tamen per eos, qui se

CONSILIUM ET OPINIO.

85

imitati fuerint, multiplicius
delinquant. Greg.

Earum rerum non est scientia,
sed opinio, quæ pro ingenis
varia est. Laët.

Vbi absuit consilium, abest cul-
pa. Greg.

Nisi per consiliū fulciatur, val-
de fortitudo destruitur: quia
quo plus se prodesse conspicit,
eō virtus sine moderamine
deterius in præceps ruit. idē
in Mor.

Dare stulto consilium, charita-
tis est: dare sapiēti, ostentatio-
nis: dare verō tempore per-
uersitatis, sapientiæ. ibid.

Admonitio modica sufficit ti-
mentibus deum. Basil.

Modesti hominis est, a quocun-
que velle admoneri. Eras. in
Epist.

Plures sanat tempestiva admo-
nitio, quā sana obiurgatio.
ibidem.

Ea est hominum corruptela, ut
sepenumero bonum cōsiliū
atque sanum damno sit con-
sultori. ibid.

Consilium bonis datur, corre-
ctio errantes coercet. Amb.

Quid tibi prodest habere sa-
pientiam? si consilium neges,
si consulendi copiam inclu-
das: clausisti fontem, ut nec
aliis insuat, nec tibi proffit.
idem lib. 5. Offi.

Sint multi necessarij, unus ta-
men consiliarius. Bern.

Inducere consultationem, est
tollere dubium cōsultationis.
Tertul.

Plus utilitatis afferunt duo fi-
di monitores, quā multa
laudantium milia. Eras. in
Epist.

Cōsilia callida, & audacia pri-
ma fronte lata, tractatu du-
ra, euentu tristia. ibid.

Ex abundantia pietatis est, lu-
bricam aetate monuisse. Hier.
ad Saluinam.

Plurimū laudis iuvenes mori-
bus suis applicant, quoties de
negotiorū meritis ambigētes,
ad peritorū cōsilia decurrūt.
Cas. part. 2. lib. 1. Epist. 9.

Consilium imitari negligit im-
providus, sapientiam verō il-
le querit in altero, penes quē
est scientia magnitudo. ibid.
3. lib.

CONSILIUM ET OPINIO

Quidam omnia imprudenter agunt, & ipsis pro voto succedunt: quidā ad omnia consilio se disponunt, & semper in contrarium eis cedunt. *ibid.*

In magnorum discriminum angustiis, ubi domestica consilia remedium non inveniunt, eorum suffragia implorantur, quorum prudentiam in altioribus negotiis experientia diuturna approbavit. *ibid.*

Ubi publica iactura est, & dispendium commune, sicut dolor in universitatem se porrigit: ita communi consilio, & auxilium est utendum. *Petr. Rau.* Consiliarius bonus est, qui sibi consulit. *Amb. 1. Offic.*

Consilium peritorum ex apertis obscura aestimat, ex parvulis magna, ex proximis remota, ex partibus tota. scit enim qua via egredi debeat, & citio singula & distincte videt. *Petr. Rau. in Epist.*

Consilium mutare in melius, non est turpe. *apud Iurifcons.* Monitio praeceptum importat. *ibidem.*

Nouum factum, nouum consi-

lium expetit. *ibid.*

Bonorum iudicia non negligenda. *Amb. 1. Offic.*

Consilia nostra viribus nostris non tribuamus. *Greg. 1. mor.*

Consilia Dei occulta super nos timenda sunt. *idem Homi. 3. sup. Euang.*

Consilium religionis ab irreligiosis petere, non est consilium accipere. *idem 1. Reg.*

Consilium in rebus arduis non debet esse praeceptum. *idem Epist. 5.*

Consiliorum gubernaculum, lex diuina. *Cypr. lib. 2. Epist.*

Consilium Dei nemo, nisi spiritalis intelligit. *Aug. in lib. expositi. quæst. quart.*

Consilium misericordibus congruit. *August. lib. 1. de serm. domi. in monte.*

Consilium omne à Deo est, à quocumque proficiatur. *August. lib. 1. de doct. Christ.*

Consilia perfecta non sunt absque prudentia, & benevolentia. *Bern. in Epist.*

Opinio communis habet vim consuetudinis. *apud Iurifcons.*

Consulentem dominum qui non

FRATVS.

86.

EX LATINIS.

audiunt, audient finaliter condemnantem. *Bern. serm.* Persuasio certa per fidem est. *Chrysost. super Epist. ad Coloss. Homil. 4.*

Fraus.

EX GRÆCIS.

Portet eum, quicumque decepturus sit alium, ipse minime decipiendus, similitudinem & dissimilitudinem rerum cognoscere. *Plat. de pulch.*

Qui ab alio facile decipitur, & hoc non sentit, ipse etiam à se patitur saepe. *Ari. Elench. 2.*

Omnes homines non decipiuntur, nisi in eo, quod nesciunt: aut in eo, cuius cognitio non est valde manifesta. *idem Metaph. 4.*

Nequior est, qui decipit, quam qui decipitur. *Demost. Exor. 54.*

Nemo mirari debet, ab improbo homine esse deceptum, magis mirandum est, non esse deceptum. *Demosth. 1. Olynth.*

ET fera, et piscis, spe aliqua oblectata decipitur, quae putantur fortunae munera, insidiae sunt. *Senec. Epist. 7.* Sunt homines, qui rationem bono consilio à diis immortalibus datam, in fraudem malitiamque conuertunt. *Cicer. 3. de nat. Deor.*

Fallacia alia, aliam trudit. *Tertullian. in And.*

Quosdam decipere pro moribus temporum, prudentia est. *Plin. Iun. lib. 8.*

Fraus fidem in paruis sibi perfruit. *Liuius 3. Dec. lib. 8.*

Inter dormientem, & simulantem non est, nisi conscientia. *Quint. Declam. 8.*

Nihil à morientibus fingitur. *ibid.*

Nulla perniciēs vitae maior inueniri potest, quam cum in vita inest simulatio. *Cicer. 3. Offic.*

Fit plerumque, ut hi, qui boni aliquid asserre volunt, affingant aliquid quo faciant id, quod volunt leuius. *idem*

FRÆVS.

Philip. 1.
Ingeniosior est ad excogitan-
dum simulatio veritate. Pli.
Iun. in Paneg.

Ficta ad naturam cito redeunt
suam. Pub. Mim.

Quam plurimum natura va-
let: tamen in paucorum men-
sum spacio simulatio natu-
ra vincere solet. in hist. Sax.

Semper audius nefanda fin-
guntur. Quint. Decla. 18.

Disimulata actio melius su-
brepit. Quint. lib. 4.

Simulatio amicitie repugnat
maximè, delet enim verita-
tem, sine qua nomen amici-
tie valere non potest. Cicer.
in Lelio.

EX SACRIS.

Suspensione quod caret fraudi
est opportunius. Na 77.
Seductio semper habet boni co-
lorem. Chrysost.

Si castum me simulo, & aliud
sum in conscientia, habeo glo-
riam mercenarium, sed sup-
plicia peccatoris, & in com-
paratione duorum malorum,

leuius est in alium peccare
apertè, quàm simulare, &
fingere sanctitatem. Hiero.
sup. Esaiam.

Nulla res sic exterminat bo-
num, sicut simulatio. nam
malum sub specie boni cela-
tum, dum non cognoscitur,
non cauetur. Chrysost. super
Matth. 7.

Utinam tam facile esset presta-
re, quàm facile est simulare
bonitatem. Lact. lib. 6.

Quod maximè dissimulas, fre-
quentius exit in lucem. Hier.
in Epist.

Simulata equitas non equitas
est, sed duplex iniquitas, quia
iniquitas est, & simulatio.
August. sup. Psalm. 63.

Simulationem falsitatis nemo,
nisi subtilioris ingenij facit.
idem 26. mor.

Fingimus aliquando sine men-
dacio. August. lib. 2. quaest.
Euang.

Miserius est mentiendo fallere,
quàm mentientibus credendo
falli. idem.

Artes inimici sunt precau-
da. Ansel. sup. Epist. ad Cor.

FRÆVS.

CONSENSVS.

87

Non multum in vitio, aut de-
cipere, aut decipi posse. Hier.
Non meretur audire verita-
tem, qui fraudulenter inter-
rogat. idem.

Calumniatores convincere oportet,
interrogantes autem doce-
re. Chrysost.

Falsum exprimere detestabi-
lius est, quàm verum tacere.
apud Iurisc.

Nullius calumnia subiicien-
da sunt ea, quæ diu comproba-
uere. Eras. in Epist.

Vbi nulla insidia, virtus vera
vincit. ibid.

Falsitatis mater, similitudo.
August. lib. 2. Soli.

Falsitas non est in rebus, sed in
sensu. ibid.

Quæ simulantur, duplex sunt
peccatum. Aug. in Psalm. 63.

Calumniator iniuriam facit ho-
minibus. Basil. in Epist.

Consensus.

Cum proponitur obscurum,
non est contendendum sim-
pliciter. Arist.
Ipsa consuetudo assentiendi pe-

riculosa est, & lubrica. Cice-
2. Offic.

Impedire bonam rem est me-
lius, quàm consentire malè.
Cicer. 3. de leg.

Qui cōsentit, opus perficit. Au-
gust. de continent. cap. 1.

Nihil interest, vtrum scelus ad-
mittas ipse, an propter te ad-
mitti velis. idem lib. 2. de ma-
rib. Manich.

Non vincitur, sed consentit, qui
facile vincitur. idem in lib.
quaest. Noui & vet. test.

Stulti est hominis rebus incen-
tis temere assentiri. Lact. li. 3.

Consensus species, tacere, est. in
Hist. Sax.

Occidit & faciens, & consen-
tiens. Aug. sup. Psalm. 56.

Posito, vel concesso toto, cense-
tur posita, vel concessa quali-
bet pars totius. apud Iurisc.

Reprehensio.

EX GRÆCIS

Rebus malè succedentibus
iracundè succensere non
cōuenit. Plut. de tranq. anim.

R E P R E H E N S I O .

Non modo peccantes castiga,
sed peccaturos etiam cohibe.
Periand. apud Stob.

Temerarium est, umbram ho-
minis mortui affligere: viuos
castigare decet, non mortuos:
& ipsa iustitia mortuos vin-
dicat. ibid.

Amor simpliciter obiurgans,
magis premit. Eurip. apud
Plut. de amic. & adular.

Cum verecundè reprehendit
amicus, verecundiam gignit
in amico. ibid.

Exagitamur verecundia, &
dolore: cum arguimur apud
eos, quibus probari cupimus.
ibid.

Laus obiurgationi est admis-
cenda. ibid.

Reprehensio initium est bonæ
frugis. ibid.

Optimè ac iustissimè viuimus,
si quæ in alios reprehendi-
mus, ipsi nō faciamus. Diog.
lib. 1.

Amicum ad amicum conue-
nit libere dicere, reprehensio-
nes autem non clanculum di-
cere. Eurip.

Reprehensio, alienum bonū est.

apud Stob.

E X L A T I N I S .

Aliena vitia quisque re-
prehēdi mauult, quā
sua. Quint. lib. 2.

Sunt qui magis emendare vo-
lunt deos, quā se. Senec. E-
pist. 108.

Nulla sapientia naturalia vi-
tia animi, aut corporis ponit
tur, quicquid infixum et in-
gentum est, leuiter arte non
vincitur: alioquin haberet sa-
pientia rerum naturam sub
imperio, si omnia eraderet vi-
tia. Senec. Epist. 11.

Quantum potes, te ipsum coar-
gue, inquire in te, accusatoris
primum partes fungere, dein
de iudicis, nouissime de prece-
toris, aliquando etiam te of-
fende. idem Epist. 28.

Obiurgationes etiam nonnun-
quam incidunt necessaria, in
quibus vtendum est fortè &
vocis contentione maiore, &
verborum grauitate aciore.
Cicer. 1. Offic.

Nulli patientius reprehenduntur.

R E P R E H E N S I O .

88

tur, quā qui maxime lau-
dari merentur. Plin. Iun.
lib. 7.

Non satis est reprehendisse pec-
cantem, si non doceas recti
viam. Colum. lib. 7.

Aliena vitia in oculis habe-
mus, nostra a tergo sunt. Se-
nec. de ira lib. 2.

E X S A C R I S .

Non putes te amare seruū,
quando eum non cedis.
aut tunc amare filiū tuum,
quando eum non corripis: non
est ista charitas, sed languor.
Aug. de charit. sermo. 7.

Quæ peccantur coram omni-
bus, corā omnibus corripiēda
sunt, vt omnes timeant. qui
secretò peccauit in te, secretò
corripe, nam si solus nosti, &
eum vis coram aliis arguere,
non es corrector, sed proditor.
idem de verb. domin.

Qui potest emendare, & ne-
gligit, participem procul du-
bio se constituit: qui alterius
bonum iuuat, suum facit.
Greg. in reg.

Correctio errantes corripit, con-

silium bonis datur. Amb.

Dulcior est religiosa castigatio,
quā blanda remissio. idem.

Malum si comprimās tuum, re-
putabitur tibi ad iustitiam:
si alienum, ad gloriam. idem.

Tunc proteruos melius corripi-
mus, cum ea, quæ bene egisse
creditur, male acta demonstra-
mus: & unde adepta gloria
creditur, inde vtilis confessio
subsequatur. idem in past.

Iuuenēs plerunque seueritas
admonitionis ad profectum
dirigit: senes vero ad melio-
ra opera deprecatio blanda
componit. ibid.

Si is, qui corrigere mittitur, ira
superatur, opprimit antequā
corrigat. nam dum plusquam
debet, accenditur, sub iustæ
ultionis obreptu, ad immani-
tatem crudelitatis effrena-
tur. idem 21. mor.

Si ab increpatione idcirco reti-
cemus, quia contra nos insur-
gere derisionis odia formida-
mus: iam non lucra Dei, sed
nostra querimus. ibid.

Nonnunquam qui inter flagel-
lorum duriciem remanet in-

R E P R E H E N S I O .

correpti, dulci sunt admonitione mulcendi: nam plerunque quos cruciamenta non corrigunt, leuia blandimenta compefcunt. idem in past.

Sicut decretum, laudabileque est, reuerentia debitam, & honorẽ exhibere maioribus: ita rectitudinis, & Dei timoris est, si quid in eis correctione indiget, nulla dissimulatione postponere: ne totum corpus (quod absit) incipiat morbus inuadere, si languor non fuerit curatus in capite. ibid.

Coerceri omnino non potest animus; mala semel voluntate vitiatus, quia zelus sapere nescit, & ira consilium non habet. Chrysost.

Mutare rerum statum, procliuẽ est: mutare in melius, difficillimum. Erasmi in Epist.

Non amat, qui sinit impune peccare, si queat obfistere. ibid.

Quicquid lacerato animo dixeris, punientis est impetus, non charitas corrigentis. Dilige, & dic, quicquid voles. Aug. sup. Epist. ad Galat.

Non uniformiter secundum mensuram delictorum incrementationes quoque inferri debent, sed diligenter aspiciere eorum, qui deliquerunt, vires atque propositum: ne forte volens rupta sarcire, maiorem operetur diruptionem: & cupiens erigere collapsa, casum inferat grauiorem. Chrysost. in suo Dial. lib. 2.

Circa vitam tuam esto austerus, circa alienam benignus. audiant te homines parua mandantem, & grauia facientem. Chrysost. sup. Matt. 18.

Malum si perseuerat, augetur, & remediabile bonum est in peccato, accelerata correctio. Cas. 3. Epist.

Castigare videtur, quicumque dissentit. Laet. lib. 5.

Correctionem perdit, qui fallaciter viuunt. Greg. 17. mor.

Mansueti benigne corripicndi sunt, inquieti seuerẽ. Bernar. sup. Cant. ferm. 37.

Ex reprehensione nascitur confusio. Ansel. sup. Epist. ad Timoth.

Reprehensio generalis non vnus persona

E R R O R .

89

persona iniuria est. Hier. sup. Esaiam. lib. 7.

Et nunquam ferẽ non nocet laudator: sic semper prodest reprehensor. Erasmi in Epist. Altius vitis indormientes asperius inclamare necesse est. ibidem.

Reprehensio fieri debet, postquam perscrutatio facta est. apud iurisp.

Corripiant boni malos, ne cum eis hic flagellentur. Aug. serm. 143. de tempor.

Corripi debet frater a fratre etiam repugnans, & inuitus. idem Epist. 50.

Correctio inuidiosa res est. ibid.

Iuste alios reprehendit, qui non habet, quod in se alius reprehendat. Aug. in Psal. 5.

Correctio igne, & ferro vehementius operatur. Chrysost. sup. Epist. ad Heb. Homil. 31.

Corripere, ut prosit, Dei est. idẽ sup. Math. Homil. 13.

Corripere peccantem plus est, quam orare. idem sup. Act. 2. post. Homil. 24.

Reprehensurus alios a temeritate sit longissimus. Chrys.

contra Gentil.

Difficilius malum corrigitur, quod perfectionis etiam prosperitate fulcitur. Grego. 33. mor.

Error.

E X G R A E C I S .

Parvus error in principio, in fine fit maximus. Arist. 1. de cœl. & mund.

Non est in bello bis peccare. Lamachus apud Plut. in Apoph.

Fortiter, ac recte factis errata condonantur. ibid.

Error duorum in vnum cum conuenierit, maximum malum. Eurip. in Phœniss.

Quisnam sagittarius artis suae tam peritus est, ut non aliquando erret ab scopo? Demosth. 1. Olynth.

E X L A T I N I S .

Recti apud nos nomen obtinet error, ubi publicus factus est. Senec. in Epist.

ERROR.

Nemo sibi tantum errat, sed alieni erroris causa, & autor est. idem de vit. beat.
Nihil sentire est melius, quam praua sentire. Cic. pro Cluē.
In hoc errore vel prudentissimus quisq; versatur, quod plures amicos suos quam sunt, arbitratur. Plin. l. 1. lib. 3.
Nulla disciplina est, in qua non peccādo discatur. nam si quid perperam administratum cesserit improspere, vitatur quod sefellat, illuminatq; rectam viam docentis. Colum. lib. 1.
Et mala sunt vicina bonis errore sub illo.
Pro vitio virtus crimina sepe tulit. Ouid. 1. de rem. amor.

EX SACRIS.

Nonnullis errare profuit, sed in via pedum, non in via morū. Aug. in Epist.
Nimis peruersē seipsum amat, qui aut alios vult errare, ut error suus lateat. idem de Marcel.
Diligēdi sunt homines, ut eorū non diligantur errores. ibid.

Nihil grauius, quam errantem adeo deferere, ut se reuocare non possit. Amb. de Cain. & Abel.

Libenter errat, qui se errare nescit. Lact. lib. 2.

Error in pluribus est: correctio autem in paucis. Ambr.

Aberrare nunquā, magis diuinum, quam humanū. Tert.

Error intolerabilis est à iure reprobatus. apud iurisp.

Errorēs etiam fortissimi viti non potuerunt cauere. Amb. in Apog. Dauid.

Erroris proprium, ut quod tibi, etiam Deo displicere cogitet. Aug. lib. 2. de Genes. cont. Manich.

Errare non potest, qui nihil appetit: aut appetit, quod debet. idem lib. 2. de liber. arbitr.

Errandi occasio, mens crassa. idem de morib. Eccles. cap. 17.

Non errare, angelicum est: errorem defendere, diabolicum. idem lib. 2. de baptis.

Error ex eo est homini, quod sibi est incognitus. idem lib. 1. de ord.

Omnis erroris principium est de

EMENDATIO, ET PROPECTVS. 90

Scripturis non intellectis. idē in lib. 83. quast. quast. 69.

Emendatio, & propectus.

EX GRÆCIS.

Quod si tibi non facile forte fuerit, vniuersa omnino quæ sunt animi vitia extergere, ac penitus emulare: illa certe tibi tollenda, minuendæ sunt, quæ apparent maxima, primoque conspectu occurrunt. Plut. de Polit.

Non desperandum deceptos oratione falsa emendari posse. Demost. Exord. 35.

Primum indicium propectus est, amor vehemens: secundum asperam non habere viam: tertium reclamare prauis animi suggestionibus: quartum, præstare animum placibile, minimeq; irritabile: quintum, virtutem cognoscere ex collatione ad vitia: sextum, cum iudicio omnia legere, & ad bonam frugem traducere: septimum, quacunque vide-

ris exempla virtutum facere: octauum, ostentationē & rixas fugere: nonum, non capere applausum: decimum, Veneris neglectus. undecimum, perfructam deponere frontem: duodecimum, si pecces, correctionem admittere: tertiumdecimū, peccati etiam leuis suspitionē tollere: quartumdecimum, hostes in gratiam reducere: quintumdecimum, animum in fractum gerere aduersus fortunæ insultus: sextumdecimum, in somnis nihil flagitiosi videre: septimumdecimū, affectus noxios in se videre sedatores: decimumoctauum, virtutem, quā admiraris, emulari, & vitium illaudatum fugere: decimumnō incommoda virtuti inuicta non formidare: vicesimum, apertum & constans gerere peccus: vicesimumprimum, cauere peccata etiā minima. Plut. de propect. morū.

EX LATINIS.

Argumentum est in melius translati animi, quod m ij

EMENDATIO, ET PROPECTVS.

vitia sua, quæ adhuc ignorabat, videt. Senec. Epist. 6.
Tunc scito te esse omnibus cupiditatibus solutum, cum eo peruenieris, ut nihil Deum roges, nisi quod rogare possis palam. idem Epist. 10.
Agamus boni patrem familie, faciamus ampliora, quæ accepimus. maior ista hereditas à me transeat ad posteros, multumque adhuc restat operis, multumque restabit: nec ulli nato post mille secula præcludetur occasio aliquid adijciendi. idem Epist. 65.
Magna pars est profectus, velle proficere. idem Epist. 7.
Profectum tuum vitæ aestima, et tantum scire, quantum non cupis, no times. idem Epist. 116.
Plus proficit, si præponatur spes utilitatis futura, quam præteriti beneficii recordatio. idem 2. de Orat.
Non deprehendes quemadmodum tibi vir sapiens proficit, profuisse deprehendes. Senec. Epist. 47.
sunt qui prodesse non nisi pretiosa putant. Plin. Sen. lib. 29.

Potest videri satis emendatus, qui in odium eorum in quibus errauerat, ipse conuersus est. Quint. lib. 11.
Quædam emendatio, penitentia est. Quint. declam. 8.
Multos vidi et audiui, non modo qui primoribus labijs gustassent genus hoc vitæ voluptaria, et extremis (ut dicitur) digitis attigissent, sed qui totam adolescentiam voluptatibus dedissent, emeruisse aliquando, et se ad bonam frugem (ut dicitur) recepisse. Cicer. pro Marc. Cal.
Optimum, et emendatissimum existimo, qui ceteris ita ignoscit, tanquam ipse quotidie peccet: ita peccatis abstineat, tanquam nemini parcat. Plin. Iunior. lib. 8.
Ex vitio alterius sapiens emendat suum. Pub. Mim.

EX SACRIS.

Nouit Deus mutare sententiam, quando tu moueris mutare delictum. Ambrosius.

VTILITAS ET COMMODITAS. 91

Nos precedere potest ad vitam, quem nouissimum reputamus. Pet. Rau. in quad. Epist.
Malum cum perseuerat, augeatur. remediabile bonum est in peccato, accelerata correctio. Cas. 3. Epistol.
Emendatio vitæ non differenda. Aug. de verb. dom. sup. Mar.
De manu fugit ferientis, qui suam corrigit prauitatem. Greg. 18. mor.
Molesta non debent esse, quæ profunt. Chrysost.
Saluum est, quicquid pluribus profuit. Lact. lib. 3.
Virtutis finis est, in usus multorum diffundi. Eras. in Epist.
Nullam ætatem seram arbitror ad id, ut seipso, quisque melior euadat. ibidem.
Non placere pluribus, sed prodesse omnibus studendum. ibid.
Qui fratri prouidet, seipsum curat. Hier.
Nemo quantum proficit, nisi inter aduersa, cognoscit. Grego. 24. mor.
Non omnia omnibus profunt. Aug. lib. 1. contr. Cresconium.
Sicut cuique à Deo est parata mensura fidei, sic proficit. Aug. sermon. 44. de temp.
Proficere non semper in bono accipitur. idem in Psalm. 118.
Prodesse studeat, qui prodesse cupit. Bern. sup. Cant. serm. 23.
Proficere, proficisci est. idem in vigil. nat. domini. sermon. 2.
Profectus hominis: domus Dei est. Bern. ad soror.

Utilitas, & Commoditas.

EX GRÆCIS.

Utilitas quauis ratione oblata, repudianda non est, nisi pugnet cum honestate. Demosth. 1. Olynth.
Multæ speciem habent utilitatis, sed unum expedit. ibid.

EX LATINIS

Omnes experimus utilitatem ad eamque rapimur, nec facere aliter villo modo possumus. nam quis est, qui vitia fugiat? aut quis potius, qui ea non studiosè per-

m. iij

D A M N U M.

sequatur? Cicer. 3. Offic.

Nemo est quin putet expetendam esse maxime dignitatem, sed vincit utilitas plerumque. idem. 2. de Orat.

Cum utilitas ad se rapere, honestas contra reuocare ad se videtur, fit, ut distrahatur deliberando animus, afferatque ancipitem cogitandi curam. idem. 1. Offic.

Nostrae utilitates nobis omitte de non sunt, cum iis ipsis egeamus: sed suae cuique utilitati, quod sine alterius iniuria fieri possit, seruiendum est. idem. 2. de Offic.

Nihil tam utile est, quod in transitu proficit. Senec. Epist. 2.

EX SACRIS.

Non solum liberalitatis, sed etiam commoditatis est, aliquid de suo iure relaxare. Ambr.

Qui inutilis est omnibus, sibi utilis esse non potest. idem.

Commode fit, quod sine difficultate fit. apud iuriconsul.

Publica utilitas est cuiuslibet pri

uilegio preferenda. ibid.

Utilia non omnia, quae profutura videtur. Chrysost. sermon. 14. super Epistolam, ad Roman.

Damnum.

EX GRÆCIS.

Nequaquam facile est, qui multa aliis inferenda, ipsi non multa vicissim ab aliis patiantur. Plat. Epist. 8.

Damnum praestat turpi lucro. apud Stob.

Tum denique homines nostra intelligimus bona, cum quae in potestate habuimus, ea amissimus. Plaut. in Capt.

EX LATINIS.

Damnum est, id perdidisti, quod si volueris, emendatum est. Quint. declam. 3.

Non tam cumulus bonorum incutus esse potest, quam molestia discessio. Cicer. 2. Tuscul.

Male parva, male dilabuntur. idem. 2. Philip.

INDEX, IUSTITIA, ET IUDICIUM. 92

Non possunt in una ciuitate multum rem, atque fortunam amittere, ut non plures secum in eandem calamitatem trahant. Cic. pro lege Manil.

Parva amittere maius dedecus est, quam nihil parauisse. Salust. in bell. Iugurth.

Semper grauior est in paucitate iactura. Curt. lib. 4.

EX SACRIS.

Non sic sapit lucrum, quam dolet damnum. Aug. in sermo. de sanct.

Quanto minor est in possessione commoditas, tanto minor est in amissione dolor. Greg.

Damnum est commodi amissio. apud iuriconsul.

Damnum qui certat euitare potior est eo, qui certat lucrum querere. ibidem.

Damna parua nonnunquam magni lucrisunt causa. Greg. 3. Dial.

De damno alterius nemo lucrum expectet. idem in Reg.

Damna maiora timentes, celestis ira damna incurrunt. idem

libr. 6.

Damnum quis pati non debet, qui pro communi bono aliquid expendit. idem in Regist.

Iudex, Iustitia, Iudicium.

EX GRÆCIS.

A Mor, et odium, et proprium commodum faciunt saepe iudicem non agnoscere veritatem. Arist. Rhet. 1.

Qui magnis in rebus se iustitiae cultorem exhiberi vult, eum ius aliquando in paruis violare necesse est. Plut. de Polit.

Nemo potest simul esse et accusator, et iudex. Sap. apud Plut. in Apophth.

In seueritate iudicis sita est legum autoritas. Demost. contr. Mid.

Etiam religiosus iudex potest prauè iudicare. Demosth. aduers. Arist.

Iudicantes eadem mente praeditos esse oportet, quae legislatores. Lysias apud Stob.

INDEX, IUSTITIA, ET IUDICIUM.

Præstat parū bene, quā multa insufficienter determinare. Plat. de Scient.

Difficile est, nobis iudicare id non esse bonum, in quo naturaliter delectamur. Aristot.

Eth. 2.

Melius est iudicare secundum leges & literas, quā ex propria scientia, vel sententia. idem Polit. 2.

Mallet inter inimicos iudicare quā inter amicos. quippe ex inimicis alterum futurū inimicum. Bias apud Laërt. lib. 1.

Nunquam decernas, audias nisi tu prius ambos. apud Plat. de consult.

Nihil magis contrarium est iudicio, quā sine iudicio perscribere aliquem. Demost. advers. Arist.

Tum in omnibus iudiciis præteritam vitam considerare oportet, tum in illis causis maxime, in quibus ipsa vita accusatur. apud Stob.

Præclarissima virtutum est iustitia. Arist. Eth. 5.

Sine iustitia impossibile est ha-

bitari civitatem. idem Polit. 3.

Ad iustitiam exercendā utile est nonnunquam, & quod iustum est prætermittere. Plut. de curios.

Iugum stateramque ne transcendas, id est, plurimum fac iustitiam, nec eam ullo modo transcendas. Pyth. apud Plut. de educ. liber.

Iustitia est virtus animi, unicuique secundum dignitatem distribuens. Aristot. apud Diog. lib. 5.

Summo iure utere moderate: naus enim summa vi tensis rudentibus mergitur, erigitur iterum, si laxaveris rudentes. Eurip. in Orest.

Iustitia servans lucem, multos effugiet hominum sermones. idem in supplic.

Iustitiæ est, distributivam esse eius, quod est secundum cuiusque dignitatem, & tueri patrias consuetudines, & instituta, & servare scriptas leges, & veridicum esse in controversiis, & stare conventionibus. sectatur autem iu-

INDEX, IUSTITIA, ET IUDIC. 93

stitiam, & sanctitas, & veritas, & fides, & vitiorum odium. ibid.

Iustitia, harmonia & concordia est totius anime cum cōcinnitate. apud Stob.

EX LATINIS.

Odit iudex litigantis secretatatem. Quint. lib. 4.

Quod prudentior sit iudex in deprehendendo scelere, quā reus in admittendo: hoc esse in causa puto, quod alter tantum pro se cogitat, alter pro parte utraque. idem De-cla. 1.

Prætoris non solum manus à pecunia, & lucro, sed etiam oculi à libidinoso aspectu continentur esse debent. Max. libro. 4.

Ad penitentiam properat, citò qui iudicat.

Cum iudici dicenda sententia est, meminerit se Deū habere testē, id est, merem suam, quā nihil homini dedit ipse Deus diuinus. Cic. Offic.

Est sapientia iudicis in hoc, ut

non solum quid possit, sed etiam quid debeat, ponderet: nec quantum sibi permissum meminerit, sed etiam quatenus commissum sit. idem pro Rabir.

Nec contra rempub. nec contra iusuradum amici causa vir bonus faciet: nec si iudex qui dem erit de ipso amico, ponit enim personam amici, cum induit iudicis: nam si omnia facienda sunt, quæ amici velint, non amicitia tales, sed coniurationes putanda sunt. idem 3. Off.

Iudex bonus nemo esse potest, qui suspitione certa non moveatur. Cic. in Verr.

Scriptum sequi calumniatoris est: boni vero iudicis auctoritatem, voluntatemque defendere. quæ lex enim, quod senatusconsultum, quod magistratus edictum non infirmari, aut convelli potest, si ad verba deflectere voluerimus? consilium autem qui scripserunt, & rationem, & auctoritatem relinquamus. non enim ex verbis pendet ius, sed

INDEX, IUSTITIA, ET IUDIC.

verba seruiunt hominū consiliis, & autoritatibus nec verba veniunt in iudiciū, sed ea res, cuius causa verba in leges coniecta sunt. idem pro Caccina.

Tāto melior speratur magistratus, quāto sapiens fuerit. Plin. Iun. in Paneg.

Magistratū delicta indicāda grauius, quā plebeiorum.

Aestima iudicia, ne numeres. Senec. Epist. 29.

Maximum bonae sentētia praemiu est, bene iudicasse. Plin. Iun. in Paneg.

Breuissima est iustitia vindicta, cum facinus mēsurā poenae est. Quint. declam. 2.

Iustitia sine prudentia plurimū, poterit: sine iustitia nihil valebit prudentia. Cic. 2. Off.

Primum iustitia munus est, ut nulli noceat, nisi laceſſitus iniuria: deinde ut communibus pro cōmunibus utatur: priuatis autē ut suis. idem 1. Offic.

Solitario homini, atq. in agro degenti iustitia opinio necessaria est: atque ius etiam, qui

vendunt, emunt, conducunt, locāt, contrahendūq. negotiū implicātur, iustitia ad rē gerendā necessaria est: cuius tāta vis est, ut ne illi quidē, qui maleficio, & scelere pascuntur, possint sine vlla particula iustitiae viuere. idem Off. 2.

Totius iustitiae nulla est capitalior pestis, quā eorum, qui tunc cum maxime fallūt, id agunt, ut boni viri videātur. idem 2. Off.

Officiū sciētia antepōnda sunt officia iustitiae. Consideratē enim agere plus est, quā cōsiderare prudenter. ibid.

Nihil aliud iustitia est, quā iniustitia priuatio. Gel. lib. 5.

Egregium in primis est ut foris, ita domi: ut in magnis, ita in paruis: ut in alienis, ita in suis agitare iustitiam. Plin. Iun. lib. 7.

Ius laborat, non extinguitur. Liuius lib. 2. Deca. 3.

Omnia sunt incerta, cum a iure discessum est. Cic. ad Papir. Nihil est iuri tam inimicum, quā vis. Cic. pro Caccina.

INDEX, IUSTITIA, ET IUDIC. 94

Maximē ducuntur quidam, ut eos iustitiae capiat obliuio, cum in imperiorum honorem, gloriāue cupiditatem inciderint. Cic. 1. Offic.

EX SACRIS.

Iustum est homines propter iustitiam diligere, non autē propter homines iustitiam postponere. Greg. in Reg. Iustitia vincit odium. in hist. Sax.

Facile deuiat a iustitia, qui in causis non deum, sed homines pertimescit. Chrys.

Iustitia sine misericordia non est iustitia, sed crudelitas: sicut & misericordia sine iustitia, non est misericordia, sed fatuitas. idem.

Iustitia est animi libertas, triuens unicuique suam propriam dignitatem, maiori reuerentiam, pari concordiam, minori disciplinam, Deo obedientiam, sibi sanctimoniam, inimico patientiam, egeno opusam misericordiam. Ans. cur Deus homo.

Iustitia temperata sit. Ambr. de Vid.

Vigor iustitiae semper feruidus sit, sed nunquā praeceptus. Bern. Iustitia actio, libertas dicitur.

Ans. sup. epist. ad Rom. Non sufficit Christiano, v-

nam partē iustitiae implere, cum vtrāq. praecipitur. Hier.

Sicut nonnunquam grauius est peccatum diligere, ita nequius est, odisse iustitiam, quā nō fecisse. Greg. 5. mor.

Iustitia regis, pax est populorum tutamen patriae, immu-

nitās plebis, temperies aeris,

serenitas maris, terra fecunditas, solatium pauperum, cu-

ra languorum, gaudium hominum, hereditas filiorum,

& sibi met ipsi spes futurae beatitudinis. idem.

Regula iustitiae manifesta est, quod a vero non deceat decli-

nare bonum virum, nec dam-

no iusto afficere quēquam, nec aliquid dolo amectere

rei suae. Ambr. de Off. Iustitia est constans, & perpe-

tua voluntas, ius suū unicuique tribuens, non quantū ad

INDEX, IUSTITIA, ET IUDIC.

actum, sed quantum ad effectum. apud Iuriconsul.
Vera iustitia compassionem habet, & non ex odio, sed ex bono zelo coercenda. apud eosd.
Iuris praecepta tria sunt, honeste vivere, alterum non ledere, ius suum unicuique tribuere. ibi.
Iustitia etiam hostibus debetur. Ambr. in Epist.
Ius commune natura priuatum usurpatio facit. idem. 1. Offic.
Iustitia praeposenda est pietati. Greg. 19. mor.
Eonorum causa, iustitia est. idem. 26. mora.
Vnde agnoscitur, quid est iustitia, inde eruditur, ut videat, quid est culpa. idem. Mor. 31.
Summum in regibus bonum est, iustitiam colere. idem. Epist. 119.
Iustitiam diuinam post peccatum non timere, periculosum. in 1. Reg.
Non sensus, sed animus in falso iudicando fallitur. Aug. lib. 12. de Genes.
In paupertate equitatem seruare, noua ac perfecta iustitia est. idem in Quaest. ex utroque testam.
Sine iustitia ne Iupiter quidem principem agere potest. Lud. Viues sup. August.
Iustitia sola respicit. siestentatur. Aug. 2. de Ciuit. Dei.
In iustitia sua inflatus. Deo, odibilis est. idem sup. Psalm. 41.
Humana iustitia, iniustitia, si diuinitus districte iudicetur. idem 21. Mor.
Iustitiam falsam habentes, alios despiciunt. Gre. in Euag. Homil. 34.
Iustitia via est, per quam ad iustitiam venitur. Bernar. in Epiph. dom. Serm. 4.
Iustitiae prima portio, non peccare: secunda, per penitentiam damnare peccatum. idem in Annunc. beat. Mar. Ser. 1.
Iustitiam cum feceris, fac & pacem. idem de Verb. Apo.
Modum iustitia querit. Bernar. de Consid. lib. 1.
Iudicium vendi non debet. August. epist. 54.
Damnatur ubique praecipit iudicium, sed potissimum in exitum.

INDEX, IUSTITIA, ET IUDIC. 93

Iudicium absolutum non debet esse in rebus dubiis. Gre.
Dives cito iudicium corrumpit muneribus: pauper autem dum non habet, quod offerat, non solum audiri contemnitur, sed etiam contra veritatem opprimitur. idem 3. de Summo bono.
Iudicium temerarium magis nocet iud. cantu, quam iudicatio. Aug. lib. 2. de Serm. dom. in monte.
Non firmum decretum potest esse, quod non plurimorum vi debetur habuisse consensum. Cypr. Epist. lib. 2.
Quicumque consanguinitate, aut amicitia, aut e diuerso hostili odio, inimicitia in iudicando ducitur, praeruit iudicium dei Christi, qui est iustitia. Hier.
Iudicium Dei imprecari, male dicentis est. August. sup. Psalm. 73.
Sine iudicio nemo debet condemnari. Greg. in Reg.
Iudicium in alium non ferimus, nisi quia illos honoratiores reputamus. Bernard. sup. Cant. Serm. 16.
Iudicij censuram ira eneruat, mollior affectus precipitat. idem de Consid. lib. 3.
Ignorantia iudicis saepe fit calamitas innocentis. Aug. lib. 9. de Ciuit. Dei.
Mitigat iudicem pudor reorum: excitat autem pertinetia denegantium. Ambros. de Cain, & Abel.
Iudicis non est, sine accusatore danare. Ambr. 1. ad Corint.
Mitigat vim doloris considerata equitas ferientis. Greg.
Corrupto est, quicquid offertur lite pendente. Chrysost.
Apud bonos iudices satis habent firmitatis vel testimonii sine argumentis, vel argumenta sine testimoniis. Laet.
Iudex peccatis veniam dare non potest, quia voluntati seruit aliena: deus autem potest, quia est legis suae dispensator, ac iudex. Laet. de ira Dei.
Iniquum iudicem dicimus, non qui iniuste iudicat, sed qui in-

IVDEX, IVSTITIA, ET IVDIC.

gidus est, & parum reo fa-
uens. Erasmi in Epist.

Vos non attenditis merita cau-
sarum, sed personarum: non
iura, sed munera: non quod
ratio dicat, sed quod volun-
tas affectet: non quod sentiat,
sed quod mens cupiat: non
quod liceat, sed quod lubeat:
nūquam in vobis est, ita sim-
plex oculus, ut totum corpus
sit lucidum: sed aliquid sem-
per admittitis fermēti, quo to-
tam massam corrumpitis. In-
noc. lib. 2.

Pauperum causam cum mora
negligitis, diuitum causam
cum instantia promouetis, in
illis rigorem ostenditis: in i-
stis ex mansuetudine dispen-
satis: illos cum difficultate re-
spicitis: istos cum facinore tra-
ctatis: illos negligenter audi-
tis: istos subtiliter auscultat-
is. ibid.

Alienum te à personis omnium
redde iudicio, ac propter iusti-
tiam in iudicio pauperem
non defendas, nec propter gra-
tiam diuiti indecenter assi-
stas, aut si non potes facere,

cognitionē respue causarum.
Hieron. ad Damas.

Non vos iudicetis maleuolos es-
se, quando alterius crimen iu-
dicatis: magis quippe nocen-
tes estis, si fratres vestros,
quos iudicando corrigere po-
testis, tacendo perire permit-
tatis. August. de Comm-
vit. cler.

Noli querere fieri iudex, nisi
valeas virtute irrumperē in
quitates. Greg. in Homil.

Lucem debet aspicere, qui de te-
nebris vult iudicare. idem.

Facilius est de alienis iudicare,
quā de suis. Laet. lib. 2.

Advocatus potest vendere pa-
trocinium suum: consultus po-
test viderē consilium suum:
iudex autem non potest ven-
dere sententiam suam. apud
Iurisconsul.

Apud misericordem iudicem
nunquam sine venia culpa re-
linquitur. Greg. 27. Mor.

Iustus iudex transfert se in per-
sonā proximi. idem 19. Mor.

Iudicem aditurus, patronum
conquirat. idem in Euang.
Hom. 33.

INIUSTITIA, ET MALEFICIUM 96

Iudex utrique parti litiganti
se exhibeat communem. idē
in regist.

Iudex habeat actionem distri-
ctam, & linguā mitem. ibi.

Iudex citius ad preces flectitur,
si à prauitate sua petitor cor-
rigatur. ibid.

Nemo bene iudicat, quod igno-
rat. idem 27. mor.

Qui quos vult iudicat, iudicari
ferat. Aug. Epist. 174.

Apud iustum iudicem sola
conscientia propria timenda
est. idem sup. Psalm. 37.

Iudices criminum suorum me-
mores misericorditer agere
possunt. idem Epist. 54.

Iudex noster sit Deus. Aug. in
orat. de quinque her.

Iudex per præconem loquitur.
idem tract. 13. expos. Euang.

Iudicis potestas non potest ex-
cedere ultra, quod in iudi-
cium deductum est. apud Iu-
risconsul.

Iustitia radix est vite. Chry-
sost. sup. Epist. ad Rom.

Publicum ius est, quod princi-
paliter spectat ad communē
utilitatem. apud Iurisconsul.

Iniustitia, & male-
ficium.

EX LATINIS.

Nullum nefas est sine exē-
plo. Senec. Epist. 76.

Tuta esse scelera possunt, secuta
non possunt. idem Epist. 98.

Nullum scelus impunitum est,
quia sceleris in scelere suppli-
cium est. ibid.

Dignum est odio scelus, quod
non habet causam. Quint. li. 7.

Difficillima est cuiusque gra-
uissimi sceleris fides. idē li. 4.

Scelera non habent consilium.
idem lib. 7.

Præter animum nihil virum ha-
bet parricida. idem Decla. 1.

Omnia facinora causas aut de
cupiditate, aut desimulati-
bus trahunt. idem Decla. 15.

Nemo parricidæ supplicio mise-
ricordia commouetur. Cicer.

4. Tusc.

Summorum facinorum ipsa im-
manitas, innocentia est. Quint.

Declam. 10.

O superbiam inauditam, in fa-
cinore gloriari. Cicer. ad Bru-

INIUSTITIA, ET MALEFICIUM.

tum.

Eo quisque scelerator est, quo minore causa ab honesto abducitur. *Erasm. in Epist.*

Facinore admissio ad sanitatem reuerti pudet. *Cæsar de bell. Gall.*

Vnius hominis aut temporis scelus toti nationi perpetuam labem, & dedecus immitrit. *Demosthe. 1. Olyn.*

Homo sacra res, iam per iocum & ludum occiditur. *Sene. Epist. 96.*

Mors per omnes it, qui occidit, consequitur occisum. *idem Epistol. 94.*

Fælicius est palam occidisse, quem timeas. *Quint. Decla. 4.* Occidi non est pœna, sed exitus. *idem Declam. 11.*

Lucrifacit mortis atrocitatem, quisquis laudatus occiditur. *ibid.*

Nihil est crudelius morte hominum, quos populus occidit. *ibid.*

Cædes manifesta expiatur salutem pecunia. *Liuius 1. Dec. lib. 1.*

Inuidiosa res est sœminas occi-

dere. *Eurip. in Polid.*

Quisnam hominum est? quem tu cõtetum videris uno flagitio. *Iuue. Sat. 10.*

Iniustitia vitium est animi, quo amplius, quàm par sit sibi sumunt. *Arist. de virtut. & vit. diuisione.*

EX SACRIS.

Qui sine publica administratione maleficium occidit, velut homicida iudicabitur. *Augu. 1. de Ciuit. Dei.*

Nihil interest utrum ferro, an verbo occidas. *Lact. lib. 6.*

Tot occidimus, quot ad mortem quotidie tepidi & ta-centes videmus. *Gregor. sup. Ezech.*

Qui bonum odit in homine nîr, quid homicida poterit appellari? adhuc viuit homo, & iam est reus mortis. *Bern. in quod. ferm.*

Maleficium nullum sine formidine est, quia nec sine conscientia. *Tertul.*

Maleficio præda coniuincta est. *Lact.*

L E X.

97

Lex.

EX GRÆCIS.

Legum latio ad regem per-rinet. *Plato de regno.* Lex est veritatis imitatio. *ibid.* Lex est veritatis inuentio. *ibid.* Sicut optimum animalium homo lege fruens: sic pessimum animalium est homo à lege & iustitia separatus. *Arist. Polit. 10.*

Sententia communis, qua vim suam in plures potest extendere, non est despicienda, sed dum uni negotio propriè conuenit, ad similia nihilominus traducenda est. *Plut. de Poët.* Vtere legibus antiquis: obsoletis vero recentibus. *Demetr. Phal.*

Optima ciuitas est in qua omnes legem non minus, quàm tyrannum timeant. Bias apud Plut. in conu. 7. *Philos.* Ciuilia iura violari possunt, natura non possunt. *idem in Apoph.*

Paucis legibus opus est paucis loquentibus. *ibid.*

Lact.

Non est immunis à scelere, qui ut faceret, impetrauit. *Cypr. lib. 2. Epist.*

Scelus vindicta sequitur. *Cypr. lib. 4. Epist.*

Non est magni negotij occidere. *Erasm. in Epist.*

Ita scelera festinant, quasi contra innocentiam festinatione præualeant. *Cypr. Epist. 1.*

Ludere nemo non potest. *Eras. in Epist.*

Parricidis legem nullam Solon constituere voluit. *August. lib. 3. de Ciuit. Dei. cap. 6.*

Homicidij radix, iracundia est. *Chrysost. sup. Matt. Hom. 17.*

Homicidium, diaboli opus. *ibid.*

Magister autor factus malitiæ, maius meretur supplicium. *idem sup. Epist. ad Cor. Homil. 9.*

Nocens est, qui aut innocenti nocet, aut nocenti parcat. *Chrys.*

Iniustitiam satius est ferre, quàm facere. *August. lib. 2. confess.*

Ciuitati nihil tam inimicum, quàm iniustitia. *idem lib. 2. de Ciuit. Dei. cap. 21.*

L E X.

Leges hominum, non homines
legum esse dominos oportet.

Paus. ibid.

Lex est hominibus temperatis
Deus, intepetratis vero volu-
ptas. Plat. Epist. 9.

Si quis omne genus legum pro-
poneret hominibus, et opti-
mas sibi consideratis omnibus
deligere iuberet singuli suas
recepturi essent. ita quilibet
omnium longe praestantissi-
mas suas leges existimât. He-
rod. apud Stob.

Qui paucis utuntur legibus, non
habent opus legibus. ibid.

Qui legibus seruit, diis seruit.
Plato de legib. Dial. 6.

Necessarium est, naturae condo-
lere: legi autem suffragari.
Bias ibid.

Oportet leges acriter statui: mi-
tius autem, quam ipse iubet,
pœnas sumere. Senec. apud Sto.

E X L A T I N I S

Non agnoscunt leges ac in-
ra miseros. Quint. De-
cla. 11.

Legibus proposita sunt suppli-

cia vitis: prœmia autem vir-
tutibus. Cicer. 1. de Orat.

Principio leges tales sint, quae
non ad opes, pecuniâsque com-
parandis, nec ad libidines
mentes conuertant, sed cum
tria sint: anima, corpus, pecu-
nia, virtutem animi maxime
anteponat. secundo vero, vir-
tute corporis: tertio, ultimoque
gradu pecuniarum pretiis
collocent, animo, corporisq; mi-
nistrans. Plat. Epist. 9.

Leges sunt inuenta, quae cum
omnibus una, eademque vo-
ce loquerentur. idem 2. Offic.

Nihil est tam ad ius conditio-
nemq; naturae, quam lex: sine
qua nec domus ulla, nec ciui-
tas, nec gens, nec hominum v-
niuersum genus stare, nec re-
rum natura omnis, nec ipse
mûdus potest. idem 3. de leg.

Maiores hereditas venit vniuersum
que nostrum à iure, et legibus,
quam ab iis, à quibus illa bo-
na relictâ sunt: nam ut per-
ueniat ad nos fundus testa-
mento opus est: ut retineamus,
quod nostrum factum
est, sine iure ciuili non potest.

L E X.

98

idem pro Cæcin.

Silent leges inter arma. idem
pro Mil.

Hoc spectant leges, hoc volunt:
incolumen esse ciuium con-
iunctionem. idem 3. Offic.

Ut corpora nostra sine mem-
bris: ita ciuitas sine lege. idem
pro Cluent.

Ut ex medicina nihil oportet
expectare proficisci, nisi quod
ad corporis utilitatem spectat,
quoniam eius causa est insti-
tuta: sic à legibus nihil con-
uenit arbitrari, nisi quod rei-
pub. conducatur, proficisci: quo-
niam eius causa sunt com-
parata. idem 1. de inuent.

Publica instituta priuata pie-
tate preferenda iudico. Max.
lib. 2.

In minimis quoque rebus, om-
nia antiquae consuetudinis mo-
menta seruanda sunt. idem
lib. 2.

Nô aliquid in uniuersum, quod
quasi certam formam ha-
beat, constitui potest. Plin. Iun.
lib. 10.

Respice quid moncant leges, quid
curia mandet. Iuuen. Sat. 8.

Legibus solui licet in casu op-
portuno. Lin. lib. 10. Dec. 1.

Legum imperia potentiora, quam
hominum. idem lib. 2. De-
cad. 1.

Lex noua semper abrogat anti-
qua. idem lib. 3.

Res fortis, lex est, si principem
habeat. Pub. Mim.

Improbis orator leges subuer-
tit. idem.

Legum finis est conseruatio bo-
norum. Demosth. in Epist.

In legibus sita est iudicium au-
toritas. idem Cont. Mid.

Legum autoritas sita est in se-
ueritate iudicis. ibid.

Legum autoritas prauitati cō-
suetudinis anteferenda. idem
cont. eund.

Non quantum valeat decretum,
sed voluntas scriptoris atten-
denda est. idem aduers. Arist.

Non indulgendum leges de in-
dustria violanti. Demosth.
aduersus Theoc.

Si esset ista cognitio iuris ma-
gna, ac difficilis, tamen uti-
litas magnitudo deberet ho-
mines ad suscipiendum di-
cendi laborem impellere. Ci-

L E X.

cer. 2. de Orat.
Veri iuris, germanæq; iustitiæ
solidam, ac expressam imagi-
nem nullam habemus, um-
bra, & imaginibus utimur.
idem 3. de Offic.
Iura inuenta metu iniusti. Ho-
rat. lib. 1. Serm.

E X S A C R I S.

Qui lege accepta nati
sunt, plerique lucem
non viderunt. Grego. libr. 4.
mor.
Lex omnium artium, ipsa veri-
tas. Aug. de verb. relig.
Leges multa concedunt, quæ di-
uina providentia puniuntur.
idem lib. 1. de lib. arbit.
Legibus malis boni probantur:
bonis mali emendatur. idem
lib. 3. contr. Cresc.
Puniuntur acrius, qui sub ma-
nifesta lege peccant. idem in
quæst. ex utroque test.
Ratio legem commendat. Tert.
de corona milit.
Patrum instituta non temere
deserenda. Basil.
Leges conscientiam punire non

possunt. Lact. de ira Dei.
Lex pauciloqua est, personarum
autem infinitæ circumstan-
tiæ. Erasmi in Epist.
Factæ sunt leges, ut earum me-
tu coerceretur audacia, tutaq;
sit inter improbos innocentia,
& in ipsis improbis formi-
dato supplicio refranetur ni-
cædi facultas. Isidor. 2. Eth.
Qui legem carnaliter accipit
insulsum cibum comedit. Gre-
go. lib. 6. mor.
Laborem legis Christus muta-
uit in libertatē. idē. 28. mor.
Lex a loco vim habet. idem ad-
uersus iud. Orat. 4.
Erit lex iuxta, possibilis, secun-
dum naturam, secundum co-
suetudinem patriæ, loco, tem-
porisque cōueniens, necessaria,
utilis, manifesta quoque, ne
aliquid per obscuritatem in
captione contineat, nullo pri-
uato commodo, sed pro com-
muni utilitate ciuium ascri-
pta. ibid.
Lex est constitutio populi, quæ
maiores natu simul cum ple-
bibus aliquid sanxerūt. apud
iuriconsf.

V I O L E N T I A.

99

Lex est testatoris voluntas. ibi.
Ratio legis, est anima legis.
ibidem.
Ratio naturalis sufficit pro le-
ge. idem.
Constitutio noua publicata,
non ligat absentes, & in-
firmos tempore publicationis.
ibidem.
Lex natura maior est, quàm le-
gum perscriptio. Ambr. 1. de
Abrah.
Metu legum coercenda vitia.
August. Epist. 54.
Legibus terrenis etiam aliquā-
do sancti utuntur. idem libr.
2. cont. Polic.
Leges sunt instrumenta mun-
datoria. idem serm. 22. de
verb. Apost.
In plebem vim habent leges, in
potentes mutæ. Pius Papa a-
pud Platinam.
Res grauioribus armis, nō legibus
desiniuntur. ibid.
Iura humana per reges Deus
gentibus tribuit. August.
tract. 7. expos. Euang. Ioann.
Lex vniuersalis est, nemini fa-
ciendum, quod pati non vis.
idem lib. 2. de ordine.

Lex habens plures intellectus,
non potest præcisè ad discipulo-
nem causarum allegari. apud
iuriconsf.
Lex malitiæ hostis est. Chry-
sost. sup. Epist. ad Roman.
serm. 12.
Leges communes sunt, etiam si
solum ad viros videantur te-
dere. Chrysost. sup. Matth.
Homil. 17.
Lex legislatori subiecta est. idē
sup. Matth. Homil. 21.
Legis exercitia corrigunt ani-
mam. ibid.
Lex non inuenitur absque pæ-
na. idem sup. Act. Apost.
Homil. 5.

Violentia.

E X G R A E C I S.

Nillum violentum est per-
petuum. Arist. de cæl.
& mund.
Vi nihil agendum. Cleob. apud
Diog. lib. 1.
Violentia comites habet, inimi-
citiā, atq; periculum. apud
Stob.

VSUS, ET CONSVETVDO.

EX LATINIS

Non qui iussus aliquid agitur, miser est, sed qui inuitus. Senec. Epist. 62.
Longam facit operam, quod repugnamus. Quint. lib. 12.
Multo plura sunt, qua negantur, cum praestant inuiti. Quint. declam. 5.
Quicquid in alicuius honorem inuentum est, desinit privilegium vocari, si cogas. Quint. declam. 7.
Genus seruitutis est, coacta libertas. ibidem.
Nulla pena est, nisi inuito. idem declam. 11.
Non modo quod non possumus, sed neque quantum possumus quidem cogimur. Cat. maior.
Quicquid imperio cogitur, exigenti magis, quam praestanti acceptum refertur. Max. in Epist.
Violento civiliter resisti solet. apud Terent. in Eunu.
Nihil tam facile est, quod non fiat difficile, si inuitus feceris. in Hist. Sax.
Nihil iuri tam inimicum, quam

vis. Cicer. pro Cacin.
Vi opus est, ut vim repellamus. Curtius lib. 8.

EX SACRIS.

Inuitus, et volens, et nolens potest esse. August. de duab. anim.
Inuitus qui facit, etiam voluntate fecisse videtur. idem de spir. et anima.
Nemo inuitus bene egit, etiam si bonus est, quod agit. Aug. Violentorum non est adiutor. Deus. Greg. lib. 10. mor.
Violentia est caelis inferenda. idem sup. Psalm. 7.
Non omne, quod visumitur, iniuriose aufertur. August. Epist. 54.
Cogi homines, et non docere inutile est. Epist. 127.

Vlus, & consuetudo.

EX GRÆCIS.

Multa, quae naturaliter non sunt delectabilia, cum assuescunt, delecta-

VSUS, ET CONSVETVDO.

100

EX LATINIS.

bilia fiunt. Trist. Rhet. 1.
Omne consuetum est delectabile. ibid.
Quod consuetum est, vel innatum est. ibid.
Omne in consuetum est obscurum. idem Top. 6.
Consuetudo est altera natura. idem Phys. 2.
Consuetum semper est notius. idem Metap. 2.
Quam vim habeat consuetudo, leges ostendunt, in quibus plus valent fabulosa, et puerilia cognitione de ipsis propter consuetudinem. ibid.
Non parum differt à inuentute, sic, vel sic assuescitur, sed multum. idem Eth. 2.
Optimam tibi viuendi rationem elige, eam tibi iucundam reddet consuetudo. Plut. de vit. cap. ab inim.
Non tam durum est non accipere, quam solitum non accipere. Xenoph. apud Volat.
Quicumque non consuevit gustare mala, fert quidem, sed dolet cervicem imponens iugo. Eurip. in Hecub.

Tardum est et rarum, quod usus docet, quicquid natura tradit, et equale est omnibus, et statim. Sen. Epist. 122.
Res sordida est, crita, et vulgari via viuere, idem Epist. 123.
Inter causas malorum nostrorum est, quod viuimus ad exempla, nec ratione componimur, sed consuetudine abducimur. idem Epist. 124.
Consuetudinis magna vis est, pernoctat venatores in niue, in montibus vri se patiuntur. Cicer. 2. Tusc.
Consuetudo laborum perpersionem efficit faciliorem.
Consuetudo peccandi maleficij remouet dubitationem. Cice. 2. ad Herenn.
Alienis magis, quam nostris vitimur. Plin. Senior lib. 29.
Placet assuetudine vultus.
Qui semel imbuerit, mugas nutricis amabit,
Qui refugit matrem. Auson.
Quod male fers, assuesce, feres
n. iij

VSUS, ET CONSVETVDO.

bene, multa vetustas
Lent. Ouid. 2. de art. amand.
Grauissimum est imperiū con-
suetudinis. Pub. Mun.
Gutta cauat lapidem, consumi-
tur anulus usu,
Et teritur pressu vomer adū-
cus humo. Ouid. 4. de Pont.
Qua ex usu sunt, non timetur.
Veg. lib. 3.
Consuetudo domina est verbo-
rum. in Hist. Sax.

Vsus & inuentorum ab aliis
scientia, & dispositio, puta,
relicta nobis medicamenta,
quibus sanarentur oculi. Se-
nec. Epist. 65.
Quaecunque attribuit conditio
nascendi, & corporis tempe-
ratura, cum multum se diu-
que animus composuerit, ha-
rebunt. Liu. 3. Dec. lib. 3.

EX SACRIS.

Ipsa mutatio consuetudinis,
etiam quae utilitate adiu-
uat, nouitate perturbat. Au-
gust. lib. 1.
Facile cor humanum omnibus,
quae frequenter, adharet. Ber.

Consuetudo debitores facit. idē.
Aegre reprehendas, quod finis
consuescere. Hier. ad Letam.
Consuetudo, quasi secunda, &
quasi affabricata natura di-
citur. August. lib. 6. de
musica
Solet recta opinio prauam de-
prauare consuetudinem, &
praua opinio rectam deprauare naturam. idem. de doct.
Christ.

Peccata quāuis magna, & hor-
renda cum in consuetudinem
venerint, aut parua esse, aut
nulla creduntur: vsque adē
ut non solum non occultan-
da, verum etiam praedicanda,
diffamandaque credantur.
Aug. in Ench. cap. 82.

Vincere consuetudinem, dura
est pugna. idem sup. Psal. 30.
Consuetudo est ius quoddā mo-
ribus constitutum, quod pro
lege suscipitur, & tenetur,
cum ea deficit. Isid. li. 2. Eth.
Consuetudo auctoritati cedit:
prauum usum lex, & ratio
vincat: cum vero nec sacris
canonibus nec humanis legi-
bus consuetudo obuiare mon-

ABVSIO.

101

stratur, inconcussa seruanda
est. Isid. in Synon. lib. 2.

Cōsuetudo sine veritate, vetu-
stas erroris est. Cyp. in Serm.
Cōsuetum quicquid est, semper
praesumitur. apud iuricons.
Consuetudo est optima inter-
pres. ibid.

Consuetudo, quae sine peccato
seruari non potest, non valet.
ibidem.

Consuetudo habet potestatem
principis. ibidem.

Consuetudo facit contractum
usurarium haberi pro non
usurario. ibid.

Consuetudine non est rece-
dendum, nisi rationi aduer-
setur. Aug. lib. 2. Music.

Cōsuetudo cedat, veritate ma-
nifestata. idē lib. 6. de Bapt.

Nihil firmitus, si consuetudini
veritas suffragetur. idem lib.
4. de Bapt.

Non locus consuetudinem, sed
consuetudo locum commen-
dat. Greg. sup. 1. Reg.

Non bene olet, qui bene semper
olet. Hier. ad Demet.

Vsus cito commutat naturam.
Amb. 1. de off.

Vsus artem fecit. idem super
Psal. 37.

Cepit esse licitum, quod publi-
cum. Cyp.

Vsus facit virtutes, nō natura:
tuum est autem abutēdo fa-
cere vitia, aut bene vtendo
virtutes. Bern. de cōsid. lib. 2.

Communis vsus loquendi prae-
fertur propria significationi
vocabuli, etiam in scriptura
diuina, & in materia odio-
sa, & stricta, seu poenali. a-
pud iuriss.

Consuetudo cōtemptum affert.
Chrys. sup. Ioan. Hom. 34.

Cōsuetudo secunda natura est.
idem sup. Epist. ad Corinth.
Hom. 7.

Cōsuetudo iura natura immu-
tat. idē de milit. spirit. Hom.

Consuetudo pessima non statim
abicitur. idem de poenit. Ho-
mil. 3.

Abusio.

EX SACRIS.

Magna abusio, parcitas
putatur auaritia, so-

LOCVS.

Brietas austeritas creditur. silentium tristitia reputatur. Bern. in Apolog.

Dominari ancillam, & ancillari dominam, magna abusus est. idem.

Res quidem monstruosa est, Philosophus curialis: & dum virumque esse affectat, neutrum est. eo, quod curia philosophum excludit, & ineptias curiales philosophus usquequaque non recipit. Chrys. de nug. Cur.

Caco lumen, surdo sermonem, sapientiam bruto offerre, labor irritus. Cyp.

Duodecim sunt abusiones claustri, quibus tota religionis summa corrumpitur: scilicet praelatus negligens, discipulus inobediens, iuuenis otiosus, senex obstinatus, monachus curialis, religiosus caudicius, habitus pretiosus, cibus exquisitus, rumor in claustris, in capitulo, dissolutio in choro irreuerentia iuxta altare. Hug. lib. 2. de Claustr. anim.

Ridicula res est, aut magis periculosa, speculator cecus,

praeursor claudus, praelatus negligens, praeco mutus. Gilberti.

Duodecim sunt abusiones seculari: scilicet sapiens sine operibus, senex sine religione, adolescens sine obedientia, diues sine elemosina, femina sine pudicitia, dominus sine virtute, Christianus contentiosus, pauper sine disciplina, populus sine lege. Aug. de 12. abus. Inter abusiones huius seculi, sola maior est, senis obstinatio.

Hugo de Claustr. anim. lib. 2. Abusus lugendus, quo vitia reputantur virtutes. Bern. in Apolo.

Locus.

EX GRECIS.

Maximum omnium, locus est, capit enim omnia. Thales apud Diog. lib. 1. Viri loca faciunt honorata, non loca viros. Agesil. apud Plin. in Apophth.

Forum ad fallendum iniucem, & ad dandam auaritia ma-

LOCVS.

102

nus destinatus locus est. Anach. ibid.

Angustia, & incommoditas locorum rixas parit. Demosth. in arg. lib.

Homini felicitatem locus nullus: sicut nec virtutem, nec animi praestantiam aufert. Democ. apud. Stob.

Quibus in locis calamitosus aliquis fuit, ad istos accedere nequaquam gaudet. ibid.

EX LATINIS.

Magis quis venerit, qua quo interest. Sen. Epist. 28.

Omnino loco bene vivere positum est. ibid.

Non tantum corpori, sed etiam moribus saluber locus eligendus est. idem Epist. 51.

Mulrum ad tranquillitatem locus confert. idem Epist. 53.

Veteres inquilinos indulgentia loci, & consuetudo etiam inter iniurias detinet. idem Epist. 71.

Apertiora sunt ingenia, & ad intelligendum aptiora co-

rum, qui terras incolunt eas, in quibus aer sit purus, ac tenuis, quam eorum, qui utuntur crasso caelo, atque concreto, quinetiam cibo, quo utantur, interest ad mentis aciem. Cicer. 3. de nat. deorum.

Salubritas loci non incolatum colore detegitur, quoniam affueti in pestilentibus durant. Plin. sen. lib. 18.

EX SACRIS.

Non locus consuetudinem, sed consuetudo locum exornat. Greg.

Medius locus, tutus est. Bernard.

Castitas etiam loci abolet infamiam, non locus infamat castitatem. Ambr. 1. de Virg. Locum appetens indebitum superiorem, in ultimo est constitutus. Greg. in reg.

Locus iustorum bona conuersatio est. idem in 1. reg.

Locus predicatoris, non iacendi, sed standi officium habet. ibid.

CIVITAS, ET RESP.

Ciuitas, & resp.

EX GRÆCIS

VT ciuitas bene regatur,
aut philosophos regnare
oportet, aut reges philosophari.
Pla. de rep.

Quot mores hominum, totidem
resp. ibid.

Ciuitas, & libera, & prudēs,
et sibi amica sit. idē de legib.

Ubi praeses erit philosophus, ibi
ciuitas erit felix. Arist.

Eth. 2.

A mulieribus malē regitur ci-
uitas. idem Poli. 1.

Ciues sunt socij vnius ciuita-
tis. idem Poli. 2.

Maximum ciuitati bonum est
amicitia. ibidem.

Omnis ciuitas artificibus indi-
get. ibidem.

Ciuitas est ciuium multitudo.
idem Poli. 3.

Ciuitas non est vna propter eos-
dem muros, sed propter ean-
dem Politiam. ibid.

Melius est ciuitatem regi à vi-
ro optimo, quam à lege opti-
ma. idem Poli. 3.

Non est idem bonus vir, &
bonus ciuis. ibid.

Oportet optimam ciuitatem de
virtute esse sollicitam. ibid.

Politia est ordo quidam habi-
tantium ciuitatem in princi-
pando, & subijciendo. ibid.

Quicumque politice intendunt
utilitatem communem, recte
sunt iusti. ibid.

Sine iustitia impossibile est ha-
bitari ciuitatem. ibid.

Ciuitas non constat ex vna par-
te tantum, sed ex multis, qua-
rum vna sunt agricolae, alia
artifices manuales, alia qui
negotiantur circa forum, alia
mercenarij, vltima propugna-
tores, & armigeri, quos in ci-
uitate necessarium est existe-
re, si non debeat inimicis ser-
uire. Arist. Poli. 4.

Bona fortuna est ciues medio-
crem substantiam habere,
tanquam sufficientem eis:
quia per tales bene regitur ci-
uitas. ibid.

Magna ciuitates magis sunt
cum seditione, quam parua.
Arist. Poli. 4.

Non solum oportet Politiam à
principio instituere, sed etiam
oportet ipsam corrigere. ibid.

CIVITAS, ET RESP.

103

Sine principibus impossibile
est, esse ciuitatem. ibid.

Politia maxime dissoluuntur,
propter iustitiae transgressio-
nem. idem Poli. 5.

Necessarium est in ciuitate om-
ni aliquid emi, & aliquid
vendi. idem Poli. 6.

Optimus populus est, qui terra
colenda deditus est. ibid.

Ciuitas est domorum plurali-
tas, agro, & pecuniis suffi-
cienter abundans ad bene vi-
uendum. idem Oeconom. 6.

Nulla ciuitas est, quae non a-
luerit intra se inuidiam,
emulationem, contentionem,
quibus ex affectibus simul-
tas potissimum nasci consue-
uit. Plur. de utili. capiend. ab
inim.

Optima mihi videtur ciuitas,
in qua omnes, non minus le-
gem, quam tyrannum timēt.
Bias apud Pluth. in conuiu.

VII. Sap.

Ciuitates tunc intereunt, cum
boni nequeunt discerni à ma-
lis. Antist. apud Diog. lib. 6.

Non est culpanda ciuitas male
audies propter gubernatorem

malum. ibid.

Colonia in barbaras provincias
deducenda, ut nostrae inopiae
consularur, tum ut ille ad
veram religionem, & huma-
nitatem perducantur. De-
mosth. in arg. lib.

Ut coniugatorum, ita etiam ur-
bium dispar est fecunditas.
ibidem.

Vrbes ac regiones in medio po-
tentium sita materiae sunt
bellorum. ibid.

Rest. societatem potius rerum-
pub. quam principum qua-
runt. ibid.

Colonia tamen si rebus secundis
oblata veteris coniunctionis,
tamen in periculis ad Metro-
polim, tanquam filij contu-
maces ad parentes consu-
giunt. ibidem.

Vnius imperium liberis ciuita-
tibus praesertim finitimis ti-
mendum. ibidem.

Arcium constructio in urbibus
non tam firmamentum est sa-
lutaris, quam monumenti ser-
uitutis. ibid.

Ciuitas, ut animam, quae recte
victura sit, scientiam, comple-

CIVITAS, ET RESP.

Etatur: quæadmodum, qui ægrotat, medicum: & qui prosperè nauigare vult, gubernatorem. Plat. in Alcib.

Multo melior est status ciuitatis, quæ licet deterioribus firmis tamen legibus vitur, quàm illius, quæ bonis quidē, sed irritis. Tacyd. apud Stob.

Primum luxuria ciuitates ingreditur, deinde saturitas, postea contumelia, postea exilium. ibidem.

Optima ciuitatum est, quæ viros bonos habet. Pyth. ibidē.

Si ciues magistratui obediant: magistratus autem legibus, ciuitas in optimo statu erit. ibidem.

Optimus eius ciuitatis status mihi videtur, in qua iniuriam autorem ad ius trahit, accusant, puniunt, etiam illi, qui iniuriam passi non sunt. ibid.

Ille populus bene compositus est, ubi remp. administrantes magis infamiam, quàm legem metuant. Cleob. apud Stob.

Bene ciuitati est, ubi malis im-

perare non licet. Pitt. ibid.

Optima ciuitas est, quæ maxime leges, minime rhetores audiat. Cleob. ibidem.

Ciuitas virum docet. Simonid.

EX LATINIS.

Nunquā boni ciuis inuilius est opera: auditu enim visu, vultu, nutu, oblatione tacita, incessuque ipso prodest. Sen. de trāq. anim.

Proprium est ciuitatis, ut sit libera, & non sollicita suæ cuiusque rei custodia. Cicer. 2. Offic.

Ciue ab hoste, nō natura aut loco, sed animo factisque distinguimus. Cicer. Par. 4.

Respub. nomen vniuersæ ciuitatis est, pro qua mori, & cui nos totos dare, & in qua omnia nostra ponere debemus. ibidem 2. de legib.

Nihil est in rebus humanis præclarius, quàm de repub. bene mereri. ibidem ad Planc.

Magnus est in repub. campus, multis apertus cursus ad laudem. ibidem Philipp. 4.

CIVITAS, ET RESP.

104

Duabus rebus continetur resp. premio, & pœna. Solon. apud Cicer. ad Brutum.

Ut corpora nostra sine membris: ita ciuitas sine lege. idē pro Planc.

Necesse est in repub. ut plus in ea valeat, qui plus sapit: pareat, qui minus. Eras. in Epi.

Nullum oppidis firmius ornamentum, quàm ciuium numerus. Plin. Iun. lib. 7.

Nulla prouincia est, quæ non peritos, & ingeniosos viros habeat. ibidem lib. 8.

Si incolæ bene morati sunt, bene munitum est oppidum. Plaut. in Pers.

Fortuna vrbis urbem tutatur. Liuius lib. 1. Dec. 2.

Populus vllus, aut ciuitas non diutius, quàm necesse est, permanebit in ea conditione, cuius eum præmet. ibidem lib. 8. Dec. 1.

Nulla magna ciuitas quiescere diu potest, si foris hostem non inuenit, querit domi. ibidem lib. 10. Dec. 3.

Respub. incolumis, res priuatas seruat. Liuius lib. 6. Dec. 3.

Vir virum, & ciuitas seruat ciuitatem.

Sua cuique ciuitati religio est: nostra nobis officia, non eadem disparibus ætatibus tribuuntur: aliæque sunt iuuenum, aliæ seniorum, aliæ constantis ætatis sunt & extrema quædam senectutis studia. Cat. mai.

EX SACRIS.

Ciuitas à conuiuentium cōuersatione dicitur. Gre. lib. 12. Mor.

Vnaquæque ciuitas, ac prouincia suos habet mores, suos sensus, qui tolli sine perturbatione rerum subito non possunt. apud Platinam.

Urbanus suam domum ciuitati, ciuitatem regioni, regionē mundo, mundum Deo subijcit. Pius secund. apud Plat.

In bene ordinata ciuitate etiā canis suum locum tenet. Augusti. lib. 2. de Ordine. cap. 4.

In ciuitate concordia idem est, quod harmonia in musica. i-

AGER, ET AGRICULTURA.

dem lib. 2. de Ciuit. Dei. cap.

22.

Ciuitatis suae Deus ipse vita, et
victus est. idem lib. 21. de Ci-
uit. Dei. cap. 11.

Ciuitatis Dei finis, est vita æ-
terna in pace. idem lib. 19. de
Ciuit. Dei.

Ciuitati nihil tam inimicum,
quàm iniustitia. idem lib. 2.
de Ciuit. Dei.

Ciuitates quo maiores, eò dete-
riores. Chrysostom. de Orat.
dom. Serm.

Tunc totum Reipub. corpus ro-
boris sui integritate vigeat,
tunc optima compositionis
sue specie venustabitur, &
elegantis pulchritudinis de-
corem induit: si singula quæ-
que locum teneant sortita de-
center, si fuerit officiorum nõ
confusio, sed distributio. Chry-
sost. in Polyc. lib. 1.

Mulcò gloriosius est ciuitates
condere, quàm euertere. Eras.
in Epist.

Ager, & agricultura.

EX GRÆCIS.

Agricole magis appetunt
lucrum, quàm honore,

& ideo delectabilis est eis
laborare, quàm principem a-
gere, & dominari. Arist. Po-
lit. 5.

Ignauæ sunt ad agros colendum
manus bene educate. Eurip.
in Rbe.

Viuendi pater est hominibus
ager. apud Stob.

Dum pacis amans, intueor æ-
grum, odi ciuitatem. ibid.

Iustissima hominibus possessio
est ager. ibid.

Agricola semper in proximis
annum diues est. ibid.

Agricultura suauitas nonni-
hil amari mixtum habet.
ibid.

Agricultura res est infinita,
& nunquam absoluitur. i-
dem.

Agricultura aliarum artium
parens. ibid.

EX LATINIS.

Omnium rerum ex quib-
us aliquid exquiri-
tur, nihil est agricultura me-
lius, nihil uberius, nihil
dulcius, nihil homini libero
dignius.

AGER, ET AGRICULTURA. 105

dignius. Cic. 1. Offic.

Vita rustica maxime disuncta
est cupiditate, & cum officio
coniuncta. idem pro Rosc.

Vita rustica, quam nos agre-
stem vocamus, parsimonia di-
ligentia, iustitia magistra
est. ibid.

Agricola semper ita viuunt,
ut quæstui noscant nulli: fru-
ctum autem eum soli, quem
labore pepererint.

Ipsa ratio arandi spe magis, &
iocunditate quadam, quàm
fructu, & emolumento tene-
tur. idem 5. act. in Verrem.

Malus est ager, cum quo do-
minus luctatur. Plin. Seni.
lib. 18.

Falluntur, qui segnitiam prioris
agri domini pro emptore esse
arbitrantur, nihil est damno-
sius de ferro agro, itaque Cato
de bono domino potius emi,
nec contemnendam alienam
disciplinam. ibid.

Agricolam vendacem esse o-
porteret. ibidem.

Frös domini plus agro confert,
quàm occipitium. ibid.

Arua alternis annis cessare

cupiunt.

Minime inuidiosi, minime quæ-
le cogitantes sunt, qui in agro
occupati sunt. Cat. de re Rust.
Villicus non plus sentiat sapere
se, quàm dominus. ibid.

Villicus primus cubitu surgat,
postremus cubitum cat. ibid.
Res rustica sic est, si unam rem
sero feceris, omnia opera sero
facies. ibid.

Utilior ager est, qui salubrior.
Varro de re rust.

Agricola ad duas metas diri-
gere debet: ad utilitatem, &
voluptatem: utilitas querit
fructum, voluntas delecta-
tionem. ibid.

Nemo eadem utilitate, non for-
mosius quod est agrum eme-
re vult plaris, quàm si est fri-
ctuosus turpis. ibid.

Non est prudentis, credere tel-
lurem, quæ diuinam, & æ-
ternam inuentam sortita, cõ-
munis omnium parens dicta
sit, quia & cuncta peperit
semper, & deinceps paritura
sit, velut hominem consene-
scere. Col. lib. 1.

Sola res est, quæ sine dubitatio-

AGER, ET AGRICULTURÆ.

ne proxima, & quasi consanguinea sapientiæ est, tam discitibus eget, quam magistris. *ibid.*

Agriculturæ opus non solum scientiam, sed & viridæ ætate cū robore corporis ad labores sustinendos desiderat. *ibid.*

Vulgaris existimatio est, rem rusticam sordidum opus esse, & id negotium, quod nullius egeat magisterio preceptoris. *ibid.*

Procul vero est, quod plerique crediderunt facillimam esse, nec nullius acuminis rusticationem. *ibid.*

In agricultura voluntas facultasque citra scientiam sæpe magnam dominis afferunt iacturam, cū imprudenter facta opera frustrantur impensas. *Colum. ibid.*

Si præsentia domini deest in agricultura, ut in exercitu cū abest Imperator, cuncta cessant officia. *ibid.*

Qui agrum parabit, domum vendat, nec magis urbanum, quam rusticum larem colat. *ibid. lib. 1.*

Pessimè multatur ager, cuius dominus, quid faciendum sit, nō docet, sed audit villicum. *ibidem.*

Nemo sanus debet facere sumptus in cultura sterili soli, nec rursus pestilenti quantum feracissimo pinguiq; agro dominus ad fructus peruenit. *ibidem.*

Laudato ingentia rura, exiguo colito. *Virg. in Georg.*

Non maior, quam calculorum ratio exigit, ager emendus est. *ibidem.*

Imbecillior ager, quam agricolæ esse debet. *ibid.*

Non dubium est, quin minus reddat laxus ager non bene cultus, quam angustus eximie. *Col. lib. 1.*

Emendus est ager, quo potius mur, non quo oneremur. *ibid.*

Non satis est possidere velle, sed colere non possis. *ibid.*

Ager, quem mercari volueris, sapius reuiscendus est. *Colum. lib. 1.*

Cū sit sapientis, non ubique emere, nec aut ubertatis illecebris, aut ex deliciarum con-

AGER, ET AGRICULTURÆ.

106

tinuitate decipi: sic verè industrij patris familias est, quicquid emerit, aut acceperit facere fructuosum. *ibid.*

Pater familias vendax sit, non emax. *Cato de re Rust.*

Prima adolescentia paterfamilias agrum conferere oportet. *ibidem.*

Patrem familia claritatē spectare, & rei, & virtuti, & gloria est. *ibid.*

Ventos, & varium cæli perdere morem.

Cura sit, ac patrios cultusq; habitusq; locorum.

Et quid quæque ferat regio, & quid quæque recuset. *Virgilius in Georg.*

Nullus ager sine profectu colitur. *Colum. lib. 1.*

Nusquam experimentorum varietas omittenda est, longèq; etiā in pingui solo magis audendum est, quoniam nec laborem nec fructum frustratur effectus. *ibid.*

Eleganter edificet agricola, nec sit tamē edificator: atque agri tantum cōplectatur, quantum ne villa fundum quæ-

rat necne fundus villam. *ibid.*
Quod inchoatur edificium, sicut salubri loco: ita saluberrima parte regionis debet constitui. *ibid.*

Paterfamilias comiter agat cū colonis, facile se prabeat, & auarius opus exigit, quantum pensiones: quoniam & minus id offendit, & tantum in vniuersum magis prodest. *ibid.*
Nulla est maior vel nequissimi hominis custodia, quam operum exactio. *ibid.*

Dominus non vnaquaq; re, cui colonus obligauerit, tenax esse sui iuris debet: sicut in diebus pecuniarū, in lignis, & ceteris paruis accessionibus exigendis: quarū cura maiore molestia, quam impensam rusticis affert, nec nobis est vindicandum, quicquid licet: nā summum ius antiqui summam putabant crucem: nec rursus in totum remittendum, quoniam vel optima nomina nō appellando sunt mala. *ibid.*
Res mala est, frequens locatio fundi: peior tamen urbanus colonus, qui per familiam

AGER, ET AGRICULTURA.

mauult agrum, quam per se colere: ab eiusmodi enim homine pro mercede lis redditur. Columel. lib. 1.
Cum mediocris adest, & salubritas, & terra bonitas, nunquam non ex agro sua cuique cura reddidit, quam coloni, nunquam non etiam villici, nisi si maxima vel negligentia serui, vel rapacitas interuenit: quæ utraque peccata plerumque domini vitio vel committi vel foueri non dubium est: cum liceat cauere, ne talis præficiatur negotio, aut iam præpositus ut submoueatur curare. ibid.
Paterfamilias pareat etiam minus bonis, ita ut potius timeant eius seueritatē, quam crudelitatem detestentur: id contingere poterit, si maluerit custodire subiectos, ne peccent, quam negligentia sua committere, ut puniat delinquentes. idem lib. 2.
In uniuersum hoc magis obtinendum est magistro pecoris, ne quid se putet scire, quod nesciat: quæratq; semper ad-

discere. quod ignorat. ibid.
Nonnunquam cum operarius iocetur dominus, & aliquid ipsis iocari permittat. ibid.
Cum multum prodest perire quid facere: tum multum obest perperam fecisse. ibid.
Non fatigatione, quemadmodum plurimi crediderunt, nec senio, sed nostra inertia minus benigne nobis ærui respondet. ibid.
Seu sponte, seu quolibet casu destituta humus cum est repita cultu, magno fæmæ cessationis colonis respondet. ibid.
Nihil aliud est colere, quam seruere, & fermentare terram. ibid.
Studioſi agricolationis hoc primum docendi sunt: uberrimum esse fructum vinearum. idem lib. 3.
Quocunque præſentis domini oculi frequenter acceſſere, in ea parte maiorem in modum fructus exuperat. ibid.
In omni genere impensarum plerique noua opera fortius asspicantur, quam tuerentur per-

AGER, ET AGRICULTURA. 107

fecta. ibidem.
Sunt qui sumptum annuū refugientes, & hoc primum redditum certissimum existimantes, impendere nihil audent, quasi planè fuerit necesse vineas facere, quas mox auaritia desererent. idem lib. 4.
Vinea, res est tenera, infirma, iniuria maxima impatiens, quæ plerumque nimio labore, & uertate consumitur, perijtq; si modum non adhibeas fecunditate sua. Colum. lib. 4.
Arboris perpetua cultura est. ibid.
Diligentis patrisfamilias est, priam quamque arborem semio confectam tollere. ibid.
Omnes arbores quanto altius arantur, & circumfodiuntur, maiore fructu exuperant. ibid.
Omnis arboris simplicior cultus est, quam vinearum, longèque ex omnibus stirpibus minorem impensam desiderat olea. ibid.
Qui arat oliuetum, rogat fructum: qui stercorat, exorat.

qui cedit, cogit. Colum. lib. 5.
Celeriter locupletari potest, qui bene pascit: vel qui mediocriter pascit, vel etiam qui male pascit. Cato apud Colum. libro 5.
Ex domitis bubus valentissimum, eundemque placidissimum cum indomito iungimus, qui & procurrem detrahat, & cunctantem producat. Colum. lib. 5.
Quia peruiacax contumacia plerumque seuentem fatigat, utilius est cirra corporis vexationem fame potius, & siti bouem emedare. nam cum vehementius afficiunt naturalia desideria, quam plagæ. ibid.
Custodiendum est, ne in corporaione, vel statura, vel viribus impar bos cum ualentiori iungatur, nam utraque inferiori celeriter affert exitum. ibidem.
Non prodest cibus satiari pecora, nisi omni adiuuentur diligentia, ut salubri sint corpore, uirique conseruent. ibid.
Post maiores quadrupedes se-

AGER, ET AGRICULTURA.

cunda ratio est ouilis pecoris, quæ prima sit, si ad utilitatis magnitudinem referas. *ibid.*
 Exiguus ouium numerus, cum pabulo satiatur, plus domino reddit, quam maximus grex, si senserit penuriam. *ibid.*
 Sæpe frigoris, atque hyemis seruitia pastorem decipit. *idem lib. 7.*
 Pastor duci proprius sit, quæ domino: & in cogendis recipiendisq; ouibus acclamatione, ac baculo minetur, nec unquam telum immittat in eas. *ibid.*
 Pastor non alterius generis sequatur pastores, sed sui semper antecedat agmen. *ibid.*
 In omni genere quadrupedum species maris diligenter eligitur, quoniam similior patri frequentior est progenies, quam matri. *ibid.*
 Vbi est ubertas pabuli, submittere prolem semper expedit. *ibid.*
 Villicum fundo familiæq; præponi conuenit ætatis nec primæ, nec ultimæ, nam seruitia sic tyrunculum contemnunt, ut senem, quoniam ille non dum nouit opera ruris: hic exequi iam non potest. *ibid.*
 Præstat villicum magistrum esse operariorum, non discipulum. *ibid.*
 Male agitur cum domino, quæ villicus docet. *ibid.*
 Docendus est a pueritia rusticisq; operibus educandus, nullusque prius expeririis inspicendus erit futurus villicus. *ibid.*
 Tam docendus est futurus villicus: quam futurus sigillarius, aut faber: & haud facile scierim, num illa tanto expeditiora sint discitibus artificibus, quæto minus ampla sunt, rusticationis autem magna, & diffusa est materia partesh, si velimus eius percensere, nec numero percensemus. *ibid.*
 Villicus somni, & vini sit abstinentissimus, utraque enim sunt inimicissima diligentia. *ibidem lib. 2.*
 Plurimum refert colonos à primo mane opus aggredi, nec lentos per otium pigre procedere. *ibid.*
 In agresti negotio dici vis per-

DOMVS, ET ÆDIFICIUM.

108

test, quid gnauius operarius ignauo, & cessatori præstet. *ibidem.*
 Colonus, ubi crepusculum incessit, neminem post se relinquat, sed omnes subsequatur: more optimi pastoris, qui è grege nullum bouem patitur relinquere. *ibid.*
 Freques cognitio seruorum nec impunitatis spem, nec peccandi locum præbet. *ibid.*
 Villicus non colonie sue terminos debet egredi, ne absentia sue familie aut cessandi aut delinquendi spatium det: hospitium non, nisi ex amicitia domini quam rarissime recipiat. *ibid.*
 Credat villicus prætermittas non duodecim horas, sed annum perisse: nisi sua quaque die, quod instat, effecerit. *ibid.*
 Satis prouidus erit agricola, cui licebit ante multos dies spectata cauere tempora. *Colu. lib. 11.*
 Inertis est agricola, expectare dei breuitatem, præsertim in his regionibus, in quibus breues dies horarum nouem sunt, noctesque horarum quindecim. *ibid.*
 Villicus hortorum quoque curam suscipiat, ut & quotidiani victus leuet sumptum, & aduenienti domino præbeat inemptas ruris dapes. *ibid.*
 Finis autem fodendi vineas nullus est, nam quæto sæpius foderis, tanto uberiorem fructum reperies. *idem lib. 12.*
 Agricola ex scientia siderum tempora arandi, seminandi, & colligendi agnoscit. *Chrys. sup. Gen. Hom. 6.*
 Agricola magna sapientia præditi. *idem sup. Genes. 12. Hom. 11.*
 Agricultura à diuina gratia pendet. *ide sup. Epist. ad Cor. Hom. 15.*
 Agricultura sine imperatoria constare non potest. *idem sup. Epist. ad Cor. Hom. 16.*
 Domus, & ædificium.

EX GRÆCIS.

Omnis domus debet regi à seniore. *Arist. Polit. I.*

DOMVS, ET AEDIFICIVM.

Domus partes sunt: homo, & possessio. idem Oecon. lib.

Regna, & ciuitates pauci gubernant, focus vero, & domus ad paucos pertinet. Pluth. in conuiu. 7. Sap.

Optima illa domus, est in qua talem se praestat dominus, qualem foris leges cogunt. Bias apud Plut. ibid.

Prusquam domo quis exeat, quid acturus sit, apud se pertractet: rursus cum redierit, quid egerit, recogitet. Cleob. apud Diog.

Inops consilij, calamitosa domus. Eurip. in Orest.

Vnius potestas sit, & in re domestica, & in repub. idem in Andro.

Facilius est destruere, quam construere. Arist. Pol. 6.

Aedificat homines ut immortales: obsonant tanquam parum victuri. apud Plut. de cup. diu.

Domus sine nuptiis, manca est. apud Stob.

Optima est domus, in qua domi no plurimum otij agere licet. Thal. ibid.

Optime constituta est domus, in qua superfluum nihil abundet: & necessarium nihil desit. Pit. ibid.

Omnis actio in bene recta domo ac moderata quanquam ab utroque unanimiter geritur: apparet tamen, atque extat imperium, atque voluntas viri. Plut. de praecep. conuul.

EX LATINIS.

Non domus dominum, sed dominus domum exornat. Cic. 2. de diuin.

Domum paternam vendere, antiquitus infame erat. idem cont. Sallust.

In re familiari laboriosior est negligentia, quam diligentia. Colum. lib. 12.

Quod inchoatur aedificium, ut salubri loco: ita saluberrima parte regionis debet constitui. idem.

EX SACRIS.

Domus deserta, sunt cogitationes pravae. Gregor.

PEREGRINATIO, ET ABSENT. 109

13. mor.

Domus Dei, domus orationis est. idem in Euang. Hom. 39.

Domus regis alia est, alia populi. idem in 1. Reg.

Vna domus bonos, & malos habet. Cyp. lib. 4.

Domus felix, in qua de Maria Martha conqueritur. Bernard. in assumptio. beat. Mar. serm. 3.

Domum Dei se esse cognoscat, qui non in carne, sed in spiritu ambulat. idem super Cat. sermo. 47.

Domus nostrae curam geramus in primis. Chr. sup. Act. Apost. cap. 21.

Domus cuiusque propria, sit ecclesia. ibid. Hom. 26.

Peregrinatio, & absentia.

EX GRÆCIS.

Quibus domi nihil boni vsui est, dulcis est peregrinatio. Plut. de Polit.

Peregrinus vir iustus non modo ciue, sed etiam cognato ma-

ioris facilius est. Pyth. apud Stob.

Peregrinus accommodet se ciuitati. Menand. ibid.

Peregrinatio docet frugalitatem. ibidem.

Peregrini deo cura sunt. ibid.

Distancia loci non separat amicitiam, sed operationem. Arist. Eth. 8.

Non una, eademque est molestia rerum praesentium, & absentium. Eurip. in Ion.

EX LATINIS.

Peregrinationibus hoc euenit, ut multa hospitia habeant, nullas amicitias. Sene. Epist. 2.

Tutissimum iter est, quod suspectissimum. idem Epist. 60.

Nullum sine exitu iter est. idem Epist. 78.

Omnibus peregrinantibus gratum est, minimarum rerum, quae domi gerantur, fieri certiores. Cael. ad Cic.

In externis locis minor est ad facinus verecundia. Cicero ad Marc.

PATRIA, ET VICINITAS.

Externa ut autoritatis minus habent,

sic aliquid grata veritatis asferre videntur. Max. lib. 1.

Peregrinis succurrens paria obtimebit aliquando. Pub. Mim.

Cum improbo viro non facias iter. idem.

Quidam etiam presentibus absunt. Sen. Epist. 56.

Omnia, quae absunt, vehementius homines perturbant. Caes. de bell. Gall. lib. 7.

EX SACRIS.

Cui peregrinatio dulcis est non amat patriam, si dulcis est patria, amara est peregrinatio. August. super Psalm.

Peregrinatio, est vita nostra. August. sermon. 1. de consol. mort.

Peregrini hospitio suscipiendi sunt. idem. serm. 56.

Peregrinos accipiendo saepe Christus accipitur. idem. serm. 62. de temp.

Absens dicitur, qui tantum distat, ut verba loquentis

non possit audire. apud Iuricons.

Absens causa reipub. restituitur ad omnia commoda, quae habuisset praesens. ibid.

Absens praesumitur scire, etiam illud, de quo est publica fama. ibid.

Absentia computatur à die preparationis ad iter arripendum, non à die recessus. ibid.

Constitutio nova publicata non ligat absentes, & infirmos tempore publicationis. ibid.

Delectatione, & spiritu absentes coniungimur. Cyp. lib. 3.

Patria, & vicinitas.

EX GRÆCIS.

Non sufficit patriam, parentes, & ciues amare, sed amare. Plut. an. seni sit gerend. resp.

Quibusdā est patria de decori, quidam sunt patriae de decori. Cleob. apud Diog. lib. 1.

Nemo gloriatur, quod magna urbis cuius sit, sed quod sit dignus magna, & illustri po-

PATRIA, ET VICINITAS.

110

tria. Aristot. apud Diog. lib. 6.

Sic erga patriam ingratam: ut erga matrem nos gerere debemus. apud Stob.

Quicquid patriae prodest, id etiam singulis ciuitatibus prodest. ibidem.

Uniusque natura generis est patria. Eurip. ibid.

Si claudus vicinus habitaueris, ut ipse claudus ambulare discas. Plut. de lib. educ.

Prædium vendens Themistocles proclamari iussit, bonum quoque vicinum habet. apud Plut. in Apophth.

Nihil tuarum rerum facile interibit, si habeas vicinum bonum, qui statim in periculo succurrat. Hesiod.

Ipsa vicinitas lites, & controuersias, & bella parit. Demosthen. 1. Olynth.

Vicini alendi sunt in fame. apud Stobaeum.

EX LATINIS.

Laudanda est, vel amanda potius vicinitas retinens

illum officij morem, non infusa scara maleuolentia, non assuetudine mendacis, non suscitata, non fallax. Cicer. pro Planc.

Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet, Et neglecta solent incendia sumere vires. Horat. 1. Epist.

Nunc ego illud verbum expeior vetus, aliquid mali esse propter vicinum malum. Plaut. in merc.

Patriam tuam mundam existima. Senec. de vit. beat.

Malo à ciue spoliari, quam ab hoste venire. Quint. lib. 12.

Patria est, ubicunque bene est. Cicer. 5. Tuscul.

Bono viro non minori cura esse debet, qualis respub. post mortem suam futura sit, quam qualis hodie sit. idem in Laelio.

Aequè virtutis est, & bona patriae auxisse, & mala in se transferre voluisse. Max. lib. 1.

Patria communis omnium parens. Cicer. in Catil.

Patria est, ubicunque vir fortis sedem elegit. Curt. lib. 6.

Patria memoria dulcis. Lilius

PATRIÆ, ET VICINITAS.

lib. 5. Dec. 1.

Graue est, patriam perdere: grauius, timere: grauisimum vtrunque. Senec.

Non potest cognatio vlla esse propior, quam patria. Cicer. 1. de Orat.

Commune patriæ solum charum est, & iucundum, & delectabile. ibidem.

Quoniam sunt omnia commoda à patria accepta, nullum incommodum pro patria graue putandum est. ibidem.

Si contentio quedam, & cōparatio fiat, quibus plurimum tribuendum sit officij, principes sunt, patria, & parentes, quorum beneficiis maxime obligati sumus. idem 2. de Offic.

Sapientis est, carere patria: & duri, non desiderare. idem ad Marc.

EX SACRIS.

Cui peregrinatio dulcis est, non amat patriam: si dulcis est patria, amara est

peregrinatio. August. super Psalm.

Patria parentis loco nobis est. idem lib. 1. de libero arbitrio.

Est aliquid in patria viuere. Eras. in Epist.

Interdum expedit patriam negligere, ut sapientiam quis possit acquirere. Cas. lib. 1. Epist.

De loco peregrinationis proprii domicilij crescit affectus. idem sup. Psalm.

Delicatus est adhuc, cui patria dulcis est: fortis autem, cui iam omne solum patria est: perfectus autem, cui mundus exilium est. Hug. in Di-da. lib. 3.

Patria sapientis, mundus est. Amb. de Offic. 2.

Virtutis splendor nescio quo pacto, in sua cuique patria obscurior obtrigit. Eras. in Epist.

Bonus nullus est finis consuecendi patriam. Aug. Epist. 202.

Vicinum amare est, illum corrigere. Aug. tract. 8. expof. Euang.

EXILIUM.

III

EX GRÆCIS.

Priuari patria magnū malum est, & maius re, quam sermone. Eurip. in Phœnis.

Maximum exilij malum est, carere libertate loquendi. ibidem.

Spes pascunt exules. ibidem.

Turpe est exilium filie cum cōpatre. ibidem.

Exilium nos bonis non priuat. apud Stob.

Exilij nulla iactura, nisi cum improbis habitetur. ibidem.

Exules multi, ditati. ibidem.

Exilium multis profuit. ibidem.

EX LATINIS.

Exilium est, sceleratorum pena. Cicer. 4. Parad.

Exilium est ibi, ubi virtuti nō est locus. idem pro Milone.

Omnes scelerati, & impij, quos leges exilio affici volunt, exules sunt, etsi solum non mutant. idem Par. 9.

Exilium terribile est iis, quibus quasi circumscriptus est habitandi locus, non iis, qui omnem orbem terrarum, vnam urbem esse dicunt. ibidem. Si abesse à patria miserum est, plena miserorum sunt prouincie, ex quibus admodum pauci in patriam reuertuntur. idem 5. Tuscul.

Exilium non supplicium est, sed profugium, portusque supplicij. Cicer. pro Cæcina.

Exilium, id quod sit, propter alienam, & offensam populi voluntatem, malum est. Cicer. 5. Tuscul.

Fortitudo, & audacia.

EX GRÆCIS

Nec Hercules quidem contra duos. Plat. de amic. Robur existit in neruis, et ossibus. Arist. Topic. 3.

Fortitudo corrumpitur à superabundantia, & defectu, à medio vero saluatur. idem Ethic. cor. 2.

Fortitudo non eget ira, si qui-

FORTITUDO ET AUDACIA.

dem à ratione tincta est. Plu.
de cohib. ira.

Nulla fortitudinis vis est absen-
te iustitia. Plut. in Apophr.
Fortem mansuetum esse oportet,
ut proximi non tam metuant,
quàm revereantur. Diogen. lib. 1.

Fortitudine cum sumus iuvenes
valemus, & cum senescere
incipimus, prudentia virmur.
idem lib. 4.

Nullus vir fortis dignatur
clam occidere hostem, sed con-
gressus palam. Eurip. in Res.
Fortitudo virtus est animosa
partis, per quem mortis me-
tus non facile ingruit. Arist.
de virt. & vit. diu.

Fortitudo est, inconcussum à
mortis metu, & constantem
in malis, & intrepidum ad
pericula esse, & malle hone-
ste mori, quàm turpiter ser-
uari, & victoriam causa præ-
stare: præterea autem fortitu-
dinis est, & laborare, & in
animo instituire, & posse ac-
cedit autem fortitudini, &
audacia, & animi præstan-
tia, & fiducia, & confiden-

tia: adhuc industria, & tole-
rantia. ibidem.

Fortuna corporis, & animi co-
mitatur fortitudinem. Xe-
noph. apud Stob.

Fortitudo nemini inesse potest,
qui in morte, ac labore ali-
quid mali inesse persuasum
habuerit. apud Stob.

Robur cum imperitia sepius da-
nosum est. ibid.

Fortitudinis non est parare di-
uitias, sed continentiam ani-
mi. Arist. Polit. 1.

Audacia principium actionis
est. fortuna enim dominatur
fini. Democr. apud Stob.

Sapientiam iunctam habere
audacia, plurimum conue-
nit. ibidem.

Nullum est vitæ maius, quàm
audacia, viaticum. ibid.

Omnis audacia virum men-
suram excedit. Isocr. apud Sto-
beum.

EX LATINIS.

Contemptum periculorum
assiduitas periculandi
dat. Senec. de prosp.

FORTITV. ET AUDACIA.

112

Tutioris audacie est, tentare,
quibus paratior venia est.
Quint. lib. 12.

Nihil est tam sanctum, quod
non aliquando violet auda-
cia. Cic. pro Rosc.

Felicius cedunt audacia,
quàm moderata cōsilia. Eras.
in Epist.

Crescit audacia experimento
maximè. Plin. Iun. lib. 9.

In audaces non est audacia tuta.
Ovid. 10. Metamor.

Tu ne cede malis, sed contra aui-
dentior ito. Virg. 6. Aeneid.

Audaces fortuna iuuat. Virg.
4. Aeneid.

Animus vereri qui scit: scit tu
tò agre. Publ. Mim.

Audentes sorsque Venusque
iuuat. Ovid. 2. Fast.

Clausis ex desperatione crescit
audacia: & cum spei nihil
est, sumit arma formido.

Veg. libro. 3.

Audacia, & temeritati po-
tius sero, quàm nunquam ob-
uandum. Livius. 1. Dec. li. 4.

Quedam tam fortiter tuenda,
quàm facta sunt. Quint. li. 6.

Fortitudo est virtus pugnans

pro equitate. Cicer. 1. Offic.

Fortes, & magnanimi habendi
sunt, non qui faciunt, sed
qui propulsant iniuriā. idem.

Est viri quidem fortis, ne sup-
plicis quidem moueri, ut for-
titer fecisse pœniteat. ibidem.

Quasi abnuat natura vtrius-
que boni largitione: sic supra
humanam felicitatem sit,
eundē, & sapientissimū esse,
et valentissimū. Max. li. 9.

Fortitudo non est ea, quæ con-
tra naturam monstri vice
fungitur. Gell. lib. 12.

Amplius valet virtus, quàm
multitudo. Curt. lib. 7.

Quid prodest foris esse strenuū,
si domi malè viuatur? Max.
lib. 2.

EX SACRIS.

Fortitudo corporis, imbecil-
litas animi: & rursus

imbecillitas corporis fortitu-
do animi est. Aug. in ori-
gin. sup. Euang.

Virum fortem iniuria probat.
idem.

Fortitudo atque constantia,

FORTITV. ET AVDACIA.

via regia est: à qua declinat ad dexteram, qui temerarius est: & peritax ad sinistra, qui formidolosus est, & pauidus. idem in orig. super E-saiam.

Valde fortitudo destruitur, nisi per consilium fulciatur, quia quo plus se posse cōspicit, eo virtus sine moderamine in deterius ruit. Greg. 5. mor.

Fortitudo si nulla necessitate cogente, aut non pro causa honesta certum periculum subierit, in temeritatem conuertitur. Lact. lib. 6.

Fortitudo rerum contemptu cōstat. Ambr. 1. Offic.

Fortitudo sine iustitia, iniquitatis materia est. ibid.

Fortitudo, quæ per bella tuetur à Barbaris patriam, vel defendit infirmos, vel à latronibus socios plena iustitia est. ibidem.

Non est vir fortis, cui non crescit animus in ipsa rerum difficultate. Bern. in Epist.

Fortitudinis est, in audendis cōfidere. Nazianz.

Viri fortes semper in pace mo-

desti sunt, & iustitiam nimis diligunt, qui frequenter pericula tractauerunt. Cas. lib. 5. Episto.

Hac est vera fortitudo, quæ naturæ usum, sexus infirmitatem, mentis deuotione transgreditur. Aug. de vid.

Qui vera virtute fortis est, nec temere audet, nec inconsultè timet. idem super Epist. ad Heb.

Grandis violentia est in terra nasci, & cælum rapere, & habere per virtutem, quod non possumus habere per naturam. Chrysostom. super Matth.

Nulla tanta vis, quæ non ferro, & viribus debilitari queat. Lact. lib. 6.

Fortis omnibus bene vititur. Aug. de ver. relig.

Fortis viri non est, dicere: hoc non patiar, sed hoc non faciam. Ludou. Viues sup. August. 1. de Ciuita. Dei.

Fortes aliquando infirmitatis verba suscipiunt. Gregor. 12. mor.

Manus fortitudinem significat

TIMOR, ET TURBATIO.

113

cat. Aug. lib. 6. music. Christiana infirmitas, fortitudo est. Amb. serm. 22.

Timor, & Turbatio.

EX GRÆCIS.

Vbi timor, ibi & pudor. Plato de sanct.

Metus, & pudor sunt custodes sufficientes. idem de repub.

Res timoris planè cogunt eum, cui accidunt, ad actiones turpes. Arist. Eth. 2.

Boni viri color non mutatur, nec timet nimium. Homer. apud Plutarch. de virt. moru.

Pavor non solum (ut Tucidides inquit) excutit, sed quoduis etiam constitutum quemuis conatum, quemuis metis impetum. Plut. de virt. & fortitud. Alex.

Mali semper timent. idem de ser. num. vind.

Quod timent, facile oderunt omnes. idem de odio, & inuid.

Quod in præsens nil perturbat, expectatum nil conficit. Epic.

apud Diog. lib. 10.

Omnia meticulosa suadentur, cum per hostile pes graditur terram. Eurip. in Phœnis.

Timiditas est, & quod maius est, amittere: & quod minus est capere. ibid.

Nemo beatus est, nemo felix, qui in metu est, qui suspecta habet vitam. idem in Ion.

Qui habent, unde viuunt, grauati militatum abeunt, & pericula formidant. apud Demost. ex arg. lit. lib.

Agricola, & mercatores ab admittendo bello melius deterreri non possunt, quam si eis negotiationis euersio, illis agrorum vastatio proponatur. ibid.

Ad terrorem incutiendū quædam ultra fidem, verècundè tamen, amplificantur. ibid.

Timor orationis est vinculum. Hiper. apud Stob.

Metus adulationem parit, sed beneuolentia expers est. Democri. ibidem.

Homines perturbati, minus cōseruant orationes. Aristotel. Elench. 13.

TIMOR, ET TURBATIO.

Alteratio subita non habet principium. idem. Phis. 2.

Sapiens non omnino perturbationibus caret, verum perturbatur modice. idem apud Diogen.

Animal magni cordis naturaliter est pauidum: parui vero, est audentius. idem de anim. 12.

EX LATINIS

Imbecilla metus est, formidare in experta. Senec. Epi. 61. Omnium animos mala aliena, atque repentina sollicitat, nec ad ictum tantum, sed ad crepitum exagitantur. idem epi. 74.

Quicquid expectatum est diu, leuius accidit. idem Epi. 79.

Multos fortuna liberat poena, metu neminem. ibidem.

Necesse est multos timeat, quos multi timent. Idem de ira lib. 2.

Non est innocentia metus, cum timentur aliena tormenta. Quint. declam. 7.

Ut aliquid crudele, seniumque

fit, metus facit. idem declam. 11.

Utrunque timidi est velle, et non velle mori. Senec. in Trag.

Sunt qui quod sentiunt, etiam si optimum sit, inuidiae metu non audent dicere. Cicer. 1. Offic.

Benevolentia vis est maxima, metus imbecillis. Cicer. 2. Offic.

Timor non diuturni officij est magister. Idem Philipp. 2.

Malus custos diuturnitatis est metus: contraque benevolentia fidelis est ad perpetuitatem. id igitur amplectamur, ut metus absit, charitas retineatur. idem 2. Offic.

Plus metuendo est mali, quam in eo, quod metuatur. idem ad Torq.

Exercitus maximi saepe fusi, ac fugati sunt terrore ipso, imperique hostium, sine cuiusdam modo morte, verum etiam vulnere. idem pro Calp.

Magna est stultitia, id ipsum, quod verearis, ita cauere, ut cum vitare possis, ultro ac-

TIMOR, ET TURBATIO.

114

cerfas et attrahas Cicer. ad Brut.

Omnnes quorum in alterius manu vita posita est, sapius illud cogitant, quod possit is, cuius in ditione, ac potestate sunt, quam quid debeat facere. idem pro lege Manil.

Si laus nos ad recte faciendum allicere non potest, nec metus quidem a foedis factis potest auocare. idem pro Milone.

Natura docet, quae timenda sunt, Plin. Sem. lib. 8.

In summo periculo timor misericordiam non recipit. Caes. de bell. Gall. lib. 7.

Verecundia liberi est, serui vero metus. apud Terent. in Andr.

Primus metus adimit consilium, recogitatio vero reddit confidentiam. idem in Eunuch.

Apud alios timor timorem, apud alios ratio vincit rationem. idem lib. 5.

In pauore simile prudentiae est alienum consilium suo praeferi. idem lib. 6.

Timor est emendator acerrimus. ibidem.

Dolendi modus est, timendi non est. Plin. Iun. lib. 8.

Ingeniosior est ad excogitandum metus amore. idem in Paneg. Omnem sensum territis fortuna excutit. Cicer. lib. 5.

Trepidatio conscientiae indicium est, non memoriae vitium. idem lib. 7.

Canis timidus vehementius latrat, quam mordet. ibid.

Strenuus metus est: velocior tamen spes. ibid.

Nemo ei satis fidus est, quem metuit. Curt. lib. 10.

Metus plurimum confert ad diligentiam custodiendi. idem libro 11.

Vires subtrahit ipse timor. Ouid. Epi. 13.

Stultum est timere, quod vitari non potest. Pub. Mimi.

Degeneres animos timor arguit. Virg. Aeneid. 4.

Non timetur, quae ex usu sunt. Veg. lib. 3.

Dum metus languet, audacia crescit. in Hist. Sax.

Metus, periculumque exhortationem audire non sinunt. ibidem.

TIMOR, ET TURBATIO.

Iustiores causas fortes metuunt. *ibidem.*

Prudentius est timere, quam sperare. *ibidem.*

Externus timor, maximum in urbe concordia vinculus. *Liuius 1. dec. lib. 2.*

Metus semper malus interpretatur. *idem 3. Dec. 7.*

Metus verecundiam vincit. *ibid.*

Vitium est, omnis animi perturbatio. *Quint. lib. 5.*

Paruulis noctium turbamur offensis: excitant nos exigui plerumque motus, vox incerta longinqua, & aliquando ipsius silentium. *idem Decl. 2.*

Non est innocentia metus, cum timentur aliena tormenta. *Quint. declam. 7.*

EX SACRIS.

Timor praesens securitatem gignit sempiternam. *Aug. sup. Psalm.*

Expedi multo bene timere, quam male fidere: & vitiosius est, ut infirmum se homo cognoscat, ut fortis existat, quam fortis videri velle, &

infirmus emergat. *idem.*
Emendatio nulla, ubi nullus est metus. *Tert.*

Metus est necessarius iis, quibus ad honestam vitam deest ratio. *idem.*

Timor iustus nullus est periculi dubij. *idem.*

Timor hominis, Dei honor est. *idem.*

Ingenia liberaliter educata fecilius verecundia, quam metus vincit. *Hier.*

Quando timore poenae, non amore iustitiae fit bonum, non debet bene fit bonum, nec fit in corde, quod fieri videtur in opere: quando mallet homo non facere, si posset impunè. *Aug. cont. Pelag. lib. 2.*

In via Dei à timore incipitur, ut ad fortitudinem veniatur. *Gregor. en. Mor.*

Facile deuiat à iustitia, qui in causis non deum, sed hominem perhorrescit. *Chrys. in serm. de Ioan. Baptista.*

Humanus timor diffidentiam tribuit: diuinus autem spei firmamenta concedit. *Cass. sup. Psalm. 14.*

SEVERITAS.

115

Metus est instantis vel futuri periculi causa, mentis trepidatio. *apud Iuricons.*

Timere cogitur, qui timet: exigit pariter poenas de potentiore sublimitas. *Cypr. lib. 2.*
Plerique deum non metuunt, quem videre non possunt. *Gregor. 16. Mor.*

Humani terrores fumo sunt similes. *idem. Epist. 36.*

Quidam nisi territi, Deum timere nesciunt. *idem 7. Mor.*

Qui timere se Deum cognoscit, se sapientiam Dei habere intelligit. *idem 19. Mor.*

Timendum est iudicium diuinum, ne timeatur. *idem in Euang. Homil. 26.*

Timor est testis nequitiae impiorum. *idem 12. Mor.*

Timor diuinus est fidei fundamentum. *idem 28. Mor.*

Timor sine pietate nullus est. *idem sup. Ezech. Hom. 19.*

Timor sine spe in desperatione praecipitat. *idem in 1. Reg.*

Timor temporalium multa mala operatur. *Aug. Epist. 180.*

Timendum non est, quod vitare possumus. *Aug. serm. 43.*

de Verb. dom.

Timor, anima tortor est. *idem in Psalm. 48.*

Timor Dei est humilium. *idem de Sermo. dom. in monte.*

Pars victoriae est, inimicum turbare ante, quam dimices. *Veg. lib. 3.*

Diffidentia, timoris est. *Veg. de fide.*

Timor seruilis bonus est, & vitiosus, licet insufficiens & imperfectus. *Bern. serm. 7.*

Timor poenam habet, amor suauitatem. *idem sup. Cant. ser. 22.*

Turbari, bonum: sed non perturbari. *idem sup. Miss. est. Homil. 4.*

Timor Dei doctrina opus habet. *Chrysost. sup. Epist. ad Hebr. Homil. 9.*

Seueritas.

EX LATINIS.

Reipub. causa adhibenda est clementia seueritas, sine qua administrari recte ciuitas non potest. *Cic. 2. Off.*
Turpe est, valdeque vitiosum in

BENIGNITAS, ET HUMANITAS.

re seuera cōitio dignum, aut
delicatum aliquem inferre
sermonem. idem 3. Off.

Necessaria est ad res gerendas
hominum beneuolentia, au-
steritas uero solitudinem a-
micorum parit. Plat. Epist. 4.
Iudicius acerbis ciuitas magis
uastatur, quam corrigitur.
Sallust. ad Cas. de Rep. ord.
Arcum intentio frangit, ani-
mum remissio. Pub. Mim.

EX SACRIS.

Seueritas nisi intra cōgruen-
tes nocentium pœnas se co-
ërceret, fit seua crudelitas.
Lact. lib. 6.

Temperanda est seueritas, ne
ueniatur ad deteriora. Cypri-
li. 4. Epist.

Regat disciplina rigor mansue-
tudinem: & mansuetudo or-
net rigorem, & sic alterum
commendetur ab altero: ut
nec rigor sit rigidus, nec mā-
suetudo dissoluta. Greg.

Nimia seueritas extorquet sæ-
pe terrore mendacium. Am-
bros. de Off.

Beatus, qui rigorem, & man-
suetudinem tenet: ut alte-
ra disciplina seruetur, altero
innocentia non opprimatur.
idem.

Rigor iuris obseruandus est in
duobus casibus: scilicet cum
populus inde scandali Latus
est: secundo, quando multis
grassantibus opus est exem-
plo, apud Iuriscons.

Seueritas, quasi seua ueritas li-
citur. August. serm. 27. de
Verb. domini.

Sententia iustæ seueritatis ple-
runque per clementiam tem-
perantur. Greg. sup. 1. Reg.
Seueritas apud Deum benigna
est. Chrysost. de Interdict. ar-
bitr. ad Adam.

Benignitas, & hu-
manitas.

Beneuolentia peccatum con-
tigit. apud Stob.

Malo diu benignus, quam bre-
ui tempore dominus appella-
ri. Philip. apud Plut. in A-
pophth.

Humanitas est morū habitus,

SCIENTIA.

116

ad hominum amicitia val-
de propensius, habitus in om-
nes beneficia conferens. Plat.
de Fin.

Beneuolentia facit, ut inimici
vulnera, quam amici oscula
utiliora sint. Ambros. 1. de
Offic.

Beneuolentia præstat liberali-
tati. ibid.

Humanitas lege natura doce-
tur. Ambros. 1. Off.

Nihil honestius culpa benigni-
tatis. Plin. l. 1. lib. 7.

Necessaria est ad res gerendas
hominum beneuolentia: au-
steritas uero solitudinem a-
micorum parit. Plat. Epist. 4.

Scientia.

EX GRÆCIS.

Aliud est scientiam habe-
re, aliud uti, & possi-
dere. Plat. de Scient.

Nemo leditur à scientiis cete-
ris, qui tenent primas. idem
de Sum. bon.

Scientiarum possessio nocua
absque optimi cognitione. idē

de Voto.

In his, quæ sapimus, gloria-
mur, & superbimus. idem
de Amic.

Dignoscit, qui inuenit: inuenit,
qui querit: querit, qui putat
se ignorare. idem de Natu-
nom.

Scientia est præsentium & fu-
tutorum: reminisci autem
præteritorum est. Aristot.
Top. 2.

Vna scientia est melior altera:
vel quia certior, vel quia de
melior. idem Top. 8.

Quod scimus, sæpe trāspōsitum
ignoramus. idem Elench. 2.

Quibusdā magis est operæpre-
tium uideri sapientes, & nō
esse, quā esse, & non uide-
ri. idem Elench. 1.

Scientes uniuersale, sæpe igno-
rant ipsum singulare. idem.
Tunc scimus, cum causas co-
gnoscamus. ibid.

Scientiarum alia est perfecta,
quæ est per causam: alia im-
perfecta, quæ est sine causa.
idem Physic. 2.

Scientia est bonorum honorabi-
lium. idem de Anim. 1.

SCIENTIA.

Sicut conseruantium corpus est
sanitas: ita conseruantium a-
nimæ est eruditio. idem in E-
pist. ad Alex.

Scientia sibi vendicant præ-
stantiam. idem de Animal.
10.

Omnes homines natura scire
desiderant. idem Metaph. 1.

Signum scientis est, posse doce-
re. ibidem.

Absurdum est simul querere
scientiam, & modum scien-
tiæ. idem Metaph. 2.

Finis scientiæ speculatiuæ, est
veritas: practica verò est o-
pus. ibidem.

Eiusdem scientiæ est opposita
considerare. idem Metaph. 4.

Licet omnes scientiæ nobiles
sint, tamen diuina est nobi-
lior: quia eius subiectum est
nobilius. idem Met. 5.

Sapiens meliora in votis ha-
bet, deteriora in expectatio-
ne, utrumque autem tempe-
ramento utitur, in neutram
partem nimius. Plutarch. de
Tranq. ani.

Quicquid sapiens agit, id omne
ex virtute agit. idem de Fort.

Alexand.

Sapientem odi, qui sibi non sa-
pit. idem an bene lateat vi-
uens.

Cum reliqua omnia tempore
diminuantur, scientia sola se-
nectute augeat. idem de Li-
ber. educand.

Studiorum liberalium amara
radices sunt, fructus autem
dulces. Arist. apud Diogenem
lib. 4.

Eruditio inter prospera est or-
namentum, inter aduersa re-
fugium. ibidem.

Sapiens ipse sibi sufficit, ipsius
enim sunt, quæ aliorum sunt
bona. Arist. ibidem.

Sapiens non secundum consti-
tutas leges viuatur, sed secun-
dum virtutis normam. ibidem.

Sapienti nihil nouum, aut pere-
grinum est. ibidem.

Docti tegunt suas iacturas.

Literarum expertus, non videt vi-
dens.

Baculus est eruditio vitæ.

Duplum, quam alij, videt, qui
litteras didicerunt.

A sapiente conuenit scientiã
discere. Eurip. in Rhes.

SCIENTIA.

117

Omnes ex aquo varia scimus.

Theog. apud Stob.

Nimis sapere, non est sapientia.
ibidem.

Scientia quæuis, remota iusti-
tia, aliæque virtute, non sa-
pientia, sed calliditas est. ibi-
dem.

In bello ferrum auro præstat,
in vita autem eruditio diui-
tiis. Socr. ibidem.

Sentire, ac sapere illustre ali-
quid stude. Cleob. apud Diog.
lib. 1.

EX LATINIS.

Nemini, nisi sapienti sua
placent: omnis stultitia
laborat fastidio sui. Sene. E-
pist. 9.

Sapiens non semper eat uno gra-
du, sed una via. idem Epist.
20.

Unus dies hominum eruditorum
plus pater, quam Imperatorum
longissima ætas. ibidem.

Sapiens est artifex domandi
mala: dolor, egestas, ignomi-
nia, carcer, exilium, ubique
horrenda, cum ad hunc per-

uenerint, mansueta sunt. idem
Epist. 87.

Stude, ut non plus aliis scias, sed
melius. idem Epist. 90.

Est insita in omnibus, vel po-
tius innata cupiditas scien-
tiæ, natique sumus ad con-
gregationem, & societatem,
ad communitatem generis hu-
mani. Cic. 4. de finib.

Exempla omnia iacerent in te-
nebris, nisi literarum lumen
accederet. idem pro Archia
Poeta.

Si ex literis delectatio tantum
quereretur, tamen hanc ani-
maduersionem humanissi-
mam, ac liberalissimam iu-
dicaremus. nam ceteræ res
nec temporum sunt, neque æta-
tum omnium, nec locorum: hæc
studia adolescentiam agunt,
senectutem oblectant, secun-
das res ornant, aduersis refu-
gium ac solatium præbet: de-
lectant domi, non impediunt
foris, pernoctant nobiscum, pere-
grinatur, ac rusticatur. quod
si ipsi nec attingere, nec sensu
nostro gustare possumus, tamē
ea mirari debemus, cum in

SCIENTIA.

aliis videmus. ibid.

Multi cum in potestate essent hostium, ac tyrannorum, multi cum in custodia, & exilio, doctrina studiis dolore suum lenauerunt. idem 5. de finib.

Literae posteritatis causa reperiuntur, quae obliuionis subsidio esse possent. idem pro Scyl. Non tam praeclarum est, scire latine, quam turpe, non scire. Cic. ad Brut.

Nihil est, quod quisquam magnitudinem artium ex eo, quod senes discant, pertimescant. nam aut senes ad eas acceperunt, aut vsque in senectutem in studiis detinentur, aut sunt tardissimi. idem 3. de Orat.

Sapientia est rerum diuinarum, humanarumque scientia, cognitioque: quae cuiusque rei causa sit, ex quo efficitur, ut diuina imitetur: humana omnia inferiora virtute ducat. idem 4. Tusc.

Sapientia est, sanitas animi. idem 3. Tusc.

Sapientia ars viuendi putanda

est, quae castitiam pellit ex animis: quae exhorrescere metu non sinit: quae praeceptrice in tranquillitate viui potest, cupiditatum ardore restituit. idem 2. de fin.

Sapientia hominis est custos, & procreatrix. idem 4. de finib.

Nihil est turpius, quam sapientem vitam, ex insipientium sermone pendere. idem 2. de finib.

Ignobilitas, aut humilitas, aut etiam popularis offensio non prohibet sapientem esse. idem 5. Tusc.

Sapientissimus est, cui quod optus est, venit in mentem. idem pro Cluent.

Non est sapientis dicere, non putabam. idem 3. de finib.

Si sapientia oculis videri posset, omnes in amorem sui compelleret. ibid.

Nihil est dulcius otio literarum. idem 5. Tusc.

Eruditus oportet semper ex se aliquid promat, quo alios doctet, aut seipsum laudibus illustret. idem.

Docti non solum viui, ac pra-

SCIENTIA.

118

sentes studiosos discendi erudiunt, atque docent, sed hoc etiam post mortem monumentis literarum assequuntur. idem 1. Offic.

Non paranda nobis solum, sed fruenda sapientia est. idem 1. de finib.

Sunt qui se ita literis abdiderunt, ut nihil possint ex iis nec ad communem fructum asferre, nec in aspectum, lucemque proferre. idem pro Arch.

Saepe sub sordido palliolo latet sapientia. idem 3. Tusc.

Scientia aliena sibi quidam famam aucupantur. Plin. Seneca in praefat.

Quasi abnuunt natura vtriusque boni largitionem: ne supra mortalem sit felicitate, eundem & valentissimum esse, & sapientissimum esse. Max. lib. 9.

Quicumque sunt habiti sapientissimi, dicuntur multa scisse, non omnia. Colum. lib. 12.

Adde quod ingenuas didicisse fideliter artes,

Emollit mores, nec sinit esse se-

ros. Oui. 2. de Pont.

Non datur ad musas currere lata via. Propert.

Nunquam aliud natura, aliud sapientia dicit. Inue. Sat. 14. Scientiam amasse, propemodum parasse est. in Hist. Sax.

Vixit me genuit, mater peperit memoria. Afran. apud Gel. Plus scire velle, quam sit satis intemperantiae genus est. Seneca. Epist. 89.

Studiorum salutarium etiam citra effectum laudabilis tractatio. Sen. de vit. beat.

EXSACRIS.

Non aliam putes sapientiam, nisi veritatem, in qua tenetur, & cernitur summum bonum: nullo loco est, nusquam deest, foris admonet, intus docet, dementes in se omnes in melius commutat, a nullo in deterius commutatur: nullus de illa iudicat, nullus sine illa bene iudicat. Aug. de lib. arbit.

Hac tota scientia magna hominis, scire, quia ipse nihil est

S C I E N T I A.

per se, & quod quicquid est,
ex Deo est, & propter Deum
est. idem sup. Psalm. 70.

Sapiens nusquam minus solus,
quàm cum solus. Amb.
Sapiens ubique ciuis. idem E-
pist. 36.

Sapiens nunquam solus esse po-
test, habet enim omnes secu-
m, et animum liberum quo-
cunque vult profert, & trās-
fert, & quod corpore non po-
test, cogitatione cōplectitur:
& si hominum penuria fue-
rit, loquitur cum Deo. nun-
quam bonus solus erit. Hier.
eunt. Iovin.

Sapiens est, qui cum sapiētibus
congregatur. Amb.

Ad veram sapientiam perue-
nire nō possunt, qui falsa sue
scientiæ fiducia decipiunt.
Gregor. in mor.

Vera sapientia, afficit, sed non
extollit. ibid.

Multi student, plus alta sape-
re, quàm apta proferre: &
erubescunt plana & humi-
lia, ut hæc solum scire videā-
tur. Bernard.

Sapientia otia negotia sunt: &
quo otiosior est sapientia, eo
exercitator in suo genere. id.

Non probatur multa sciens, si
modum sciendi nesciat. idem
sup. Cant. serm. 36.

Sunt, qui scire volunt eo fine
tantum, ut sciant, & turpis
curiositas est. & sunt qui sci-
re volunt, ut scientiam suam
vendant: & turpis quæstus
est. & sunt qui scire volunt,
ut sciatur ipsi: et turpis va-
nitas est. Sed sunt quoque qui
scire volunt, ut edificent, &
charitas est: & sunt qui sci-
re volunt, ut edificentur, &
prudentia est. ibid.

Posito in altum, non altum sa-
pere, difficile est. Bern. in E-
pist.

Sciendi modus potius quæren-
dus, quàm scientia. idem sup.
Cant. serm. 36.

Sapiens nullus, nisi seculo stul-
tus fiat. Tert.

Scire nihil, est omnia scire. idē.
Sapientia coniuncta simplici-
tas est. idem.

Sapere plus, quàm oportet, su-
perbia est. Ansel.

S C I E N T I A.

119

Nulla est scientia, si utilitatem
pietatis non habet: & inuri-
lis est pietas, si scientia discre-
tione careat. Greg.

In modico sermone sapientie
plus laudatur rusticus, quàm
in magno philosophus, &
puer si aliquid dixerit sapien-
ter, laudatur, ubi perfectior
non auditur. Chrysost.

Præcedit scientia virtutis cul-
tum: quia nemo potest fide-
liter apparere, quod ignorat:
et malum nisi cognitum fue-
rit, non timetur. idem in Po-
licr. lib. 3.

Sapientes alij stulti, alij demen-
tes. Ansel.

Primus gradus sapientie est,
falsa intelligere: secundus, ve-
ra cognoscere. Lact. lib. 1.

Plus sapit interdum vulgus,
quia tantum, quantum opus
est, sapit. idem lib. 2.

Non est scientia, sed opinio ea-
rum rerum, quæ pro ingenii
varia est. ibid.

Non in lingua, sed in corde sa-
pientia est. idem lib. 3.

Sapientia, anima alimentum.
ibid.

Cito inueniri debet scientia, ut
cito accipiat. ibidem.

Quis omnibus horis sapuit vn-
quam? Erasmi in Epist.

In comparatione Dei scientia
nostra, ignorantia est. Greg.

Non parum est scire, quod ne-
scias. Hieron.

Qui se diligit stultum, non pa-
rum proficiet ad sapientiam:
nec fiet quisque qualis esse cu-
pit, nisi oderit qualis est. Au-
gust. de ver. relig.

Qui se dicit scire, quod nescit,
temerarius est: qui se negat
scire, quod scit, ingratius est.
idem in serm. de ascens.

Nihil magis ad spem percipien-
de sapientia erigit mentes,
quàm cum eos, quos in sapien-
tia clarescere miramur, ali-
quando paruulos, & indo-
ctos fuisse meminimus. Hier.
sup. Prouer.

Ad maiorem culpæ cumulum
pertinet, scire quenquam, sed
quid sequi debeat, & sequi
nolle, quod scit. Isido. de sum-
mo bon. lib. 2.

Otium stultitiam, labor scien-
tiam generat. Hug. de claus.

SCIENTIA.

anim. lib. 2.
Scientia literarum, quod primum est in homine, mores purgat: quod secundum, verborum subministrat gratia: & ita utroque beneficio & tacitos ornat, & loquentes: cuius est facere de irato benivolunt, de suspecto placatum, de austero mitē, de aduersante propitium. Cass. 1. Epist.
Scientia violentia non aufertur: antiquitate non corrumpitur: absconsione non minuitur, communitate multiplicatur. idem in Epist.
In literis prudens inuenit, unde sapientior fiat: ibi bellator inuenit, unde virtute animi roboretur: inde princeps accipit, quomodo populos sub æqualitate componat. nec aliqua in mundo potest esse fortuna, quam literarum non augeat gloriosa notitia. ibid.
Sunt quatuor scientiæ præ ceteris sciendæ: Theologia, quæ est anima pabulum: leges, quæ sunt egenis remedium: decreta, quæ sunt sublimatio humani: physica in morbi subsi-

dium. apud Iurifcon.
Scientia est de diuinis, sapientia de humanis. ibid.
Sapientia in homine longo raro reperitur. ibid.
Scientia doloris adiectio est. Ambros. de bon. mor.
Sapientis patria, mundus est. idem Offic. 2.
Sapientis omnis, diues est. idem lib. 2. Epist. 8.
Sapientia in omnibus sese ostendit rebus. Aug. li. 2. de liber. arbit. cap. 16.
Sapientia egere, miserrima egestas est. idem de beat. vit.
Sapientia legem, & misericordiam in lingua portat. idem de spirit. & anim. cap. 9.
Ad sapientiam ordine peruenitur. idem lib. 2. foli. cap. 13.
Sapientis nemo, nisi beatus. idem de beat. vit.
Sapientis nemo miser. idem lib. 1. cont. Acad. cap. 5.
De sapiente solus sapiens iudicare potest. idem lib. 18. de ciuit. Dei. cap. 8.
Sapientibus credere, est tutissimum. idem de utilit. cred.
Sapientis sine operibus, sapien-

SCIENTIA.

120

tia abusus est. idē de 12. abus.
Scientia rerum falsarum esse non potest. Aug. lib. 14. de Trinit.
Scientia nostra ex visis, et creditis constat. idem Epist. 112.
Sapiens est, cui res sapiūt, prout sunt. Bern. sup. Cant. ser. 50.
Sapientia victrix singula vitia eradicat, & singulas inserit virtutes. Bernar. de sept. don. spirit. sancti.
Scientia literarum bona, scientia propria infirmitatis melior. idem sup. Cant. serm. 36.
Scientia mundi docet vanitatem, scientia carnis voluptatē. ibidem.
Scientia sine operibus cibo indigesto comparatur. idem sup. Cant. serm. 36.
Initium sapientiæ, timor domini: medium, spes: charitas, plenitudo. Bernard. in die sancti And. serm. 1.
Discere Iesum omni scibili est salubrius. idem in Epist.
Scientia sui timorem Dei generat in anima: scientia Dei eius amorem. idem sup. Cant. sermo. 37.
Sapientia, armatura oris est. Chrys. de spirit. sancti. Homil.
Scientiæ pars est, obscura cognosci. idem sup. Matth. Homilia. 1.
Scientia sine charitate dementia est. idem sup. Epist. ad Corinth. Hom. 20.
Scire, omnium: facere, paucorum est. idem sup. Ioann. Homil. 70.
Scire non omnia neminem pudeat. idem serm. 2. sup. Epist. ad Roman.
Scientia temporum multas huius vitæ comoditates affert. Chrysost. super Genes. Homilia. 6.
Scientiam amasse, propemodum parasse est. in Hist. Sax.
Sapientiæ coniuncta simplicitas est. Tertul.
Plebei argenti, nobilibus auri, principibus gemmarum loco literæ sunt. Pius. 2. apud Platinam.
Vinci literis amant docti. Basil.
Multos hoc decipit, quod antequam sapientes videri volūt, ut iam & simulare incipiant, quod non sunt, et quod

IGNORANTIA.

sunt, erubescant. Hugo. lib. de
Diasc.
Doctrina in diuite duplici cau-
sa commendabilis. Augu-
stin. in quest. ex utroque
test.
Nec avarum pecunia, nec do-
ctum cognitio rerum unquā
repleunt. Pius. 2. apud Plat.
Cui plura datum est nosse, eo
maiora sequuntur dubia. ibi-
dem.

Ignorantia.

EX GRÆCIS

Nescienti quid laudet, vel
quid vituperet, non est
adhibenda fides. Plat. de scien-
tia.
Ignorantia potentum, teterrima
est. idem de summo bono.
Ignorantia causa est responden-
di varia, et non eadem. Plat.
de nat. nom.
Argumentum inscitia est, à
sapientibus dissentire. idem
de mendac.
Turpe est nescire, quæ necessaria
sunt. idem de legibus.

Turpe est ignorare, quod omni-
bus scire conuenit. Aristot.
Rhet. 2.
Imperiti velut distantes à lon-
ge speculantur. idē Elench. 1.
Quod scimus, saepe transposi-
tum ignoramus. idē Elench. 2.
Qui nescit, quantum querit,
nescit quando inuenit eum.
Arist. Metaph. 3.
Ignoratio eorū, quibus cum ti-
bi viuendū est, ut opinione
ac spe frustreris, ac captis sa-
penumero decidas, saepe in
causa est. ibid.
Insipienti sapientia loquens de-
cipere videtur. Eurip. in
Bacch.
Ignorare turpia melius est,
quā scire ea. Aristot. Me-
taph. 11.
Imperitis, ac rudibus nullus
præcipationis finis est. Se-
nec. Epist. 173.
Multa sunt imprudentiæ gen-
ra. Plat. de voto.
Imperitia maiore ex parte om-
nibus dominatur. Cleob. 4.
pud Diog. lib. 1.
Vnicum est bonum, scientia; et
malum vnicum, inscitia. So-
crates

IGNORANTIA.

121

EX SACRIS.

Melius est nescire, quā
errare, melior est fi-
delis ignorantia, quā teme-
raria scientia. August. serm.
22. de verb. Apost.
Ignorans, quæ sciri nequeunt,
culpa vacat. idem.
Ignorantia Dei plerunque de-
sperationem parturit. Ber-
nard. super Cantic. sermo-
ne 27.
Ignorantia sui, initium omnis
peccati: ignorantia Dei, con-
summatio omnis peccati. ibi-
dem.
Rescindenda insipienti potestas
est, non adijcienda libertas.
Ambro.
De duobus imperfectis, melius
est rusticitatem sanctam ha-
bere, quā eloquentiam pec-
catricem. Hierony. in Epist.
ad Nep.
Non omnis ignorans immunis
est, sed is solum, qui non ha-
buit, unde disceret. August.
in quest. ex utroque test.
quest. 67.
Indoctum esse minus malum

crates apud Diog. lib. 2.
Insipienti sapientia loquens de-
cipere videtur. Eurip. in
Bacch.

EX LATINIS

Imprudentes non sibi reli-
quēdi sunt. Senec. Epist. 12.
Hoc est maximum ignorantiae
malum, quod credit eum sci-
re, qui moneat. Quintilia. li-
bro 12.
Optimus ac grauissimus quis-
que confitetur se multa igno-
rare, et multa sibi etiam at-
que etiam esse discenda. Ci-
cer. 3. Tuscul.
Nescire quod antea, quā na-
tus sis, acciderit, id est, sem-
per esse puerum, idem in
Orat. ad Brut.
Ideo difficulter ad suauitatem
peruenimus, quia nos agrota-
re ignoramus. idem.
Homines imperiti facilius,
quod stultē dixeris, reprehē-
dere, quā quod sapienter
tacueris, probare possunt. Ci-
cer. 2. de Orat.

PRÆCEPTOR, ET DOCTRINA.

est, quam esse indocibilem.

Augustin. lib. 3. cont. Acad. de. cap. 8.

Multa nobis usu veniunt, quæ ignaro relata fidem perdunt. Apul.

Infirmi tanto quempiam iustiores putant, quanto faciliorem. Greg. 16. mor.

Prauitatis causa ignoratio sui. Laet.

Ignorantiam confiteri, pulchra temperantia est. August. 5. confess. cap. 7.

Ex luce veritatis in tãtas ignorantia tenebras corripiamus, ut nos ipsos ignoremus. Gregor. 11. mor.

Tolerabilius est Deo quempiam cum ignorantia in humilitate iacere, quam cum elatione alta sapere. idem. 17. moral.

Deus per ignorantiam nostram nobis absconditur. ibid.

Ignorans in nocte est. idem sup. 1. Reg.

Quantumcunque rectum agere credimus, sit ne rectum ignoramus. Greg. 4. mor.

Disciplinam ignari, diuina-

rum rerum quæstiones non attingant. August. lib. 2. de ord. cap. 6.

Omnis indoctus, est curiosus. Augu. lib. 2. de mirab. sacriscrip.

Ignorantia infidelitatis peccatum non excusat. idem de grat. & lib. arbitr.

Ignorantia sui, superbiam causat. Bern. sup. Cant. ferm. 27.

Ignorantia filia, falsitas, & dubietas. ibid. ferm. 28.

Ignoratur periculose, quando veniat, aut vadat spiritus. non ita, unde veniat, aut quò vadat. idem sup. Cant. ferm. 18.

Imperitiam comitatur temeritas. Na. 1. an. 7.

Præceptor, & doctrina.

EX GRÆCIS.

Doctrina naturaliter procedit de homine ad hominem, secundum operationes, quas habet doctor ad discipulum. Arist. Polit. 1.

PRÆCEPTOR, ET DOCTRINA. 122

Docentes alios mentiri non debent. idem de mort.

Hi solum docent, qui causas de singulis dicunt. idem Metaph. 1. Signum scientis est, posse docere. ibidem.

Omnis doctrina est ex præcongnitis. idem Eth. 6.

Ei qui non docet, non illi, qui non didicit, peccatum est imputandum. Diog. apud Plut. de curiosis.

Præceptoris opera ad hoc prodest, ut honesta faciat pueris incurda. ibidem.

Loci autorum ita exponendi, ut honestas patitur. idem de Poët.

Socordia nature vires pereunt, doctrina tollit ignavia. ibid.

Qui regem erudit, atque ad virtutem instruit, eos & subditos quoque instruere ad fortitudinem, & probitatem certum est. Antig. apud Diog. lib. 7.

EX LATINIS.

Optimus quisque præceptor, frequentia gau-

det. Quintil. lib. 1.

Præcipiamus omnia, ut saltem plura faciant. ibid.

Præceptor nec habeat vitia, nec ferat. idem lib. 2.

Tradi omnia, quæ ars efficit, non possunt. idem lib. 7.

Parum valet doctrina, nisi industria, studio, labore, diligentia comproberetur. Cicer. 3. ad Heren.

Quæ bona sunt, fieri meliora possunt doctrina: & quæ non optima, acui tamen, & corrigi aliquo modo possunt. idem 2. de Orat.

Quò quisque est solertior, & ingeniosior, hoc docet iracundius, & laboriosius: quod enim ipse celeriter arripuit, id cum tardè percipi videt, discutiatur. Cicer. pro Rosc.

Nullum manus melius, manusve reipu. afferre possumus, quam si doceamus, atque erudiamus iuventutem, iis præsertim moribus, ac temporibus, quibus ipsa prolapsa est, ut omnium opibus reficienda, atque cœrenda sit. idem 3. de diuinat.

PRÆCEPTOR, ET DOCTRINA.

Non facile est inuenire, quid quis sciat, alteri nō tradat: ita non solum ad discendum propensi sumus, sed etiam ad docendum, Cicer. 2. de finib.

Facile est cuius in genere præcipere. Erasmi. in Epist.

Doctrina proficit, ut politiora, non ut meliora sint ingenia. Max. libr. 5.

Nihil aliud præcipere debemus, nisi quod prius nobis imperauerimus. idem lib. 8.

Pars est prima scientiæ, ipsam, quam præcepturus sis, æstimare personam. Palad. de re rust.

In hoc gaudeo aliquid scire, ut doceam, si cum hac exceptione detur sapientia, ut illam inclusam teneam, reijciam. Senec. Epist. 6.

Qui se ad discendum pauperē credit, ad docendum se locupletem inuenit. Max. lib. 6.

EX SACRIS.

Doctōr unus solus, & verus, Basil. ad diuit.

Tutor est discētis, quā do-

centis conditio. August. in Sent. 355.

Mihi propemodum donatum credo, quicquid lectorem meū melius sentire cognosco. Greg. in mor.

Doctrina cum omni imperio docetur, quando prius agitur, quā dicatur. nam doctrina subtrahit fiduciam, quando cōscientia præcedit linguam. ibidem.

Quantūcūque doctrina mens polleat, grauis eius imperitū est, velle docere meliorem. idem 6. mor.

Hoc habet proprium doctrinæ arrogantium, ut humiliter nesciant inferre, quæ doceant: & recta quæ sapiunt, etiam rectē ministrare non possunt. idem 24. mor.

Frequenter de malo homine bona doctrina procedit: sicut terra vilis pretiosum aurū producit. & sicut terra relinquitur, & aurum eligitur: sic & vos doctrinam accipite, & mores relinquit. Chrysost. sup. Matth. 23.

Omnis humanus affectus po-

PRÆCEPTOR, ET DOCTRINA. 123

nendus est ei, qui veram pietatem studet animis hominum inferere. Erasmi. in Epist.

Viam indicasse, maximus profectus est. ibid.

Qui scientiam communicare nolunt, peiores sunt, quā infames auari. siquidem ab illis, si nihil aliud certē mors transfert in vñs aliorum. ab illorum rogo nihil redit ad heredem, nisi suas cogitationes literis mandant. ibid.

Iniquissimum est, doctrina imputare, quicquid peccant auditores. ibidem.

Secundum capacitatem discipulorum, moderetur lingua doctorum. Greg. 31. mor.

Disce diu, quod doceas. Hiero. ad Rust.

Docere, quod nouerit ille, quem doceas, stultum est. idem.

Experto crede. aliquid amplius inuenies in hylis, quā in angulis, ligna, & lapides docebunt te, quod à magistris audire non possis. Bernard. in 4. Epist.

Non minus pium est, docere alium scientiam, quā

escam præbere corpori. idem sup. Cant.

Clausum habeat os peccator, qui seipsum docere non potuit, alios non doceat. Beda de temp. sal.

Omne quod non edificat audientes, in periculum vertitur audientium. Hier. in Epist.

Delicatus magister est, qui pleno ore de ieiuniis disputat. Hiero. ad Nep.

Sæpe doctōri dominus verbum pro gratia tribuit auditoris. nonnunquam verò propter auditoris culpā subtrahitur serm. doctōri. Greg.

Quemadmodum plurimū ledit, qui fontem inficit, ita latissime patet illius beneficium, qui pectus instruit omnibus imperaturum. Erasmi. in Epist.

Nulla res discipulo tam permiciosa, quā vita magistri contumeliosa. Boët. de disc. schol.

Non omnes omnia docendi sunt. August. de ver. relig. cap. 28.

DISCIPVLVS, ET DISCIPLINA.

Docens, & non audiens, aliis prodest, & non sibi. Aug. 5. cont. Donatist.

Falsa doctrina est lepra mentis. idem de verb. Apost. ser. 10.

Doctrina alia edificat, alia destruit. idem serm. 39. de temp.

Non minus debemus iis, à quibus recte viuendi, quam à quibus viuendi initia duximus. Eras. in Epist.

Doctrina optima, vita docere, Chrysost. sup. Act. Apostol. Homil. 30.

Doctrina per partes digesta facilis perceptu. idem sup. Epist. ad Ephes. serm. 14.

Doctrina peregrina nugarum plena. Chrys. ad pop. Antioch. Hom. 1.

Qui vias vitæ ingredi vult, præceptorem, & ducem sibi assumat. Bern. sup. Cant. ser. 77.

Non minus pium est, docere alium scientiam, quam escā præbere corpori. idem. sup. Cat. serm. 16.

Discipulus, & Disciplina.

EX GRÆCIS.

Disciplina, generatio quædam est, qua factus in animo discipulis à doctore producit. Plut. de curios.

Initium à disciplina: usus ab exercitio, & meditatione fit. idem de educ. lib.

Cacares est sine disciplina natura. ibid.

Honestatis fons, ac radix est, legitimum consequi disciplinam. ibidem.

Hostes disciplinarum, labores, ac somni. Plat. ibid.

Disciplina, optimum viaticum est ad senectutem. Arist. apud Diog. lib. 5.

Disciplina magis necessaria est, mala dediscere. ibid.

Bona educatio verecundia affert. Eurip. in sup.

Tandem discendum, quando viuatur. Solon apud Plut. de fort.

Addiscere aliquid, delectabile est. Arist. Rhet. 2.

DISCIPVLVS, ET DISCIPLINA. 124

Oportet discitem credere. idem Elench. 1.

Quod addiscitur, quodammodo scitur. idem Priorum. 2.

Qui discit, fit sciens. idem Elench. 2.

Audiendi ratio prior, quam docendi. Plut. de aff. aud.

Fastus absit ab auditore, & li. uor. ibid.

Auditor improvidus ipse sibi nocet. ibid.

Auditor ex suis ipsius affectibus probat, aut damnat audita. ibidem.

Auditor aciem oculorum in dicente semper intendat ita, ut minime eum fallat, quam attentio sis animo. ibid.

Libèter audi magis, quam multa. Demet. Phaler.

Præstantior est ille, qui bene, quod dicitur, audire potest, atque eo uti, quam qui per seipsum omnia assequitur.

Xenon. apud Diog. lib. 7.

Nauigando gubernatori auscultandum est: viuendo illi, qui plus ratione valet. Socrat. apud Stob.

Qui breui tempore pro pudore

disciplinam non patitur, omni tempore in pudore insipientie permanebit. Pyth. in suis præcept.

EX LATINIS.

Homines discunt, dum docent. Sen. Epist. 7.

Semper discendum est, quod an sciamus, experiri non possumus. Idem in Epist. 26.

Nec si quid discere satis non est, ideo necesse non est. Quint. lib. 1.

Ut quisque audit, mouetur. Idem lib. 11.

Natura primum atque ingenium ad discendum vim affert maximam. Cicer. 1. de Orat.

Omnia cuiusmodi sint, cupere scire, curiosum est: duci vero maiorum rerum contemplatione, seniorum virorum est putandum. Cic. 5. de finib.

Disciplina cuiusque gentis singula suadet suis, atque imperat. Sen. Epist. 36.

Disciplina mores facit. Colum. lib. 7.

DISCIPVLVS, ET DISCIPLINA.

Ne sit vitiosus sermo pedagogus, ac nutricibus, quos si fieri possit, sapientes Chrysippus optauit, certe quantum res pareretur, optimos eligi voluit. natura enim tenacissimi sumus eorum, quia à pueris discimus, & hæc ipsa magis pertinaciter hærent, quæ deteriora sunt. Quint. lib. 1.

EX SACRIS.

Summopere cauendum est, qui quarit scientiam, ut non negligat disciplinam. Hug. lib. 3. Didasc.

Quamuis in nulla loco disciplinam homo deferere debet, diligentius tamē ibi conseruanda est, ubi vel neglecta pluribus generat scandalum: vel custodita bonæ imitationis exemplum. Hug. de Instit. noui. Disciplina, & misericordia sese comitari debent. Greg. sup. Cant.

Disciplinarum excogitatrix est ratio. Aug. lib. 2. de Ordin. cap. 12.

Disciplina homini, optima me-

dicina. idem. 22. de Ciu. Dei. cap. 22.

Quem diuina disciplina conterit, humanis flagellis non est conterendus. Gregor. sup. 1. Reg.

Omnis scientia disciplina est, creatorem & creaturam cognoscere. Augustin. lib. 8. quest.

Principium disciplinæ, humilitas est: cuius cum multa sint documenta, hæc tria ad auditorem, vel lectorem pertinent: primum, ut nulla scripturam, nullam scientiam vilem teneat: secundum, ut à nemine discere erubescat: tertium, ut cum scientiam adeptus fuerit, ceteros non contemnat. Hug. didasc. 1.

Disciplina in animo hominis est. Aug. de immort. animi.

Disciplina à discendo dicta est. idem. lib. 2. Solil.

In disciplinis non æquæ res, ut nomina nota sunt. idem de music. lib. 3. cap. 2.

Disciplina intellectum ad diuinam offerunt. idem lib. 2. de Ordin. cap. 17.

DISCIPVLVS, ET DISCIPLINA. 125

Disciplinarum omnium excogitatrix est ratio. idem lib. 2. de Ord. cap. 12.

Disciplinarum usus extra Deum infelix, cum Deo non improbatus. idem lib. 5. confess. cap. 4.

Disciplinarum gnari, famelici sunt. idem de vit. beat.

Arduas quæstiones non attingant disciplinarum ignari. idem lib. 2. de Ord. cap. 17.

Discipline humane cum magna temporis iactura perdisuntur. idem lib. 2. de Gene. ad lit. cap. 9.

Disciplina animi sanitatem instaurat. idem de morib. Eccl. cap. 27.

Disciplina nos à prauis cupiditatibus coercet. idem lib. 2. de Ciu. Dei. cap. 22.

Disciplina moralis debet subesse, coësse, præesse. Ber. sup. Cár. Serm. 22.

Discimus quedam, ut sciamus: quedam ut faciamus. August. sup. Psal. 118.

Tutor est discantis, quam doctus conditio. idem in sent. suis.

Eam natura putamus legem, quam discimus. Hier.

Ad discendum, quod opus est, nulla ætas sera videri debet. Aug. in Epist. ad Hier.

Ab omnibus libenter discere, quod nescis: quia humilitas tibi commune facere potest, quod natura fecit commune. ibidem.

Cognito discipulo, cognosces facile qualis fuerit magister. Amb.

Sapientior omnibus eris, si ab omnibus discere volueris. Hug. lib. 3. Didasc.

Discipulus debet excusare sententiam magistri. apud Iurisc.

Discipuli perfectio, magistri laus. Ambros. sup. Epist. ad Theff.

Discipulus, ut discat, faciat. Cyp. lib. 4. Epist.

Ad discendum duo sunt necessaria: autoritas, & ratio. Aug. in sent. suis.

In primis optandum, ut prima quæque elementa discantur, ab artifice summo. Erasmi in Epist.

Naturæ ordo sic se habet, ut cum

SCRIPTURA HOMINUM.

aliquid discimus, rationem
precedat autoritas. Aug. de
Mor. et cl.

Discipuli, filij praeceptorum spiri-
tuales. Basil. sup. Psal. 73.

Discipulus, domini fieri, aut nō
in hominis potestate est sitū.
Basil. in Quest.

Disciplina, participatio est san-
ctitatis. Chrys. sup. Epist. ad
Heb. Homil. 29.

Discipuli est, magistrum imi-
tari. idem sup. Epist. ad Heb.
Hom. 28.

Nulli disciplinae sui canones
desunt. Erasmi in Epist.

Scriptura hominum.

Quoniam ut liber, nō pos-
sum scribere, ut pos-
sum non libet. Theocr. apud
Stobaeum.

Quae amici reges non audent
monere, in libris descripta
sunt. Demetr. apud Plut. in
Apoph.

Quaedam scripturae non faciunt
animum. Senec. Epist. 65.

Paucis opus est ad bonam men-
tem licetis, sed nos, ut caetera,

in superuacuum diffundimus,
ita philosophiam ipsam, quae
admodum omnium rerum:
sic literarum quoque intem-
perantia laboramus, non vi-
ta, sed schola discimus. idem
Epist. 107.

Nō tam refert, qualia sint, quae
intra nosmetipsos composui-
mus, quam quomodo efferantur.
Quint. lib. 11.

Plurima ad alieni sensus conie-
cturam, non ad suum iudicium
scribuntur. idem.

Vix quicquam tutum in literis
committitur. Erasmi in Epist.
Libri, viui magistri sunt. Gell.
lib. 14.

Historias scribere, magno usus
est. Sallust. in Coniur. Catil.
Historias scribenti metiri tur-
pe est. Cic. cont. Sallust.

Ut aliae bonae res, sic bonus li-
ber, melior est quisque, quo
maior. Plin. Iun. lib. 1. Epist.

Tāto scriptura maiorem gratia
apud doctos habere debet,
quanto minorem apud indo-
ctos habet. idem lib. 2.

Nullus est liber tā malus, quod
non aliqua parte prosit. idem.

LECTIO.

126

Quatenus nobis denegatur diu
vivere, relinquamus ali-
quid, quo nos vixisse teste-
mur. ibidem.

Quia liberius, tanto libentius
scribimus. ibid.

Qui placendi causa scribunt,
qualia placere viderint,
scribunt. ibid.

Felices, quibus contingit aut scri-
bere legenda, aut legere scri-
benda. idem lib. 5.

Aliud est epistolam, aliud hi-
storiam, aliud amico, aliud
omnibus scribere. idem.

Historia non debet egredi ve-
ritatem, & honeste factis ve-
ritas sufficit. idem lib. 7.

Scriptores, qui rei totius sum-
mam sententias consequi stu-
dent, monumenta magis in-
struunt, quam faciunt artifi-
cem. Colum. lib. 1.

Scribimus indocti, doctique poe-
mata passim. Horat. 2. Epist.

Autores in eadem re saepe dis-
sident. Plin. Sen. lib. 18.

Est summi amoris negare ve-
niā breuibus epistolis amico-
rum, quamuis scias illis con-
stare rationem. Plin. Iun. li. 9.

Litterae sunt, una fidelis custo-
dia rerum gestarum, Lucretius
1. Dec. lib. 5.

Epistola non loco reddita, offen-
dunt. Cic. ad Brut.

Scriptores opera sua, non secus
ac filios adamant. Erasmi. in
Epist.

Nullum grauius tedium, quam
ingenij scribendo defessi. i-
bidem.

Molestior recognoscendi, quam
cudendi labor. ibid.

Scribendum tarde. Hier.

Grauiore consideratione indi-
gent, quae scribimus. Cypri.

Scribendo multa discimus. Au-
gust. lib. 3. de Trinit.

Historiographi de se in aliorum
persona plerumque scribunt.
idem.

LECTIO.

EX GRACIS.

Non qui plurima legit,
sed qui utilia, speciosus
habendus est. Arist. apud
Diog. lib. 1.
Studere negamus, ut ingeniosi

LECTIO

esse videamur. Aristotel. To
pic. 3.
Studioſis non vacat meminisse
voluptatum. Plutarch. de
Tuend. bon. valet.

EX LATINIS.

Lectio multorum volumi-
num, & omnis generis
auctorum, habet aliquid va-
gum & instabile: certis in-
geniis immorari, et innutiri
oportet, si velis aliquid trahere,
quod in animo fideliter se-
deat. Senec. Epist. 2.
Qui legere non potest, quantum
habet: sat est habere, quan-
tum legat. ibid.
At lectio ingenium. idem E-
pist. 86.
Probatos semper libros lege, &
si quando ad alios diuerſi li-
buerit, ad priores redi. ibid.
Epist. 2.
Incredibile est, quantum more
lectioni festinatione adyacia-
tur. idem.
Lectio libera est, nec actionis im-
petu transcurrit, sed repetere
sapius licet siue dubites, siue

velis memoria affigere.
Quint. lib. 10.
Lectioem sine vlla delectatio-
ne negligo. Cic. 2. Tuscul.
Multum legendum, sed non
multa. Plin. Iun. lib. 6.
Legendi semper occasio est, le-
gendi non semper. idem lib. 2.
Non solum iudicant, qui mali-
gne legunt. idem lib. 9.
Est aliquis, & nescio an maxi-
mus ex secretis studiis fru-
ctus. Quint. lib. 1.
In scholis omnia libere singi-
mus, & impune, quia pro-
feto est quicquid volumus.
Quint. lib. 6.
Diuerſa sunt hominum studia.
Cicer. ad Brut.
Suo quisque studio maxime di-
citur. idem 5. de Finib.
Vt ex studiis gaudium, sic stu-
dia ex hilaritate proueniunt.
ibidem.
Studium, unicum doloris le-
uamentum est. Plin. Iun.
lib. 8.
Vt in vita sic in studiis pul-
cherrimum, & humanissi-
mum existimo, seueritatem,
comitatemque miscere, ne il-

LECTIO.

117

la in tristitiam, hac in petu-
lantiam procedat. ibidem.
Quia plerumque euenit, ut eo-
rum, quae meminimus memo-
ria nos deficiat, ea sapius ex
commentario reuocanda sunt.
Columel. lib. 11.

EX SACRIS.

Lectio tunc utilis est, cum
facimus ea, quae legi-
mus. August. in libr. de O-
per. mon.
Legentibus Deus loquitur. idem
sup. Psalm. 85.
Legimus aliqua, ne negligan-
tur: legimus, non ut teneamus,
sed repudiemus. Amb.
sup. Luc. lib. 1.
Lectio iterata aperit obscura.
Chrysost.
Sic ipsa lectio temperata, cui fi-
nem consilium, non lassitudo
imponat: nam studium in-
temperans lectionis in repre-
hensionem cadit: et quod lau-
dabile est in suo genere, sit
nimietate sui culpabile. Hie-
ron. ad Demetr.
Omnino iniquum est studiis de-

honestari minoribus. & eos,
quos ardua, & graua expe-
ctant officia, voluptatis, &
vanitatis occupationibus a-
gitari. Chrysost. de Curial.
nug.
Omnis profectus ex lectione, et
meditatione procedit: quae e-
nim nescimus, lectione disci-
mus: quae didicimus, medita-
tione conseruamus. Isid. lib. 3.
de Summo bono.
Lectio duobus modis fastidium
ingerere solet, et affigere spi-
ritum: qualitate videlicet, si
obscurior est, & quantitate,
si prolixior extiterit, in quo
utroque vti magno modera-
mine oportet, ne quod ad refe-
ctionem questum est, sumatur
ad suffocationem. Hug. in
Didac. 3.
Optimus lector est, qui non co-
git illud dictis contineri,
quod ante lectionem presum-
pserit ad intelligendum, sed
qui doctorem intelligentiam
expectat. Hilar. 1. de Trinit.
Lectio scripturarum, munitio
est aduersus peccatum. Chry-
sup. Luc.

PRUDENTIA, ET DISCRETIO.

Prudentia, & Discretio.

EX GRÆCIS.

Prudenti viro paucorum sapientum potius, quam multorum insipientium iudicium est verendum. Plat. de Amore.

In quo quisque prudens, in eo bonus, idem de Nat. nom.

Prudentia proprie est virtus principum. Arist. Polit. 2.

Murus tutissimus, prudentia est. Arist. apud Diog. li. 6.

Providere difficile est, videre autem facile. Arist. Elench. 2.

Non tam videndum, quid in presentia bladiatur, quam quid deinceps sit e re futurum. De mosth. i. Olinth.

Prudentes facile ex omnium sententiis vitia eligunt. ibid.

Frugi, & bonus vir praeitorum meminisse debet, agere presentia, futura cauere. Isoc. apud Stob.

Robur, & murum, et arma sapientia, prudentia praestat.

Pyth. ibid.

Prudentia non corporum, sed

rerum est inspectio. Plut. apud Stob.

Prudentia, virtus est rationalis partis, ad felicitatem spectantia preparans. Arist. de Vir. & vit. diuis.

Prudentia est consilium agitare, discernere bona, & mala, & omnia, quae sunt in vita

sequenda, fugienda: honeste uti omnibus bonis: cum aliis

recte versari: perspicere occasiones: solerter verbis, & rebus

vitae: experientiam habere vitium omnium: memoria

autem, peritia, & solertia vel manant à prudentia, vel

prudentiae sunt affectus: aut partim prudentiae administrant

la, ut experientia, & memoria: partim, tanquam prudentiae

partes: ut consilium, et solertia. Arist. de virt. & vit. diuis.

Providentia, magnum mortalibus lucrum. Anax. ibid.

Homo boni tactus semper est discretus, non sic de aliis sensibus. Arist. 2. de anim.

EX LATINIS.

Quid refert providere,

quod effugere non pos-

PRUDENTIA, ET DISCRETIO 118

sis? Senec. Epist. 88.

Homines plus in alienis negotiis vident. idem Epist. 110.

Nec solis viribus equum

Credere. Sape acri potior prudentia dextra. Valer.

Flac. 4.

Non temere incerta casuum reputat, quem fortuna nunquam

decepit. Liu. lib. 10. Decad. 3.

Prudentia est, rerum expectandarum scientia. Cic. 2. Offic.

Nihil est homini prudentia dulcius aut sagaci ac bona mente melius. idem 2. Tusc.

In prudentia duo vitia vitanda sunt: ne incognita pro cognitis habeamus ipsique temere assentiamus, quod vitium

effugere qui velit (omnes autem velle debent) adhibebit

ad considerandas res & tempus, & diligentiam: alterum

est vitium, quod quidam nimis magni studium multamque

opera in res obscuras, atque difficiles conferunt, easque

non necessarias. Cic. 2. Offic.

Iustitia sine prudentia plurimum potest sine iustitia nihil

valet prudentia. idem 2. Offic.

Deorum providentia mundus administratur: idem consulantur rebus humanis, nec solum universis, verum etiam singulis. Cicer. de nat. deorum.

EX SACRIS.

Prudencia absque simplicitate, malitia est: & simplicitas absque ratione, stultitia est. Hieron.

Providentia Dei omnia gubernantur: & quae putatur poena, medicina est. idem sup.

Ezech.

Prudentia sedes caput est. August. lib. 2. cont. Faust.

Prudens, quasi porro videns dicitur. idem sup. Psal. 73.

Grandis est prudentia, aurum in luto querere. Hier. ad Lat.

Prudentes simus non tantum nobis. Basil. in quast.

Prudentia, & fortitudo, virtutes principis sunt. idem in Epist.

Tolle discretionem, & virtus vitium erit. Bern. sup. Cant.

Tantum valet discretio, ut sine illa omne otium turpe sit, & labor inutilis. Hug. libr. 3.

STULTITIA.

Didasc.
Plerumque virtus dum indiscrete tenetur, amittitur: dum discrete intermittitur, plus tenetur. Greg. 26. mor.

Est quidem discretio, non tam virtus, quam quaedam moderatrix virtutum, ordinatrix affectuum, & doctrix morum. Bern. sup. Cant.

Discretio est, in iudicandis causis provida humanarum mentium ratio moderatrix. Isid. in Synon.

Sola discretio perturbatis cogitationibus non succumbit. Greg. in mor.

Ubi virtus discretionis perditur, intentio, quae virtutis imitum habeat, criminis finem accipit. Gregor. lib. 3. mor.

Discretio in afflictione carnis servanda. idem sup. 1. Reg.

Diriga virtutum, discretio est. Bernard. super Cant. sermon. 49.

Prudens non semper videt, quid conveniat. Chrysostom. sermon. 22. sup. Epist. ad Rom.

Stultitia.

EX GRÆCIS.

Agere inconsultum, signum est stultitiae. Aristot. in Epist. ad Alex.

In via nec propera nec manum moveas, stulti enim indicium est. Demetr. Phal.

Homini stulto, & nequam facultatum nullus est modus. nunc enim hoc, nunc illo indiget, prout cupiditates ferunt. Plat. in conuiu. 7. Sap.

Nemo stultus tacere potest. Solon apud Diog. lib. 1.

Molesta res est stultescere cum stultis. Eurip. in Phoenis.

Stulti non audiunt vocem clamantis sapientiae. Demost. 1. Olinth.

Stultitia mihi magna videtur, intelligere quidem, quae oportet, non autem cauere ea. Men. apud Stob.

Non est quicquam audacius, quam impenitentia. ibid.

Stulti desiderant absentiam praesentia vero, et si meliora praeteritis, negligunt. Democrit. apud Stob.

stultus

STULTITIA.

129

Stultus dives, mancipium est aureum. Socr. apud Stob.

Stultitia, proficiendi impedimentum est. Bion. ibid.

Quod statua durius est, stultus est. Cleanth. ibid.

Timidus arma contra se habet: stultus pecunias. Plat. in Memm.

Tomitrua pueros in primis, & minime stultos, teritant. apud Stob.

Stultitia, orationis est vitium male viuendi causa. Arist. de virt. & vit. diuis.

Imprudencia est, indicare peruersè de rebus, deliberare perperam: uti nequire praesentibus bonis: in falsam adduci opinionem, de his quae ad vitam sunt bona, & honesta: sectatur autem imprudentiam inscitia, incontinentia, rusticitas, obliuio. Arist. ibidem.

Illegitima stultitiae finis est, infortunium. apud Stob.

Imprudenter satius est regi, quam regere. ibid.

Stultitia, hereditarium malum. Eurip. ibid.

Ineptos si dixeris, nec ex vlla parte prudentes maiores homines, non errabis. idem in Medea.

EX LATINIS.

Omnis stultitia laborat fastidio sui, nisi sapientia sua non placent. Sen. Epist. 9. Inter cetera mala, hoc quoque habet stultitia, semper viuere incipit. Sen. Epist. 13.

Stulti vita ingrata est, trepidam est, tota in futurum fertur. idem Epist. 15.

Omnium malorum stultitia est mater. Cicer. de petend. consul. Multa sunt incommoda, quae sapientes commodorum compensatione leniunt, stulti nec vitare venientia possunt, nec ferre praesentia. Cicer. 2. de natu. Deorum.

Stultorum plena sunt omnia. idem 4. Tusc.

Omnes stulti insaniant. ibid.

Nobis hominum stultitia deus randa sunt. idem de clar. orat.

Contra omnes sapere, desipere est. in Hist. Sax.

C A V T E L A.

EX SACRIS.

Stultitia misera est etiam stultorum iudicio. Aug. lib. 1. cont. Acad.

Qui se diligit stultum, non proficit ad sapientiam: nec fiet quisque, qualis esse cupit, nisi oderit, qualis est. idem.

Insipientium proprium est, esse ad vovendum levis. Na Lan.

Quo maior est potestas, hoc perniciosior, si in malum, stultumve incidit. Eras. in Epist.

Est sapienti servire, libertas: ex quo colligitur, quod stulto imperare, servitus est: & quod peius est, cum paucioribus praesit, pluribus dominis, & gravioribus servit. servit enim propriis passionibus, servit suis cupiditatibus: quarum minatio nec die fugari potest, nec noctu: quia intra se dominos habet, intra se servitium patitur intolerabile. Hiero. in Epistol. ad Simp.

Tanto quis stultior, quanto plus conatur sapiens videri. Greg. 18. mor.

Stultitia, est animi egestas.

Aug. de beat. vita. Stultitia nomine omnia vitia continentur. ibid.

Stultus iuxta scientiam suam non vivit. Greg. lib. 5. mor.

Stultus si tacuerit, an sapiens sit, an stultus abscondet. idem lib. 11. mor.

Sicut nec auris escas, nec guttur verba cognoscit: ita nec stultus sapientiam sapientis intelligit. Greg. 24. mor.

Stultitia huius seculi, nobilitas est apud Deum. idem 20. mor.

Levis dicitur, qui de facili credit, quod probari non potest. apud Iuriscons.

Cautela.

EX GRÆCIS.

Qui a deceptione tutus esse vult, a similitudine summo perire debet cavere. Arist.

Cavendum, ne sapiens in candore fraudem nostra culpa incidamus. Demosth. 1. Olynth.

Solertia, animi celeritas est, non

I G N A V I A.

130

tarditas. Plat. de temp. Solertia, est subtilitas quadam in non prospecto tempore mediis inveniendi. Arist. Polit. 1.

EX LATINIS

Quo quis versutior est, & callidior, hoc insidiosior, & suspectior detrahitur opinione bonitatis. Cic. 2. Offic.

Scientia, quae est remota à iustitia, calliditas potius, quam scientia est appellanda. Plat. apud Cicer. 2. Offic.

Qui semel est laesus fallaci piceis ab hamo,

Omnibus vincta cibus era subesse putat. Ovid. 2. de pont.

Esto alieno periculo cautior. in hist. Sax.

Quisquis ferrum preparat neci, sic illud habet, ut possit suum negare. Quint. Decla. 1.

EX SACRIS.

Omnes sumus in minimis cauti: in maximis negligentes, hoc ita sit, quia ubi ve-

ra vita sit ignoramus. Hier. Solus in illicitis non cadit, qui se aliquando & à licitis caute restrinxit. Greg. 15. mor.

Cacum est humanum genus, & si enim futura praevidet, non tamen, ut decet, sibi cavet. apud Plat.

Tanto debemus cautius ambulare, quanto scimus nos inter Dei inimicos esse. Greg. in regist.

Caute agendum in divinis rebus. August. libr. 2. de mirab. sac. script.

Contra adversarium maiori fortitudine, & cautela opus est ab ea parte, unde instat acrior. Bern. in Epist.

Ignavia.

EX GRÆCIS, ET LATINIS.

Dives si desidiosus, pauper erit. Pub. Mim.

Cum multo dolore vident sapientes ignaviam eorum, quibus consultum velint. Demosth. 1. Olynth.

RATIO, ET CAUSA,

Homines socordes presentia negligunt, futura bene succedunt. *ibid.*

Adversariorum ignavia saepe magis crescunt aliqui, quam suis opibus. *ibid.*

Ignavia, vitium est animose partis, quo consternantur, periculis, praesertim mortis. *Arist. de virt. & vit. diuis.*

Ignavia est, quouis metu facile perturbari, & mortis maxime, & noxarum corporis: & arbitrari praestabilius esse quomodocunque seruari, quam pulchre mortem obire: comitatur autem ignaviam mollicies, effeminatio, torpor, vitia studium: subest etiam quaedam timiditas, & cōtentionis detractio. *Arist. ibid.*

Nullus ignavus in celebre virum euadit. *Eurip. apud Stob.*

Ignavia nemo immortalis factus. *Sallust. in bell. Iug.*

Saepe tadio laboris, ad utilitatem sui compellitur ignavi. *Curt. lib. 5.*

In suo, quisque negotio hebetior est, quam in alieno. *idem libro 7.*

Ignavum pectus est, quod nullis precibus excitatur. *in Hist. Sax.*

Secunda res segnicie inducunt. *Liuius. 3. Decad. lib. 3.*

Desidia fomes omnis malitiae.

Chrysost. sup. Ioan. Hom. 43. Studium studium generat: ignavia ignaviam. *idem.*

Ratio, & causa.

EX GRÆCIS.

Quod caret ratione, non est. *Plat. de Rhet.* Quærere rationem, & dimittere sensum, infirmitas est intellectus. *Arist. Physi. 8.*

Omnes, qui utuntur ratione, & cum hac volunt omnia agere, tamquam bonos, & optimos existentes laudamus: contrarios vero contrario modo. *idem in Epist. ad Alex.*

Ad principia non est ratio. *idem Eth. 6.*

Rationis officium est, omnia iucunda reddere. *Plut. de virt. & vit.*

Rationi servire, libertas est.

RATIO, ET CAUSA.

131

Plut. de prof. morum.

Qui rei cuiuslibet probabilem rationem inuestigare satagit, is rerum miracula tollit funditus, & euertit. *idem probl. dec. 5.*

Præstat rationabiliter esse infelicem, quam absque ratione felicem. *Epic. apud Diog. lib. 10.*

Multitudo rationum prudentes expedit, hebetiores intricat, & inopes consilij facit. *Demosth. 1. Olynth.*

Quisquis aliquid alicuius gratia agit, non id vult, quod agit: sed illud, cuius gratia agit. *Plat. de Rhet.*

Sine causa, & principio impossibile est aliquid esse, vel fieri. *Arist. Rhet. 1.*

Tunc scimus, cum causas cognoscimus. *idem Post. 1.*

Causa prior est eo, cuius est causa. *ibidem.*

Hi solum docent, qui causas de singulis dicunt. *idem Metaph. 1.*

Causa alicuius semper agit, qui intellectum habet. *idem Metaph. 2.*

Causa omnium natura, lex, ars. *apud Stob.*

Alia ex aliis eueniunt. *Eurip. in Rhes.*

EX LATINIS.

Si vis tibi omnia subijcere, te subijce rationi: multos reges, si ratio te, rexerit. *Sen. Epist. 37.*

Munus animi est, ratione uti. *Cicer. 3. Tuscul.*

Bene adhibita ratio cernit, quod optimum sit: neglecta multis implicatur erroribus. *idem 4. Tuscul.*

Societatis humane vinculum est ratio & oratio, nec ulla alia re absumus a natura ferarum. *idem 1. Offic.*

Ut patrimonium homini ab homine relinquitur: sic ratio homini a Deo. *idem 3. de nat. deorum.*

Nihil potest esse equabile, quod non a certa ratione proficiatur. *idem 2. Tuscul.*

Plus apud nos vera ratio valeat, quam opinio vulgi. *Cicer. Parad. 2.*

RATIO, ET CAUSA.

Sunt homines, qui rationem à diis immortalibus bono consilio datam, in fraudem, malitiâque conuertunt. Cice. 3. de natu. deorum.

Cum precipitur, ut nosmetipsi imperemus, hoc precipitur, ut ratio coërceat temeritatem. idem. 2. Tusc.

Ratio in consolando plurimum valere debet. Cic. apud Curt.

In re magna ratio vincat auctoritatem. Plin. 1. un. lib. 1.

Apud alios timor timorem, apud alios ratio rationem vincit. idem lib. 5.

Nihil diuturnius potest esse, cui non subit ratio. Curt. lib. 4.

Ratione viuendum est, non affectu. in Hist. Sax.

EX SACRIS.

Vniuersis animalibus data est ratio, sed brutis tantummodo ad vitam tuendam: homini autem ad propagandam. Laët. lib. 2.

Ratione cessante, auctoritate standum est. Aug.

Ratio legem commendat. Ter-

tul. de corona milit.

In omni negotio duo sunt necessaria: ratio, et opus. Aug. lib. 3. Didasc.

Ratio contra vim parum valet. apud iuriconsf.

Ratio legis, est anima legis. ibi.

Ratio naturalis sufficit pro lege. ibidem.

Plus ratio tribuit homini, quâ natura brutis. Laët. de opif. Dei.

Sicut absente domina ancille vagantur, sic absente ratione cogitationes. Greg. 1. mor.

Rationem precedit auctoritas. August. lib. 1. de morib. eccles.

Ratio fide precedente plurimum valet. idem Epist. 222.

Recte fieri dicitur, quod à recta ratione proficitur. idem de vtilit. credend.

Libera ratio quodammodo capitiua tenetur. Bern. in sept. ser. 1.

Causa peccandi leuior non allenuat crimen, sed exaggerat. Eras. in Epist.

Omnis causa per quas nascitur, per ipsas dissoluitur causas. Chrysost. sup. Matth. 19.

INSANIA.

132

Causam morbi ignorans, non potest curare morbum. apud iuriconsf.

Causa primaria omnium est ipse Deus. Aug. 3. de Trinit. cap. 3.

Ratio, est res quedam tacita, insita mētibus hominum. apud iuriconsf.

Deficiente causa necessaria, aut substantiali, deficit effectus. ibidem.

Factorum causæ exquirendæ in diuinis literis. Chrysost. ser. 16. sup. Epist. ad Roma.

Insania.

Amentia hominibus, spontaneum infortunium. Menand. apud Stob.

Insanimus omnes, cum irascimur. apud Stob.

Insania, flos est iracundia. Apol. ibidem.

Eo dementia ventum est, ut nostra cuiusque vita magis ex aliorum, quam ex seipsa peccet. Plut. de tranq. anim.

Non ignem ferro cedas. id est, non irrites furem. Pyth. a.

apud. Plut. de liber. educ.

Et sapientis est, fortuitos casus magno animo sustinere: sic dementis est, ipsum sibi malam facere fortunam. Colu. lib. 1.

Nihil interest, quàm ex honesta causa quis insaniat. Hier.

Extrema dementia est, parua reijcere, ubi magna consequi non valeas. Chrys.

Phrenesis nulla maior existimatur, quàm impenitentia cordis, et obstinata peccandi voluntas. Bern. de conuers.

Insania quædã sancta. Bern. de nat. et dign. amor. diuin.

Insania manifesta est, alienis bonis cruciari. Chrysost. sup. Epist. ad Cor. Hom. 26.

Præcipuus animi morbus, dementia est. Plut. de morib. anim. et corp.

Senes cum venia delirant: iuuenibus autem turpissima est deliratio. Eras. in Epist.

Natura.

EX GRÆCIS.

In natura nihil est superfluum. Arist. Physic. 2.

r iiij

N A T U R A.

Natura agit propter finem. ibi-
dem.

Tentare demonstrare, naturam
esse, ridiculum est. ibid.

Natura multa complet, quæ
sunt per artem, & ars mul-
ta, quæ sunt per naturam. ibi-
dem.

Natura nihil molitur absque
ratione, nec casu, nec frustra.
idem de cæl. & mund.

Natura non deficit in necessa-
riis, nec abundat in superfluis.
idem de anim. 3.

Natura maxime saluatur in lo-
cis propriis. idem de mort. &
vit.

Natura constituit rem nobilio-
rem in loco nobiliori, ut cor in
medio. idem de animal. 12.

Natura est perinde, ac prudens
paterfamilias, & rector. ibi-
dem.

Boni aut mali natura non effi-
cimur. idem Eth. 2.

In naturalibus concupiscentiis
pauci peccant. idem Eth. 3.

Facilius est consuetudine mu-
tare, quam naturam. idem
Eth. 6.

Natura maxime sequitur dele-

tabile, & fugit triste. ibid.

Omnis homo naturaliter omni
homini amicus est. ibid.

Natura suapte natura se offert
ducem ad honestum capeffen-
dum. Plut. de fort. & virt.
Alex.

Facillima est natura principii.
Eras. in Epist.

Natura operatio fortuna non
indiget. Plut. de fort.

Ingens natura vis est. malum
enim hominem nullus bene
educando bonum reddidit.
Eurip. apud Stob.

EX LATINIS.

Rem facillimā secundum
naturam vivere, diffici-
lem facit communis insania
in vitia alter alterum trui-
dimus. Senec. Epist. 4.

Non desiderabis artifices, si na-
turam fueris affectus. Sene.
Epist. 91.

Ad parata nati sumus, nos o-
mnia difficilia fastidio faci-
mus. idem.

Æquius est nos natura, quam
nobis parere naturam. idem

N A T U R A.

133

Epist. 94.

Ad deteriores faciles sumus:
quia nec dux potest, nec co-
mes deesse, & res ipsa etiam
sine duce, sine comite proce-
dit. non primum tantum iter
est ad vitia, sed princeps. Sene.
Epist. 98.

Cura nostri nobis natura man-
davit, sed ubi nimium in-
dulseris, vitium est. idem. E-
pist. 117.

Satis natura homini dedit ro-
boris, si illo utamur, si vires
nostras colligamus, ac totas
pro nobis, certe non contra nos
concitemus. ibid.

Quia tutela certissima ex pro-
ximo est, sibi quisque comi-
sus est. idem Epist. 122.

Similis est ars plerumque natu-
re. Quint. lib. 8.

Habet etiā natura nostra sub-
lime quiddam, & erectum,
& impatiens superioris. idē
lib. 11.

Natura dux optima. Cato apud
Cicer.

Sua cuiusque animantis natu-
ra est. idem.

Multis signis natura declarat,

quid velit, ac querat, ac desi-
deret: absurdesimus tamen
nos eo modo, nec qua ab ea
monentur, audimus. Cic.

Sunt ingenis nostris semina
innata virtutum, quæ si ado-
lescere liceret, ipsa nos ad bea-
tam vitam natura perduce-
ret. nunc autem simulac edi-
ti in lucem, & suscepti su-
mus, in omni continuo pravi-
tate versamur, ut penē cum
lacte nutricis errorem suxis-
se videamur. cum vero pare-
tibus redditi, deinde magi-
stris traditi sumus, tum ita
variis imbuimur erroribus,
ut vanitati veritas, & opi-
nioni conformata ipsa natu-
ra cedat. Cic. 3. Tusc.

Natura duce errare nullo mo-
do possumus. Cic. 1. de legib.
Homo natura obediens, homi-
ni nocere non potest. idem. 3.
Offic.

Omnia quæ natura aspernatur
in malis sunt: quæ aesciscit, in
bonis. Cic. 1. Tusc.

Nihil est aliud, natura repu-
gnare, quam gigantum mo-
re pugnare cum diis. Cato

N A T U R A

apud Cic.
Omnis natura est diligens sui.
idem. 5. de finib.
Omnis natura est conseruatrice
sui. ibid.
Omne animal sibi commenda-
tum est, & se saluum, & in
suo genere esse vult incolu-
me. idem. 4. de fin.
Est nō scripta, sed nata lex, quā
non didicimus, accepimus, le-
gimus, verum ex natura ipsa
arripimus, ad quam nō do-
cti, sed facti: non instituti, sed
imbuti sumus, ut si vita no-
stra in aliquis insidias, si in
vim, si in tela, aut latrones,
aut inimicos incidisset, omnis
honestā ratio est expetenda
salutis. idem pro Milone.
Diligentissime hoc eis, qui in-
stituūt alios, atque erudiunt,
videndum est, quo sua quen-
que natura maxime ferre
videtur. idem. 3. de Orat.
Natura non attinet repugna-
re, nec quicquam sequi, quod
assequi non queas, quod nihil
decer, inuita (ut aiunt) Mimer-
na, id est, repugnante, & ad-
uersante natura. idē. 1. Offic.

Multi sine doctrina naturam
ipsam secuti, multa laudabi-
lia fecerunt. idem. 3. de finib.
Sapius ad laudem, atque gloriā
natura sine doctrina, quā
doctrina, sine natura valuit.
idem pro Arch. poet.
Meliora sunt ea, quæ natura,
quā quæ arte perfecta sunt.
idem. 2. de nat. deor.
Omnis natura artificiosa est,
& habet quasi quandā viā,
qua sequatur. ibidem.
Natura in eisdem locis muta-
tur. Plin. sen. lib. 16.
Naturam omnem experimen-
tis assequi non possumus. ibi-
dem.
Natura iniquitas falsō ab ho-
minibus accusatur. Sallust. in
coniur. Catil.
Prima pietatis magistra, natu-
ra est. in Hist. Sax.
In alio sua queng, natura de-
lectat. Plin. Iun. in Paneg.

EX SACRIS.

Naturaliter multa sunt,
quorum ratio nos la-
tet. August. lib. 21. de Ciuit.

N A T U R A

134

Dei. cap. 7.
Natura nostra vinci non vult.
idem.
In omnibus animalibus, quia
sapientia carent, conciliatrix
sui, sapientia est. Lact. lib. 5.
Specialis est hominum, ac bene-
fica natura. idem.
Omne quod nascitur, rusticum
putatur. Hieron.
Nullum vitium ita contra na-
turam est, ut natura deleat
extrema vestigia. Augu. in
quod. serm.
Vince naturam diligentia, ex-
clude corporis somnum, natu-
ram nobis formare non possu-
mus, possumus diligentiam.
Ambr. in lib. de Ioseph.
Natura veritatis magistra est.
idem.
Ipsa natura magistra est ve-
recundie. idem.
Cirō naturam mutat usus. i-
dem.
Natura ipsa legis instar, Ter-
tul.
Ad naturam ductum quæcun-
que fiunt, plerunque bene suc-
cedunt. Na Tan.
Natura ad propriam rem faci-

lō reuertitur. apud iuriss.
Natura rei cuiusque Dei est vo-
luntas. August. lib. 21. de Ci-
uit. Dei.
Natura diuina ubique præsens
est. Greg. lib. 6. mor.
Natura diuina à mente inbian-
te, sine aspectu cernitur, sine
voce auditur, sine motu susci-
pitur. ibidem.
Natura omnes homines aqua-
les genuit. idem. 21. mor.
Quicquid in hac mortalitate pe-
timur, ex infirmitate nature
est. Greg. in 1. Reg.
Omnis natura, in quantum na-
tura, est bona. August. lib. 3.
de liber. arbitr.
Natura vitiosa per peccatum
est. Idem lib. 22. de Ciuitat.
Dei. cap. 22.
Natura neminem cogit pecca-
re. idem lib. 2. de act. cū scel.
Manich.
Natura peccauit, homine pec-
cante. idem lib. 2. cont. Pelag.
Quicquid ad naturam perti-
net, à Deo est. idem in resp. ad
articu. fid. sibi fals. impos.
Quod à natura inest, nec sal-
uat, nec damnat. August. in

GENERATIO, ET EDUCATIO.

quest, ex utroque test.
Natura industria nunquam
in nobis dormitet. grande pro-
fecto in nobis donum natu-
ra, ipsa est. Bernar. sup. Cant.
serm. 83.
Natura indocta est. Basil. in He-
xame.
Natura opifex, Deus est, Chry-
sostom. super Genes. Hom. 39.
Natura nostra ne abutatur in-
dammum nostrum. Idem sup.
Act. Apost. homil. 33.
Naturaliter multa sunt, quo-
rum ratio nos latet. August.
Naturam partium sequitur to-
tum. Basil. in Hexam.

Generatio, & Edu- catio.

EX GRÆCIS.

Finis generationis, ut pluri-
mu in viris, est numero
septuaginta annorum, in mu-
lieribus vero quinquaginta.
Aristot. Polit. 7.
Generatio unus, est corruptio
alterius. idem de gener.
Iuuenum coitus prauus est ad

filiorum procreationem: sinti-
liter senum, virorum vero
bonus. Arist. Polit. 7.
Coniunctio maris, & femina
in irrationabilibus est solam
causa proles procreanda. in ra-
tionabilibus vero, non solum
huius gratia, sed et alterius,
ut parentes in senio impoten-
tes effecti adiuvantur a filiis
potentibus. idem Oeconom.
lib.
Spontanea molestia, est filiorum
procreatio.
Nulli rei maior diligentia ad-
hibenda, quam filio instituen-
do. Plat. de Sapient.
Filij à verborum turpitudine
retrahendi sunt. ut enim ait
Democritus, actionis umbra
existit oratio. Plutarch. de e-
duc. liber.
Liberi intra fores increpandi
sunt. idem in Apophth.
Principium generationis omni-
bus ciuitatibus nuptiarum
conuentus, atque communi-
o. Plat. 4. de leg.
Gignere debemus, & educare
liberos, vitam ceu lampadem
aliis post alios tradendo. Plut-

GENERATIO, ET EDUCATIO.

135

apud Stobaeum.
Ne gignas liberos diis inuitis
Eurip. ibidem.
Adhortor omnes homines, ut
ex bonis viris bonos liberos gi-
gnant: sic enim nunquam ma-
lus euentus accidit. ibidem.
Nemo qua sit prognatus mu-
liere, dixit, sed quo sit patre.
ibidem.
Suscepta proles ad temperan-
tiam valde mouet. ibidem.
Parere sœtum necessitatis opus
est: educare autem, pij amo-
ris. ibidem.
Homo est sol generans hominē.
Arist. Physic. 2.
Homo generat ante terseptimū
annum, sed debilem & im-
perfectum. Arist. de anim. 5.
Homines naturaliter valde
pingues parum generant. idē
de anim. 14.
Mulieres facilius concipiunt,
sed in puerperio vehementius
laborant. idem de animal. 7.
EX LATINIS.
Fœlix proles, quæ efficit ut
genuisse inuēt, & gene-

rare libeat. Max. lib. 4.
Ex pessimo genere ne catulus
quidem habendus. Iust. lib.
Commune omnium animan-
tium est, coniunctionis appe-
titus procreandi causa: & eis
ra quadam eorum, quæ pro-
creata sunt. Cicer. 1. Offic.
Fœmina celerius, quam ma-
res, gignuntur, et celerius se-
nescunt. Plin. Senec. lib. 7.
EX SACRIS.
Solent feri partus vel ob hoc
esse gratiores, quod nihil
præterea speratur. Erasmi. in
Epistol.
Filios malos generando, paren-
tes non sunt in culpa. Aug.
lib. 5. cont. Iulianum.
Nulla res seipsam gignit. idem
de immort. anim.
Gignendi officium sine pecca-
to est. idem lib. 3. de Genes. ad
lit. cap. 3.
Generandi benedictionem Deus
non abstulit, ab homine post
lapsum. idem lib. 22. de Ciui.
Dei. cap. 22.
Non omne generans sibi simi-

FERTILITAS.

lem generat. idem lib. 6. cont. Abundantia temporalium, a-
Iulianum. ternorum facit obliuionem.
Inter generationem, & proces- Bern. de aduent. domin. ser. 3.
sionem in diuinis est difficil- Fertilitatis causa, cura est. Pl.
limum. idem lib. 5. de trinit. Sen. lib. 18.
Mulieribus generando vis in- Quicquid fuerit abundantius,
est ab anno 2. vsque in 46. & maius, quam esse debeat,
Aug. de mirab. sacr. scrip. hoc est malum. Plat.

Fertilitas.

AD maturitatem non per-
uenit nimia fecundi-
tas. Senec. Epist. 39.

Ipsa ex nimia cupiditate nocet
abundantia. Quin. declam. 12.

Fertilitas arborum fere alter-
nat. Plin. Sen. lib. 16.

Fertilitatis causa, cura est. ibid.

Fertilitas nimia saepe nocet. idem
lib. 18.

Fecunda minus, quae maiora
sunt corpore. idem lib. 10.

Precocia maioris sunt pretij.
idem lib. 15.

Ex abundantia inuidia oritur.
Sallust. in coniur. Catil.

Fertilitas terrarum non calori
solis, sed diuinæ misericordiae
adscribenda est. Ambros.
Hexam. lib. 4.

Sterilitas, & orbitas.

Dolorifica res est, si quis
homo diues nullum ha-
beat domui suae successorem.
Menand.

Nuptiae steriles iurgia habent.
Basil.

Sterilitas viā parit virginitati.

Chryso. sup. Genes. Hom. 49.
Sterilitas a domino venit. idem
sup. Genes. Hom. 33.

Matrimonium

EX GRÆCIS.

Mulieres coniugari oportet
circa ætates annorum
octodecim, viros vero circa
triginta sex. Arist. Polit. 7.
Maximus est honor mulieri

MATRIMONIUM.

136

casta si viderit virum sibi
castum esse, & de nulla alia
curare, sed prae omnibus ip-
sam fidam, & castam exi-
stimare. idem Oeconom. lib.
Oportet virum ducere uxorem
puellam, ut eam doceat bonos
mores. ibid.

Societas secundum naturā ma-
xime conuenit mari, & fe-
minae. ibid.

Si mulier cognouerit sibi ca-
stum, & fidum virum, ipsa
etiam casta, & fida erit. ibi.

Prima gratia, quae ab ore vo-
ceque sponte demanat, bene
composita, & apta, & sua-
uis esse oportet. Plutarc. de
Præcep. conui.

Principio controuersia, offen-
sionesque magna cura coniu-
galibus cauenda sunt. ibid.

Breuis amor nouorum coniu-
gum corporis forma inflam-
matus, nec durare posse, nec
firmum esse, existimandum
est, nisi in bonis moribus collo-
catus foueatur. ibid.

Modesta uxor cum viro exi-
stens, sese maxime videndam
exhibeat: cum vero abest, &

des custodiat, ac lateat. ibid.
Uxor viri moribus consonet.
ibid.

Uxor nullum proprium affe-
ctum habeat: sed studeat, cu-
ras, risum, communia habe-
re cum viro. ibid.

Cultor musarū dominus mul-
tos musicos facit: sic vir volu-
ptuarius uxorem facit intem-
perantem, amator probitatis,
& decoris modestam, & pro-
dicam. ibidem.

Qui uxorem esse, ac bibere se-
cum libenter non vident: so-
la cum sunt, eas impleri do-
cent: ita qui non hilare cum
illis cūcumbunt, nec iocum, re-
sumque communicant, do-
cent sine ipsis proprias quæ-
re voluptates. ibid.

Per temperatum, etsi plus insit
aqua, vinum appellamus: ita
substantiam, & rem fami-
liarem, quamuis uxor plus
contulerit, mariti dici opor-
tet. ibid.

Frequentes, ac quotidiana viri,
& uxoris offensae magis eos
disiungunt, & vitæ conser-
tium labefactant. ibid.

MATRIMONIUM.

Pudice continentique mulieri
maximè erga virum gratus
opus esse arbitror: ut quem-
admodum Metrodorus dice-
bat, iucunde non propter cō-
tinentiam, irata cum viro cō-
uerfentur. *ibid.*

Frugalis mulier, & viri amās
blanditias, munditiam non
negligat: nam sicut morositas
honestatem mulieris inuicū-
dam facit: ita & sordes fru-
galitatem reddunt inuisam.
ibid.

Præstare maritum uxori par
est, non ut dominus pecori,
sed ut anima corpori. *ibid.*
Est quedam naturalis amula-
tio benevolentia erga mari-
tum, inter uxorem, & mari-
ti matrem: cuius affectus v-
nica curandi ratio est, ut seor-
sum sibi benevolentiam uxor
conciliet viri, & matris non
conuellat, atque diminuat.
ibid.

Mulieres quæ sana mente sunt,
cum irati mari clamant, silen-
tium agunt: cum verò silent,
eos alloquuntur. *ibid.*
Cum semper & ubiq; fugien-

dum est, ne vir uxorem, neue
uxor offendat virum: tum in
primis, ne id accadat in con-
cubitu, & dum quiescunt, ca-
uendum est: nam simultates
quas torus gignit, alio loco, a-
lioue tempore non est procli-
ue dissolvere. *ibid.*

Uxoribus se admoveant viri ca-
sti, integri, atq; puri aliarum
mulierum consuetudinis. *ibid.*
Viros non irritent uxores. *ibid.*
Cum uxore non cōtendas, neue
ei multū fidas. Demet. Phal.
Nuptias parce facito. *idem.*

Filias locari convenit ætate vir-
gines, & prudentia mulie-
res: & ut hoc fiat, docenda
virgines sunt. Cleob. apud
Diog. lib. 1.

Cum muliere presentibus ex-
traneis, nec iurgandum, nec
blanditiis agendum. *ibid.*
Uxorem tibi parem elige: nam
si clariorem te duxeris, affi-
nes dominos habebis. Cleob.
apud Diogen. lib. 1.

Si turpem duxeris, habebis pec-
nam: si autem formosam, erit
communis. Bion apud eund.
lib. 4.

Tempus

MATRIMONIUM.

137

Tempus uxorem ducendi est
iuuenibus nondum: senibus
autem nūquam. Diog. lib. 7.
Thalami concordia nihil dul-
cius. Homer. Odyss. 3.
Uxori non temere credendum.
idem lib. 3.

Nempe lex est matrona, viros
ne afficiat ex aduerso. Eurip.
in Hecub.

Nuptia sana quibuscunque be-
ne constituta sunt mortali-
bus, is beata vita contigit:
quibus verò non bene cedit
domi, forisq; infelices sunt.
Eurip. in Orest.

Probabile est, mala uxoris vi-
rum fieri malum. *ibid.*

Maxima existit salus, cum mu-
lier cum viro non dissidet.
Eurip. in Med.

Mulier alias quidem metu ple-
na, quando autem in matri-
monio iniuria affecta est, non
est alia mens truculentior.
ibid.

Amicos existimet uxor, quos
maritus existimat. *ibid.*

Faciles coniugum sunt recon-
ciliationes. *ibid.*

Nunquam dicam nuptias ex-

hilarare plus, quàm tristifi-
care. *idem* in Alcest.

Nullum est maius malū, quàm
frustrari fida uxore. *ibid.*

Nō venustas, sed virtutes oble-
tāt maritos. Eurip. in And.

Conuenit uxorem, etsi malo vi-
ro locata sit, contentam esse
sua sorte. *ibid.*

Mulier cum priuatur viro, pri-
uatur vita. *ibid.*

Nunquam duplicia connubia
collaudauiero mortalium, nec
duas matres habentes libe-
ros. *ibidem.*

Res mala est, unicum virum bi-
nos habere lectos. *ibid.*

Una nox resoluit inimicitiam
uxoris erga viri thorum. Eu-
rip. in Troad.

Presentem virum amare oportet,
mortuum missum facere,
idem in Helen.

Nuptie hominibus, optabile
malum. *idem.*

Vita egestas, est viris mulier.
idem.

Sponsa sine dote non habet lo-
quendi libertatem. *idem.*

Procella domestica, est viris mu-
lier. *idem.*

f

MATRIMONIUM.

Satis magnum regnum est marito, liberi, & uxor. Eurip. apud Stob.

Sapius uxor beneuolentia in maritum filios superauit. apud Stob.

Uxor non onus, aut molestia est: imo res molestas, ac pergrues ipsa leuat. ibid.

Coniux marito in aegritudinibus, & in sinistra fortuna, suauissima res est. ibid.

Quisquis uxorem ducere deliberat, non recte deliberat: nam ubi deliberauit, statim ducit. ibid.

Si quis pauper pecuniosam uxorem habet, non uxorem, sed dominam habet. ibid.

O ter infelix, quisquis in paupertate duxit uxorem. Menan. ibid.

Bini sunt cum uxore iucundissimi dies: alter quo ducitur, alter, quo mortua effertur. Hipponach. apud Stob.

Ascriptus nuptiis, non amplius liber est. ibid.

Similes res sunt senectus, & nuptiae: utrumque enim consequi desideramus: postquam

vero nacti fuerimus, tristamur. Theod. ibidem.

Cum semel uxor beneuolentia in maritum priuata est, minime vitalis ei uita reliqua est. Lycurg. apud Stob.

Quid homini suauius fuerit? quam uxor grata, quid dulcius tum alias, tum in aetate iuuenili: sed eidem rei, cui iucunditas inest, in vicino est molesta. ibid.

Matrona officium est, viro suo placere. Themist. ibid.

In hoc conuenient, ut maritus imperet, obediatur mulier: erit autem imperij genus, non quale dominorum est, ubi superioris utilitas curatur: nec qualis arcium, ubi inferioris tantum cura est, sed simile ciuili, in quo communis utilitas ex aequo promouetur. ibid.

Viri obediatur ciuitatis legibus: mulieres virorum ingenio. Socrat. ibid.

Pietas muliebris, amor eius erga maritum: risus autem continuus, & intentus, deterior est iracundia: idcirco maxime uiget in scortis, &

MATRIMONIUM.

138

pueris stolidioribus: mihi uero magis facies ornari uideatur lachrymis, quam risu: lachrymis enim ut plurimum bona aliqua doctrina coniungitur, risui uero lasciuia: & flendo quidem nemo sibi concitauit autorem contumeliae, ridendo autem spem eius auxit. ibid.

Mariti in somno, ac cubili maxime decipiuntur: cauenda itaque sunt adulationes uespertinae: mane uero tumultus, & clamores. ibidem.

Omnia mulieres per viros facere oportet. ibid.

Nuptiae propter amicitiam contractae meliores sunt, aliter uero periculosa. Plut. apud eund.

Vir corporis studiosus, uxorem efficit ornatui deditam: uoluptuarius amatoriam, & luxuriosam: at bonus, honestus, amator temperantem, & modestam. ibid.

Certe si mihi tale corpus alterum, quale meum est, accederet, non uiuere possem: tantum negotiorum mihi exhibes, pro

sanitate corporis, & victu in dies colligendo, & pro gloria ac temperantia, celebrisque fama, ac bene uiuendi gratia: quid igitur fieret? si alterum quoque tale corpus, similiter mihi procurandum foret: constat itaque, quod uxor etsi viro charissima fuerit, non minus ei tamen faceat negotij circa amores, aut dolores, quam ipsa sibi: itaque pro duobus corporibus, quod ad sanitatem, victum, temperantiam, bonamque famam attinet, curam gerat oportet, quod si in super liberi nascantur, iam omnia curis plena sunt, & iuuenilis animi exultatio disperit: & facies haud amplius eadem est. apud Stob.

Malum sunt mulieres, ueritatem hoc sine malo domum habitare non licet. ibid.

Non omnes infortunati sunt in nuptiis, aut fortunati: calamitosus est autem, qui inciderit in malam mulierem: felix, qui in bonam. Eurip. ibidem.

MATRIMONIUM.

Quicumque nuptias fato sibi nō
destinatus ambiunt, frustra
laborant: uxor autem viro fa-
tali manēs etiam absque om-
ni cura domum ingreditur.
Eurip. ibid.

Opes nuptiis acquisita uxoris,
inutiles sunt, ac citō dissolu-
tur. ibid.

Res duæ potissimum uxorem
ducturo consideranda: nem-
pe, ut facies blanda, & boni
mores: hæc enim alunt bene-
uolentiam mutuam. ibid.

Ducas virginem, ut bonis illā
instituas moribus. Hesiod.

Canes, & equos nobis nobiles,
& ex bona progenie quæri-
mus: malam vero uxorem,
maliq; patris filiam ducere
non curamus. Theognid.

Non tam recipienda est nobili-
tas parentum, quam ipsa
uxor: multa enim per quam
honestis, & bonis parenti-
bus nata deprehesa sunt ma-
le, & impudica. Nicost. apud
Stob.

Inter cetera signa, quæ in fu-
tura uxore consideranda sunt,
vocem quoque mulieris con-

siderato. nimirum enim sua-
uior est vox canora tum ma-
ne, tum à prandio: debet au-
tem magis ad lenitatem con-
trahi, clamorē verō, nec aspe-
rum sermonem edat. nam hæc
iusmodi signa magis viriles
mulieres indicant. Ibid. de si-
gnis mulier.

Vide in titulo, de facie.

Qui bonum generum na-
tus est, inuenit filium:
qui verō malum, simul &
filiam perdidit. Democr.

Nunc iuuenes adhortor omnes,
ne in senectute nuptias cele-
brent, sed paulatim in iuueni-
tute liberos procreent. nihil
enim voluptatis habet, &
res est inimica mulieri vir
senex. Eurip. ibid.

Multos diuitis, & genere glo-
riantes stulta domi mulier
infames fecit. ibid.

Hostibus eueniat inimicas ha-
bere uxores. ibid.

Mulier paternam egressa do-
mum, non parentum est, sed
mariti. ibid.

MATRIMONIUM.

139

Est quodammodo mulier ini-
mica omnibus, qui prius fa-
miliares erant, ubi conui-
eta est secundo marito. ibid.

Hic tibi sit maritus, quem pa-
rentes decreuerint: etsi fue-
rit prudens, felicissima es, sin
aliter virum sortita fueris,
istū quoque ferre necesse est.
Numach. apud Stob.

Principio stultē maritum agen-
tem tolera, est enim necessa-
rium: sepius & morbum su-
stine quantumvis anxia, ce-
laroque in pectore tuas curas:
nec dicas omnibus, quæ facit,
nec omnia parentibus indi-
ces: sed solum desipientem in-
stituas, idque leniter, ut de-
cet. nam contumelia pruden-
tem quoque virum irritat:
sapius autem oratio lenis etiā
insipientem virum demul-
cet. ibid.

Mulieris felicitas est, si diliga-
tur à marito. Sophoc. apud
Stob.

Docere te filia volo, in puerili
ætate, non ultra illam sapien-
dum est: inter virgines autē
virgineos mores serua, cum

verō sub egregij viri laudem
veneris reliqua studia viris
sinito. ibid.

Ad salutem precipuum est,
uxorem à viro non dissenti-
re. ibidem.

Oportet mulierem egredientem
domum, hunc ætatis terminū
attigisse: ut qui non cogno-
scunt ipsam, cuiusnam sit ma-
ter, non autem cuius uxor,
interrogent. Hyperid. ibid.

Domī coram viro liceat uxori
ornare se, ut libet. ornamen-
ta autem, quæ sumit egressu-
ra domum, non ad maritum,
sed ad alios spectant. ibid.

Timere non conuenit non tam
viri minas, quam legis voces.

Talis quoque pecuniarū socie-
tas connubio coniunctis con-
uenit: ut vnam in substan-
tiam rebus omnibus cōfusus,
ac mixtis, non hanc partem
propriam, illam alienam, sed
omnia propria, ac nihil alie-
num arbitrentur: ut portionē
temperatam, & si plus insit
aque, vinum tamen appella-
mus: ita substantiam, & rem
familiarem, quamuis uxor
s ij

MATRIMONIUM.

plus contulerit, mariti dici oportet. Plut. apud Stob.

Ut medici eas febres, quæ ab incertis causis paulatim collectis eueniunt, magis suspectas habent, & timet, quam quæ manifestas, magnasque causas habent: sic latentes plerisque paruaq, ac quotidiana viri, atque uxores offensa magis eos disungunt, & vitæ consortium labefaciunt. ibid.

EX LATINIS.

Licet matrimoniis paulatim reuerentia grauitatis accedat, possunt tamen distrahī facilitate, qua coeunt.

Quint. Declam. 2.

Mulieris, quæ post liberos inducitur, non contingit matrimonij tua reuerentia. ibid.

Omnis alius percussor sentitur antè, quam faciat: uxor non sentitur, nisi dum occidit. ibidem.

Lex mariti oculos tantum præfinit uxori, quibus & formam suam probet, & placere desi-

deret: his decoris instrumenta comparet, his sit speciosa, horum certiori credat notitiæ, vltior illius conspectus superuacua irratione accersitus, in suspitione, & crimine hæreat, necesse est. Maxim. libro 1.

Summa nuptiarum potestas in patre nuptiarum posita est. apud Terent.

Si sine molestia possemus esse, omnes ea molestia careremus: sed quoniam ita natura tradidit, ut nec cum illis satis commodè, nec sine illis ullo modo viui possit, salutis perpetuæ potius, quam breui voluptati consulendum est. Gel. lib. 1.

Vitium uxoris aut tollendum, aut ferendum est: qui tollit vitium uxoris, commodiorem præstat: qui fert, sese meliorem facit. ibid.

Uxori sufficit obsequij gloria, Plin. Iun. in Paneg.

Argentum accepi dote, imperium vendendi. Pub. Mim.

Quæ indotata est, ea in potestate est viri: dum modo mo-

MATRIMONIUM.

140

rata rectè veniat, dotata est satis. ibidem.

EX SACRIS.

Bene utitur malo, concupiscentiam restringens cōnubio. Aug. de puer. bapt.

Copula nuptialis non est quasi culpa vitanda, sed quasi necessitatis sarcina declinanda. Amb. de vid.

Castitas coniugatorum, donum Dei est. Ansel.

Nuptiæ steriles iurgia habent. Basil.

Magis veretur uxor maritū, quem agnouit & præceptorum. Eras. in Epist.

Sine culpa ad matrimonium veniunt, si nondum meliora deuouerunt. Hieron. in Epist. ad Ruf.

Adulterum virum facit mulier ab eo discedens. Aug.

Nuptiæ inuita solent malos habere proventus. Amb. super Epist. ad Cor.

Nuptiæ carnales à letitia incipiunt, & in luctu terminantur. Greg. Dial. 37.

Mulieris insolentia viro est opprobrium. Ansel. sup. Epist. ad Cor.

Nemo miles cum uxore pergit ad bellum. Ambr.

Omnia priusquam emanant, probantur: sola uxor non ostenditur, ne ante displiceat, quam ducatur. Hug. ad Soc.

Mulier plebeia nubens nobili, nobilis efficitur. apud Iuricons.

Uxorem pauperem alere difficile est: diutem ferre, tormentum est: quid prodest diligēs custodia! cum uxor seruari impudica non possit: pudica non debeat. infida enim custos castitatis, est necessitas: & illa verè pudica dicenda est, cui licet peccare, sed non luit. Hier. cont. Iovin.

Uxor sortitur forum mariti. apud Iurisc.

Nupturis matris cōsensum necessarium natura fecit. August. ser. 238.

Primæ nuptiæ melioris sunt meriti, quam secundæ. idem de bon. viduitatis.

Coniugium humile melius est

F I L I V S.

virginitate superba. Augu.
sup. Psal. 99.

Coniugum dissensio, totius do-
mus est perturbatio. idē sup.
Psal. 33.

Matrimonium non est, ubi da-
tur opera, ne scemina pariat.
idem lib. 2. de morib. Manic.

Matrimonium, vinculum est.
Amb. de vid.

Feliciores est mulier nupta, quā
virgo nuptura. August. de
sanct. virg.

Vxoris lingua, non mariti ira,
sibi conciliat malum. idem
lib. 9. confess. cap. 9.

Intemperans in coniugio, quid
aliud, nisi adulter vxoris est?
Aug. lib. 2. cont. Iul.

Vxor diuitiarum cupida, du-
plex malum. Basil. in conc. ad
diuit.

Mulier absque viri consensu
monasterio deputata, ad il-
lius consortium redire non
prohibetur. Greg. in regist.

Coniugem sortiri eisdem mori-
bus viuente, maximū bo-
num est. Chrysost. sup. Genes.
Hom. 48.

Nuptiis peractis ridicula mul-

ta sequuntur. Chr. sup. Epist.
ad Cor. Hom. 12.

Vxores quaedam viros ad adul-
teria compulerunt. idē super
Mat. 2. Hom. 28.

Vxoris crimen celans, turpitu-
dinis est patronus. idem sup.
Mat. Hom. 33.

Vxoris admonitio voluptatem
habet. idem sup. Ioann. Hom.
61.

Vxor qualiscumque viro casto
bona videtur. idem sup. Mat.
Homil. 20.

Vxor sepe insidiatrix est. idem
de libell. repud. serm.

Vxor pulchra, res est suspitio-
nis plena. idem ad pop. Ar-
tioch. Hom. 67.

Filius.

EX GRÆCIS.

Quales filij, talis domus
gubernatio. Plat. de
fortit.

Filius sicut in substantia dere-
lictus: sic in paternis succedat
amicitiis. Socr. apud Plut. de
vit. usur.

F I L I V S.

141

Quicquid id est, quod à filiis
speramus, natura totum sibi
vendicat. idem, an sem sit
ger. resp.

Quorsum ruitis homines, qui
omne in comparandis pecu-
nis vestrum studium faci-
tis: filiorum vero, quibus hæc
relinquitis, nullam sanè curā
suscipitis? Plut. de educ. liber.
Beatus est, qui beatus est in li-
beris. Eurip. in Orest.

Malarum matrum mores fu-
gere conuenit liberos. Eurip.
in And.

Filij mares sunt columna fa-
milia. idem in tauro.

Vnum fortasse inter multos in-
uenies, qui non sit deterior pa-
tre. idem in Herac.

A diis dantur liberi mortali-
bus. idem in Ion.

Filios cum videmus, nouū lu-
men videmus. Theocr.

Liberorum sufficiens numerus
mas, & femina. Plat. de leg.
lib. 1.

Filia, laboriosa possessio patri.
apud Stob.

Nihil est tam honorificum fi-
liis, quàm bono, & honesto

genitore esse natos. ibid.

Sermone breui probos, ac mode-
stos filios erga suos parentes
viri, decorum est. Soph. ibid.

Plures fiunt deteriores: pauci
verò patribus meliores. ibi-
dem.

Fratres relinquēdi filiis potius,
quàm pecunia. apud Stob.

Filius bonus, bonus cuius. ibid.

EX LATINIS.

Filius parentis diuitias in
conspetu habeat, non in
usu. Senec. de ira lib. 2.

Parentibus liberi non præstant
alimenta, sed reddunt. Quint.
declam. 5.

Non habent discrimen liberi,
nisi in calamitate. ibid.

Hic solus affectus maior est,
quàm filios amare, filiis mi-
sereri. ibid.

Nō alit populus hominem, quē
alere filius debet. ibid.

Nihil dulcius hominum gene-
ri à natura datum est, quàm
sui cuique liberi. Cic.

Petulant filius patris præcepta
contemnit. apud Ter.

PARENTES.

Filius omnia libera parentibus
relinquat, Plin. Iun. lib. 4.

Et quisque vult filium esse, ita
est, apud Ter.

Nulli liberi impatientius desi-
derantur, quam qui propter
patrem videntur occidisse.

Quint. decla. 8.

Parentes charissimos habere de-
bemus, quod ab his vita, pa-
trimonium, libertas, ciuitas
tradita sit. Cic. pro Cluent.

EX SACRIS.

Iustius est, ut in te gloriētur
parentes, quam tu in parē-
tibus. Chrysost.

Filius patris iniquitatem imi-
tans, patris pœnas in vita
præsenti persoluet. Greg.

Qui parentes laudat, filios pro-
uocat. Cyp.

Filiorum numerus liberalitatē
minuit. idem de eleemos.

Puella parentum indicia spe-
ctent in sponsalibus. Ambr.
1. de Abrah.

Filiorum est diligere, non time-
re. Greg. sup. sept. Psal.

Filij considerare debent, quod

ipsi futuri sunt aliquādo pa-
tres, ut & ipsi obediant pa-
tribus. Ambr. sup. Epist. ad
Theossal.

Filius magis in patris, quam in
matris est potestate. Augu.
Epist. 199.

Filius patri debet, quod est: non
pater filio. idem de fide.

Filij dicuntur, quotquot sunt in
vna familia. idem sup. Gene.
lib. 1.

Filij Dei non natura, sed gra-
tia sumus. Epist. 54.

Filij nostri sunt opera nostra.
idem sup. Psalm. 103.

Qui fallere audebit parentes,
qualis erit in ceteros? Cassia.
in Epist.

Filij alimentorum vices paren-
tibus referant. Chrys. aduer-
sus vitup. vit. Monast. serm.

Parentes,

EX GRÆCIS.

Preces parentum aduersus
filios sepe audiuntur.
Plat. de legib.

Matres plus diligunt filios, q̃

PARENTES.

142

patres. Arist. Eth. 8.

Pater tria beneficia dat filio,
causam essendi generando,
causam viuendi educando, &
causam discendi in informā-
do. ibid.

Parentes amant liberos, tanquā
aliquid sui existētes: filij ve-
rō parentes, ut ab illis aliquid
existentes. ibid.

Pater potest abnegare filios, &
non contrā. ibid.

Quicquid id est, quod à filiis
speramus, natura totum sibi
vendicat. Plur.

Cum paupertatem malorū ex-
tremum confiteamur, hanc
haud aliter, ac graue, ac dif-
ficilem morbum liberis tra-
dere formidamus. idem de a-
mor. Parent. erga lib.

Plerosque ego parentes vidi, qui-
bus amor nimius, ne ama-
rent, causa extitit. idem de
lib. educ.

Parentem celeres, quam graues
suscipere pœnas præstat. ibid.

Ante omnia opus est, ut patres
non solum nihil peccādo, ve-
rū etiam honeste singula per-
agendo, manifestum sese filiis

exhibeāt exemplar, ut in eo-
rum vitam se, ut in speculū,
intueantur. ibid.

Quæcunque parentibus stipen-
dia intuleris, eadē ipse à filiis
expecta. apud Diog. lib. 1.

Parentes, qui filios erudiendos
curant, multo honorabiliores
sunt iis, qui solum generant:
eos enim viuendi tantum, il-
los autem bene, beateque vi-
uendi autores esse. Arist. a-
puđ Diog. lib. 5.

Patris minā non valde terrēt.
apud Stob.

Suauis est pater prudentior,
quam iracundior. ibid.

Filium beneuolentia patris me-
liorem facit. ibid.

Emendandi sunt liberi nō tam
duriter tractādo, quam ver-
bis suadendo. Men. ibid.

Notam prolem domi procreare
vis, maximam inimicitiam
filiis tuis concitas. ibid.

Consuetum est, scēminas solici-
tas esse circa filios, & nō ma-
res. Arist. de anim. 16.

EX LATINIS.

Nato filio, pater optimā
spē de illo habeat, ita di-

PARENTES.

diligentior à principis fiet.

Quint. lib. 1.

Mauult pater corrigere, quam
abdicare. idem Declam. 7.

Miserimus est pater, quisquis
inducit filio nouercam. idem
Declam. 1.

Nemo unquam pro liberis plus
dedit, quam qui sibi nihil re-
liquit. idem Declam. 5.

Diversitas parentū de filiorum
procedit moribus. ibid.

Filium expectare morientem,
longa presentia est. idem De-
clam. 7.

Non est tanta pietas seruasse fi-
lium, quantum facinus occi-
disse. idem Declam. 8.

Cum habemus paruos liberos,
& incertum est, quam longa
cuiusque nostrum vita futu-
ra sit, consulere viui ac prospici-
cere debemus, ut illorum so-
litudine ac pueritia, quam fir-
missimo presidio munita sit.
Cicer. 3. Att. in Verrem.

Nullum est nomen amantius,
indulgentiusque, quam ma-
ternum. idem pro Cluent.

Dimidiatum matris genus est
peperisse, & protinus abieci-

se. Gel. lib. 12.

Pater cogitet se fuisse puerum,
& ita hoc, quod est pater, v-
tatur, & meminerit homi-
nem se esse, & hominis pa-
trem. Plin. Iun. lib. 8.

Lac, & spiritus maternus lon-
ge magis ingenij, ac incremen-
ta corporis augent. Colum.
lib. 7.

Parentum autoritas vilis est
apud liberos. Liuius. 3. Deca.
lib. 6.

EX SACRIS.

Amadus est generator, sed
preponendus est crea-
tor. Aug. in quod. serm.

Primus gradus pietatis est iste,
ut quos autores tibi voluit es-
se Deus, honores obsequijs, ab-
stineas contumelias, nec vul-
tu ledenda est pietas paren-
tum. Amb. sup. Matth.

Meretur cecitatis sue subire pe-
riculum, qui parentum vul-
tus toruo visu despexerit, &
elatis oculis leserit pietatem.
Hieron.

Si necessitas venerit, ut amor

PARENTES. PVERITIA.

143

parentum, sine filiorum amo-
re Dei comparetur, & non
possit utrunque seruare: o-
dium in suos, pietas in Deum
seruanda est. idem sup. Mat.
Pater non est, qui filio caret.

August. in exposi. Euang.
Patres huius temporis peccan-
tes filios aut obuiare vo-
lunt, aut timent. Greg. sup. 1.
Reg.

Patres huius temporis Deum
minus, quam filios diligunt.
ibidem.

Hostem in se nutrit, qui filio
nimis indulget. Pius. 11. apud
Plat.

Pater familias faciat in domo,
quod predicator in ecclesia.
Aug. sup. Psalm. 50.

Parentum cura habenda ad vl-
timum usque spiritus. Chrys.
sup. Ioann. Hom. 24.

Patris ignominia, turpitudine est
filiorum. idem sup. Epist. ad
Philipp. serm. 9.

Pueritia.

EX GRÆCIS

Pueris pulchra nomina
sunt imponenda. Plat. de

sap.

Pueri armorum disciplinam di-
scant. idem de fortit.

A primis annis pueri honestis
iocis assuefaciendi sunt. idem
de rep.

Pueri ad expectandas pugnas
ducendi sunt. ibid.

Omnis tenera etas non potest
quiescere. idem de legib.

Infantium exercitatio confert
ad virtutem capeffendam.

Puer omni bestia intractabi-
lior. ibidem.

Pueri primo appellant omnes
viros patres. Aristotel. Po-
lit. 1.

Vinum bibere non conuenit pue-
ris, nec eorum nutricibus:
quia nihil differt pueros vi-
num bibere, & nutrices. idē
de somno, & vig.

Non solum pueri erudiendi
sunt in arte utili & necessa-
ria, sed etiam in artibus libe-
ralibus, & honestis. idem Po-
lit. 8.

Videat pueri ut otium in qua-
uis honesta re collocent. Plat.
apud Plutarc. de tuend. bon.
valet.

PVERITIA.

Pueri ne ex tempore dicant: quod enim inconsulto, & temere dictum est, aut factum, id pulchrum esse nequit. difficilia enim honesta sunt. idē de lib. educ.

Liberalibus pueris maiore laudes ac vituperia, quam verbera commoditatem afferunt. Plut. de liber. educ.

A continuis laboribus danda quaedam pueris respiratio. ibidem.

Puerorum desideriis remittenda sunt aliquando habena, non nihilque laxanda: quandoque rursus intendenda. ibidem.

Ea pueri discant, quibus sunt senes vsuri. Agesil. apud Plut. in Apophth.

Tria sunt pueris necessaria: ingenium, exercitium, & disciplina. Aristot. apud Diog. lib. 5.

Non puero gladius. Plut. apud Vola.

Mens puerilis dolorem nescit. Eurip. in Medea.

Lactis nutrimentum maxime familiare est corporibus pue-

rorum. Aristot. Polit. 7.

EX LATINIS.

Minora facilius minores percipiunt. Quintil. lib. 1.

Ad virile robur per pueritiam iter est. idem declam. 3.

Quis ullam ullius boni spem habebit in eo, cuius primum etatis tempus palam fuerit ad omnes libidines diuulgatum? Cicer. ad sena.

Relinquendum est pueris in ingenio, quod dies, atque etas mitificet. Gel. lib. 3.

Nunc adhibe puro pectore verba puer, nunc te melioribus offer.

Quo semel est imbuta recens servabit odorem.

Testa diu.

Non tantum celerius, sed etiam perfectius imbuuntur, quam a pueris discuntur. Veg. lib. 1.

Nescire, quod antea, quam natus sis, acciderit, hoc est, esse semper puerum. Cicer. in ora. ad Brut.

INVENTVS.

144

EX SACRIS.

IN modico sapientia sermone plus laudatur rusticus, quam in magno philosophus. et puer si aliquid dixerit sapienter, laudatur, ubi perfectior non auditur. Chrysost. sup. Matth. 8.

Acetates quaedam sunt merito. nam & senectus morum inuenitur in pueris, & innocentia infantium inuenitur in senibus. Ambr.

Puerorum ore nonnunquam Deus loquitur. Cypr. lib. 3. Epist.

In pueris peccata leuius puniendā. August. lib. 10. de Gen. ad literam.

Pueri vocabulum non tantum etatis, sed etiam conditionis est. Ambr. de Abrah.

Pueri non inanibus rebus instruantur. Aug. lib. 1. confes.

Iuuentus.

EX GRÆCIS.

Iuuenis non potest esse sapiens, quia prudentia requirit

experientiam, quae indiget tempore. Arist. Eth. 6.

Potētia est in iunioribus: sapientia autem in senioribus. idem. Polit. 7.

Amat iuuenis pulchre quid agere: senex vero sentire. Demetr. Phaler.

Iuuentus imperata faciat: senectus imperare debet. Plut.

Petulantem vigorem etatis non facile a voluptatum obseruabis incursum. idem de educ. lib.

Optima est adolescentia, si quis ea bene uti sciat. Demosthen. 1. Olynth.

Emittendum est, ut qui libidibus succumbunt, & incrementibus omnino rebelles sunt, coniugio subiungatur. hoc siquidem tutissimum est iuuentutis vinculum. ibid.

Sicut hyemi per serenitatem necessaria parari conuenit: ita & boni mores, & optimum ad senectutem viaticum, modestia in ipsa iuuentute reponatur. Plut. de lib. educ.

Iuuenibus animi sapiens fle-

IUVENTVS.

Etuntur. apud Stob.
Iuuenis ambitiosus, præcox est
malitia. ibidem.
Difficile est aliquid de iuueni-
bus diuinare. est enim ætas
incerta sine scopo, multis
mutationibus obnoxia, & a-
liàs aliorum agitur. Theoph.
ibidem.

EX LATINIS.

Studia, quæ sunt in adole-
scentia, tanquam in her-
bis significant, quæ virtutis
maturitas, & quanta fruges
industriæ sint futura. Cicer.
pro Cælio.

Est adolescentis, maiores natu
reuereri: ex quibus diligere opti-
mos, & probatissimos, quo-
rum consilio, & autoritate
nitatur. ineuntis enim ætatis
inscitia senum constituenda,
& regenda est prudentia.
Cicer. 1. Offic.

Adolescentibus præsertim fu-
gienda occasio mali. Erasmi.
in Epist.

Coniectura est, satis emenda-
tum esse adolescentem, qui à

grauissimis senibus lauda-
tur. Plin. Iun. lib. 4.

Iuuenum animi instituendi in
republica ad mediocritatem. apud
Stob.

Iuuenum mors, naufragium.
ibidem.

EX SACRIS.

Adolentis rara pietas.
Chrys. aduers. vitup.
vit. monast. lib. 3.

Vicina est lapsibus adolescen-
tia: quia variarum æstus con-
peditatum seruire caleris in-
flammatum ætatis. Amb. de
vid. lib. 1.

Ferarum morsus, ornamenta
sunt iuventutis. Tertul.

Senes cum venia delirant, iuue-
nibus autem turpissima est
deliratio. Erasmi. in Epist.

Sicut in equis ferocioribus, ita
interdum ex adolescentium
vitiis præclara virtutum in-
doles deprehenditur. ibidem.

Sicut in senibus sobrietas, &
perfectio morum requiritur:
ita in adolescentibus obse-
quium, & subiectio, & obe-
dientia

SENECTVS.

145

Senectus.

EX GRÆCIS.

Hominem senescere est via
in corruptionem. Ari-
stot. Polit. 1.

Animalia multum coeuntia
citius senescunt. idem de
long. vit.

Labor exiccat, & senium indu-
cit. unde multum laborantes
senescunt magis. ibidem.

Senectus est frigida, & sicca:
iuuentus calida, & humi-
da. ibidem.

Mos senum sine tristitia est.
nullo enim dolore eis contin-
gente moriuntur. idem de mor.
& vit.

Potentia est in iunioribus: pru-
dentia vero in senioribus.
idem Polit. 7.

Senectutis beneficium est, li-
bertas. Sophoc. apud Plut. de
Cup. diuit.

Nullus honor est, qui in dese-
rentem magis, quam qui-
bus deferatur, sese transfert,
ac is, qui in senes effunditur.
idem.

dientia rite debetur. Cypr.
de 12. abus.

Iuuenis etiam recte sapiens
non debet incaute ad præ-
dicandum proficere. Greg. 10.
mor.

Iuuentutem qui sine fructu præ-
terit, saltem in senectute re-
spiciat. idem in Euang.

Iuuentus peccandi initium. idem
de Noë.

Iuuentus & senium simul es-
se possunt in animo. August.
lib. 1. retra.

Iuuentuti graue est Christi iu-
gum. Ambr. de obit. Valent.

Adolescentes à lasciuiâ seuo-
care, difficile bellum. Chry-
sost. de Anna, & Samuel.
educ.

Iuuenes citò matrimonio sub-
dendi sunt. idem sup. Epist.
ad Thessal. Hom. 5.

Iuuentus per seipsam ad rui-
nam procliuus est. idem sup.
Genes. Homil. 61.

Iuuentus otiosa omni bestia im-
manior. idem sup. Matt.
hom. 38.

Iuuentus neglecta siluescit. idem
sup. Matth. homil. 51.

SENECTVS.

Senes in primis, femina minus vino capiuntur. Aristot. apud Plut. probl. Dec. 1.

Cum cetera omnia tempore diminuantur, scientia senectute augetur. idem de educ. lib.

Opera iuniorum: consilia autem senum vim habent. Eurip. ibid.

Nullus tam diligit vitam, quam qui senescit. ibid.

Senex fuit iuuenis aliquando: an vero iuuenis futurus sit senex, incertum est. perfectum igitur bonum futuro, praesentim incerto, praestantius est. Democ. apud Stob.

Qui sponte a voluptate recedit, sapiens est: qui vero ipsam prorsus non desiderat, beatus est.

Senectus autem utrique istorum, idonea est. nam & prudentiores homines, & voluptatum negligentiores reddit. ibid.

Vetusta corpora paruo momento lapsa quiescunt. mors enim senibus diuersorio similis est. iuuenilis autem tanquam electio, & naufragium est. elabitur enim anima violent-

ter contrito corpore. Themist. ibidem.

Senectus ob caloris defectum fit. ibidem.

Quanto magis me corporis voluptates deficiunt, tanto cupiditas confabulandi, & voluptas, quam ex ea re capio, augetur. Plut. lib. 1. de rep.

Remissa quaedam res est, senile malum. Eurip. ibidem.

Senum omnimoda imperfectio est: omnia habet, & omnibus indiget. Democ. ibid.

Non beatus existimandus est senex, quia senescens moritur, sed si absolutum habeat bonorum numerum. nihil a tati per se tribuendum est. Metrod. ibid.

Vigens etas veri, declinans aetate, & autumno: senectus hyemi comparanda est. ibid.

Non est grauis sapientum senectus quorum mens diuina luce nutrita est. Sophoc. ibidem.

Senibus elegantioribus quantum corporis voluptates marcescunt: tantum rursus eruditionis desiderium augetur, &

SENECTVS.

146

tanto firmitus docere possunt alios. Anax. ibid.

Optimum senectuti est viaticum, quod etiam iuuenibus: nempe iuxta viam, & rationem naturae vivere. Muson. ibidem.

Vbi impudens est senectus, ibi verecundus esse iuuenes necesse est. Plut. de lib. educ.

Senectus omnium malorum est portus. si quidem ad ipsam cuncta confugiunt. Bion apud Dioge. lib. 4.

Non est exprobranda senectus, ad quam venire cupimus. ibid.

Ad senectutem optimum viaticum est disciplina. apud eund. lib. 5.

Misera in vita res est, senex egenus. idem lib. 1.

Omnem gressus, pesque senis sollet manus aliena expectare leuamina. Eurip. in Phoenis.

Pacata quaedam res est, senum genus. Eurip. in And.

multis iuuenibus etiam senex si fuerit animosus, melior est. ibidem.

Seni patri nihil suauius filia. masculorum quidem maiores

sunt animi, & ad blanditias minus suauis. idem in supplic.

Viaticum ad senectutem semper reconde. idem.

Molestus vir est inter iuuenes senex. ibidem.

Canities temporis indicatio est, non prudentiae. ibid.

Time senectutem. non enim venit sola. ibid.

Senex amator, extrema mala fortuna est. ibidem.

EX LATINIS

Plena est voluptatis senectus si illa scias vti, dicis: molestum est mortem ante oculos habere. ista tam iuueni ante oculos esse debet, quam seni. Senec. Epist. 12.

Nihil est turpius sene vivere incipiente. idem Epist. 13.

Satis multum temporis sparsimus, incipiamus in senectute vasa colligere in freto viximus, moriamur in portu. idem

Epist. 19.

Si vis senem agere, & implere vitam, non annis adijciendum, sed voluptatibus detr-

SENECTVS.

hendum est. idem Epist. 20.
Frugalitas producere senectutem potest. idem Epist. 59.
Eadem volumus senes, quæ voluimus pueri. idem Epist. 62.
Ante senectutem curavi, ut bene viverem: in senectute, ut bene moriar. bene autem mori, est libenter mori. ibid.
Quisquis senex ad sapientiam peruenit, annis peruenit. idem Epist. 68.
Senectus, insanabilis morbus est. idem Epist. 109.
Miseræ est senectus, quæ se oratione tantum defendit. Cat. maior.
Est quiete, purè, & eleganter acta ætatis, placida, ac lenis senectus. idem.
Acta ætas, ac splendida tantam affert consolationem, ut eos, qui ita vixerint, aut non tangat ægritudo, aut leuiter pugnet animi dolor. Cic. 3. Tuscul.
Omnium ætatum certus est terminus: senectutis autem nullus certus est. Cato maior.
Senibus labores corporis sunt minuendi: exercitationes ani-

mi etiam augere videntur. Cicer. 1. Offic.
Luxuria tum omni ætati turpis, tum senectuti foetissima est: duplex enim inde malum est, quod & ipsa senectus dedecus concipit, & facit adolescentium impudentiore petulantiam. idem 2. Offic.
Auaritia senilis vituperanda est maxime: potest enim quicquam esse absurdius, quam quò minus vitæ restat, eo plus viatici querere? Cato.
Senectus audaciam præstat. idem.
Perdifficile est senis mutare linguam. Erasmi. in Epist.
Senectus ipsa morbus est. Terent. in Phormion.
Senectus nos admonet, ut sarcinas colligamus ante, quam proficiscamur à vitæ. Varro de re Rust. lib. 1.
O sola sortes garrulitate senes. Corn. Gall.
Plurima iuuenum discrimina pulchrior illo hic, atque ille alio: multum hic robustior illo: una senum facies, febre caret sola, circumsilit agmine facto morborum omne genus.

SENECTVS.

147

Iuuen. Sat. 10.
Ad omnia alia ætate sapimus rectius: solum hoc vitium affert senectus hominibus, attentiores sumus ad rem, omnes, quam sat est. Terent. in Adelph.
Frustra cum ad senectam ventum est, repetes adolescentiæ. Pub. Mim.
E X S A C R I S.
Senes iuuenum sunt exempla. Chrysost. Ad popul. Antioch. Homil. 40.
Iuuentus & senium simul esse possunt in animo. August. lib. 1. Retract.
Cum sibi homines optant senectutem, quid aliud optant, nisi longam infirmitatem? idem de Cath. rud.
Senectus, & pulchritudo corporis in uno habitare non possunt. August.
Senibus non solum sermo sit grauis, sed etiam brevis. idem in quod. serm.
Cum cuncta vitia in senes conueniunt, sola avaritia iu-

uenescit. ibid.
Etiam si senes magis decet docere, quam discere: magis tamen decet discere, quam ignorare. idem sup. epist. ad Heb.
Nemo tam fractis viribus, & decrepita ætatis est, ut non putet unum adhuc annum se esse victurum. Hier. in Epist. Ut equalium usus, ita senum dulcior est. Amb.
Quæ pueri suscepimus, senes potius relinquamus. idem.
Erubescat senectus, quæ se emendare non potest. idem.
Quid naturam incuses o homo, habet illa impedimenta quædam senectutem, & infirmitatem: sed senectus ipsa in bonis moribus dulcior, in consiliis subtilior, ad constantiam mortis propior, ad reprimendas libidines fortior: infirmitas corporis, sobrietas mentis est. idem in Hexam. lib. 1.
Ætates quædam sunt meritum: nam & senectus morum inuenitur in pueris, & innocentia infantium inuenitur in senibus. idem in Serm. de Pasch.

TEMPVS, ET ETAS.

Senibus mors est in ianuis: in-
tenuibus autem in insidiis.
Bern.

Senes non sunt imperio cogen-
di. Anselm. super Epist. ad
Phillem.

Iusti senes peccata adolescentie
formidant. Greg. 12. Mor.

Senes cum venia delirant: in iu-
uenibus autē turpissima est
deliratio. Eras. in epist.

Senectus non facit laudabi-
lem. Hier.

Inter abusiones huius seculi so-
la maior est senis obstinatio.

Hugo de Claustr. anim. lib. 1.

Plus omnibus religioni operam
dare, senibus conuenit, quos

presentis seculi florida etas
transacta deseruit. Cyp.

Nihil est, quod senectuti magis
noceat, & dies hominis ab-
breuiet, quam tristitia: nihil

est hilaris senectute iucundius.
Cassia. in quad. Epist.

Cameies senectutis venerabi-
lis est. Amb. epist. 60.

Antiquitas, & senectus præ-
nunciant mortem. Anselm.

sup. epist. ad Hebr.

Senectuti nulla etas succedit.

August. epist. 120.

Iuuentute qui sine fructu præ-
terit, saltem in senectute re-
suscipiat. Greg. in Euang.

Tempus, & etas.

EX GRÆCIS.

Tempus quietat iram. Ar-
ist. Rhet. 2.

Dormientibus, & iis, qui fa-
ciunt opus, delectabile vide-
tur tempus eis breue, quia

delectatio prohibet eos com-
prehendere motum: & e con-
trario eis, qui laborant. idem.

Physic. 4.

Finiti ad infinitum nulla est
proportio. idem Physic. 8.

Instans est principium futuri,
& finis præteriti. ibid.

Recte eruditi temporis rationē
habent. Lycurg. apud Plutar.

in Apophth.

Sapientissimum omnium tem-
pus est. cuncta enim inuenit.

Thal. apud Diog. lib. 1.

Sumptus pretiosissimus tēpus
est. Theoph. ibid.

Nullum tempus est intempe-

TEMPVS, ET ETAS.

148

stium ad animæ sanitatem.

Epic. apud Diog. lib. 10.

Suam infirmitatem agnoscat
etas. Eurip. in Heraclid.

Tempus est potentius legibus.

Alius temporibus alia conue-
niunt. Demost. in Lep.

Spatio tēporis, & infinita pro-
pagationis exolefcit coniu-
ctio familiarum, & urbū:

& hostes fiunt, qui olim e-
rant inter se coniunctissimi.

Demost. ex arg. lib.

Paterna bona tempus facit a-
liena. Menand. apud Stob.

EX LATINIS.

Quem mihi dabis? qui a-
liquod pretiū tem-

pori ponat, qui diem æstimet,
qui intelligat se quotidie mo-
ri. Sen. Epist. 1.

Omnia aliena sunt, tempus tā-
tum nostrum est. ibid.

Etiam si multū superesset eta-
tis, parē dispensandum erat,

ut sufficeret necessariis: nunc
(quæ dementia est) superua-

cua discere in tanta temporis
egestate. idem epist. 49.

Punctum est, quod viuimus, &
adhuc puncto minus. ibid.

Nulla etas vacauit a culpis, lux-
uria, & negligentia boni

moris, hominum sunt vitia,
non temporis. idem epist. 98.

Quām stultum est etatē dispo-
nere, nec crastino quidem no-

minamur. idem epist. 100.

Non tam benignum, ac liberale
natura nobis tempus dedit,

ut aliquid ex illo vacet per-
dere. idem epist. 118.

Vitam nobiscum diuidit som-
nus, & hoc tempore tam an-

gusto, & rapido quid iuuat
maiorē partem nutrire in
vanum. ibid.

Infirma, terrenæq; mentis est,
memorare annos. Quint. De-

cla. 4.

Nihil est, quod longinquitas tē-
poris efficere non possit. Cice.

2. de Diuin.

Tēpori cedere, id est, necessitati
parere, semper sapientis est

habitu. Cic. ad Marc.

Conserto nostram longissimam
etatem cum aternitate: &

sic breuissima reperietur. idē
1. Tusc.

TEMPVS, ET ETAS.

Nihil est opere, aut manu factum, quod aliquando non conficiat, & consumat vetustas. idem pro Marcel.

Quid est in hominis vita diu? mihi ne diuturnum quidem videtur. ibid.

Horæ cedunt, dies, & menses, & anni: nec præteritum tempus unquam reuertitur, nec quod sequatur, sciri potest. idem.

Nihil semper floret, ætas succedit ætati. Cic. Philip. vi.

Quis est, quamuis sit adolescens, qui exploratum habeat se ad vespertinum esse victurum? ibid.

Sensim sine sensu ætas senescit, nec subito frangitur, sed diuturnitate extinguitur. ibid.

Cursus est certus ætatis, & una una natura, eaque simplex, sua cuique parti temperata est data. idem.

Quæ potest esse in vita incunctitas? cum dies ac noctes cogitandum sit iam esse moriendum. idem i. Tusc.

Dies alius de alio indicat. Plin. senior lib. 2.

Aliis tempora desunt, alij temporibus supersunt. Max. libro 6.

Tanto breuius omne, quanto felicius tempus. Plin. iunior lib. 8.

Vtendum est ætate: cito pedelabitur ætas.

Nec bona tam sequitur, quam bona prima fuit. Ouid. 3. de Arte aman.

Ætas parentum peior auis, tulit nos nequiores mox daturus progeniem vitiosorem. Horat. 3. Carm.

Singula de nobis anni prædantur euntes,

Eripere iocos, venerem, conuiuia, ludos.

Diuersos diuersa iuuant, non omnibus annis

Omnia conueniunt, res prius acta nocet.

Exultat leuitate puer, grauitate senectus.

Inter utrumque manens stat iuuenile decus. Corn. Gall.

Ætas feruorem, & audaciã quotidie affert. Lucret. 1. Dec. libr. 2.

TEMPVS PRÆSENS.

149

EXSACRIS.

NE dicas meliora tempora fuere, quam nunc sunt: virtutes faciunt dies bonos: vitia malos. Hier. sup. Eccl. li. 2.

Tempus amissum difficulter recuperatur. Chrys.

Nihil pretiosius tempore: sed heu nihil eo vilius hodie inuenitur. Bern. ad Scol.

Ne nimium operæ consumas in rebus leuissimis, fugax ætas, & vitrea res, valetudo, non quibuslibet est impendenda: quædam despicienda sunt, & animus ad magna est erigendus. Eras. in Epist.

Sæpe tempus remedium affert rebus immedicabilibus. ibid.

Tempora non fortuito, sed Dei prouidentia labuntur. Aug. Epist. 49.

Temporibus aliis alia conueniunt. idem lib. 3. Confess.

Tempus nullum apud Deum est. idem lib. 5. de Trinit.

Non annis ætas, sed viribus est æstimanda. Eras. in Epist.

Homini crescenti non adduntur, sed subtrahuntur anni. idem

sup. Psal. 65.

Tempus quid sit, nemo facile explicabit. Aug. lib. 11. confess. cap. 14.

Tempus mensuræ est species. ibidem.

Tempora transeunt, ut veniat mensuræ prouiso idem de bono vid.

Tempus præsens.

INSTANS est principium futuri, & finis præteriti. Aristot. Physic. 8.

Præsens apud te necessaria meditare, ne præsens absis. Esc. apud Stob.

Non queritur quid, vel qualis fuerit, sed quid sit. præterita enim nec condemnant, nec iudicant. Amb.

Præsentia querit, amissionem metuit. Greg. lib. 9. mor.

Hodie semper est. Chrysost. sup. Epist. ad Heb. Hom. 6.

Præteritum.

PRÆTERITA deleri omnino non possunt, nec iterum in præ-

PRÆTERITVM. FVTVRVM.

sterum præstari. Plutarch. de
tranq. anim.

Factum quod est, nouit & stul-
tus. Hom. Iliad. 21.

Non quid factum sit, sed quid
fieri debeat, spectandum. De-
mosth. aduers. Aristonic.

Miserum est meminisse, quod
fueris. Quint. Declam. 5.

Præterita mutare nō possumus.

Cic. in Pison.

Non potest dies esse sepius, qui
semel fuerit. Cic. 2. de finib.

Præterita non præteruisse im-
possibile est. Plin. Senior lib.

20.

Quod fieri debet de proximo,
habetur pro facto. apud Iuris
consul.

Ex præteritis futura credimus.

Aug. de fide rerum inuis.

Præterita magis reprehendi,
quàm corrigi possunt. Liu. lib.

1. Dec. 1.

Futurum.

Insipientes bona quoque præ-
sentia transmittunt: unde
adeo ad futurū vergunt in-
tentiſſima semper eorū cura.

prudentes contrā, acri recor-
datione reducentes in rē præ-
sentem, vel ea, quæ iam non
sunt, instare etiam, atque ad-
esse faciunt. Plut. de tranq.
anim.

Sæpe præterito futurum, occul-
tūque manifesto deterius
est, ac terribilius. Plut. de ser.
num. vind.

Ad melius verte futurum,
quodcumque accider. Eurip.
in Helena.

Sæpe vtile est nō scire, quod fu-
turum sit. miserum est enim
nihil proficientem ang. Cic.
3. de nat. deor.

Nihil est pro certo futurum,
quod possit aliqua procura-
tione accidere, ne fiat. idem
2. de diuin.

Nunc satis est placuisse paucis,
posteritatis equiora sunt iu-
dicia. Eras. in Epist.

Ex præteritis possunt futura
deprehendi. Plin. Iun. lib. 1.

Plerūque non futura, sed trāſi-
ta perpendimus. Curt. lib. 8.

Ad nihil tam cupidus homo
est, quàm ad futura cognos-
cenda. Chrys.

ANTIQUITAS.

150

Futura præuisa minoris sunt
timoris, cum præsentia fue-
rint. Greg. in Past.

Futura tam non possunt fieri,
quàm præterita non fuisse fa-
cta. Aug. lib. 22. cont. Faust.

Futura mutationem nesciunt.
Chrys. de resurrect. serm. 1.

Antiquitas.

Quam venerationē præce-
ptoribus meis debeo:
eandem antiquis præ-
ceptoribus generis humani, a
quibus tanti boni initia flu-
xerunt. Senec. Epist. 68.

Pro parente est conditor, et mul-
tum autoritatis affert vetu-
stas. Quint. lib. 3.

Exempla ex vetere memoria,
& monumentis, ac literis ple-
na dignitatis, plena antiqui-
tatis hæc plurimum solent et
autoritatis habere ad probā-
dum, & incunditatis ad au-
diendum. Cicer. in Verrem.

Multo plura reperiuntur apud
veteres, quæ nobis probanda
sunt, quàm quæ repudianda.
Colum.

Sed longa vetustas destruit, et
saxo longa senectū nocet. O-
uid. 5. Fast.

Omnia post obitum fingit ma-
iora vetustas.

Maior ab exequiis nomen in-
ora venit. Proper. lib. 4.

Antiquitas bonarum artium
studia literis mandabat, at-
que in libros redacta offere-
bat principibus. Veg. in prolo.

Antiquitas humana diuinis
miscuit. Liuius 1. Dec. libr. 1.

Antiquis in rebus si qua ve-
ris similia, pro veris accipiun-
tur. idem 1. Dec. lib. 5.

Nihil motū ex antiquo proba-
bile est. Liuius 4. Dec. lib. 4.

Veteribus standum est, nisi
quæ usus euidenter arguit. ib.

Multa egerunt, qui ante nos
fuerunt, sed non peregerunt.
Senec. Epist. 65.

Antiquitas non præiudicat ve-
ritati. August. in questio. ex
utroque test.

Antiquorum gesta, nobis pro-
phetiæ sunt. Gregor. sup. sept.
Psam.

Veteribus suo multa licuerunt
seculo, quæ nunc non licent.

NOUITAS.

Aug. 3. confes.

Nouitas.

Quadam delectant noua,
quæ postea similiter nō
faciunt. Aristotel.

Eth. 10.

Etenim & ingenia, & mores
mutare populi, nouisq; ea le-
gibus moderari ex tepla velle
non modo non facile, verum
ne tutum quidem omnino
est. Plur. de Polit.

Sapienti nihil nouum, aut pe-
regnum. Aristotel. apud
Diog. lib. 6.

Magna pars mali, apud impe-
ritos nouitas est. Senec. Epi-
stol. 77.

Superuacuis foret in studiis
longus labor, si nihil licet me-
lius inuenire præteritis. Quin-
til. lib. 3.

Nihil est simul inuentum, &
perfectum. Cicer. de claris
Orat.

Nemo est tam fortis, qui nō rei
nouitate perturbetur. Caesar
de bell. Gall. lib. 6.

Cum aures hominum nouitate

latantur, tum ad rationem
vitæ exemplis erudimur.
Plin. Iun. lib. 8.

Euntes varios res noua semper
habet. Ouid. 3. de ponto.

Nouum omne, & incognitum
quod est suspectum est. Tert.

Gratiam conciliat nouitas. E-
rasm. in Epist.

Nouum factum nouum consi-
lium expetit. apud Iurisc. conf.

Ea tentanda sunt, quæ si male
cesserint, minus noceant: si be-
ne, plurimum prosint. Veget.
lib. 3.

Nouitas contra ecclesiæ ritum
non placet, mater temerita-
tis, soror superstitionis, filia le-
uitatis. Bern. in Epist.

Principium.

EX GRÆCIS.

Principium in unaquaque
re, maximum. Plat. de Re
publi.

Principium, dimidium operis
est. idem de legib.

Sine causa, & principio impos-
sibile est aliquid fieri, Arist.

PRINCIPIUM.

151

Rhet. 1.

Oportet dare viam animæ au-
ditoris, quæ sit per proæmii.
idem Rhet. 3.

Proæmium auditores debet fa-
cere dociles, attentos & be-
neuolos. ibidem.

Principium est maximum dis-
filiolum omnium. idem E-
lench. 2.

Principium, quantitate est mi-
nimum, potestate est maxi-
mum. ibid.

Principio inuento facile est au-
gere reliquum. ibid.

Contra negantes principium
non est disputandum. idem
Physic. 1.

Alteratio subita non habet
principium. idem Physic. 2.

Multa consulta, & præcusa,
quæ fieri expediebat, dissolu-
ta sunt sæpe propter digno-
res inchoationes. idem de som-
no, & vig.

Principium non intelligitur, ni-
si in re, quæ habet finem: &
quod habet finem, necessario
habet principium. ibid.

Primum est, quod primo princi-
pio est propinquius. idem

Metaphy. 5.

Principia maxime valent ad
sequentia. idem Eth. 1.

Principium est plus, quam di-
midium. ibidem.

Ad principia non est ratio. i-
dem Eth. 5.

Propensi in vitia fugiant ab i-
nitio. Plur. de Polit.

Difficultas initij patienter fe-
renda. habent enim initia
nonnihil obscuritatis, quod in-
uenies inexpertos torqueat. i-
dem de Offic. audit.

Qui docere aliquid instituit,
necesse habet certum, & in-
dubitatum præstare princi-
pium. Diog. lib. 7.

Fundamenti rei crebro indi-
gemus, membris non ita. Epi-
cur. ibidem.

Si initio statim prudenter, &
diligenter administraremus
omnia, res nostra meliore loco
essent, & molestius, quas pa-
rit socordia, careremus. De-
most. 1. Olynth.

Principiis obstandum, nisi ve-
lis hostes in dies progredi lon-
gius. ibidem.

Principia rerum gerendarum

PRINCIPIVM. MEDIUM.

difficultatem habent, post alia negotia aliis.

Acerbitas orationis condienda est praefatiuncula. ibid.

Incipientibus malis obstruenda sunt via. apud Stob.

EX LATINIS.

VT peruenire ad summa, nisi ex principis, non potest: ita procedente iam opere, minima incipiunt esse, quae sunt prima. Quint. lib. 10.

Adus immortalibus sunt nobis agendi capienda initia. Cicer. 2. de legib.

Omnium rerum principia parua sunt, sed suis progressibus usa augentur. idem 5. de finib.

Principij nulla est origo, nam ex principis oriuntur omnia. idem 1. Tusc.

Omnia principis inquit inesse solent. Ouid. 1. Fast.

Minores fiant, necesse est, quorum initia confirmare successus. Quint. Declam. 4.

EX SACRIS.

Egressus malitia, virtutis operatur ingressum. Am-

brós.

Saepe sinistra principia ad felicem perueniunt finem. Hieronym.

Principio nihil antiquius. Basil. Interdum ex malo principio magna nascitur gratia. Erasmus in Epistol.

Principium spectatur, quando finis habet necessariam consequentiam ad principium. apud iurisc.

Quod a principio est male ordinatum, non potest ex se postea efficaciam sumere. ibid.

Sicut nemo suum cognouit initium, sic nec cognouit exitum. Greg. 29. mor.

Quod inter principium, & finem clauditur, breue est. idem 14. mor.

Medium.

Medium sapit naturam extremorum. apud iurisc. Aliquando, dimidium plus est, quam totum. Plat. de legib. Principium, dimidium operis est. ibidem.

Quanto aliquid magis acce-

FINIS.

152

dit ad medium: tanto est melius, et quanto magis recedit, tanto est peius. Arist. Polit. 4. Mediocritas ad omnem cultum, usumque vitae referenda est, in omnibus rebus mediocritas est optima. idem 1. Offic.

Inter utrumque tene: medio tutissimus ibis. Ouid. 2. Metamor. Medius locus tutus est. Bern. de confid. lib. 2.

Medium tene, si non vis perdere modum. ibidem.

Primordia recolenda sunt, attendenda media, nouissima memoranda. Bern. de prim. med. nouis.

Per extrema probatur medium, & probatis extremis praesumitur medium. apud iurisc. Mediocritas amabilis est. Chrysostom. sup. Act. Apost. Homil. 16.

Mediocritate seclusa, ubique malum est. idem sup. Act. Apost. Homil. 12.

Finis.

Cuius finis est melior, ipsum quoque est melius.

Arist. Topic. 3. Finis est magis eligendus, quam ea, quae sunt ad finem. ibid.

Finis, non solum est ultimum rei, sed & optimum. idem Physic. 2.

Quoties exitus rei satis ostendit principia, debemus esse contenti, quo reliqua intelliguntur. Quint. lib. 4.

Hoc plerumque facimus, ut consilia euentis ponderemus, & cui bene quid processerit, multum illum prauidisse: cui secus, nihil sensisse dicamus. Cicer. pro Rabir.

Exitus acta probat: careat successibus opto,

Quisquis ab euentu facta notanda putat. Ouid. 2. Epist.

Exitus in dubio est. idem. 2. Metamor.

Hominis euentus spe semper minores. in Hist. Sax.

Euentus belli, quasi index instus. Lilius. 3. dec. lib. 1.

Si ratione posteritatis habeas, quicquid non est inchoatum pro peracto est. Plin. Iun. lib. 4.

Exitus manifestat, quod a

VITA.

principio calabatur, & que dubia sunt in origine, probatur in fine. Hugo. de medit. Finis est, ad quem cuncta referuntur. August. in princip. Rhet. cap. 2. Finis opus laudabile reddit. idem de morib. Manich. Sicut non est finis gaudio bonorum: ita non est finis tormento malorum. Greg. lib. 4. Dial. Quoniam euentus rerum voluntati nostrae se non accommodant, nos voluntate euentibus accommodare oportet. Arist. apud Stob. Finis praesentis vitae coherere debet futurae vitae principio. Bern. in die Apost. serm. 2. Si finis bonum est: ipsum quoque bonum est. apud Iurisc. sult. A fine denominatur res: ergo finis inspicendus est, non principium. ibid.

Vita.

EX GRÆCIS

Inter homines, non inter arbores viuendum. Plato. de

pulch.

Melius est bene viuere, quam vita. Arist. Topic. 3.

Cognoscens proportionem istius vitae ad tempus sempiternum, non procurabit vitam propriam. idem Physic. 2.

Circa duo versatur vita, & omne studium animalium in procreando, & in alendo. idem de anim. 8.

Non possumus dicere: viuens hoc non patiar: possumus dicere: viuens hoc non faciam, mentiri scilicet, & similia. Plutar. de tranq. anim.

Dei munus est, quod viuimus: Philosophiae autem, quod bene viuimus. Stoic. apud Plut. de sera num. vind.

Sic existimo, hoc ipsum, quod viuimus, quod omnino nascimur, quod in hominum genus a sciti sumus in hoc a Deo datum esse, ut innotescat. idem.

Mali ideo viuunt, ut edant, bibantque: sed boni ideo cibum sumunt, ac potum, ut possint viuere. idem.

Viuens fac lauderis, moriens beatus

VITA.

153

beatus puteris. Demet. Phal. Vita nostra in remissionem, & studium est diuisa. idem de lib. educ.

Vita vite nomen habet, sed re ipsa labor est. Eurip. apud Plut.

Non malum est viuere, sed male viuere. Diog. lib. 7.

Nemo nostrum sibi soli natus est, sed ortus nostri partem sibi vendicat patria: partem parentes: partem amici. Plat. Epist. 9.

Vita, peregrinatio quadam est. idem Epist. 10.

Vita certe brevis, sed tamen dulcis. Eurip. in Alcest.

Anima una viuere, non duobus debemus. ibid.

Seueris, & tetricis omnibus meo iudicio vita non vita est, sed calamitas. ibid.

Suauius est vita, si quis eam non cognouerit.

Vita natura, & legibus regitur. Demosthe. aduers. Aristor.

Vita est eligenda perfectissima: vita autem iucundissima. Soerat. apud Stob.

Vitam humanam conseruant beneficentia, honor, & poena. ibidem.

Quidam tempus exiguum viuunt: annos vero multos. Simon. apud Stob.

Vita similis est carceri unius diei, & totum vitae spatium unius diei aequale propemodum dixerim, per quem intuitu lucem, posteris deinde vitam tradimus. Amph. ibid.

Quam iucundum est viuere, si quis cum illis viuat, quos probat? Menand. apud Stob. beum.

Homini fortunato brevis est vita: infortunato longa. ibidem.

In vita tanquam in theatro tandiu viuendum est, quantum rerum, & operum huius vitae futurum fuerit spectaculum. Plat. apud Stob. beum.

EX LATINIS.

Intus omnia dissimilia sunt, frons nostra populo conueniat: non splendeat roga, sed

V I T A.

ne sordet quidem: non habeamus aurum, in quo solidi auri calatura descenderit: sed non putemus frugalitatis indicium auro, argentoque caruisse: id agamus, ut meliorem vitam sequamur, quam vulgus, non contrariam aliquam quos emendare volumus, fugamus, & a nobis auertimus. Senec. Epistola. 5.

Vitam semel, ad quam vivas, regulam prende, & ad hanc omnem vitam tuam exequa. idem Epist. 20.

Nemo quam bene vivat, sed quandiu, curat, cum omnibus possit contingere, ut bene vivant, ut diu nulli. idem Epistola. 22.

Molestum est semper vitam inchoare: male vivunt, qui semper vivere incipiunt, quia semper illis imperfecta vita: quidam tunc vivere incipiunt, cum desinendum est. si hoc indicas mirum, adijciam, quod magis admireris, quidam ante vivere desierunt, quam inciperent. idem Epist. 23.

Amor vite ut non abijciendus: ita minuendus est, ut se quando res exigit, nihil nos detineat, vel impediat, quo minus parari simus statim facere, quod quandoque faciendum est. idem Epistola. 26.

Sape fit, ut qui diu vivit, parum vixerit. idem Epistola. 10.

Vt satis vixerimus, non anni, & dies faciunt, sed animus. idem Epist. 62.

Si fines bonorum, & malorum cognoverimus, nec vita tadio erit, nec mors timori. idem Epist. 79.

Non ut diu vivamus, curandum est, sed ut satis, animo longa est vita, si plena est: impletur autem cum animus sibi bonum suum reddidit, & ad se potestatem sui transfudit. idem Epist. 49.

Queris, quod sit amplissimum vite spacium, usque ad sapientiam vivere. ibid.

Vivere profecto, militare est. idem Epist. 97.

Etiā in longissima vita mi-

V I T A.

154

nimum est, quod vivitur. idem Epist. 10.

Sic formemus animum, tantum ad extremum ventum sit: nihil differamus, qui quotidie vite sue animum imponit, non indiget tempore. idem Epist. 102.

Singulos dies, singulos dies putemus. ibidem.

Sape in hoc est bene vivere, ne diu. ibidem.

Omnis vita, servitium est. idem de tranquill. animi.

Non accepimus breuem vitam, sed fecimus, nec inopes eius sumus, sed prodigi. idem de brevit. vit.

Vita si scias uti, longa est, sed exigua pars est vita, qua nos vivimus, ceterum omne spatium, non vita, sed tempus est. ibidem.

Vivere in tota vita discendum est: & quod magis mirandum est, in tota vita discendum mori.

Qui dies suos, tanquam vitam ordinat, nec optat crastinum, nec timet. ibid.

Maxima vita iactura, dilatio

est. ibidem.

Consuetudinem sermonis vocabo, consensum eruditorum, sicut vivendi, consensum bonorum. Quint. lib. 1.

Quantum ad cognitionem rerum pertinet, etiam prateritis seculis vixisse videmur. idem lib. 12.

Tota vita hominis, unus est dies. idem declam. 4.

Solus vixit, quantum voluit, qui mori mavult. idem.

Nemo impune vivit. idem declam. 5.

Nemo est tam demens, tamque parum de se cogitans, qui alienam vitam magis, quam suam diligit. Cicer. in Vatin. Commorandi nobis natura dixerunt hoc, non habitandi dedit. idem de Senect.

Dimidio vite vivimus. Plin. lib. 2.

Vita silentio non transigenda. Sallust. in coniur. Catil.

Vtrumque efficax ad bene vivendum & bene institui, & feliciter nasci. Plin. in Pan.

Nihil est spiritui miseris mortu-

V I T A.

libus charius. Curt. lib. 6.
Non est (crede mihi) sapientis
dicere: viuam.
Sera nimis vita est crastina:
vine hodie. Martial. lib. 1.

EX SACRIS.

Vita vita mortalis, spes est
vita immortalis. Au-
gust. sup. Psalm. 3.

Vita immaculata, senectutis
stipendium est. Ambr.

Vita medicamentum, amicus
est. August. de amic.

Nemo tam decrepita senectutis
est, ut nō se putet, vnum ad-
huc annum esse victurum.
Hieronym.

Longa nostra desideria increpat
vita brevis. incassum multa
portantur, cum iuxta est, quod
pergitur. Grego.

Magna sunt vite actiua me-
rita, sed contemplatiua potio-
ra. idem.

Vita ignominiam coniunctam
habens fugienda. idem.

Ante vita, quam doctrina
querenda est. vita bona si-
ne doctrina gratiam ha-

bet, doctrina sine vita inte-
gritatem non habet. idem
serm. 40.

Tantis malis vita hac repleta
est, ut comparatione sui mors
remedium puretur esse, non
pœna. ibidem.

Dius vixit, qui paucis annis
multa talia lucrificet Chri-
sto. Erasmi. in Epist.

Vita hominum media est inter
vitam angelorum, & peco-
rum: si viuut homo secun-
dum carnem, pecoribus com-
paratur: si viuut secundum
spiritum, angelis sociatur. Au-
gustin. sup. Ioann.

Vita in peccatis mors est. idem
de tripl. habit.

Viuere omnes & miseri, & fœ-
lices optamus. idem lib. 3. de
liber. arbitr.

Vita præsens, nox est. August.
sup. Psalm. 76.

Vitam diuturniorem petere,
non est iniustum. idem lib. 2.
contra Gaud.

Huius vita tempus, cursus ad
mortem dicimus. idem lib. 3.
de Ciuit. Dei. cap. 10.

Viuendum est humiliter, so-

M O R S.

Mors.

155

ciabiliter, ordinabiliter. Ber-
nar. in vig. Pent. serm. 1.

Vita, via est. Basil. in conc. de
reb. temp.

Vita præsens, deceptio. Chrysost.
sup. Genes. Homil. 34.

Vita præsens, certaminum ca-
ueat. idem sup. Luc.

Vita præsens, ludus. idem serm.
10. sup. Epist. ad Roman.

Vita præsens, stadium est.
idem serm. 26. sup. Epist. ad
Roman.

Vita humane tempus cursori-
bus comparatur. idem.

Viuimus in mundo, tanquam
puellus in utero. idem paren.
1. ad Theod. laps.

Nihil in hac vita adeo ma-
gnificum, aut suaue, quod
magnopere sit expetendum
ei, cui Christiana fides ve-
rè fidem fecerit. Erasmi. in
Epist.

Nihil in hac vita laborio-
sius, quam desiderii terre-
nis æstulare, & nihil hic
quietius, quam huius secu-
li nihil appetere. Bernard.
sermon. 6.

EX GRÆCIS.

Maximum, & optimum
bonum est hominibus
sortiri sinem bonum. Ari-
stotel. de Cæl. & mund.

Mors senum sine tristitia est,
quia nullo eis dolore contin-
gente moriuntur. idē de mor-
te & vita.

Mors nihil aliud est, quam re-
cessus anime à corpore. ibid.

Mors metaphoricè dicitur finis.
idem Metaph. 5.

Mors maximè omnium est ter-
ribile. est enim ultimum vi-
ta. idem Eth. 3.

Quem diligunt dii, iuuenis mo-
ritur. Menand. apud Plut. in
Orat. de consol.

Paucissimos, & sapientes &
prudentes viros, in sua pa-
tria funeratos inuemes. idem
de Exil.

Mortuo non maledicendum.
Chil. apud Diog. libr. 1.

Nihil in vita mali est ei, qui
sentit nihil in vita priuatio-
ne mali esse. Epic. apud Dio-
v 14

gen. libr. 10.
Malus male peribit. Eurip. in
Med.

Ultimus morborum medicus,
mors est. apud Stob.

Dua sunt mortis doctrinae, al-
tera, tempus, antequam nati
sumus: altera, somnus. ibid.

Non mihi sine luctu mors eue-
niat, sed mortuus relinquam
dolores, & suspiria. Eurip.
ibidem.

Deus saepe quos plurimi facit,
eos citius aufert à vita.

EX LATINIS.

IN hoc certè fallimur, quod
mortem prospicimus. ma-
gna pars eius iam prateriit,
quicquid atatis retro est,
mors tenet. Senec. Epist. 1.

Si quid te vetat bene viuere,
bene mori non vetat. idem
Epistol. 17.

Semel incidi, quàm semper pre-
mi, satius est. idem Epist. 19.

Nemo non ita exit è vita, tan-
quam modo intraverit. qua-
cunque vis occupat.

Adolescens, senem, medium

inuenies aequè timidum mor-
tis aequè inscium vitæ. idem
Epistol. 22.

Quid est turpius, quàm in ipso
limine securitatis esse solici-
tum? ibidem.

Non repente in mortem incidi-
mus, sed minutatim procedi-
mus, quotidie morimur. quo-
tidie enim dimittitur aliqua
pars vitæ. hunc etiam, quem
agimus diem, cū morte par-
timur. Senec. Epist. 24.

In utrumque admonendi, &
firmandi sumus, ut ne nimis
amemus vitam, & ne nimis
oderimus. vir fortis, & sa-
piens non fugere debet è vita,
sed exire. ibidem.

Unus dies de omnibus fert sen-
tentiam. idem Epist. 25.

Quia incertum est, quo loco te
mors expectet. tu illam om-
ni loco expecta. idem Epi-
sto. 26.

Meditare utrumque commodius
est, vel mortem transire ad
nos, vel nos ad mortem. ibid.

Meditare mortem qui discit, li-
bertatem iubet: qui mori
discit, seruire dediscit. idem.

Epist. 26.

Vivere noluit, qui mori non
vult. vita enim cum excep-
tione mortis data est. idem
Epist. 30.

Quis queri potest, in ea condi-
tione se esse, in qua nemo non
est.

Tu mortem ut nunquā timeas,
cogita. ibid.

Pulchra res est, consummare
vitam ante mortem. idem E-
pist. 32.

Mors, quam pertimescimus, ac
recusamus, intermittit vitā,
non eripit. veniet iterum, qui
nos reponat in lucem dies. idē
Epist. 36.

Quoniam infantes, ac pueri, ac
mente lapsi mortem non ti-
ment, turpissimum est, eam
securitatem rationem nobis
non præbere, ad quam stulti-
tia perducit. ibid.

Ante senectutem curavi, ut
bene viuerem, in senectute
ut bene moriar: bene autem
mori, est libenter mori. idem
Epist. 62.

Ante ad mortem, quàm ad
vitam preparandi sumus. i-

bidem.

Nihil interest, anima per os, an
per iugulum exeat. idem Epist.
77.

Nihil interest, quo loco desinas,
desine quocunque voles: tan-
tum bonum clausulam im-
pone. idem Epist. 78.

Mors per omnes it, qui occidit,
consequitur occisum. idem e-
pist. 94.

Quem putas perisse, præmissus
est. Senec. epist. 100.

Cui nasci cōtingit, mori restat,
interuallis distinguimur: ex-
itu æquamur. ibid.

Nō licet plus efferre, quàm in-
tuleris. idem epist. 102.

Dies iste, quem tāquam extre-
mum reformidas, eterni na-
talis est. tunc in tenebris vi-
xisse te dices, cum totam lu-
cem totus aspexeris, quam
nunc per angustissimos ocu-
lorum vias intueris, & tā-
men illam admiramur pro-
cul. ibid.

Bene moritur, quisquis mori-
tur, dum lucrum fuit. idem
epist. 116.

Quod grauissimum natura se-

M O R S.

cit. commune fecit, ut crudelitatem fati, consolaretur aequalitas. idem de breuit. vita.

Mors misera non est. aditus ad mortem miser est. idem lib. 8. Nulla mors inquietior, quam quae statim tota est. Quintil. declam. 2.

Neminem inuenies mori volentem, qui non inueniat aliquem uolentem. idem. declam. 4.

Pro incolumitate hominis natura commenta est, ut periremus inuiti. ibidem.

Solus vixit, quantum voluit, qui mori mauult. ibid.

Mortem quisquis damnatis praestat, indulget. idem Declamatio. 11.

Nihil est delicatius exitu. idem declam. 17.

Mors semper imparata miseri, negata cupientibus. ibid.

Utrumque timidi est, velle, & non velle mori. idem.

Sapientissimus quisque equissimo animo moritur: stultissimus iniquissimo. Cicer. in Para.

Morti nihil est tam simile, quam

somnus. Cato maior.

Ex vita discedendum est tanquam ex hospitio, non tanquam e domo. Cic. de Senect.

Si hac die non obieris, paucis post diebus tibi moriendum est. quia homo natus es. Cic. ad Sulp.

Mortem omnibus horis impendentem timens, quis tranquillo animo potest consistere? idem.

Qui mortem non timet, magnus sibi praesidium ad beatam vitam comparauit. idem 2.

Tusc. Non est iniussu imperatoris, id est Dei, de statione, ac praesidio vitae discedendum. Cato maior.

Non deterret sapientem mors, quae propter incertos casus semper imminet, & propter breuitatem vitae nunquam longe potest abesse. idem 1. Tusc.

Ipse animae discessus a corpore fit sine dolore, & fit plerumque sine sensu, nonnunquam etiam cum voluptate: totum hoc leue est, & qualecunque

M O R S.

157

sit: sit enim ad punctum temporis. ibid.

Mors terribilis est iis, quorum cum vita omnia extinguuntur: non, quorum laus emori non potest. Idem in Paradox. Quid refert humine, an sublimi putrescas. Max. lib. 6.

Humanae vitae conditione primus, & ultimus dies continet. Max. lib. 7.

Non solum fortior, sed etiam sapientior est aliquando mortis, quam vitae cupiditas. idem lib. 9.

Mors arumnarum est requies. Sallust. in Decla.

Mors turpis viro forti non potest accidere. Cicero contra Catil.

Luctuosissimum mortis genus est, quod non ex natura. Plin. lib. 1.

In iis, qui morbo finiuntur, magnum in necessitate solatiū. ibidem.

Impetu procurrare ad mortem commune cum multis: cum liberatione autem ingentis animi est. ibid.

Qui voluptatibus dedisti quasi

in diem viuunt, viuendi causas quotidie finiunt: qui vero posteros cogitant, & memoriam sui operibus extendunt, iis nulla mors non repentina est, ut quae semper inchoatum aliquod abruptat. idem lib. 4.

Dum suppetit vita, enitatur, ut mors quam paucissima quae possit aboleri, inueniat. Plin. lib. 4.

Effugit mortem, quisquis contempserit, timidissimum quemque consequitur. Curt. lib. 4.

Fortium virorum est, magis mortem contemnere, quam odisse vitam. Curt. lib. 5.

Non satis est pigre ire ad mortem. ibid.

Dulce mori miseri, sed mors optata recedit:

Et cum tristis erit, praecipitata ruit. Corn. Gall.

Mors sola fatetur, quantula sint nostra corpuscula. Iuuen. Saty. 10.

Puluis, & umbra sumus. Horat. lib. 4.

Frangere thoros, pete vinaro-

M O R S.

*fas cape: tingere nardo:
Ipse iubet mortis te memi-
nisse Deus. Mart. lib. 2.*

*Non nasci bonum, natum aut
cito morte potiri. Aus. Eclog.
de Vit. hum.*

*Pallida mors aequo pulsat pede
pauperum tabernas, regiumq;
surrex. Horat. 1. Carm.*

*Serius, aut citius sedem pro-
peramus ad unam.*

*Tedimus huc omnes: hac est
domus ultima. Ovidius 10.
Metam.*

*Mortem optare malum: time-
re, peius. Periander. per Su-
forium.*

EX SACRIS.

Minus timet mortem, qui
minus delicta non novit
in vita. Reg. lib. 1.

*Libet cupit commori, qui scit
se sine dubio esse moriturum.
idem lib. 2.*

*Non mala mors putanda est,
quam bona vita praecesserit.
Aug. lib. 1. de Civit. Dei.*

*Vocantur ante tempus, ne diu-
tius vexentur a malis: mali*

*vero, & impij tolluntur, ne
diutius bonos persequantur.
idem de Vit. Christ.*

*Latet ultimus dies, ut obserue-
tur omnis dies. idem epist.*

*Non potest male mori, qui bene
vixerit, & vix bene mori-
tur, qui male vixerit. idem
de Doctr. Christ.*

*Tantis malis vita haec repleta
est, ut comparatione sui, mors
remedium putetur esse, non
poena. Ambr.*

*Mori non solet, nisi quod nasci-
tur. Tertul.*

*Mors non capit immortalitatem:
mortale autem capit. idem.*

*Natura corruptio, alia natura
est. Idem.*

*Mori timet, qui non sperat vi-
uere post mortem. Chrys.*

*Quando omnis sapientum vita,
secundum Platonem, meditatio
est mortis, debemus & nos
praemeditari, quod aliquando
futuri sumus: & quod veli-
mus, nolimus, non longius ab-
esse potest. Hier. ad Heliod.*

*Non est nostrum mortem arri-
pere, sed illatam ab aliis li-
benter arripere. idem super*

M O R S.

158

Ioan.

*Inter eum, qui decem vixit an-
nis, et eum, qui nulle postquam
idem finis aduenerit, et irre-
cuperabilis mortis necessitas,
transactum omne tantumdem
est, nisi quod magis senex omni-
stus peccatorum fasce profici-
scitur. idem ad Heliod.*

*Ad hoc autem conditor no-
ster latere nos voluit finem
nostrum diemque mortis no-
strae esse incognitum, ut dum
semper ignoratur, semper
proximus esse credatur, &
quanto quis sit feruentior in
operatione, tanto sit incertus
in vocatione. Greg. 12. Mor.
Qui considerat, qualis erit in
morte semper pauidus erit in
operatione, atque inde in oculis
sui conditoris viuet. idem
12. mor.*

*Nemo alio tempore mori po-
tuit, nisi eo ipso, quo moritur.
idem.*

*Fit miseris mors sine morte. i-
dem in Moral.*

*Multo grauior expectata,
quam illata mors. ibid.*

Mortis diem omnes affuturum

*scimus, & tamen omnes, aut
pene omnes differre cona-
mur, etiam qui post mortem
se beatius credunt esse victu-
ros: tanta habet vim carnis,
& animae dulce consortium.*

*Aug. De gratia noui test.
Quidam mortis suae negotium
videntes exequuntur. Gregor.
in Moral.*

*Offeramus Deo pro munere,
quod pro debito tenemur red-
dere. Chrys. sup. Mat. cap. 10.
Percutitur hac animaduersione
peccator, ut moriendo obli-
uiscatur sui, qui viues oblitus
est Dei. Casarius in admon.
Mori nolle iudicium est parui
profectus. August. in Qua-
stion. 17.*

*Post mortem nullum est meri-
tum. idem in Enchir.*

*Morte nihil certius, incertius
nihil hora. idem de Spir. &
anim.*

*Mors ciuitatis poena est. idem
22. de Ciuit. Dei.*

*Morte spontanea nemo perijt
innocens. idem contra Gaud.*

*Non quali morte, sed quales
ad se exeant, attendit Deus.*

DEFUNCTVS.

idem Epist. 122.

Mortem horret non opinio, sed natura. idem sup. Psal. 44.

Mors a Deo vindicante est. idem in Retract.

Mors bonis bona, malis mala. idem 13. de Cui. Dei.

Mors vite via est. Amb. de Bo no mor.

Mors pro remedio nobis est data. idem de Vit. resurrect.

Mortuus est, qui Deo non viuit. August. in Man.

Mortui permissu Dei viuus apparere possunt. idem de Cur. pro mort. geren.

Mortui laudari non cupiunt, nisi pro viuientium consolatio ne. idem Epist. 124.

Mors iusti bona propter requiem, melior propter nouitatem optima propter securitatem. Bernar. in Epist.

Mors peccatorum mala, peior, pessima, sed bonorum mors, bona; melior optima. idem in paru. Serm.

Mortem spiritualem optant sibi carnales, quorum vitam abhorrent. idem sup. cant. Serm. 2.

Mors Christianis est somnus.

Chrysost. Hom. 45.

Mors, animæ obliuio est. Bernar. in Sentent.

Mors bona, quæ vitam non auferit, sed transfert in melius. idem de circuncisione Dom. Serm. 1.

Mortem iustus etsi non eruit, certe tamen non timet. idem in Epist.

Mors, a morte, vita ab errore, a peccato gratia liberauit. idem Ad milit. templ. Serm.

Mori velle, hominis non est. Chrys. sup. Matth. Homil. 35.

Mors nomen tantum fidelibus. idem sup. Gen. Hom. 29.

Mortis consolatio, habere liberos. Chrysost. sup. Mat. Homil. 35.

Mortem hominis insanabilis morbus præcedit. idem sup. Matth. Hom. 47.

Mors radicem ex peccato habet. idem de Auar.

Defunctus.

Nihil a morientibus fingitur. Quint. Declam. 17. Propter defunctorum virtutem

SOMNVS.

159

Deus miseretur viuientium.

Chrysost. sup. Genes. Homilia. 32.

Officium humanitatis defuncto collatum, præstantissimum. Ambr. de Thob.

Mihi defunctorum amicorum cogitatio dulcis est: habui enim illos tanquam amissurus: amisi, tanquam habeam. Senec. 64.

Somnus.

EX GRÆCIS.

Necessè est, omne, quod uigilat, dormire. Arist. de Som. & Vigil.

Somnus ex quarundam lassitudinum genere prodit. ibid.

Somnus est requies data animalibus propter salutem eorum. ibidem.

Homo non somniat ante quartum annum, sed post. idem de Animal. 4.

Homines, qui nunquam somnauerunt, viso somnio mutantur, vel in morbum, vel in mortem. ibidem.

Inter cœnam, & somnum interuallum aliquod intercedat. Plutarch. de Tuend. bona valet.

Somnia peruersorum turbata. Plutarch. de Virt. & vit.

Hostes disciplinarum, labor, et somnus. Plat. apud Plut. de Liber. educ.

Suauius palpebris accedit somnus ab aurora. Eurip. in Rhes.

Somnus mortis frater est. Plat. de Leg.

EX LATINIS.

Somnus ipse, pars vitæ est. Quint. Declam. 2.

Nihil est, quod facilitas humana possit facilius imitari, quam dormientis simulatio. ib.

Inter dormientem, & simulantem non est nisi conscientia. ibidem.

Nihil est tam simile morti, quam somnus. Cato maior.

Non bonus est homini somnus post prandium. Plaut. in Most.

Sonus altissimus in secunda uigilia noctis. Lucret. 1. Dec. lib. 7.

SOMNVS.

EX SACRIS.

Tristitia somno mitigatur.
August. lib. 10. Confess. cap. 13.

Somnus, medicamentum fatigationis est. Ansel. sup. Epis. ad Rom.

Somnus, aliquando inquietat quies. August. lib. 2. de Civit. Dei. cap. 22.

Somnus corpori, vigilia animæ tribuitur. Gregor. libr. 18. Mor.

In somnio exteriores sensus dormiunt, & interiores cernuntur. idem 23. Mor.

Somno membra languescunt, quod sit frigidum & humidum. August. de Quant. anim.

Somnus duplex, animæ, & corporis. idem super Psalm. 62.

Somni futuri temporum grauedo, indicium est. idem super Psalm. 131.

Somnia non sunt obseruanda. August. in Specul.

Somnus obliuionem significat. idem super Psalm. 4.

Sopor letho consanguineus est.

idem lib. 4. de Anim.
Somnus incundus est seruo.
Chrysost. ad popul. Antioch.
Hom. 2.

Vigilia.

Quicunque viuere, & sapere cupit, maxime quam longissimo tempore vigilet, sola sanitatis commoditate seruata: ad hanc vero non multo opus est somno, si bene assuesceris somnis, magistratus profecto in uribus noctu vigilantes hostibus terrori sunt. Plat. 3. de legib.

Maximum per uigilia malum.
Iust. lib. 25.

Somnus corpori, vigilia animæ tribuitur.

Quo pluribus horis uigilamus, pluribus horis uiuimus.

Nocturnas lucubrationes, & intempestiua studia fugito. nam & ingenium extinguunt, & ualitudinem uehementer offendunt. aurora musis amica est. Erasmi in Epist.

SANITAS.

160

Sanitas.

EX GRÆCIS.

Optimum, bene valere: secundum, formosum esse: tertium, diuitias habere nulla fraude quasitas. Plat. Rhet.

Sanitas est commensuratio calidorum & frigidorum. Arist. Physic. 7.

Si gloria affectanda est, optimum est eam sanitatis causa imperata abstinentia affectare. Plat. de tuend. bon. valet.

Bona valetudo maxime diuinum suauissimumque est condimentum. ibidem.

Magnum ad recte, & ex animi sententia uiuendi compendium est, commoda corporis valetudo haud oppressa, sed agilis, atque ad omnem uitæ functionem recte peragendam probe constituta. Plutar. probl. Dec. 6.

Pauca voluptati debentur, multa sanitati. Demosth. Exord. 19.

Incredibile est alicui tantam

ignauiam esse instam, ut salutem suam negligat. idem 1. Olynth.

Morbus non afferre debet socordiam, sed recuperata sanitas augere diligentiam. ibid.

EX LATINIS.

Plerique conualescunt negligentia bono. Quintil. Declam. 8.

Prima pars sanitatis est, ut libenter accipias. idem Declam. 13.

Homines ad Deos nulla re propius accedunt, quam salutem hominibus dando. Cicer. pro Marcel.

Habenda est ratio valetudinis: utendum exercitationibus modice. Cato maior.

Salubritas loci non semper incolari colore detegitur, quoniam assueti etiam in pestilentibus durant. Plin. Sen. lib. 18.

Nihil salubre est, nisi quod toto animo salubre est. ibid.

Animalia omnia noscunt sibi salutaria præter hominem. idem lib. 27.

MORBUS.

*Ita salubritas, quæ ducitur è
calo ac terra, non est in nostra
potestate, sed in natura: ut ta-
men multum sit in nobis, quò
graviora quæ sunt, ea leuiora
facere diligentia possumus.
Varro de re rust.
Salutis argumentum, placidi
mores.*

EX SACRIS.

Salutis propria non præsu-
mitur quis immemor.
apud Iuriconsul.
Valetudo bona fallax. Basil.
Incolumes exercent salutem
corporis ad salutem mentis.
Greg.
Nemo insanabilior, quàm qui
sibi sanus videtur. idem su.
sept. Psalm.
Quid boni habeat sanitas, lan-
guor ostendit. Hier. in Epist.
Sanitas hominis perfectissima,
est ipsius immortalitas. Au-
gust. Epist. 56.
Nihil prodest sanitas in superfi-
cie corporis, si vulnus animæ
intrinsecus latet. Gregor. in
registr.

*Salus à solo Deo est, quibuscun-
que modis detur. Aug. sup.
Psalm. 34.
Sanitas corporis redundat, in
membris. Bern. in Epist.
Salus hominum in Christi mor-
te posita est. Chrys. sup. Matt.
Hom. 35.*

Morbus.

EX GRÆCIS

Infirmans ponit felicitatem
esse sanitatem: pauper ve-
rò factus, diuitias. Aristot.
Ethicor. 1.
Implacidissima res est agrotus.
Plut. de tranq. anim.
Medici quos morbos velle reser-
uit nequeunt, extrinsecus
deuertiendos ad corporis super-
ficiem putant. idem de polit.
Iudicium cum effectu agrotas
habet. idem de virt. mor.
Non morbi omnes adueniunt
taciti. Hesiod. apud Plutarc.
de tuend. bona valet.
In quouis vitæ genere agritu-
dini locus est. ibid.
Præcipuus animi morbus, de-
mentia

MORBUS.

161

*mentia est. idem de morb. a-
nim. & corporis.
Vulneratus qui est, pralio non
se admisceat. Homer. Iliad. 3.
Difficile est tractare agrotan-
tem hominē. Eurip. in Orest.
Facilius est aliquando agrota-
re, quàm agrotantem cura-
re. Eurip. in Hippol.
Facilius morbum cum tràquil-
litate, & generoso animo fe-
res. ibid.
Morbus non afferre debet so-
cordiam, sed recuperata sa-
nitas augere diligentiam. De-
mosth. 1. Olynth.*

EX LATINIS.

Non querit ager medicū
eloquentem, sed sanan-
tem. Senec. Epist. 76.
Est, mihi crede, vel in lecto vir-
tuti locus. idem Epist. 79.
Multos morbos, multa fercula
fecerunt. idem Epist. 96.
Nullam habet salutis spem æ-
ger, quem ad intemperantiā
medicus hortatur. idem Epi-
stola. 124.
Nunquam sine querela agra

*tanguntur. idem de ira. lib. 3.
Quæ se adhuc secari plaga per-
mittit, in summo est. Quintil.
Declam. 10.
Tales esse sani perseueremus,
quales nos futuros profitemur
infirmi. Plin. Iun. lib. 7.
Inauditum vulnus inaudito
cauterio extirpandum est. in
Histor. Sax.
Egris corporibus una salus
credenda est, si pax à diis im-
petretur. Lilius 1. Dec. lib. 7.
Vulnera sanari non possunt nisi
tracta, & tractata non fue-
rint. idem 3. Dec. lib. 8.*

EX SACRIS.

Agrotare incipimus mox,
ubi nascimur. August.
sup. Psalm. 111.
Multorum experimenta mor-
borū cogunt multas inueni-
re medicinas. idē ad Bonifac.
Infirmitas corporis, sobrietas
mentis est. Amb.
Agrotus etiam debet seruare
decorum. Naſanſ.
Agritudo diutius premit pro-
pter prolixiora vitia. Gregor. in

M E D I C I N A.

Euang. Homil. 19.
Fortitudo corporis, imbecillitas
animi est: & rursus imbecil-
litas corporis, fortitudo ani-
mae est. Hier.

Infirmus considerans propria
mala, nobis excusat aliena.
Greg. 4. mor.

Laguetes nec locus prohibet ab
importuna petitione. Amb.
Longe facilius morbus declina-
tur, quam admissus ejicitur.
Erasm. in Epist.

Satius est stomachum dolere,
quam mentem. Hieron.

Corporis debilitas nimia etiam
animi vires frangit, mentis
quoque ingenium marcescere
facit: quicquid cum modo,
& temperamento sit, salu-
bre sit. Hieron. in Epist.

Infirmus virtutum officina.
Ambrosius in Psalm. 36.

Morbus est perpetuus, hac vi-
ta. Aug. serm. 74.

Morborum genera non omnia
in medicorum libris sunt co-
prehensa. August. lib. 22. de
Civi. Dei. cap. 22.

Corruptum cum corrupto mi-
sceri potest, apud Iuricons.

Aegrotus factus sanus Dei no-
bliuiscatur. Chrysost. sup.
Matth. Homil. 25.

Aegrotationum omnium ma-
ter deliciarum usus. idem sup.
Matth. Homil. 50.

Aegrotos episcopus visitet. idem
de sacerdot. lib. 1.

Morbi ex peccatis plerumque ge-
nerantur. idem sup. Ioan. Ho-
mil. 37.

Medicina.

E X G R A E C I S.

Omnis cura eo redit, ut bo-
num, & utile ei, qui cu-
ratur afferat. Plat. de Sanit.
Non potest oculus mederi, nisi
prius caput, nec caput absque
totius corporis medicina cu-
ratur. idem de temper.

Rhetor non semper persuadet,
nec medicus semper sanat.
Arist. Topic. 1.

Fabrum sanitatem fecisse acci-
dens est, quoniam non est a-
ptus ad faciendam sanitatem
faber, sed medicus. Arist.
Metaph. 5.

M E D I C I N A.

162

Eo quis facit ferculum dele-
tabile, medicus autem utile.
ibidem.

Medici ars, ratio sanitatis est.
idem Metaph. 11.

Medici non apud sanos, sed ubi
sunt aegroti, conuersare de-
bent. Pausa apud Plutarch. in
Apophteg.

Medicorum praestantissimi ad
repentinos fluxuum impetus
medicinarum confestim non
afferunt remedia. Plut. in O-
rat. cons.

Medicus vir multis aliis equa-
tus. Homer. Iliad. lib. 11.

Medicus garrulus, aegrotanti se-
cundus morbus est.

Multorum medicorum visita-
tio me perdidit.

Medicina inter artes liberales
elegantiae ornatus, iucundita-
tis nulla minus complectitur,
magnam vero contemplatio-
nem de sanitate suis studiosis
exhibet. Plut. apud Stob.

E X L A T I N I S.

Nihil aequè sanitatem im-
pedit, quam remedio-

rum crebra mutatio. Senec.
Epist. 2.

Non gaudet aegrotus medicus
elato. idem Epist. 98.

Nulla dura videtur curatio, cu-
ius salutaris videtur esse.
Etus. idem de ira.

Non minus sunt turpia princi-
pi multa supplicia, quam me-
dico multa funera. idem de
Clem.

Non medicina sanat, sed quic-
quid videtur sana esse, medi-
cina est. Quintil. declam. 8.

Maxima medicina pars esse co-
pit, sanare posse. ibid.

Iniquissimum est, desperatio-
nem vocare, quoties remedium
medicina non inuenit. ibid.

Nemo magis desperat, quam
qui se negat nosse languorem.
Quint. declam. 8.

Medicina mortuorum sera est.
ibidem.

Non expectes, ut statim gratias
agat, qui sanatur inuitus. idem
declam. 15.

Noli imitari malos medicos,
qui in alienis malis profiten-
tur se tenere medicinae scien-
tiam, se ipsos curare non pos-

M E D I C I N A.

sunt. Sulpit. apud Cicer. in Epist.
Nec medici, nec imperatores, nec oratores, quamvis artis precepta perceperint, quicquā magna laude dignum sine usu, & exercitatione consequi possent. idem. 2. Offic.
Aegri quia non omnes conualescunt, non ideo nulla medicina est. idem 2. de nat. deorum.
Nulla ars inconstantior medicina est, nec sepius mutatur, cum sit fructuosior nulla. Plinius Senior. lib. 29.
Medici famam novitate aliqua aucupantes animas nostras statim negotiatur. ibid.
Ut quisque inter medicos loquendo pollet, illico Imperator nostrae vitae, cadisque fit. ibid.
Multa millia gentium sine medicis degunt, nec tamen sine medicina. ibid.
Non medicinam antiqui damabant, sed artem. ibid.
Minus credimus, quae ad salutem nostram pertinent, si intelligimus. ibid.

In hac artium sola evenit, ut unicuique medicum se professio statim credatur, cum sit periculum in nullo mendacii maius. ibidem.
Discut periculis nostris, & experimenta per mortes agunt, medicoq; tantum hominem occidisse, impunitas est. ibid.
Lues morum non aliunde maior, quam è medicina. ibid.
Imperatoribus una medicina imperat. idem lib. 24.
Medicamenta si fortè in mensa ponuntur, non prosunt. idem lib. 28.
Medicina ab animo hominis pendentes non omittenda. ibidem.
Medicina praecipue efficacissimus magister usus. ibid.
Medici futurarum rerum incerti praesentibus indicis certam valetudinem promittunt. apud Terent.
Medici salubres, sed voluptate carentes cibos blandioribus eloquiis prosequuntur. Plin. Iunior. lib. 1.
Medici quanquam in egritudine nihil serui, ac liberi dis-

M E D I C I N A.

163

ferunt, mitius tamen liberos tractant. ibid.
Medici nihil, quod nociturum sit in corporibus aegris relinquunt. Curt. lib. 6.
Cuncta prius tentanda, sed immedicabile vulnus Ense recidendum est, ne pars sincera trahatur. Ouid. 1. Metamor.
Eripit interdum, modò dat medicina salutem. Idem 2. de trist.
Mala est medicina, ubi aliquid natura perdit. Pub. Mim.
Non eadem oratio, sentire, & demere morbos.
Sensus iners cunctis tollitur arte malum. Ouid. 4. de Pont.

EX SACRIS.

Omnis medicina habet ad tempus amaritudinem, sed postea fructus doloris sanitatem monstratur. Hier. sup. Hier. lib. 2.
Improbis, & imperitis est medicus, qui alienum mederi appetit: & ipse, quod patitur nescit. Greg. in past.

Medicus ubi cessat curare, desperat. Hier.
Nomen medicina à modo, & temperamento impositum creditur, ut non satis, sed paulatim adhibeatur. nam in multo contristatur natura: in mediocriter autem gaudet. Isid. 4. Eth.
Naturalis cura est, aegris dare letitiam: fac inualidum gaudere, & sanatus est. Cassiod. 2. Epist.
Dat Galenus opes, & lectio Iustiniana.
Ex aliis paleas, ex istis collige grana. apud Iuriscons.
Causam morbi ignorans, non potest curare morbum. ibid.
Medicina aliquando similia similibus, aliquando contraria contrariis curat. Grego. 23. mor.
Medicina utraq; tam corporis, quam animae est à Deo. idem 1. de morib. Eccles. cap. 28.
Mederi, opus misericordiae est. idem lib. 4. de doct. Christ. cap. 16.
Medicinam laudantes: non laudamus morbos. idè de spirit.

QUIES, ET SECVRITAS.

Et anim.
Bonus medicus non pecuniam,
sed salutem quatit agroti.
Pius apud Plar.
Medicinæ cognitio scripturis
necessaria est. idem de doctri.
Christia.

Quies, & secu- ritas.

Securitas est habitus nos à
timore prohibens. Plat. in
definit.

Non multitudine negotiorum,
sed paucitate securitatem a-
nimi metiri conuenit. Plut.
de tranq. anim.

Quies à laboribus originem tra-
hit. Plat. de leg.

Sedendo, & quiescendo anima
fit prudens. Arist. Physic. 7.

Requies, & ludus videntur ne-
cessaria in vita. idem Ethicor. 4.

Non valentes continuo operari,
requie indigent. idem Ethicor. 10.

Requies necessario est delecta-
bilis, quia est medicina iusti-
tiae, quæ consistit in labore.

idem Polit. 8.
Hoc ipsum nihil agere nonnul-
los saepe à recta animi insti-
tutione deturbat. Plutar. de
tranq. anim.
Praesidis propria domui. Demetr.
Phaler.

Pulchra res, quies est. ibid.
Vita nostra in remissionem, &
studium est diuisa. Plut. de
liber. educ.

Commoda sapientiae, tranquil-
litas est. apud Stob.
Tranquillitas inter bonos est.
ibidem.

EX LATINIS.

Vitam securam, & sine
vllis fortune incen-
sionibus, mare mortuum vo-
cabat Demetrius. Senec. E-
pist. 68.

Homo non est tutus ab eo, quæ
fortuna fecit non timendum.
Linius 3. Dec. lib. 5.

Ego semper hac opinione tra-
ctus fui, ut cum, qui nihil
commiserit, sibi nullam pœ-
nam timere existimare. Cice.
in Patin.

QUIES, ET SECVRITAS.

164

Dandum est aliquod internal-
lum animo, ita tamen, ut nō
resoluatur, sed ut remittatur
Sen. Epist. 15.

Danda est remissio animis. me-
liores nanque, & acriores re-
surgunt. idem de tranquill.
anim.

Cum iuuenes relaxare animos,
& dare se iucunditati vo-
lent, caueant intemperantia,
meminerint verecundia. Ci-
cer. 1. Offic.

Primum argumentum bene
compositæ mentis est, posse
consistere, & secum morari.
idem.

Multum ad tranquillitatem
locus confert. idem epist. 53.

Nulla placida quies est, nisi
quam ratio componit. idem
epist. 57.

Interdum quies inquieta est.
ibidem.

Gravior est quies, quibus ex las-
situdine calamitatum venit.
Quint. declam. 2.

Grata est pigritia corporum sa-
tigatis. Curt. lib. 8.

Remissio est malorum, vitæ trā-
quillitas.

Felix, qui propriis animi tran-
segit in aruis,
Ipsa domus puerum, quæ vi-
det ipsa senem. Claud. de
senat. Veron.

Vix quenquam inuenies, qui
possit aperto ostio viuere. Se-
nec. epist. 43.

EX SACRIS.

AB animo petenda est trā-
quillitas. Erasmi in E-
pist.

Quiescere est, bene in potestate
esse. Greg. 4. mor.

Quæ in tranquillitate persiste-
re nequeunt, se ipsa confun-
dunt. idem lib. 8. mor.

Amor propria quietis, præiu-
dicare non debet sanctæ obe-
dientiae actibus. Bernard. ser.
47.

Quies bonos lucratur, & ma-
los perdit. August. in lib. 83.
quest.

Nemo securus debet esse in vi-
ta ista, quæ tota tentatio no-
minatur, ut qui fieri potuit,
ex deteriore melior, non possit
fieri ex meliore deterior.

PERICVLVM.

Aug. 10. confess.
Securitas diligentes homines
negligentes facit. *Chrys.*
Securitas nostra in solis Dei
promissionibus est. *August.*
sup. Psal. 49.

Conuersio securitatem parit.

Greg. 24. mor.

Quibusdam saepe virtutis ma-
gnitudo, perditionis occa-
sio fuit, ut cum de confi-
dentia virium inordinate se-
curi essent, per negligentiam
inordinate morentur. *Greg.*
in Psal.

Nihil est securius, quam illi o-
mnia committere, qui nouit
suis cultoribus congrue profu-
tura prestare. *Cassian. super*
Psal. 72.

Securitatis magna portio est,
nihil inique facere: confusam
vitam, & perturbatam po-
tates agunt, tantum metuunt,
quantum nocent. *idem Epi-*
sto. 16.

Securitas, periculosa res est.
August. in sent. suis.

Securitas, pessima reipub. per-
ditio. *idem sup. Psal. 13.*

Periculum.

EX GRÆCIS.

Circa labores, ac pericula
fortitudine opus est, &
patientia. *Plut. de fort.*
Prudenter periculum aggrede-
re. *Sodias.*

Quicquid tutum est, id solum
verè laudatur: quod verò
tum periculo fit, id etiam ad-
miratione prosequimur. *Plut.*
de educ. liber.

Nullus sibi similis in periculis
homo, quoties ad audaciam
ex metu venit. *Euri. in taur.*
Pro dignis subeundum est dis-
crimen. *idem in Rhes.*

Commune periculum saepe con-
iungit eos, qui alioquin inter
se dissident. *Demostr. in argu-*
ment. lib.

EX LATINIS.

Ab homine homini quoti-
dianum periculum. *Se-*
nec. epist. 104.

Quantum possumus, nos à lu-
brica recedamus, in sicco etiā

PERICVLVM.

165

parum firmiter stamus. *idem*
Epist. 117.

Auida est periculi virtus. *Se-*
nec. de prosp.

Miraris apud te aliquando pe-
ricula accessisse, quæ circa te
semper errauerunt. *idem de*
tranq. anim.

Serò animus ad periculorum
patientiam post pericula in-
struitur. *ibidem.*

In periculis maximè versatur
affectus. *Quint. lib. 6.*

Periculo quesita maximè pla-
cent. *Plin. Sen. lib. 9.*

In suo quisque periculo magnū
animum habet. *idem.*

Ubi paria sunt periculum, &
premium, & secundis re-
bus amplior fructus est, &
aduersis solatiū maius. *Curt.*
lib. 9.

Nunquam periculū sine peri-
culo vincitur. *Pub. Mimus.*

Metus, periculumque exhorta-
tionem audire non sinunt. *in*
hist. Sax.

Labor, & periculum impedi-
tur, unde honor, & pericu-
lum speratur. *Lucretius 1. De ca-*
lib. 6.

Plus animi est inferenti peri-
culum, quam propulsi. *idem*
3. Dec. lib. 8.

Incautum est magnas res eis-
dem casibus, eisdem tempe-
statibus subdere. *Plin. l. un.*
libro 3.

EX SACRIS.

Nemo diu tutus est, qui
periculo proximus est.
Cypr.

Periculis se offerre, temeritas
est. *Amb. 1. de Off.*

Periclitatur castitas in delitiis:
humilitas in diuitiis: pietas
in negotiis: veritas in mul-
tiloquio: charitas in hoc mū-
do. *Bern. in quod. serm.*

Singulare periculum singularem
exigit operam. *idem.*

Ex consideratione remedij, pe-
riculi æstimatur quantitas.
Bern. in Nat. domin.

Periculum non incurris, quan-
tumcūque te humilias. *idem*
sup. Cant. serm. 27.

Periculose viuunt absque præ-
ceptore. *idem de tribus ordi-*
nib. eccl. f.

FORTUNA, ET SORS.

Fortuna, & Sors.

Bion apud Stobaeum.

EX GRÆCIS.

EX LATINIS.

Bona fortuna est, quando aliquod bonum eueniat: mala autem, quando aliquod malum euenit. Arist. Physic. 2.

Fortuna non est in rebus animæ carentibus, nec insensibilibus, nec brutis. ibidem.

Mulier dictum est, neminem vitare posse fatum. Plut. de Rhet.

Quidam antevertunt fortunam, ipsamque occupant. Plut. de tranquill. anim.

Fortuna non est infelicitatis effectrix, nisi improbitatis presidio. idem de curiosis.

Naturæ operatio, fortuna non indiget. ibid.

Fortuna nobis cyatos exiccantibus, si unum bonum infundit, tria mala infundit. apud Stobaeum.

Fortuna diurna est. Eurip. in Heracl.

Fortuna diuitibus pecunias non donauit, sed mutuo dedit.

Quod non dedit fortuna, non eripit. Senec. Epist. 60.

Malo me fortuna in castris suis, quam in delitiis habeat. idem Epist. 68.

Fortuna non semper una videtur, ne tota quidem incurrit: modo nostras in nos manus aduocat, modo suis contenta viribus inuenit pericula sine autore, nullum tempus ei certum est. In ipsis voluptatibus causæ doloris oriuntur. idem Epist. 91.

Nulli fortuna tam dedita est, ut multa tentanti ubique respondeat. Senec. de Iracundia. lib. 2.

Cum fortuna rueret, dementia est. Quint. Decl. 4.

Non solum ipsa fortuna ceca est, sed etiam ipsos plerumque efficit cecos, quos amplexa est. Cic. in Lelio.

Fortunam laudare, stultitia est: vituperare, superbia est. idem

FORTUNA, ET SORS.

166

1. de inuent.

Ei non multum obesse potest fortuna, qui sibi firmitus in virtute, quam in casu subsidium collocauit. idem. 4. ad Herenn.

Fortitudini fortuna adiumento esse solet. idem 2. ad Herenn. Ferenda est fortuna, præsertim quæ abest à culpa. idem ad Torq.

Fortuna multis in penam parat. Plin. Senior. lib. 6.

Fortuna aduersas res cupido animo infligit, secundas parco. Max. lib. 7.

Multum tum in omnibus rebus, tum in re militari fortuna potest. Caesar de bello Gal. lib. 6.

Multum fortuna in repentino hostium aduentu potest. ibid.

Fortuna quisque sibi facit. Ap. pinx apud Sallust.

Fortuna, quos vni sibi credere coegit, magna ex parte audios magis gloria, quam capaces facit. Curt. lib. 4.

Fortuna nunquam simpliciter indulget. ibid.

Fortuna rebus famam, præ-

terimque imponit. idem li. 9. Nullum numen abest, si sit prudentia, sed te Nos facimus fortuna deam, cæloque locamus. Iuuenalis Sat. 14.

Efficacior est ad breue tempus fortuna, ad longum virtus. in histor. Sax.

Fortuna virtutem sequitur. Liuius Dec. 1. lib. 3.

Qui sit Mæcenas, ut nemo, quam sibi sortem seu ratio dederit, seu sors obiecerit, illa

Cōtentus viuat, laudet diuersa sequentes.

O fortunati mercatores, grauius annis

Miles ait, multo iam fractus membra labore.

Contra mercator, nauem iactantibus austris,

Militia est potior. quid enim? concurrunt, hora

Momento aut citò mors venit, aut victoria lata. Horat. 1. Serm.

Quid refert qualis status tuus sit, si tibi videtur malus. Senec. Epist. 8.

FORTUNA ET SORS.

Fata viam inuenient. Vergil.
3. Aeneid.

Quod manere incipit, sors esse
desistit. in Hist. Sax.

Plerumque casus imitatur in-
dustriam. ibidem.

Sibi quisque dat mores, condi-
tiones casus assignat. ibid.

Omnia, quaecumque agimus, mil-
le casibus subiecta sunt. Li-
uius 3. Dec. lib. 10.

Cuius potest accidere, quod cui-
quam potest. Senec. de tranq.
anim.

Casus fortuitus non dicitur,
quem diligenter quisque
preuidisset. apud Iuriconsul.

Si fortuna volet, fies de re-
thore consul,

Si volet hac eadem, fies de co-
sule Rhetor. Iuena. Sat. 7.

EX SACRIS.

Sorte Ionas in mare missus,
sorte Matthias in Apo-
stolum electus est. Gregor.
sup. 1. reg.

Sors uniuscuiusque propria, est
conuersatio. idem.

Sola fortuna prospera est, qua

otium dat philosophandi.
August. lib. 2. contra Aca-
demic.

Fortuna necessaria est sapienti.
idem libro tertio, contra A-
cad.

Fortuna bona sapientes non ti-
ment. idem Epist. 151.

Sortem tuam ita reddes tolera-
biliorem, si quod vis esse, sis.
Erasm. in Epist.

Constantia, & Perseuerantia.

EX GRÆCIS.

Arde aggredere, quod ag-
gressurus sis, perseueran-
ter prosequere. Demetr. Phri-
ler.

Rara felicitatis est, celeritas,
& magnitudo: rarioris,
diuturnitas, & constantia.
Demosth. in arg. lib.

Inconstans mente, cæcus, aut
surdus. apud Stobæum.

Inter homines multi boni, ma-
llique sermones incidunt, qui-
bus haud exterraris, nec si-
nas ab instituto operis dimo-

CONSTANTIA ET PERSEVER. 167

ueri. Pythag. apud Stobæum.
Vt aduersas, sic secundas res
immoderate ferre, leuitatis
est, præclaræque est in omni
vita æquabilitas, idemq; vul-
tus eademque frons. Cicer. 2.
Offic.

EX LATINIS.

Non est satis iudicare,
quid faciendū, vel non
faciendū sit, sed stare etiā
oportet in eo, quod sit iudica-
tum. Cicer. 2. de finib.

Nemo ad bonam mentem certo
animo contendit, qui non per-
uenerit. Erasm. in Epist.

Admittendū est etiam, si sum-
ma desperes. in Hist. Sax.

Non si præstantis ingenij vis,
vel ineluctarum artium defe-
cerit instrumentum, conse-
ctim debemus ad otium, in-
ertiāque deuolui, sed quod
sapienter sperauimus, perseue-
ranter consecrari debemus.
Colum. lib. 1.

Homines agere vnum, ma-
guam rem puta: præter sa-
piem autē nemo vñ agit,

cateri multiformes sumus.
hoc exige à te, vt qualem te
præstare institueris, talem te
ad exitū serues. de eo, quē vi-
disti heri, merito dici potest:
hic quis est, tanta mutatio
est. Senec. Epist. 121.

Non est vir fortis, cui non cre-
scit animus in ipsa rerum dif-
ficultate. idem Epist. 2.

Nihil est, quod non expugnet
pertinax opera, & intentia, ac
diligens cura. idem Epist. 66.

In excelsis est beata vita, sed
perseuerantia penetrabilis. ibi.

Querēdi defatigatio turpis est,
cum id, quod queritur, sit pul-
cherrimum. 2. de fin.

EX SACRIS

Coepisse, multorum est:
perficere autem pauco-
rum. Hier.

Nititur qui frustra, nisi inni-
titur. Bernard. super Cant.
Sermo. 85.

Quod sapius agitur, crebroque
retentatur, aliquando succe-
dit. Erasm. in Epist.

In cassum bonum agitur, si an-

MUTATIO, ET INCONSTANTIA.

te vita terminum deseratur,
quia frustra velociter cur-
rit, qui prius, quam ad me-
tas venerit, deficit. Greg. lib.
1. Mor.

Perseuerantia est vnica filia
summi regis, finis virtutum,
earumque consummatio, to-
tiusque boni repositorium, et
virtus sine qua nemo vide-
bit Deum. Bern. in Epist.

Absque perseuerantia, nec qui
pugnat, victoriam, nec pal-
mam victor consequitur, vi-
gor virium, virtutis consum-
matio est, nuptrix est ad me-
ritum, mediatrix ad premiū,
soror est patientia, constantia
filia, amica pacis, amicitia-
rum modus, vnanimitatis
vinculum, sanctitatis propu-
gnaculum, tolle perseueran-
tiam, nec obsequium merce-
dem habet, nec beneficium
gratiam, nec laudem fortitu-
do. denique non qui incoe-
perit, sed qui perseuerauerit, et
que in finem, saluus erit. Ber-
nard. Serm. 2. in vigil. Per.
et Pau.

Non desistit, qui non deficit.

idem.
Nihil non poteris, modo ani-
mus non desit. Erasim. Epist.
In via Dei non progredi, regre-
di est. Bern.

Perseuerantia in bonis a Deo
est. August. de Eccl. dogm.
Multo melius est non cœpisse,
quam non perseuerasse. idem
de Continent.

Currite fratres, tota curia coele-
stis vos expectat. Bernard. in
Vig. nat. Dom. Serm. 3.

Mutatio, & incon- stantia.

EX GRÆCIS

Vita genus aliud, atque al-
lud identidem mutare
a molestiis, perturbationibus-
que animi eximere nequit.
Plutarc. de Tranq. anim.

Permutatio, res tristis, cui verò
semper male est, nihil dolet,
ex consuetudine infelix exi-
stens. Eurip. in Herc. fur.

Clarissimæ olim vrbes, nunc ni-
hil sunt, quæ nunc maximè
superbiunt, eandem aliquan-

MUTATIO, ET INCONSTANTIA. 168

do fortunam experientur. De
mosth. in Arg. lib.

Quanta res est misratio morta-
lium, qui nonnunquam corū,
quos oppugnarunt, opem im-
plorare coguntur. ibidem.

Omnia mortalia propter neces-
sitatē naturæ in mutationi-
bus volūntur, dum aut a me-
liore, in deteriore statum
transeunt, aut contra: res enim
natæ augentur, aut vigent:
vigentes senescunt, et tan-
dem corrumpuntur. Eurip. in
Hippol.

Ipsa dies quādoque parēs, quan-
doque nouerca. Eurip. ibid.

Similis est vita theatro: quocir-
ca sæpius pessimi quique ho-
noratissimum inter homines
tenent locum. Demosth. ibid.
Inconstantia fastidit amicos.
Plutarc. de Amic. et adul.

EX LATINIS.

Nusquam est, qui ubique
est. Senec. Epist. 2.

Non conualescit planta, quæ sæ-
pius transfertur. ibid.

Quidam ut aliquid sui vide-

rentur, afferre, etiā recta mu-
tarunt. Quint. lib. 3.

Difficile est mutare animum,
etsi quid est penitus instum
moribus, id subito excellere.
Cicer. ad Quint. frat.

Dies intermissus vnus, aut nox
interposita sæpe turbat om-
nia, et totam opinionem,
et parua nonnunquam com-
mutat aura rumores. Cicer.
pro Mur.

Sæpe tempore fit, ut quod ple-
rūque turpe haberi soleat, ha-
beat non turpe. idem 3. offi.
Tempore commutatur officiū,
ut non sit. idem 1. Offic.

Et beunt omnia, vnde orta
sunt. Cato maior.

Non potest quisquam nostrum
subito fingi, nec cuiusquam
vita mutari, aut natura con-
uertere. idem pro Scyll.

Minimis momentis maximæ
temporum inclinationes sunt.
idem Philip. 5.

Vindex insolentia, varietas his
mana conditionis est. Max.
lib. 4.

Plerumque mutatis rebus ea
quoque mutata videtur, quæ

MUTATIO, ET INCONSTANTIA.

manent. Plin. l. i. lib. 8.
Nescis, quid optes, aut fugias, i-
ta ludit dies. Pub. Mim.
Quid quisque velit, nunquam
homini satis cautum est in
horas. Horat. lib. 2. Carm.
Optima quæque dies miseris
mortalibus æui
Prima fugit, subeunt morbi,
tristisque senectus,
Et labor, & duræ rapit in-
clementia mortis. Virg. 3.
Geor.
Optima quæque ferè manibus
rapiuntur auaris.
Implentur numeris deterio-
ra suis. Ouid. lib. 2. Amor.
Simul parta decora vnius horæ
fortuna euertere solet. Liuius
3. Dec. lib. 10.
Tam facile seruum tuum, inge-
nium videre potes, quam il-
le te seruum. Senec. Epist. 2.
Meliora prateruolant, deterio-
ra succedunt. Sen. Epist. 109.

EX SACRIS.

Inconstantia ex leuitate ge-
neratur. Greg. in Past.
Inconstantes seiplos negligunt.

ibidem.
Frustra currit velociter, qui
prius quam veniat, ad me-
tam deficit. idem 1. Mor.
Æfficit & mutabile est om-
ne quod patitur. Aug.

Patientia.

EX GRÆCIS

Simplicem dolorem cum li-
ceat non feras duplicem.
Eurip. in Taur.
Quidam magnis passionibus,
non mouentur: quidam vero
paucis mouentur, et quidam
nulla causa eminente mouen-
tur. Aristot. de Anim. 1.
Cum iratus fueris, nihil nec di-
xeris, nec feceris, prius, quam
viginti quatuor literas per-
curreris. Athenod. ad Casa-
rem. apud Plutarch. in A-
pophth.
Tolerantia perpesio est malo-
rum propter honestatem, ha-
bitus perferendi laboris hone-
statis causa. Plat. in Definit.
Postquam quæ honesta non
sunt, patrare ausus es, patere,
& quæ

PATIENTIA.

169

& quæ non lubet. Eurip. in
Hec.
Non est vlla ita difficilis aut
passio, aut calamitas, cuius
non sufficere queat pòdus, ho-
mini natura. idem in Orest.
Stultitias eorum ferre, qui re-
rum potiuntur, necesse est.
idem in Phœniss.
Vtile est, ut qui fideliter mo-
neant, tolerantur. Demosth. in
Sext. exord.
Certamen patientia tale est, ut
qui vincitur, ipso victore est
melior. Eurip. apud Stob.
Magnam peritiam existimato,
quæ ferre potes aliorum impe-
ritiam. Pythag. apud Stob.
Fortune mutationem sustine:
nauiga secundum fluiuium:
nauiga secundum fortunam.
ibidem.
Prudentium virorum officium
est, ne quid mali fiat, caue-
re: fortium autem, id, quod
factum est, moderate ferre.
Pittac. ibid.
Lex dicitur optimum esse in ad-
uersis, quam maxime fieri po-
test, quietem agere, nec con-
queri, quod incertum sit: id

quod accidit, bonumne, an ma-
lum: tum quod nihil dolor
adsequentia conferat, nec vl-
la humanarum rerum ma-
gni pendenda sit, ei quod
subito praesidio esse potest, do-
lor impedimento sit. Plat.
lib. 10. de Republ.

EX LATINIS.

Tormenta quidem à me
abesse velim, sed si su-
stinenda fuerint, ut me in
illis fortiter, honestè, ani-
mose geram, optabo. Senec.
Epist. 68.
Cauere fortunā potest, qui ferre
potest. idem Epist. 99.
Non quid, sed quemadmodum
feras, interest. idem de Pro-
uid.
Si imbellior est, qui te lesit, par-
ce illi, si potentior tibi, idem
de Ira. lib. 3.
Fortior est patientia, cum pie-
tas scit se omnia fecisse pro
vita. Quint. Declam. 8.
Inter sanctitatem, & patientiam
nihil interest, si utriusque fer-
re non potest. idem Decl. 14.

P A T I E N T I A.

speremus, quod volumus, sed quod acciderit, feramus. Cice. pro Sest.

Veris rebus omnibus, cum consilio profici nihil potest: una ratio videtur, quicquid evenit, ferre moderate: Cicer. ad Torq.

Patientia tam similis est fortitudini, ut cum ea, vel ex ea nata videri possit. Max. lib. 3.

Patientia queri debet, quod gratia impetrare non potest. ibid. Perfer, & obdura: dolor hic tibi proderit olim.

Saepe tulit lassus succus amarus opem. Ouid. 3. Amor.

Leniter, ex merito quicquid patiari, ferendum est.

Quae venit indigne poena, dolenda venit. idem Epist. 5.

Fortiter malum qui patitur, idem post patitur bonum. Plaut. in A. sin.

Cuiusvis doloris remedium, est patientia. Pub. Mim.

Feras, non culpes, quod vitari non potest. idem.

Furor sit levis saepius patientia. idem.

Qui perferre novit, vincit. in

Hist. Sax.

Qui se ultro morti offerant, facilius inuenies, quam qui dolorem patienter ferant. Caesar de bell. Gall. lib. 7.

Qui sua meretur pondera, ferre potest. Mart.

EX SACRIS.

Perfacile est vestem contortam habere, inclinato capite incedere, velum super humeros dimittere, sed verum humile patientia ostendit iniuria. August. ad Probam.

Patientia vera ipsum amat, quae portat: nam tolerasse, & odisse non est virtus mansuetudinis, sed velamentum furoris. Greg. sup. Ezech. Hom. 7.

Doctrina viri per patientiam cognoscitur: tanto ergo quisque minus ostenditur doctus, quanto conuincitur minus sapiens. idem sup. Euang. Homil. 35.

Patientia finis, promissorum est expectatio. Amb.

Non bona patientia est, cum possis esse liberum, seruum

P A T I E N T I A.

170

te promittere fieri: vera patientia est pati, vel agere, contra quod libeat, sed non prater quod liceat. Bern. 2. de Consid.

Nunquam est virtus patientia in prosperis: ille vero patients, qui aduersis conteritur, & tamen aspectu sua reuerentia non curuatur. ibid.

Sapientes dum perturbationi suae minime resistunt, etiam si qua fuerant à se tranquilla mente bene gesta, consumunt, & improviso impulsu destruunt, quicquid forsitan diu labore prouiso construxerunt. ibid.

Plerumque ideo patientes videmur: quia retribuere mala non possumus, sed qui idcirco malum non retribuit, quia nequaquam valet, proculdubio patients non est: quia patientia non in ostensione inquiritur, sed in corde. idem in Homil. sup. Euang.

Nihil ita confusionem facit patienti malum, quam tolerantia patientis. Chrysost. sup. Epistol. ad Hebr. ser. 30.

Remedij pars est, non sentire malum. Eras. in Epist.

Verè magni animi est, quasdam iniurias negligere, nec ad quorundam conuitia aures, vel linguam habere. ibid.

Pulchrius est, alienam petulantiam ferre, quam referre. ibid.

Leuius feruntur mala, quae non possunt esse diuturna. ibid.

Victoria non minor est, hostes tolerare, quam hostes vincere. Greg.

Semel vincit, qui statim patitur. Cyp.

Illud est magnificum, si subiectus contumelias, iudicium Dei laudes: si vexatus agnitione, iudicio Dei deputes: si te inopia premit, non reuocet, quominus laudes iudicium Dei. Ambr. sup. Beat. immac.

Paupertatem aequo animo ferre, virtus patientiae est: sponte appetere, sapientia laus est. Bern.

Sine digni, siue indigne depositi sunt, Deo iudicium derelinquunt, & patienter sustinent, quod de se iudicatum est, isti & à Deo misericor-

IMPATIENTIA.

diam consequentur, & frequenter etiam ab hominibus reuocantur ad pristinum gradum, & ad gloriam, quam amiserunt. Orige. sup. Ezechie. Homil. 10.

Magna virtus est, si non ledas, à quo laesus es: magna virtus est, si, cui nocere potuisti, parcas: nobile vindictæ genus est, ignoscere victo. Hugo. 3. de Anim.

Patientia est honestatis, aut utilitatis causa, difficultas rerum, ac arduarum voluntaria, ac diuturna perpessio. Cassiodo. sup. Psalm.

Voluntarie Deo sacrificauit, qui inter angustias passionis iugiter gratias agit. ibid.

Affirmandus est animus ad omnia, quæ possunt homini accidere. Eras. in Epist.

Patientis iniuste, melior conditio est, quam facientis. Aug. sup. Psalm. 5.

Patientia sapientiæ comes est. idem de Sapient. cap. 2.

Patientia, & mansuetudinis exercitium in tribus consistit: in verborum iniuriis, in

damnis rerum, in corporis laesione. Bernard. in purific. beat. Mar.

Non in passione esse, sed victorem esse passionis, beatum est. August. lib. de Sapient. lib. 2.

Impatientia.

Ipsa, quæ mater est omnium per impatientiæ vitium virtus charitatis amittitur. Gregor. in Psal.

Magnum malum est, ferre non posse malum. Bion apud Diog. lib. 4.

Non fert vllum ictum illa fælicitas. Sen. de prouid.

Impatientes quadam nequitia produnt. Greg. 22. mor.

Homines ut plurimum sunt impatientes. idem in Euang. Homil. 15.

Dominus iratus sæpe concedit impatientibus, quod petunt. idem sup. sept. Psalm.

Impatientia sæpe inimica est potestati. idem 20. mor.

Impatientia stimulus summus, libido est. Tertull.

S P E S.

171

Impatientia malum malo cumulat. Aug. de patient.

Magna cum deliquimus, vix ferimus reprehendi. Bernar. sup. Cant. ferm. 37.

Impatientia Deum contra nos prouocamus. Chrysost. de prouid. Dei. lib. 2.

Absurdè dicitur, malle non esse, quam miser esse. Aug. lib. 2. de liber. arbit.

nec vitam una sola spe muniri oportet. ibid.

Ut crura, sic spem quoque non ultra excedere conuenit, quam fieri commodè potest. ibid.

Quod maxime commune est, spes est. Thal. ibid.

Spes temeraria plerumque fallunt homines. Eurip. ibid.

Spes vigilatium, est somnium. Pind. ibid.

Spes.

EX LATINIS.

EX GRÆCIS.

Periti ab imperitis bona spe differunt. Chil. apud Diog. lib. 1.

Dulcis res, spes est. Bias ibid.

Spes pascunt exules. Eurip. in Phœnis.

Sperare, non ignaui viri est. idem in Hercul. fur.

Meliora semper expectanda sunt. Apollod. apud Stob.

Quod extremum in vita est, spes est. Diog. ibid.

Spes mala sicut malus via dux ad peccata ducit. ibid.

Nec nauim una sola anchora,

Voluntate spes facit. Quint. lib. 5.

Ab altero expectes, alteri quod feceris. Sen. Epist. 95.

Mobiles sunt miserorum spes. idem Declam. 12.

O fallacem hominum spem, fragilemque fortunam, & inanes nostras contentiones, quæ in medio spatio sæpe franguntur, & corrumpunt: & ante in ipso portu obruuntur, quam portum conspiciere potuerint. Cic. 3. de Orat.

Sola spes hominem in miseriis consolari solet. Cicer. in Catil.

Strenuus metus est, velociter

S P E S.

eamen spes. Curt. lib. 7.
sape aliquem solers medicorum
cura reliquit,
Nec spes huic vena deficien-
te cadit. Ovi. 1. de Pont.

Credulam vitam spes facit, &
melius cras fore semper ait.
Tibul. lib. 2.

Spes etiam valida solatur com-
pede vincitum.
Crura sonant ferro, sed canit
inter opus. idem.

Inesperata accidunt sapient,
quam qua expectes. Plaut. in
Mof.

Nec letabitur unquam, nec
maerebit nimis, qui semper
in seipso omnem spem repo-
nit sui. Cicer. 5. Tuscul.

E X S P E C T A T I O.

Spei certitudine futura, tan-
quam iam facta cogno-
scimus. August. lib. 11. con-
tra Faust.

Vita vite mortalis spes est vi-
ta immortalis. id. sup. Psal. 3.
Speranti gratia, modica minus
data sunt. Bern.

Qua prater spem eueniunt, so-

lent esse gratiora. Erasmi. in
Epist.

De diuina misericordia am-
plius sperandum est, cum hu-
mana praesidia deficiunt.
Ambr. in Hexam.

Spes commodi furatur labores,
& metum abscondit pericu-
li. idem sup. Psal. 12.

Spem in creatura ponere, de
creatore desperare est. Grego.
1. mor.

Tria considero, in quibus tota
spes mea consistit, charitatem
adoptionis, veritatem promif-
sionis, potestatem reditionis.
Bern.

Frustra sperat, qui Deum non
timet. Greg. 17. mor.

Sperantibus, non timensibus
iustitia Dei reuelatur. Au-
gust. lib. 21. de Ciuit. Dei. cap.
24.

Bene sperant salum, qui bonam
conscientiam habent. idem
sup. Psal. 81.

Spes aliqua si subest, hominis
vires auget. idem de quant.
anim.

Spes, comes amoris est. idem de
bono viduit.

D E S P E R A T I O.

172

Spes sine fide esse non potest. idem
in sentent.

Spes futurorum omni praesen-
tia temporalium certior. idem
sup. Psal. 74.

Spes in dominum fallere non po-
test. idem serm. 170. de tep.

Sperare debemus dominum cum
silentio. Bern. super Cantic.
serm. 63.

Spes inter timorem, & securi-
tatem collocatur. idem serm.
52.

Spes sunt vigilantium somnia.
Basil. in epist.

Bona nobis a Deo concessa, ma-
gnam de futuris spem conce-
dunt. Chrysost. super Genes.
Homil. 35.

Spes sine fide non habet firmi-
tatem. idem sup. Genes. Ho-
mil. 22.

Sperare nihil, nisi a Deo, sed ni-
hil querere, nisi Deum, sin-
gularis perfectionis est. Bern.
super Psal. Qui habit. ser-
mon 9.

Spes miserorum, Deus. ibidem
serm. 15.

Spes vite aeternae letitiam fa-
cit. idem super Cantic. serm.

27.

Spes futurorum bonorum pra-
sentem fortunam lenit. Chr.
sup. Gen. Hom. 27.

Desperatio.

Inesperatum rerum finem in-
uenit Deus. Euripid. in
Alcest.

Desperationis causa est, ineni-
tabilis timor poenae. apud Sto-
bæum.

Turpiter desperatur, quicquid
fieri potest. Quint. lib. 1.

Nihil grauius, quam destitutæ
spes torquent. idem Declam.
12.

Desperatio utilia honestis an-
teponit. Erasmi in epist.

Dij immortales tum omnibus
casibus praesunt, tum praei-
pue eis, quibus nihil ratione
potest administrari. Caesar de
bell. Alex.

Nemo desperet fieri posse, quæ
facta sunt. Veg. lib. 3.

Clausis ex desperatione crescit
audacia, & cum spei nihil
est, sumit arma formido. ibi-
dem.

F A M A.

Libetèr cupit commori, qui scit
sine dubio esse moriendum. i.
ibidem.

Prima salus est declinare cul-
pam: secunda, non desperare
veniam. Hugo de verb. Sap.
Desperatio cum perpetratione
nequitia sociatur. idem libr.
8. mor.

Licet non exaudiamur de tri-
bulatione, non est tamen de-
sperandum. idem 26. mor.

Nullus desperet veniam, etiã si
circa finem vite ad pœnitentiam
conuertatur, unūquem-
que enim Deus de suo fine,
non de vita præterita iudi-
cat. Isid. de summo bon. lib. 2.

Desperatio, certa mors est. Au-
gust. sup. Psal. 50.

Desperatio, homicida est ani-
ma. idem serm. 6.

Desperatio ex ignorantia Dei
nascitur. Bernar. super Cant.
ser. 27.

Desperatio sollicitudinem gene-
rat. Chrysost. sup. Matth. Ho-
mil. 16.

Desperationis radix, ignavia.
idem Par. 1. ad Theod. Laps.
Epist. 5.

Iniquissimū est, desperationem
vocare, quoties remediū me-
dicina non inuenit. Quintil.
Declam. 8.

Nemo magis desperat, quā
qui se negat nosse languorem.
ibidem.

Fama.

EX GRÆCIS.

Famam, quam multi po-
puli celebrant, non ex to-
to perit. Arist. Ethic. 7.

Non curandum multos cognos-
cere, sed à nullo ignorari. Sci-
pio apud Plut. in Apoph.

Fit natura quadam, ut igna-
visimi homines nihil curēt,
quæ sit de ipsis futura opinio:
probatissimi autem viri cum-
cta faciant, quæ in futuris se-
culis bene inter homines au-
diant. Plat. epist. 2.

Rerum gestarum fulgor per-
stringit oculos. Lucian. de vit.
Demosith.

Si bene vis audire, discito bene
loqui: & cum bene loqui di-
diceris, rectè facere conator.

F A M A.

173

hoc enim modo bonam famā
acquires. Epith. apud Stob.
De homine mortuo bene omi-
nare. Chil. ibid.

Omniibus hæc consuetudo est
præconibus, bis tantum exag-
gerare, ac facta sunt. Eurip.
in Heracl.

EX LATINIS.

Hæc fama natura est, ut
primo sit unius homi-
nis audacia. Quint. Declam.
II.

In rumore cuius probationes,
cuius argumenta non habes,
calumnie genus est, primum
credere. ibid.

Famam accendit contentio non
credentium. Quint. Decla. 8.

Homines non minus opinione
famæ, quā aliqua certa re
commoueri solent. Cic. pro le-
ge Manil.

Famam ex malo querunt ali-
qui. Plin. Senior lib. 8.

Plerumque in nouitate fama
antecedit. Cas. de bell. ciuil.

Rumoris publici autoritas in-
stat oraculi est. Cice. in Orat.

perfe.

Multi famam, conscientia pau-
ci verentur. Plin. lun. lib. 3.

Summam rerum nunciat fa-
ma, non ordinem. idem lib. 4.

Fama bella constant, & sepe,
quod falsum creditū est, ve-
ri locum obtinet. Curt. lib. 8.

Nunquam ad liquidum fama
perducitur, omnia, illa tradē-
te, maiora sunt vero. Curt. li-
bro 9.

Sed famam vigilare iuuat:
quis nosset Homerum,
Ilias æternum si latuisset o-
pus. Ouid. 3. amor.

Bona opinio homini, melior ta-
men pecunia est. Pub. Mim.

Honestus rumor, alterum pa-
trimonium est. idem.

Nocte, diæque pater, tota que
ex ære sonanti,

Tota fremit, vocēsque refert,
iteratque quod audit. Ovi.
in Metamor.

Fama malum, (quo nō aliud
velocius ullum)

Mobilitate viget, virēsque
acquirunt eundo.

Parua metu primo, mox sese
attollit in auras,

F A M A.

Egrediturque solo, & caput
inter nubila condit. Virg.

4. Aneid.

Fama loquax, quæ veris ad-
dere falsa

Gaudet, & è minimo sua per
mendacia crescit. Ovidius 9.
Metam.

Fama, ac fidei damna maiora
sunt, quam ut æstimari pos-
sint. Liu. Dec. 1. lib. 3.

Fama rerum gestarum post mor-
tem vivere facit. idem. 3. Deca.
lib. 5.

Infusa cupido hominibus au-
gendi rumores. idem. 3. Dec.
lib. 8.

Nomen bonum magis affecta-
dum, quam honores. idem. 3.
Dec. lib. 9.

Orium plebis rumores excitat.
idem. 3. Dec. lib. 6.

Negligere quid de se quisque
sentiat, non solum arrogantis
est, sed dissoluti omnino. Cice.
2. Offic.

Perditissima ratio est, diligere
formam, & negligere famam.
idem. 4. ad Herenn.

Ex sententiis omnium nostra
fama pendet. idem in Pisonem.

Minus gratia rebus ex nuntio
venit. Quint. Decl. 15.

EX SACRIS.

Duo sunt tibi necessaria:
scilicet conscientia, &
fama: conscientia propter te,
fama propter proximum. Chry.
de commu. sermo.

Pretium fama perdit consen-
tia se publice prodēs. in Hist.
Sax.

Sic doctor bonam eligit vitam,
ut bonam etiam non negli-
gat famam. Chry. de doctrin.
Christ.

Quos fama bene commendat,
se inuicem videre desiderant.
August.

Fama virtutē reddit illustrio-
rem, tametsi non maiorem.
Bern. sup. Cant. ser. 17.

Fama mendacio gaudet. Tertul.
Fama cupiditas ferè omnibus
ingenita post mortem. idem.

Fama bona coram hominibus
est necessaria. Ansel. sup. E-
pist. ad Cor.

Falsus rumor citò opprimitur,
& vita posterior iudicat de

SOLVS, ET SOLITVDO.

174

priori. Hier. in quad. Epist.

Homicidij genus est, famam
hominis impetere. Erasmi in
Epist.

Honesti fama multa commo-
da, quamvis non affectes, se-
cum trahit. ibid.

Ad parandam famam, pluri-
mum habebit momenti, si di-
ligas argumentum fecun-
dum, & plausibile: quod ut-
cunque tractatum, suis ipsius
dotibus commendari possit le-
ctori. ibidem.

Minus tutum est rumores sub-
nascentes negligere, quam eis
non credere. ibidem.

Famam suam negligens, crude-
lis est. Anselm. sup. Epist. ad
Philipp.

Fama absentes facit presentes.
Fama monstrum mille lumini-
bus. August. libr. 2. contra
Acad.

Famam qui custodit, non tan-
tum in se, sed etiam in alios
est misericors. idem. de bon. vid.

Etiā si copia plurimum solet
habere fastidium, bonum ta-
men nomen repetitum sem-
per efficitur gloriosum. Cas-

siod. lib. 2. Epist.

Vide etiam in titulo
de laude.

Solus, & solitudo.

Homo solitarius, aut ange-
lus, aut bestia. Aristot.
Polit. 1.

Vnus vir non omnia videt. Eri-
p. in Phœniss.

Vnus manus imbecillis pu-
gna. idem in Heracl.

Hominem solum quantumvis
angusta fortuna alit. ibid.

Solus potest esse quis inter mul-
tos existens. Bern. sup. Cant.
serm. 33.

Solus est qui sine amico est,
August. de amici. cap. 5.

Experto crede, aliquid amplius
inuenies in solis, quam in
angulis, ligna, & lapides do-
cebunt te, quod à magistris

audire non possis. Bern.

Solitudine vitia multa vitan-
tur. Hierony.

Malum, quod nemo videt, ne-
mo arguit, ubi autem non ti-
metur reprehētor, securus ac-

cedit tentator, licentius per-

SOLVS. FESTINATIO.

petratur iniquitas. idem
Vox unus, vox nullius. apud
Iurisconsul.

Solitudinis palestra difficilis.
Cypri. de nat.

Non prodest solitudo corporis si
deest solitudo mentis. Grego.
50. mor.

Solus est, qui à Deo relinqui-
tur. idem sup. 1. Reg.

Solitudo menti necessaria.
August. tractat. 17. exposit.
Euang.

Eremitas nudos amat. Hieron.
ad Heliod.

Eremitas aliquando deserenda.
idem ad Rust. monach.

Eremita solitudo multo spiritu
feruentes euomunt. Bern. sup.
Cant. serm. 64.

Solitaris incedere curans, cæ-
teris est molestus. Bernard. in
purific. Mar. serm. 1.

Solitudo superbiorum est, quia
soli se reputant, & appe-
tunt reputari. Bern. de fallac.
present. vit.

Solitudo locus idoneus ad Phi-
losophiam. Chrysost. sup. Ioann.
Homil. 41.

Festinatio, & diligen-
tia, & fuga.

Diligens industria utilior,
quàm bonum ingenium.
apud Stob.

Diligentia iusta irreprehensi-
bilis est. ibidem.

In tumultu festinatio quoque
mora est. Curt. lib. 6.

Sat celeriter fit, quicquid satis
bene fit. Augu. Casar. apud
Tranq.

In rebus bellicis celeritas am-
plior solet prodesse, quàm vir-
tus. Veget. lib. 4.

Non potest in eo esse succus
diuturnus, quod nimis cele-
riter est maturitatem affecur-
tus. Cicer. 2. de Orat.

Anima cupienti nihil satis fe-
stinatur. Bern. serm. 73.

Festinemus, ut habitemus sine
metu, abundemus sine dese-
ctu, epulemur sine fastu. ibid.
serm. 26.

Quorum opes ignauia nostra
auxit, eadem diligentia de-
struat. Demost. 1. Olynth.

Non potest iuste diligentia un-
quam reprehendi. Sophoc. 1.

MORA, ET NEGLIGENTIA. 175

apud Stob.

Quod queritur, comprehendi
potest: effugit autem, quod ne-
gligitur. ibidem.

Diligentia subiiciuntur omnia.
Antiph. ibidem.

Nimia diligentia suspicionem
facit. Hier.

Nemo futurum putat diligen-
tem, quem in ipsa nouitate o-
perationis sue non videt esse
custodem. Casiod. lib. 1. Epi.

Vince naturam diligentia, ex-
clude corporis somnium: na-
turam nobis formare non pos-
sumus, possumus diligentiam.
Ambros. de Ioseph.

Sicut in vnoquoque mater est
diligentia, ita vniuersa do-
ctrina, & disciplina nouerca
est negligentia. Boët. de disci-
plin. scolast.

Diligentia in omnibus rebus
plurimum valet: hac prae-
cipue colenda est nobis, hac sem-
per adhibenda, hac nihil est,
quod non assequatur: qua v-
na virtute reliquæ omnes vir-
tutes continentur. Cicer. 2. de
Orat.

Diligentia nimia saepe nocet.

Plin. Senior lib. 25.

Ad res gerendas simul adhi-
beatur, & industria celeri-
tas, & diligentia tarditas.
Gell. lib. 10.

Somnium, & vinum, utraque
sunt inimicissima diligentia
Colum. lib. 11.

Plerumque casus comitatur in-
dustriam. apud Terent.

Dij facientes adiuuant. Varro
de re rust.

In nocte fugitiuus multum va-
let, Eurip. in Rhes.

Vide plura in titulo de cura,
& sollicitudine.

Mora, & negligentia.

EX GRÆCIS.

In ipsa mora malorum sunt
remedia. Eurip. in Herc.
fur.

Cunctantē maximè Mars odit.
idem in Herac.

Sero est hosti tunc demum oc-
currere, cum finitimi omnes
subacti sunt. Demosth. O-
lynth. 1.

MORA, ET NEGLIGENTIA.

Omnium nostra vita cunctando perit: & hinc est, quod unusquisque nostrum inter negotia moritur. Epic. apud Stob.

Perpetua cunctatio facit actiones imperfectas. Demetr. ibi. Temporis dilatio lucrum non affert. ibidem.

EX LATINIS.

Negligentia nascitur ex re bene gesta. Livi. li. 3. Dec. 3.

Plerisque longiori tractatu vis quedam accidit, & pondus: utq; corpori ferrum, sic oratio animo non ictum magis, quam mora imprimitur. Plin. l. 1. lib. 1.

Incitantur homines ad cognoscenda, quae differuntur. idem lib. 9.

Pelle moras, brevis est magni fortuna fauoris.

Nam mora dat vires, teneras mora percoquit vias,

Et validas segetes, quod fuit herba, facit. Ovi. de remed. lib. 1.

Vidi ego quod fuerat primo sanabile vulnus, Dilatum longa damna tulisse mora. ibidem.

Tolle moras, semper nocuit differre paratis. Luc. lib. 1.

Heleborum frustra, cum iam cutis agra tumebit, Poscentes videas. venienti occurrere morbo. Persius. Sat. 3.

Mora omnis odio est, facit sapientiam. Pub. Mim.

Magnum ira remedium, est mora. Senec. lib. 2. de ira.

Nihil difficilius est, quam differre gaudia. Quintil. Declam. 2.

Plerumque sera pro nullis sunt. idem Declam. 2.

Maxima vitae iactura, dilatio est. Senec. de breuit. vit.

EX SACRIS.

Quisquis cunctatur, iniurius videtur dare. Erasmus. in Epist.

Quod differtur, non aufertur. apud iuriconsult.

Mora saepe periculosa est. ibi.

CURA, ET SOLICITUDO.

176

dem.

Nescio hoc ipsum quod concupiscimus, sit incundius, dum vitatur. August. de spirit. & lit.

Hominem negligentem res dubia facit. Chrysostom.

Omnes sumus in minimis cauti, in maximis negligentes. hoc ita fit, quia ubi vera vita sit ignoramus. Hier. de homi. perf.

Negligentia saepe de virtute facit peccatum. Gregor. 13. mor.

Quodam modo custodiri negligentius solet, quicquid facile creditur posse reparari. Cassian.

Negligentes vix saluari possunt. Gregor. sup. 1. Reg.

Evitanda negligentia est, nam in grauiore periculo est desperationis indicium. Bern. sup. Psam. qui hab. serm. 11.

Diuturnum tempus facit praesumi consensum. apud iurisc.

Negligentia non inferenda, ubi studium impendendum. Chrysost. serm. 1.

Negligentiores facit incerta putatio malos. idem sup. Genes.

Hom. 24.

Quidā ea semper differunt, quae differri non expedit: ubique sunt praecipites, ubi res sanior consilio indiget. Petr. Rab.

Cura, & Sollicitudo.

EX GRÆCIS

Nemo habet parem curam suorum, & alienorum. Arist. Oeconom. lib.

Incommoda naturae industria corriguntur. in vit. Demosth.

Iuuenis cura dolere non afolet. Eurip. in Med.

Stulta verborum cura cum negligentia rerum. Demosth. exord. 10.

In magnis negotiis oportet vnum negotiari ad vnum opus: quia melior est cura in reā in vno, quam circa plura. Aristot. Polit. 3.

Dulcissimum vita genus est, agere sua.

Quod plurimorum est commune, minimè curam sortitur. quia de propriis magis curant homines: de communibus aut

CURA, ET SOLICITUDO.

tem minus, quam quantum
singulis competit. Aristotel.
Polit. 3.

EX LATINIS.

Simplex recti cura est, mul-
tiplex, pravi. Senec. Epi-
stol. 123.

Stulta cura est, quae spem non
habet. Quintil. Declam. 6.

Non est consentaneum, ullam
honestam rem, actionemque,
ne sollicitus sis aut non susci-
pere, aut susceptam deponere.
quod si curam fugimus, vir-
tus fugienda est, quae necesse
est: ut cum aliqua cura, res si
bi contrarias aspernetur, at-
que oderit, ut bonitas mali-
tiam, temperantia libidi-
nem, ignaviam fortitudo. Ci-
cer.

Attenuat vigilans corpus mise-
rabile cura. Ovid. 3. Meta-
mor.

Humanum ingenium pro illis
habet maximam curam, in
quibus suam positam videt
esse substantiam. Veget. lib. 2.

Cura somnium excitat. in Hi-

stor. Sax.

Cura curam trahit. ibidem.

Sollicitudo requiem moratur.

Cur. lib. 4.

Cura fertilitatis causa est. Plin.

Sen. lib. 18.

Alterum mater, alterum in-
dustria gignit. Max. lib. 8.

Otium securitas est: negotium
sollicitudo. apud Ter.

Diligentia res in integrum re-
stitui possunt, quae negligen-
tia perierant. Demosth. De-
clam. 3.

EX SACRIS.

Mens curis occupata, ad
superna non attollitur.

Greg. 5. mor.

Quanto quis hic altius eri-
gitur, tanto curis grauioribus
oneratur. idem 17. mor.

Qui adhuc vitis impugnari se
sentiant, aliorum curam su-
scipere omnino non presu-
mant. idem 23. mor.

Ex natura corrupta, & mala
consuetudine cura oriuntur.
idem 23. mor.

Solliciti esse veramur, laborare
iube-

LABOR, OPUS, ET EXERCITIUM. 177

iubemur. Chrysost.

Nequaquam ulterius cura diei
te conterat: cuius enim diei
spatium te visum nescis,
quam ob causam illius soli-
citudine torqueris? idem sup.
Matth. 6.

Cura, & sollicitudo aestimatur
pretio. apud iuricons.

Terrene sollicitudines impediunt
orationis effectum. Grego. 10.
mor.

Nonnunquam qui quietus ali-
cuius esse meriti creditur, po-
situs in qualibet actione di-
uiditur. Greg. in mor.

Sicut homo nunquam inuitus
bene seruit: ita nec occupa-
tus bene commendata custo-
dit. Max. Episcopo. in quod. ser.
Negotium ex negotio seruitur.
Erasm. in Epist.

Facito aliquid opus, ut te sem-
per diabolus inueniat occupa-
tum. Hieron. ad Rust.

Sollicitus est Deus de his, qui de
ipso sunt solliciti. Bern. sup.
Cant. Sermo. 70.

Sollicitudo officium praelati est,
non celsitudo. idem de consi-
der. lib. 1.

Sollicitudo, desperationis est si-
lia. Chrysostom. sup. Matth.
Homil. 16.

Labor, Opus, & Exer- citiium.

EX GRÆCIS.

Nimie vitæ exercitationes
obsunt magis, quam
profunt. Eurip. in Hipp.

Præcipuum opus duci, in præ-
lio superare: præcipuum o-
pus agricolarum, ex terra a-
limenta colligere. Plat. de
Scient.

Unum opus optime fit ab uno.
Aristot. Polit. 2.

Exercitium confert ad corpus,
& animum. Plat. de Scient.

Exercitatio infantum confert
ad virtutem capeffendam.
idem de legib.

Repletis, & lassatis non conue-
nit exercitium. Plut. de tuend.
bona valet.

Nec corpus exercendum est si-
ne animo, nec animus sine
corpore.

Et nauigatio iuxta littus, sic

L A B O R, O P U S, E T E X E R C I T.

ambulatio iuxta mare iucundissima est. idem probl. Dec. 1.

Qui exercitio vititur, caucat lassitudinem: qui bonâ fortuna fruitur, invidiam. Bias apud Stobaeum.

Diuturnum in operibus exercitium plus confert, quam pulchrè instructi sermonis brevis adhortatio. Thucyd. ibidem.

Plures sunt exercitatione boni, quam natura. Democr. apud Stobaeum.

Labor exiccat, & senium inducit. unde multum laborantes senescunt magis. Arist. de long. vit.

Circa labores, ac pericula fortitudine opus est, ac patientia. Plut. de fort.

Totius honesti dux, & fundamentum, continentia labor in primis est. Pytt. apud Volat.

Operando viri pecuniosi fiunt, & ditescunt: atque laborans multo magis amatur à diis. Hesiod. apud Stobaeum.

Per labores virtus incedit. idē.

Labor (ut aiunt) bonâ famâ patet est. ibid.

Labores cum abiere, dulces sunt. ibidem.

In rebus inutilibus noli plurimum laborare. ibid.

Laborare non dedecori est, sed otiosi. ibid.

Labor generosum facit. ibid.

Laborare nolle iuveni turpe. ibidem.

Labor fit seipso fortior consuetudine. ibidem.

Labores gloria sequitur. ibid.

Laboribus patria proficit. ibidem.

Labor est, natum esse. ibid.

Hanc rationem Deus sequitur in bonis viris, quam in discipulis suis praeceptores: quibus plus laboris ab his exigunt, in quibus certior spes est. Plat. de prosper.

E X L A T I N I S.

N On est viri, timere sudorem. Senec. epist. 30.

Ei labori incumbendum est, ubi effectus promittitur. Quintilia. Declam. 6.

L A B O R, O P U S, E T E X E R C I T. 178

Labor damno incenditur. idem Declam. 13.

Viris labor, mulieribus mundi-
tiae cōueniunt. Sallust. in Jug.
Fastitas instantis laboris, animos debilitat. Colum. lib. 4.

Præstat opere fatigatum unum, aut alterum diem quiescere, quam pressum nimio labore noxam concipere. idem lib. 12.

Labor, & periculum impeditur, unde honor, & emolumentum speratur. Lucret. Dec. 1. lib. 4.

Labor, & voluptas dissimilima natura, societate quadam iuncta sunt. ibid.

Onus non est appellandum, quod cum letitia feras, ac voluptate. Cicer. in Verrem.

Quem in ipsa re crepidare nolueris, ante ipsam rem exerceas. Senec. Epist. 18.

Ea solidissima pars est, quæ exercitatur crebrius. idem de Prosper.

In omni doctrina infirma est omnis artis præceptio sine summa assiduitate exercitatio-
nis. Cicer. 3. ad Heren.

Vita humana propriè uti ferrum est: ferrum si exerceas, conteritur, si non exerceas, tamen rubigo interficit: item homines exercendo videmus conteri, si nihil exerceas, inertia, atque torpedo plus detrimenti affert, quam exercitatio. Gell. lib. 11.

Difficile est tenere, quæ acceperis, nisi exerceas. Plin. tun. libr. 8.

Habenda est ratio valetudinis: utendū exercitationibus modicis. Cato maior.

Omnium mortalium opera mortalitate damnata sunt, interperitura viuimus. Senec. Epist. 92.

Omnis virtus in actione consistit. Cicer. 2. Off.

Plus in negotiis gerendis res, quam verba prosunt. idem Offic. 2.

Sunt facta verbis difficiliora. idem ad Quint. frat.

Opificum questus susinetur frequentia, alitur otio. idem in Catil.

Commodè agendo factum est, ut sepe agerem: sepe agen-

LABOR, OPVS, ET EXERCIT.

do, ut minus commodè: quia assiduitate nimia facilitas magis, quam facultas paratur. Plin. Iunior. lib. 6.

Omne opus difficile videtur, antequam tentes. Veg. lib. 2.

Quod semper agitur, aliquando succedit. in hist. Sax.

Nascitur ex assiduitate laborum animi hebetatio quadam, & languor. Senec. de Tranq. ani.

EX SACRIS.

Otium parit fastidium, exercitium famem. Bern. Nullus labor durus, nullum tempus longum videri debet, quo gloria aternitatis acquiritur. Hier. in Epist.

Libentius suscipitur labor pro desiderio voluntatis, quam pro amore virtutis. Leo papa de Ieiun.

Nemo vult in incertum laborare. Lact. lib. 9.

Laborant etiam, qui mente operantur. Aug. de Ope. mon.

Laborandum est, ut victus paratur. idem libr. 2. de Serm. dom. in monte.

In omnibus laboribus fructus semper pensandus est. Gregor. 13. Mor.

Sine labore transire non possumus aeternum huius seculi. idem in Regist.

Inter laborandum psallendum est. Aug. de Ope. mon.

Laboravit Paulus nobis in exilium. ibid.

Homo ad laborem natus est, si refugit laborem, non facit id, ad quod natus est. Bernar. in Decl.

Homo animal est onerificum. idem in Psal. Qui habet. Ser. 71.

Laboret quisque potest propter corporis robur. Basil. in Summo mor.

Opus inferius artifice. Terrul.

Opera de mane est melior, quam de sero. apud Iurisc.

Operamur tanto attentius, quanto difficilius. August. lib. 6. de Music.

Aliquod opus facito, ut te diabolus inueniat occupatum: non enim ab illo facile capitur, qui bono vacat exercitio. Hier. in Serm.

Labor noster inanis, nisi manus

OTIVM.

179

domini adiuvet. sup. Gen. Homil. 5.

Laborem, & dolorem multi sustinent, quem tamen Deus non considerat. Bernard. Serm. de Penit.

Ad laborem cum veneris, sic temperabis opus agendum, ut sollicitudo operis iniectione animi tui ab his, quae Dei sunt, non auertat. Bern. in Doctr.

Laboribus prelatorum consideratis, minus affectari debet eorum honor. idem dom. in ram. palm. Serm. 3.

Labor malos mores corrigit. Chrysostom. sup. Psal. Quis est. Homil. 1.

Laborantibus finis dulcis est. idem super Mattheum Homil. 48.

Homo natus est ad laborem, etsi non ad laborem creatus est. Bern. Ad frat.

Otium.

EX GRÆCIS.

Videant pueri, ut otium in quaui honesta re collo-

cent. Plat. apud Plutarch. de Tuend. bona valet.

Ingenium hominis, seu cariem, & senium in otio contrahit, propter obscuritatem: & muta quies, vitæque sedentaria in otio semota, non corporibus modo, verum etiam animis marcorem conciliat. Plutar.

Laboris condimentum, est otium. idem de Educ. lib.

Homo sanus otiosus, quam febricitans, multo miserior est. Menand. apud Stob.

Idem est otiosus, & malus ciuis. ibid.

Otium tabefacit corpus, animam vero socordia. Euf. apud Stob.

EX LATINIS.

Nihil tam certum est, quam otii vitia negotio discuti. Senec. Epist. 57.

In otio inconcussio iacere, non est tranquillitas, malitia est. idem Epist. 68.

In facinus otiosus ardor erumpit. Quint. Declam. 4.

O T I U M.

Nihil est dulcius otio literario.

Cicer. 5. Tuscul.

Otiū non minus, quam negotij ratio habenda est. idem pro Planc.

Otiū, securitas est: negotium autem sollicitudo. apud Terent.

Ex otio provenit amor. apud eundem.

Satiū est otiosū esse, quam nihil agere. Plin. l. 1. lib. 1. Epist.

Diutius otium, secretūque di-
stat, atque inuenit. ibid.

Nihil est pigrius delicatis, aut curiosis otiosis. idem lib. 9.

Nihil agendo homines male agere discunt. Colum. lib. 11.

Otia si tollas, perire Cupidinis artes. Ouid. 1. de Remed. amor.

Variam semper dant otia mentem. Lucan. lib. 4.

Animi otio, & copia lasciuunt. Lilius 1. Dec. lib. 2.

Otiū plebis rumores excitat. idem 3. Dec.

Luxuria, & otio disciplina militaris tollitur. Lilius 4. Dec. lib. 10.

EX SACRIS.

In otio viuens, res aliorum concupiscit. Ansel. sup. Epist. ad Thessal.

Nihil tam facile, quam otiosum, & dormientem de aliorum laboribus, & vigiliis disputare. Hier.

Nihil in sancto proposito otio deterius est, quod non solummodo non acquirit noua, sed etiam peracta consumit. sancta vite ratio processu gaudet, & crescit: cessatione torpescit, ac deficit: quotidianus, ac recentibus virtutum incrementis instauranda mens est, & viuendi hoc iter non de transacto, sed de reliquo metiendum. idem ad Demetr.

Otiū parit fastidium: exercitium famem: fames autem miro modo dulcia facit, quæ fastidium facit insipida. idem in Epist.

Otiū maleficij principium est. Basil.

In otio cauendum est otium. Bern. Sermon.

MAGNANIMITAS.

180

Magnanimitas.

Magnanimitas virtus est, per quam utraque fortuna, virtusque, & ignominia feruntur. Aristot. de Virt. & vit. diuis.

Magnanimitas est pulchre ferre & felicitatem, & infelicitatem: & honorem, & ignominiam: & non admirari nec delicias, nec clientelas, nec potestatem, nec victorias gymnicas: habere autem animi altitudinem, & magnitudinem. est autem magnanimus, nec vitam magnificiens, nec vitam amans, simplex porro moribus, & generosus iniuria potens laceßiri, & non vindicare: sequitur autem magnanimitate simplicitas, & veritas. Aristot. ibid.

Magnanimitas est ornatus omnium virtutum. idem Eth. 5.

Magnanimi est magna cōtemnere, & mediocria malle, quam nimia. Sen. Epist. 39.

Magno animo de rebus magnis iudicandum est. idem Epist.

71.

Z iij.

Sapientia otia negotia sunt, & quo otiosior sapientia, eo exercitior in suo genere. Bernar. sup. Cant.

Subito procedi de umbra ad solem, de otio ad laborem, male cernitur omne, quod incipit. ibidem.

Si propterea otiosum est verbum, quod nullam rationabilem causam habeat, quam rationem de hoc reddere poterimus, quod est præter rationem. idem in Sermon.

Otiū philosophorum, est studium, quia philosophus otia-
tur, quando studet: sed otium vulgare est, quando vacatur ab opere serui. apud Iurisc.

Ab otiosis ad noxia verba, à leuioribus ad grauiora venimus. Greg. in Past.

Otiū perit Roma, deleta Carthagine. Aug. lib. 1. de Ciui. Dei. cap. 30.

Otiū omnem malitiam docet. Chrysost. super Genes. Homi. 14.

Abhorrenti quæuis causa persuadet otium. Erasmi. in Epistol.

PUSSILLANIMITAS, ET PIGRITAS.

Magnanimitas in Imperatore
est. apud Iurisc.

Magnanimitas pugnat cum pro-
digalitate. Chrysost. sup. act.
Apost. Homil. 48.

Pusillanimitas, &
Pigritia.

Pusillanimitas vitium est
animi, per quod neutram
fortunam, nec honorem, nec
ignominiam ferre possunt.
Arist. de Virt. & vit. diuis.
Pigro supplicij loco labor est: lu-
xurioso frugalitas pœna est.
Senec. Epist. 71.

Nec pigri quidem sua fata di-
ssponunt, sed unicum bonum,
diuturnam vitam existimā-
tes sepe acerba mors occupat.
Curt. li. 9.

Grata est pigritia corporū sati-
gatis. idem lib. 8.

Pigri est ingenij contentum es-
se in, quo sunt ab aliis inue-
nta. Quint. lib. 10.

Sic sunt animo consternati ho-
mines inassueti laboris, ut o-
mnia, quæ imperantur, sibi
patienda, & perferenda e-

xistimēt. Caesar de Bell. Gall.
lib. 6.

Pigritia malitia coniuncta est.
Basil.

Pigritie cum auaritia certa-
men est. Augu. Serm. 22. de
Verb. Apost.

Pusillanimes ad orationem vix
exurgunt. Bernar. sup. Cant.
Serm. 10.

Accusatio.

EX GRÆCIS.

Aliud accusationis, aliud
deliberationis est tem-
pus. Demost. Exord. 12.

Accusare improbum periculo-
sum est. idem.

Criminationes mutua inter
nos odia pariunt. idem 1. O-
lynth.

EX LATINIS.

Facillimum est alienam
culpam accusare, ubi fa-
cteris tuam. Quint. lib. 2.

Est iniqua in omni re accusan-
da, prætermisiss bonis, malo-

ACCUSATIO.

181

rum enumeratio, vitiorumque
selectio. Cic. 3. de leg.

Nemo potest simul esse accusa-
tor, & iudex. Scip. apud Plut.
in Apophth.

Carere debet omni vitio, qui pa-
ratus est in alium dicere. is
demum maledicit, qui non po-
test verum ab alio audire.
Cic. in Sallust.

Semper ij diligentissime, labo-
riosissimeque accusarunt, qui
seipsos venisse in discrimen
existimationis arbitrantur.
idem in Verr.

Si accusatores multos esse in ci-
uitate utile est, ut metu con-
timeatur audacia, verum hoc
ita est utile, ut ne plane illu-
damur ab accusatoribus. idē
pro Roscio.

Omnes, qui alterum in iudiciū
vocant, providere debent, non
solum quid oneris in presen-
tia tollant, sed etiam quātum
in omnem vitam negotij su-
scipere conentur. legem enim
ipsi sibi indicant innocentie,
continentie, virtutumque o-
mnium, qui ab altero rationē
vitæ reposcunt, atque eo ma-

gis si id faciunt, nulla alia re,
nisi utilitate communi com-
moti. etenim non solum accu-
sator, sed ne obiurgator seren-
dus est is, qui quod in altero
vitium reprehendit, in eo ip-
so deprehenditur. idem 5. act.
in Verrem.

Ex accusatione accusatoris opti-
mè intelligitur accusationis
veritas. Plin. Iur. lib. 3.

EX SACRIS.

Presumitur semper, quod
accusatio fiat causa inui-
dia. apud Iurisc.

Accusator presumitur calu-
mniari, statim quod non probat.
ibidem.

Accusatio non tenetur, si non
constat de persona, quæ pro-
duxerit illam. ibid.

Accusatio est iustus metus fio-
gis. ibid.

Accusatio de crimine non con-
summato fieri non potest. ibi-
dem.

Accusatus, non est reus, sed
convictus. ibid.

Actio non datur contra patrē.

VENIA, ET ABSOLVTIO.

ibidem.
Actio sequitur forum rei. ibi-
dem.

Accusatio alicuius electis Dei
non potest nocere. Ansel. sup.
Epist. ad Rom.

Accusationes propter promif-
siones deserens, puniuntur. Greg.
sup. 1. Reg.

Accusatur frustra, qui à iudi-
ce laudatur. Aug.

Vir bonus sapius accusat, quam
accusatur. Erasmus in Epist.

Accuset se quisque, & propi-
tium iudicem habebit. Chry-
sost. super Epist. ad Heb. Ho-
mil. 32.

Accusare se & non corrigere,
Deum est retare. idem Hom.
1. sup. Psal. 50.

Accusantur non solum qui au-
ferunt, sed qui non miseren-
tur. idem super Ioann. Homi-
40.

Accusans seipsum, iram Dei
mitigat. idem de patient. Iob.
Hom. 40.

Accusantes aliena, grauiora
nostra peccata facimus. idem
ad pop. Antioch. Hom. 13.

Accusatio peccati exitialis est

peccato. idem sup. Luc. de La.
Conc. 4.

Accusator suipsum, est iu-
stus. Chry. aduers. Iuda. Ora-
tio. 5.

Venia, & abso-
lutio.

EX GRÆCIS.

DEus saepe parcat malis, &
quibus optimos oritur-
ros nouit. Plutarch. de Sera-
num. vind.

Fortiter, ac recte factis errata
condonantur. Fab. Max. apud
Plut. in Epophth.

Venia ultione melior est, illi
nanque mitis est ingenij: hæc
autem ferim. apud Stob.

Qui de malis poenas non su-
munt, bonos affici volunt in-
iuriis. Lycias apud Stob.

EX LATINIS.

Si imbecillior est, qui te la-
sit, parce illi, si potentior,
tibi. Sen. de ira lib. 3.

Illis facile ignoscitur, qui non

VENIA, ET ABSOLVTIO

182

perseuerare, sed ab errato se
reuocare moluntur. Cicer. in
Var.

Est utilius, unius improbi sup-
plicio multorum improbita-
tem coercere, quam propter
multos improbos uni parcere.
idem 5. alt. in Verr.

Qui alias delinquit, delinquen-
tibus facile parcat. apud Teret.
Facilitas, causa est delinquen-
di. ibid.

Petere veniam solemus, aut cum
imprudenter errauimus, aut
cum compulsi peccauimus.
Gel. lib. 11.

Nemo parcat morituro, nec cui-
quam morituro. Curt. lib. 6.
Ignoscas aliis multum, tibi ni-
hil. Pittac. per Euseb.

Bonis nocet, quisquis pepercerit
malis. Pub. Mim.

Credo mihi, miseris celestia nu-
mina parcant,

Nec semper laesos, & sine fi-
ne premunt. Ouid. 3. de Pot.

Tam observans esto ad vitan-
dam culpam tuam, quam fa-
cilis es ad remittendam alie-
nam. in Hist. Sax.

Plus est, quam absolvere, dimi-

tere defensionem. Quint. De-
clam. 2.

Utilius, est absolui nocentem,
quam innocentem causam di-
cere. Cice. pro Roscio.

Nemo absolui potest, nisi qui di-
xerit causam. Curt. lib. 7.

Hominem improbum satius est
accusare, quam absolvere. Li-
uius 4. Decad. lib. 4.

Est non modo liberale paulu-
lum nonnunquam de suo in-
re discedere, sed interdum e-
tia fructuosum. Cicer. 2. Offi.
Magna est illecebra peccandi
impunitatis spes. Cicero. pro
Milon.

Quotusquisque reperitur, qui
impunitate proposita, abstine-
re possit iniuria? impunitas
enim maxima peccandi illece-
bra est. Cicer. 3. Offi.

Multa homines, ne bellare ne-
cesse sit, voluntate remittunt,
quæ bello, & armis cogi non
possunt. Lucret. lib. 5. Dec. 1.

EX SACRIS.

Plurimum interest, quo a-
nimo quisque parcat, si-

VENIA, ET ABSOLVTIO.

est enim aliquando est misericordia puniens: ita & crudelitas parcens. *August. ad Maced. Epist. 64.*

Delicti cessatio, radix est veniæ. *Tertull.*

Gratia non fit, nisi offensa. idē. Quoad licet parcendum est eis, qui summa, publicæque funguntur autoritate. *Eras. in Epistol.*

Culpam indulgentia præuenire non debet, ne securitas audaciam alat, & ad delinquendum fiducia remissionis inuitet. *Cassiod. in quadam Epistola.*

Veniæ via omnibus patet. *Cyp. lib. 3. Epist.*

Maiores pars misericordie est, dimittere, quam dare. *Greg. 12. mor.*

In quibusdam factis certi de venia redimus. *Gregor. lib. 9. mor.*

Impunitas incuriæ soboles, insolentiae mater radix impudicitiae, transgressionum nutritrix est. *Bern. lib. 3. de confid.*

Occurrendum est, ne tractu temporis, impunita malitia cre-

scat, & vires iniquitati diffusio, vel indulgentior gratia subministret, sed clarior audita correctio doceat imperitiam, & coerceat audaciam. *Cassiod. in Epist.*

Citius culpa dimittitur, quam malitia studio non perpetratur. *Gregor. 10. mor.*

In sola ecclesia est purgatio culpa. idem 8. mor.

Culparum remissio aliquando plus valet, quam puniatio. idē in regist.

Sunt culpe, in quibus culpa est relaxare vindictam. *ibid.*

Cito parcendum est iniuriarum, ne veniæ viam tibi intercludas. *August. lib. 4. de Civit. Dei. cap. 5.*

Sceleris non innocentia, sed magnitudo impunitatem facit. *Augusti. de Civit. Dei. li. 4. cap. 4.*

Indulgentia Dei multi abutuntur. idem *Epist. 54.*

Sis humilis ad petendam veniam, facilis ad dandam: & si membra erunt in pace. *Bernard. de verb. Apost. serm. 1. Veniam delicti affectus, si ite-*

PROBATIO, ET TESTIMONIUM. 183

rum peccat, gravius iudicii sibi preparat. *Basil. in summo moral.*

Multitudo sociorum impunitatem non facit criminis. *Hier. in Epist.*

De suo iure aliquid relaxare, non modo liberalitatis, sed etiam commoditatis est. *Ambr.*

Iudex veniam dare peccatis non potest, quia voluntati servit alienæ: Deus autem potest, quia legis suæ dispensator est, ac iudex. *Tertul.*

Humanitatis omnium id, in quo quisque sibi indulget, non egre ferre ceteris. *Bernard. in Declam.*

Probatio, & testimonium.

EX GRÆCIS

Non omne, quod videtur probabile, probabile est. *Aristot. Top. 1.*

Probabilia sunt, quæ videntur omnibus, aut pluribus, aut sapientibus, & in, vel omni-

bus, vel pluribus, vel maxime notis, vel principibus: ibidem.

Mihi contingat, nec latere virtutes, nec turpia agentis multos habere testes. *Eurip. in Hippol.*

Partiuntur inter se mendacia testes. *Demost.*

Tutius est, famam citare testem, quam ipsum aliquid affirmare. idem 1. *Obvch.*

Recta solutio est, manifestatio falsi. *Aristot. Elench. 2.*

EX LATINIS.

Nullum probationis genus debet inimicum videre, quod solum est. *Quint. Declama. 7.*

Frustra asserimus, quod fingimus, cum vix prodest verum fateri. *ibidem.*

Quis credibilior in cade pauperis, quam dives inimicus? *ibidem.*

Non debemus quicquam agere, cuius non possimus probabilem reddere causam. *Cicer. 1. Offic.*

PROBATIO, ET TESTIMONIUM.

Ad eligenda, quæ dubitationē afferunt, adhibere homines doctos debemus, vel etiam v-
superitos, et quid eis de uno-
quoque officij genere pla-
ceat, exquirere. *ibidem.*

Satis absolutū existimo, de quo
tanta diversitate regionum
discreta hominum iudicia cō-
sentiunt. *idem lib. de Orat. 2.*
Nihil motum ex antiquo pro-
babile est. *Linus lib. 4. De-
cad. 4.*

Nullius calumnia subiicienda
sunt, quæ dii comprobauē.
idem lib. 5. Dec. 4.

Non potest de veritate dubita-
re, quoties cum incertis expe-
rimenta consentiunt. *Quint.*
Decla. 4.

Pluris est oculatus testis unus,
quàm auriti decem. qui au-
diunt, audita dicunt, qui vi-
dent, planè sciunt. *Plaut. in
Trucul.*

EX SACRIS.

Turpe est ingenioso, id dice-
re, quod si neget, probare
non possis. *Lact. lib. 3.*

Probationis genus firmum,
quod ab aduersario sumitur.
Tertull.

De certis incerta probantur.
Lact. lib. 2.

Magis credunt homines orna-
ta veritati. *ibid.*

Apud bonos iudices satis ha-
bent firmitatis vel testimo-
nia sine ornamentis, vel argu-
menta sine testimoniis. *Lact.*
Testimoniū fidele est, quod cau-
sas nō habet merendi. *Hier.*

In propria causa, nemo idoneus
testis est. *idem.*

Consanguineus bonæ opinionis,
ac famæ potest esse testis pro
consanguineo. apud iuriconsf.
Voluerunt maiores nostri, hanc
patere inimicitias viam et
quem quisque adisset, eum te-
stimonio possit tollere. men-
tiuntur enim sæpe in eos, quos
oderunt. *Cicer. pro Font.*

Onus probationis reo non incū-
bit. *Greg. sup. 1. Reg.*

Textus legis, & canonis, est lo-
cupletissimus testis. apud iu-
risconsul.

Efficacior probatio requiritur
ab illo, qui vult probare id,

DEFENSIO, ET EXCUSATIO. 184

quod non est verisimile. *ibi-
dem.*

Testis non tenetur in tantum
recordari de tempore, sicut de
loco. *ibidem.*

Testimonium proprium suspe-
ctum est. *Chrysost. sup. Ioan.
Hom. 12.*

Quauis vera sunt, credenda
non sunt, nisi quæ certis in-
diciis comprobantur, nisi quæ
manifesto examine conum-
cuntur, nisi quæ ordine iu-
diciali publicantur: non e-
nim qui accusatur, sed qui cō-
uincitur, reus est. *Isid. lib. 1.
Soliloq.*

Defensio, & excusatio.

EX GRÆCIS.

Si est turpe non posse se de-
fendere corpore, turpius
est non posse se defendere ser-
mone. *Arist. Rhet. 1.*
Odit Deus vim, sed parta possi-
dere iubet, non ad rapinas re-
linquenda sunt diuitia. *Eu-
rip. in Hel.*
Quos nobis defensores para-

mus, hi sæpe hostilia parant.
Demosth. ex. Arg. lib.

Nisi ciues ipsi studiose defen-
dendæ patriæ una milrent,
mercenarij, qui solam merce-
dem expectant, rem plerun-
que malè gerunt. *ibid.*

Iti sedulo tuendi sunt, quibus
perditis, et tibi sedulo pereū-
dum est. *idem 1. Olynth.*

Non curiositatis, sed officij est,
amicorum causam agere. *De-
mosth. in Epist.*

Si grātē, urbanitèrquē recuses,
non minus grata fuerit ex-
cusatio, quàm computatio.

Plutar. de tuend. bona valet.

Oportet eum, qui pro ciuitate a-
liquid agit, ciuitatis inge-
nium imitari. *Demosth. apud
Stob.*

EX LATINIS.

Difficilius semper est, de-
fendere quàm accusa-
re. *Quint. lib. 8.*

Nescit tacere reprehensorum
scelerum trepidatio, & sta-
tim responderet illa cum suo fi-
bi scelere parata defensio.

DEFENSIO, ET EXCVSATIO.

racere facilius est deceptis,
quam deprehensis. idem De-
clam. 2.

Qui confessum defendit, non ab-
solutionem sceleris petit, sed
licentiam. idem.

Sine summo scelere non potes,
quod maleficium in aliis vin-
dicaris. idem in aliorum socio
cum scires, defendere. idem
pro Scill.

Hominem seruare, summa laus.
Plin. Sen. lib. 15.

Melior est causa suum non tra-
dentis, quam alienum poscen-
tis. Curt. tib. 7.

Ut cum succedat res, malo de-
fensionem meam displicere,
quam causam. ibid.

Tu cum defenderis, aliena op-
gnas. Lilius lib. 9. Dec. 3.

Nihil minus conuenit aduoca-
ti partibus, quam reo capite
periclitanti subsidium mise-
rationis auferre. Quintil. De-
clama. 2.

Domus iuriconsulti, est totius
ciuitatis oraculum. Cicer. 1.
de Orat.

Qui adducti muneribus, aliis
patrocinantur, honestam de-

fensionis speciem quaerunt.
Demosth. ex arg. lib.

Satius est purgatos esse, quam
suspectos. Curt. lib. 7.

Culpam praesertim deprehen-
sam excusare, altera culpa
est. Quint. lib. 6.

Ingenia humana facienda ad
suam cuique culpam leuan-
dam. Lilius 3. Dec. lib. 8.

Aliquando exigit communis
utilitas, ut etiam falsa defen-
dantur. Quint. lib. 2.

EX SACRIS.

Coepisti non defendere pec-
catum tuum, iam inchoa-
sti iustitiam. perfiti igitur autem
in te, quando nihil aliud fa-
cere delectabit. August. ser-
mo. 4.

Criminibus alterius nemo se
defendat. idem.

Si alienum opus excusare non
potes, excusa intentionem. Ber-
nard. sup. Cant. serm. 2.

Nihil impudentius arrogantia
aduocatorum, qui in subie-
ctos tumide intonant. Au-
gust.

Fidelis

DEFENSIO, ET EXCVSATIO. 185

Fidelis aduocatus est, qui non
quaerit quae sua sunt. idem.

Peccatum peccato addit, qui
in culpa, quam fecit, patrocini-
um defensionis adiungit. Gre-
go. 22. mor.

Turpe est defendere, quod con-
stat iustum non esse. idem.

Non debet iudex vendere ius-
tum iudicium, aut testis ve-
rum testimonium: quia ven-
dit aduocatus iustum patro-
cinium: illi enim ad utran-
que partem ad examen adhi-
bentur: isti ex una consi-
stunt. Aug. ad Maced.

Verbosum aduocatum, et stu-
dentem eloquentia, cum sa-
pientia sit inanis, non aliud,
quam iustitia hostem repu-
tes. Bern. de confid.

Apud causidicos silentium ve-
nale est. Cassiod. sup. Psal. 73.

Non est facile de perfecta eta-
te malum credendum, quam
vita praeterita defendit, et
honorat vocabulum dignita-
tis. idem in Epist. ad Rust.

Fit plerumque, ut dum iniqui
correpta in se mala defende-
re nequeant, ex verecundia

peiores fiant, et sic in sua de-
fensione superbiant, ut quae-
dam vitia contra vitam cor-
rigentis exquirant. Greg. 10.
mor.

Aduocatus perfectus iniustus
causas nullo modo suscipiat.
Greg. sup. Ezech.

Nemo, quem crimen ag grauat
proprium, intercessor fieri ap-
petat pro culpis aliorum. idem
in Past.

Cum is, qui mittitur ad inter-
cedendum, displicet, irati ani-
mus ad deteriora prouoca-
tur. ibidem.

Iudicem aditurus patronum
quaerat. idem sup. Euang. Ho-
mil. 33.

Pauperes prouocare debemus
nobis pro aduocatis. idem in
Euang. Homil. 2.

In cassum munita sunt omnia,
cum locus unus, quo hosti pa-
teat aditus, non est munitus.
Grego. in mor.

Nulla est peccati excusatio, si
amici causa peccaueris. Aug.
de Amic. cap. 7.

Criminis socius est, qui male
defraudatorem defendit. idem

CONIECTURA, ET SUSPICIO.

Epist. 54.
Excusatio perfecta, testimoniū
conscientiæ suæ. Bern. de con-
fid. lib. 2.

Excusationis genus est, cum
argueris, alium incusare. idē
in paru. ferm.

Excusationem de ignorantia non
habent monachi. idem de ad-
uent. domini. ferm. 3.

Consultor perdit memoriam, si
sibi non soluatur debita mer-
ces. apud iurifconf.

Habens loquendi locum apud
diuitem, damnationem pro
retento talento timeat, si non
apud eum, sicut valeat, pro
pauperibus intercedat. idem
in Homil.

Doctor, qui consuluit, in causa
aliena, tenetur illud cōsiliū
sequi in propria. apud iurif-
conf.

Studiosus iuris debet esse hu-
milis, nec presumat iudica-
re de lege, nisi tota lege per-
specta: & quare? ibidem.

Satisfactio veniam sibi conci-
liat. ferm. de confess. ferm.

Coniectura, & su-
spicio.

EX GRÆCIS.

Optima coniectura est sciē-
tis. Plat. de nat. nom.

Verisimile est in multis magis
fieri peccatum, quā in pau-
cis. Arist. Top. 7.

Non omne, quod apparet, verū
est. idem Metaph. 4.

Oportet, quod ex usu, ex his,
quæ confinia sunt, & similes
habent specie, colligere. Chry-
sippus.

Ex manifestis occulta depre-
hende. Demetr. Phaler.

Sæpe quodam animi præscio
diuinamus, à quibus nobis bo-
na, vel mala impendantur. a-
pud Demosth. in arg. lib.

Suspicio calumniam parit. ibid.

EX LATINIS.

Trisimū iter est, suspectis-
simum. Senec. Epist. 60.

Inter suspecta malè viuunt.
idem Epist. 75.

Morbū signa prænunciant.

CONIECTURA, ET SUSPICIO. 186

idem de ira lib. 3.

Fælicior innocentia est citra su-
spitionem. idem Declam. 17.

De futuris rebus difficile est di-
cere: tamen interdum possis
coniectura propius accedere,
cum res est eiusmodi, cuius
exitus præuideri potest. Cice.
ad Torq.

Multis signis coniectura con-
stat. apud Terent.

Signa quadam sunt scelerum
certissima. Cicer. in Catil.

Tam suspitione, quā crimine
carere oportet. Cæsar apud
Tranq.

Suspicio, graue est hominibus
malum. Pub. Mim.

Perinde ut est opinio de cuius-
que moribus: ita quod ab eo
factum est, & non factum
existimari potest. Cicer. pro
Cluent.

EX SACRIS.

Quanti non dederunt er-
rori locum, & de-
derunt suspicioni? Ambr.
Suspicio tollenda est, non infe-
renda. Chrysost.

Imnocentiam præstare possum,
quid homines de me loquan-
tur, nō possum. Eras. in Epist.

Nunquam sic eluuntur magna
crimina, quin hæreat in ani-
mis hominum aliquod suspi-
tionis vestigium. ibid.

Suspiciari de illo creditur, qui à
pluribus admonetur. Cassio-
do. lib. 7.

Sicut difficile aliquem suspi-
catur malum, qui bonus est: sic
difficile aliquem suspicatur
bonum, qui ipse malus est.
Chrysost. sup. Matth.

Suspiciones suas quisque ferè
cognitiones putat. August.
Epist. 54.

Suspicio, amicitia venenum est.
idem de utilit. cred.

Non tantum curemus habere
bonā conscientiam, sed quan-
tum potest nostra infirmitas,
quantum vigilantia fragili-
tatis humane, curemus nihil
etiam facere, quod veniat in
malam suspensionem infirmo
fratri. Augustin.

Arbitror esse boni viri, etiam
falsam infamiam metuere.
Eras. in Epist.

EXEMPLVM, ET IMITATIO.

Coniectura declarant, qualis fuerit animus apud iuriconsf.

Coniectura, est semiplena probatio. *ibid.*

Coniectura est, verisimilis ratio suspicionem inducens, non de necessitate personam vincens. *ibidem.*

Ex circumstantiis facta, & dicta aestimanda sunt. *Aug. libr. 3. de doctr. Christ.*

In incertis, non in certis locus est coniecturis apud iuriconsf.

Ex usu, vel consuetudine viventis praesumitur voluntas eiusdem morientis. apud iuriconsf.

Talis quisque praesumitur esse, qualis est habitus, quem gestat. *ibidem.*

Exemplum, &
Imitatio.

EX GRÆCIS.

Ardum est, absque exemplo res magnas lucide ostendere. *Plat. de regno.*

Exemplis utimur in dicendo, ut facilius intelligatur illud,

de quo dicitur. *Aristoteles de Poët. I.*

Exempla ponimus, ut sentiant adolescentes. *idem priorum. I.*

Eorum, qui reipublice praesunt, non modo singula verba, nec res tantum publicitus gesta animadverti, notarique solent, sed virtus quoque, iocundae simul, & seria quoque: domus ipsa, familia, uxor, cubile curiosius conqueruntur. *Plat. de Polit.*

Laudatur imitatio, quae rei similitudinem artificiose assequitur, siue illa sit pulchra, siue deformis. *Plutar. de Poët.*

Ut plantarum semina: sic hominum vitae, regionibus similes fiunt. *Cyrus apud Plutarch. in Apophth.*

EX LATINIS.

Magna pars artis, imitatio est. nam ut inuenire primum fuit, estque praecipuum: sic ea, quae bene inuenta sunt, utile est sequi. *Quintil. lib. 10.*

Non qui maxime imitandus,

EXEMPLVM, ET IMITATIO. 187

etiam solus imitandus est. *ibid.*
Nihil est, quod facilius humana calliditas possit imitari, quam dormientis simulatio. *Quintil. Declam. 2.*

Habenda est ratio diligenter, quos imitemur, quorum similes esse velimus. *Cicer. I. de Orat.*

Magni interest, quos quisque audiat domi quotidie, quibus cum loquatur a puero, quemadmodum patres, paedagogi, & matres etiam loquantur. *Cic. de clar. Orat.*

Imitandi sunt maiores, primum illud exemplum, ne vitia sint imitanda. *Cicer. 2. Offic.*

Cum sit arduum, similitudinem fingere è vero: tum longe difficilima est imitationis imitatio. *Plin. Iun. lib. 4.*

Quae imitari homines concupiscunt, nemo, aut rarissimi possunt. *ibidem.*

Omnes dociles sumus imitandis turpibus, ac pravis. *Iuu. Sat. 14.*

Studiose plerique facta principum imitantur. *Cicer. I. Off.*
Hoc generi hominum prope à

natura datum est, ut quae in familia laus aliqua forte floruerit: hanc fere qui sunt eius stirpis, cupidissime prosequantur. *Cicer. pro Rab.*

Longum iter est per praecepta: breue, & efficax per exempla. plus ex moribus, quam ex verbis trahimus. *Senec. Epist. 6.*

Aliquis vir bonus nobis eligendus est, & semper ante oculos habendus, ut sic tamquam illo spectante vivamus, & omnia tanquam illo vidente faciamus. *idem Epist. 11.*

Magna pars peccatorum tollitur, si peccatoris testis assistat. aliquem habeat animus, quem vereatur, cuius auctoritate etiam secretum suum satisfaciunt: faciem, qui aliquid sic vereri potest, ut ad memoriam quoque eius se componat, atque ordinet. qui sic aliquem vereri potest, citò erit verendus. *ibidem.*

Nisi ad regulam prava non corriges. *ibidem.*

Qui in altiore honoris gradu extenditur, magis in exemplis spectantibus patet. *Quintil.*

EXEMPLVM, ET IMITATIO.

tilianus Declam. 3.
Duo nos maxime mouent: ex-
plum, & similitudo. Cicer. 3.
de Orat.

Quod exemplo fit, id etiam iu-
re fieri putant homines. idem
ad Caium Seuer.

Graues pœne, exempla dicun-
tur. apud Terent.

Exempla mala ex bonis initiis
orta sunt. Sallust. in coniura-
tio. Catil.

Cum aures hominum nouitate
latantur: tum ad rationem
vita exēplis erudimur. Plin.
Iun. lib. 8.

Post Deum pauci, ad Deū om-
nes ire volunt. Bern. sup. Cāt.
sermo. 12.

Inuenio apud sapientes hone-
stissimū esse maiorū vestigia
sequi, si modo recto itinere
processerint. Plin. Iun. lib. 4.

EX SACRIS.

Exemplo bonorum, non ma-
lorum debemus duci.
Augustin. de util. & neces.
pœnitent.

Qui in conspectu populi malè

viuit, quantum in illo est, eū,
à quo attenditur, occidit.
Greg. in Past.

Cum maiores voluptati deser-
uiunt, minoribus lasciuia sic
na laxant. idem.

Pulcherrimus ordo est, & sa-
luberrimus, ut oris, quod por-
tādū imponis, tu portes prior,
& ex te discas, qualiter opor-
teat aliis moderari. Bernard.
Epistol. 72.

Exemplum nullum maius eo,
cuius est exemplum. Tertul.

Sic sit opus in publico, quatenus
intentio maneat in occulto,
ut de bono opere proximis
præbeatur exemplū, & ta-
men per intentionem, qua so-
li Deo placere querimus, sem-
per optemus secretum. Greg.
Homil. II.

Nunquam exemplum à malis
sumitur. Hieronym.

Plerumque contingit, ut qui de
se malè opinari permittunt,
per semetipsos nulla unquam
mala faciant, sed tamen per
eos, qui se imitati fuerint,
multiplicius delinquunt. Gre-
go. in Past.

EXEMPLVM, ET IMITATIO. 188

Nullum ego consilium melius
arbitror, quam exemplo tuo
fratrem docere studeas. idem
10. Mor.

Sermo viuus, & efficax, exem-
plum operis est. Bern. Ser. 56.

Exemplum vitiosum est, si aut
falsum est, ut reprehendatur:
aut si improbum, ut nō sit i-
mitandum, aut maius, aut
minus, quam res postulabit.
Cic. 2. Rhet.

Exempla sunt omnium: tormē-
ta paucorum. Cyp. de lap.

Antiquorum exempla ad in-
sinuandam huius vitæ insta-
bilitatē intuenda sunt. Greg.
4. Mor.

Ad exemplum non sunt ostē-
denda, nisi quæ firma sunt.
idem in Past.

Exempla adiungit Deus, cum
eius verba audire nolumus.
idem in Euang.

Parabolæ antiquorum non cō-
temnenda. Hieronym. ad Orat.
Roman.

Exempla bonæ vitæ à Christo,
& ab eius actibus assumere
debemus. Bernard. sup. cant.
Sermo. 23.

Quisquis malos non imitatur,
offendit. Cyp. lib. 2. Epist.
Amat unusquisque sequi vi-
tam parentum. Amb.

Seruata veritate historie, imi-
tari spiritualiter possumus,
quod carnaliter audiuius.
Greg. lib. 1. mor.

Deum imitari desiderat, qui fa-
stigium potentie adeptus a-
liis prodesse desiderat, nō præ-
esse. Grego. 26. mor.

Turpe est non imitari, quod su-
mus. idem in Past.

Imitari nolle bonum, & apud
Deum, & apud homines pœ-
na est. idem in regist.

Imitatores doctorum reprobōrū
in idem præceptū corruunt.
idem sup. 1. Reg.

Exemplum multitudinis fu-
giendum. Chryso. sup. Luc. de
La. conc. 1.

Operatur filius, quæ viderit pa-
trem facientem. August. 2. de
Trinit.

Aequalitas, Similitudo,
Comparatio.

EX GRÆCIS.

Omnia omnibus sunt simi-
liter, ac semper. Antig.
A. iij

ÆQV AL. SIMIL. COMP AR.

apud Plat. de rect. nom. ratio.

Qui à deceptione tutus esse vult, a deceptione caveat. idē de scient.

Similis simili semper hæret. idē de amore.

A similibus similia non licet fieri. Arist. Rhet. 2.

Tale additum tali, facit ipsum magis tale. idē Topic. 3.

Iuvenes se in speculo intueantur, & qui formosi sunt, digni ea specie fiant: qui autem deformes, eam deformitatem eruditione tegant. Socrat. apud Diogen. lib. 2.

Signa fere precedere solent, quoties magna mala aut ciuitati, aut genti alicui imminet. apud Stob.

Multa per se dicta alia videntur comparata cum suis causis longe alia. ibid.

Non est natura comparati, ut quilibet homo cuique conueniat, nec fortuna finit eadem quibus esse paria. Plut. de Amic. mult.

Æqualitatem cole, qua amicos semper amicis, ciuitati-

bisque ciuitates, socios sociis colligit: æqualitas enim legitima hominibus est. idē.

Si æqualis conditio omnium fuisset, nulla esset inter homines inuidia. apud Stob.

Inæqualibus æqualia, inæqualia sunt, nisi mensura accipiat. Plat. de Leg. Dialog. 6.

Æqualitas temporis cum ad æquales voluptates propter similitudinem trahat, amicitiam parit. ibid.

EX LATINIS.

Nihil potest esse æquabile, quod non à certa ratione proficiatur. Cic. 2. Tusc. Non in omnes omnia conueniunt. idē pro Roscio.

Æquiduum inter pares discordia malum. Iust. lib. 6.

Cōparatio aliarum felices etiā quasdam miseras facit. Quint. Declam. 5.

Corpora quamuis excelsa, procerioribus admota decrescunt. Plin. Iun. in Paneg.

Multa sunt eadem, sed aliter. Quint. lib. 2.

ÆQV AL. SIMIL. COMP AR. 189

Aliud est proximū esse, aliud, secundum idē lib. 10.

Multum signa faciunt, & ex alia memoria venit alia. idē lib. 11.

Nihil in rebus humanis natura voluit esse tā simile, quod non aliqua proprietate secerneretur. idē Decla. 8.

Omnibus veris falsa quædam adiuncta sunt tanta similitudine, ut nulla sit iudicandi, & assentiendi nota. Cicer. de Nat. deor.

Duo nos maxime mouet, similitudo, & exemplum. idē ad Quint. frat.

Nihil est, quod tā attrahat, & alliciat ad amicitiam, quam similitudo: qua fit, ut boni bonos diligant. idē in Lælio.

Pares cū paribus facillime congregantur. Cato maior.

Tantisper similis, & cōpar eorum fies, dum paria, & consimilia dicas, atque audias. Gell. lib. 5.

Signis opus est apud non intelligentes. Plin. Iun. lib. 2. Epist.

Antiquis in rebus si qua similia veris sunt, pro veris acci-

piuntur. Liu. 1. Dec. lib. 5.

Imagines maiorum ad virtutes quosdam accendunt. Sall. in Bell. Iug.

Ab altero expectes, alteri quod feceris. Pub. Mim.

EX SÆCRIS.

Bona clarescunt, cū fuerint malis comparata. Bern. in Epist.

Quæ per comparisonem dicuntur, non per omnia esse similia necesse est. Aug. lib. 16. cōtra Faust.

Comparatiuus nō semper, quod antè dictum est, auget. idē lib. 3. contra Cresc.

Fæda admota pulchris, pulchriora reddunt pulchra, & magis fæda redduntur. Ber.

U equalium usus dulcior, ita senum tutior est. Amb.

Simulata æquitas, nō est æquitas, sed duplex iniquitas, quia iniquitas est, & simulatio. August.

Par in parem non habet imperium. apud Iurisc.

Simile nō potest dici, ubi dissi-

CONTRARIUM, ET DISSIMIL.

militudo inest. *ibid.*
Simile dicitur, quod concordat
in multis, licet in uno discre-
pet. *ibidem.*
Pictores imitantur arte natu-
ram. *Chrys.*
Pictura gentibus pro lectione
est. *Greg.*
Fingimus aliquando sine men-
dacio. *Aug. lib. 2. Quest. E-*
uang. Quest. 50.
Imago, & quod ad imaginem,
de vicino se respiciunt. *Bern.*
sup. Cant. Serm. 8.
Vbi duo sunt similia, magis si-
mile est eligendum. *apud Iurif.*
Falsitatis mater, similitudo.
Aug. lib. 2. Solil.
Imagines non adorantur, sed
quod per imagines represen-
tatur. *Greg. in Regist.*

Contrarium, & dis-
similitudo.

Contraria iuxta se oppo-
ta magis elucescunt.
Arist. Rhet. 2.
Impossibile est, contraria eidem
semper inesse. *idem Topic. 2.*
Omne, quod corrumpitur, à cō-

trario corrumpitur. *idē Phys. 1.*
Eiusdem sententia est, opposita
considerare. *idem Metaph. 4.*
Omnis commoditas sua fert in-
cōmoda, & rursus omnis in-
commoditas sua fert cōmoda.
Demosth. 1. Olynth.
Contraria sicut simul esse non
possunt: sic nec carnales, &
spirituales diuitia. *Bern. Ser-*
mon. 4.
Non est una omnium facies.
Cic. 1. de Nat. deor.
Dispari mores disparia studia
sequuntur. *Cato maior.*
Oderunt bilarem, tristes, tri-
stemque iocosi:
Sedatum celeres, agilem, gna-
uiumque remissi. *Hor. Epi-*
lib. 1.
Dissensio omnia turbat. *Chrys.*
sup. Ioan. Homil. 81.

Amor.

EX GRÆCIS.

Amor audacia, & confi-
dentia præceptor est. *a-*
pud Stob.
Natura quodammodo omnis

AMOR

190

amans, tractabilis est. *ibid.*
Qui ad senectutem amare dis-
fert, ille unà soluit iuuentu-
tis fœnus. *Menand. ibid.*
Amor, nec coitus gratia fit,
nec sine ea. *Arist. ibid.*
Si quod capit amantes, forma
faciei esset, omnes eandem a-
marent. *idem enim oculorum*
iudicium est. ibid.
Solus amor inter homines nul-
lo sermone, consilioque moue-
tur. *Menand. ibid.*
Amor hominibus furor est.
ibidem.
Amor otiosa res est, & inuti-
lis ad opera. *ibid.*
Nullus mortalium mendicans
victum amavit, sed inter di-
uites iuuenis cupido agit. *ibi.*
Infidus amor est. *ibid.*
Amor, si cogas magis solet in-
tendi. *ibid.*
Amor tenebras infundit. *ibid.*
Amor natura surdus est ad-
monenti. *ibid.*
Amor est cuiusdā irrationalis
cupiditatis excessus, qui velo-
cem habet accessum, tardum
autem discessum. *Theop. ibid.*
Amor anima otiosa affectus

est. *ibid.*
Omnis voluptas ab amore su-
peratur. *Plat. de Amor.*
Quisquis amat, hallucinatur,
& cecutit in eo, quod amat.
Plut. de Amic. & adul.
Amor confidentiam ad quid-
vis audendum subministrat.
Plat. in Trim.
Amor vacantium occupatio
est. *Diog. lib. 7.*
Amor est immortalitatis desi-
derium. *Plat. de Amore.*
Amare, est alicui velle bene,
eius gratia. *Arist. Rhet. 2.*
Amicus est, qui amat, et è cō-
uerso amatur. *ibid.*
Vnusquisque naturaliter, &
maxime amat seipsum. *A-*
rist. Polit. 2.
Amor ille validissimus, at-
que sanctissimus omnium
merito habetur, quē quis per
virtutem à ciuibus, & popu-
laribus sibi cōparat. *Plut. de*
Polit.
Cum ubique sit loquax amor,
nunquam is verborum pro-
fusior, quā in laudando. *idē*
Probl. Dec. 1.
Flamma seui amoris parua

AMOR

quidem primo vapore, sed fomento consuetudinis exstinguit, totos comburit homines. *A pul. lib. 6.*

In via amoris nulla est via.

EX LATINIS.

Sunt, qui neminem amant, nisi cum perdidierint. *Senec. Epist. 36.*

Quantum amoris in hominem liceat, illi magis, qui amant, sciunt. *Quint. Decl. 15.*

Admirabilior charitas, in qua cominus viribus nostris. *idem Declam. 16.*

Minus debetur homini, qui aliquid ideo amat, quia necesse est. *ibid.*

A primis etatibus in eandem coire vitam, habet aliquid fraternitatis affectum. *ibidem.*

Nescis an diligat, cuius non habeat experimentum, nisi sola felicitas. *ibidem.*

Laudis, & charitas sunt vite sine metu degendae praesidia firmissima. *Cicer. 2. de Finib.*

Rerum omnium, nec aptius est

quicquam ad opes tuendas, ac tenendas, quam diligere, nec alienius, quam timeri. *idem Offic. 2.*

Nihil minus videtur hominis, quam non respondere in amore rebus, a quibus prouocaris. *idem ad Brut.*

Parcendum maxime charitati hominum, nec temere in eos dicas qui diliguntur. *idem 2. de Orat.*

Tantum amoris fraterno dandum non arbitror, ut quisque de salute eorum consulat, communem relinquat. *idem pro Scill.*

Amor inuentionis causa. *Plin. Senior. lib. 5.*

Ubi maximus, & honestissimus est amor, aliquando praestat morte, quam vita distrahi. *Max. lib. 4.*

Equius, quo minus experientum habet charitas. *idem lib. 5.*

Notis suis amor plerumque percurrit. *Plin. Iun. lib. 4.*

Est suspectum, & anxium, de eo, quem ardentissime diligas, interdum nihil scire. *idem*

AMOR

191

lib. 5.
Non obligandus, sed remunerandus, qui prior cepit. *idem lib. 7.*

Facilius est, vnum amare, quam multos. *idem in Paneg.*

Nemo fideliter diligit, quem aliquando fastidit. *Curt. lib. 5.*

Conciliari nisi turpi ratione amor turpis non potest. *Senec. epist. 29.*

Amantes de forma iudicare non possunt, quia sensum oculorum premit amor. *Quintil. lib. 6.*

Habet aliquod solatium, quisque in amore miser est. *idem Declam. 13.*

Is tantum in amore sanatur, qui quod desinit, sibi debet. *ibidem.*

Acgre amantes de re uxoria audiunt. *Terent. in And.*

Amicus perpetuo, amator ad tempus. *apud eund.*

Quinque sunt amoris lineae: visus, colloquium, tactus, oscula, concubitus. *ibid.*

Insuauissimus amor est, quo frui non licet. *ibid.*

Stultus amator, irridenti credit. *ibidem.*

Amantibus omnia sunt suspecta. *ibidem.*

Amatores solatio angit non laet. *idem in Hecyr.*

Penitus harena amor fastidio praesentium accenditur. *Cur. lib. 7.*

Omnes humanos sanat medicina dolores

Solus amor morbi non amat arificem. *Propert. lib. 2.*

Heu mihi, quod nullis amor est medicabilis herbis. *Ouid. in Epist.*

Difficile est longum subito deponere amorem. *Catull.*

Errat, qui finem vesani ponit amoris.

Verus amor nullum nouit habere modum. *Propert. lib. 2.*

Libertas quoniam nulli iam restat amanti,

Nullus liber erit, si quis amare velit. *ibid.*

Non bene conueniunt, nec in vna sede morantur.

Maiestas, & amor. *Ouid. 2. Metam.*

A M O R

Finem qui quæris amori,
Cedit amor rebus, res age, tu-
tus eris. idē 1. de remed. amor.
Diuitiis alitur luxuriosus a-
mor. idem 2. de remed. amor.
Sed tamen apparet dissimu-
latus amor. idem in Epist.
Ira interueniunt, redeunt rur-
sus in gratiam: verum ira, si
quæ forte veniunt huiusmo-
di inter eos rursus, si reuen-
tum in gratiam est, bis tanto
amici sunt inter se, quam
prius. Plaut. in Amph.
Amantium ira, amoris redin-
tegratio est. Terent. in And.
Nihil ita amorē incitat, quam
caredi metus. Plin. Iun. li. 4.

EX SACRIS.

Amor formæ, rationis obli-
uio. Hier. in Epist.
Violenta res est, & impotens,
amor. Eras. in Epist.
Ardētissimus amor cum me-
tu non cohæret. ibid.
Soler strepitus amor in iram con-
uertere. ibid.
Amor pudorem, modum, con-
siliū non habet. Bernard. sup.

Cant. serm. 73.

Amor purus, mercenarius non
est. idem serm. 83.Amor ubi est, labor nō est. idē
serm. 86.Amari non nisi nota possunt.
August. lib. 3. de Trinit.Amare alium nō potest, qui se
ipsum non amat. idem.Quacūque amore possēsa sunt,
non sine dolore pereunt. idem
in Enchir.Non amatur, quod propter se
non amatur. idem de vnic.
baptis.Amatur aliquando res bona
non bono amore. idem 2. cōtra
sec. Manich.Quod non videtur, plus ama-
tur. idem sup. Ioann. tract. 32.Diligendi sunt homines, ut eo-
rum non diligantur errores.
idem.Non amatur, nisi quod dele-
ctat. idem serm. 17. de verb.
Apost.Non potentior est spiritus no-
ster ubi animat, quam ubi a-
mat: nisi forte magis putetur
esse, ubi vincit ex necessita-
te tenetur, quam quo sponte,

A M O R

192

O alacri fertur voluntate.
Bernard.Lingua amoris ei, qui nō amat,
barbara est. idem.Vsurpationis, vnanimitatis indi-
cium est. idem.Non est sincerus amor, qui su-
spicionis faciem retinet. idem.Vis amoris hoc agere solet in a-
nimo, ut in quē ipse semper
cogitat, nullum alium ignora-
re putet. idem.Nemo aliquem amat, quem nō
vult esse meliorem. Gregor.
12. mor.Nemo potest aliquid obliuisci,
quod amat: aut retinere,
quod odit. Chrysost.Vernus amor animis constat,
quem sapenumero vel mi-
nuur, vel dissoluit corporis cō-
iunctio. Eras. in Epist.Solidus amor est à virtute pro-
fectus, tam finē nescit, quam
ipsa virtus. ibid.Qui puerili impetu se prosequi-
tur, pari leuitate desiscunt,
qua acceperant. ibid.Benevolentiam conciliat malo-
rum societas. ibid.

Charitas cor vnum multorum

fratrum facit. August. sup.
Ioan. tract. 14.Charitas in totum se extendit
orbem. idem sup. Ioan. Epist.Est inter bonos, studiosusq; viros
publica quedam sed constan-
tissima necessitudo, & stri-
lium rerum administratione
conflata. Eras. in Epist.

Vere amat, qui gratis amat. ib.

Amare nihil, difficile homini.
Hier. de cust. virg.Difficile est, ab his diligere, quos
præcedas. idem.Inaudita est dilectio, quæ ami-
cū amat, & præsentiam eius
non amat. Cassiod. sup. Psal.Dilectio absentia damnum nō
sentit, cumque diuerturnitate
temporis pleraque solent in-
firmari, dilectio & temporis
tractu, & locali distantia
conualescit. Petr. Rau. in Epi-
stol.Amor verus est, si propter
Deum amatur, quod ama-
tur. idem. lib. 4. confess.Ad amorem inuitatio est ma-
xima, præuenire amando. idē
de Cate. rud.

Amor ordinatē amandus est.

AMOR.

idem lib. 15. de Ciuit. Dei.
Amor laesus irasci debet. Hieron. ad Heliod.

Amor monet & memorem.
Eras. in Epist.

Amata rei subtractio, desiderij augmentatio est. Bernar. sup. Cantic. serm. 56.

Amor dominum nescit, omnes ex aequo intuetur. idem sermo. 58.

Mens amori occupata, sui iuris non est. Bern.

Amanti semel aspicere non sufficit. Gregor. in Homil.

Omnis creatura cum bona sit, & bene amari potest, et male: bene ordine constituto: male, ordine perturbato. Aug. de Ciuit. Dei lib. 15.

Amor amore superatur. Hier. ad Vest.

Nihil amantibus labor est. Hier. in Epist.

Quos amamus, nonnunquam morso petimus. Chrysostom. sup. Epistol. ad Corinth. Homil. 24.

Amamus non ex necessitate. idem sup. Epist. ad Ephes. sermo. 2.

ODIVM.

Amare nescire, turpe est. idem super Epist. ad Corinth. Hom. 27.

Amare corporis famam, est de fornicatione admirari. idem sup. Epist. ad Heb. Homil. 4. Cupidinis incendium, socordia est. idem serm. 4. sup. Epist. ad Rom.

Amoris affectum exprimit nutrix. idem sup. Epist. ad Thess. Homil. 3.

Odium.

EX GRÆCIS

Odium cecum est. Plutar. de utili. cap. ab inimic. Odia soluenda: non autem inimicitia. idem de amic. mult.

EX LATINIS.

Non est prudentis errantes odisse, alioquin ipse sibi odio erit. Senec. de ira. lib. 1.

Infixa nobis est auersatio eius rei, quam natura damnauit. idem

ODIVM.

193

uit. idem Epist. 99.

Et optabile est, plus fauoris mereri: sic proximum, odij minus. Quintil. lib. 4.

Semper odiorum honestus occasus, & dum similitates nihil aliud habent, quam nocendi cupiditatem, speciosa in melius animi mutatio. est idem Declam. 9.

Perpetua res est, odisse sine causa. Quint. Declam. 14.

Multorum odiis nulla opes sufficere possunt. Cicer. 2. Offic.

Quem metuit, oderunt: quem quisque metuit, perisse desiderat. ibid.

Non tam ea, quæ sunt recta probatur, quam quæ praua sunt, fastidiis adherent. idem 1. de Orat.

Hoc natura instum est, ut quæ timueris, quicum de vita, fortisque contenderis, cuius insidias euaseris, hunc semper oderis. idem pro Scill.

EX SACRIS.

Odio habeantur peccata, non homines. Leo Papa

distin. 86.

Qui pro se fert odium, protinus sibi fide abrogat, etiam in causa iustissima. Eras. in Epist.

Facile redit in gratiam, qui odit inuitus. ibid.

Nemo potest perfecte diligere, quo vocamur, nisi oderit, unde reuocamur. August. de ver. relig.

Propemodum naturale est, ut socrus nurum, & nurus oderit socrum. Hier. sup. Mic.

Sicut rex in imagine sua honoratur: sic Deus in homine diligitur, & oditur. non potest hominem odire, qui Deum amat, nec potest Deum amare, qui hominem odit. Chrys. sup. Matth. 22.

Nemo potest aliquid obliuisci, quod diligit, aut retinere, quod odit. Greg. in Homil.

Odium proximi impedit orationis fructus. Greg. 10. mor.

Odia aliquando sunt pro veritate sustinenda. idem in Regist.

Odium est ira inueterata. Aug. sup. Psalm. 25.

Odium tenebrat conscientiam.

ÆMULATIO, ET AMBITIO.

Greg. lib. 5. moralium.
Odientes nos debemus diligere,
& quantum in nobis est, pa-
cem habere. idem in Regist.
Odium, spiritus est tenebrarum.
Chrysost. sup. Matt. Hom. 13.
Odium omne malum suggerit.
idem sup. Matth. Homil. 43.

Æmulatio, & Am- bitio.

A Emulus est figulus figu-
lo, atque fabro æmulus
artis protinus est consors. He-
siod. apud Plut. de tranq. a-
nim.

Natura comparatum est, ut in-
ter eos æmulatio contentiosa
non innascatur, qui diuersa
virtute, diuersis moribus, non
eodem studij genere operam
rei cupiam dant. idem de
Polit.

Æmulatione virtus cognosci-
tur. Homer. Iliad. 23.

Inter pares nulla potest esse æ-
mulatio. Quint. Decla. 9.

Nihil est tam prouum ad si-
militates, quam æmulatio, in
fœminis præsertim. Plin. Iu-

nior in Paneg.
Tunc bene fortis equus resera-
to carcere currit.
Cum quos prætereant, quosque
sequatur, habet. Ouid. 3. de
Art.

Cum præstare ceteris concupisc-
ris, difficile est seruare equi-
tatem. Cicer. 1. Offic.

Pestis nulla maior in amicitia
esse potest, quam in quibusdā
honoris, & gloriæ certamen,
ex quo inimicitia sæpe maxi-
mæ inter amicissimos extite-
runt. idem in Lælio.

Æmulationi discretio necessa-
ria est. Bern. sup. Cāt. ser. 49.
Ambitio, improba res est, mul-
ti iam diu materna querunt,
amiserunt paternam. Herod. apud
Stob.

Plurimæ seditiones ambitionis
causa in ciuitate oriuntur, ne
honoribus enim non quilibet,
sed potentissimi contendunt.
Arist. apud Stob.

Ambitiosi obsequiis concilian-
di. ibid.

Ambitio, frequenter causa
virtutis est. Quint. lib. 1.

Ambitio virtuti, quam auari-

ÆMULATIO, ET AMBITIO. 194

tiæ affimor. Sallust. in conu-
rat. Catil.

Tunc maximè fauor, & ambi-
tio dominatur, cum sub ali-
qua seueritatis specie delite-
scit. Plin. Iun. lib. 3.

Cauenda est gloriæ cupiditas,
eripit enim libertatem, pro
qua magnanimis viris omnis
debet esse contentio. ibid.

Ambitio possidet omnium vir-
tutum præmia. Aug.

Potestatis ambitio angelum po-
testate angelica priuauit:
scientia appetitus hominem
immortalitatis gloria spolia-
uit, non Euam cibum desle-
xerat, non mandatorum de-
stituerat obliuio, sed promissi
honoris ambitio illecebrosa
decepit. Bern. ser.

Omnis ad eundem honoris ecclesia-
stici abscondatur ambitio, si
se iudicandos potius, quam iu-
dicaturos hi, qui præesse vo-
lunt populis, cogitaret. Orig.
sup. Epist. ad Rom.

Ambitiosi tractantur elegan-
ter. Hier. ad Rust.

Officiū aliquando putatur am-
bitio. Hier. ad Saluianum.

Ambitio furoris causa. Bern.
Epist. 126.

Ambitio latere vult. ibid.

Ambitio, hypocrisis mater.
ide serm. in dominic. Palm.

Ambitio, pessimus dæmon. Ba-
sil. in Epist.

Æmulari misericordiam Dei
debemus. Chrysost. sup. Genes.
Homil. 17.

Ambitio cecos reddit homi-
nes. idem sup. Act. Apost.
Homil. 28.

Qui agit, ut prior sit, forsitan se
non transibit, æquabit. Quan-
til. lib. 10.

Quisquis intelligit habere se
vitæ famæ, æmulum, atten-
te sibi cauet, facta sua circun-
spicit, vitam omnem compo-
nit: quandoquidem, & hoc
habet peculiare malitia, ut in
peccando magis vereatur mi-
nicos, quam amicos. Plutar.
de vit. cap. ab inim.

Multum sibi adiicit laceßita
virtus. Senec. Epist. 13.

Exhortandi cunctantes optima
ratio æmulum, qui, quod ip-
si dubitant accipere, alij in-
tercipere studeant. Demosth. 1.

CONTemptVS.

Olynth.
Marcet sine aduersario virtus.
Senec. de prouid.

Contemptus.

EX GRÆCIS.

Contemptus, magnū auspi-
canda Philosophiæ in-
strumentū est. Plut. de Trāq.
anim.

Æquē contemnit pecunias is,
qui largitur, ac is, qui nō ad-
mittit. Plut. de virt. Alex.

Turpe est, voti factum compo-
tem, ea negligere, quæ opta-
ueras. Demost. 1. Olynth.

Eō magis doledus virtutis ne-
glectus, quō maiorem fructū
confert illius accessio. Plutar.
de prof. morum.

EX LATINIS.

Dicimus, vt bona tempo-
ralia contemnas, non
vt non habeas, sed ne soli-
citus habeas. Senec. de vit.
beat.

Breuiſſima ad diuitias, per di-
uitiarum contemptum via
est. idem Epist. 63.

Contemptus corporis mei, certa
libertas est. idem Epist. 66.

Quæ virtus est superuacua con-
temnere? tunc te admirare, cū
contempseris necessaria. idem
Epist. 111.

Ad quæ noscenda iter ingredi,
transmittere mare solemus;
ea sub oculis posita negligi-
mus. Plin. Iun. lib. 8.

Pecuniam in loco negligere, in-
terdum lucrum est. Terent.

Nemo est omnino negligen-
dus, in quo aliqua virtu-
tis significatio apparet. Cicer.
1. Offic.

EX SACRIS.

Omnia contemnit, qui non
solum, quantum potuit,
sed etiam quantum voluit,
habere contendit. August. de
cat. rud.

Virtus eō pluris æstimāda, quō
plura contemnit: magnæ vir-
tutis est, cum felicitate lu-
ctari: magnæ felicitatis est,

CONTemptVS.

195

à felicitate non vinci. idem.

Bona hæc contemnit, qui præ

virtute negligit: contemnit,

qui non eis fidit: contemnit,

qui sibi non possidet: contem-

nit, qui benigne erogat: con-

temnit, qui non affligitur

ablatis, si quando fortuna,

quod suum est, repetit. Eras.

in Epist.

Rerum contemptu constat for-

titudo. Amb.

Omnia relinquere possumus e-

tiam retinendo. Greg.

Non sunt contemnenda quasi

parua, sine quibus magna co-

stare non possunt. Hier. ad

Latam.

Si reum regie maiestatis quā-

uis humane humanis legi-

bus capite plecti sanctū est,

quis finis contemnentium di-

uinam omnipotentiam erit?

Grego. 1. in moral.

Contemne diuitias, & eris di-

ues: contemne gloriam, & eris

gloriosus: contemne supplicia

inimicorum, & tunc eos su-

perabis. Chrysost. super. Epist.

ad Hebr.

Age ergo, qui relinquere di-

ſponis omnia, te quoque inter

relinquenda memorare me-

mento. Bern. in colla.

Quod non metuitur, contemni-

tur. Lact. de ira Dei.

Vtilius terrena opulencia te-

netur humiliter, quā su-

perbia relinquitur. August.

ad Paul.

Plus est animum deposuisse,

quā cultū. Hier. Epist. 120.

Qui spernit modica, paulatim

decidit. August. libr. 9. con-

fess. cap. 8.

Magis est contemnere seipsum,

quā mundum. idem de spi-

rit. & anim.

Mundus hic non corpore, sed

corde fugiendus est. idem de

bon. perſeu.

Qui terrena contempsimus, ne-

cesse est, vt flagrante deside-

rio celestia requiramus. Ber.

in paru. serm.

Relinquere omnia, quā re-

linqui, melius est. idem in

Declam.

Terrena esurit auarus, men-

dicus fidelis contemnit, vt

dominus liber. Ber. sup. Cant.

serm. 22.

Homo.

EX GRÆCIS.

Homo aliud est, quàm corpus suum. Plat. de nat. nom.

Omnis homo lucri cupidus est. idem de lucr. cupid.

Fam. na, & vir aequè ad omnia apti, sed fœmina imbecillior. idem de republ.

Homines ut in pluribus sunt mali: in paucioribus autem boni. Arist. Topic. 2.

Difficilis possessio, homo est. Plat. de leg.

Nos sumus quodammodo finis omnium. Arist. Physic. 2.

Homo est melioris carnis, quàm cetera animalia. idem de ani. ma. 2.

Masculi generaliter sunt longioris vitæ, quàm fœmina: quia masculus calidior est, quàm fœmina. idem de log. vit.

Homo est rectissimum animalium. idem de mort. & vit.

Homines habitantes in montibus, fortiores sunt habitantibus in planicie. idem de ani. 8.

Hominum salivæ serpentium moribus adversatur. ibid.

Homo mortuus quâquam habeat eandem effigiem, & formam figuræ, non tamen est homo. ibidem.

Homines magis dominantur à primo patre, quàm à prima matre. idem Metaph. 5.

Omnes homines natura scire desiderant. idem Metaph. 1.

Homo naturaliter est animal politicum. idem Polit. 1.

Masculinum naturaliter dignius est fœminino. ibid.

Sicut omnium animalium melior est homo lege fruens, sic omnium animalium pessimus homo à lege, & iustitia separatus. ibidem.

Hominem homini nihil aliud mansuetum, & mitem reddidit, quàm benevolentia, iustitia, & probitatis fides. Plat. de Polit.

Homo ex homine non alta cogitat. Pit. apud Volat.

Nihil habet commune cū mortali animante animal. homo in immortalibus bonis exercitatus. Pitt. apud Diog.

lib. 10.

Homines vehementer boni, aut mali per pauci sunt: medij autem plurimi. Plat. in Phæd.

Fœlices aio homines innuptos, & sine liberis: una enim anima est, cui pro seipsa doloris onus est mediocre. Eurip. in Alcest.

Homo nihil omnino, quàm ipsa calamitas est. Herod. apud Stob.

EX LATINIS.

Quod nature satis est, homini non est. Senec. Epist. 120.

Homo in adiutorium mutuum generatus est. idem 1. de ira. Sunt quidam non res, sed nomine homines. Cic. 1. Offic.

Hoc natura præscribit, ut homo homini, quicunque sit, ob eam ipsam causam tantum, quod homo est, consultum velit. idem 3. Offic.

Sunt in terra homines, non ut incolæ, & habitatores, sed quasi expectatores superarum rerum, atque celestium. idem

2. de legib.

Nec figura corporis, nec excellēs vis ingenij humani significat ad hanc unā rem natum hominē, ut frueretur voluptatibus. idem 1. de finib.

Sic caueto te nō esse mortalem, sed corpus hoc. idem de Som. Scip.

Homini ex homine plura mala. Plin. Sen. lib. 7.

Hominum natura novitatis amida. ibid.

Hominis industria belluorum vim longè superat. Sallust. in coniur. Catil.

Homines aut mortalitatem suā, aut immortalitatem cogitare debent. Plin. Iun. in Epist.

Homo, est imbecillitatis exemplum, temporis spoliū, fortune lusus, incōstantiæ imago, invidia, & calamitatis trinitas: reliquum verò pituita, & bilis. Arist. apud Stob.

Animalia cuncta nō sciunt sibi salutaria, præter hominem. Plin. Sen. lib. 27.

Duplex est hominum natura, sed præstantius eorum, qui sunt viri. Cic. pro Rosc.

Hoc solum animal homo natū
pudoris, ac verecundia parti-
ceps, appetens coniunctionem
hominum, ac societatem, ani-
maduertensque in omnibus
rebus, quas ageret, aut dice-
ret, ne quid ab eo fieri, nisi ho-
nestum, & decorum. Cice. 4.
de finib.

Nihil vix tam simile, tam par,
quā omnes inter nos metip-
sos sumus: quod si deprava-
tio consuetudinum, si opinio-
num varietas imbecillitatē
animorum non torqueret, ac
fleckeret, quocunque cōpisset,
sui nemo ipse tam similis es-
set, quā omnes essent om-
nium. itaque quaecunque est
hominis definitio, vna in om-
nes valet: quod argumenti
satis est, nullam dissimilitu-
dinem esse in genere: quā si
esset, non vna omnes definitio
contineret. Cic. 1. de leg.

Nullum est animal præter ho-
minem, quod habeat aliquā
notitiam Dei. ibid.

Si considerare volumus, quā sit
in homine excellentia natu-
ra, & dignitas, intelligemus,

quā sit turpe diffuere lu-
xuria, & delicate, ac molli-
ter vivere: quā honestum
parce, continenter, seuere, so-
brie. idem. 1. Offic.

Cum aspicere cōperimus, quid
sit sentire, quid simus, &
quid animāribus ceteris dif-
feramus: tunc ea insequi in-
cipiemus, ad quā nati sumus
idem. 2. de finib.

Cum voles verā nominis esti-
mationē inire, & scire, quale
sit, nudum inspicere: ponat pa-
trimonium, ponat honores, &
alia fortunæ mendacia, cor-
pus ipsum exuat, animū in-
tuere, qualis, quantūque sit.
Senec. Epist. 4.

Et magnas utilitates adipisci-
mur ex consensu hominū, sic
nulla tam detestabilis pestis,
quā non homini ab homine
nascatur. Cic. 2. Offic.

EX SACRIS.

O Prima medicina homini
est homo. Perr. Ble. in li.
de Amic.

Homo sine crimine potest esse,

non autē sine peccato. Aug.

Universis animalibus data est
ratio: brutis tantum ad vitā
tuendam: homini autem ad
propagandam. Lact.

Omne hominū genus etsi igno-
ret, qualem Deū habere de-
bet, tamen habendum scit. i-
dem lib. 1.

Homo natura obediens homini
nocere non potest. ibidem.

Animalia fecit Deus propter
hominē: hominē autem pro-
pter seipsum. si ergo animali-
bus ministrat propter homi-
nem, quomodo hominibus nō
ministrabit propter seipsum?
Chrys. sup. Matth.

Præ omnibus malis homo est
peßimum malū. qualibet be-
stia unum habet & proprie
malum: homo autem omnia.
diabolus autem ad iustū ac-
cedere non audent: sed malus
homo non timet, sed continet.
idem sup. Mat. Hom. 11.

In homine est omnis creatura.

Aug. quæst. 67. in lib. 83.
quæst.

Homo, magnum est miracu-
lum. idem lib. 10. de Ciuit.

Dei.

Homo est spiritus, & caro. Gre-
gor. 4. mor.

Homo ad cōtemplandum crea-
torem suum conditus est. idē.
8. mor.

Quia homo de humo sumptus
est, iudicia Dei discutere, il-
lius non est. idem 11. mor.

Plerumque homini non vacat,
quod & brutis animāribus.
idem 10. mor.

Homo nascitur in mundo: sicut
flos in campo. idem 11. mor.

Homo non solum exterius, sed
etiā interius patitur muta-
bilitatem. ibid.

Homo semper ad deteriora ten-
dit, nisi disciplina arceatur.
ibidem.

Homo ceteris animalibus, non
hominibus per naturā præ-
latus est. ibid.

Plus libet homini intueri, quid
sibi in se placeat, quā quid
sibi in se displiceat. idem 22.
mor.

Homo non ex eo, quod ipse est,
sed ex iis, quæ circa ipsum
sunt, honorari debet. idē 24.
mor.

H O M O.

Omnis homo inquantū ratio-
nalis, debet ex ratione cogno-
scere eum, à quo cōditus est,
esse Deum. idem 27. mor.

Homo potest dici Deus, non co-
li, ut Deus. idem 29. mor.

Hominum dignitas magna est,
quia amici Dei vocantur. i-
bidem.

Homo mirabiliter conditus est,
sed mirabilius redeptus. ibid.

Humanum genus, maximum
ornamentum est terris. Au-
gust. lib. 9. de Gene. ad liter.
cap. 9.

Grande, profundum est homo.
idem lib. 4. confess. cap. 14.

Homo omnium elementorum par-
ticeps. idem contra Prisc.

Omnes homines in Christo, v-
nus sunt homo. idem super
Psalm. 29.

Homo, & peccator quasi due
res sunt. idem tract. 13. in E-
uang. Ioan.

Homo de sapientia, quā recepit
à Deo, gaudet. idem tract. 14.
in Euang. Ioan.

Homo iumentum est, Deus au-
tem possessor. idem.

Homine nulla immanior fera,

si sibi relinqueretur. idem li.
22. de Civ. Dei. cap. 24.

Homo vitreo vase fragilior est.
idem tract. 1. de verb. Domin.

Homo in seipso. Deū cognoscit.
idem de spirit. & anim.

Homo Deo comparari non po-
test, etiam si esset sine pecca-
to. idem de nat. & grat.

Homo Trinitatis exemplar in
se habet. idem 63. de verb.
Domin.

Homo etsi sine peccato esse pos-
sit, nemo tamen est, qui sit. idē
de spirit. & anim.

Homo sua malitia malus fa-
ctus est, non creatus. idem de
continen.

Aduerte homo, quod limus
es, & non sis superbus: quod
Deo iunctus, & non sis in-
gratus. Bern. in vig. nat. dom.
serm. 4.

Homo exterior per faciem co-
gnoscitur: interior vero per
voluntatem. idem in die. 6.
Petr. Serm.

Homo nō de qualibet terra, sed
de limo plasmatus dicitur. i-
dem de tripl. gener. cogn. nost.

Homines duo sunt, vetus, &

M U L I E R.

198

novus. idem in paru. sermo.

Homines pro dolor, plus ad ea,
quæ facta sunt, quàm ad ea,
ad quæ facta sunt, se occupāt.
idem in die Pent. serm. 2.

Homo parius mundus est. idē
in Hexa.

Homo cognatus terra. Chryso-
sto. de verb. Esaiæ. Vidi dom.
Hom. 4.

Homo duplex in homine. idem
in cap. Matth. 12. Homil. 29.

Hominem purum inuenire,
difficile. idem sup. Ioann. Ho-
mil. 59.

Mulier.

EX GRÆCIS

Femine omnes sunt minus
animosæ, quàm mares,
præter vrsam, & pantherā.
Arist. de anim. 8.

Mulier melioris est pietatis,
quàm vir, sed maioris inui-
diæ, et malitiosior est viro, et
facilius decipit. ibidem.

Silentium præstat mulieri orna-
mentum. Arist. Polit. 1.

A mulieribus malè regitur ci-

uitas. ibidem.

Mulierum nullum in tenebris
discrimen. Plut. de præcept.
conub.

Nisi sermonum optima semina
mulieres suscipiant, & parti-
cipes eruditionis virorum fiāt,
absurda multa, prauæque con-
silia, atque cogitationes, &
affectus malos pariunt.

Omnium, quæ prædita sunt a-
nima, mulieres sumus miseri-
rima creatura, quas oportet
primum quidem diuinarum
excellens maritum emere,
& dominum corporis accipe-
re. malo etiam hoc ad hoc tri-
stius malum est, et in hac re
periculum magnam est, aut
malum adipisci, aut bonum.

non enim honesta diuortia
sunt mulieribus. non licet re-
pudiare maritum, ad novos
verò mores, & leges ea, quæ
peruenerit, oportet vatem ef-
se, quæ non didicerit domi,
quæ re maximè utatur ma-
ritus. vir verò quando mo-
lestiam cōcipit in domesticis,
foris progressus molestiam a-
nimi sedat, aut ad quendam

MULIER

amicorū, aut ad equalē se cō-
ferens: nobis vero necesse est
ad unam animam respicere,
Eurip. in Medea.

Mulieres ad bona quidem in-
eptissima, malorum vero om-
nium effectrices sapientissi-
ma. ibid.

Mulier ad lachrymas nata est.
ibidem.

Habet vim quandam ad mo-
uendam misericordiam mul-
lier. idem in Taur.

Ardua res est, contra reptiles
bestias remedia praeuisse
deos, sed nullus contra mulie-
rem malam remedia adhuc
inuenit. idem in Androni.

Omnia per mares mulieribus
peragere conuenit. ibid.

Mulieres beneuolae inuicem
sunt, & ad seruandum res
communes aptissima. idem
in Taur.

Mulieri conuenit mulier. idem
in Helen.

Bona mulier inter malas mix-
ta odio habetur.

Perpetuum, & necessarium
malum est mulier. apud
Stob.

Inter omnes alias res maxime
inexpugnabilis est mulier.
Eurip. ibidem.

Muliebri genus exempta pa-
rente odi. ibid.

Odi mulierem illam praecipue,
quae cum male egerit, blandē
loquitur. ibidem.

Rarum est mulieris beneficiū.
apud Stob.

Non est vel murus, vel pecu-
nia tam difficilis custodita,
quā mulier. ibid.

Ego mulieri hoc unum credo,
quod à morte non reuiuiscat.
Antiph. ibid.

Egregios mulierum mores im-
probi sermones corrumpūt. i-
bidem.

Mulier nec alios videre, nec ip-
sa videri debet, praesertim
quae eleganter ornata sit. v-
trunque enim ad res inhone-
stas incitamentum est. Euf.
apud Stob.

Mulierem non in ciuilibus ne-
gotiis, sed in domesticis oportet
ingeniosam esse. ibid.

EX LATINIS.

Facilius mulieres incorru-
ptam antiquitatem con-

MULIER

199

seruant, quod multorum ser-
monū expertes: ea tenet sem-
per, quae prima didicerunt.
Cicer. 3. de Orat.

Mulieris famam multorum o-
culis lux clara custodia. idē
2. de legib.

Mulier, qui vini usum immo-
derate appetit, et virtutibus
omnibus ianuam claudit, et
vitiis aperit. Max. lib. 7.

Mulieri imperare non concedit
natura. Publ. Mim.

Mulier domui damnum est, et
salus. Publ. Mim.

Mulier à muliere parum di-
stat.

Mulieris emulatio totam tur-
bat domum. ibid.

Thesaurus malorum est, mu-
lier mala. ibid.

Aut amat, aut odit mulier, nō
habet medium. idem.

Qui potest mulieres vitare, vi-
ter. Plaut.

Intolerabilius nihil est, quā
femina diues. Iuuenal. Sa. 6.

Nulla diu femina pondus ha-
bet. Propert. lib. 2.

Varium, & mutabile semper,
femina. Virgil. Aeneid.

lib. 4.

Malo in consilio femina vin-
cunt viros. Publ. Mim.

Neue puellarum lachrymis mo-
uere, caueto.

Vt fletet, oculos erudiere suos.
Ouid. de remed. Amor.

Femina cum par esse coeperit,
superior efficitur.

EX SACRIS.

Adax est ad omnia, quae-
cunque amat, vel odit
femina, & artificiosa est no-
cere, cum vult. Valer. in E-
pist. ad Ruf.

Mulierum est linguae telo vl-
cisci suos affectus. Erasmi in
Epist.

Mulier dicitur à mollicie men-
tis, & ideo varium, & mu-
tabile testimonium profert.
apud Iuricons.

Mulierum genus auarissimum
praesumitur. ibidem.

Femineus sexus ad decipien-
dum vsitatus. Ambr. Ser-
mo. 4. 4.

Femina viri portio est. Cypr. de
Habit. virg.

MVLIER. LACHRYMÆ.

Mulier dicitur mens infirma,
& indiscreta. Greg. 13. mor.

Mulier viro propinavit mortē:
mulier viro nunciauit vi-
tam. idem in Regist.

Mulieris stulta petitio est. ibid.

Mulier, vocabulū sexus est, non
corruptela. Amb. ad Virg.

Mulier nec docere potest, nec te-
stis esse, nec fidem dicere, nec
iudicare, quanto magis non
potest imperare? August. in
Quæst. ex utroque test.

Mulier propter virum forma-
ta. Chrys. sup. Gen. Homil. 15.

Mulierum sexus incautus. idē
sup. Matth. Hom. 44.

Mulier antiqua malitia. idem
sup. Matth. Hom. 15.

Muliere bona nihil potentius.
idem sup. Ioann. Hom. 60.

Mulier particeps imperij. idem
Serm. 6. sup. Epist. ad Rom.

Mulier, maximum securitatis
remedium. idem sup. epist. ad
Corinth. Hom. 26.

Mulier vorax, turpis res. idem
sup. Epist. ad Cor. Homil. 43.

Mulieribus cum virtute im-
perandū, non temere. idē sup.
Epist. ad Ephes. Hom. 13.

Mulieres gloria vana studium
in se habent. ibid.

Mulieri peculiare est ornari.
ibidem.

Mulierum omnia vitia, exce-
pta fornicatione, ferenda sunt
a viris. idem sup. epist. ad E-
phes. Hom. 16.

Mulieres saepe pereunt, si luge-
re prohibeantur. idem ad po-
pul. Antioch. Homil. 18.

Lachrymæ.

EX GRÆCIS

Mulier ad lachrymas na-
ta est. Eurip. in Med.
Amare mortuum producit la-
chrymas. idem in Alceste.

Lachrymare ignobilibus libe-
rum est, & misera loqui. idē
in Suppl.

Afflictis hominibus suaves
sunt lachrymæ. idē in Troad.

Tristitia profert lachrymas,
tāquam arbor ista fructum.
apud Stob.

Hominibus etiam luctum, ali-
qua est gratia. ibid.

Mortuum sepelito, nec supra v-

LACHRYMÆ.

200

nam diem lachrymandum
est. Homer. Iliad. 7.

Casus veteres non deplorandi
sunt nouis lachrymis. ibid.

Suspirium, morsus est doloris.
apud Stob.

Si quis tristantem aliquem se-
cutus ei dixerit, salue: neces-
sario eum lugere iubet. Phi-
lom. ibid.

Epist. 100.

Ingemiscere nunquam viro cō-
cessum est, idque raro ciula-
tus, ne mulieri quidem, nihil
est enim viro fletu muliebri
turpius.

Lachrymæ prius nobis decurrunt,
quā causa dolendi. Senec. de
Breuit. vit.

EX SACRIS.

EX LATINIS.

Sunt, qui gratum facere
mortuis, si grauer cos lu-
gent, arbitrentur. Cicer. 1.
Tuscul.

Per lachrymas argumentū desi-
derij quærimus, & dolorem
non sequimur, sed ostendimus:
nemo enim sibi tristis est. Se-
nec. Epist. 63.

Nihil facilius quā lachryma
inascunt. Quint. lib. 6.

Lachrymæ pœnitentiæ sunt in-
dices. Curt. lib. 5.

Nemo sibi tristis est: clarius
cū audiuntur gemunt, &
taciti, quicquid dum secretū
est, cum aliquos viderint, in-
ficius nouos excitantur. Sen.

Vincit lachryma inuincibi-
lem, ligat omnipotentē,
inclinat virginis filiū. Hier.
in Epist.

Est pius affectibus quædam flē-
di voluptas, & plerunque
grauēs lachrymas euaporat
dolor. Amb. de Obi. Valent.

Sæpe quod torpentibus latuit,
flentibus innotuit: & affli-
cta mens citius inuenit ma-
lū, quod fecerat, & reatum
suū, cuius securā non me-
dimit, hūc in se commota de-
prehendit. Greg. 8. Mor.

Sicut per vehementes imbres,
mudus aer, ac purus efficitur
ita & post lachrymarū plu-
uias, serenitas mētis sequitur.

LACHRYMÆ.

atque tranquillitas. Chrysost.
sup. Matth.

Multis consolationi sunt lachry-
mæ, & ex parte maxima
magnitudinem doloris mi-
nuunt dolor siquidem spe-
ciem ignis gerit, qui dū plus
tegatur plus ignescit. Petr.
Bles.

Et si pietas pro defunctis fide-
libus flere iubet, fides tamen
pro eis lugere vetat. Isid. 3. de
Summo bono.

Lachrymæ penitentium cadūt
in cōspectum Domini. Aug.
Serm. 5. in Fest. nat.

Lachrymæ infantum, testes
sunt nostræ miseriæ. idē Ho-
mil. 10.

Fletus multus apud multos,
sed fructus nullus. Bernard.
sup. Cant. Serm. 26.

Lugentes sunt aliqui, sed si ex
corde procederent lachrymæ,
non tam cito soluerentur in
risum. Bernard. de Aduen-
dom. Serm. 4.

Lachrymæ, cibus sunt animæ.
Basil. de Liber. arbit.

Lugendū est, & post luctum
consolandum: post consolatio-

RISVS.

nem ad cœlestia contemplan-
da accedendum. Bernard. de
Conuers. ad cleric. Serm.

Lugere impudenter prohibe-
tur. Chrysostom. sup. Ioann.
Hom. 61.

Lugendum cum modestiæ de-
coro. idem sup. Epist. ad Phi-
lip. Serm. 3.

Lugere mortuos ex pusillanimi-
tate fit. idem sup. Epist. ad
Hebr. Hom. 26.

Risus.

Risus in ecclesia diaboli o-
pus. Chrysostom. Epist. ad
Hebr. Homil. 15,

Risus non procul abest à deri-
su. Quintil. lib. 6.

Risus grauitate fit mixtus.
August. de Spir. & anim.

Voluptas.

EX GRÆCIS.

Nec voluptas omne bonū,
nec dolor omne malū.
Plat. de Sum. bon.

Voluptas & tristitia, quæ pro-
priæ

VOLUPTAS.

201

præ anima est, voluptates,
& dolores corporis præce-
dunt. ibid.

Voluptas, effugium doloris est.
ibidem.

Omnis voluptas ab amore sepa-
ratur. idem de amore.

A voluptatibus separari, ex-
trema inscitia est. idem de
Sophist.

Propter voluptatem mala ope-
ramur, & propter tristi-
tiam à bonis recedimus. idem
Eth. 2.

Deliciæ seneratorum fecerunt,
non secus ac aurifices, ungue-
tarios, ac tinctorios. Plutarch.
de Vit. vsur.

Voluptates corruptibiles sunt:
honores autem immortales.
Cleo. apud Diog. lib. 1.

Natura solatiū quidem haud
postulat, si delicias solatium
appellas: refocillationem au-
tem postulat, quæ media est
inter voluptatem, & labo-
rem. idem de Tuend. bona
valetud.

Ipse voluptatis contemptus, si
assuescerimus, incūdisimus
est. Diog. apud Laërt. lib. 1.

Mali viri, voluptates mala.
Eurip. in Suppl.

Magnæ stultitiæ est propter bre-
uem voluptatem cum aliis
digladiari. Demosth. in arg.
libr.

Voluptates oportet tāquam Si-
renes fugere eum, qui vir-
tutem, tanquam patriam in-
tueri desiderat. Socr. apud
Stob.

Voluptates venari cōuenit, quæ
labores sequuntur, non illas,
quæ præcedunt. Demosthenes
ibidem.

Delectatio vincita honesto opti-
ma, secus pessima est. Isocrat.
apud Stob.

EX LATINIS.

In præcipiti voluptas ad do-
lorem vergit, nisi modum
teneat, modum autem tene-
re difficile est, in eo, quod bo-
num esse credideris. Senec.
Epist. 13.

Quemadmodū scelerū etiam si
non sint deprehensa, cum fie-
rent, sollicitudo non cum ipsis
abijt: ita improbarum volu-

pratum etiam post ipsas penitentie est. idem epist. 27.

Quis hostis in quenquam tam contumeliosus fuit, quam in quosdā voluptates sue sunt. idem 39.

Quidam voluptatibus suis seruiunt, non fruuntur, & quod malorum intimum est, mala sua amant: tunc autem consummata est infelicitas, ubi turpia nō solum delectat, sed placent: & desunt esse remedia locus, ubi quæ fuerāt vitia, mores sunt. ibid.

Effeminat animos amicitias. Senec. epist. 51.

Proba istas, quæ voluptates vocantur, ubi transcendis modum, pœna sunt. idem Epist. 84.

Eo deliciarum peruenimus, ut nisi gemmas calcare nolumus idem Epist. 87.

Vitæ ciborum voluptatem contemnere, exitum expecta. idem Epist. 111.

Id actum est ab illo mundi conditore, qui nobis viuendi iura descripsit, ut salui essemus, non delicati: ad salutem omnia appa- rata sunt, & in pro-

ptu, delitiis omnia miserè, ac sollicitè comparantur. idem Epist. 120.

Voluptas non est merces, nec causa virtutis, sed accessio. idem de Vit. beat.

Malorum esca voluptas, quæ homines capiuntur, ut hamo piscis. Cato maior.

Imitatrix est boni voluptas, malorum mater omnium, cuius blanditiis corrumpitur, quæ natura bona sunt. Cicer. 2. de Legib.

Maximas virtutes iacere oportet, voluptate dominante. idem ad Attic.

In voluptatis regno non potest virtus consistere. Cato maior.

Impedit consilium voluptas, & rationi inimica est, ac mœn- tis ut ita dicam, perstringit oculos. ibid.

Nemo est dignus nomine hominis, qui unum diem totum velit esse in voluptate. idem 2. de Finib.

Quo maior est voluptas, eò magis mentem à sua sede statim dimouet. Cic. 1. Parad.

Fluit voluptas, & prima quæ

euolat, sepiusq; relinquit causas penitendi, quàm recordandi. idem 2. de Finib.

Omnibus in rebus voluptatibus maximè finitimum fastidium est. idem 2. de Orat.

Trahit sua quæque voluptas. Virg. Eclog. 2.

Cogitate cū animis vestris, si quid vos per laborem rectè feceritis, labor ille citò recedet à vobis: benefactum à vobis, dum viuetis, non recedet. sed si qua per voluptatem nequiter feceritis, voluptas citò abiit: nequiter factum illud apud vos semper manebit. Gel. lib. 16.

Voluptates commendat rarior usus. Iuuenal. Sat. 11.

Voluptates abeuntes consideranda. in Hist. Sax.

Voluptates peregrina vigorem animi extinguunt. Liu. 4. Dec. lib. 8.

Infelix, qui huic rei viuit, ut altitia decenter secet, nisi quod inferior est, qui hoc voluptatis docet, quam qui necessitatis discit. Senec. Epist. 47.

Minus voluptatibus stimulat, qui non est, ubi frequentia voluptatum: & minus auaritia molestias patitur, qui non videt diuitias. Augustin. de sing. cler.

Sicut vitanda sunt amara salubria, ita semper vitanda est amara dulcedo. idem.

Semper voluptas famem sui habet, & transacta non satiat. Hier. ad Damasc.

Mortis est fabricatrix voluptas. Laet. lib. 6.

Te moneo, ut oblectamenta ista terre pro magnis, ac veris bonis habere, ne credas: quæ sunt non tantum fallacia, quia dubia, verum etiam insidiosa, quia dulcia. Laet. de opif. Dei.

Voluptas sub necessitate aliquando se paliat. Ggreg. 30. mor.

Voluptas, & dolor, ad sensum pertinent communem. Aug. lib. 2. de lib. arbitr.

Voluptatem pariunt cōuenien-

TRISTITIA.

ria, dolorem resistencia. idem de ver. relig.

Voluptas ex calore nascitur. idem libr. 20. contra Faust. Manich.

Delectatio illecebrosa cogitationis, etsi parvam in anima moram faciat, sœda tamen post se relinquit vestigia. idem de consid. ad cler.

Voluptas corporis malum: afflictio bonum. Bern. de aduent. domin. serm. 3.

Deliciae sunt spinae. Chrysost. sup. Matth. Homil. 45.

Deliciae animam resoluunt, quasi copiosus amnis. idem sup. Act. Apost. Homil. 24.

Deliciae ad corporis necessitatē non pertinent. idem sup. Epist. ad Ephes. serm. 5.

Deliciae mortis autores. idem serm. 13. sup. Epist. ad Hebr.

In facietis multa peritura. Chrysost. sup. Epist. ad Ephes. serm. 15.

Valitudinis firmamentum luxuriosus subruit. idem ad popul. Antioch. Homil. 55.

Voluptati inest supplicium. idem sermon. 4. super Epistol. ad

Roman.

Voluptati formosos difficile imperare. idem de continent. Ioseph. serm.

Voluptas, ut torrens, omnia subvertit. idem sup. Act. Apost. Homil. 27.

Voluptas fera gravis. idem contra lux. & crapul. serm.

Mundi luxus pia animæ crux est. Aug. in manual. cap. 5.

Tristitia.

EX GRÆCIS.

Tristitia agnitionum maxima. apud Stob.

Propter voluptates mala operamur, & propter tristitiam à bonis recedimus. Arist.

Eth. 2.

Melancholici naturaliter semper indigent medicina. idem Eth. 7.

Natura omnia molesta fugit. Plut. in consol. ad uxorem.

Seueris, ac tetricis omnibus me indice vita, non vita est, sed calamitas. Eurip. in Alcest.

Mæiores hominibus paruant

LETITIA.

203

morbos. ibid.

Non appellandus est felix, qui pecunias habet plurimas, sed qui non tristatur. ibid.

Ubi quis dolet, illic animam conuertit. ibid.

Tristitia, multiplex malum. ibidem.

EX LATINIS.

ET SACRIS.

Non debemus causas doloris accersere. Sen. Epist. 100.

Summa stultitia est, frustra confici dolore, cum intelligas nihil posse profici. Cicer. 3. Tuscul.

Nihil est præcipue dolendum cuiquam in eo, quod accidit vniuersis. idem ad Torq.

Tristitia somno mitigatur. August. lib. 10. conf. cap. 13.

Communis est tristitia, ubi communis est causa. Bern.

Tristitia pia est, aliorum vitiis tribulari. idem Epist. 145.

Nis nunquam esse tristis, bene viuere, bona vita semper gaudium habet. Hugo. 3. de An.

Tristis ex propinquo habet iram.

Greg. in Past.

Tristitia præcedit letitia. August. in serm. de temp.

Tristitia sæpe grauitatem cordis sequitur. Greg. lib. 1. mor.

Non dolere stipitis est, non hominis. August. lib. 4. de Ciuit. Dei. cap. 9.

Tristibus Deus lata semper miscet. Chrysost. sup. Act. Apost. Hom. 8.

Stultius nihil est, quam famam captare tristitia. Senec. Epist. 97.

Letitia.

EX GRÆCIS.

In communi re gaudens solus non recte facit. Eurip. in Ion.

Gaudium præsens est, odium in posterum. apud Stob.

Multa, quæ naturaliter non sunt delectabilia, cum sunt assuefacta, delectabilia fiunt. Aristor. Rhet. 1.

Vnicuique est delectabile quod amat. idem Eth. 1.

Qui delectari velit sine tristi-

L A E T I T I A.

tia, ad philosophiam recurrat. idem Polit. 2.

Omnes habemus, unde late-
mur. Plut. de tranq. Anim.
Quod iucundissimū, idem cala-
mitosum. Eurip. in Hippolyt.

EX LATINIS.

Animus debet esse alacer,
& fidens, & super
omnia erectus. res seuera est,
verum gaudium. Senec. E-
pist. 23.

Sola virtus praestat gaudium
perpetuum, securum, etiamsi
quid obstat quod nubium mo-
do interuenit, quae infra ferū-
tur, nec vnquam diem vin-
cunt. ibid.

Quia gaudium semper animos
inquietat, modus raro letis
rebus interuenit. Cassiod. 4.
Epist.

Nihil difficilius, quam differre
gaudia. Quint. Declam. 2.

Spem gaudia parat, aduersa cō-
tritionem. idem Declam. 15.

Recto ordine prius metus tollā-
tur, quam gaudium infun-
datur. Tert.

In profuso gaudio lachrymae
rumpunt. idem.

Gaudia principium nostri sunt
saepē doloris. Ouid. 7. Meta-
morph.

EX SACRIS.

Letitia nostra sit timore
permixta. August. sup.
Psal. 85.

Miseria nulla maior, quam fal-
sa letitia. Bern. de lib. arbit.

Letitia, iusti comes est. Chrysos-
tomus. Letitiam quae parere solent, ex-
tra nos sunt. Basil.

Gaudium priuatum, vanū est.
Greg.

Solet letitia arcana mentis ape-
rire, atq. aperienda amittere,
aduersa vero cū nos exterius
deprimunt, interius cautiore
reddunt. Greg. 28. mor.

Verum gaudium non posside-
tur, nisi pax, & iustitia te-
neatur. prima enim est, &
quasi radix iustitiae, secunda
pax: tertia, gaudium: de ius-
titia nascitur pax, de pace
gaudium generatur. Caesarus
in admonit. 2.

L A E T I T I A.

204

Gaudium properat, & nō fert
letitia moras. Cyprian. Epist.
lib. 6.

In gaudio communi maior est
episcopi portio. idem lib. 1.

Letitia satietatis, penuria est
tribulationis. Greg. 1. mor.

Letitia ex propinquo habet lu-
xuriam. idem in Past.

Delectatio est pondus animae.
Aug. lib. 6. music. cap. 11.

Delectatio parit tolerantiam
laborum. idem de Patientia
cap. 4.

Presentis temporis ita agenda
letitia est, ut nunquam a-
maritudo sequentis iudicii
recedat à memoria. Gregor.
homil. 32.

Vnde quis gaudeat, plurimum
interest. Aug. libr. 6. confess.
cap. 6.

Gaudium malorum, stultitia
est. idem de agone Christi. ca-
pite 7.

Populi applausus ex eorum est
numero, quae fortuna, nō iu-
dicio contingunt. idem libr. 1.
de music. cap. 6.

Gaudendum est de iis, quae ex-
pectamus, & gaudendum de

iis, quae sustinemus. Bern. de
verb. Apost. serm. 2.

Gaudendum in bono alieno
magno magis, quam in pro-
prio paruo. idem super Cant.
ser. 49.

Gaudium in materia conuer-
tibili mutari necesse est re-
mutata. idem de fallac. pra-
sent. vit.

Gaudium solummodo verum
est, quod de creatore concipi-
tur. idem in Epist.

Hilarem diligit Deus. Bern. de
mag. serm. 3.

Letos vos esse volo, sed nōdum
securos. Ber. sup. Psal. Qui ha-
bit. serm. 4.

Gaudere prosperitate aliorum
generosius est, quam deslere
calamitatem. Chrysos. serm. 22.
sup. Epist. ad Rom.

Gaudere in calamitatibus a-
liorum, impudentium est. i-
dem ad popul. Antioch. ho-
mil. 24.

Gaudium ex opinione venit. i-
dem sup. Epist. ad heb. hom. 20.

Delectamur per voluntatem,
& exercemur per rationem.
Bernard. serm.

ORBITAS.

Orbitas.

EX GRÆCIS.

Nullum est viro maius malum, quam frustrari fida vxore. Eur. in Alce. Nullum inter homines maiorem dolorem inuenies, quam liberos mortuos afficere. idē in Supp.

Vir ex familia cum moritur, desiderabilis: mulieris vero res imbecilles. idem in Taur.

In ceteris minus offendi potest mulier, at si marito priuatur, vita priuatur. Eurip. apud Stobæum.

Mulier cum priuatur viro, priuatur vita. apud Stob.

EX LATINIS.

Libenter se orbitas decipit, magnas calamitates vana ratio sufficit. Quint. Declam. 10.

Nihil est sceleratius prudenti orbitate. ibid.

Quisquis orbitatem facile credit, festinat ad impatientiam securitatem. Quint. Decl. 16. Senectus, & orbitas licentiam præstant. Max. lib. 6.

EX SACRIS.

Orbitalis magnitudo, religionis occasio est. Hier. ad Saluinam.

Vidua præ ceteris vacare debent orationi. Anselm. super Timoth.

Vidua grauius contra concupiscentiam configit, quam virgo. Aug. contra Iulian.

Vidua defensore nullum habet. Chrysost. super Ioan. homil. 6.

Vidua psallunt noctu, & die. idem sup. Epist. ad Corinth. homil. 30.

Consolatio.

EX GRÆCIS.

Animo male affecto medicina sunt sermones. Plu. in Orat. consol.

Facilius est consolari afflictum, quā sustineri. Eurip. in Alcest.

Nunquā vlla de re dixeris, quā amiseris eā, sed quod reddideris. filius obijt, redditus est: ablati sunt mihi ager, & hic redditus est, sed malus est, qui abstulit: quid est, quod cum

CONSOLATIO.

205.

res, per quem is, qui dederit, receperit? quādiu verò cōceditur tibi, curam eius habeto tanquam aliena possessionis: quemadmodum prætereuntes diuersorij. Epict. apud Stob. Minus habet mæroris præsentem intuitus amicum. Suauem enim quiddam est amici sermo. Philem. ibidem.

Inest etiam verbis quedam voluptas, cum obliuionem inducunt malorum. ibid.

Cui corpus male affectum est, is opus habet medico: cui autem anima, amico. ibid.

Consolatio maximum est remedium tristitia. Sotiron. ibid.

Qui aliorum mala perpenderit, minus agere feret sua. Phil. apud Stob.

In rebus secundis oportet intueri in eum, qui vititur minus secundis: in aduersis verò, in eum qui vititur magis aduersis. Pythag. apud Volat.

EX LATINIS.

Si intelligimus solatium est, a quo animo perdere quod perituum est. Sen. Epist. 99.

Nihil tam acerbum est, in quo æquus animus non inueniat solatium. idem de Tranq. animi.

Necessitas ferenda conditionis humane quasi cum Deo pugnare prohibet, admonetque esse hominem, quæ cogitatio magnopere luctum leuat. Cic. Tusc. 3.

Leuis est consolatio ex miseriis aliorum. Cic. ad Torq.

Ipsa ægritudo lenitur, cum obijcimus morientibus imbecillitatem animi effeminati, cumque eorum grauitatem, constantiamque laudamus, qui non turbulenter humana patiuntur. Cic. 4. Tusc.

Motus animi sollicitudines, ægritudinesque obliuione leniuntur, traductis animis ad voluptatem. ibid.

Hæc sunt officia consolantium: tollere ægritudinem funditus, aut sedare: nec pati manare longius, aut ad alia traducere. idem.

Sunt, qui consolatione respuant, sed refert quomodo adhibeatur: ut enim tulerit quisque

CONSOLATIO.

eorum, qui sapienter tulerunt, non quo quisque incommodo predicandum est. Cicer. 3. Tusc.
Consolationum multa sunt via, sed illa rectissima: impetret ratio, quod dies impetratura est. idem ad Atticum.
Est in potestate abicere dolorem, cum velis, tempori seruiens. ibidem.
Dies stultis mederi solet. Cicer. ad Attic.
Est tarda illa quidem medicina, sed certissima, quam affert longinquitas, et dies. ibid.
Sola spes hominem in miseriis consolari solet. idem in Catil.
Difficillima est in luctu consolatio. Eras. in Epist.
Amatores consolatio angit, non lenit Tere.
Mediocre solatium est, quos amamus, nihil queri. Plin. Iun. lib. 1.
Ut crudum adhuc vulnus medentium animos reformidat, deinde patitur, atque ultro requirit: sic recens animi dolor consolationes reuocat, atque refugit, mox desiderat, et clementer acquiescit. Plin. Iun. lib. 5.
Maximum solatium est, vacare culpa. Cic. ad Marc.
Non interpretemur male naturae beneficium: abstulit, sed dedit. Senec. Epist. 73.
Quisquis aliquem queritur mortuum esse, queritur hominem fuisse. idem. 100.
Homini est dolore affici, et solatia admittere, non solatis non egere. Plin. Iun. lib. 8.
Vnicum doloris leuamentum, studium est. ibid.
Flebile principium melior fortuna secuta est. Ouid. 7. Metamorph.
Nec fera tempestas toto tam cito errat in anno.
Et tibi, crede mihi, tempora veris erunt.
Bonus animus in re mala, dimidium est mali. Plaut. in Pseud.
Animus equus, est optimum fortunae condimentum. idem in Rud.
Esset aliquod imbecillitatis nostrae solatium, si tanto tempore repararentur cuncta, quanto si-

CONSOLATIO

206

niuntur. Sen. Epist. 92.
Ratio in consolando plurimum valere debet. Cic. apud Curt.

EX SACRIS.

Festina consolatio bonorum, consideratus finis malorum, tunc enim ex eorum interitu malum conspiciunt, quod euadunt. leue aestimat quicquid in hac vita aduersum patitur. Greg. 21. mor.
Facilis erit consolatio, si inter flagella, quae patimur, quae fecimus delicta, ad memoriam reuocemus. idem in Regist.
Sera consolatione nihil potest esse frigidius. Eras. in Epist.
Non est probus consolator, quem proprii vincunt gemitus. Hic.
Prolixior consolatio diutius afficit, quae consolari vis. Ambros.

Requiescimus in memoria illius, quae amissum dolemus. idem.
Solatium dolentis est, doluisse. idem.

Consolatio mitis esse debet, non aspera, quae magis dolorem le-

niat, feruorem mitiget, quam commotionem excitet. idem in lib. de Ioseph.

Consolatur nos Deus, ut alios consolemur. Ansel. sup. Epist. ad Corinth.

Magna consolatio tribulationum est, auctoris nostri dona ad memoriam reuocare. Greg. 1. mor.
Consolatione uxor marito praebet. Chrysost. sup. Genes. Homil. 38.

Consolatio amplior est, quam afflicto. idem sup. Epist. ad Corinth.

Consolatio ex praeiis saepe pio prodest. idem sup. Epist. ad Hebr. Homil. 11.

Subleuatio est doloris, visitatio collaborantis. Greg. 4. mor.
Postquam non abstulit, nisi quod dedit, sua recipit, non nostra abstulit. Greg. in mor.

Infelicitas, & tormentum.

EX GRÆCIS.

Infelicitas inops consilij est. Enrip. in Ion.

INFOELICITAS, ET TORMENT.

Nec voluptas omne bonum, nec
dolor omne malum. Plat. de
summo bono.

Nemo est, qui miseris inuideat.
Plut. de inuid.

Malorum suorum homo sibi cau-
sa. Homer. Odys. lib. 11.

Non respicit iustitia miseros.
Eurip. in Phœnis.

Voluptas, & tristitia, quæ pro-
pria est animæ, voluptates, et
dolores corporis præcedunt.
Plat. de summo bono.

Si ego misere habeo, nihil in
hoc glorieris, et tu misere ha-
bere poteris. Eurip. in An-
drom.

Quando miseris bene voluit dî,
cedit aduersa calamitas in
melius. idem in Rhese.

Quibus est aduersa fortuna, nō
surdi solum sunt, sed ne vi-
dentes quidem res conspicuas
vident. Sophoc. apud Stob.

Non facile est inuenire dominū
sine malis viuētem. quisquis
saltem minus habet, illi vide-
tur maius quiddam contigisse,
quàm alteri. Herod. ibid.

Non potest ullum tam graue
dici verbum, nec affectio, nec

calamitas diuinitus immis-
sa, cuius molem natura homi-
nis non ferat. Eurip. ibid.

Bona quærentibus vix obtin-
gunt, mala etiam non quæsi-
ta. Demetr. ibidem.

Infelix, quem pater Saturnus
in senectutis lumine misera
calamitate perdidit. Homer.
apud Stob.

Homo semper infelix natura
credulus est. ibid.

Quemadmodum & corpori, sic
& familia, vitæq; moribus
accidit. Democr. ibid.

Inuidus demon maximè vide-
tur hoc studere, vt inopina-
tam calamitatem inducat.
ibidem.

Dolor apud illos libenter ma-
net, apud quos alitur, & au-
getur. ibidem.

Dolor resolutio animæ est.
Cleon. ibidem.

Quam felices sunt, qui a pue-
ro infelices fuerunt. Dion. i-
bidem.

Aduersa fortuna docet, quàm
multos habeas amicos. Plut.
in Apophth.

Si infelicitates in commune

INFOELICITAS, ET TORMENT. 207

conferrentur, & unusquis-
que ex æquo partiretur, futu-
rum erit, vt plures suas ca-
pietes, discedant. Socrat. apud
Plutar. in Orat. consol.

Promptius ad amicorum aduer-
sos casus, quàm ad secundos
successus succurrendum est. i-
bidem.

Difficilis res est ferre mutatio-
nem rerum in deterius. Bias
apud Diog. lib. 1.

Et mortalium aduersitates, &
ventorum status non semper
impetum habent. Eurip. in
Herc. fur.

Dolentes per suspiria leuantur.
idem in Alcest.

Calamitas est ipsis, qui perse-
runt, & spectantibus utilis.
Plat. in Gorg.

EX LATINIS.

Est aliqua doloris ambitio.
Senec. Epist. 64.

Plus ostentatio doloris est, quàm
dolor. ibid.

Oportet alios esse miseros, & a-
lios felices. Pub. Mim.

Repente infelicem esse generat

furorem.

Sine spectatore cessat dolor. Se-
nec. Epist. 54.

Bonum virum Deus in deliciis
non habet, experitur in dura,
sibi illum præparat. Senec. de
prouid.

Est naturalis fauor pro labora-
tibus. Quint. lib. 4.

Qui intermittere in agendo do-
lorem potest, videtur posse et-
iam deponere. idem. lib. 11.

Semper se custodiunt miseri, ne
esse meliores desinant. idem
Declam. 1.

Dolor membrorum totam cogi-
tationem in se rapit. idem De
clam. 6.

Non debet dolere, qui potest glo-
riari. ibidem.

Est quidem difficilis felicitibus
misericarum vera æstimatio.
idem Declam. 9.

Quàm verum est, quicquid ex-
clamat calamitas, nec ab in-
felicitibus ficti temere exeunt
gemitus. ibid.

Nihil crudelius calamitate,
quàm gaudia reducunt. idem
Declam. 11.

Leuior est dolor, qui disponitur.

INFOELICITAS, ET TORMENT.

idem Declam. 12.

Quod ultimum miseris est, miseracionem perdere. ibidem.

Ultimum miseris spes est. ibidem.

Nobiles sunt miserorum spes. ibidem.

Habet aliquod solatium, quisquis in amore miserescit. idē Declam. 13.

Difficile est tacere cum doleas. Cicer. pro Sil.

Doloris magnitudo vim quandam dicendi nobis dat, & tribuit. idem ad Atticum.

Leniora sunt ea, quae repentino aliquo motu accidunt, quam ea, quae praemeditata, atque preparata inferuntur. idem in Offic.

Dolor dissimulatione crescit. Iust. lib. 8.

Nihil infelicius eo, cui nihil evenit aduersi. Sene. Epist. 92.

Calamitas virtutis occasio est. nemo duraret, si eadem vim haberet rerum aduersarum assiduitas, sicut primi ictus. Senec. de tranq. anim.

Spem gaudia parant: aduersa contritionem. Quintil. De-

clam. 5.

Aduersae res se domant, & docent, quid opus sit factu. secunda res letitia transuersum trudere solent, ac recte consulendo, atque intelligendo. Gell. lib. 7.

Res humana semper in deterrius prolabantur. Sallust. in coniur. Catil.

Siqua venit sero, magna ruina venit. Propert.

Si nihil infestis durus vidisset Vlysses, Penelope felix, sed sine laude foret. Ouid. 5. de Trist.

Miserrima est fortuna, quae nec in occulto quaerit, nec in comperto auxilium implorare audet. Caesar de bell. Gall. lib. 1.

Miseris parua est fides. Sallust. in coniurat. Catil.

Si dolori frantum remittas, nulla materia magna non est. Plin. Iun. lib. 4. Epist.

Multa luctuosa dolor inuenit. ibidem.

Est quaedam dolendi voluptas, praesertim si in amici sinu defleas, apud quem vel laus sit

INFOELICITAS, ET TORMENT. 208

parata, vel venia. idem lib. 8. Dolendi modus est, timendi non est. ibid.

Aggrauat dolorem absentia, & mali impendentis ignorantia. ibidem.

Habent sua verba miseri, sua verba felices. idem in Paneg.

Discunt quidam esse infelices, & quibusdam solatio est nos se sortem suam. Curt. lib. 4.

Optime miseras ferunt, qui abscondunt. ibidem.

Nisi mutuo essemus miseri, olim alius alio potuissimus esse fastidio. ibidem.

Dignus est omni malo, qui fortuna sua erubescit. idē lib. 5.

In communi calamitate suam quisque habet fortunam. idē lib. 6.

Reperire verba innocenti facile est, modum verborum misero tenere difficile. ibidem.

Magna est calamitas. ibidem.

Recens dolor praeteritum reuocat. idem lib. 10.

Recludit aliquando soporatus dolor. idem lib. 7.

Miserrima est fortuna, quae amico caret. Pub. Mam,

Crede mihi, miseros prudentia prima relinquit,

Et sensum cum re, consiliumque fuit. Ouid. 4. de Pont.

Non est miser, nisi qui se esse credit. in Hist. Sax.

Assuetudo mali animos effert. Lucret. 3. Dec. lib. 8.

Dedecri est fortuna prior. Lucanus.

Mobilis, & varia est ferme natura malorum. Iuuenalis. Sat. 8.

Omnia, ad quae gemimus, & expallescimus, tributa vita sunt. Senec. Epist. 27.

In dolore maxime est providendum, ne quid abiecte, nequid timide, nequid graue, nequid molliter, ne quid seruiliter, muliebriterque faciamus. Cicer. 2. Tuscul.

EX SACRIS.

Affligit Deus nec iniuste, nec crudeliter. Aug. lib. Medit. cap. 39.

Nemo quatum proficit, nisi inter aduersa cognoscit. Gregor. in mor.

INFOELICITAS, ET TORMENT.

Cum quis positus in prosperitate diligitur incertum est, utrum prosperitas, an persona diligatur. amissio autem prosperitatis interrogat vim dilectionis. nec prosperitas quippe amicum indicat, nec aduersitas inimicum celat. idem.

Aduersitates misericordia interpollat. Na. Lan. 7.

Afflictio, optimum quādoque remedium est ad salutem. idem.

Calamitas, inuentrix est ingeniosa. idem.

Aduersitas nostra, non est ira Dei, sed admonitio. Chrysostom.

Aduersa non deiiciunt quem prospera non corrumpunt. Gregor. 31. mor.

Aduersitas prolatio virtutis est. idem Epist. 126.

Impossibile est scire afflictiones afflictorum ei, qui experientum afflictionis non habuit.

Chrysostom. sup. Epist. ad Hebraeos. Sermo. 30.

In afflictionibus Philosophandum. Basil.

Dolor non solum eloquentes,

sed etiam ingeniosos facit. Erasmi. in Epist.

Nihil aduersum nisi quod nobis obstat ad eternam felicitatem properantibus: nihil prosperum, nisi quod Deo conducit. ibidem.

Sape fit expulsa nube serenus dies. Cyp.

Aduersitas, quae bonis votis, aut viris obicitur, probatio virtutis est, non indicium probationis. Gregor. in mor.

Moderata afflictio lachrymas exprimit. idem 9. mor.

Dolor animae tortor est. August. de verb. Domini. Sermo. 42.

Sine dolore non pereunt, quae cum amore possessa sunt. idem.

Tanto quisque perfectus est, quanto quisque perfectius sentit dolores alienos. ibid.

Eugere persecutionem, non est culpa fugientis, sed persequentis. Bernard.

Incrementum doloris est, id quod dolet, scribere. Ambr.

Dolor nimis non deliberat. Bernard. Sermo. 1.

Vexatio dat intellectum. Petr. Chrysol.

INFOELICITAS, ET TORMENT. 209

Chrysol. in quod. serm.

Persecutio non proficit ad salutem, nisi rationabiliter sustineatur. Gregor. in Regist.

Absurdum est dicere, malle non esse, quam miser esse. August.

Miseriae comes indiuidua est malitia. idem.

Gratus est miseris de misericordia sermo. Bern.

Horredo modo fit miseris mors sine morte, finis sine fine, defectus sine defectu: quia & mors semper vivit, & finis semper incipit, & deficere defectus nescit. Gregor.

Quid miserius misero non miserante se? August. in confess.

Ille bene nouit in exterioribus miseris subsistere, qui scit de spe interna gaudere. Gregor. sup. Ezech.

Sicut pura veritas non nisi puro corde videtur, sic miseria fratris non nisi misero corde seruatur. Bernard. de 12. grad. Homil.

Tribulantur boni, & mali, sed magno discrimine. Augusti.

lib. 2. de consens. Euang.

Tribulatio cordis, merces est patientis. idem in Quaest. ex vitroque test.

Tribulatio omnium maxima est, delictorum conscientia. idem sup. Psalm. 45.

In tribulationibus mali decidunt, boni confirmantur. idem sup. Psalm. 144.

Dolor timere nescit. in Hist. Sax.

Plus aduersa, quam prospera prodest fortuna. haec enim fallit, illa instruit. Veg. lib. 3.

Ex infortunio sunt aliqui felices. ibid.

Timendum est, ne nobis cadentibus surgat, qui nobis surgentibus irridetur. Gregor. 16. mor.

Aduersitates solum mali malas aestimant, & metuunt. Aug. lib. de Ciuit. Dei.

Persecutio non semper iniustitiae signum. idem. Epist. 63.

Non omnis persecutio bona, sed quae propter iustitiam toleratur. idem de sermo. Domini in monte.

Persequitur grauius mala facta.

INFOELICITAS, ET TORMENT.

ciendo, quam bonus mala coër-
cendo. idem.
Amantis, & invidentis simi-
lis dolor est. Basil. de Virg.
De tribulatione multum eru-
ditionis sanctis venit. Chry-
sost. sup. Matth. Homil. 12.
Afflictio, materia pietatis.
idem sup. Epist. ad Philipp.
serm. 15.
Adversitas bonorum non est
ira Dei, sed admonitio. idem
sup. Matth. Homil. 34.
Afflictio, pedagagus noster
est. idem sup. Act. Aposto.
cap. 43.
Afflictione temporaria pecca-
tum diluitur. idem sup. Psal.
49. Homil.
Per afflictiones solum regno cae-
lorum nos fieri dignos est pos-
sibile. idem sup. Genes. Ho-
mil. 32.
Afflictus valde non propter-
ea à Deo credendus derelictus.
idem sup. Genes. Homil. 32.
Calamitas quævis ex sacra scri-
ptura suam habet medicinam.
idem sup. Genes. Homil. 28.
Calamitas, & tentatio ad sa-
pientiam animam preparat.
idem sup. Ioann. Homil. 60.
Dolor immodicus demergit a-
nimam. idem sup. Lucam.
Tribulatio amicos facit. idem
sup. Act. Apost. Hom. 42.
Dolore caremus, si delicia de-
sunt. idem serm. de dispensat.
rerum tuarum.
Tribulatio vera philosophia est
mater. idem ad popul. An-
rioch. Homil. 72.
Intelligat homo medicum esse
Deum, & tribulationem me-
dicamentum esse ad salutem.
August. sup. Psalm. 21.
Si putas te non habere persecu-
tionem, nondum cœpisti esse
Christianus. idem in quod.
Sermo.
Solatio dolentis est doluisse.
Ambro.
Breuius miser est, qui non sua
culpa miser est, sed factorum
iniquitate. Erasmi. in Epist.
Tribulationes non tantum pa-
tienter, sed etiam grater
ferunt sancti. Aug. in qua-
stio. ex utroque test.
Tormentis premia crescunt.
Cypr. lib. 3. Epist.
Non facile inveniuntur in ad-

CLEMENTIA, ET MISERICORDIA. 210

uersitate presidia, quæ non
fuerunt in pace quesita. Au-
gust. in Epist.
Tormenta plerunque cruciant,
sed non emendant. Grego. 7.
mor.
In huius vite tormentis timor
dolorem habet, dolor timorem
non habet. idem 9. Mor.
Tormenta à notis illata plus no-
cent, quam ab ignotis. idem
in Euang. Hom. 35.
Corripit Deus, quem diligit.
Tert.
Deus non solum nos donis, sed
flagellis erudit. Greg.

Clementia, & mise-
ricordia.

EX GRÆCIS.

Difficile est simul & mi-
sereri, & sapere. Plu-
tarch. in Apophth.
Qui flagitiosum miseratur,
non mores miseratur, sed ho-
minem. Arist. apud Diog.
lib. 4.
Misferendum immerito in sali-
cibus. apud Stob.

EX LATINIS.

Se clementia hominibus
omnibus necessaria, ma-
ximè autem decora Impera-
toribus. Senec. de Clemen.
Saluum regem in aperto cle-
mentia præstat. ibid.
Ipsa regentis clementia vere-
cundiam peccandi facit. ibid.
Clementia est temperantia ani-
mi in potestate ulciscendi, vel
lenitas superioris aduersus
inferiorem in constituendis
pœnis. ibid.
Petant etiam innocentes mise-
ricordia auxilium. Quint. li-
bro 11.
Nihil minus videtur partibus
aduocati conuenire, quam reo
capite periclitanti subsidium
miserationis auferre. Quint.
Declam. 2.
Quod ultimum miseris est, mi-
serationem perdere. idem De-
clam. 12.
Nihil est laudabilius, nihil ma-
gno viro, & præclaro di-
gnius placabilitate, & clemen-
tia, quæ ita probanda est, ut
adhibeatur reip. causa seu-

CLEMENTIA, ET MISERICORDIA

ritas, sine qua administrari recte ciuitas non potest. Cicer. 2. Off.

Favor, & misericordia acres primos impetus habent, paulatim cōsilio, & ratione quasi restincta concidunt. Plin. Iun. lib. 2. Epist.

EX SACRIS.

Melius est, ut nullus sit miser, quam ut tu facias misericordiam. August. sup. Psalm.

Plurimum interest, quo animo quisque parcat: sicut enim aliquando est misericordia puniens: ita & crudelitas parcens. idem Epist. 64.

Gratus est miseris de misericordia. Serm. Bern.

Cum aliena infirmitati compatimur, valentius à nostra roboramur. Greg. 7. Mora.

Tantò quisque perfectus, quanto perfectius sentit dolores alienos. idem 29. Mor.

Iustitia sine misericordia, nō est iustitia, sed crudelitas: sicut & misericordia sine iustitia,

non est misericordia, sed fā-tuitas. Chrysost. sup. Matth.

Misereri volens proximo, sibi ipsi prius debet misereri. Greg. 19. Mor.

Misericordia artem non habet. Hier.

Sub pretextu misericordiae non indicandum iniuste. idem.

Sola misericordia comes est defunctorum. Amb. Serm.

Plus est aliquando compati ex corde, quam dare: quia quisquis indigenti perfecte copatur, minus aestimat omne, quod dat: & rem quamlibet plerunque dat, qui non compatitur. Greg. 20. Mor.

Sic mens per compassionem doceat, ut etiam larga manus affectum doloris ostendat. idē in Homil.

Nonnulli dura sunt ceruice, & attrita sunt frōte, ut quò magis eis compatimur, tantò magis nostra compassione, & patientia abutantur. Bern. in Ser.

Tria sunt, per quae probatur vera compassio: scilicet occulta beneficia, paupertas, & mors.

CLEMENTIA, ET MISERICORDIA 211

Hugo de Claust. anim. cap. 9.

Misericordia est animi cōdoleris affectus, cum additamento beneficij, ut compatiāmur de proximo, & largiamur de proprio. Aug. de Finit.

Non est, quod fugias à deo irato, nisi ad deum placatum. idem sup. Psalm. 74.

Misericordia virtus tanta est, ut sine illa cetera etsi sint, prodesse non possunt. Leo papa in Serm. de Appar.

Sola misericordia est, cui omnes virtutes cedere honorabiliter non recusant. Cassiod. in Epist.

Precedentis misericordia beneficiū perdidit, qui putat esuriēti sufficere quod semel donauit. Valer. Episc. in quodā Serm.

Misericordia Dei est summum solatium mæstorum. Greg. 2. Moral.

Misericordia tēpus nemo perdat. idē sup. Euang. Hom. 34.

Lex Dei, misericordia est. idem sup. 7. Psalm.

Misericordia, verum est sacrificium, si propter Deum fiat.

Aug. lib. 10. de Ciuit. Dei. cap. 6.

Misericorditer multos occidit Deus. idem libr. 3. contra lit. Petil.

In misericordia Deus iudicium nō omittit. idem sup. Psalm. 32.

Misericordia laudabilior in paupere, quam in diuite. idem in Quæst. ex utroque test.

Misericors esse non potest, qui in se crudelis est. idem sup. Psalm.

Misericordia domini desperationi opponenda est. August. Ser. 122. de Temp.

Misericordia quæ fit de exiguo, placet Deo. Hugo in Quæst. ex utroque test.

Misericordia promittitur miseranti. Bern. de Cōuer. ad cler.

Natura mollior est homo ad cōpatiendum, quam ad indignandum asperior. idem sup. Cant. Serm. 37.

Clementia Dei mensuram non recipit. Chrysost. de Pœnitent. Homil. 3.

Misericordia apud Deum pelagus est. Chrysost. Serm.

Misericordia etiam iusti indiget. idē Hom. 2. sup. Psalm. 50.

FAVOR ET AUXILIUM.

Misericordia dei nequitiam hominis vincit. idem Ad pop.

Antioch. Homil. 80.

Misericordia Dei, palli breue non est. Bern. sup. Cant. Ser. 66.

Peccata aliqua minima sunt alia magna, alia mediocria, & propterea egent triplici misericordia, parua, mediocri, & magna. Bern. de Primord. med. & nouiss. nost. Serm.

Misericordia rationem quandam habet. Chrysost. sup. Matth. Homil. 33.

Misericordia, est salutis praesidium. idem de Misericordia. Homil.

Misericors vir, pretiosa res. idem de Verb. Esae Homil. 4.

Misericors, magnus homo, & honorabilis vir. idem de Praeceptis. Homil. 7.

Fidus cordis est, cedere importunitati. Bern.

Favor, & auxilium.

EX GRÆCIS.

Iuppiter mihi auxiliator, non metuo. Eurip. in Heracl. Non est cadentis alium erigere,

nec ignorantis docere, nec incompositi componere, nec imperare eius, qui non pareat imperio. Plutarch. de Doctrina principis.

Odi auxilium ferre sero amicis. Eurip. in Rhese.

Diis enim nihil opus est amicis, satis enim ipse Deus qui viuat, cum vult. idem in Her. fur. Manus manum lauat, & digitus digitum.

Decretis auxiliis, apparatu celeris, legationibus facundis, & promptis, animi trepidantes sociorum confirmantur. Demosth. 1. Olynth. 3.

Iti, qui sibiipsis benefacere nolunt, aliis cogendi sunt bona suppeditare. Cyrus apud Plutarch. in Apophth.

Deus ante omnia opera inuocandus. Plat. de Legib.

Solet diuinitas auxilium sui fauoris non in paruis ostendere, sed ubi spes humana deficit. Ioseph. lib. 1. Antiquit.

EX LATINIS.

Alteri viuas oportet, si tibi vis viuere. Sen. Epist. 43.

FAVOR ET AUXILIUM.

212

Homo in adiutorium mutuū generatus est. idem 2. de Ira.

Paucis natus est, qui gētes atque suis tantum cogitat: multa annorum milia, multa populorum superueniunt, ad illa cogita, respice. idem Epist. 80.

Nocere facile est, prodesse vero difficile. Quint. lib. 8.

Nihil habet alicuius fortuna melius, quam ut possit, nec natura, quam ut velit seruare plurimos. Cic. pro Marcel.

Homines hominum causa generati sunt, ut ipsi inter se alij aliis prodesse possint. Ci. 2. Off.

Hoc natura praescribit, ut homo homini, ob eam tantum causam, quod is homo sit, consul-tum velit. idem 3. Off.

Si quam praestantiam virtutis, ingenij, & fortuna, consecuti sunt nonnulli, impartiant eam suis, communi-centque cum proximis: ut si parentibus nati sunt humilibus, si propinquos habeant imbecilliores, vel animo, vel fortuna eorum augeant opes, eisque honori sint, atque dignitati. idem in Latio.

Omnis pro laborante fauor est. Quint. Decla. 9.

Hoc natura affert, ut eis faueamus, qui eadem pericula, quibus nos perfuncti sumus ingredimur. Cic. pro Mur.

Favor, & misericordia acres primos imperus habet, paulatim ratione, & consilio quasi restructa coeidunt. Pl. tun. lib. 2.

Quo se fortuna vertit, eo se fauor hominum inclinat. Iust. lib. 5.

Quis est, qui inopis, & optimi viri causa non anteponat in opere dando gratiam fortunati, & potentis? a quo enim expectatur, & celerior remuneratio fore videtur, in eum ferè est voluntas nostra propensor. Cic. 2. Off.

Sat habet fauorū, semper qui recte facit. Plaut. in Amph.

EX SACRIS.

Solent principum fauores ventorum in morem subinde restare in diuersum. Eras. in Epist.

D iij

FAVOR ET AUXILIUM.

illis fauemus sepius, à quibus referenda gratia vicem speramus. Amb.

Equorū cursus fauore perniciosior sit. Hier. ad Latam.

Primus locus apud regem lubricus est. Pius 2. apud Plat. lib. 2.

Nihil tam secundum naturam est, quam iuuare consortem natura. Amb. de Off.

Si non potest alteri subueniri, nisi alter ledatur, commodius est, neutrum iuuare, quam grauare alterum. ibid.

Adiuuare imbecillē charitatis est, adiuuare velle potentem, elationis. Greg. 7. Mor.

Vult enim deus vnumquēque alterius angustias sentire ut proprias, & quomodo sibi, si in tali tribulatione esset, subueniri cuperet: ita ipse alteri propter Deum subuenire non postponat. Hier. in Epist.

Impudens postulatio tempore necessitatis, & angustiae, ab eo petere auxilium, quem in prosperitate contempsit. Hier. sup. Hier. lib. 1.

Nullius ope indigere se putat,

qui alteri suam negat. Iact. lib. 6.

In rebus deploratissimis plerūque opē numinis experimur. Eras. in Epist.

Age sic aliud, ut tuum non obliuiscaris negotium. amicis ita enim prodesse debemus, ut nobis non noceamus. Cass. in Epist.

Gratum debet esse subsidium, ut sicut in vna mercatione raro solet existere, uterque videatur desiderata commoda percepisse. ibid.

Homines omnes diligendi sunt: sed omnibus si prodesse non possis, iis potissimum subueniendum est, qui pro locorū, & temporum, vel quarumlibet rerum opportunitatibus constrikti tibi quadam sorte vniuntur. Augu. de doct. Christ. serm. 2.

Hac est lex diuinæ providentiae, ut nemo à superioribus adiuuetur ad cognoscendam gratiam Dei, qui non ad eādem puro affectu inferiores adiuuerit. idem de ver. relig.

CRUELITAS, ET VINDICTA. 213

Eleganter dictum est, cum quis in puteū cecidisset, & aqua eum suffocaret, accessit alius, eo viso admirās ait: Quomodo huc cecidisti: obsecro (inquit) cogita, quomodo hinc me liberes, non quomodo huc ceciderim, quæras. idem super Epist. ad Hebr.

Auxiliū diuinū nobis adest, cum in iniuriis mansueti sumus. Chryso. ad pop. Antioch. Hom. 79.

Auxilium diuinum per bonā vitam conciliandum. idem sup. Gen. Hom. 40.

Auxilium inimicis nec dare, nec ab eis accipere oportet. idē sup. Mat. Hom. 1.

Coadiutores Dei sumus cōsensu voluntatis. Bern. de grat. & arbitr.

Crudelitas, & vindicta.

EX GRÆCIS.

Crudelitas & gentes, & ciuitates, perdit semper. Eurip. in Orest.

Crudelitas, & perfidia dederent à deditioe, & reconciliatione. Demost. 1. Olynth.

Viro natura bono, necessitate autē seuo, multo durius est, de aliis, quam de se sumere supplicium. Lucian. in Phalar.

Optima inimici vindicta est, te honestum, & bonum virum prestare. Diog. apud Plut. de vtilit. capi. ab inimic.

Humanū habetur, ultionē inimici, si quando per occasione incidit, negligere. ibid.

Nemini intendenda mina, muliebri enim est. Chilo apud Diog. lib. 1.

Frater fratris necem ulciscitur. Hom. Iliad. lib. 24.

Ultio ultionē vocat, & cades cadem. Eurip.

Melior est venia, quam vindicta. illa enim mitis est ingenij, hæc autem ferini. apud Stob.

Ultio, passio iniustitiæ est. ibid. Vindex, malus, & miser. ibid.

EX LATINIS.

Minuti semper, & infirmi animi voluptas, vltio

CRVDELITAS, ET VINDICTA.

tio. Iuven. Sat. 14.
Rectius est in autores criminū
vindicari: ad multos metus,
ad paucos pœna pertinet. Ve-
ger. lib. 2.

Vltio proxima est auxilio.

Genus vltionis est, pascere, &
non misereri. Quint. Decl. 5.

Vindicta nemo magis gaudet,
quàm scæmina. Iuvenal. Sa-
tyr. 6.

Crudelitas minimè humanum
malum est, indignūque re-
gio animo: ferma ista rabies
est, sanguine gaudere, ac vul-
neribus, & abiecto homine
in sylvestre animal transire.
Senec. de clement.

Seuitia nō ultra fata procedit.
Quint. Decl. 12.

Omnibus est odio crudelitas,
& amor pietas, & clemen-
tia. Cic.

Nullis supplicum precibus cru-
delitas inhiberi potest. Curt.
lib. 7.

Nec crudelitati luxuria, nec lu-
xuria crudelitas obstat. idem
lib. 10.

Superbia, & crudelitati si se-
re, non tamen leues veniunt

pœna. Liu. lib. 3. Dec. 1.

Lento gradu ad vindictam sui
diuina procedit ira, & tardi-
tatem supplicij grauitate cō-
pensat. Max. lib. 1.

EX SACRIS.

Persequerem, & mendicum
persequi, sola seuitia est,
& crudelitas: cuius nec ho-
nor queritur, nec abundanti-
a facultatis ambitur. Cassiod.
sup. Psal.

Crudelitas non est punire ma-
los cum autoritate iuris. apud
Iuricons.

Crudelis est qui negligit famā
suam. ibid.

Si vindicare vis, sile, & fume-
stam ei dedisti plagam. Chr.
sup. Matth.

Surgamus ad vindictam, non
quia laesi sumus, sed quia di-
sciplina seruetur, mores cor-
rigantur, licentia comprimā-
tur. Lact. de ira Dei.

Non minus mali est referre in-
iuriam, quàm inferre. ibid.

Vindicta sequitur scelus. Cypri-
lib. 4. Epist.

D A M N V M.

214

Ira in vindicta malorum sequi
rationem, non praire debet.

Greg. Epist. 9.

In vlciscendis vitiis saepe crude-
litas fit, & iustitia putatur.

Gregor. 32. mor.

Vindicari velle, est de alieno
malo letari. August. lib. 3.

quest. sup. Leuit.

Vindicta tarda fit in regibus.
idem 5. de Ciuit. Dei.

Vindictam, quam petunt Scri-
ptura, prophetia est, non vin-
dicta. idem sup. Psal. 108.

Vindicta in corde posita nocen-
tior vipera. Chrys. sup. Act.

Apost. Homil. 41.

Damnum.

EX GRÆCIS
ET LATINIS.

Nocere facile est, prodesse
verò difficile. Quint.
lib. 8.

Quid refert, animo quis no-
ceat, an membris? idem De-
clam. 13.

Qui alteri exitium parat, eum
scire oportet sibi paratam pe-

stem, ut participet parem. Ci-
cer. 2. Tusc.

Animaduertamus, ne cum a-
lios iuuare velimus, ceteros
offendamus. Sæpe enim aus
eos lædimus, quos non debe-
mus, aut eos, quos non expe-
dit: si imprudenter, negligen-
tia est: si sciēter, temeritatis.

Cicer. 2. Offic.

Quod prudentis opus? cum pos-
sit, nolle nocere.

Quod stulti proprium? non pos-
se, & velle nocere. Bias per
Auson.

Non decet ob leuia magna ac-
cerfire mala. Eurip. in An-
drom.

EX SACRIS.

Homo natura obediens, ho-
mini nocere non potest.
Lact. lib. 6.

Deplorata malitia est, cum
nulla parte sis utilis, totum
conatum tuum vertere in
perniciem aliorum. Erasmi in
Epist.

Et si omnes, qui mare, & ter-
ram incolunt, conueniant

FOELICITAS.

ad ledendum, nocere nequaquam poterūt ei, qui à semetipso non leditur. Chrysostom. de rep. lap.

Perditionis indicium est, quando affectatis iniquitatibus subsequens fallit affectus. Gregor. 6. mor.

Fœlicitas.

EX GRÆCIS

Nemo fœlix, nisi sapiens. Plat. de nat. nom.

Fœlix non differt à misero per dimidium vitæ. Aristotel. Eth. 1.

Fœlix eget suffragio externorū. ibidem.

Infirmans ponit sanitatem esse fœlicitatem, pauper verò fœtus, diuitias. ibid.

Cum puer nominatur fœlix, nominatur propter spem futuræ fœlicitatis. ibid.

Quanto maior est fortuna, tanto minus est secura. idem Eth. 8.

Fœlix amicis indiget honestis. idem Ethic. 9.

Duplex est fœlicitas contem-
platiua, & politica, quarum
prima est melior. idem Po-
lit. 7.

Fœlicitas perfecta vsus virtu-
tis est. ibid.

Secundis maximè rebus homi-
nes meminisse Dei debent.
Xenoph. apud Plut. de tranq.
Anim.

Fœlicitatem rem esse putamus,
ad quam admonitio non pos-
sit accedere. idem de Ami-
cit. & adul.

Per paucis contigit fœlices esse,
& sapere. ibid.

Nihil tam superbum, nihil tã
intractabile, quàm homo, què
fœlicitatis opinio corripit. idè
de doct. princ.

Fœlicitas non fortuito, sed ex
se contingit. Plutarch. de vir-
tu. & vit.

Fœlicitatis magnitudo, ac splen-
dor sapenumero inuidiam
extinguit. idem de inuid. &
odio.

Generosi viri officium est, se-
cundam ferre fortunam: sine
inuidia verò hominis bene
institui. idem de liber. educ.

FOELICITAS.

215

Non curo fœlicitatem ex funi-
bus pendentem. Plutarch. in
Apophth.

Ille maiore anxietate detine-
tur, qui se maximè cupit esse
fœlicem. Diog. lib. 4.

Impartire amicis tuā fœlicita-
tem, & non solus bonum na-
ctus habet, quin intercipe e-
tiam labores vicissim. Eurip.
in orest.

Virum probum non conuenit
auctum honoribus, mores mu-
tare. idem in Supp.

Fortunato quæuis terra patria.
Pulchrum est quidem in foco
ignem conspici splendidum:
in fœlicitate autem animū.
Socrat. apud Stob.

Difficilius inuenitur vir, qui
secundam fortunam bene fe-
rat, quā qui aduersam. Hero.
ibidem.

EX LATINIS.

Claui causas, si alta defi-
ciant, nimia sibi fœlici-
tas inuenit. Senec. Epistol. 92.
Non est, quod credas, aliquem
fieri aliena fœlicitate fœli-

cem. idem Epist. 95.

In ipsa securitate animus ad
difficilia se præparet, & con-
tra iniurias fortunæ inter be-
neficia formetur. idem Epi-
stol. 18.

Omnia (mihi crede) etiam fœli-
cibus dubia sunt. idem Epi-
stol. 102.

Non est, ut æstimant homines,
auida fœlicitas, sed pusilla. i-
dem Epist. 119.

Non egere fœlicitate, fœlicitas
nostra est. idem de prosp.

Res inquieta, fœlicitas est. ibi-
dem.

Horum, qui faciles vocantur,
hilaritas ficta est. ibid.

Complurimum seruus est, quem
vulgus fœlicem appellat. idè
de vit. beat.

Non est calamitatis loco nume-
randa parum plena fœlici-
tas. Quint. Declam. 6.

Tristis mensura calamitatum
est, magna fœlicitas. idè De-
clam. 8.

Difficilis est fœlicibus miseria-
rum vera estimatio. idè De-
clam. 9.

Ut aduersas, sic secundas res

FOELICITAS.

immoderatè ferre, leuitatis est, præclarâque est æquabilitas in omni vita, et idem semper vultus, eadèmq; frons. Cicer. 2. Offic.
Sapienter cogitant, qui temporibus secundis casus aduersos reformidant. idem 4. ad Heren.
Difficile est virtutes eum reuereri, qui secunda semper fortuna sit usus. ibid.
Etsi optabilius est, vitæ cursum confici sine dolore, & sine iniuria, tamen ad immortalitatem gloriæ plus affert desideratum esse à suis ciuibus, quàm omnino nunquam esse violatum. idem pro domo sua.
Difficile est secundis in rebus non obliuisci sui. Eras. in Epist.
Fœlicitas, & moderatio diuiduum contubernium habet. Max. lib. 8.
Consuecunt dii immortales, quo grauius homines ex commutatione rerum doleant, quos proscelere eorum vlisci volunt, ut secundiores interdum res, & diuturniorem impunitatem concedunt. Caesar li. 1.
Res secunda insolentiam pariunt. Sallust. in bell. Iugurt.
Tantò breuius omnia, quantò fœlicius tempus. Plin. Iun. lib. 8.
Ex aduersis secunda, ex secundis aduersa nascuntur. idem in Paneg.
Vtile est ad usum secundorum per aduersa venisse. idem.
Fœlicitatis est, quantum velis, posse: magnitudinis, posse quântum velis. ibid.
Vera fœlicitas est, fœlicitate dignum videri. ibid.
Habet hoc primum magna fortuna, quod nihil rectum, nihil occultum patitur. ibid.
Fortunati semper pares quarunt. idem lib. 5.
Fœlicitas præsis manibus tenenda est. lubrica enim est, nec inuita teneri potest. idem li. 7.
Qui fœlicitati suæ imponit frænum, melius illam regit. ibidem.
Inter obsequia fortune non satis cauta mortalitas est. Cur.

FOELICITAS.

216

lib. 8.

Res secunda valent commutare naturam. idem lib. 10.
Fortuna cum blanditur, captatum aduenit. Publ. Mim.
Fortunâ citius reperiens, quàm retineas. idem.
Fortuna vitrea est, cum splendet, frangitur. idem.
Leuis est fortuna, citò reposit, qua dedit. idem.
Asperius nihil est humili, cum surgit in altum. Claud. lib. 1.
Hæc infœlicitas infœlicitate est, quod nunquam tota perueniat, vel nunquam perpetuo subsistat. in Hist. Sax.
Rarò bona fortuna, bonâque mens datur homini. idem. 3. Dec. lib. 10.
Res secunda negligentia creat. idem Dec. lib. 2.

EX SACRIS.

Fœlicitas non dea, sed Dei donum. non igitur colenda, sed Deo petenda. Augu. lib. 4. de Ciuit. Dei.
Fœlicitas terrena, semper est

suspecta. idem.

Cum quis positus in prosperitate diligitur, incertum est, vtrum prosperitas an persona diligatur. amissio autem fœlicitatis interrogat vim dilectionis: nec prosperitas quidem amicum indicat, nec aduersitas inimicum celat. Gregor. in mor.
Auræ citius, aut literis in aqua scriptis confidere poteris, quàm prosperitati humanæ. Na. Tan. 7.
Fœlicitas seculi euentus est contrarius. Anselm. sup. Euag.
Prospera temperantur aduersis. Chrysost.
Nulla res longa mortalium est, omnisque fœlicitas seculum dum tenetur, amittitur. cum enim tribulationis tempus aduenerit, omne, quod præteritum est, nihil adiuvat sustinentem. Hieron. sup. Esaiâ. lib. 7.
Difficile, imò impossibile est, ut præsentibus quis, & futuris fruatur bonis, ut hic ventrem, et illic impleat mentem: ut de deliciis ad delicias trā-

FOELICITAS.

seat, & in utroque seculo primus sit, ut in terra, & in caelo appareat gloriosus. Hieronymus in Epist.

Prosperitas, nouerca virtutis est. Chrysostomus 2. de nug. curial.

Bona temporalia sunt, non tantum non felicia, quia dubia, vel etiam insidiosa, quia dulcia. Lact.

Magna felicitatis pars est, nihil magnopere mirari. Eras. in Epist.

Censeo fortunam amplectendam vel ob id, quod pluribus prodesse queas, vel ob hoc, ne pessimo cuique sis contemptui. ibidem.

Nihil aduersum nisi quod nobis obstat ad eternam felicitatem properantibus: nihil prosperum, nisi quod Deo conducit. ibidem.

Nihil verè prosperum, nihil felix dici potest, quod non fortunari totius felicitatis auctor. ibidem.

Non admodum plausibilis felicitas est, quae plurimorum emittitur infelicitate. ibid.

In hoc potissimum sita est hominum felicitas, si quisque ad hoc applicetur, ad quod est ex natura compositus. ibidem.

Non omne, quod feliciter bene succedit: nec omne, quod bene feliciter. Gregor.

In prosperitate turbatur iustus. idem.

Magna virtutis est, cum felicitate luctari: magna felicitatis, a felicitate non vinci. August. de verb. Domini. cap. 13.

Prospera huius mundi prosperitatem habent veram, incunditatem falsam. idem Epistol. 36.

Præsentis vitæ prosperitas aliquando idcirco datur, ut ad meliorem vitam prouocet, aliquando ut in æternum plenus damnet. Gregor. in Past.

In omni aduersitate infelicitissimum infortunij genus est, fuisse felicem. Boët. lib. 2. de consolat.

Prosperitas animis periculiosior est, quam aduersitas corpori. August. sup. Psal. 41

Laus.

LAUS.

217

Laus.

EX GRÆCIS.

Reprehenditur collaudatio, in qua ut cuncta, & maxima præferantur, falsa præferantur. Plat. de amore.

Laus est, sermo elucidans magnitudinem virtutis. Arist. Rhet. 1.

Laudare præsentem, adulatoris est. idem Rhet. 2.

Laus, & gratiarum actio debetur danti, non accipienti. idem Eth. 4.

Nec ignis concipit funum, nec gloria gignit inuidiam, si repente utrunque celeriter emicuerit. idem apud Plut. de Polit.

Non est, qui viuus gloriari possit. Menand. apud eund. de Tranq. anim.

Sic lauda hominem, tanquam animal mutabile. apud Plutar. de cohib. ira.

Gravi sermoni non conuenit laus ridicula.

Nulla est auditio laude suauior. Xenoph. apud Plut.

Gloria simulac fama, ut persimilis, ita quoque haud difficilis conseruatio. modicis enim fomentis opus habet: si quis verò, & extingui eam, & frigere planè sinat, non sine magno negotio, ut iterum ardeat, effecerit. ibidem.

In nobis est bene, & malè audire. Philipp. apud Plutar. in in Apophth.

Qui à malis laudatur, timeat ne aliquid mali fecerit. An. apud Lact. lib. 1.

Boni cum laudantur, quodammodo odio laudantes habent, si præter modum id fecerint. Eurip. apud Stob.

Etiam laus nimia, onus est. Zen. apud eund.

EX LATINIS.

Neminem gloriari, nisi in suo oportet. Senec. Epist. 42.

Gloria, umbra virtutis est. idem Epist. 79.

Qui virtutem suam publicari vult, non virtuti laborat, sed gloria. idem Epist. 114.

E

Non debet dolere, qui potest gloriari. Quint. Declam. 6.

Lucrifacit mortis atrocitatem, quisquis laudatus occiditur. idem Declam. 11.

Vera gloria radices agit, atque etiam propagatur. ficta omnia tãquam flosculi celeriter decidunt, nec simulatũ quicquam potest esse diuturnum. Cicer. 2. Offic.

Ea est profecto incunda laus, quæ ab his proficitur, qui et ipsi in laude vixerunt. Cicero ad Marc.

Brevis vita data est, et memoria bene reddita vita sempiterna. idem Philipp. 2. 4.

Exiguum nobis vitæ periculũ natura circumscripsit, immensum gloria. idem pro Rab.

Honos alit artes, omnesque incēdimur ad studia gloria, iacentq; ea semper quæ apud quosque improbantur. idem in Tuscul.

Opifices etiam post mortem nobilitari volunt. Gloria formam, et similitudinem honestatis habet. Cicer. ad Cat.

Cum optimus quisque maxime posteritati seruiat, esse aliquid verisimile est; cuius post mortem sensum sic habiturus. idem in Tuscul.

Non vita hæc dicenda est, quæ spiritu, et corpore continetur. illa inquam illa est vita, quæ viget memoria seculorum omnium, quam posteritas alit, quam ipsa æternitas semper intuetur. idem pro Mar.

Laus, et charitas sunt vitæ sine metu degendæ firmissima præsidia. Cicer. 2. de finib.

Non est vlla res tanti, aut commodum vllum tam expetendum, ut viri boni et splendorem, et nomen amittas. idem 3. Offic.

Est hominis ingenui, et liberallyter educati, velle bene audire à parentibus, à propinquis, à bonis etiam viris, et future post mortem fama, etiam detractò sensu, consulendum est. idem 3. de Finib.

Sunt, qui nihil laudant, nisi quod se imitari confidant. idem 2. Tuscul.

Compendiaria ad gloriam via

est, si quis qualis haberi velit talis esset. Socrat. apud. Cicer. 2. Offic.

Paruum nihil tam est, quod gloria parere non possit. Plin. Senior. lib. 15.

Non est necessaria solida laudis cupidini anxia diuitiarum comparatio. Max. lib. 4.

Laudare se, vani: vituperare, stulti est. idem lib. 7.

Nulla tanta humilitas est, quæ dulcedine gloriæ non tangatur. idem lib. 8.

Gloria nec ab his etiam, qui contemptum eius introducere conantur, negligitur. ibid.

De suis homines laudibus insolenter quidem, et libenter prædicant. Cæsar de bell. ciuili. lib. 2.

Nemo tam efferis moribus est, quin faciat, aut dicat nonnũquam aliquid, quod laudari queat. Gell. lib. 2.

Magna laus non abest ab admiratione, admiratio autem, quæ maxima est, non parit verba, sed silentium. idem libro. 4.

Gloria maiorum, posteris lumẽ

Sallust. in bell. Iug. Gloriæ itinera duo: scilicet pacis, et belli. idem in coniurat. Catil.

Gloria industria alitur. idem de cep. Ord.

Gloriam inuidiam vincere, difficillimum. idem in coniur. Catil.

Sequi gloria, non appeti debet. Plin. Iunior lib. 1. Epist.

Postquam desinimus facere laudanda, laudari quoque inceptum putamus. idem lib. 3.

Omnes qui gloria, et fama ductuntur, mirum in modum assentit, et laus, à minoribus etiam profecta delectat. Plin. libr. 4.

Nescio, quo pacto homines magis iuuat gloria lata, quam magna. ibid.

Laudare, est acerrimus stimulus mouendi. idem lib. 5.

Multò deformius amittere, quam non assequi laudem. Plin. Iun. lib. 8.

Nihil non parum gratè sine comparatione laudatur. idem in Paneg.

Laudabilia multa etiam male

faciunt: laudare autem, nisi optimus non potest. *ibidem.*

Magnum est differre honorem, gloriam, maius. *ibid.*

Omnibus patet honoris, & gloria campus. *ibidem.*

Nec videri potest optimus, nisi qui est omnibus optimis in sua laude præstantior. *ibid.*

Eximia gloria aliquando fortuna est, non virtutis beneficium. *Curtius lib. 8.*

Clarius laus est, quo maior est, quem viceris. *ibidem.*

Cito gloria obsolescit in sordidis hostibus. *idem lib. 9.*

In omni genere sciëntia & summis admiratio, veneratioque est, & inferioribus merita laus contingit. *Colum. lib. 1.*

Excitat auditor studium, laudatæque virtus.

Crescit, & immensum gloria calcar habet. *Ovidius 3. de Pont.*

Satis laudat, qui tacet. *in Histor. Sax.*

Gratia, & honor interdum in cupientibus opportuniora. *Livius lib. 1. Deca.*

Principibus placuisse viris, non

ultima laus est. *Horat. lib. 1. Epistol.*

Dignum laude virum musa vetat mori. *idem lib. 4. carm.*

Cuius prædicatio omnibus nondum grata est, hunc memoria potius, quam vocis testimonio comprobemus. *Cic. 2. Philipp.*

EX SACRIS.

Bonum laudare, non laudato, sed laudantibus prodest. *August. sup. Ioan. nem.*

Laus mundi parum prodest, si conscientia criminis mordet. *idem.*

Laus, & gloria non in vulgo, sed in re ipsa suavis est. *idem.*

Gloriam concupiscens, non cogitat de labore. *Chrysost.*

Non est gloria, quæ affectatur. *Erasm. in Epist.*

Malo gloriam mihi serius conringere, sed solidam: quam maturius, verum pœnitendam. *idem.*

Si gloriari cupis, gloriam despicere, & omnibus eris gloriosior.

Chrysost. Homil. 92. Cum bene vivitur, valde timendum est, ne mens despectis cæteris de gloria singularitate eleuetur. *Greg. 6. mor.*

Nō recti plane, sed peruersi animi est, querere gloriam, & non exercere virtutē, & vel le coronari, qui non legitime certavit. *Bern. in Sermo.*

Virtus mater est gloria. sola enim est, cui gloria iusta debetur, & secunda impeditur. *ibi.*

Si verè laudabilis esse cupis, laudes hominum non requiras: quia quāvis alicui sit facile laudem non curare, dum negat: est tamen difficile, non delectari, cum offertur. *Hier. ad Cæl.*

Velle addere laudem in verè laudato, decipere est. *Amb.*

Laudes humane simul apparerēt, & evanescent. *Chrysost.*

Valde perfectorum est, sic ostentare opere, auctoris gloriam querere, ut illata laude nesciat priuata exultatione gaudere. *Greg. 22. mor.*

Nescit laudem fugere, dū superpetit, qui ad hanc didicit an-

helare, dum deesset. *Idem in Past.*

Natura sæpe ad laudem vel ignavos impellit. *Lact. lib. 3.*

Laus est, non facere, quod facere non possis. *idem.*

Aquo animo patitur laudem sibi detrahi, qui sibi nihil laudis arrogat. *Erasm. in Epist.*

Iustus ex laude sua polluitur. *Gregor.*

Remotis obstaculis vana opinionis scelera nuda presentur, nuda inspiciantur, fallacia tegmina & vana laudis, & gloria auferantur, & apparebunt miseria peccatorum. *August. lib. 3. de Ciuit. Dei.*

Securitas laudis in laude Dei est, ubi laudator securus est, ubi non timet, ne de laudato erubescat. *idem sup. Psalm.*

Quid est, quod dicis? ego dives, ille pauper. sarcinam tuam commemoras, pondus tuum laudas. taceas laudes tuas, qui miserationes tuas non commemoras. *idem de doctrin. Christ.*

Non valde gaudere debemus, quando laudamur, nec contri-

L A U S.

stari, quando vituperamur: quia nec depravare iniuria, nec coronare potest laus. idem in Epist.
Laus dum vitatur, appetitur. Hieronym. in Epist.
Vilium satis hominum est, & suam laudem querentium, alios viles facere, quia alterius vituperatione se laudari putant: & qui suo merito placere non possunt, placere volunt in comparatione malorum. ibidem.
Laudari interdum iusti appetunt, interdum refugunt. Gregor. sup. 1. Reg.
Laus hominum, periculosissima tentatio. August. lib. 10. confess.
Laus hominum crudeliter aliquando contemnitur. idem in lib. de bon. vid.
Laus humana non appeti, sed subsequi debet recte operantem. idem libro 2. de sermo. Dom. in mont.
Qui laudes humanas appetit, testem suum querit in terra. Greg. lib. 13. mor.
Si laudibus erigimur, vitupe-

rationibus humiliamur. idem in regist.
Laudes querere, ut maiora operetur, fallitur. idem in 1. Reg.
Laudibus divinis imputandum est, quicquid agere pensamus. ibidem.
Cum pro bono opere laus transitoria queritur, aeterna retributione res digna vili pretio vendatur. Grego. in Past.
Laus bonorum operum comes. Augustinus lib. 10. confessio. cap. 37.
Gloria cupiditas pia fidei inimica. idem lib. 5. de Civitate Dei. cap. 14.
Gloria cupiditas nonnunquam bona est. idem lib. 5. de Civitate Dei. cap. 13.
Gloriari de malitia, peccatum maximum. idem lib. 3. contra Episto. Petil.
Laudator errans, ingens malus est. idem lib. 7. de Trinit.
Mali Deum laudare non possunt. in Psalm. 47.
Laudibus nostris non crescit Deus, sed nos. idem sup. Psalm. 134.

C A S T I T A S.

220

Qui deum laudat lingua, non semper potest, qui moribus semper potest. idem tract. 8. sup. Epist. Ioan.
Hominum laus etiam improbe actis periculose queritur. idem sup. Psalm. 79.
Laude tentamur à diabolo. idem lib. 3. contra Petil.
Laus est in bonitate causa, non in pena acerbitate. idem sup. Psalm. 38.
Falsa laus, adulatio est. idem sup. Psalm. 140.
Laus à conscientia, non à vulgo aestimanda est. idem tract. 6. sup. epist. beat. Ioan.
Laudamus saepe, ut mordeamus. Chrys. sup. Epist. ad Corinth.

Castitas.

EX GRÆCIS.

Ad pudicitiam nonnunquam conducit à propriis viciis abstinere, ne quando commovearis in alienas. Plut. de curiosis.
Probæ mulieris nomen, itidem ac

corpus domesticis parietibus contineri oportet. Thucyd. apud Plut. de clar. mul.
Honestatis simul frons, ac radix est, legitimam consequi disciplinam.
Ornamentum est, quod ornat, ut inquit. Crates. ornat autem quod honestiorem mulierem facit: talem vero præstat non aurum, non smaragdus, non coccus, sed quaecunque gravitatis moderationis, & pudoris speciem adhibent. Eurip. in Androm.
Pudica mulieris non concubitus modo, verum nec oratio publica esse debet. nec minus sermo, quam nudatio corporis est formidanda, & ab externis cavere debet: propterea quod affectus, & mores, ac dispositio animi in sermone plane conspiciuntur. ibidem.

EX LATINIS.

Non carere libidine, sed vincere libidinem, virtus est. Eras. in Epist.
Hæ fere femina incoluntur pueri.

C A S T I T A S E T P U D I C I T I A.

dicitia sunt, quae modesta forma sunt. Ennius apud Gell. lib. 4.

Castitatis indicium, frugalitas est. Plin. l. 1. lib. 4.

-Nulla reparabilis arte

Lapsa pudicitia est, deperit illa semel. Ouid. Epist. 3.

Lis est cum forma magna pudicitia. idem epist. 15.

EX SACRIS.

Fama pudicitiae in feminis tenera res est. Hic. ad Sal.

Bona pudicitia coniugalis, sed melior continentia virginialis, vel vidualis. August. de Sanct. vid.

Honestati salus etiam postponenda est. Amb. 2. Off.

Honestas a natura perenda, idem 1. Off.

Pudicitia nescia est captiuitatis. Amb. de Virg. lib. 3.

Pudicitiae comes, verecundia est. idem 1. Off.

Castitas conspectu impudico perditur. Aug. epist. 109.

Pudicitia vi nec in carne, nec

in animo violari potest. idem Epist. 122.

Pudicitia in diuite commedabilior. idem in Quaest. ex utroque testa.

Pudicitia, virtus animae est, et comitem habet fortitudinem. idem libr. 1. de Civitate Dei cap. 18.

Pudicitia violata non obest, nisi animus consensit. ibidem cap. 6.

Pudicitia coniugalis, Dei donum. idem libr. 1. de Nupt. cap. 3.

Pudicus dicendus non est, qui propter Deum pudicus non est. ibid.

Qui de castimonia carnis superbiunt, in immunditia carnis cadere permittuntur. Gregor. lib. 11. Mor.

Nec castitas sine humilitate, nec humilitas sine castitate valet. idem 21. Mor.

Castitas non est magna sine bono opere, nec e contra. idem in Euang. Hom. 17.

Nihil aequè se prodat, quam castitatis dispendium. Amb.

Pudicitia res est animae, virginitas corporis: denique illa in-

CONCUP. LVXVR. ET ADULT. 221

tegra in animo permanente, potest ista de corpore violenter auferri: et cum ista integra manet corpori, potest illa in animo lasciuia voluptate corrumpi. Aug. contra Iul. lib. 4.

Nec casta est, quae metu cogitur: nec honesta, quae mercede conducitur.

Sex sunt, quae incorrupta conseruant castitatem: scilicet sobrietas, operatio, asperitas cultus, inhibito sensuum, raritas sermonis cum honestate, euitatio opportunitatis, et personae, et loci, et temporis. Cass. sup. Mat.

Minoris laboris est, incognitam carnis cauere voluptatem, quam reijcere iam cognitam. Ber. sup. Esd. lib. 4.

Probata castitatis dicitur, qui non manifestè apparet incontinenens. apud Iurist.

Castra praesumitur mulier, quae in praeterito fuit casta. ibid.

Continentia suaderi potest, imperari non potest. ibid.

Castitas etiam loci abolet infamiam, non locus infamat castitatem. Amb. 1. de Virg.

Concupiscentia, luxuria, & adulterium.

EX GRÆCIS.

Animalia multum coeunt, cito senescunt. Arist. de Long. vit.

Incipientibus venerem vox transit in sonum virilem: abstinentibus vero e contrario. idem de Ani. 7.

Amatores aggrediuntur audacter terribilia causa concupiscentiae. idem Eth. 3.

Ira, et concupiscentiae venereorum transmutant corpus, et quibusdam insanias faciunt. idem Eth. 7.

Plurimum Veneris habet non nox, ut Menander inquit, sed fortuna. Plut. de Fort.

Veneris finis, luxuria est. Plut. de Tuend. bon. valet.

Vino sublato, non est Venus. Eurip. in Rheso.

Iniuriari feminae est, coire cum extranea muliere. Arist. oconom. lib.

Adulterium, curiositas est alienae voluptatis. Plut. de

CONCUP. LVXVR. ET ADULT.

Curios.

Veluti lupus animal est cani simile: ita & adulter, & adulator, & parasitus amico similis est: amicum igitur adverte, ne canis custodiu vice, perniciosum lupum nesciens, admittas. apud Stob.

Mulier eo die, quo prostituit corpus, & pudicitia modum deseruerit, statim animam immutat, ita ut familiares pro inimicis habeat: alienos autem sibi fidos reputet, ac de honestis & turpibus contrariam opinionem induat. Lysias. ibi. Nunquam nunquam (ne dicam semel tantum) mentem habentes permittere oportet, quibus uxor est, ut domum ad ipsam ingrediantur alie mulieres. docent enim res malas: alia questus gratia matrimonium corrumpit, alia cum peccauerit, multas morbi sui vult habere socias, multae autem exstultitia: hinc est, quod domus virorum male habeant: aduersus haec igitur bene munita seris, & pessulis ostiorum ades. Eurip. in And.

EX LATINIS.

Luxurioso frugalitas, parua est pigro, supplicij loco labor est. Senec. Epist. 72. Vacat pudicitia, libido occupatissima est. idem de Irac. libro 3.

Non nutritur feruor concupiscendi, ubi frui licet. Quint. Decla. 13.

Felix, qui non nisi facultates in lupanari offudit. idem Declam. 15.

Libidinosus, & intemperans adolescentia effatum corpus tradit senectuti. Cato maior.

Facilior est transitus de virtute ad luxuriam, quam a luxuria ad virtutem. Max. lib. 2.

Blandum malum est luxuria, & quam accusare facilius est aliquanto, quam vitare. idem lib. 9.

Nec luxuria crudelitas, nec cru delitati luxuria obstat. Curt. lib. 9.

Luxuries praedulce malum, quae dedita semper

Corporis arbitriis hebetat caligine mentes. Claudianus.

CONCUPIS. LVXVR. ET ADULT. 222

Luxuria, & otio militaris disciplina tollitur. Liu. 4. Dec. lib. 10.

Adulterio quidam nobilitati sunt. Plinius Senior. lib. 24. cap. 5.

EX SACRIS.

Adulterium, natura iniuria est. Ambros. lib. 5. Hexam.

Adulter non prolem, sed voluntatem quaerit. Ansel. super epist. ad Corint.

Adulterium nihil aliud est, quam matrimonium illicitum. Tert.

Adulterium virum facit mulier, ab eo discedens. Aug.

Vxoris celans crimen, patronus est turpitudinis. Chrysost.

Adulter dicitur, qui nuptias violat. apud Iurisc.

Adulterium etiam feris, ac barbaris detestabile. Ambr. lib. 1. de Abraham.

Qui adulterium perpetrari desiderat, tenebras amat. Greg. lib. 5. Mor.

Adulter est in suam uxorem

amator ardentior. Hieron. de Vest. sacerdot.

Adulterium etiam voluntate committitur. Aug. lib. 1. de Liber. arbit. cap. 3.

Adulteria proles cupiditate non excusantur. idem contra Iul. ca. 7.

Luxuria, ignis Dei dicitur. Greg. 3. Mor.

Luxuria in corde frangenda est. idem 20. Mor.

Luxuria ex superbia nascitur. idem 26. Mor.

Alia est luxuria carnis, alia est luxuria cordis. idem 28. Mor.

De ventris ingluvie luxuria nascitur. idem 31. Mor.

Libidinem suam nemo factis patrum defendit. Aug. lib. 22. contra Faust.

Luxuriam fugere non prodest, si auaritiam sectaris. idem in Euang. Hom. 34.

Luxuria plusquam cetera vitia diffamat. Greg. sup. 1. Re.

Luxuria etatem omnem sedat, senectutem extinguit. Pius secundus. apud Plat.

Coitus animum deiecit. Aug.

CONCUPIS. LXXV. ET ADULT.

Lib. 1. soliloq.
Cor habet in ventre gulosus: la-
sciurus in libidine: cupidus in
lucro. August.
Sanius criminum stimulus est
libido, quæ nunquā quietum
effectum manere patitur, no-
cte feruet, die anhelat. Am-
brosius in lib. de Abel, et Cain.
Luxuriose viuentes senes fieri
non expedit. Chrysost.
Quemadmodum si videris ho-
minem amicitias medicorū
assidue colentem, ex hoc faci-
le intelliges, quod infirmus
est: sic et cum videas, siue vi-
rum, siue mulierem, de di-
mittendis vxoribus, aut vi-
ris legē interrogantes, cogno-
sce, quia vir ille lasciuus est,
& mulier illa meretrix est.
idem sup. Matt. 19.
Non est morbus libidine com-
moueri, sed esse libidinosum.
Lact.
Nihil sic ad edomandum car-
naliū desideriorū appeti-
tum valet, quā ut quisque
hoc, quod vnum diligit, qua-
le sit mortuum penset. Greg.
26. Mor.

Leti ex propinquo habent lu-
xuriam. Gregor. in Past. 3.
part.
Libido in paupere culpabilior.
August. in Quest. ex vitro-
que restam.
Libido confusionis est causa. idē
22. de Ciuit. Dei. cap. 17.
Concupiscentia nostra, tentatio-
nis causa. idem de Contr.
cap. 17.
Concupiscentia minui potest, cō-
sumi non potest in hac vita. i-
dem lib. 5. contra Iulian.
Meretrices de rebus humanis
aufert, & omnia libidinibus
turbabis. idem lib. 2. de Ord.
cap. 4.
Virorum peior est impudiciā
propter superbam iactantiam.
August. lib. 2. de Alter.
coniug.
Adulterium consummatum,
affectus cū curiositate. Chry-
sost. sup. Genes. Homil. 6.
Adulterij mater concupiscen-
tia. idem de Pœnit. Hom. 8.
Adulterium etiam impudi-
cius visus. ibid.
Adulterium, mala cecitas. i-
bidem.

DESID. AFFECT. ET. VOLUNT. 223

Adulter de omnibus suspica-
tur. idem sup. act. Apostol.
Hom. 25.
Adulter erubescit, si adulter
vocatur. idem sup. act. Apo-
stol. Hom. 26.
Concupiscentia violentissima
res est. idem aduersus vitup.
vit. monast. lib. 3.
Concupiscentia saginato cor-
pore effervescit. idem sup. E-
pist. ad Galat.
Fornicatio otiosis peculiare cri-
men. Chrysost. in cap. Math.
21. Homil. 40.
In fornicationem nō corpus du-
cit, sed incontinentia. ibid.
sup. Epist. prior. cap. 6. ad Co-
rinth. Hom. 17.
Fornicatio ex amicitia nasci-
tur. ibid. sup. Epist. Pauli ad
Thess. cap. 3. Hom. 4.
Libido nescit modum. Chrysost.
sup. Math. Homil. 35.
Luxuria homicidas facit. ibid.
in cap. Matt. 14. Hom. 49.
Luxuria ex temulentia venit.
ibidem Carn. concup. ne sect.
serm.
Meretrix amare nescit. ibid.
ad popul. Antioch. Ho-

mil. 14.
Meretrix est vita in deliciis
acta. Quod nemo leditur, nisi
a semetipso. Homil.

Desiderium, Affectus,
& Voluntas.

EX GRÆCIS.

Desiderium præcedēs com-
prehensionem rei, magis
dicitur dolor, quā voluptas.
Arist. Metaph. 11.
Rebrens cunctæ rei appeti-
tio comitem habet formidi-
nem illius amittendæ, quā
hebetem ipsa letitia facit.
Plut. de tranq. anim.
Cupiditas res est valde suavis.
Arist. de anim. 11.
Non magna res est, assequi quæ
quis desiderat, sed non deside-
rare ea, quibus nihil indiget.
Thucyd. apud Stob.
Signa voluntatis sunt, delecta-
tiones, & tristitia. Aristor.
Rethor. 2.
P̄ promptam ad res gerendas
voluntatem frangere, non est
honestum: ita cū illa nos re-

DESID. AFFECT. ET VOLUNT.

linquit, impetu violentie
non est opprimenda. Plut. V-
trum sibi sit ger. resp.

Non quantum valeat decretū,
sed scriptoris voluntas spe-
ctanda est. Demosth. Advers.
Arist.

Volentem sine difficultate vo-
camus. Eurip. in Helen.

Voluntas euentibus accommo-
danda. apud Stob.

Accidere solet, ut cum alicuius
probitatem, virtutesque
audiamus, ita nescio quo pacto
afficiamur, & hanc fecus
eum diligamus, ac sepe eū
vidissemus, ut eius consue-
tudine iamdiu vti fuisset.

ibidem.
Affectio iudicio tenebras ef-
fundit. Aesch. in Thim.

Affectus ex animo tollendi
non sunt, sed cum decore, &
moderatione conciliandi. a-
puđ Stob.

Facillimum est omnium seip-
sum quisque decipere. quod
enim quisque cupit, id etiam
animum inducit, & sibi per-
suadet. Demetr. apud Stob.
Affectus castigandi sunt. ibi-

dem.

Effertatos affectus nō parui ne-
gorij est componere. Plut. de
tranq. Anim.

EX LATINIS.

Cito rebellat affectus: quo-
cunque se verterit, pre-
tium aliquid suae occupatio-
nis inueniet. Senec. Epist. 68.
Imbecillis est omnis affectus,
non obtinebis, ut desinas: si in-
cipere permiseris, excluditur
facilius, quam expellitur. idē
Epist. 117.

Facile deficit affectus, qui de-
scendit. Quint. lib. 6.

In periculis maximè versatur
affectus. ibid.

Summa circa mouendos affe-
ctus haec est, ut moueamur ip-
si. ibidem.

Hic solus affectus maior est,
quam filios amare, filius mise-
reri. idem Declam. 5.

Nullum damnum nouit affe-
ctus. idem Declam. 6.

Quicquid rationem vincit, af-
fectus est. idem Declam. 10.

Appetitus omnes coercendi,

DESID. AFFECT. ET TORMENT. 224

sedandique sunt, excitandā-
que est animaduersio, & di-
ligentia, ut ne quid temere, ac
fortuito, inconsideratè, ac ne-
gligenter faciamus. Cicer. 2.
Offic.

Efficiendum est, ut appetitus
rationi obediant, eamque nec
praecurrant, nec propter pigri-
tiam, ac ignauiam deserant,
sintque tranquilli, atque om-
ni animi perturbatione ca-
reant: ex quo elucebit omnis
constantia, omnisque mode-
ratio. idem 1. Offic.

Sui cuique pulchrum est. ad-
huc neminem cognoui poetā,
qui sibi non optimus videre-
tur. sic res habet, me delectat
mea, te tua. idem. 5. Tuscul.
Ad omnes affectus impetu ra-
pinur. Curr. lib. 7.

Non ferè est, qui sui periculi in-
dex, non sibi se aequorem,
quam reo praebeat. Cicer. pro
Deiot.

Ut quisque audit, mouetur.
Quint. lib. 11.

Voluntatem spes facit. idē li. 3.
Disiides ambigus semper mēs
obuia votis,

Nec voluisse homini satis est
optata recusar.

Esse in honore placet, mox pae-
nitet. Auson. in Aeglog.

In magnis & voluisse sat est.
Propertius.

Multum ad rem pertinet, quo
proposito ad rē accedas. Sen.
Epist. 109.

Sacrificantium mens, non res
attenditur. Plin. Senior in
praef.

Plus voluisse peccare nocuit,
quam non peccasse, profuit.
Maxim. lib. 6.

Sic volo, sic iubeo, sit pro ratione
voluntas. Iuuenal. Sat. 6.

Semper in fide quid senseris,
non quod dixeris, cogitandum
est. Cicer. 2. Offic.

Nulli affectu satis fuit, quod
optanti nimum videbatur.
Sen. Epist. 119.

Rerum expetendarum tria sunt
genera. nam est quiddam,
quod sua vi nos allicit ad se
se non emolumento captas ali-
quo, sed detrahēs sua dignita-
te, quod genus, virtus, scientia,
veritas est. aliud autem non
propter suam vim et naturā,

DESID. AFFECT. ET VOLUNT.

sed propter fructum atque utilitatem petendam, quod pecunia est. tertium est ex omnibus partibus iunctum, quod ex sua vi & dignitate nos inducit, & prae se gerit quamdam utilitatem, quo magis expectatur, ut amicitia, bona existimatio. Cicero. 2. de inuent.
Cupiditas agendi aliquid, adolescit una cum aetate. idem 5. de finib.
Inutiliter aliquid concupiscere, & in eo perseveranter morari, exitio ea dulcedo vicina est. Max. lib. 7.
Nihil aequè gratum est adeptis, quàm concupiscentibus. Plin. Iun. lib. 2.

EXSECRIS.

Cuncta desideria dilatione crescunt: si autem dilatione deficiunt, desideria non sunt. Grego. Homil. 23.
Valentiores voces apud secretissimas aures Dei, non voces faciunt, sed desideria. idem in mor.

Ita fit, ut quod maxime quaeritur, fugiat maxime. Erasmi in Epist.

In qualitate desiderij potest mens honesta cognosci. Casiod. lib. 4. Epist. 25.

Desideriis religiosus facile est cōcedendum. Greg. Epist. 52.

Desiderium mutabile est. August. de Subt. Dialect.

Affectanti caelestia, terrena non sapiunt. Bernard. in Epist. 110.

Desiderium est, ipsa oratio. idē sup. Psal. 37.

Desiderium, vox etiam est valida. Bernard. sup. Cant. sermo. 74.

Voluntas ad malè agendum libera est, ad bene non ita. August. serm. de verb. Apost.

Voluntas non est, ubi est necessitas, Bernard. de lib. arbit.

Quicquid vis, & non potes factum Deū computat. August. sup. Psal. 57.

Mala voluntate miser quisque efficitur, sed miserior, cum desiderium mala voluntatis impletur. idem 13. de Trinit.

Volun-

DESID. AFFECT. ET VOLUNT. 225

Voluntas Dei in omnibus operibus nostris attendenda est. Greg. 6. mor.

Quos plerumque voluntas prava pervertit, aduersitas corrigit. idem 33. mor.

Voluntatem propriam aliene subijcere, maioris est meriti. idem sup. 1. Reg.

Si propterea non facis furtum, quia times, ne videaris, intus in corde fecisti: furti reus teneris, etsi nihil tulisti. August. de lib. arbit.

Absit, ut id, quod propter bonum, & licitum facimus, si ex hoc quicquam mali acciderit, prater nostram voluntatem nobis imputetur. idem in Epist.

Bonum prorsus condemnat intentio prava, & non penitus excusat recta. Ber. de praecep. & discip.

Velle, fabricatio Dei est. Natan.

Quantum ad peccati rationem pertinet, nocuit qui nocere disposuit. Hier.

Omnia reliquit qui voluntatem habendi deseruit. idem.

In omni, quod dicitur, semper debemus tacite recurrere ad mentem, & interiore testē & iudicem requirere. Greg. Voluntas humana nō est libera, quādiu cupiditatibus subditur. August. Epist. 144.

Voluntas non libertate gratia, sed gratia libertatem consequitur. idem de concept. & grat.

Ex voluntatum qualitate, non temporum spatiis facta metiuntur. August. Epist. 49.

Sic sit opus in publico, quatenus intentio maneat in occulto: ut & de bono opere proximo praebeamus exemplum, & tamen per intentionē, qua soli Deo placere quaerimus, semper optemus secretum. idem.

Voluntati nec leges imperant nec principes dominantur, libera est, & maxime si spiritus ducitur: quia ubi spiritus, ibi libertas. Bern. in Epist.

Nihil interest, quo animo facias quod fecisse vitiosum est. Lact. lib. 5.

Est aliqua pietatis pars, velle primum fieri. Erasmi in Epist.

DESID. AFFECT. ET VOLUNT.

Non sunt omnia bona, quæ bona intentione fiunt. Aug.

Verba iustorum & iniustorum similia sunt: differunt autem intentione. Greg.

Humane aures talia verba non sra iudicant, qualia foris sonant: diuina verò iudicia, talia foris audiuntur, qualia ex intimis proferuntur. idem 28. mor.

Voluntas testatoris est lex. apud Iuricons.

Cum vult, non potest, quia quādo potuit, noluit, & ideo per malum velle, perdidit bonum posse. August. de verb. Apost.

Intentio peruersa si fuerit, prauū est omne, quod sequitur, licet rectum videatur. Greg. lib. 1. Dialog.

Bene velle, Dei donū est. Aug. lib. 1. contra Epist. Pelag.

Et velle, & facere facit in nobis Deus. idem de liber. arbitr.

In voluntate meritum est. idem lib. 1. contra Pelag.

Voluntas Dei, est ipse Deus. idem lib. 11. confess. cap. 20.

Voluntas Dei, causa est omnium.

idem lib. 1. de Genes.

Voluntas Dei, est lex eius. idem in Psalm. 36.

Bona voluntati virtutes omnes adherent. idem lib. 1. de liber. arbitr.

Voluntas mali, non est permit-tenda suæ libertati. idem Epist. 204.

Voluntas mala, primum anime vitium. in sent.

Voluntatem malorum in bonū Deus non conuertit, quia non vult. idem 11. de Genes.

Voluntas bona, etiam misericordia est. idem sup. Psalm. 125.

Nihil tam in nostra potestate, quā ipsa voluntas. idem libro 3. de liber. arbitr.

Voluntas est, qua peccatur, & qua bene viuunt. idem lib. 1. retract.

Quod ardentem volumus, moderate dissimulare non possumus. Hier. ad Heliod.

Voluntas non cogitur, & propterea sola meretur, vel demeretur. Ber. sup. Cāt. ser. 59.

Voluntas nostra, grāde malum est, qua fit, ut bona nostra, bona nobis non sint. idem sup.

DESID. AFFECT. ET. VOLUNT. 226

Cant. serm. 172.

Intentio bona, & recta requirit duo: rem, & causam, id est, quod intendas, & propter quid. idem sup. Cant. serm. 33. Intentio pugnantis, est causa, aut periculi, aut victoriæ. idem serm.

Voluntas nostra voluntati diuinae subijci debet. Bern. de subiect. nostr. volunt.

Affectio sine ratione, motus est bestialis. August. lib. 1. de amic. cap. 9.

Affectus animi qui nō habet, recte non viuunt. idem lib. 14. de Ciuit. Dei. cap. 9.

Iudicare dignè de subditis nequeunt, qui in subditorum causis non merita, sed odium, vel gratiam consequuntur. Greg.

Omnis humanus affectus ponendus est ei, qui studeat veram pietatem animis hominum inferere. Erasmi. in Epist.

Affectus tuus pretium imponit operi tuo. Amb. 1. de Off. Expressio, affectus est iteratio. Bern.

Affectibus non est dandum tempus.

Multa nō facere cogit affectus, dum propinquitatem prospicimus corporum, & corporis, & animæ offendimus creatorem. Hier. ad Fabiol.

Quemadmodum sit, ut incertis de causis alia forma alios rapiat: ita videtur, & ingeniorum esse quædam cognatio tacita, quæ facit, ut certis ingenis impese delectemur, ceteris non item. Erasmi. in Epist.

Quicumque consanguinitate, aut amicitia, vel econuerso hostili odio, & inimicitis in iudicando ducitur, peruertit iudicium Dei Christi, qui est iustitia. Hier. in Orig. sup. Amos.

Personam hominis accipere, est hominem, non quia homo, sed propter aliquid, quod circa ipsum est, honorare. Gre. in Ho. Affectuum omnium capita sunt, delectatio, & dolor. Amb. lib. 2. de Iacob.

Affectus promerendi celestia tantū sit capax, quantum fuerit spectando longanimis.

DESID. AFFECT. ET VOLUNT.

Grego. 20. mor.
Appetitus lege natura sub-
iectus est rationi. Amb. lib. 1.
offic.

Affectio alia est, quam caro gi-
gnit: alia, quam ratio regit:
alia, quam condit sapientia.
Bern. serm. 2. sup. Cant.

Affectiones ordinatae, virtutes
sunt: inordinatae, vitia. idem
in paru. serm.

Affectionum anima mutabi-
litas diuina mutat nomina.
idem de diuers. affect.

Affectus liber est. idem Epist.
183.

Affectus suas voces habet. idem
serm. 69. sup. Cant.

Absit domine, ut in taberna-
culo tuo pro pauperibus acci-
pantur personae diuitum, aut
ignobilibus nobiles; quando
potius infirma mundi elegi-
sti, ut confunderes fortia. Au-
gust. serm.

Affectus anima, quasi ani-
malia sunt cum corpore. Au-
gust. lib. 2. de Genes.

Appetitus reprimendus, quem
omnino restringere non pos-
sumus. Bern. de tripl. gener.

cogn. nost.

Appetitus vanitatis, est contem-
ptus veritatis, & contem-
ptus veritatis, causa est no-
stra cecitatis. idem sup. Cant.
serm. 22.

Affectio obtenebrat iudicium,
Chrysost. sup. act. Apo. Ho-
mil. 28.

Affectionibus singulis phar-
maca quarendae. idem sup. Gen.
Hom. 32.

Voluntatem Dei scrutari, tu-
tum, & pium est: maiesta-
tem vero, temerarium, &
formidandum. Bern. sup. Cant.
serm. 63.

Voluntas propria cesset, & in-
fernus non erit. idem de re-
surrect. Domini. serm. 3.

Voluntas hominis libera cum
adiutorio Dei. idem sup. Matt.
Homil. 13.

Voluntas sacrificium exhibea-
tur Deo. idem sup. Epist. ad
Corinth. Homil. 41.

Inter verba laudantium, vel
vituperantium ad mentem
semper recurrendum. Greg.
in regist.

NECESSITAS.

227

Necessitas.

EX GRÆCIS.

Necessitas facit industriā
parandi victus. Plat.
de Rhe.

Quæ necessaria sunt, turpe est
nescire. idem de legib.

Necessariū non contingit aliter
se habere. Arist. Metaph. 4.

Neceffe est, alteram partem cō-
tradictionis esse veram. ibid.

Fortissima rerum omnium, ne-
cessitas est. cuncta enim su-
perat. Thal. apud Diog. lib. 1.

Omne, quod ex necessitate fit,
seruitus est, testibus Philoso-
phis. Eurip. in Orest.

Nulla res necessaria, turpis est
hominibus. apud Stob.

EX LATINIS.

Efugere non poteris neces-
sitates, vincere poteris.
Senec. Epist. 37.

Da operam, ut quicquid neces-
se futurum est, nunquam in-
uitus facias. idem Epist. 62.

Repugnanti, non volenti neces-

sitas est: in volente neces-
sitas non est. ibidem.

Necessitas fastidium excutit,
recipiunt superuacua delectū.
idem Epist. 120.

Necessitas cogit, quod non ha-
beas, aliunde sumere. Cicer.
de Orat.

Humana imbecillitatis effica-
cissimum duramentum est,
necessitas. Max. lib. 2.

Necessitatis morbus grauissi-
mus. Cicer. contra Catil.

Necessitas, pars rationis est.
Plin. Iunior. lib. 6.

Efficacior in aduersis neces-
sitas. Curt.

EX SACRIS.

Felix necessitas, quæ in
meliora compellit. Aug.
ad Arm. & Paul.

Necessitatis tempore omnia
sunt communia. apud Iurif-
cons.

Necessitas dicitur, quæ in pote-
state nostra non est. August.
lib. 1. de Ciuit. Dei.

Necessitas mater est omnium
humanarum operationum.

F ij

COGITATIO, ET CONSIDERATIO.

Cogitatio, & consideratio.

EX GRÆCIS.

Considerata meditatio orationem, & congrua mensura vagari non sinit. Plutarchus de educ. lib.

Antequam domo quis exeat, recogitet quid acturus sit: cum redierit, quid egerit. apud Diogenem lib. 1.

Eadem est meditatio bene viuendi, & bene moriendi. Epistola apud Diogenem lib. 10.

Consideratio est cogitationis contentio. Plato in defin.

Apud mortales altera semper cogitationes sapientiores sunt. Euripides in Hippolyto.

Et quæ longe absunt, & quæ prope sunt, considerari debent. ibid.

Quod expediat, latet, atque obscurum est: sed sapientis viri cogitatione cernitur, hominis eloquentis oratione declaratur. Demosthenes 1. Olynth.

Quorundam subita cogitationes meditationis aliorum consi-

deratio. lib. 1.

Cogitatio, orationis est sensus. Chrysippus apud Stobaeum.

Nescimus aestimare res, de quibus non cum fama, sed cum rerum natura deliberandum est. Seneca Epistola 83.

EX LATINIS.

Aliquid quotidie aduersus paupertatem, aliquid aduersus mortem auxilij comparo, nec minus aduersus ceteras pestes: & cum multa percurreris, unum excerpere, quod illa die cocoqueas. Seneca Epistola 2.

Quid pulchrius consuetudine exaudiendi totum diem? idem de ira lib. 3.

Nulla res magis prodest, quam cogitatio mortalitatis. ibid.

Minus afficit sensus fatigatio, quam cogitatio. Quintilianus lib. 1.

Cogitatio paucis admodum hominibus magnas etiam causas complectitur. hac quoties intermissus est somnus, ipsis noctis tenebris adiuuatur: hac inter medios rerum actus aliquid

COGITATIO, ET CONSIDERATIO. 228

inuenit vacui, nec otium patitur. Quintilianus lib. 10.

Ad rem gerendam qui accedit, caueat, ne id modo consideret, quam illa res honesta sit, sed etiam ut habeat efficiendi facultatem: in quo considerandum est illi, ne aut temere desperet propter ignauiam, aut nimis confidat propter cupiditatem. in omnibus autem negotiis, prius quam aggrediare, adhibenda est preparatio diligens. Cicero 1. Officiorum. Docto homini, atque erudito cogitare, est viuere. idem 4. Acad.

Quoniam multum prodest animi prouiso, & preparatio ad minuendum dolorem, sint semper homini omnia humana premeditata. idem 3. Tusculanae.

In omnibus quid tempora petant, aut personis dignum sit, semper considerandum est. Idem 2. de inuent.

Primus metus adimit consilium: recogitatio vero reddit confidentiam. Terentius in Eunuchis. Summa stultitia professio est,

cogitatis sceleribus non ire obuiam, sed manere, operiri: que fuerint, tunc denique ubi facta sunt, infecta fieri non possunt, puniantur. Gellius libro 7.

Simul cogitant defensionem, iniuriam molientes. Sallustius in bell. Iugurthino.

Homines aut mortalitatem suam, aut immortalitatem cogitare debent. Plinius 1. Iuniorum lib. 9.

Nemo aliud potest cogitare, quam quod diligit. Columella lib. 11.

Versamur in variis cogitationibus, ubi prima quaque damnamus. Curtius lib. 6.

EX SACRIS.

Quicquid pudet dicere, pudeat & cogitare: asuescat animus sollicita semper, ac perugili custodia discernere cogitationes suas: & ad primum animi motum vel probare, vel reprobare quod cogitat, vel bonas cogitationes alar, vel malas statim

COGITATIO, ET CONSIDERATIO.

extinguat. Hier. ad Metr.

Cogitationes turpes vitare non potest qui honestas non habet.

Greg. sup. 1. Reg.

Ante oculos Dei vacua non transuolant cogitationes nostra, & nulla momenta temporis per animum transuolant sine statu retributionis. Greg. 20. mor.

Quocunque tempore non cogitaueris Deum, puta te tempus illud perdidisse. Castod. sup. Psal.

Quemadmodum ortus cogitationum non pendet à nobis: ita reprobatio, vel electio consistit in nobis. idem.

Considerata infirmitas propria, mala nobis excusat aliena. Grego. 5. mor.

Spiritualis homo omne opus suum aeterna quadam consideratione praeuenit, prius quidem an liceat, deinde an deceat, postremo an expediat. Ber. de consi.

Consideratio tui in tria quadam diuidatur: si consideres, quid, quis, qualis sis: quid in natura, quis in persona, qualis in

vita. ibidem.

Omnis grauis angustia, si me inspicio, non tolero: si non inspicio, nescio me ipsum: si me considero, terret me facies mea: si me non considero, fallit me dānatio mea. Ansel. in suis medit.

Erustra cordis oculum erigit ad videndum Deum, qui nondum idoneus est ad videndum seipsum. prius enim est, ut cognoscas inuisibilia spiritus tui, quam possis esse idoneus ad cognoscenda inuisibilia Dei. etsi non potes cognoscere te, ne praesumas apprehendere ea, quae sunt supra te. Praecipuum speculum ad videndum Deum, est animus rationalis intuens seipsum. Hugo 3. de Didasc. cap. 3.

Consideratio meliorum multum prodest ad humilitatem sanctorum. Greg. 31. mor.

Cuiuslibet officio, & statui contemplatio tribuitur. idē sup. Ezech.

Cogitationes nostrae non sunt in potestate nostra. Aug. lib. 4. contra epist. Petil.

TEMERITAS.

229

Cogita, unde venis, & erubescere: ubi sis, & ingemisce: quod vadis, & contremisce. Bern. de Prim. medit.

Cogitare debemus Dei maiestatem cum timore, charitate cum amore. idem de aduent. Domin. Serm. 3.

Consideratio quærat quod sermo non expedit. Bern. de consider. lib. 5.

Consideret seipsum homo, ut pie condescendat proximo. idem sup. Cant. Serm. 45.

Cogitationes obscenae omni bestia ferociores. Chr. sup. Mat. Hom. 60.

Cogitationis peccatum contraria cogitatione dissoluitur. idem sup. Matt. Hom. 12.

Verbi visitationem putantes nostram esse cogitationem, periculose erramus. Bern. super Cant. Serm. 33.

Temeritas.

Res fallax, temeritas. De metr. Phaler. Temeritas, impetus est sine ratione. apud. Stob.

Temeritas omnis animorum calamitate corporum frangitur. Quint. Decla. 1.

Temeritas cum sapientia non commiscetur. Cicer. pro Murena.

Omnis actio vacare debet temeritate, & negligentia. Cic. 1. Off.

Nihil est temeritate turpius, nec quicquam tam indignum sapientis grauitate, & constantia, quam aut falsum sentire, aut quod non satis exploratum, & cognitum sine ulla dubitatione defendere. idē. 2. de Nat. deorum.

Temerarium est secundis non esse contentum. Plin. lun. li. 4.

Temeritas felix nunquam inuenit modum. Curt. lib. 8.

Unum est temeritatis solatium, perpetua felicitas. idē. lib. 9.

Audacia, & temeritati potius seruo, quam nunquam obuiandum est. Linius 1. Deca. lib. 4.

Nimum praeceptum est, qui transire contendit, ubi conspexerit alium cecidisse. Augu. in

COGNITIO, ET NOMEN.

Serm. de Ascens.
Qui se dicit scire quod nescit, te-
merarius: qui se negat scire
quod scit, ingratus est. idem.
Compescat se humana temeri-
tas, & id, quod non est, non
querat, ne quod est, non in-
ueniat. idem contra Manich.
lib. 1.

Imperitiam comitatur temeri-
tas. Na Zan.

Fortitudo si nulla necessitate co-
gente, aut non pro causa ho-
nesta certum periculum sub-
ierit, in temeritatem conuer-
titur. Laet.

Non sibi quisque proponat, &
dicat, Habere volo, quod vin-
cam. Aug.

Periculis se offerre, temeritas
est. Amb. 1. Offic.

Cognitio, & Nomen.

EX GRÆCIS

Philosophia est, qua quis se,
& alios, bonine, an mali
sint, cognoscit. Plat. de Philo-
soph.

Noti maxime de se inuicem so-

liciti sunt.

Nosce te ipsum. Delph. script. a-
pud Plat. de Nat. nom.

Vnusquisque bene indicat, quod
cognoscit. Arist. Eth. 1.

Conuenit, ut sui quisque pulsus
peculiares rationes non igno-
ret (singulis enim diuersæ
sunt) nec sua temperatura sit
imperitus, quam calidum,
quam siccum habeat corpus,
nec quarum rerum usu vel
iuuari soleat, vel offendi. Pla-
de tuend. bona valet.

Omnibus quidem innata est cu-
piditas quedam & cognos-
cendi, & innotescendi. ibide.

Difficile est in voluptatibus se
bene noscere. Demet. Phalar.

Cognoscens age. Sodiad.

O Iupiter, de auro, quod sit ad-
ulterinum, iudicium homini-
bus prebuiisti manifestum: vi-
rorum autem quod conueniat
malum exploratum habere,
nullus character insitus est
corpori. Eurip. in Medea.

Pulchra nomina imponenda
sunt pueris. Plat. de Sap.

Denominatio fit ab affine, &
à digniore. Arist. Polit. 8.

COGNITIO, ET NOMEN

230

Multi, ut est verisimile, variis
regionibus nomina eadem
habent, & ciuitas cum ciui-
tate, & mulier cum mulie-
re. Eurip. in Helena.

Nomina cum re consentiunt.
Demosth. 1. Olynth.

Non oportet ex significatione
nominis de moribus iudicare.

EX LATINIS.

Discite omnia præter vir-
tute, mutare nomina.
Senec. Epist. 96.

Errori par est, paruis dare mo-
dum excedentia nomina, nisi
cum ex industria risus inde
captatur. Quint. lib. 8.

Initium est salutis, cognitio pec-
cati. Senec. Epist. 28.

Multo ad rem magis pertinet,
qualis tibi videaris, quam
aliis. idem Epist. 29.

Opus est ad letitiam sui experi-
mento. idem de Prosp.

Totum inspicere mentis tua adi-
tum, etiam si nihil mali fa-
cti, potes facere. idem de ira
lib. 3.

Noscat se quisque, & non tan-

tum ex communibus præce-
ptis, quam ex natura sua ca-
piat consilium formanda a-
ethonis. Quint. lib. 11.

Mimè sibi quisque notus est,
& difficillime de se quisque
iudicare, & sentire potest. Ci-
cer. 3. de Ret.

Cognitione turpium vehemen-
tium amatur honesta. Eras-
in Epist.

Caput est in omni negotio no-
sci, quid agendum sit. Colum.
lib. 1.

Pauci dignoscere possunt
Vera bona, atque illis mul-
tum diuersa, remota

Erroris nebula. quid enim ra-
tione timemus,

Aut cupimus? Iuue. Sat. 10.

Autorum nomina non sup-
primenda sunt. Plin. Senior
in Prolog.

EX SACRIS.

Creatura non cognosci-
tur Deus, nisi quantum
vult se reuelare. Ans. super
Euang.

Cognitio infelicitatis, est sum-

COGNITIO, ET NOMEN.

mus ad felicitatem accessus.
idem sup. Epist. ad Rom.

Qui vult intelligere, qualis est,
tales debet aspicere, qualis nō
est. Gregor. 24. mor.

Quanto quis minus se videt,
tanto minus sibi displicet, et
quanto maioris gratia lumē
percipit, tanto amplius repre-
hensibilem se esse cognoscit. i-
bidem.

Prudentis hominis est, nosse mē-
suram suam. Hier.

Cognitio Dei nihil prodest, nisi
mutetur conuersatio. Aug.
in Quæst. ex utroque test.

Absque notitia sui creatoris
omnis homo pecus est. Hier.
ad Heliod.

Inventionis pars est non mini-
ma, nosse quod quæras. Au-
gust. lib. 1. Quæst. sup. Genes.
cap. 1.

Nosci ab omnibus amatur. idē.
11. de Ciuit. Dei. cap. 27.

Glutinum duplex, cognitionis,
& dilectionis. Bernard. in de
dic. eccles. Sermo. 1.

Nosse deum, doctum facit homi-
nem: timere Deum, sapientē.
Bernard. in Epist.

Cognomen debet poni quādo ex
nominibus propriis resultat
incertitudo. apud Iurisco. sul.
Nisi rei nomen sciueris, cogni-
tio rerum perit. Isid.

Nomina apud veteres ratione
aliqua ponebantur. Ambr.
sup. Epist. ad Rom.

Nomen a nascendo dictum est.
Aug. lib. de Magist.

Vnde fit, eius nomen habere po-
test, quod inde fit. idē lib. 10.
confess. cap. 19.

Nomen quasi notamē dictum.
idem in Genes. ad lit.

In nominibus non est laboran-
dum, ubi de re constat. idem
lib. 2. contra Cres.

Nomen sine re, nihil est. Idem
in Epist. beat. Ioan.

Res significans significat e rei
nomen, aliquando accidit. idē
Epist. 102.

Nomina rebus sunt posteriora.
Basil. contra Apolog.

Vestigare, quid desit, non sit ti-
bi pigrum, nec quod desit, ve-
recundum sit fateri. Bern. de
Cons. lib. 2.

Affectionum animi mutabi-
litas diuina mutat nomina.

ARS, ET INGENIUM.

231

Bernard. de diuers. affect.

Ars, & Ingenium.

EX GRÆCIS

Peritiam ars, imperitiam
fortuna sequitur. Plat. de
Rhet.

Quod caret ratione, ars non est.
ibidem.

Omnes praeceptiones artium, le-
ges sunt. idem de legib.

Res omnes vel natura, vel for-
tuna, vel arte fiunt. ibidem.

Oportet ut ars in hoc naturam
imitetur, ut quicquid agit,
propter finem agat. Arist.
de Poët. 2.

Omnes artes videntur quibusdā
communibus. idem Elench. 1.

Ex sensu fit memoria, ex mul-
tis memoriis fit experimen-
tum: ab experimento autem
vniuersale accipitur, quod est
principium artis, et scientie.
idem Post. 1.

Ars imitatur naturā, in quā-
tum potest. idem Physic. 2.

Ars multa complet, quae effi-
cere natura non potest. ibid.

Artifex, qui potest se a simu-
lare nature, secundum suum
posse, semper est melior. idem
de sensu & sens.

Artifex sapientior est experto.
idem Metaph. 1.

Experientia artem facit, impe-
ritia verò casum. ibidem.

Experientia, singularium: ars
verò vniuersalium cognitio
est. ibidem.

Hominum genus arte, & ra-
tionibus viuunt. ibid.

Ars gubernādi ciuitates prin-
cipatum tenet in omnibus ar-
tibus. Arist. Eth. 2.

Addimenta artium fiunt cū
temporum longitudine. idem
Eth. 1.

Circa difficilia ars fit semper,
& virtus. idem Eth. 2.

Vnusquisque artifex diligit o-
pus suum. idem Eth. 9.

Ars laborat citra fortune opē.
idem de Forit.

Cuiusque rei quispiam vsum
habet, hoc est vnicuique ma-
ius, quam Troiam capere. Eu-
rip. in Andr.

Quisnam sagittarius artis suae
tam peritus est, qui non ali-

ARS, ET INGENIUM.

quando aberret ab scopo? Demosth. 1. Olynth.

Vir pauper, qui nullam didicit artem, non tuto vivere potest. apud Stob.

Artem natura requirit. ibidem.

Hominem ingeniosum, atque māsuetum, atque virilem difficile reperies. Plat. de Scient.

Consentaneum est, in genere nobili, quam ignobili, ingenia esse meliora. idem de Natur. nom.

Hominis ingenium, seu cariem, & senium in otio contrahit. Plat.

Nullum magnum ingenium sine mixtura dementiae fuit.

Arist. apud Sen. de tranq. anim.

Ingenium seruitute opprimitur. Homer. Odyss. lib. 12.

Bonis ingenii minore periculo consulitur. Demosth.

Magni est ingenij, statim in presenti videre, atque intellige, quid dicto, & facto sit opus: turpe est re facta intelligere, quid fieri debuisset. Demosth. 1. Olynth.

Multa opportuna dictu fortunatis, & ingeniosis subito veniunt in mentem. ibid.

Homines acres nuquam otium agunt semper aliquibus negotiis facessunt. ibidem.

Ingenium magnum & praeui, calamitosum est reipub.

Remum impellit, qui didicit. Plutarch. de Curiosit.

Opus, quod fit a melioribus, semper est melius. Arist. Polit. 1.

Nullus est usus statuae, et si pulchre fabricata sit, nisi quis accedat, quid vim artis intelligar. apud Stob.

EX LATINIS.

Acutiora ingenia, & ad intelligendum apertiora eorum, qui terras incolunt eas, in quibus aer sit purus, ac tenuis, quam eorum, qui utuntur crasso calo, atque concreto, quinetiam cibo quo utaris, interest ad mentis aciem. Cicer. 2. de Nat. deorum.

Fere fit, ut ingenia acriora cor-

ARS, ET INGENIUM.

232

puscula sortiantur imbecilliora. Erasmi. in Epist.

Paritas ingeniorum, emulationem facit. Gell. lib. 14.

Nulli tam clarum statim ingenium est, ut possit emergere, nisi illi materia, occasio, fautor etiam, atque commendator contingat. Plin. Iun. lib. 6.

Aliud sollicitudinis, aliud securitatis ingenium est. idem in Pan.

Saepe summa ingenia in occulto latent. Plaut. in Capt.

Aurum, & opes, & rura frequens donabit amicus.

Qui velit ingenio cedere, rarus erit. Mart. lib. 8.

Singula quid referam? nil non mortale tenemus,

Pectoris exceptis, ingenique bonis. Ovid. 3. de Trist.

Infeliciter euenire solent quae tentantur inuita Minerva.

in Histo. Sax.

Ingenium hominis ad vitia proclive, perniciose statim arripit. ibid.

Felix illud seculum ante architectores fuit: ista nata sunt

iam nascente luxuria. idem Epist. 91.

Non desiderabis artifices, si naturam fueris secutus. ibid.

Omne, quod ars consummauit, a natura duxit initium. Quint. lib. 2.

Tradi omnia, quae ars efficit, non possunt. Quint. lib. 7.

Artes virtutis sunt magistrae. Cicer.

Omnes artes, quae ad humanitatem pertinent, habent commune quoddam vinculum,

et quasi cognatione quadam inter se continetur. idem pro Arc. poet.

Non est interdictum aut rerum natura, aut a lege aliqua, atque more, ut singulis hominibus, ne amplius quam singulas artes nosse liceat. idem 2. de Orat.

Quam quisque nouit artem, in ea se exerceat. idem 1. Tusc.

Ad quas artes aptissimi erimus, in his potissimum elaborabimus, si aliquando necessitas nos ad ea detruferit. idem 1. Offic.

Nulla ars imitari natura so-

ARS, ET INGENIUM.

lertiam potest. idem 2. de Nat. deorum.

Meliora sunt quæ natura, quam quæ arte perfecta sunt. ibid.

Ut non omnia prudenter dicatur, tamen in plerisque officio fungi præclarum est. Demost. 1. Olynth.

Avaritia causa artes colitur. Plin. Sen. lib. 2.

Quod ars adumbrare non valet, ea casus imitatus est. ibidem.

Ufus, & experientia dominatur in artibus. Columel. libro 1.

Nulla est ars, aut disciplina, quæ singulari sit consummata ingenio. idem lib. 4.

Ut nulli venatori fuit vitio, non omnes feras capere: ita diffusam artem tractantibus, satis est maximam partem tradidisse. ibid.

Indubitata artis approbatio est rerum semper effectus. Veg. lib. 2.

Omnes artes in meditatione consistunt. ibid.

Nauta de ventis, de tauris

narrat arator:

Enumerat miles vulnera, pastor oves. Propert. lib. 2.

Caput est artis dicere quod facias. Quint. lib. 11.

Quicquid fieri potuit, potest. Senec. Epist. 99.

Magnum lenocinium est, auctor graciosus. Eras. in epist.

Maius est propria facere, quam aliena disponere. Lact. lib. 2.

Opus nullum certum est merce dis incæpta. Tert.

EX SACRIS.

Ars infœcunda est sine usu, & usus temerarius est sine arte. Chrysost. super Psal. 6.

Artifex novit suum opus. Aug. sup. Ioan. tract. 2.

Omnes artes instructore indigent. Hier.

Qui non intelligunt artes, non mirantur artifices. Sidon. 5. Epist.

Artes materiis posteriores. Basil. in Hexam.

Artes pascendi, & regnandi, sorores sunt. idem in Cont. sanct.

ELOQUENTIA.

233

sanct. Mart.

Ingeniosum nasci, felicitas est.

Aug. lib. 4. de Civit. Dei.

Doctrina politiora quidem, sed non meliora ingenia facit.

Tert.

Sicut qui tardus est ad percipiendum, pro intentione tamen boni studij præmium percipit: ita qui præstitum sibi à Deo ingenium negligit, cõdemnationis reus existit: quia donum, quod acceperat, despiciit, & per desidiam derelinquit. Isid. de summo Bono.

Grandes materias ingenia parva non sustinent. Hier. ad Nepot.

Maximū vitium est subtilitatis, nimis se ostendere, utilissima est dissimulatio subtilitatis, quæ affectu apparet, habitu latet. Pet. Raven. in Serm.

Artis suæ neminem pudeat. Chrysost. sup. Epist. ad Corinth. Homil. 6.

Artes non docent moderari passionem. idem sup. act. Apostol. Homil. 28.

Adde, quod ingenuas didi-

cisse fideliter artes,

Emollic mores, nec sinit esse feros. Ovid. 2. de Pont.

Nulla vita pars vacare debet officio, in eoque excolendo sita est vitæ honestas omnis, & in negligendo turpitudine. Cic. 2. Offic.

Officia viri, & mulieris Deus pulchrè digessit. Chrysostom. Homil. 34. sup. Epist.

Eloquentia.

EX GRÆCIS.

Mores dicentis sunt, qui persuadent, non oratio. Menand. apud Plut. de Polit.

Ars rectè dicendi non absque veritate. Plat. de Republ.

Rhetorica persuadet, sed non docet. idem de Rhet.

Rhetorica docet & iusta persuadere, & horum contraria fugere. Arist. Rhet. 1.

Rhetor non semper persuadet, nec medicus semper sanat. idem Top. 1.

Civile ius, & gratia eloquen-

E L O Q U E N T I A.

tie non in postremis ducenda est virtute magistra, & princeps: non enim rhetoricam suadendi opificem, sed adiutricem esse debemus existimare. Plut. de Polit.

Rhetorum est agere verbis, philosophari autem licet etiam tacendo. Plutarc. probl. 1.

Tumidum orationis genus, civile nequaquam est. tenue vero nusquam mouet. quem admodum enim corpus non solum incolume, sed etiam bonae habitudinis esse oportet: ita & orationem non modo non agram, sed etiam robustam esse conuenit: nam quicquid tutum est, id solummodo collaudatur: quod cum periculo fit, id etiam admiratione prosequimur. Plutarc. de Lib. educ.

Dicendi peritus, dicendi quoque tempus cognoscit. Arch. apud Plut. in Epophth.

Præclara gesta præclaris indigent oratoribus. ibid.

Quantum in bello potest ferri, tantum in Republ. prodest eloquentia. Demetr. apud

Diog. lib. 5.

Bona causa bona orationis semper accusationem præbet. Eurip. in Hec.

Cum facundus orator male sentiens persuaderit populum, exitium fert Reipubl. Eurip. in Orest.

Oratoris est consilium dare, populi rem gerere. Demosthe. in Cher.

Non orator, sed oratio inspectanda. idem Exord. 14.

Grata, quam utilia dicere, difficilior est. idem. Exord. 15.

Oratio ad captum auditorum, & ad rei naturam accommodanda. idem Exord. 18.

Orator in bona causa auctoritate imperandi perditus est. Demosth. ex arg. lib.

Magna eloquentia vis potentissimos etiam reges repugnat. idem 1. Olynth.

Cauenda est oratori præsertim in rebus dubiis affirmatio, quæ contentiosorem facit auditorem. ibid.

Tanquam bonus sigulus, oratio animam ornat. Plato apud Stob.

E L O Q U E N T I A

234

EX LATINIS.

Non esset in rebus humanis eloquentia, si tantum cum singulis loqueremur. Quintil. libr. 1.

Eloquentia, quæ admirationem non habet, nullam iudico. idem lib. 8.

Non satis efficit, nec ut debet, plene dominatur, si usque ad aures tantum volet oratio. ibid.

Minus est totum dicere, quam omnia. ibid.

Sunt qui disertum esse malunt, quam bonum. idem lib. 12.

Nemo est orator, qui non se similem Demostheni esse velit. Cic. de optim. gener. orat.

Miser, & ut ita dicam, pauper orator est, qui nullum verbum æquo animo perdere potest. Quint. lib. 8.

Philosophus si afferat eloquentiam, non aspernor: si non habet, non admodum desidero. Cic. 2. Tuscul.

Pacis est comes, utique socius, & iam bene constituta ciuitatis velut alumna quedam elo-

quentia. idem de clar. orat.

Due sunt artes, quæ possunt homines locare in amplissimo gradu dignitatis: una imperatoris: altera oratoris boni. ab hoc enim pacis ornamenta retinentur, ab illo vero belli pericula propulsantur. idem pro Muren.

Eloquentia principibus maxime ornamento est. idem 4. de Finib.

Nihil est tam inhumanum, quam eloquentiam ad salutem hominum, & ad conseruationem datam, ad bonorum pestem, perniciemque conuertere. idem 2. Offic.

Nihil est tam incredibile, quod dicendo non fiat probabile: nihil tam horridum, tam incultum, quod non splendeat oratione. idem in Parad.

Ut hominis decus est ingenium: sic ingenij lumen, est eloquentia. idem de clar. Orat.

Sunt aliqui ita fortune muneribus habiles, ita ornati, ut non nati, sed ab aliquo Deo ficti esse videantur. idem 1. de Orat.

ELOQUENTIA.

Orator tristitiam, atque seueritatem mitigat, & relaxat, oratioque res sepe, quas argumentis dilui non facile est, risu, iocoque dissolvit. *ibid.*

Scholastica declamationes sunt eiusdem hominis, eiusdem fortune, non eiusdem tamen quotidie felicitatis. *Gel. libro 14.*

Eloquentia est incunabula virtutum. *Sallust. contra Catil.*

Supremus felicitatis cumulus, est laudator eloquentissimus. *Plin. *lun.* lib. 2.*

Male eloquentia sine moribus discitur. *idem lib. 3.*

Inuenire praeclare enutrire magnifice, interdum etiam barbari solent disponere apte, figurare varie, nisi erudito, negatum est. *ibid.*

Et velut in magno populo, cum sepe coorta est

Seditio, scuitque animis ignobile vulgus,

Iamque faces, & saxa volant: furor arma ministrat.

Tum pietate grauem, ac meritis si forte virum quem

Conspectere, silent, arrectisque

auribus astant.

Ille regit dictis animos, & peccata mulcet. *Verg. libro 1. Aeneid.*

Discitur, innocuas ut agat facundia causas:

Protegit hac fontes, inmeritosque premit. *Ouid. 2. de trist.*

Comes facundus in via pro vehiculo est. *Pub. Mim.*

EX SACRIS.

Finis oratoris est, persuadere. *Aug. in princ. Rhet.*

Eloquentia Ambrosij Augustinus liberatus est. *idem lib. 5. confess. cap. 14.*

Eloquentia non semper vera persuadet. *idem lib. 2. de doctr. Etn. Christ.*

Eloquentiam summam pauci assequuntur. *idem de util. cred.*

Eloquentiam non natura, sed disciplina parit. *Chrysost.*

Ex duobus imperfectis melius est rusticitatem sanctam habere, quam eloquentiam peccatricem. *Hier. ad Nepot.*

Benedicere ad paucos pertinet:

BREVITAS.

235

bene autem vivere, ad omnes. *Laet. lib. 1.*

Non in lingua, sed in corde sapientia est. *idem.*

Finam tam multi bene faceret, quam multi bene loqueretur. *ibid.*

Rectus, ac nudus orationis ductus simplici natura congruit.

Erasm. in Epist.

Præcipua eloquentiae pars est, apposita dicere. *ibid.*

Non habet inter lachrymas eloquentia locum. *Hier.*

Eloquens est ille, qui scit parua submisce, media temperate,

magna granditer dicere: qui scit inuenire praeclare, enuntiare magnifice, disponere aperte, & figurare varie. *Cassiod. sup. Psalm. 73.*

Sæpe reperitur simplicitas veridica, & falsitas composita, quæ hominem suis erroribus illicet. *Isid. de somno Bono.*

Eloquentia nec veram, nec falsam efficit orationem. *August. 5. confess.*

Eloquentia sine sapientia multum obest. *idem lib. 3. de doct. Christ.*

Eloquentiae præceptis loquuntur etiam qui nunquam didicerunt. *ibid.*

Eloquentia in homine prauo, est venenum in poculo aureo. *idem lib. 1. de Anim.*

Artificiosa oratio stultos, non sapientes flebit. *Pius. 11. apud Plat.*

Oratio difficillima moderatu. *ibidem.*

Oratio tempestiua melior silentio. *ibidem.*

Oratio non longa est, quæ ordinata est. *ibid.*

Non debet sibi omnino displicere orator. *August. de Ca. thec. rud.*

Breuitas.

Frusta fit per plura, quod potest fieri per pauciora. *Arist. Physic. 2.*

Orationi breui multum inest sapientia. *Soph. apud Stob.*

Breuiiloquium silentio finitimum est, & ideo commendabilius.

Lycurg. apud Stob.

Breuitatem in hoc ponimus, ut non minus, nec plus, quam

VISVS, DIES, ET LVX.

oportet, dicatur. Quint. lib. 4.
Quicquid precipies, esto brevis,
ut cito dicta.

Percipiant animi dociles, te-
neantque fideles. Horat. de
Arte poet.

Paucis opus est, & efficacibus.
Senec. Epist. 38.

Nihil ita absque labore mani-
festam facit veritatem, sicut
brevis, & pura narratio.

Bern. ad Eug. lib. 1. cap. 9.

Quod inter principium, & finē
clauditur breue est. Aug.

Breuitas obscuritatem parit.

Aug. lib. 3. retract. cap. 13.

Visus, dies, & lux.

EX GRÆCIS,

Difficile est, multa simul
conspicere. Arist. E-
lench. 1.

Oculi morum indices. Demost.
in Orat. Amet.

Oculi inspicendi in ducenda
uxore.

Dies est latitudo solis super terrā.

Arist. Topic. 6.

Quinque homo, esse seruus, dele-

etatur, dum lumen videt.
Eurip. in Orest.

Non licet presentem diem re-
cte viuere, nisi quasi ultimā
victurus cogitaueris. Mus. a-
pud Stob.

EX LATINIS.

Instar totius vitæ dies est.
Senec. Epist. 62.

Vnumquenque diem non tan-
quam vltimum capio, sed tā-
quam posset esse vnus. ibid.

Nullus agenti dies longus est.
idem Epist. 123.

Fastidio est iam lumen gratui-
tum. ibidem.

Quod illustranda alterius rei
causa sumitur, debet esse cla-
rius eo, quod illuminat. Quint.
lib. 8.

Lux naturale solariū est. Curt.
lib. 8.

Discipulus est prioris posterior
dies.

Vitiis nostris in animū per ocu-
los via est. Quint. Decla. 1.

Totius hominis debilitas est, o-
culos perdidisse. idem Decl. 2.

Non inuenies debilitatem, qua

VISVS, DIES, ET LVX.

236

magis cum paupertate conue-
niat, quam visus priuatio. i-
bidem.

Oculi augent dolorem, quia ea,
qua ceteri audiunt, intueri
coguntur, nec auertere à mise-
rui cogitationem sinunt. Cic.
ad Torquat.

Acerba audire tolerabilius
est, quam videre. idem ad Cu-
rion.

Facilius ad ea, qua visa sunt,
quam ad ea, qua audita sunt,
oculi mentis feruntur. Cicero.
3. de Orat.

A consuetudine oculorum ani-
mum abducere, difficillimū.
idem 2. de Nat. Deorum.

EX SACRIS.

Subito procedenti de umbra
ad solem, & de otio ad
laborem, graue cernitur om-
ne, quod incipit. Bern.

Oculo prauo, vitiatōque mala
sunt, etiam qua optima. Eras.
in Epist.

Impudicus oculus, impudici
cordis est nuntius. August.
de comm. vir. cleric.

Oculi corporis ad corporata: ocu-
li verò cordis ad spiritualia
sunt. Greg. sup. Ezech.

Oculi ad cognoscendum inter
sensus principes sunt. Augu.
lib. 10. confess. cap. 35.

Cecitas ipsa visus præstatiā
commēdat. idem 22. de Ciu.
Dei. cap. 1.

Oculi per animā vident. Greg.
sup. Cant.

Dum alia negligimus, oculum
nō habemus. idem sup. Ezech.
Hom. 6.

Oculi sunt fenestre animæ. idē
in Euang. Homil. 6.

Visionis internæ claritatē ne-
mo, nisi bonis operibus inue-
niet. idem sup. 1. Reg.

Novum iudiciū habemus, quo-
ties aliquid contemplamur.

Eras. in Prolog. sup. Plut.

Lux, regina oculorū est. Aug.
10. confess. cap. 34.

Dies, imago vitæ: nox, mortis.
idem de fid. & oper.

In nocte dies, & in die vespere
desideratur. Gregor. lib. 8.
mor.

Dies mentis, est splendor erudi-
tionis. idem in 1. Reg.

CÆCITAS, ET NOX.

Dies primus, lux prædicationis, crastinus est diuina gratia. *ibid.*

Lux mentium præsentem lucē multo superat. *Aug. lib. 22. contra Faust.*

Ante lucem creatam Deus nō fuit in tenebris. *ibid.*

Lux erimus per fidem. *idē epist. 200.*

Sol non omnes, quibus lucet, etiam calefacit. *Ber. sup. Cant. serm. 24.*

Videmus nunc Deum per speculum, & in enigmate, & ita videre nobis est. *idē super Cant. ser. 32.*

Cæcitas, & nox.

EX GRÆCIS.

Cæcus à natiuitate non potest disputare de colore, quantum ad quid rei, sed quantum ad quid nominis. *Arist. Physic. 2.*

Cæcus à natiuitate est sapiētiōr furdo, & muto. *idē de sens. & sensato.*

Nati sine visu, & auditu ha-

bent virtutes interiores perfectiores. *idem de somn. & vigil.*

Noctū plerunque reuerentiam habent tenebræ. *Euripid. in Bacch.*

Surgere de nocte ad sanitatem, & ad philosophiæ studia, prodest quāplurimū. *Arist. Oecon. lib.*

EX LATINIS.

Paruulis noctium turbamur offensis, excitant nos exigui plerunque motus, vox incerta longinqua, & aliquādo ipsum silentiū. *Quint. Decla. 2.*

Hoc boni habet cæcitas, quod mala sua non videt. *idem Decla. 5.*

Nox ex incerto omnia maiora territis ostentat. *Liu. 1. Dec. lib. 8.*

Nox ob quietem data natura beneficio mortalibus. *idem 4. Dec. lib. 10.*

EX SÆCRIS.

Tenebrarum portenta sua sponte euāescūt ad cla-

IRA.

237

ram lucem. *Eras. in epist. Sub noctem omnia sunt suspecta. Ambr.*

Cæcitas, morbus est. apud Iuriscons.

Cæcitas ipsa visus præstatiā commendat. *August. 22. de Ciuit. Dei cap. 1.*

Cæci magis vidēt dormientes, quā vigilantes. *idē lib. 10. in Genesi ad liter.*

Nox, est vita præsens. *August. in Psal. 75.*

Tenebræ non nisi in comparatione lucis male sunt. *idem in Quæst. ex vet. Test.*

Tenebræ non videndo vidētur. *idem libro 11. de Ciuit. Dei cap. 7.*

Tenebræ morum, non oculorum timenda sunt. *idem tract. 37. exposit. Euang.*

Tenebræ sunt, ubi Christus nō respicit. *Greg. in 7. Psalm.*

Noctem non tenebræ, sed lucis discessus facit. *Augustin. in Quæst. ex utroque Test.*

Tenebræ videri non possunt. *Aug. lib. 2. de Ord.*

Tenebræ timorem significant. *idem in lib. Quæst. Euang.*

Tenebra sunt, aer carens luce. *idem 11. de Ciuit. Dei. capite 10.*

Ira.

EX GRÆCIS.

Maxima bona sunt per furorem diuinitus concessum. *Plat. de Pulchr.*

Ira est tristitia, & perturbatio quedam cum vehementi appetitu vindictæ. *Aristot. de Poët. 2.*

Ira est factiua inimicitia, & odij. *idem Rhet. 2.*

Tempus quietat iram. *ibid.*

Ira res est impetuosissima ad aggredienda pericula. *Arist. Eth. 2.*

Satisfactio quietat iram. *idem Eth. 5.*

Ira sci in quibus non oportet, & non irasci in quibus oportet, hominis est insipientis. *Arist. Eth. 9.*

Ira, & concupiscentia venerorum transmutant corpus, & quibusdam insanias faciunt. *idem Eth. 7.*

Caca est ira, & saepe non finit
cernere, quae apertissima sunt
& percepta saepe obscurat.
Chrysip. apud Plut. de virt.
morum.

ut incendium, qui non addit
materiam, extinguit: sic &
iram, quisquis non aluit nas-
centem. Plut. de cohib. irac.

Quemadmodum sperma mix-
tura est, ac temperamentum
ex omnibus animae viribus
reuisa: ita & ira, semen
quoddam est ex omnibus a-
nimae perturbationibus com-
mixtum, siquidem & à do-
lore, & à voluptate, & à se-
rocia decerpta est. ibid.

Quando res ardua videtur, ve-
reque est iram compescere:
multo haud dubie maior e-
rit custodia ipsa, & providen-
tia, quae prohibet, ne in iram
incidat. Plut. de Poët.

Potentum ira, tumensque indi-
gnatio non comouenda. Plut.
apud Diog. Laërt. lib. 8.

Ira perturbatrix omnium. Ha-
mer. Iliad. lib. 7.

Vir, aut mulier statim excan-
descens, facilius cauetur, quā

taciturnus sapiens. Eurip. in
Med.

Grauis, & immedicabilis ira
existit, quando amici cum a-
micis congressi fuerint con-
tentione. ibid.

Euror superior est consilio, qui
sanè maximorum autor est
malorum. ibidem.

Laudo iras placabiles. idem in
Troad.

Maximum est ira medicamen-
tum, oratio.

Fugere semper oportet dominos
iratos.

Iracundia, vitium est animosa
partis, ad iram precipitans.
Aristot. de virt. & vit. di-
uis.

Iracundiae sunt species tres: ex-
candescencia, seuitia, & ira-
cundia. est autem iracundi-
non posse ferre sedas contem-
ptiones, nec imminutiones. es-
se autem plagosum, & vin-
dictae cupidum, est de facili
ad iram facto, verbore quo-
uis moueri: affectatur autem
iracundiam morositas, & in-
constantia, & sordida illibe-
ralitas, & de paruis angis,

& de eisdem derrepente affi-
ci, & per breue tempus. ibi.
Non aliud irae pharmacum est,
nisi viri grauis oratio. Me-
nand. apud Stob.

Ab omnibus, quae per irā com-
mittuntur, ratio recedit, fu-
giens iracundiam, tanquā a-
cerbissimum tyrannum. He-
rod. apud Stob.

Affectus irae nisi curentur, &
castigentur, in naturalem
morbum abeunt. Apoll. ibi-
dem.

Iracundia est perturbatio im-
manis affectione, dura, &
violenta potentia, cadium cau-
sa, calamitatis socia, iacturā
concilians, & dedecus: pecu-
niarum perniciēs: adhuc per-
ditionis origo. Aristot. apud
Stob.

EX LATINIS.

Sapiens nunquam poten-
tioris iram prouocabit, i-
mò declinabit nō aliter, quā
in nauigando procellam. Sen.
epist. 14.

Iracundi hominis iracunda o-

ratio est. idem epist. 115.
Ira sapius sibi exitiosa est. idem
de ira. lib. 1.

Nihil minus, quā irasci pu-
nientem decet. ibid.

Si tantum irascendum est sa-
pienti, quā scelerum indi-
gnitas exigit, non irascendum
illi, sed insaniedum est. idem
de ira, lib. 2.

Tollit iram sapientis turba pec-
cantium. ibid.

Nemo irascitur, ubi vitium na-
tura defendit. ibid.

Maximum irae remedium, est
mora. ibid.

Non vis esse iracundus, non sis
curiosus. idem lib. 3.

Retinemus iram, & augemus,
quasi argumentum sit iuste
irascendi, grauius irasci. ibi.

Non decet Regem seuā, & in-
exorabilis ira. Sene. de Clem.

In facinus otiosus ardor irru-
pit. Quint. Decla. 4.

Hac est celebranda virtus, hac
animi suspiciendi moderatio,
vincere irā, & inter simul-
tates quoque vincere animū.
idem Decl. 9.

Ira, ut inquit Ennius, est prim-

cipium insania. Cicer. 4. Tuscul.

Prohibenda est maxime ira in puniendo. nunquam enim qui iratus accedit ad poenam, mediocritatem illam tenebit, quae est inter nimium, & parum. cauendum est igitur, ne maior sit poena, quam culpa. Cicer. 1. Offic.

Non sunt audiendi qui grauius irascendum inimicis putant. ibid.

Semper ira procul absit, cum qua nihil recte, nihil considerate fieri potest: quae enim cum aliqua perturbatione fiunt, ea nec constanter fieri possunt, nec ab his, qui adsunt, probantur. ibidem.

Proprium est irati cupere, a quo laesus est, eique maximum dolorem inurere. ibidem.

Malo impunitum dimittere, quam propter iram grauius iusto punire. Max. lib. 3.

Ira dolorem cum inferre vult, patitur. idem lib. 9.

Ira, atque cupido consultores pessimi. Sallust. in bell. Iug.

Dum furor in cursu est, curren-

ti cede furori.

Difficiles aditus impetus omnis habet. Ouid. de remed. amor.

Sed nunquam dederis spatiosum tempus in iram:

Saepe similitates ira morata facit. Ouid. lib. amor.

Ne fræna animo per mitte cæ-

lenti,

Da spatium, tenuemque moram mala cuncta ministrat,

Impetus. Statius lib. 10.

Bonum apud virum cito moritur iracundia. Publ. Mim.

Consilio melius vincas, quam iracundia. idem.

Homo extra corpus suum est, cum irascitur. idem.

Iracundiam qui vincit hostem vincit maximum. idem.

Iracundiae vitium generosos animos semper inuitat. in Hist. Sax.

Vana est sine viribus ira. Liuius. 1. Decad. lib. 1.

EX SACRIS.

Sicut acetum corrumpit vas, si diutius ibi fuerit: sic i-

ra corrumpit cor, si in alium diem durauerit. August. in Epist.

Quid iracundo furor suus confert, quem suauissimis exagitationum stimulis conscientia, ita ab omni consilio, ac mente deturbat, ut dum irascitur, insanire credatur? Hier. ad Demetr.

Per iram sapientia perditur, ut quid, quouque ordine agendum sit, nesciatur. Gregor. 5. Mor.

Plerumque per silentium clausa ira intra mentem vehementius aestuat, & clamorosas tacita voces format. ibid.

Dandus est iræ locus. Amb.

Resiste iræ, si potes: cede, si non potes. idem 2. Offic.

Non mediocre est mitigare iracundiam, non inferius quam animo non commoueri, hoc nostrum est, natura illud. ibid.

Non potest fieri, ut rerum indignitate non moueamur. alioquin non virtus, sed lenitudo est. ibid.

Non irasci, ubi irascendum est, nolle emendare peccatum est.

Bern. in Epist.

Indignatio rationalis est, quæ ex affectu disciplina est. Tertul.

Ira inimici tui in manu tua est. Chrysost.

Per iram iustitia relinquitur: quia dum perturbata mens iudicium sine ratione exasperat, omne, quod furor suggerit, rectum putat. Gregor. 5. Mor.

Quoties ira animum inuadit, mentem edoma, vince teipsum, differ tempus furoris: cum tranquilla mens fuerit, fac quod placet. ibid.

Ira consilium non habet. Chrysost. sup. Matth. 2.

Non est morbus irasci, sed iracundum esse. Lat. lib. 5.

Ira ultionem desiderat. ibid.

Irasci, rationis est: auferuntur enim delicta, & refrenatur licentia, quod utique iusto, sapienterque fit. idem de ira Dei.

Naturale est bono, ad alterius peccatum moueri, incitarique. ibid.

Nullus est, qui peccatorem pos-

I R A.

fit videre tranquille. *ibid.*
Vitiosa est in peccatis ira cohibito. *ibid.*
Facile placatur qui nollens irascitur. *Erasm. in Epist.*
Si non potes iram vitare, tempera: si non potes furorē cauere, cohibe. *Isid. lib. 1. Soliloq.*
Ira interdum ex virtute, interdum ex vitio oritur. *Gregor. 5. Mor.*
Ira plus in vindicta exigit, quam iniuria accipit. *idem 28. mor.*
Ira in vindicta malorum debet sequi rationem, non preire. *idem Epist. 9.*
Iracundus in amicitiam non recipiendus. *Aug. de Amic. cap. 12.*
Iracundi, & contentiosi plurimum valent memoria. *Vines apud August. de Ciuit. Dei. lib. 7. cap. 7.*
Ira hominis est: iracundia autem finem ponere, *Christiani. Hier. ad Demetr.*
Ira, animae ebrietas est. *Basil. in Hexam.*
Homicidij radix, iracundia. *Chrysostom. sup. Matth. Ho-*

mil. 16.

Ira truculenta fera est. *idem sup. Genes. Homil. 4.*
Ad iram nec demon potest pios concitare. *idem de Dauid, & Saul.*
Ira iusto mater est disciplina. *idem sup. Matth. Homil. 11.*
Ira etiam indicium fugiat concionator. *idem sup. Ioann. Homil. 26.*
Motio locorum, ira aut visitationis indicium. *Chrysostom. sup. Actus Apost. Hom. 11.*
Ira tenebrosa res est. *idem sup. Actus Apost. Hom. 39.*
Ira mansuetudine soluitur, idē ad pop. *Antioch. Hom. 62.*
In iracundo omnia sunt turpia. *ibidem. Hom. 18.*
Ira scens peccatis, misericors est. *idem sup. Epistol. ad Cor. Hom. 14.*
Ira scens, diaboli ludibrium est. *idem de mansuet. serm.*

Mansuetudo.

EX GRÆCIS.

Hominem mansuetum et ingeniosum, et virilem

MANSUETUDO.

240

difficile reperies. *Plat. de Scient.*
Mansuetudo est sedatio motus, qui ab ira solet excitari, temperatio animi moderata. *idem de desu.*
Mansuetudo, virtus est animosae partis, qua praediti agere mouentur ad iram. *Arist. de virt. & vir. diuis.*
Mansuetudinis est posse ferre moderate obiecta crimina, et coeptus, nec celeriter rapi in ultiones, nec esse de facili mobilem ad iras, esse autem moribus comem, ac mitem, & ingenio quieto, & stabili. *ibidem.*
Hominem homini nihil aliud mansuetum, & mitem reddit, quam benevolentia, iustitia, & probitatis fides. *Plut. de Polit.*

EX SACRIS.

Pax, & mansuetudo, characteres animae pie. *Basil. in Epist.*
Mansuetus homo, cordis est medicus. *Ambr. ad Vercel.*

Episc.

Beatus, qui seueritatem, & mansuetudinem timet: ut altero disciplina seruetur, altero innocentia non opprimatur. *idem.*

Sunt quidam mites, sed quantum nihil dicitur, nec agitur nisi pro eorum arbitrio. patebit autem quam longe sint a vera mansuetudine, si leuis oritur occasio. *Bern. sup. Cant.*
Mitis est, quem nec rancor, nec ira afficit, sed omnia equanimiter sustinet. non irritat, non nocet, non nocere cogitat. *Hier. in glos. sup. Matth. 5.*
Regat disciplinam rigor mansuetudinem, & mansuetudo ornent rigorem: & sic alterum commendetur ab altero, ut nec rigor si rigidus, nec mansuetudo dissoluta. *Gregor. 19. mor.*

Magna est virtus, si non laedas, a quo laesus es: magna est fortitudo, si etiam laesus remittas: magna est gloria, si cui potuisti nocere, parcas. *Isid. in Soliloq.*
Multi mansueti parietes iniu-

M E M O R I A.

riam, postea mansuetudinem
in malitiam vertunt. Greg.
in Past.

Mansueti cum praesunt, saepe
corpoream desideria patiuntur.
ibid.

Mansueti homines indignan-
te domino ad iracundiam
prouocantur. idem in Regist.

Mansuetudinem homini con-
naturalem concupiscentia car-
nales exterminant. Bern. sup.
Cant. Sermo. 37.

Tunc praecipua mansuetudinis
laus, cum irae causa iustissi-
ma. Plinius Iunior. lib. 9.

Mansuetudine nihil potentius.
Chrysostom. sup. Genes. Ho-
mil. 57.

Mansuetudine furor vincitur.
idem sup. Act. Apost. Ho-
mil. 31.

Mansuetudinem in periculis
ostendamus. idem sup. Epist.
ad Corinth. Homil. 18.

Mansuetudo fit in corripiente.
idem sup. Epist. ad Corinth.
Hom. 27.

Mansuetudo praecipue eos or-
nat, qui in potestatibus sunt.
idem sup. Act. Apost. Ho-

mil. 84.

Mansuetus, sibi & aliis uti-
lis. idem sup. Act. Apost.
Hom. 4.

Mansuetus homo, velut nervus
in corpore. idem de mans. Ser-
mo.

Mitis, orphanorum est pater.
ibid.

Memoria.

E X G R A E C I S

Memoria scriba est intus
manens. apud Stob.

Mater musarum memoria est.
Plat. de Scient.

Minus conseruant orationes ho-
mines perturbati. Aristot.
Elench. 1.

Eorum, quae frequenter intelli-
gimus, cito remiscimur. i-
dem de Mem.

Futura reperi memoria non pos-
sunt, sed opinione potius com-
prehendi, & saepe praesumi
possunt. ibid.

Memoria magis valent, qui he-
beti, obtusoque sunt ingenio:
remiscentia vero magis vi-
gent

M E M O R I A.

241

E X L A T I N I S.

gent, qui acuto, docilique in-
genio excellunt. ibid.

Memoria non est futurorum,
nec praesentium, sed praeterito-
rum. unde sensus est praesen-
tium: opinio, seu fides futuro-
rum: & memoria praeteri-
torum. ibidem.

Qui adolescunt, quique ad sum-
mam perueniunt senectute,
memoria acri non sunt: alteri
propter auctiorem, alteri pro-
pter diminutionem. ibid.

Quaedam semel videntes magis
memoria tenent, quam alia
frequenter. ibidem.

Bonitas memoriae attribuitur
iuuenibus. ibid.

Rerum praeteritarum memoria,
ad futurorum consultationem
exemplar quoddam existit.
Plut. de Educ. lib.

Faciendus est ex iugi memoria
exercitatione habitus. Epic.
apud Diogen.

Recordatio rerum praeterita-
rum secundarum addit ani-
mos vulgo: sapienti non item
humanarum inconstantiam
consideranti. Demosth. 1. O-
lynth.

Fortior forsitan memoria
est, qui nullum substi-
tutum extra se habet. Senec.
Epist. 89.

Omnis disciplina memoria con-
stat, frustra quoque docemur, si
quicquid audimus, praeter-
fluat. Quintil. lib. 11.

Multum signa faciunt, & ex
alia memoria venit alia. ibid.

Est situm in nobis, ut aduersa
quasi perpetua obliuione o-
bruamus, & secunda iucun-
de, ac suauiter meminerimus
Cice. 1. de Finib.

Habet praeteriti doloris secura
recordatio delectationem. idem
ad Luceium.

Memoria est signatarum rerum
in mente vestigium. idem 1.
Tusc.

Memoria minuitur, nisi exer-
ceas eam: nunquam tamen
quonquam senum oblitum au-
diui, quo loco thesaurum
obruisset. Cato maior.

Rerum omnium thesaurus, me-
moria est. Cicer. 2. de Orat.

Multo acrior est memoria im-

O B L I V I O.

proborum, quam bonorum.
idem pro Flacco.

Mallem oblivionis, quam me-
morie artem. memini enim
eorum, quae volo, obliuisci non
possum quae nolo. Themist. a-
pud Cicer. 4. de Finib.

Exultat animus, magnorum
virorum memoriam perlu-
strans. Max. lib. 4.

Stultum est eorum meminisse,
propter quae tui obliuisceris.
Curt. lib. 4.

EX S A C R I S.

Non possunt memores esse
qui multa mentiuun-
tur. Erasmi in Epist.

Memoria in primis oratori ne-
cessaria est. Aug. in princip.
Rhet. cap. 1.

Memoria infida custos rerum.
idem lib. 2. contra Acad.
cap. 9.

Memoriam optimam iracun-
di, & contentiosi habent.
idem libro 7. de Civit. Dei.
cap. 3.

Recordatio iniuriae magis insi-
gat, quam mitigat. Bernard.

in Epistol.

Ostiarium voluntatis, sit recor-
datio caelestis gloria, & eius
thalami custos, sit recordatio
profunda gehenna. Bern. in
paru. Sermon.

Memoria auditorum, multitu-
dine verborum non obruen-
da est. Chrysost. sup. Matth.
Homil. 22.

Oblivio.

Obliuisci eorum, quae quis
fecit egit, bonorum est:
reminisci autem, malorum.
Aristo. Topic. 3.

Verè sapientis est ineptiarum
oblivio. Eurip. apud Plut.

O veneranda oblivio malo-
rum, quam es sapiens, & mi-
seris optabilis dea. Eurip. in
Orest.

Oblivio exitus est memoria. 4.
apud Stobaeum.

Oblivio odiosa est. ibid.

Oblivio non fit repente, sed pa-
latim. August. lib. 6. Music.
cap. 4.

Oblivio quaedam bona est: quaedam
mala. Bern. in vigi. Na. Do.

GRATIT. ET GRA. ACT. 244

Gratitudo, & Gratia-
rum actio.

EX GRACIS.

Quicquid boni egeris, in
deos refer. Bias apud
Diogen. lib. 1.

Gratia sequitur eum, qui dar:
non autem eum, qui non ca-
pit. Aristot. Ethic. 4.

Non perinde gratum, est de a-
mico bene mereri, quam fa-
cendum, id non facere, quoties o-
pus est. Plus. de utilit. capied.
ab inim.

Accipiens redde: habens gra-
tificare. Sodiad.

Nec à mortuo sermonem, nec
ab avaro gratiam expectes.
Socr. apud Volat.

Gratia non transgrediatur iu-
sticiam. apud Stob.

Quod citius consenescit, gratia
est. Arist. apud Diog. lib. 5.

EX LATINIS.

In conferendo beneficio, &
in referenda gratia hoc ma-
ximè officij est, ut quisque

opis indigeat, ita ei potissi-
mum opulari. quod contra
sit à plerisque: a quo enim
plurimum sperat, etiamsi il-
li eo non egeant, tamen ei po-
tissimum inserviunt. Cicer.
2. Offic.

Acceptorum beneficiorum de-
lectus habendi, & in primis
quo quisque studio, vel bene-
volentia fecerit, pòderandum
est. multi enim multa faciunt
temeritate quadam, sine iu-
dicio, vel modo in omnes, vel
repentino quodam impetu a-
nimi, quasi vèto incitati: quae
beneficia aequè magna haben-
da non sunt, ac ea, quae iu-
dicio consideratè, constanterq;
delata sunt. ibid.

In referenda gratia, si modo He-
siodo credimus, debemus imi-
tari agros fertiles, qui mul-
tò plus afferunt, quam ac-
ceperunt: etenim si in eos,
quos speramus nobis profutu-
ros, non dubitamus officia
conferre, quales in eos esse
debemus, qui iam profuerunt.
ibidem.

Hesiodum illud laudatur ab

GRATIT. ET GRAT. ACTIO.

omnibus, qui eadem mensura
reddere iubet, qua acceperis,
aut etiam cumulatior si pos-
sis. Cic. de Clar. orat.

Leue est onus, beneficij gratia.
idem pro Planco.

Sera gratulatio reprehendi non
solet praesertim ubi nulla ne-
gligentia intermissa est. Cic.
ad Curt.

Non est equum tempore, &
die memoriam definiri. idem
ad Quir.

Ulciscenda iniuria facilius est
ratio, quam beneficij remu-
nerandi: propterea quod supe-
riorem esse contra improbos,
minus est negotij, quam bonis
exaquari: tum etiam ne tam
necessarium quidem est ma-
le meritis, quam optime me-
ritis referre quod debeas. ibi-
dem.

Disimilis est pecunia debiti,
& gratia: nam qui pecuniam
dissimulat, statim non habet id,
quod reddidit: qui autem
debet, res retinet alienam: gra-
tiam autem & qui refert,
habet: & qui habet, in eo ip-
so, quod habet, refert. Cicero.

pro Planco.

Nō solum gratus esse debet qui
accipit beneficium, verum et-
iam is, cui potestas accipien-
di fuit. idem.

Cui gratia referri non potest,
quanta debetur, habenda ta-
men est, quantam maximam
animi nostri capere possint.
idem Philip. 3.

Qui habet, non meminit gra-
tuita esse beneficentia quod
accipit. Erasmi in Epist.

Est aliqua gratitudinis por-
tio, sua quēque bona nosse.
ibidem.

Tanto turpius gratiam non re-
ferri, quanto honestior causa
referenda. Plin. l. 1. lib. 8.

Gratia quae tarda est, ingrata
est: gratia namque
cum fieri properat, gratia
grata magis. Auson. in
Epigr.

Bis est gratum, quod opus est,
si ultro offeras. Pub. Mim.

Quod bonus bene fit beneficiū,
gratia ea grata est bonis.
Plaut. in Capt.

Ficte refertur gratia inuitē dā-
ti. in Hist. Sax.

GRATIT. ET GRAT. ACTIO. 243

Et his, qui imprudenter lafe-
runt, ignosci conuenit: ita his,
qui necessario profuerunt, ha-
bere gratiam non oportet. Ci-
cer. 1. de Inuent.

EX SACRIS.

Gratie Deo etiam preces
nostras non exaudienti
agenda. Aug. epist. 121.

Gratias agere Deo possumus,
referre non possumus. idem
sup. Psalm. 47.

Gratiarum actio beneficiis re-
spondeat acceptis. idem libr.
Soliloq. cap. 18.

Deo reputare debemus, si quid
virtutis habemus, alioquin
fures sumus. Bernar. sup. Can-
tic. Serm. 12.

Non est superbia elati, sed con-
fessio non ingrati, & habere
te cognosce, & nihil ex te
habere. ut nec superbus sis,
nec ingratus. Augustin.
sup. Psalm. Custodi animam
meam.

Grato animo nihil acerbius cō-
tingere potest, quam si quibus
immensam gratiam habeat,

ne mediocrem quidem refe-
rendi suppetat facultas. Eras-
mus in Epist.

Gratia gratiam parit. ibid.
Si libenter, & ingenuē debeas,
ex parte satisfacere creditori
est. Hiero.

Non esse superiorem in referen-
do, quam in conferendo bene-
ficio, hoc est esse inferiorem.
Amb.

Danti rependi gratius quicquā
ab accipiente nō potest, quam
si gratum habuerit quod ac-
cepit. nam spiritui gratia con-
tumeliam facit qui beneficiū
dantis grata mente non acci-
pit. Bern. in Epist.

Gratia indignos nequaquam
tangit. Nazanzenus.

Nemo potest intelligere quod
accipit, nisi meminerit. Cas-
siodorus in quad. Epist.

Non dare cuiquam vix licet:
non reddere verò non licet.
Amb.

In omnibus benedicendus est
Deus. Chrysostomus de Expul. Hom.
Gratiarum actio pudica sit, &
mera simplicitate procedat.
Bern. sup. Cant. Serm. 16.

INGRATITUDO.

Gratie mentio non rejicit boni
propositi premium. Chrysost.
Ser. 2. sup. Epist. ad Rom.
Gratitudinem nostram deus a-
mar. idem sup. Gen. Hom. 18.
Gratitudo pauperis nunquam
perit. idem sup. Epist. ad Co-
loss. Homil. 1.

Ingratitudo.

EX GRÆCIS.

Ingratitudinem potissimum
impudentia sequitur, ad
omnem turpitudinem maxi-
ma est dux. apud Stob.

Ingratus quisquis est, is maio-
rem in modum deos, parētes,
ac patriam negligit. ibid.

Ingrati cum iniuriis comme-
morandi sunt. ibid.

Quanto quisque maioribus be-
neficiis acceptis non reddit gra-
tias tanto iniustior. ibid.

EX LATINIS.

Maximum omnium vi-
tiorum signum est in-
gratitudo. Quint. Declam. 9.

Dedecus est semper sumere,
nilque dare. Martial.
Dixeris maledicta cuncta, cum
ingratum hominem dixeris.
Pub. Mim.

Ingrato homini nihil peius ter-
ra creat. idem.

Ita sunt isti omnes nostri diui-
tes, si quid bene feceris, levior
pluma ea gratia est: si quid
peccatum est, plumbeas iras
gerant. Plaut. in Penu.

Paupertas multos ingratos fa-
cit. idem.

EX SACRIS.

Qui se dicit scire quod ne-
scit, temerarius est:
qui se negat scire quod
scit, ingratus est. August. in
Ser. de Ascen.

Si gratiam homini non referre,
simile homicidio est, quantum
crimen est, Deo non referre?
Ambr.

Peruersi cordis est, occasiones
ingratitude inuestigare,
nemo id facit, nisi qui etiam
gratis ingratus est. Bern.
Serm. 52.

SOBRITUDINE ET TEMPERANTIA. 244

Quod non venit gratum, per-
ditum est, non datum. idem.
Ingratus est, qui post veniam
peccat. Chrys.

Suspecta res est verbis benefi-
cia rependere. Eras. in epist.
Nulla est intolerabilior contu-
melia, quam quæ pro benefa-
ctis rependitur. ibid.

Amico vero gratiam referre,
ingratitude genus est. ibi-
dem.

Sunt qui pro beneficio reponunt
maleficium. ibid.

Bis malus est, qui de bene me-
rente dicit male. ibid.

Non est æquum ob ingratitu-
dinem quorundam frustrari
cunctos. ibid.

Ingratis bene fecisse, bono viro
dignum arbitror, præsertim
Christiano. ibid.

Ingratitudo nullam recipit ex-
cusationem. ibid.

Sicut boni per contumelias me-
liores existunt: ita semper re-
probi de beneficio peiores eva-
dunt. Greg. in Homil.

Quanto maiora sunt beneficia
hominibus constituta, tanto
graviora peccantibus iudicia.

Chrys. sup. Mat.
Ingratitudo est ventus vrens,
siccas fontes pietatis, et flue-
ta gratiæ. Bern. de Contemp.
mun.

Ingrati sunt Deo, qui se pecca-
tores negant. Aug. Serm. 10.
de Verb. Apost.

Ingratitudo, pereptoria res est,
et hostis gratiæ. Bernard. de
Euang. 7. Pan. Ser. 1.

Sobrietas, frugalitas, & temperantia.

EX GRÆCIS.

Omnis humana turba ex-
pers temperantiæ vivit.
Plat. de Legib.

Temperatis hominibus, lex est
Deus: intemperatis vero vo-
luptas. idem epist. 9.

Summo iure utere moderate:
navis enim tensa vi summa
rudetibus mergitur, erigitur
iterum, si laxaveris rudentes.
Eurip. in Orest.

Temperantia, quæ iucunda
sunt, auget, et voluptatem
maiores facit. Democ. apud

SOBR. FRUGAL. ET TEMPER.

Stobaeum.
Custos vitae hominum, temperantia est. Plat. in Charm.

Temperantia in moderatione voluptatum constat. apud Stob.

Frugalitas auget animi magnitudinem. ibid.

Magistra consiliorum prudentium frugalitas est. Soph. apud Pol.

Viaticum in parsimonia reponendum. apud Stob.

Penu virtutis, est temperantia. Menand. ibid.

Tam puram esse temperati vitam oportet, ut ne suspitione quidem criminis incurrat. Aesch. ibid.

Difficile est aut diuitem esse temperantem, aut eum, qui temperans sit, diuitiis affluere. ibid.

Temperantia est, nihil mirari corporis voluptates, & cuiusvis foedae voluptatis & delectationis minime appetentem esse, & timere etiam iustam licentiam, & intentum esse in vita rationem similiter in paruis, & magnis:

affectatur autem temperantiam ordo, moderatio, pudor, reuerentia. Arist. de Virt. & vit. diuis.

Sobrietas, virtus est appetentis, per quam prauae voluptates ne appetuntur quidem. Arist. de Virt. & vit. diuis.

Quicumque modum imperare ventri nescit, hic plura mala malis coaceruat. Sophoc. apud Stob.

Commendamus frugalitatem, non quod tanti res viles, ac minime sumptuosas faciamus, sed ut hoc pacto animi magnitudinem augeamus. Apoll. apud Stob.

Dulcium, quae rarissima sunt, maxime delectant, si quis modum excesserit, iucundissima quaeque iniucundissima fiet. Democr. ibid.

Modesta vita, diuinum officium. ibid.

Temperantia harmonia similis. ibid.

Firmissimus, atque fortissimus honorum custos, modestia est. Plut. de Polit.

Sicut hyemi per serenitate pa-

SOBR. FRUGAL. ET TEMPER. 245

rare conuenit: ita & mores boni, & optimum ad senectutem viaticum, modestia in ipsa iuuentute reponentur. idem de educ. lib.

EX LATINIS.

IN omnibus adhibendus est modus necessarius. nam & gratia si minima est, & immodica: ita & mores si multi, ac varij: & verba si perpetua, & infinita, & obtundentia: & fama si magna, & inquieta, & inuidiosa sit: nec laudabilia, nec utilia sunt. Gel. lib. 4.

Nihil tam aequum tibi proderit ad temperantiam omnium rerum, quam frequens cogitatio breuis aui, & huius incerti: quicquid facies, respice ad mortem. Sen. epist. 115.

Temperantia est, quae in rebus aut fugiendis, aut expetendis, ut rationem sequamur monet: quae animis pacem affert, & eos quasi quadam concordia lenit, ac placat. Cicer. de finib.

Temperantia est libidinum inimica. idem 3. Off.

Suus cuique modus est, tamen magis offendit nimium, quam parum. idem de Orat.

Inconstantis non puto sententiam aliquam, tanquam aliquod nauigium, esse reipublicae tempestate moderari. idem pro Corn. Balb.

Nihil est tam praeclarum, tamque magnificum, quod non moderatione temperari desideret. Max. lib. 3.

Faelicitas, & moderatio diuiduum contubernium habet. idem lib. 9.

Est modus in rebus, sunt certi denique fines,

Quos ultra, citraque nequit consistere virtus. Horat. 1. sermon.

Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra

Fortunam debet quisque manere suam.

Tu quoque formida nimium sublimia semper,

Propositiue, precor, contrahere vela tui. Ouid. 3. epist.

Ubiue moderatio virum adsit,

SOBR. FRUGAL. ET TEMPER.

Et quantum quisque possit,
nitatur. Cato maior.

Magna pars libertatis est, bene
moratus venter. Senec. epist.

114.

Quod satis est, cui contingit, ni-
hil amplius optet,

Non domus, et fundus, non a-
ris aceruus, et auri,

Agroto domini deduxit corpo-
re febres,

Non animo curas. Horat. I. E-
pist.

Frugalitatem exigit philoso-
phia, non poenam. Senec. E-
pist. 5.

Frugalitas paupertas volunta-
ria est. idem epist. 17.

Frugalitas producere senectute-
m potest. idem epist. 59.

Eas tres virtutes, fortitudinem,
iustitiam, prudentiam, fru-
galitas est complexa. Cicer. 5.

Tuscul.

Frugalitas, castitatis indicium
est. Plin. Iun. lib. 4.

Nunquam periclitati sunt fa-
ma, qui frugalitatem inter-
copiam seruare ceperunt.

Veget. lib. 4.

EX SACRIS.

Frugalitas virtutum om-
nium mater. August. de
vit. beat.

Sobrietas mentis, medicina est
corporis. Amb. de Noë.

Frugalitas, nequitia contraria
est. Aug. de beat. vit.

Temperantia cordis habeat a-
nima munditiam, iustitia mi-
sericordiam, prudentia pacem,

fortitudo mansuetudinem.
Amb. 3. de Offic.

In te consistito, non supra attol-
li, non infra deici, non euade-
re in longius, non extendi in

latius, tene medium, si non vis
perdere modum. locus medius

tutus est, sedes medijs, et mo-
dus, virtus. Bern. 3. de confid.

Quia gaudia semper animos
inquietant, modus raro letis
rebus interuenit. Cassiod. 4.

epist.

Moderatio virtutum pulcher-
rima. Amb. in lib. de vid.

Temperantia, fœminarum vir-
tus est. ibid.

Pulchrius est aliquando mode-
stia, quam causa superiore

INTEMPERANTIA.

246

esse. Erasmi in Epist.

Modestia comes est urbanitas.
ibidem.

Modestia est, cultum, et mo-
tum, et omnem nostram oc-
cupationem ultra defectum,

et citra excessum sistere.
Hug.

Modestia à modo dicta est.
August. de beat. vit.

Modus pater est ordinis. idem
lib. 2. de ord.

Modestia sit loco diuitiarum.
Chrysost. sup. Epist. ad Coloss.

Homil. 12.

Modestia radix, paupertas.
idem serm. 10. sup. Epist. ad
Rom.

Iam rusticitatis, et miseriae,
velle, quantum sat est. Senec.

Epistol. 91.

Intemperantia.

Intemperantia, vitium est
cupida partis prauas volu-
ptates amplectens. Arist. de
vit. et virt. diuis.

Intemperantia est, sequi dele-
tationes voluptatum noxia-
rum, et turpium, et arbi-

trari maxime felices eos esse
qui in huiusmodi voluptati-
bus versantur, et facetum

esse, et dicacem, et urbanum,
et versutum tam in ver-
bis, quam in rebus: sectatur

autem intemperantiam ordi-
nis perturbatio, impruden-
tia, confusio, incuria, ne-
gligentia, dissolutio. Arist.

ibidem.

Superfluitas, incontinentia pars
est. apud Stob.

Pauperibus, imo ditissimis im-
pense insolite molestissima
sunt. Demosth. in arg. lib.

Nihil magis à contemplatione
veritatis impedit, quam lu-
xus vite. Aug. de ver. relig.

Mundi luxus, anima pia cruce
est. idem in manual. cap. 5.

Superfluitas exterior, interioris
vanitatis indicium est. Bern.

in Apolog.

Cibus.

EX GRÆCIS.

Quod est modicum, citò di-
geritur. Arist. de A-

CIBVS.

nim. 17.

Cibo non indigent aeterna. idem
Metaph. 1.

Diversitas alimentorum facit
diuersas vitas animalium. idem
Polit. 9.

Plurimum genus hominum ex
fructibus terrae domesticis vi-
uit. idem Polit. 1.

Cauendi sunt cibi, qui non esu-
rantes denuo ad edendum
inuitent: cauendi sunt potus,
qui non sitientes denuo ad bi-
bendum illectet. Socrat. apud
Plut. de tuend. bona valet.

Ex carum numero dulciores
illa habentur, quae non sunt
carnes: ex piscibus ij, qui non
sunt pisces. idem.

Mali ideo viuunt, ut edant, ac
bibant: boni vero cibum su-
munt, ac potum, ut possint vi-
uere. Plut. de Poët.

Vtere legibus antiquis: opso-
nis vero recentibus. Demet.
Phaler.

Cibus ut famis medicamen-
tum sumitur. Plut. in conui.
7. Sap.

Qui suauissimè comedit, mini-
mè opsonis indiget. Socrat. a-

pud Diog. lib. 2.

Hora prandendi est diuiti, quā-
do vult: pauperi, quando po-
test. Dig. apud Laërt. lib. 7.

Cibus, non qui plurimus, sed
qui suauissimus elegitur. E-
pic. apud Diog. lib. 10.

Simplicibus, & non magnifi-
cis apparatis cibi assuescere,
& salubritatis est. & homi-
nem ad vitae vsus necessa-
rios impigrum reddit. ibid.

Venter, imperiosa corporis pars
est. Homer. Odys. lib. 11.

EX LATINIS.

Parabile, & appositū est,
quod natura desiderat:
ad supernacanea sudatur, ad
manum est, quod satis est. Se-
nec. Epist. 4.

Quemadmodum delicatas res
desiderare, luxuria est: ita vi-
sitatas, & non magno para-
tas fugere, dementia est. idē
Epist. 5.

Copia ciborum subtilitas ani-
mi impeditur. idem Epist. 15.

Facile est pascere paucos veni-
res, & bene institutos, &

CIBVS.

247

nihil aliud desiderātes, quā
impleri paruo. fames constat,
magno fastidium. idem E-
pist. 17.

Dy boni, quod hominum vnus
venter exercet. idē Epist. 96.
Natura ventrem non delecta-
ri vult, sed impleri. idem E-
pist. 120.

Cum optimis satiati sumus,
varietas etiam ex vilioribus
grata est. Quint. lib. 10.

Victus, cultusque corporis ad
valetudinem referantur, &
ad vires, non ad voluptatem.
Cicer. 2. Offic.

Tantum cibi & potionis adhi-
bendum est, ut reficiatur vi-
res, non opprimantur. Catō
maior.

Iucunditas victus est in deside-
rio, non in satietate. Cicer. 5.
Tusc.

Cibi condimentum est fames:
potionis sitis. idem 2. de finib.
Cibus simplex utilissimus.
Plin. Senior. lib. 12.

Cibum somno concoquere, cor-
pulentia prodest, non viri-
bus. idem lib. 24.

Turpe est stomachi sui nō nosse

mensuram. Senec. Epist. 83.

EX SACRIS.

Alimenta, & medicamen-
ta sunt. August. 10.
confess.

Non cibus, sed appetitus in vi-
tio est: unde & lautiores ci-
bos plerunque sine culpa su-
minimus, & abiectiores non fi-
ne reatu conscientiae gusta-
mus Gregor. 3. mor.

In cibo haec mihi mensura te-
nenda videtur, ut nec contra
honestatem, nec supra neces-
sitatem sumatur. Hug. de di-
dasc. monast.

Fames amica virginitati est, i-
nimica lasciuia: saturitas ve-
rò castitate proijcit, nutrit ille-
cebram. Amb. serm. 40

Simplicior cibus, & mensa me-
diocri complurimum iucun-
ditatis habent. Chrysost.

Cibus anima. sermo Dei. Greg.
sup. 1. Reg.

Aqua, & panis natura satis-
faciunt. Hier. ad Surd. &
fratr.

Cibus omnis cum gratiarum

CIBVS.

actione sumendus est. Aug.
10. confess.

Alimentum non nisi corruptum, in corpus mutatur. idē de ver. relig.

Eſca ſolum ſecūdum naturam nobis medicina eſt. Ambr. Hexame. lib. 3.

Ciborum cupiditas malē ſub munditiæ nomine excuſatur. idem de morib. eccleſ.

Cibus omnis mundus mundis. idem Epiſt. 59.

Cibus immodicus & animæ, & corpori nocet. idem de ſalut. doct. cap. 35.

Cibus nullus contaminat animam. idem in lib. expoſ. quarund. queſt.

Cibum cum homine creauit Deus. idem lib. 2. ſerm. Domini in monte.

Non cibus, ſed luxus vituperandus eſt. idem contra Manich.

Ita ſe res habet, vt pro vniuſcuſque corporis congruentia vel delectet eſca, vel offendat. idē lib. 21. contra Fauſt.

Cibus in ore, pſalmus in corde ſapit. Bern. ſup. Cant. ſerm. 8.

Cibus meus, Chriſtus eſt, & ego eius. idē ſup. Cant. ſerm. 7.
Cibo indigeſto comparatur ſcientia ſine operibus. idem ſup. Cant. ſerm. 36.

Potus, aqua, & vinum.

EX GRÆCIS

Vinum, remedium aduerſus ſenectutis duritiē. Plat. de legib.

Sicut igne ferrum, ita vino corpora ſerum molliuntur. ibid.
Dulce per ſe deſideratur, vinum autem per accidens. Ariſtot. Topic. 2.

Inter pocula non eſt admonendum. Plut. de amic. & adulat.

Cauendi ſunt cibi, qui non eſturiētes denique ad edendum inuitent: cauendi ſunt potus, qui non ſitientes denique ad bibendum illeceſt. Socrat. apud Plutar. de tuend. bona valet.

Vinum potus eſt ſuauiſſimus, & pharmacum utiliſſimum, & opſonium quaminimē noxiū: ſi quidem tempe-

POTVS, AQUA, ET VINVM. 248

ratum eſſe contigerit, idque magis vt in tempore modicē ſumas, quā vt aqua diluas, aqua verō non ſolum ſi vino admiſceatur, verū ſi ſubinde inter vina diluta per ſe ſola bibatur, magis innoxium reddit quod diſtutum eſt. ibidem.

Vinum ad moderationis legem ingenia reuocat, placidiorem reddit hominē, aſperitatemque mitigat. idem probl. Decad. 1.

In vino, ſicut in ſpeculo, multo rum ingenia præuidentur. Plat. apud Plut. probl. Dec. 2.

Vitis tres vias fert: primam voluptatis, ſecundam ebrietatis, tertiā mæroris. Anac. apud Diog.

Vinum, & caro vires quidem maiores faciunt, verū mentis impediunt actiones. Plut. apud Kelat.

Vinum laborum pharmacum eſt. Eurip. in Troad.

Vino ſublato, non eſt venus. idem in Bacch.

Maximē ſitum eſt lignum vitis. idem in Cyclop.

Vehemens res eſt vinum, & ad colluctandum grauis. ibi.
Aes formæ ſpeculum eſt: vinum, mentis. ibid.

Primum poculum ſanitatiſ eſt, alterum voluptatiſ, tertium contumeliæ, vltimum inſaniæ. Pythag. apud Stob.

Pueri uſque ad decimum octauum annū, vini uſum prorſus ignorent: nempe eos monemus non oportere ignem igni in corpus, atque animam ſuggerere, antequam viri eſſecti, ſubire labores incipiant. Plat. 2. de legib.

Vinum bibere non conuenit pueris, nec horum nutribus: quia nihil differt pueros vinum bibere, & nutrices. Ariſt. de ſonn. & vigil.

EX LATINIS.

Aqua, & panis natura ſanctiſaciunt. Senec.

Nam quanquam ſapor eſt oblata dulcis in vnda,

Gratius ex ipſo fonte bibuntur aque.

Et magis adducto pomum de-

EBRIETAS.

ducere ramo,
Quam de celata sumere lan-
ce iuuat. Ouidius.

Quis sit vini, quis musti sapor
iam scis, nihil interest centū
per vesicam tuam, an mille
amphoræ transcant, saccus
est. Senec. Epist. 78.

Mulier quæ vini vsum immo-
derate appetit, et virtutibus
ianuam claudit, & delictis
aperit. Max. lib. 6.

Id præstantius vinum est, quod
suapte natura placere potest.
Colum. lib. 12.

EX SACRIS.

Vinum vetus corpori com-
modius. Aug. lib. 12.
de morib. Manich.

Vinum ad lætitiā, non ad e-
brietatem datum est. idē de
salut. docum.

Aqua omnium nascentium
mater. idem sup. Gen. ad lit.
cap. 2.

Aqua, ignis alimentum est.
idem libro. 2. de mirab. sacr.
script. cap. 31.

Aqua, liquorum omnium ma-

ter. ibid. cap. 18.

Tristitia remedium, vini v-
sus. Chrysostom. sup. Genes.
Homil. 29.

Vini abusus solum malus. ibi-
dem.

Ebrietas.

Temulentus bis puer. Plat.
de legib.

Ebrietas homines impetuosos
facit. Arist. Polit. 7.

Senes in primis, fœmina minus
ceteris vino capiuntur. Arist.
de ebriet. apud Plutar. probl.
Dec. 1.

Quicumque ebrius, modo domi
manserit, sapiens est. idem
Cyclop.

Vinum æqualem habet vim,
ubi hominem subierit, quem
conturbat, illico prodit læti-
tia in mentis recessu, ani-
mumque uniuersum concu-
tit. apud Stob.

Ebrietas nihil aliud, quam in-
saniam voluntaria est. Senec.
Epist. 84.

Ebrietas facit delictum mitius
puniri. apud Iurist.

Ebrietas,

CONVIVIUM.

249

Ebrietas, causa seruitutis.

Ambr. de Helia.

Ebrietas cor mutare, & men-
tem alienare solet. Gregor.
siop. 1. Reg.

Primum ebrietatis malum est,
pudicitie periculum. idem de
virg. lib. 1.

Ebriosi delectantur falsis sen-
tis. Aug. lib. 8. confess. cap. 3.

Ebriosa virgo, coniugata sobria
peior est. idem de bon. coniug.
cap. 24.

Ebrietas excacat sensus. Chry-
sost. sup. Genes. Homil. 29.

Ebrietas, voluntarius est damo.
ibidem.

Ebrioso asinus melior. idem su-
per Matth. Homil. 59.

Ebrietas quadam ira. idem su-
per Ioann. Homil. 26.

Ebrietas mater scortationis.
Chrysost. ser. 24. sup. Epist. ad
Rom.

Ebrietatem immodestia facit.
idem ad pop. Anth. Hom. 1.

Ebrietas, tempestas est tam in
animo, quam in corpore. ibidē
Homil. 46.

Ebrietas seipsam ignorat. idem
de ieiun. ser. 1.

Manifestum est, senem nō mo-
do bis fieri puerum, sed ine-
briatum quoque. Plato apud
Stob.

Conuiuium.

EX GRÆCIS.

Non est res apta conuiuiis,
esse sapientem. Agesil.
apud Plut. de cohibend. ira.

Inter pocula non est admonen-
dum. idem de amic. & adul.
si dextere, urbaniterq; recuses,
non minus grata fuerit excus-
satio, quam potatio. idem de
tuend. bona valet.

Odi memorem copotorem. idē,
an conueniat philosophari in-
ter Pocula.

Quotus nostrū est, qui aut possit
esse sapiens, aut velit. ibid.

In conuiuiis eadem sermonis
sit, quæ vini communio. ibi-
dem.

Eiusdē est viri, & aciem ter-
ribilissimam, & conuiuium
luculentissimum instruere. Plut.
probl. Dec. 1.

Non edēdi, bibendiq; causa. sed

F A M E S.

combibendi, comedendique
causa nos mutuo inuitamus.

Agias apud Plut. probl.
Dec. 2.

Intempestiua inter potandum
garrulitas plerisque dum nu-
gantur, transuersum rapit,
& animos libidini obsecun-
dare compellit. Plut. probl.

Dec. 7.

Ferenda est socij molestia in na-
uigatione, & militia, quibus
cum necessitas communis im-
posuerit: sed quibusuis se co-
muniis immiscere, hominis
est amentis. idem de canui. 7.
Sap.

Lingua semper certe, praesertim
in conuiuio retinenda. apud
Diogen. lib. 1.

Præsens frequentia hominum
in conuiuio habet ex sese de-
lectationem. Eurip. in Med.

Ingenium esse eum, qui ad con-
uiuia inuitatur, oportet.

Non conuenit epulantes audire
luctus. Eurip. in Alcest.

Tam inter epulas fortis vir esse
potest, quam qui in bello pu-
gnas sequitur luctuosus. apud
Stob.

EX LATINIS.

Craue conuiuiorum mi-
nistri maioris sint pre-
tij, quam quibus ministra-
tur. dedecet enim paucis to-
ris, quibus accumbitur, mul-
tas animas inservire. Epist.
apud Stob.

Litigare, & contendere cum
ubique sit vitiosum, tum in-
ter pocula maxime. ibid.

Quidam cænent tecum, quia di-
gni sunt, quidam, ut sint. Se-
nec. Epist. 47.

EX SACRIS.

Conuiuium vix sine cul-
pa celebrari potest. Gre-
gor. 1. mor.

Quadam sunt vitia, que à con-
uiuio vix separari possunt.
ibidem.

Fames.

EX GRÆCIS.

Esuriens necessarius utatur
potius, quam suauibus.

F A M E S.

250

Plut. de tuend. bon. valet.

Difficile est verba facere ven-
tri aures non habenti. Cato
apud Plut. in Apophth.

Fames omnia reddit dulcia
præter seipsam. Antiph. a-
pud Stob.

EX LATINIS.

Paruo fames cõstat: magno
fastidium. Senec. Epist. 17.

Fames famem vincit. idem E-
pist. 111.

Nihil contemnit esuriens. idem
Epist. 120.

Ambitiosa non est fames, con-
tenta est desinere. ibid.

Expecta, nec ante edas, quam
aut bonum panem habere co-
peris, aut malum definas fa-
stidire. idem Epist. 124.

In aliena fame sui quisque mi-
seretur. Quint. Declam. 5.

Non habitant simul pudor, &
fames. idem Declam. 12.

In magna inopia quicquid emi
potest, vile est. ibid.

Cibi condimentum est fames:
porionis scis. Socr. apud Cice.
5. Tuscul.

Fames audaciam præstat. in
Hist. Sax.

Fames, ultimum supplicium.
Liuius 3. Deca. lib. 1.

Fames, & frigus, miserrima
mortis genera. idem lib. 8.

Fami nullum licet contradi-
cere verbum.

Fames multorum est magistra.

EX SACRIS.

Mirabile martyrium, &
grauē, inter epulas esu-
rire. Bern. in paru. serm.

Fames, naturalis morbus est.
August. sup. Psalm. 37.

Fames mentis, est silentiū diui-
ne elocutionis. Greg. 6. mor.

Fames carnis, est subtractum
subsidiū corporis. ibid.

Famelici non facile ab alieno
cibo abstinent, si sit oblata
quouis modo edendi facultas.
apud Plat.

Fames ab edēdi amore differt.
Aug. lib. 4. contra Iulian.

Fames septem dierū intolerabi-
lis sanis. idem sup. Psalm. 122.

Esuries domini nō ex necessita-
te. Chrys. sup. Matt. Hom. 4.

SITIS, GULA, ET GUSTVS.

Non esurire, diuine est natura.
idem sup. Matth. Homil. 5.
Fames ingens sanctos Dei vexat. id. sup. Genes. Hom. 66.
Fames crudeles mortes tetrauit.
idem ad popul. Antioch. Homil. 36. de eleemo. & miser.

Sunt, qui acutius pollent sensu palati, quam cordis. Caro apud Plutarch. de Poer.
Gustus mercatum inuitat. Enrip. in Cyclop.

EX LATINIS.

Sitis.

Cibi condimentum est fames: potionis, sitis. So-cra apud Cicer. 5. Tusc.
Sitis consuetudine vinci potest. Plinius Senior lib. 7.
Sitis est famis medicamentum. Ansel. sup. Epist. ad Roman.

Gula, & Gustus.

EX GRÆCIS.

Vini, & carniū plenior usus corpus quidē validum, animum verō imbecillum facit. Plur. de tranquill. anim.
Edificant homines tanquam immortales, & opsonant tanquam parum victuri. Strat. apud eund. de cupid. diuirt.

Vitium ventris, & gutturis, non solum non minuit aetas hominibus, sed etiam auget. Cicer. pro Mart. Caelio.
Cibo homo maximè perit. Plin. Senior. lib. 26.
Epularum repletio vim venenī tardat. Liuius Decad. lib. 10.
Amara non sunt eadem omnibus. Plin. Senior. lib. 22.
Fastidientis stomachi est multa degustare, quæ ubi variæ sunt, & diuersa, coinquinant potius, quam alunt. Senec. Epist. 2.
Nullis animalibus, nisi ex fastidio nostro pax est. id. Epist. 90.

EX SACRIS.

Sepe edendi ratio seruit gula, & seruire se simulat

IURAMENTVM.

251

indigentia natura. Gregor. 7. mor.

Cor habet in vêtre gulosus, lasciuus in libidine, cupidus in lucro. Hier. sup. Matth.

Gula saturitas nimia aciem mentis obtundit, ingeniumque euertere facit. Isidor. lib. 1. de summo bono.

Valde absurdum est nimia saturitate velle placare martyrem, quem cognouimus Deo placuisse ieiunio. Hier. in Epi.

Gula est mater luxuria, quia venter, & genitalia sunt vicina. apud Iurisp.

Non cibis, sed appetitus in vitio gula est. Greg. lib. 30. mor.

Gula sepe loquacitatem, & luxuriam generat. id. in Past.

Gula per abstinentiam frangitur. id. sup. 1. Reg.

Gula vitio reciso, multa simul vitia subiungantur.

Gula innumera vitiorum agmina ad animæ conflictum producit. ibidem.

Ebriosis delectatur falsusculus. August. lib. 8. Confess.

Gustu contemplationis refectus diuina habet intelligere. Ber.

de considera. ad cleric.

Gustus diuine presentie variatur anima pro variis eius desideriis. id. sup. Cant. Serm. 30.

Saporem boni perdidimus in Eua. Bernard. sup. Cant. Serm. 85.

Sapores Dei, diuersè sumimus. Bernard. in Paru. Serm.

Gula excacat intellectum. id. sup. Ioann. Homil. 44.

Saturitas, morborum fons. Chrysost. ad popul. Antioch. Homil. 55.

Saturitas eadē diuitis, & pauperis. Aug. Serm. 6. de verb. Domini.

Saturitas, castitati inimica est. id. Serm. 17. de temp.

Iuramentum.

Nullum iuramentum graue est furi, & imposito-ri. Sophoc. apud Stob.
Improbiorum iuramentum in aqua scribe.
Iuramenta non fidem asserunt viris, sed viri iuramentis. ibidem.

IURAMENTVM.

Præfente flagello non postules iuramentum. Apollod. ibid.

Qui iuramentum a malo viro postulat, insanit. ibid.

Amatorum iuramenta, deorum non subeunt aures. Callimach. ibidem.

Dico vobis, ne iurare omnino: ne scilicet iurando ad facilitatem iurandi veniatur, de facilitate ad consuetudinem, de consuetudine in periurium decidatur. August. contra mendac.

Iuravit David temere, sed non implevit iuramentum maiore pietate. idem de Decol. Ioan. Bapt.

Ille, qui hominem prouocat ad maiorem iurationem, & scit eum falso iuraturum esse, vincit homicidam. quia homicida corpus occisurus est, ille animam. imo duas animas, & eius, quem iurare prouocauit, & suam. ibid.

Non penitus iurare prohibuit, sed occasionem periurij, quod perfectius est, euitare docuit. Grego. sup. Matth.

Quacunque arte verborum quis

iuret, Deus tamen, qui conscientia testis est, sic illud accipit, sicut ille, cui iuratur intelligit. Isid. de summo Bon. lib. 2.

Iurans secundum illius, cui iurat, expectationem, fidem præstet. idem Epist. 124.

Iurans multum, peccatum non effugiet. idem de Salut. doct. Dei iuratio, promissionis est confirmatio. Idem sup. Psalm. 88.

Iuramentum facit præsumi verum, quod iuratum est, nisi contrarium probetur. apud Iurist.

Iurans ex calore iracundia, non obligatur. ibidem.

Iuramentum interpretatur secundum intentionem deservientis. ibid.

Iurans per metum, seruare contractum, soluendo non censetur approbare, & repetere potest. ibidem.

Iuramentum iocose prolatum obligat saltem ad veniale peccatum. ibidem.

Iuramentum impedit oblivionem. ibidem.

Iuramentum magis indicium

PERIURIUM.

252

incredulitatis, quam fidei. Chryso. super epist. ad Ephes. Serm. 2.

Iurat Deus, ut incredulitatem condemnet. idem sup. Matth. Homil. 21.

Iuramenta sequuntur periuria. idem ad popul. Antioch. hom. 19.

Non iurare, securus portus est. Chryso. sup. Actus Apost. Homil. 14.

Ad iurandum facilis, parum pietatis habet. idem sup. epist. ad Ephes. Serm. 2.

Periurium.

Periurus est, qui etiam per id, quod nihil est, falsum iurat. August. Serm. 28. de verb. Apost.

Falsum iurantem audiens, & tacens, peccat. idem lib. 3. Quæst. sup. Leuit.

Ecce dico charitati vestrae, & qui per lapidem iurat, periurus est. idem de decollat. Ioan. Bapt.

Eatenus amicis, & familiaribus auxiliandum est, quate-

nus, periurium non admitrat. Lycurg. apud Stob.

Testimonium falsum nemo contra seipsum dicere potest. August. lib. 1. de Ciuit. Dei cap. 20.

Nemo est, qui frequenter iuret, qui aliquando non periuret. Sicut qui consuevit multum loqui, aliquando loquitur importuna. Chr. sup. Mar.

Testis falsus accusati poenam subibit. idem lib. 5. Quæst. super Deut.

Testis de falso non punitur, qui in accessoris mentitur, si in principali verax sit, apud Iurison.

Testis falsidicus tribus est perfonis obnoxius. primum Deo, quem periurando contemnit: consequenter iudici, quæ mentiendo fallit: postremo innocenti, quem falso testimonio ledit. Isid. 3. de sum. Bon.

Qui semel a veritate deflexit, is non maiore religione ad periurium, quam ad mendacium perducere consuevit. Cicer. pro Roscio.

Periurium tolerabile in pro-

DIFFICULTAS, ET IMPOSSIB.

missis non honestis. Ambr.
lib. 3. de Off.

Difficultas, & Impos-
sibilitas.

Impossibile est idem esse pro-
prium, & plurius. Arist.
Topic. 5.

Impossibile est scire quid scit
ignorare, si est idem. Post. 2.

Nullum impossibile fit. idem de
celo, & mund.

Deus hoc solum priuatur, inse-
cta facere quae facta sunt.

Arist. Ethic. 6.

Non est possibile sine alimento
vivere, & bene vivere. ibid.

Quicquid vult, habere nemo
potest: illud potest, nolle, quod
non habet. Sen. epist. 124.

Non tentanda quae effici omni-
no non possunt. Quint. lib. 4.

Difficilia sunt arcana reticere,
& orium recte dispensare,
miris quae tolerare posse. a-

pud Diog. lib. 1.

Nullus cogitat quam difficile
sit, idem factus praestare, quod
inter deliberandum promit-

tit, nam consultamus securi-

in opere autem cum timore
desicimus. Thucyd. apud Sco-
beum.

Difficilia sunt, quae praecleara.
Plat. de Repub.

Difficillima res est, seipsum co-
gnoscere. ibidem.

Rebus maximis difficultatem
ipsa natura proposuit. in Sen.

Cicer.

Difficile videtur omne opus,
antequam tentes. Veg. lib. 2.

Difficile est, quod non potest
expediri, nisi per principem.

apud Iurisc.

Impossibile, Deum peccare. Chr.
sup. Ioan. Hom. 37.

Impossibile nihil, quod à Chri-
sto imperatur. idem sup. epist.
ad Hebr. cap. 6.

Facilitas.

Malum est facile, & bo-
num difficile. Arist.

Ethic. 2.

Qua in re excellit quisque, eò
libèter, & promptè ducitur.

Plut. Probl. Dec. 1.

Utrò nonnunquam sunt quae
magno labore vix possunt fie-

INTELLECTVS.

253

vi. Demost. 1. Olynth.

Facilia ipsos quoque fugiunt
negligentes: difficilia verò
cura, & diligentia capeffun-

tur. Plut. de lib. educ.

Omnium rerum cupido laque-
fit, cum facilis occasio est.

Plin. Iun. lib. 8.

Contemptui est obnoxium om-
ne, quod facile superatur. Na-

tan. Ten.

Intellectus.

Intelligentes & illuminati
plures reperiuntur, sed af-

fecti pauci. Bern. in Ascens.
Dom.

Intellectus est lumen, quod Deus
infundit anima. Aristotel.

Rhet. 3.

Plura contingit scire, sed non in-
telligere. idem Topic. 2.

Scire, est per demonstrationem
intelligere. idem Poster. 1.

Quod parum distat ab intelle-
ctu, quasi nihil distare vide-

tur. idem Physic. 2.

Ubi plurimus intellectus, &
ratio, ibi minima fortuna:

& ubi plurima fortuna, ibi

minimus intellectus. idem de
bon. fort.

Qui unum non intelligit, nihil
intelligit. Arist. Metaph. 4.

Intellectum fac ducem. Solon.
apud Diog. lib. 1.

Deputemus intelligentiam da-
tam, quasi pecuniam mutua-

tam: quo plus nobis creditur
ex benignitate, eo debitores

tenemur amplius in opere.
Gregor. Mor.

Intelligere est quasi euestigio
subsequi. Lact. lib. 6.

Qui vult intelligere, qualis est,
tales videre debet, qualis non

est. Greg. 24. Mor.

Punge, & dabit lachrymam:
stringe, & dabit intellectum.

Orig. sup. Exod.

Intellectus, spirituale donum.
Amb. sup. Psal. 118.

Intelligere supersua non no-
cuit: nocuit autem didicisse.

Aug. de Vil. cred.

Intellectus cum ineditur, eius
in Deum affectus ardentior

aperitur. Greg. 20. Mor.

Intellectus donum exercitan-
dum, ne in otio torpeat. idem
22. Mor.

INTELLECTVS.

Quidam de intelligentia, alij
de operatione exultant. *ibid.*
Effectus intellectui, & intelle-
ctui repugnantibus, vita in-
fernalis est. *Ber. epist. 176.*
Intellectus est pars animæ. ex
senten. *Aug.*
Intellectui fides viam aperit:
infidelitas claudit. *ibid.*
Intellectus, merces est fidei. *idē*
Tract. 29. in Euang. Ioan.
Aliud est intellectus, aliud
ratio. *idem Ser. 28. de Verb.*
Apost.
Intellectus ex litera erudien-
dus, atque diripiendus est.
Ber. sup. Cant. Ser. 73.
Intellectus rerum spiritualium,
verus est animæ panis. *Bern.*
in Annunt. beat. Mar.
Intellectus, armatura est cordis
Chr. de Spir. sanct. Hom.
Ita magis intelliges quædā pla-
cuisset, si quadam displicuisse
cognoueris. *Plin. Iun. lib. 3.*
Qui dubitant, utri oporteat ve-
nerari deos, & honorare pa-
rentes, annon indigent pœna?
Arist. Topic. 1.
Qui dubitat, utrum nix sit al-
ba, indiget sensu. *ibid.*

Dubitatorum solummodo est,
veritatis inquisitio. *idē Me-
taphys. 3.*
In obscuris uti oportet apertis
testimoniis. *idem Eth. 2.*
Solutio dubitationis, est inuen-
tio veritatis. *idem Eth. 7.*
Maximum indicium est male
mentis fluctuatio. *Cic.*
Bene præcipiunt qui vetant quic-
quam agere, quod dubites, æ-
quum sit, an iniquum. *idem*
2. Offic.
Satius est, id ipsum, de quo am-
bigitur, concedere, quam im-
pudenter resistere. *ibid.*
In dubiis auctores citandi sunt.
Plin. Sen. lib. 23.
Semper æstuat qui de singu-
lis temporum articulis deli-
berauerit. *Suet. Tranq.*
In dubio plus alieno, quam pro-
prio credimus consilio. *Ber.*
Ambigua in meliorem partem
sunt vertenda. *Ansel. super*
epist. ad Rom.
Res dubia hominem negligem-
tem facit. *Chrys.*
Ad incertum nemo vult labo-
rare. *Lact.*
Satius esse puto in nonnullis

SENSVS.

254

hallucinari, quàm odiosa di-
ligentia ea perquirere, quæ
melius latuissent. *Eras. in*
Epist.
In rebus dubiis non debet esse
iudicium absolutum. *Greg.*
Dubitatio electis oritur ex vir-
tute humilitatis. *Gregor. sup.*
1. Reg.
Multa cadunt inter calicem,
supremæque labra. *Homer.*
apud Stob.
Frustratio spei, & alius euen-
tus perturbat, ac magnopere
debilitat animos. *Demosth. 1.*
Olynth.
Si omnes morerentur, quibus
non contingunt ea, quæ desi-
derant, omnes sanè moreren-
tur. *apud Stobæum.*
Tepidi quasi in inferno sunt.
Bern. de Ascen. Dom. Ser. 3.
Dubitare de Christo, mors est.
Aug. Quæst. 73. ex nouo test.

Sensus.

Sensus pluribus intentus, est
minor ad singula. *apud*
Iurisc.
Vnusquisque ex suo sensu abu-

dat. *Hier. ad Demetr.*
Sensus magis attendendus,
quàm verba. *Ambr. super*
Luc. lib. 2.
Sentire prius est, quàm moue-
re. *August. lib. 7. de Gen. ad*
Lit.
Sensus melior in brutis, quàm
in hominibus. *idem de Quat.*
ani.
Sensus omnes falli possunt. *idē*
lib. 2. Soliloq. cap. 6.
Sensibus veluti naui utimur.
idem lib. 1. Soliloq. cap. 4.
Sensus diuersi in corpore, idem
in animo. *idem lib. 5. de Tri-*
nitat.
Sensuum ita clara sunt iudicia,
& certa, ut si optio nature
nostræ detur, & ab ea Deus
aliquid requirat, contenta ne
sit suis integris, incorruptis-
que sensibus, an postulet me-
lius aliquid, non videam
quid querat amplius. *Cicer.*
2. Acad.
Omnes tacito quodam sensu si-
ne vlla arte, aut ratione quæ
sunt in actibus, aut rationi-
bus, recta, ac praua diindi-
cant. *idem 3. de Orat.*

AUDITVS.

Auditus.

Auditus in homine est via ad disciplinam. *Arist.*
de Sens. & sensato.

Aures magna, & erecta ultra modum sunt indices stultitiae, atque loquacitatis. *idem de Anim. 1.*

Auditus à turpitudine cohibendus. *Plur. de Aud. poet.*

Audiendi magis, quam loquendi studiosos esse oportet. *Cleob. apud Diog. lib. 1.*

Qualia dixeris, talia audies. *Homer. Iliad. lib. 20.*

Auditor non solum ab oratoris verbis, sed ipse, quae opus sunt, omnino considerare debet. *Demosth. 1. Olynth.*

Audiamus duplo, quam loquamur. *apud Stob.*

Audiendum sine ira. *ibid.*

Qui libenter audiunt, & magis attendunt, & facilius credunt. *Quint. lib. 8.*

Absentium sermones tinnitibus aurium praesentuntur. *Plin. Senior lib. 28.*

Legendi semper occasio est, audiendi non semper. *Plin. Iu-*

nior. lib. 2.

Sunt quaedam audientium auribus danda, praesertim si materia non refragetur. *ibid.*

Quotus quisque auditor, quem non potius dulcia, quam austerius, & pressa delectant? *ibidem.*

Auris bona est, quae libenter audit utilia, prudenter discernit, obedienter operatur intellecta. *Bernard. in quad. Epist.*

Ipsa etiam audire, etiam scientibus prodest. *Chrysost. Serm. 2. sup. Epist. ad Hebr.*

Non aequi amici audiunt, & inimici. *Hier.*

Secundum capacitatem auditorum moderetur lingua doctorum. *Greg. 12. Mor.*

Propter bonos auditores malis doctoribus sermo datur: & propter malos auditores bonis doctoribus sermo subtrahitur. *idem sup. Ezech.*

Humanae aures talia verba non frustra indicant, qualia foris sonant. *idem 26. Mor.*

Audire, volentis est: sustinere nolentis. *idem lib. 15. Mor.*

DETRACTIO, ET EXECRATIO. 255

Boni auditores verba non impugnant audita, sed credunt. *idem 20. Mor.*

Alia sunt, quae iacentes, alia, quae stantes audire debemus. *idem sup. Ezech. Homil. 9.*

Audientes libenter predicatorum verba, facile non exaudiuntur. *idem in Regist.*

Auditus, & non visu peruenitur ad notitiam veritatis. *Bern. sup. Cant. Serm. 23.*

Auditus, visus est preparatio. *idem sup. Cant. Serm. 22.*

Auris ad obediendum preparari debet. *ibid.*

Auditus ad meritum, visus ad premium. *ibid.*

Auris prima mortis ianua, prima aperiatur & vita. *ibid.*

Audire non solum debemus, sed imitari. *Criso. sup. Epist. ad Hebr. Homil. 6.*

Auditor in deliciis agens, oscitans est. *idem sup. Act. Apost. Homil. 42.*

Auditores quique suum remedium in concionibus capiant. *idem sup. Genes. Homil. 6.*

Auditores beneuoli, alacres reddunt predicatores. *idem sup. Gen. Hom. 54.*

Vocem illius doctoris libenter audio, qui non sibi plausum, sed mihi planctum moueat. *Bern. sup. Cant. Serm. 59.*

Detractio, & execratio.

Insita oblectatio mulieribus est, praesentia mala in lingua habere. *Euri. in Alcest.*

Amans obtreccationem res est mulierum genus, paruas enim occasiones sermonum si natae fuerint, plures in super inferunt: voluptas quaedam est nihil sani sibi iniucem loqui. *idem in Phamiss.*

Poenas dat quisquis bonis male dicit. *Plut. in Apophth.*

Quod omnia nos pueritia mala sequuntur, causa est, quod inter execrationes parentum creuimus. *Senec. Epist. 6.*

Quid interest, utrum deos neges, an infames? *idem Epistol. 124.*

Nihil est tam volucre, quam maledictum: nihil tam faci-

DETRACTIO, ET EXECRATIO.

le emittitur, nihil latius dissi-
patur. Cicer. pro Planc.

Dens maledicit, & maledice-
re homo prohibetur. Gregor.
lib. 5. Mor.

Nō debes aliis detrahere, quod
tuis obsequentior. Plutar.
Probl. 2.

Cave, ne ipse detrahas aliis, aut
alios audias detrahentes. non
minus auribus, quam lingua
fugias detractationem: nam
detractor dum te videt non li-
benter audire, non facile po-
test detrahere. Hier. in Epist.
ad Nep.

Vilium satis hominum est, &
suam laudem querentium,
alios viles facere: quia alte-
rius vituperatione se laudari
putant, et qui suo merito pla-
cere non possint, placere vo-
lunt in comparatione malo-
rum. Hier.

Hi, quorum vita in exemplo imi-
tationis est posita, debent, si
possunt, detrahentium sibi
verba compescere: ne eorum
predicationem non audiant,
qui audire poterant, & in
pravis moribus remanentes,

bene vivere continent. Greg.
sup. Ezech. Hom. 9.

Linguas detrahentium sicut no-
stro studio non debemus exci-
tare, ne ipsi pereant: ita per
sui malitiā excitatis debe-
mus equanimiter tolerare,
ut nobis crescat in meritum.
ibidem.

Habet hoc obrectatio, ut etiā si
fidem faciat, tamen auditor
prius de eo sentiat, qui nar-
rauit. Erasmi in Epist.

Aduersus malitiam calum-
niandi nihil est tutum. ibid.

Omnem, qui palam veretur di-
cere: quod in aure loquitur,
suspectum habeas: quod si co-
ram te iudicare ille renuerit,
delatorem indices, non accusa-
torem. Bern. de Confid.

Detractio, est locutio ex inui-
dia, bona aliorum denigrans.
Hug.

Qui contra supra postam sibi
potestatem murmurat, liquet,
quod illum redarguit, qui
eandem homini potestatem
dedit. Greg. in Mor.

Discat nō murmurare, qui ma-
le patitur, etiam si ignoret, cur

ADVLATIO.

256

mala patitur. per hoc quisque
iuste se pati arbitretur, quia
ab illo iudicatur, cuius nun-
quam iniusta iudicia sunt.
Isid. 3. de sum. Bon.

Permittitur detractio, ut ca-
ueatur elatio. Greg. 22. mor.

Detractio, venenum est amici-
tiæ. Aug. de amici. cap. 13.

Detractione patientia nostra
probat. idem libr. 3. contra
lit. epist. Petil.

Detrahenti inimico non est cre-
dendum. ibid. cap. 10.

Pior est detractio in magni no-
minis viris quam in plebeiis.
idem sup. Psal. 49.

Detrahentes, in terram insus-
flant, & puluerem in suos o-
culos mittunt. Greg. in regist.
Murmurantes dicuntur intra-
re in iudicium cum Deo. idē
sup. 7. Psal.

Lingua detractoria, vipera est.
Bern. de trip. cust. ser. 1.

Non maledicere, virtutis qua-
dam particula est. Chrys. sup.
Matth. Homil. 65.

Suum cuique incommodum fe-
rendum est, potiusquam de
alterius commodis detrahen-

dum. Cicer. 3. Offic.
Iniuste in malis deos incusa-
mus. Homer. Odys. lib. 1.

Iudicium Dei imprecari, male-
dicere est. Aug. sup. Psal. 53.
Non amicum est, sed sophisti-
cum, ex alienis erratis sibi
gloriā parare. Plut. de amic.
& adul.

Homines alij aliis multa pos-
sunt obicere. Homer. Iliad.
lib. 10.

De alienis vxoribus nihil tan-
dem dicendum est. Plut. in
Apophth.

Adulatio.

EX GRÆCIS

Laudare presentem, adu-
latoris est. Arist. Rhetor. 2.

Non possumus aliquo amico v-
ti, & adulate. Plut. de pra-
cep. conub.

Sicut extremum iniustitia ge-
nus est, iustum haberi, qui ius-
tus non est: ita & adulatio
est periculosior, quae latet,
non ea, quam aliquis prae-
se-

ADVLATIO.

fert. Plat. apud Plut. de amic. & adulat.

Adulatori semper cura est, secundas agere partes: sic imitatur equalitatem, ut superetur, sitq. inferior omnibus in rebus, praterquam in malis. ibid.

Animal inter omnia maxime noxium est, inter inimicia tyrannus: inter mitia adulator. Bias. apud Plut. ibid.

Assentatoribus, & adulatoribus praesertim, res aduersa accepta ferenda. Demosth. in Philip. Decl. 3.

Assentatio gratior est admonitione. idem Exord. 24.

Ligna dum augent ignem, ab ipso consumuntur: opes dum alunt adulatores, ab ipsis pereunt. apud Stob.

Ut meretrices bona omnia praeter mentem, & prudentiam suis amatoribus imprecantur: sic adulatores iis, quibuscum agunt. Pythag. apud Stob.

EX LATINIS.

Semper auget assentatio id, quod is, a quo dicitur,

vult esse magnum. Cicer. in Lelio.

Cauendum est, ne assentatoribus patefaciamus aures, ne adulari nos sinamus, in quo falli facile est. tales enim nos esse putamus, ut iure laudemur ibid.

In obsequio comitas adsit, assentatio omnium vitiorum nutritrix procul amoveatur. ibidem.

Blanditia cum vitiosa sit, ac turpis in cetera vita, tamen in petitione magistratus est necessaria. Cicer. de per. consul.

Mihi hereditates honeste non videntur blanditiis officiorum, non veritate, sed simulatione acquisite. idem 3. Offic.

Omnia assentari est nunc quastus multo uberrimus. Terent. in Eunuch.

Regum opes sapinus assentatio, quam hostis enertit. Curt. lib. 8.

Adulationis est species, cum laus postulationem praecedat. in Histor. Sax.

EX

ADVLATIO.

257

EX SACRIS.

Do sunt genera persecutorum: vituperantium scilicet, & adulantium: sed plus persequitur lingua adulatoris, quam manus persequentis. Aug. sup. Psal. 69.

Emolliri adulationibus, non solum fortitudinis non est, sed etiam ignavia. Amb. libr. 1. de Offic.

Beata mens, quae nec adulatur aliquando, nec adulantem credit: quae nec decipit alterum, nec ipsa decipitur: denique nec malum facit aliquando, nec patitur. Hiero. ad Demetr.

Isto maxime tempore regnat vitium adulationis: quodque est grauissimum, quod humilitatis, ac beneuolentiae loco ducitur. & ita fit, ut qui adulari nescit, aut inuidus, aut superbus reputetur. idem.

Natali ducimur malo, & adulatoribus nostris libenter fauimus: & quanquam respondemus nos indignos, &

calidus rubor ora perfundat tamen ad laudem suam anima intrinsecus letatur. idem ad Sabina.

Sicut finis oratoris est, dictione persuasisse, & medici, medicina curasse: sic adulatoris est finis suauiloquio decessisse. Chrysost.

Adulatio blanda omnibus applaudit, omnibus salue dicit: prodigos vocat liberales: auaros, parcos, & sapientes lasciuos, curiales: garrulos, affabiles: obstinatos, constantes: pigros, maturos, & graues. haec sagitta leuiter volat, & cito infigit. Cassiod. in Epist.

Adulatio si ad tempus suscipitur, augetur. Gregor. lib. 2. sup. Ezech.

Adulatio fallax, crudelis est. Aug. lib. 2. contra lit. Petil. cap. 67.

Adulari est, seductori. Chrysost. sup. Epist. ad Thess. Homil. 2.

Adulari egregie norunt auari. idem sup. Epist. ad Hebr. Homil. 15.

K

S V P E R B I A.

Superbia.

EX SACRIS.

EX GRÆCIS.

Gloriamur, ac superbimus
in his, quæ sapimus.
Plat. de Amic.

Ciuihus placere omnibus stu-
de, habet enim id multū gra-
tia, contra verò superbia, ac
fastus semper nocuit. Bias a-
pud Diogen. lib. 1.

Nunquam de te superbam opi-
nionem concipias, nec contra
de te humiliter sentias. Pha-
no. apud Stob.

Superbia superstitionis parens.
ibidem.

Superbiam felicitas excitat.
ibidem.

EX LATINIS.

Superbia, commune nobili-
tatis malum. Sallust. in
bell. Iug.

Cirò ignominia sit superbi glo-
ria. Pub. Mim.

Superbia, & crudelitati si se-
ra, non tamen leues veniunt
pœna. Lilius 1. Dec. lib. 3.

Superbia ex bene gestis ple-
runque nascitur. Ansel.
sup. Epist. ad Thessal.

Superbus censetur, qui vult bo-
nū facere sine timore Domi-
ni. idem sup. Epist. ad Corint.

Superbus neminem putat hu-
mitem. Chrysost.

Superbus sepe contrarium, quod
oprat, consequitur. idem.

Diuitem non esse superbum, est
difficile. Aug. Hom. 1. 13.

Inuidia est filia superbia: sed
ista mater superbia nescit ef-
se sterilis, ubi fuerit, conti-
nuo parit. suffoca matre, &
non erit filia. idem ser. 52. de
verb. Domini.

Superbia, & cupiditas intan-
tum unum malum sunt, ut
nec superbia sine cupiditate,
nec cupiditas sine superbia
possit inueniri. Bern. serm. 37.
ad Sor.

Magis cogitare debetis quid vo-
bis desit, quàm quid vobis ad-
sit. quod habes, caue ne per-
das: quod nondum habes, sup-
plica, ut habeas: in quantum

S V P E R B I A.

258

sis minor, est considerandum,
non in quantum sis maior. Si
enim cogitas, quantum præ-
cepsisti alterum, time tumore.
si verò cogitas, quantum tibi
deest, ingemiscis, curuaris, &
humilis eris, tutius ambula-
bis, non precipitaberis, nō la-
beris. Bern. sup. Matt. serm. 59.

In superbiam tato facilius quis
incidit, quanto ex humiliori
gradu ad dignitates euehi-
tur. idem.

Superbia non est sine pusillami-
tate. idem.

Superbia, vitium est, ut quod
fateri de se quisque sua spore
dignatur, hoc sibi dici ab al-
tero dedignetur. Greg.

Potentiam Deus tribuit, ela-
tionem malitia nostra adin-
uenit. idem.

Superbia est vitiorum regina.
idem.

Tunc incipit adesse virtus diui-
na, quando incipit deficere
presumptio humana. Cassio.
sup. Miser. mei Deus.

Si vix toleratur diues super-
bus, pauperem superbū quis
ferat? Aug. serm. 29.

Omnis vitiosus diligit sui si-
milem, solus superbus odit e-
latum, unde inter superbos
semper sunt iurgia. Isid. cond.
human.

Superbia, initium est omnis pec-
cati. Ansel. sup. Epist. ad
Tim.

Principiū heresis, superbia est.
Greg. 3. Mor.

Magna superbia est, in iudiciis
diuinis rationem querere.
idem 9. Mor.

Superbia semper à veritate a-
liena est. idem 24. Mor.

Superbia ubi nasci intelligitur,
statim eradicanda est. ibid.

Difficile quis in se inueteratā
superbiam deprehendit. ibid.

Superbia lumen intelligentiæ
abscondit. Greg. 8. Mor.

Multi per opera, & dona vir-
tutum in superbiam cadunt.
idem 33. Mor.

Evidentiſſimum reproborum
signū est, superbia. idem 34.

Mor.

Contra Conditorum superbire,
est præcepta eius transcende-
re. idem 23. Mor.

Longos animo dies superbi sibi

SVPERBIA

proponunt. idem 12. Mor.
Superbi cum se despici suspicantur, ad contumelias profiliunt. idem 13. Mor.
Superbi tanto aliquem Deo despectum iudicant, quanto afflictum vident. idem 14. Mor.
Superbi iudicium diuinum non timent, sed humanum. idem 25. Mor.
Superbis graue onus est, doctrina humilitatis. idem 15. Mor.
Si qui letatur, quia similes iniustis non sunt, ij superbi sunt. idem 16. mor.
Superbi sibi attribuunt quicquid sciunt. idem 18. Mor.
Superbi ea, quae recte sentiunt, recte proferre non possunt. idem 23. Mor.
Superbi afflictorum tribulationibus non compatiuntur. idem 25. Mor.
Elatio superbiorum iustis viris solet esse occasio virtutis. idem 26. Mor.
Corripiendo superbos, interdum laudum fomenta miscantur. idem in Past.
Superbia consortium odit. Aug. Epist. 126.
Superbia humana est, mala in Dominum referre, bona autem nobis tribuere. idem Epistol. 244.
Quanto a superbia recedimus, tanto dilectioni accedimus. idem Epist. 85.
Superbiae remedium est, suis cogitare tenuitatem. idem in lib. 83. Quaes.
Superbiam poena sequitur. idem in lib. de amicit.
Superbia mala, voluptatis initium est. idem lib. 14. de Ciuit. Dei.
Superbia peruersè Deum imitatur. idem libr. 19. de ciuit. Dei cap. 12.
Superbia nunquam maior inopia, quam in copia. idem lib. 21. de Ciuit. Dei. cap. 14.
Superbia bonis etiā insidiat operibus. idem in Regulis.
Superbia virtutis maxime frangienda. idem in lib. Quaes. 83.
Superbia nos a Deo separat. idem de morib. Eccles. cath. lib. 1.
Superbia ruina maxima caussa est. idem libr. 8. de Genes.

HVMITAS.

159

ad liter.

Superbia fidei maxime resistit. idem in lib. expos. ad Galat.

Superbus indignus est misericordia. idem Epist. 137.

Superbis in peccata cadere utile est. idem lib. 14. de Ciuit. Dei cap. 13.

Quoties hominibus praesse desidero, toties Deo meo praere contendo. Aug. sup. Psalm.

Superbi precibus contumaciores fiunt. Basil. in Epist.

Superbia ecclesiae corpus scindit. Chrysost. serm. 22. sup. Epist. ad Roman.

Superbia in animo idem, quod tumor in corpore. idem sup. Epist. ad Timoth. Homil. 17.

Superbia, extrema quadam de mentia est. idem contra de sp. & superb. serm.

Humilitas.

EX GRÆCIS.

NE nimium de te humiliter sentias. apud Stob.
Humiliter loquantur humiles. ibidem.

Humilitas cum grauitate pulchra est. ibidem.

EX LATINIS.

VIm rebus aliquando ipsa verborum humilitas affert. Quint. lib. 8.

Nulla tanta humilitas est, quae dulcedine gloriae non tangatur. Max. lib. 8.

Quo maior es, hoc te magis submittas. in Hist. Sax.

Humilis satis est, qui aquo iure in ciuitate viuit, nec inferendo iniuriam, nec patiendi etiam. Liuius 1. Dec. lib. 5.

EX SACRIS.

Honorari appetunt multi in schola humilitatis.

Bern. sup. Missus est. serm. 1.

Humilitas, bonus fundus est. idem de consid. libr. 2.

Humilitas cordis, receptaculum est gratiae. idem in Annunt. serm. 1.

Humilitas docet locum nouissimum tenere. idem sup. Caut. serm. 27.

HUMILITAS.

Humilitas duplex, una, quam parit veritas: altera, quam inflamat charitas. idem sup. Cant. serm. 42.
Humilitas, est contemptus propriae excellentiae. idem in Epist.
Humilitas, simplicitas, & innocentia, decor sunt animae. idem sup. Cant. serm. 45.
Humilitas, & mansuetudo, collectanea sunt. idem de virg. Mar. serm.
Omnes delectat celsitudo, sed humilitas, gradus est: quid tendis pedem? cadere vis, non ascendere, à gradu incipe, ascendisti. August. de verb. Domini.
Excelsa est patria humilis est via: ergo qui querit patriam, cur recusat viam? idem sup. Ioan.
Perfacile est vestem contemptam habere, inclinato capite incedere, velum super capillos demittere: sed verum humilem patientia ostendit iniuriae. idem.
Multo facilius inuenit fiderum conditorem humilis pietas, quam ordine superba risiostitas. idem.
Humilitas familiaris est Deo. Bernar. in vig. Nat. Domini. sermo. 2.
Humilitas, fundamentum virtutum est. idem de confid. lib. 5.
Humilitas magis, necessaria est, quam virginitas. idem Homil. 2.
Humilitas magna virtus, quae meretur, quod non docetur. idem sup. Cant. serm. 85.
Humilitas concordiam ecclesiasticam custodit. idem in regist.
Humilitas subditorum acquirit arcana, quae superiores per superbiam perdunt. idem in 1. Reg.
Humilitas vera est, quae se ad culpae emendationem offert. ibidem.
Humilitas magna acta laudabiliter celat. idem sup. 1. Reg.
Humilitas, principum beatitudinis. Chrys. sup. Ioan. Hom. 33.
Humilitas nutrix dilectionis. idem sup. Matth. Homil. 9.
Humilitas non est sine magnitudine animi. idem super Ioan. Homil. 70.
Humilitas magnitudinem animi

HUMILITAS.

260

facit idem sup. epist. ad Cor. sermo. 76.
Homil. 1.
Humiles ad locum superbiorum eriguntur. Greg. 25. Mor.
Deum non nisi humiles contemplari possunt. idem 27. Mor.
Humiles dum se deiiciunt, ad Dei similitudinem ascendunt. Greg. in Past.
Humiles saepe ex timore peccant. ibid.
Humilis est in oculis, qui se perfecte respicit. idem sup. 1. Reg.
Humilitatis effectus, est salus. Greg. 16. Mor.
Potentibus viris magna est virtus humilitatis. idem 21. Mor.
Minus inops est, qui vestem non habet, quam qui humilitate. ibidem.
Perfectae humilitatis indicium est, peccatum accusare, & accusantibus non negare. idem 22. Mor.
Ex humilitate vera securum nascitur autoritas. ibid.
Humilitas maxime facit in veritate sciri se. idem sup. Car.
Humilitas, odor bonus est. idem sup. Cant. ser. 40.
Humilitas solida, & ex consuetudine placet Domino. ibid.
Humilitas, stabile fundamentum est. idem super. Cant. serm. 36.
Humilitas virtus magna, cui etiam deitatis maiestas se inclinat. ibid. serm. 37.
Humilitatis odor, voluntatis deuotio. ibid. serm. 42.
Humilitatis perfectio, consummatio est iustitiae. ibid. serm. 48.
In humilitatis regno etiam militat superbia. ibid. sermo. 18.
Humilitatis summa in eo consistit, si voluntas nostra per omnia diuinae voluntati subiecta fuerit. idem de subiect. nost. volunt.
Non indocta humilitas, sed quae habeat sui modestiam, & scientiam, laudatur. Ambr. de Offic.
Non magnum est esse humilem in abiectioe magna prorsus, & rara virtus est, humilitas
K iij

HUMILITAS.

honorata. Bernard. sup. Miss. est.

Solus, qui verè humilis, parcit anima sua, qui ne putetur quod non est, semper quātum in se est, vult nescire quod est. idem.

Nec sterilis verecundia grata est, nec humilitas prāter veritatem laudabilis. idē super Cant.

Humilitatis nō est facere quod necessitate cogeris. Chrys.

Ne nimium religiosus videri velis, nec plus humilis, quāam necesse est: gloriam fugiendo ne queras. Hier.

Humilitatis tres gradus sunt, fructus pānitentiae, desiderii iustitiae, opus misericordiae. Ber. de grad. Humil.

Humilitate quid ditius? quid pretiosius? qua regnum cālorum emitur? idem in vigil. Nat. Domi.

Humilis sis ad petendum veniam, facilis ad dandum, & sic omnia membra erunt in pace. idē de verb. Apōst. serm. 2.

Humiles, & non elati reple-

bunt templum paradisi. idem de verb. Esaie. ser. 2.

Humiles exaltari, superbos denūci, nuntiavit Maria. idē super Cant. serm. 6.

Humiles, qui de se prāsumere nesciunt, martyrio in idonei sunt. ibid. ser. 48.

Germinabimus sicut lilium, si humiles inveni fuerimus. ibidem.

Humiliantur alij nequiter, alij patienter, alij libenter. idem sup. Cant. ser. 35.

Humiliare, & apprehendisti. idem de Quadrag. ser. 5.

Humiliatos plures videmus, sed non humiles. idē de verb. Apōst. serm.

Humiliari, propinquantis gratia signum est. idem sup. Cāt. serm. 35.

Humiliat quosdam veritas, quos voluntas extollit. idem serm. 42.

Humiliavit se Christus non necessitate, sed voluntate. ibidem.

Sola humilitas est laesa charitatis reparatio. Ber.

Multi homines, & culpā con-

IACHTANTIA.

261

fiētur, & humiles nō sunt.

nā multos novimus, qui arguente nullo, peccatores se esse confitentur: cū verò de culpa sua fuerint fortasse cor recti, patrocinium defensoris querūt, ne peccatores esse videantur. Greg. 21. Mor.

Qui sine humilitate virtutes congregat, quasi inuentum pulverem portat. idem Homil. 6.

Humilitas vera est, qua quis de se parva aestimat, & bona alterius sine invidia, & liuore commendat. idem.

Viuimus solum tempore, quo innocenter, & humiliter viuimus. idem.

Humilitas est ex intuitu propriae conditionis, voluntaria mentis inclinatio. Hugo.

Humilitas in paupertate grata est, in diuite gloriosa. Valer. epist. in quod. serm.

Sape flectit humilitas, quod nec virtus potuit superare, nec ratio. Ambros. in quad. Epist.

Humilitas rara in iuuenibus. idem in Psal. 118.

Humilitate omnia facta nostra condiantur. Aug. epist. 58.

Visitat Deus humiles, superbos transilit. Ber. super Cant. ser. 174.

Humilitas, sacrificium maximum. Chrys. in Psal. 50. Homil. 2.

Humilitas, sublimioris philosophiae mater. idem sup. Matt. Hom. 39.

Lumen intelligentiae humilitas aperit, superbia abscondit. Greg. 25. Mor.

Seruanda est in corde humilitas, & in opere disciplina. idem 26. Mor.

Humilitas non debet deicere prelatos. idem in Past.

In rebus dubiis humilitas seruari iubetur. idem.

Iactantia.

EX GRÆCIS.

Aliena, tanquam propria narrare, iactantia est. Arist. Rhet. 2. Iactator vituperabilior mēda-

I A C T A N T I A.

ce. *Arist. Eth. 4.*

Quò magis cuique accedit ex
philosophia rationis, eò plus
decedit fastus, & arrogantia.
Plut. de prof. morum.

Elatio, profectus impedimen-
tum est. *Bio apud Diog. Laër. lib. 4.*

Fastuosi acerbè ferunt à tenuio-
ribus potiores sermones. *Eurip. in Androm.*

In arrogantia, sicut in armis
deauratis nò similia sunt in-
teriora exterioribus. *Diog. a-
pud Stob.*

Arrogans nemini amicus. *ibi.*

EX LATINIS.

Nihil facias eorum more,
qui non proficere, sed
conspici cupiunt. *Sene. epist. 5.*
Vnusquisque aliter vivit popu-
lo, aliter sibi. *idem. epist. 95.*
Omnis sui iactatio vitiosa est.
Quint. lib. 11.

Ex copia, atque rerum omniū
affluencia primum arrogan-
tia nata est. *Cic. de Leg. 2.
graria.*

Deforme est de seipso predica-

re, falsa præsertim, & cum
irrisione audientium imitari
militem gloriosum. *idem 1.
Offic.*

Tu omnis arrogantia est odio-
sa, tum illa ingenij, atque e-
loquentiæ molestissima. *Cic.
de diuin. in Ver.*

Est minime inepti hominis, &
eiusdem etiam faceri, cum de
sapientia disceptatur, hanc
sibi ipsi detrabere, eisque tri-
buere illudentem, qui etiam
sibi arrogant. *Idem de Clar.
orat.*

Qui benefacta sua verbis ador-
nant, nò ideo predicare, quia
fecerunt, sed ut predicarent,
fecisse creduntur. *Plin. 1. lib. 1. epist.*

Homines cum rem destruere
non possunt, iactationem eius
incessant. *ibid.*

Nemo oculis tantum suis lau-
tus est, itaque irritamentum
est omnium, quæ insanimus,
admirator, & conscius, ne
concupiscamus, efficies, si ut
non ostendamus, effeceris. *Sen.
Epist. 93.*

I A C T A N T I A.

262

EX SACRIS.

Iactantiam tolle, & erimus
pares omnes. *Augu. lib. 5.
de Ciuit. Dei. cap. 11.*

Arrogantia deponatur, cum
veritas inquiritur. *idem.*

O homo ideo non vicisti, quia
de tuo præsumpsisti: qui præ-
sumit de viribus suis ante,
quàm pugnet, ipse prosterni-
tur. *idem.*

Iactantia, non est vitium lau-
dis humane, sed vitium ani-
mæ puerse amantis huma-
nam laudem spreto testimo-
nio conscientie. *idem 12. de
Ciuit. Dei.*

Noli te putare quicquam fecis-
se, cum aliquid feceris, &
plenisimè cuncta fecisti.
Chrysost. sup. Matth.

Dum causa iactantiæ pauper
patitur, ipsum etiam miseri-
cordiæ opus in peccatum con-
uertitur. *Isidorus de Summo
bono.*

Melior est in malis factis humi-
lis confessio, quàm in bonis su-
perba gloriatio. *apud Iuriss.*
Detracta diuitibus insolentia,

& iniquitate, nihil interest,
vtrum alij diuites, alij pau-
peres simus. *Laët. lib. 3.*

In proprias laudes odiosa iacta-
tio est. *Cypri. lib. 2. Epist.*

Insipiens, quid tibi prodest va-
ne gloriæ memoria, si ubi es,
torqueris, ubi non es, lauda-
ris? *Hugo. 1. de Anim.*

Qui ex deteriore factus est me-
lior, caueat, de acceptis virtu-
tibus extolli, ne grauius per
vanam gloriā corruat, quàm
prius per lapsum vitiorum
iacebat. *Isido. lib. 1. de somno
Bon.*

Cum per accepta bona reprobi
in sua laude se eleuant, ipsis
muneribus contra largitorem
pugnant. *Greg. 8. mor.*

Nulla præsumptio perniciosior,
quàm de propria iustitia, ac
scientia superbire. *August.
sup. Ecclesiast.*

Immensa præsumptio est, à se-
niore sibi reuerentiam exige-
re, silentium imperare melio-
ri. *Greg. in mor.*

In præcipiti pedem porrigit, qui
mensurarum suarum limitem
non attendit: & plerunque

INVIDIA.

amittit, quod poterat, qui
audacter ea, ad quæ pertinge-
re non valet, eripere festinat.
idem.

Presumptio in errore, noxia.

Aug. lib. 2. de Trinit.

Inanis gloria, summum ma-
lum. idem de Quantit. anim.
cap. 34.

Iactantia non tantum in pom-
pa, & nitore, sed etiam in sor-
dibus est. idem lib. 2. de serm.
Domin. in monte.

Mirabile iactantia genus est,
ut non possis putari sanctus,
nisi sceleratus appareas. Ber-
nard. sup. Cant. Serm. 1.

Presumptioni debetur corre-
ctio, correctioni emendatio:
emendationi remuneratio. i-
dem sup. Cant. Serm. 45.

Errogantia malorum omnium
fons. Chrysost. de verb. Esaiæ.
Homil. 3.

Arrogans omnium est accusa-
tor. idem sup. Epist. ad Corinth.
Hom. 27.

Gloria inanis ubique arcem te-
net. idem sup. Matth. Ho-
mil. 12.

Gloriæ cupiditas sinceram ami-

citiam non admittit. idem sup.
Matth. Hom. 59.

Gloria inanis gehennæ procrea-
trix. idem de inan. glor. cupid.
Sermon.

Gloriatio, præcipue inuenile vi-
tium. idem sup. Matth. Ho-
mil. 33.

Gloriatio, voluptatis est inten-
tio. idem ad popu. Antioch.
Hom. 18.

Gloriari, insipientiæ est. idem
sup. Epist. ad Corinth. Ho-
mil. 24.

Iactantiam subsequitur ruina.
idem sup. Matth. Hom. 6.

Vana gloria excitat ad maio-
ra audendum. Gregor. sup. 1.
Reg.

Inuidia.

EX GRÆCIS.

Inuidia necessario est poten-
tior comes. Thucyd. apud
Plut. de vit. verec.

Inuidet & cantor cantori, &
egenus egeno. Hesiod. apud
Plut. probl. 1.

Sicut rubigo ferrum, ita inui-

INVIDIA.

263

dia inuidios consumit. An-
tist. apud Diogen. lib. 6.

Fac, ne declines inuidiam, mi-
serabilis fias. Pittac. apud
Stob.

Tandiu mihi fortunatus vi-
deor, quandiu inuidiosus fue-
ro. ibid.

Inuidus hostis est sibi ipsi. Me-
nand.

Haud vlla fuisset in terris ho-
minum inuidia, si equalis
fuisset hominum conditio. i-
bidem.

Inuidiam non probo, velim ta-
men propter bona, ab aliis in-
videri. Eurip. ibid.

Sapientiæ causa potius, quam
diuitiarum causa inuidere li-
cet. ibid.

Si quis inuidet viro fortunato,
is etiã patriam, ac toti reipubl.
denique sibi ipsi inuidet. Eu-
seb. apud Stob.

Iter facientes per solem, neces-
sario comitatur umbra: ince-
dentibus verò per gloriam
comes est inuidia. ibid.

Inuido vultu in terram deie-
cto aut magnum malum con-
tigit, aut alteri magnum bo-

num. Plat. ibid.

Inuidia seditionis parit initium.
Democr. ibid.

EX LATINIS.

Quam magnus miran-
tium, tam magnus in-
vidientium est po-
pulus. Senec. de vit. beat.

Inuidia est agritudo ex alte-
rius rebus secundis. Cicer. 3.
Tusc.

Virtutis comes inuidia plerum-
que bonos insectatur. Cice. 4.
ad Herenn.

Mos hominum est, ut nolint eun-
dem pluribus rebus excelle-
re. idem de clar. Orat.

Inuidia virtute parva, non in-
uidia, sed gloria putanda est.
idem in inuect. in Catonem.

Inuidia ex opuletia oritur. Sal-
lust. in coniur. Catil.

Non est congruum quem auge-
re honoribus cupias, huic pie-
tatis titulis inuidere, qui
sunt omnibus honoribus pul-
chriores. Plinius Iunior lib. 3.

Epist.

Qui inuidet, minor est. idem

INVIDIA.

Lib. 6.
Invidi homines nihil aliud,
quàm virtutis sunt tormen-
ta. Curtius lib. 8.
Fertior seges est alienis sem-
per in agris,
Viciniūque pecus grandius
uber habet. Ouid. 1. de Ar-
te amand.
Cui placet alterius, sua nimi-
rum est odio fors. Horat. 1.
Epist.
Alienum nobis, nostrum plus
aliis placet. Pub. Mim.
Invidia supplicium suum est.
Ouid. 2. Metamor.
Nulla ingenia tam prona ad in-
vidiam sunt, quàm eorum,
qui genus, ac fortunā suam
animis non aquant. quia vir-
tutem, & alienum bonum
oderunt. Livi. 4. Dec. lib. 5.
Invidia filia est superbia, sed
istā mater superbia nescit es-
se sterilis, ubi fuerit, continuo
parit, suffoca matrem, & non
erit filia. August. de verb.
Dom.
Tolle invidiam, & tuum est,
quod habeo: tolle invidiā, &
meum erit, quod habes. idem

sup. Ioan.
Invidia diabolum fecit diabo-
lum. Basil. in conc. habit. in
La.
Invidia, arma diaboli. idem in
Hexam.
Invidia non solum multos, sed
& optimos tangit. Na Zan.
Invidi color pallore afficitur, o-
culi deprimuntur, mens ac-
cenditur, membra frigescent,
fit in cogitatione rabies, in de-
tibus stridor. Grego.
Tanto quis plus invidet aliis
bona presentia, quāto minus
ea ipse contēpserit. idē. 5. mor.
Invidia, occultum vulnus est.
Cyprian. de Zelo, & linore.
Invidia est in meliores. Greg.
lib. 18. mor.
Invidia cuncta bene gesta con-
sumit. ibid.
Invidia de superbia nascitur.
idem lib. 5. mor.
Invidis nihil insalutius, quos
dum aliorum afficit pœna,
nequiores reddit. idem in
Past.
Neminem inuenies aliena fa-
mie invidere, nisi qui omni-
bus probis contaminatus

CUSTODIA, ET CONSERVATIO. 264

desperat suum apud posteros
celebre nomen futurum. apud
Platinam.
Dolere intra nos ipsos debe-
mus, si invidos nos esse sentia-
mus. Bern. sup. Cant. Ser. 59.
Rara virtus est aliena non in-
videre virtuti, nedum gau-
dere ad illam. ibid. serm. 49.
Invidia, radix est homicidij.
Chrys. sup. Genes. Homil. 54.
Invidia, diaboli iumentum est.
idem ad popul. Antioch. Ho-
mil. 42.
Invidus contra suam ipsius sa-
lutem omnia facit. idem sup.
Genes. Homil. 61.
Invidus alienas iacturas, suos
questus existimat. idem sup.
Matth. Homil. 41.

Custodia, & Con-
servatio.

Qui custodia præest, de-
bet esse custodia obser-
uantissimus. Plut.
probl. Dec. 1.
Longè facilius est, quæ quis ha-
bet, custodire, quàm omnia
denuo acquirere. Demosth.

apud Stobaum.
Custodes urbium fideles sint.
ibid.
Qui multorum se proficitur cu-
stodem, eum sapientes sui
primum capitis avertit esse o-
portere. Cicer. Philip. 2.
Carcer vindex nephariorum
est. Salust. in Orat. 2. contra
Cat.
Carcer habet tenebras, sed lu-
men sunt p̄j. Tertul.
Custodiens rem sibi datam, ho-
stis declinat insidias. Greg. in
reg.
Carcer, pœna est. Aug. libr. 1.
de Ser. Dom. in monte.
Solet dici: Bonum castellum cu-
stodit, qui corpus suum cu-
stodit. Bern. in paru. Ser.
Non minor est virtus, quàm
querere, parca tueri.
Casus inest illic, hic erit ar-
tis opus. Ouid. 2. de Art.
aman.
O faciles dare summa deos,
eademque tueri
Difficiles. Lucan. lib. 1.
Res familiaris queri debet ab
his rebus, a quibus abest tur-
pitudine, conservari autem di-

ORDO.

ligentia, & parsimonia, eis de
etiam rebus augeri. Cicer. 2.
Offic.
Propria custodi, alienis absti-
ne. Sodiad.
Præsentia bona tuebitur, qui
non omnia fortune crediderit.
Plutarch. in Apopth.
Maiore tormento pecunia possi-
detur, quam acquiritur. Se-
nec. Epist. 116.

Ordo.

Lapis componi debet ad re-
gulam, non regula ad la-
pidem. Plutarch. de Profect.
morum.
Nihil ordinatum est, quod præ-
cipitatur, & properat. Senec.
Epist. 40.
Ordinatissimum est, minus or-
dinatum interdum aliquid
facere. Bern.
Ordinate ad ordines acceden-
dum est: nam casum appetit,
qui ad summa loci fastigia
positis gradibus, per abrupta
ascensum querit. Gregor. in
regist.
Nunquam potest inuestigari

quod non per viam suam qua-
ritur. Lactan.
Ordo pater est modi. Aug. lib.
2. de Ordine.
Omne ordinatum, pulchrum.
idem de Vera relig.
Ordines ab ortu ecclesie distin-
cti. Greg. in Regist.
Nemo favore, venalitate, aut
supplicationibus ad sacros
promoveatur ordines. ibid.
Ordines maiores, & minores
debent esse in ecclesia instar
angelorum in celo. ibid.
Ordo ecclesie confunditur, si il-
licita presumantur. ibid.
Ordo ecclesie bene custoditus,
letitiam generat, expellendo
tristitiam. ibid.
Accedendum ad Deum, non
irruendum. Bern. sup. Cant.
Serm. 30.
Ordinem, quo mundus regitur,
ostendere difficillimum est.
idem de Or. lib. 1.
Ex ordine rerum Deus cogno-
scitur. Augustinus de Vera
religione.
Ordinatum ad unum finem
non debet eius contrarium o-
perari. apud Iuriscos.

Curio-

CURIOSITAS.

265

Curiositas.

EX LATINIS.

EX GRÆCIS.

Evitanda est curiositas ver-
borum. Plat. de Regno.
Ridiculum est, cum quis sua i-
gnoret, aliena scrutari. idem
de Pulchr.

Homo curiosus utilior est hosti-
bus, quam sibi. Plut. de Cur.
Curiositas non gaudet per anti-
quis, & obsoletis malis, sed
calidis, ac recentibus, novis-
que tragedias libenter spe-
ctat. ibid.

Existimat curiosus tribus horis
immutari civitatem. ibid.
Curiositas, adulterium est alie-
ne voluptatis. ibid.
Multa cognoscendi studia co-
mitatur garrulitatis vitium.
ibidem.

Omni fide caret homo curio-
sus: quamobrem famulis, &
hospitibus citius credimus
epistolas, ac sigilla, quam a-
micis, ac familiaribus curio-
sis. ibid.

Curiosum esse, permiciosum est
vita. Eurip. in Hippol.

VT non sis iracundus, ne sis
curiosus. Senec. de Ira.
lib. 3.

Satis superque sit cuique suarum
rerum cura: alienis nimis im-
plicari, nimis molestum est.
Cic. in Lelio.

Aliorum patroni, nostra tueri,
tenerique non possumus. Cic.
de Orat.

EX SACRIS.

Multo facilius inuenit si-
derum conditorem hu-
milis pietas, quam siderum
ordinem superba curiositas.
August. in Serm. de Eclip.
Curiosus animus quanto sit pe-
ritus alieni meriti: tanto sit
ignarus sui. Greg. Hom. 36.
Tandem quis peccata sua, qua
flere debet, ignorat, quandiu
curiose aliena considerat.
Prosp. de Vit. contemp. lib. 2.
Multi student plus alta, quam
apta proferre, & erubescunt
plana, & humilia, ut hæc
solum scire videantur. Bern.

AFFINITAS

in Serm.

Quae Deus occulta esse voluit,
non sunt scrutanda: quae autē
manifesta fecit, non sunt ne-
gligenda, ne & in illis illiciti
curiosi, & in his danabili-
ter inueniamur ingrati. Pro-
pser. de Vocat. gent.

Vbi inuestigari nō potest, qua-
re ita iudicet Deus, sufficiat
scire, quis indicet. ibid.

Lauda, & venerare, quod agi-
tur, quia tuū est nescire, quod
agitur. ibid.

Curiositas est superflua inue-
stigatio ad se non pertinen-
tium. apud Iuricons.

Omnis indoctus, curiosus est.
Aug. de Mirab. sac. scrip.

Curiositas, causa ferē est om-
niū, quae cognoscuntur a nobis.
idem libr. 10. Confess. cap. 35.

Curiositas cum temperantia
pugnat. idem de Mor. ecc.
cap. 21.

Per oculos maximē curiositas
praualeat. idem in Psal. 8.

Homo cum seipsum ignoret, om-
nia cupit cognoscere. idem li-
bro 10. Confess. cap. 8.

Propter solam curiositatem na-

tura secreta inquiruntur. ibi-
dem cap. 35.

Pius pulsator plerūque inue-
nit, quod temerarius scruta-
tor inuenire non potest. Ber-
nar. sup. Cant. Ser. 24.

Scrutanda non sunt, quae su-
pra nos. Chrysost. sup. Gen.
Hom. 4.

Maiestatis scrutator opprimi-
tur à gloria, nō mirator. Bern.
sup. Cant. Serm. 63.

Curiosi saepe decipiuntur. idem
Homil. 1. in Psal. 50.

Affinitas.

EX GRÆCIS.

DEcet consanguineorū pe-
ricula vna subire, facul-
tatem, si dederit Deus. Eur.
in Orest.

Antiqua nouis cedunt affini-
tatibus. idem in Med.

Graves mortalibus consangu-
inea cedes. ibid.

Affinitas ipsa praeclara res est:
in q̃ aduersis rebus non est
quicquam melius domestico
amico. Eurip. in Andr.

AFFINITAS.

266

Cognatorum colloquia reconci-
liatio non parua sunt men-
tis idem in Troade.

Consanguinei omnes omnibus
sint. apud Stob.

Qui relictis fratribus alios ami-
cos querit, similes illis sunt,
qui suum rus incultū sinunt,
& alienum excolunt. Deip.
apud Stob.

Nec diuitiarū, nec regni, quod
apud homines imperium est
diuinissimum, sine fratribus
aut gratia, aut fructus effe-
ctus. Plut. de Amore frat.

Qui fratrem suum nō amat, is
nec parentes quidem, qui am-
borum generationis commu-
nes auctores fuerunt.

Fratrum amantem, & pauperē
dici praestat, q̃ fratru osorem,
ac diuitem. Soc. apud Stob.

Fratres sunt corporis tui partes.
ibid.

Communio cognationis colēda.
ibidem.

EX LATINIS.

Cum fratru seditiones for-
da sint, ac truculentae,

prudētibus foedissima, ac tru-
culentissima videntur. Plus-
tarch. de Fratr. beneuol.

Insanire mihi videtur, qui sibi
firmam, constantem, veramq̃
amicitiam cum eo fore, per-
suasum habebit, qui frater-
nam prodiderit. ibid.

Pessimus est mortalium, qui ama-
ri fratrem suum sine sui cha-
ritate putat. Quint. Decl. 5.

Pretiosum propinquitatis genus
est, prius esse charum, quam
proximum. in Hist. Sax.

Soror sorori matrimonium suo
fortunatius inuidet. Lilius
lib. 6. Dec. 1.

Quod comune alteri est, desinit
esse proprium. Quint. lib. 7.

Quod omnibus nascitur indu-
striae praeuiū est. idem Decl. 3.

Fas est uti publicis. Erasmi in
Epist.

Publica à paucis emi, periculo-
sum est. Sall. in Cour. Castil.

EX SACRIS.

Est approbanda liberalitas,
ut proximos seminis tui
non despicias, si egere cogno-

PHILOSOPHIA.

scas: non tamen ut illi ditiores fieri velint ex eo, quod tu potes conferre pauperibus.

Ambros. de Offic.

Non sanguinis neccitudo, sed virtutis cognitio proximus facit. Ambros. sup. Malach.

Consanguineis potius est subueniendum, quam ceteris. August. sup. Epist. ad Rom.

Collegium totum est suspectum, quando eius caput est suspectum. apud Iuricons.

Fratres homines omnes inter sese. Aug. li. 2. contra Acad.

Fratrem non tolerans, infirmum non diligit. idem sup. 10. tract. 21.

Frater infirmitates fratrum tam corporales, quam spirituales sustinens, est verè fratrum amator. Bern. sup. Cant.

Ser. 13.

In congregatione commemorari facilius est, quam in solitudine. Bern. in Circumc. Dom.

Ser. 3.

Fratres non sint solliciti de gubernatione Præpositi, sed se curent. Basil. in Quæst.

Fratri egestati, impendendum

quicquid ultra vite necessitatem habemus. idem in Sum. mor.

Frater à fratre protectus, est fortis vrbis. Chrysost. de Sacerd. lib. 1.

Philosophia.

EX GRÆCIS.

AD disputationes forenses ineptus philosophus. Plat. de Scient.

Philosophia est, qua quis se, & alios, bonine an mali sint, cognoscit. idem de Philosoph.

Philosophi propter veritatem debent sibi etiam contradicere. Arist. Topic. 1.

Melius est non indigenti necessariis philosophari, quam ditari. idem Topic. 3.

Philosophia docet homines cognoscere creatorem suum. idem de Mor.

Purus, & perfectus philosophus mortificat desideria huius seculi, quæ adducunt ad mortificationem animæ, & corporis. ibidem.

PHILOSOPHIA.

267

Qui inuenerit philosophiam, inuenit vitam in utroque seculo. ibidem.

Propter admirari cœperunt homines in principio philosophari, & nunc. Arist. Metaph. 1.

Sophista intendit se videri philosophum, ut acquirat gloriam, aut aliquid gratiarum humanarum: philosophus autem tantum scire verum. idem Metaph. 4.

Facile est ditari philosophi si volunt. Arist. Polit. 1.

Ad philosophiam recurrit, qui delectari vult sine tristitia. idem Polit. 2.

Magnum instrumentum est aspicienda philosophia, contemptus. Plut. de tranq. anim.

Verè philosophantes sponte agunt, quæ ceteri legum metu facere solent. Xenoph. apud Plut.

Dei munus est, quod viuimus: philosophia autem, quod bene viuimus. Stoic. apud Plut.

de sera numin. vindict.

Rhetorum est agere verbis: philosophari autem licet etiam tacendo. idem Probl. 1.

Ideo philosophi diuitum limitena terunt, & diuites non ita: quia illi sciunt quibus indigent: hi vero nesciunt. Arist.

Storel. apud Diog. lib. 5.

Hoc ex philosophia lucratur, quod nobiscum loqui possimus. Antist. apud Diog. libro 6.

Vel propter rempublicæ opera danda philosophia est. Demosth. in Orat. amat.

Quemadmodum nullus est fructus medicina, nisi morbos à corporibus exterminet: ita nec philosophia, nisi animæ vitia expellat. Pyth. apud Stob.

EX LATINIS.

Satis ipsum philosophia nomen, etiamsi modeste tractetur, inuidiosum est. Sen.

Epist. 5.

Frugalitatem exigit philosophia, non penam. ibid.

Quid aliud philosophia, quam vitæ lex est? idem Epist. 95.

Ad philosophiam confugiendum est: ea litera, non dico apud bo-

PHILOSOPHIA.

nos, sed apud mediocriter malos insularum loco sunt. idem Epist. 14.

Nunquam intantum conualescet nequitia, nunquam sic contra virtutes conurabitur, ut non philosophia nomen venerabile, & sacrum maneat. ibidem.

Non est philosophia popolare artificum gubernaculum est per ancipitia fluctuantium, dirigit cursum: hac adhortatur, ut Deum sequaris, ferat casum. idem Epist. 16.

Quantum autem potes, in philosophiam secede: illa te suo sinu proteget, in huius sacrario aut tutus eris, aut tutior. idem Epistol. 104.

Non præstant Philosophi quæ loquuntur, multum præstāt, quod loquuntur. idem de vit. beat.

Cum tota philosophia fructifera, & fructuosa, nec ulla pars eius inculta, ac deserta sit: tu nullus in ea feracior locus est, nec uberior, quam de officio, a quibus constanter, honesteque vivendi præcepta du-

cuntur. Cicer. 3. Offic.

Philosophia, deorum inuentio est. Plat. apud Cicer. 2. Tusc.

Est laudatarum artium omnium procreatrix, & quasi parens, ea, quam Græci philosophiam vocant. idem 2. de Orat.

Philosophia nihil aliud est, si recte interpretari volumus, quam studium sapientie. idem 2. Offic.

Cultura animi, philosophia est, quæ extrahit vitia radicibus, & præparat animos ad satus accipiendos. idem 2. Tusc.

Philosophia est animi medicina. in Hist. Sax.

Qui philosophiam proficitur, gravissimam mihi personam iustinare videtur. Cicer. in Pis.

Philosophi virtutis magistri. idem 5. Tusc.

Non ex singulis vocibus philosophi spectandi sunt, sed ex perpetuitate, & constantia, resque spectari oportet, non verba. ibidem.

Philosopho si afferat eloquentiam, non aspernor: si

PHILOSOPHIA.

268

non afferat, non admodum desidero. idem 2. Tusc.

Degustandum est philosophia, non in ea ingurgitandum. Gel. lib. 5.

Non oratoria disciplina desideratur, quia perfectus orator nunquam repertus est: vel philosophia, quia nullus consummate sapientie, sed e contrario plurimi semetipsos exhortantur, vel aliquas partes earum addiscere, quia universas percipere non possunt. Colum. lib. 11.

Quotus quisque philosophorum inuenitur, qui sit ita moratus, ut disciplinam, non ostentationem scientie, sed legem vite putet, qui obtemperat ipse sibi, ac decretis suis videre licet alios, cum quorum vita mirabiliter pugnat oratio, quod quidem est turpissimum? Cic. 2. Tusc.

Facere philosophia docet, non dicere: & hoc exigit, ut ad legem suam quisque vivat, ne orationi vita dissentiat, ut ipsa inter se vita sine omnium actionum dissensionis unus

coloris sit. Sen. Epist. 20.

EXSACRIS.

SI qua vera philosophi dixerunt, ab eis sunt, æquam ab iniustis possessoribus, vendicanda in usum nostrum. August. libro 2. de doctr. Christ.

Philosophia docet iuste, ac recte regnare. Hug. in didasc. 3.

Philosophia præcepta noscenda: vivendum autem civiliter. Lact. lib. 3.

Philosophia, amor sapientie interpretatur. Aug. lib. 3. confess. cap. 4.

Philosophia rerum rationes promittit. idem lib. 2. de ord.

Philosophia non qualis, sed nunc animarum saluti prodest, disputandum est. idem Epist. 40.

Philosophia studium in actione, & contemplatione versatur. idem lib. 8. de Civit. Dei. cap. 4.

Vere philosophari, est amare Deum. idem eodem li. cap. 9.

Philosophandi causa, est finis

PUDOR.

boni. idem lib. 19. de Ciu. Dei. cap. 1.

Philosophorum omnium commune studium fuit, querere vitam beatam. idem de Epic. & Stoic.

Philosophia mater afflictio est. Chrysost. super Act. Apost. cap. 15.

Pudor.

EX GRÆCIS.

Inter homines prudentes versatur Dens. Plat. de Scient.

Pudor adolescentiam decet, deinde admodum generose respondet. idem.

Metus, & pudor sunt custodes sufficientes. idem de repub.

Viro proba verecundia non cōducit, quippe qua pro rebus improbis fiat. Arist.

Verecundiam in iuene laudamus, in sene verò vituperamus. ibid.

Magis mihi placent iuvenes, qui rubescunt, quàm qui pallescunt. Plat. apud Plut. de vita verecund.

Habet hoc peculiare pudor vitiosus, quod cum ceteras cupiditates sequatur poenitentia, hic non sequitur, sed protinus in ipsis factis adest. ibidem.

Rubor, virtutis color est. Diog. apud Diog. Laër. lib. 7.

Pudor mendico inutilis. Horae. Odys. lib. 11.

Ingenuitas tendit ad pudorem. Eurip. in Alcest.

Vir turpis verecundia moueri non potest. Eurip. in Suppl.

Malus est pudor, ubi vincit imprudentia. Theog. apud Stob.

Omnes res humanæ consenscunt, præter solam impudentiam. ibid.

Pudorem mulier cum veste exiit. ibid.

Pudorem in muliere, pulchritudinis arcem esse dicebat Demades, apud Stob.

EX LATINIS.

Nec de altero quidem satis fiducia habeo, excepto eo, qui adhuc peccare eru-

PUDOR.

269

bescit: nutriendus est hic pudor, qui quādiu in animo eius durauerit, aliquis erit bonæ spei locus. Sen. epist. 25.

Plures pudore peccandi, quàm bona voluntate prohibitis abstinent. idem epist. 84.

Verecundia vitium est, sed amabile. Quint. lib. 12.

Non habitant simul, pudor, & fames. idem Decl. 12.

Custos virtutum omnium dedecus fugiēs, & laudem maximam consequens, verecundia est. Cic. de Orat.

Moderatrix cupiditatum, verecundia est. idem 2. de finibus.

Sæpe videmus fractos pudore, qui nulla ratione vincerentur. idem 2. Tusc.

Pudor in bello est maxime periculosus. Planc. ad Cic.

Verecundia parens est omnis honesti consilij, tutela solennium officiorum, magistræ innocentia chara proximis, accepta alienis, omni loco, omni tēpore fauorabilem præseferens vultum. Max. li. 4. ubi studium verecundia est,

cupiditas rationi seruit. idem lib. 6.

Verecundia liberi est, serui verò timor. apud Terent. in And.

Formam pudor honestas. Curt. lib. 6.

Sæpe minus est constantia in rubore, quàm in culpa. Curt. libr. 9.

Illum ego periisse dico, cui quidem perit pudor. Plaut. in Bacch.

Verecundia timorem vincit. Liu. 1. Dec. lib. 2.

Pudor malignitatem vincit. idem 4. lib. 8.

EX SACRIS.

Verecundia, soror est continentia. Ber. sup. Cant. ferm. 86.

Nec sterilis verecundia grata, nec humilitas præter veritatem laudabilis. idem.

Est verecundia pudicitia comes, cuius societate castitas ipsa tutior est. Ambro. 1. de Offic.

Pudore culpa minuitur, defensione cumulat. idem de mor.

IMPUDENTIA.

Abel.
Mitigat indicem pudor reorū,
excitat autem pertinacia de-
negantium. *Aug.*
Verecundia laudabilis in ma-
lo, reprehensibilis in bono.
Greg. Hom. 10.
Quos tormenta non vincunt,
interdum vincit pudor, &
ingenia liberaliter educata
facilius verecundia, quam
metus superat. *Hier. ad Pā-
mach.*
Verecundia magistra ipsa na-
tura est. *idem.*
Sustineat in audiendo verecū-
diam, qui noluit in faciendo
habere disciplinam. *Hug. de
discip. Monach.*
Quicquid pudet dicere, pudeat
& cogitare. *Hier.*
Confusio nascitur ex reprehē-
sione. *Ansel.*
Erucescentia causa, est pecca-
tum. *Aug. serm. 4. de verb.
Domini.*
Erucescimus vulnerū ligatu-
ris, qui de vulneribus inter-
dum gloriamur. *Bern. in cir-
cuncis. Domi. ser. 1.*
Verecundia venustatem inge-

rit, & gratiam auget. *idem*
sup. Cant. serm. 33.
Pudor bonus, quo peccare, aut
peccasse confunderis. *Bern. ad
milit. templ.*
Pudor fr. enim vitiorū est. *Chr.
sup. Matt. Hom. 33.*

Impudentia.

Quisquis pudore vacat,
nō sentit dolorem ex
turpiter factis. *Plut. de vit.
verec.*
Impudentia falso magnanimi-
tas putatur. *Plu. de Of. audit.*
Maximum omnium vitiorum,
quæ inter homines sunt, im-
pudentia est. *Euri. in Medea.*
Impudentia dux est ad turpia.
apud Stob.
Impudentia, morbus maximus.
ibidem.
Impudentia non consenscit. *i-
bidem.*
Impudentia post peccata maxi-
mè Deo displicet. *Chrysost. de
verb. Esaiæ. Vidi Domi.*
Quantum Deo displicet pecca-
torum impudentia, tantum
verecundia placet. *Bern. sup.*

MORES, ET QUALITAS. 270

Cant. serm. 3.
Impudentes quidā absque cau-
sa sunt. *Chrysost. super Ge-
nes. Homil. 8.*
Impudentem facit mala con-
scientia. *idem super Act.*
Apost. Homil. 17.

Mores, & qualitas.

EX GRÆCIS.

Quot mores hominum, to-
tidem respub. *Plat. de
republ.*
In re frequenti cognoscuntur
habitus. *Arist. Eth. 3.*
Qualis unusquisque est, taliter
vult. *idem Eth. 4.*
Diversitates morum nequa-
quam ad dilectionem sunt
apta. *Aristo. Oecon. lib.*
Mores boni approbant verba.
Plut. de Offic. audit.
Ne sis nimium moribus facilis,
neu nimium difficilis. *De-
metr. Phaler.*
Habebis in negotio memoriam,
in occasione cautionem, in mo-
ribus generositatem, in labo-
re constantiam, in diuitiis a-

micitiam, in oratione persua-
sionem, in silentio ornatum,
in sententia iustitiam, in au-
dacia fortitudinem, in a-
ctione potentiam, in natura
pietatem. *idem.*
Sis in adolescentia continēs, in
media etate iustus, in sene-
ctute sapientes, in morte sine
dolore. *Sodiad.*
Nec unum austerum est aptū
portioni, nec mores agrestes
conuersationi. *Socrat. apud
Stob.*
Mores iusti peculium suū pre-
tiosissimum. *ibid.*
Mos bonus stabilior est lege. *i-
bidem.*
Mores dicentis, non verba per-
suadent. *ibid.*
Persarum reges ante sacrificia
de pietate differunt: antequā
bibant, de temperantia: pu-
gnaturi verò, de fortitudine.
ibidem.

EX LATINIS.

Sibi quisque dat mores, mini-
steria casus assignat. Se-
nec. *Epist.*

REMEDIUM.

Plura moribus, quam viribus vincimus. Quint. Declam. 3.
Ea magna voluptas, aequalem, ac parem verbis vitam agere, atque ita vivere, ut omnis oratio moribus consonet. Cicero contra Sallust.
Pectoribus mores tot sunt, quot orbe figurae.
Qui sapit, innumeris moribus aptus erit. Ouid. 1. de ar. am.

EX SACRIS.

Quoniam in disponendo statu, ornandisque moribus periculo maiore peccatur, maior diligentia adhiberi debet. Laet. lib. 2.
Mores pravi grauiore inimici sunt, quam inimici infesti. Ambro.
Mores nostri ex eo, quod diligimus, iudicantur. August. Epist. 52.
Non omnes par morum qualitas astrinxit. Greg. 30. Mor.
Qualitas morum permutat ordinem personarum. idem in Past.

In omnibus moribus nostris nihil fiat, quod cuiusque offendat aspectum, sed quod nostram deceat sanctitatem. Aug. in Regul.
Quisquis rebus praetereuntibus strictius utitur, quam sese habet mores eorum cum quibus viuit, aut intemperans est, aut superstitiosus. Aug. 3. de doct. Christ.
Conditio personarum semper inspicitur apud Iuricons.

Remedium.

Remedia malorum in ipsa sunt mora. Eurip. in Herc. fur.
Quibusdam remedia monstranda sunt, quibusdam inculcanda. Senec. Epist. 27.
Animi remedia inuenta sunt ab antiquis: quomodo autem admoneantur, aut quando, nostri operis est querere. idem Epist. 65.
Gubernator ubi naufragium timet, iactura, quicquid seruari potest, redimit. Curtius lib. 5.

ROMA.

271

Tutius arbitror mali remedium ab animo, quam a loco petere. Erasmi. in Epist.
Qui remedium expectat, celare suum malum non debet. ibid.
Remedium semper tempus affert rebus immedicabilibus. ibid.
Ex consideratione remedij, periculi aestimatur quantitas. Bernar. in Natiuit. Domin. serm. 6.
Remedia superstitiosa fugienda sunt. Chrysost. sup. Epist. ad Coloss. Homil. 8.

Roma.

EX LATINIS.

Roma lux orbis terrarum, et arx gentium est. Cicero. in Catil.
Roma domicilium est imperij. ibidem.
Romani praeclara agere, quam scribere malebant. Sallust. in coniurat. Catil.
Romanis principio visum est melius, amicos, quam seruos querere.

Romanum est fortiora facere, et pati. Livius lib. 1. Dec. 1.
Romani plus auxerunt imperium parcendo victis, quam vincendo. idem lib. 10. Dec. 3.
Patres censent, populus iubet. idem lib. 1. Dec. 4.
Spiritus Romani magis magni, quam viles. idem lib. 1. Dec. 3.
Romanus senatus precipiebat Consuli, ne quem inuitum militem duceret in aciem. idem libro 2. Dec. 4.
Romani nec, si vincantur, animos minuunt, nec si vincant, secundis rebus insolescunt. Iust. lib. 32.

EX SACRIS.

Roma est communis patria. apud Iuricons.
Roma diuinitus apostolica sedes est collocata. ibid.
Tot in Roma reges videbatur, quot ciues. Cincas Pyrrhi legatus. apud Platin.
Natura vires omnes in unam urbem effudisse videtur. ibi.
Qua orta sunt, occidunt: quae

VESTIS.

aucta, senescunt. Imperium Romanum magnum habuit incrementum: verum postea principum, ac populi ignavia splendor ille Romani nominis in obscuras tenebras conversus est. ibidem.

Roma caput est omnium civitatum. August. in Quest. ex utroque.

Roma se sua ipsius magnitudine fregit. idem lib. 18. de Civit. Dei.

Curia Romana facilius bonos recipit, quam facere consuevit. Bern. de Consil. 4.

Vestis.

Cum veste mulier pudore exiit. Herod. apud Stob.

Vestis, corporis concinnitatem, benevolentia autem peccatum obtegit. ibid.

Vestiri decet in foro honeste, domi, quod satis sit. Gel. lib. 1.

Cultus, & victus familiaris vitam indicant. Terent. in Heaut.

Non vestis, sed pudicitia, vera

matronarum ornamenta. Iust. lib. 20.

Quod pro sola inani gloria vestimentum pretiosius quaeritur, res ipsa testatur: quia nemo vult ibi pretiosis vestibus indui, ubi ab aliis non possit videri. Gregor. in Homil.

Exterior superfluitas, interioris hominis indicium est. Bern. in Apolog.

Sub quamvis veste bene colitur pietas. Bern. in Epist.

Neglecta mundities, & inculta vestis, cultus ipse sine cultu. Aug. de doctr. Christ.

Vestis pontificis, ostentatio est bonae conversationis. Gregor. super 1. Reg.

Qui veste muliebri utuntur, nescio utrum falsos viros, an falsas mulieres melius vocet. Aug. lib. 1. Soliloq.

Vestitus mundus secundum viri voluntatem mulieri conceditur. idem Epist. 19.

Cultus provinciae morem sequitur. Hieron. in Epitaph. Nepotis.

Sordida vestes, candida mentis

OPPORTUNITAS.

272

indicia sunt. idem ad Rust.

Muliebri veste utentes, infames redduntur. Aug. lib. 2. Soliloq. cap. 6.

In vestibus pretium affectatur a multis, non necessitas. Bern. sup. Miss. est. serm. 1.

Vestium curiositas, deformitas mentium, & morum indicium. idem de consil. lib. 3.

Vestes nostra, virtutes sunt. idem de Quadrag. lib. 3.

Habitus exterior clarus, cum mentis gravitate est accipiens. Greg. in regist.

Opportunitas.

Opportunitas non observata cum omnibus quidem in rebus ingens affert malum, tum vero maxime in admonendo detrahit utilitatem. Plut. de amic. et adulat.

Cupidae occasiones tandem oblatae arripiuntur. Demosth. ex argu. lib.

Gravissima sunt, & sapientissima occasione cociones, eademque perspicuae, nec sine permixtae negliguntur. idem 1.

Olynth.

Occasionis vox nihil aliud est, quam diligens temporis, & exterarum circumstantiarum consideratio. ibid.

Adolescentibus praesertim fugienda occasio mali. Erasim. in Epist.

Temporibus medicina valet, data tempore profunt.

Et data non apto tempore vina nocent. Ovidius 1. de remed. amoris.

Sum dea quae rara, et paucis Occasio nota.

Quid rotula insistis? Stare loco nequeo.

Quid salaria habes? Volucris sum, Mercurius quae Fortunare solet, tardo ego, cum volui.

Crime regis faciem? Cognosci nolo. Sed heus tu, Occipiti caluo es? Ne tenear fugiens. Ausonius.

Occasio in praelio amplius solet iuvare, quam virtus. Veg. lib. 3.

Occasione dimidium negotium conficis. in hist. Sax.

Tempus sortitus medicus, mul

MARE ET NAVIGATIO.

tum potest.
Magna res, parua in tempore
data.

Cum vult nō potest, quia quan-
do potuit, noluit: ideo per ma-
lum velle perdidit bonū pos-
se. Augustin.

Delinquendi materia debet
præcidi. apud Iurisp.

Nihil prætereundum est, quod
ad rem pertineat. Demosth.
in argum. lib.

Ad opportunitatem super-
fluum inutile est. Chrysost.
de penitent. 7.

Mare, & Navi-
gatio.

EX GRÆCIS,

Fidelis terra, infidele mare,
insatiabile lucrum. De-
metr. Phaler.

Vt navigatio iuxta litus: sic
ambulatio circa mare iucun-
dissima est. Plut. prob. Dec. 1.

Qui nautgant, tantum à morte
distant, quanta est navis craf-
situde. Anacharsis apud
Diogen. lib. 1.

Securissima è nauibus est, quæ
in portum venit. ibid.

Boni gubernatoris est, vento-
rum se flatibus accommoda-
re: viri autem sapientis, ani-
mi affectibus. Aristot. apud
Stob.

Iucundum est, mare ex terra
intueri. Callimach. apud Sto.

In terra pauperem esse præstat,
quàm diuitem nauigare. Me-
nander. ibidem.

EX LATINIS.
ET SACRIS.

Magna pars hominum,
qua nauigatura est, de
tempestate non cogitat. Sene-
ca de tranquil. anim.

Maris nauigatio, mortis causa,
Plin. Senior. lib. 19.

Mare nauigare cõgît auari-
tia. idem lib. 22.

Improbè Neptunum accusat,
qui iterum naufragium fa-
cit. Pub. Mim.

Venturam melius præfagit na-
uita mortem:

Vulneribus didicit miles habe-
re metum. Propert. lib. 3.

Nec

PROMISSIO.

273

Nec violasse fidem tentantibus
æquora prodest:

Perfidie pœnas exigit ille lo-
cus. Dido apud Ouid.

Difficile naufragium patitur
qui ventorum rationem dili-
genter inspexerit. Reg. lib. 4.

Mare viuua in se corpora retinet,
mortua reycit. Greg. 6. mor.

Maris fluctus dicuntur, men-
tis cogitationes. idem lib. 11.
mor.

Nauis Petri, ecclesia designa-
tur. idem 17. mor.

Promissio.

EX GRÆCIS.

Sponde, propinqua est noxa.
Plut. in Conu. 7. Sapien.

Iniustum, quod promittitur, di-
citur, sed non promittitur.

Agessil. apud Plut. in A-
popht.

Fac magna, nō magna promit-
te. Phocio apud Stob.

EX LATINIS.

Pacta semper, & promissa
seruanda sunt, quæ nec

vi, nec dolo malo facta sunt.
Illa seruanda non sunt, quæ
non sunt ipsis vtilia, qui-
bus illa promiseris. Cicer. 3.
Offic.

Promissa seruanda non sunt, si
tibi plus noceant, quàm illi
profint, cui promiseris. idem 1.
Offic.

Quod affirmatiuè, quasi Deo
teste promiseris, id tenendum
est. idem 2. Offic.

Sponsionis vinculum non leuat
dignitas rerum. Sponsarum.
Luius 1. Dec. lib. 8.

Sponsio neminem præter sponso
rem obligat. ibid.

EX SACRIS.

Promissionum perceptio, est
custoditio præceptorum.
Chrysost. sup. Act. Apostol.
Homil. 1.

Quoniam iam vouisti, iam te
astrinxisti, aliud tibi facere
non licet, non talis eris, si non
feceris, quod vouisti, qualis
mansisses, si nihil tale vouis-
ses. minor enim tunc esses, nora
prior: modo autem (quod ab-

M

fit) miserior, si ideo fidem fregeris, quanto beator, si persolueris. Aug. de Armet. & Paul.

Tolerabilius est promissum non facere, quam facere quod turpe est. Amb.

Cuius animum nescis, de eius voluntate periculosè promittis. Hieronym.

In malis promissis rescinde fidem, in turpi voto muta decretum, quod incautè vouisti, non facias: impia est promissio, quæ scelere adimpletur. Isid. 2. Solilo.

Quanto citius malum votum impleri promittitur, tanto celerius punitur. Greg. lib. 16. mor.

Bona vota quoties effectū percipiunt, multiplicantur. idem 34. mor.

Dignus est supplicio, qui seipsum Deo subtrahat, a voto resiliens. ibidem.

Mundi promissa semper fallunt: Dei autem promissa nunquam fallunt. August. Serm. 3. de verb. Apost.

Promissio est beneficium. idem

Epistol. 120.

De promissionibus Dei nihil dubitandum. idem in Quest. ex utroque.

Promissa sua ut Deus cōpleat, non est in Dei, sed in hominis potestate. idem lib. 1. de præd. Sanct.

Vultus.

EX GRÆCIS.

EX specie comprehenduntur mores. Cleat. apud Diogen. lib. 7.

Ad vultum boni viri aspice, dulce est. Eurip. in Ion.

Non intemperanter, sed arte quadam facies futuræ uxoris consideranda. benigni enim oculi summam animi pulchritudinem comitantur: quæ autem maligna, & odiosa fuerit, ea statim & oculis transuerse, implacideque inuenerit. Qui stolidus, ac simplex est, pupillas, & oculos patentes gerit, ut asini, & oues. Cui supercilia coniunguntur, improbus est.

Vultus, ac frons, animi est inuoluta, quæ significant voluntatem abditam, & occultam. idem de petir. Consul.

Frons tristitia, hilaritatis, clementia, seueritatis index. Plin. Senior lib. 11.

Hec quàm difficile est, crimen

Cuius superficies in vultu non rubet, sed obscura, caliginosaque est, huius anima nunquam ullo modo exhilaratur. ceterum eiusmodi nota non solum virginibus, & mulieribus, sed etiam viris insunt. unde de mulieribus, quales futuræ sint, multò antè vaticinantur Indi. Nicost. apud Stob.

EX LATINIS.

Magnorum virorum nō minus utilis est præsentia, quàm memoria. Senec. Episto. 102.

Frons pluribus generibus peccat. Quintil. lib. 1.

Fronte ac vultu simulatio facillimè sustinetur. Cicer. ad Lent.

Vultus, ac frons, animi est inuoluta, quæ significant voluntatem abditam, & occultam. idem de petir. Consul.

Frons tristitia, hilaritatis, clementia, seueritatis index. Plin. Senior lib. 11.

Hec quàm difficile est, crimen

non prodere vultu. Ouid. 2. Metamorpho.

Nec bene mendaci risus componitur ore,

Nec bene sollicitis ebria verba sonant. Tibul.

Fronti nulla fides. Iuuenal. Sat. 11.

EX SACRIS.

Non ita exprimit affectū digitus, sicut vultus. Bern.

In plerisque iusti aspectus, admonitio correctionis est: perfectioribus autem letitia. Amb. sup. Beat. immac.

Faciem crassitudo operit. Greg. lib. 12. mor.

Facies Dei, cognitio eius est. idem in 2. Reg.

Facies notat conuersationem. ibidem.

Frons, pudoris sedes. August. de verb. Apost.

Formarum varietas, & specierū numerositas in rebus conditis quid, nisi quidam radij deitatis? Bernard. sup. Cant. Sermo. 31.

M. ij.

MERCATURA, ET LUCRUM.

Mercatura, & Lucrum.

EX GRÆCIS.

Cui nihil restauratur, habita finiuntur velociter. Aristot. Ethic. 4.

Lucrum turpe, accusatio naturæ est. apud Stob.

Omnis homo lucri cupidus est. Plutarch. de cupid. lucri.

Lucrum est auxilium indigentia. Arist. Ethic. 8.

Quod cum maiore labore acquiritur, magis diligitur. idem Eth. 8.

Necessarium est in omni ciuitate aliquid vendi, & aliquid emi. idem Polit. 6.

Fidelis terra, infidele mare, infatiabile lucrum est. Demetr. Phal.

Dammum potius, quam turpe lucrum eligendum est. Diog. libr. 1.

Nisi lucrum esset, nemo esset improbus. Deiph. apud Volat.

Mercatura exercetur rerum permutatione. Homer. Iliad. libro 7.

Non in omnibus lucrum tibi

proponas.

Parua lucra maiora detrimenta asserunt.

Pecunia in emendo, & vendendo aequat summus infimis, tollitq; dissidium. Demosth. in arg. lib.

In emendo tempore qui prior est, prior etiam iure putatur. ibidem.

Ut paucis dicam, quantumvis sapientem animum lucrum vi superat. apud Stob.

Spes mali lucri, initium est iactura. Xenoph. apud Stob.

Lucrum iustitiæ præferunt impij. ibid.

Agricola, & mercatores ab admittendo bello melius deterreri non possunt, quam si eis negotiationis euersio, illis agrorum vastatio proponatur. Demosth. in arg. libr.

EX LATINIS.

Avarus animus nullo satiatur lucro. Senec. Epist. 95.

Nullus, nisi ex alterius damno questus est. idem de ira lib. 2.

MERCATURA, ET LUCRUM.

275

Sordidi putantur, qui mercantur à mercatoribus quod statim vendant. nihil enim proficiunt, nisi admodum mentiantur. Cic. 1. Offic.

Malo emere, quam rogare. idem 6. Act. in Verr.

Emptum cum malè est, semper pœnit. Plin. Senior lib. 18.

Quid nō facit, aut patitur mercator? Erasim. in Epist.

Publicum à paucis emi, periculosum est. Sallust. in Coniur. Catil.

Lucri bonus odor ex re qualibet. Iuuen. Sat. 24.

Difficile salua erit ciuitas, in qua pluri, quam bos, venundatur piscis. Cato apud Plutarch. in Apophth.

Qui præcocia magno emunt, desperant se ad maturitatis tempus peruenturos. Socr. apud Diog. Laër. lib. 2.

In magna inopia quicquid emi potest, vile est. Quintilia. Declam. 12.

Res partim emuntur pecunia, ut domus: partim tempore, & diligentia, ut liberalis disciplina. Diog. lib. 6.

Terra omnia parit, & rursum recipit.

EX SACRIS.

Questus magnus, conscientia puritas. Chrysost. sup. Matth. Homil. 58.

Dammum qui certat evitare, potior est eo, qui certat lucrum querere. apud Iuriconsf.

Lucrum non querendum in rebus diuinis. Amb. sup. Luc.

Mercatorum laboriosa vita est. Aug. Ser. 48.

Nemo habet iniustum lucrum sine iusto damno. idem.

Non sic sapit lucrum, quam dolet damnum. idem.

Questum facile negligit generosus animus. Hier.

Aurum, & diuitias per bella querere, nefas est: per maria periculum: per falsitates opprobrium: per agriculturam verò licitum est. honestum verò est lucrum, per quod nemo laeditur, iuste acquiritur, & nulli præiudicatur. Casiodorus in Epist.

Plurimæ vilescunt merces, &

VSURA, ET MUTUATIO.

pretia facilitate decrescunt.
Hieron. ad Demetr.

Pretium rebus imponit affe-
ctus. Amb. 1. de Offic.

Emptio præsumitur facta ex pe-
cunia illius, cuius cantat in-
strumentum. apud Iuriconsf.
Emptor bonæ fidei dicitur esse,
qui aut ignorauit rem alie-
nam, aut putauit eum qui
vendidit, habere potestatem
vendendi. ibidem.

Lucra interdum damni occasio-
ne colligimus. Chrysost. sup.
Matt. Homil. 9.

Lucri spes omnia difficilia fa-
cit iucunda. idem de Sacerdo.
lib. 3.

Mercator homo vix Deo potest
placere. idem sup. Matth. Ho-
mil. 38.

Vsura, & mutuatio.

Habes, ne fænereris, quia
non indiges: non habes,
ne fænereris, quoniam satis fa-
cere non poteris. Plutar. de V-
sur. vit.

Fænus, onus est etiam diuiti-
bus intolerabile. ibid.

Si necessariis contenti essemus,
minime usurariorum genus
pessimum inueniretur. ibid.
Delicia fæneratores fecerunt,
non secus ac aurifices, vngue-
tarios, ac tinctorios. ibid.

Et esca, usura est, & vestis, u-
sura est, & quodcumque sorti
accidit, usura est: quod velis
ei nomen imponas, usura est.
Ambros. lib. de David.

Pior cuius existimatur fæne-
rator, quam fur. Cato de Re-
rust.

Fæneratio etiam iis iniusta est,
quibus succurrit. Colum. li-
bro 1.

Turpia lucra fænoris, & velox
imopes usura trucidat. Anst.
in Aglog. de Vit. hum.

Usuræ liberos seruos faciunt.
Pub. Mim.

Qui sub usura accipit, sub tem-
pore quasi beneficium sentit,
sed usura per omnes eius fa-
cultates decurrit, & totum
conuertit in debitum. Chrys.

Prudentis viri est, qui mutuū
prudenter dedit, id amice re-
cipere: non postquam huma-
niter contractum est, odioso

LATRO.

276

recipere. Theoph. apud Stob.
Ad sacros ordines non sunt
promouendi usurarij. Grego.
in Regist.

Fænus, extrema impudentie
signum. Chrysost. sup. Matt.
Homil. 57.

Usurarius super omnes merca-
tores maledictus. idem super
Matt. Hom. 38.

Latro.

Omnis fur malignus est.
Arist. Rhet. 2.

Non solum qui clam tollit, sed
etiam qui palam tollere vult,
latro est. idem Topic. 6.

Nemo ad humanum sangui-
nem propter ipsum venit, aut
admodum pauci, nudum la-
tro transmittit: etiam in ob-
seffa via, pauperi pax est. Sen.

Epist. 14.

Nulli etiam, cui rapina fælici-
ter cessat, gaudium rapti du-
rauit in posterum. idem epist.

17.

Nullum est aliud latronum
beneficium, nisi ut comme-
morare possint iis se vitā de-

disse, quibus non ademerunt.
Cic. Phil. 2.

Insidiatori, & latroni non po-
test afferri iniusta nex. idem
pro Milone.

Nihil est turpius ingenio, ni-
hil minus libero dignum,
quam in conuentu maximo
cogi à magistratu furtum
reddere. idem 4. Actione in
Verrem.

Furtum deprehendi, infelicitis
ingenij est. Plinius Senior in
presar.

Furto sublata quædā fertilius
proueniunt. idem lib. 19.

Turpe est, virtutis gloriam ma-
gnitudine præda minui. Ma-
xim. lib. 6.

Si propterea nō fecisti furtum,
quia times, ne videaris, intus
in corde fecisti: furti reus te-
neris, etsi nihil tulisti. Aug.

Fur nemo rei suæ est. Tertull.

Maleficio præda communcta est.
Lact. lib. 3.

Si pœnale est clanculō auferre,
multo maioris pœnæ est, vio-
lenter eripere. Aug. in quo-
dam serm.

Plerumque amittit qui poterat

DEBITVM.

retinere, qui audacter ea, ad
quæ perungere non valet, eri-
pere festinat. Greg.

Qui recipiet, qui aliena tulerit,
si semper ardebit, qui sua non
dedit. Rab. sup. Matt.

Utra omnes crudelitates est
diuitæ velle fieri de exigui-
tate mendici. Eras. in Epist.

Latro merito grauiora legibus
patitur, quam cōtra leges ipse
commisit. Aug. contra epist.
Parm. cap. 7.

Latro bonus magnam peccato-
ribus præstat fiducia. Grego.
in Regist.

Fur nocturnus si occidatur, non
cōmittitur homicidium. Au-
gust. lib. 2. Quæst. sup. Exod.
Quod inuenisti, & non reddi-
sti, rapuisti. idem Serm. 19. de
Verbis Apost.

Ablatio rei alienæ, restitutio-
ne dissoluitur. Chr. sup. Matt.
Hom. 12.

Abstinentia manus ab alie-
nis, si pecunias exigere non
possumus. idem de Virt. &
vit. Ser.

Fur mentitur, ac peierat. idem
sup. Epist. ad Philip. Ser. 1.

Furtum segnitiei est. idem sup.
epist. ad Heb. Ser. 6.

Debitum.

Magis redde mutuum,
quàm amicis tribue.
Arist. Eth. 9.

Secundum delictum arbitran-
tur per se mentiri: secundum
vero debitorem esse, quando-
quidem qui debent, ut pluri-
mum mentiri coguntur. Plu-
tarch. de Vit. vsur.

Mutuum sumere, mendacii prin-
cipium est. Basil. in Hexam.
Nihil grauius, quàm audire,
Redde. ibid.

Parum interest, utrum ab ho-
mine, vel à fortuna mutuum
acceperis. Sen. Epist. 87.

Est animi ingenuus, cui multum
debeas, ei plurimum velle debe-
re. Cic. ad Curt.

Reddit beneficium, qui libenter
reddit. in Hist. Sax.

Stultus est debitor, qui gau-
dens, pecuniam accipit, &
tempus, quo reddere debeat,
non attendit. Greg. in Mor.
Censum non soluere, est vsur-

PRIVILEGIUM. SPECTACVL. 277

patio libertatis. apud Iurisp.
Debita, quæ diuiti oramus, pec-
cata sunt. Aug. epist. 54.

Debitum qui exigit, non peccat.
idem lib. 19. contra Faust.

Debitorum sumus præcipue qui-
que, scilicet, corpori, cordi, fra-
tri, sanctis, & mortuis. Bern.
de Verb. Domini.

Bellantibus sumptus debentur
ab iis qui in pace sunt. Chry.
sup. epist. ad Philip. Ser. 4.

Priuilegium.

Nihil odiosius, quàm reuo-
care ea, quæ maiorum
benignitas indulsit. Eras. in
Epist.

Priuilegium est principis bene-
ficium contra ius commune
indultum. apud Iurisc.

Priuilegiū ita vni ecclesiæ con-
cedatur, ut alteri iniuria non
irrogetur. Gregor. ex Regist.
lib. 2.

Spectaculum, ludus.

Vita sine festiuitatibus lō-
ga est, via sine diuerso-

riis. Democ. apud Stob.

Iocus sæpenumero remissio stu-
dij est. Plat. de summo bono.

Requies, & ludus in vita ne-
cessaria. Arist. Eth. 4.

Ludus est propter requiem. idē
Polit. 8.

Statim à primis annis pueri ho-
nestis iocis assuefaciendi sunt:
nam si iocis minus decetibus
assuecant, nunquam legiti-
mi, probique viri euadere po-
terunt. ibid.

Ludendi est quidam modus re-
tinendus, ut ne nimis omnia
profundamus, elatique volu-
ptate in aliquam turpitudi-
nem elabamur. Cic. 1. Offic.

Pueris non omnem licentiam
ludendi damus, sed eam, quæ
ab honestatis actionibus non
fit aliena. idem 1. Off.

Aduersus miseros inhumana-
nus est iocus. Quint. lib. 4.

Si damnoſa senem iuuat alea,
ludit & heros. Iuue. Sat. 4.

Instrumenta luxuriæ, tympa-
na, & tripudia. Iust. lib. 30.

Ambitiosissimum gloriandi
genus est, etiam deridere.
Quint. lib. 11.

NOUERCA. DIVISIO.

Ioci ab ecclesia remouendi. Ambrosio. Off.

Saltatio ad adulteras pertinet, non ad pudicas. idem de Virg. lib. 3.

Aleam inuenit demon. August. lib. 4. de Ciuit. Dei.

Spectacula, et ludi seculi pernitendi fugienda. August. de Vera et falsa penitentia. cap. 15.

Spectacula theatri, vera infamia sunt. August. de Catech. rudib.

Saltatio, barathrum est diabolici. Chrysostomus sup. Matth. Homil. 48.

Spectaculorum admiratio eloquentiam Dei in contemptum ducit. Chrysost. de verb. Esaiæ. Homil. 1.

Theatra risuum, ac turpium voluptatum incentores sunt. Chrysost. sup. Matth. Homilia 6.

Theatra, magna mala efficiunt ciuitatibus. idem sup. Acta. Apost. Hom. 2.

Theatrum officina iniquitatis est. idem de penit. Hom. 8.

Urbanitas mollem animum fa-

cit. idem sup. Epist. ad Ephes. ser. 17.

Urbano nihil impudentius. ibidem.

Nouerca.

Qui liberis suis nouercam superinduxit, non honore dignus, sed infamis sit, utpote dissensionis autor domesticæ. apud Stob.

Nihil boni aiunt nouercam curpere filius spuris, quarum reprehensionem vita. Eurip. apud Stob.

Inimica consequens nouercaliberis prius genitis, uispera nichilo clementior est. Eurip. in Alcest.

Nunquam duplicia connubia laudauero mortalium, nec binas matres habentes liberos. idem in Androm.

Diuisio.

Cum nimis in diuisione properamus, tardiores absolimus. Plat. de Regn. Distincta melius seruantur.

IVMER. VENAT. ANIMAL BRVT. 278

Sen. Epist. 3.

Reficit animos, ac reparat uarietas ipsa, aliquantòque difficilior est in uno semper perseuerare. Quint. lib. 1.

Facilius est multa facere, quàm diu. ibid.

Distingendum semper est inter manifesta, et dubia. Bern. sup. Cantic. serm. 18.

Numerus.

Omnia terminantur numero. Arist. Eth. 3.

Oportet esse unum numero id quod maximum, et optimū dicitur. Arist. Topic. 7.

Unus quidem, nec unus quidē est. Arch. apud Diog. lib. 3.

Multi dicuntur pauci, habito respectu ad plures. apud Iurise.

Perfectio solet in septenario numero designari. Gregor. in 1. Reg.

Venatio.

Venandi studium, ac uoluptas multo labore affi-

cit, et incommodo. Liuius 1. Decad. lib. 1.

Iucundis post uenationem mensa plena est. Eurip. in Med.

Animal brutum.

Animalia cuncta nascunt sibi salutaria præter hominem. Plin. Senior lib. 27.

Animalia gula carcere coercere cepimus. idem lib. 22.

Beneficiorum Dei animalia etiam partem habent. Chrysost. super. Genes. Hom. 28.

Sensus melior in brutis, quàm in hominibus. August. de Quantit. Anim.

Uniuersis animalibus data est ratio, brutis tantum ad uitam tuendam: homini autem ad propagandam. Lact.

Animalia fecit Deus propter hominem: hominem autem propter seipsum. Si ergo animalibus ministrat propter hominem, quomodo hominibus non ministrabit propter seipsum? Chrysost. super. Matth.

Nullū est animal præter homi-

MERITVM.

nē, quod habeat aliquam notitiam Dei. Cicer. de legib.

Meritum.

Habent in meritis gratiā periculum, & difficultates. Quint. lib. 7.

Iniquissima magnorum meritorum cōditio est, si quicquid non fuerit abiectum, de prioribus perit. idem Declamation. 5.

Non perdat auctoritatem meritum, quod ultra expectationem est. idem lib. 6.

Multiplicata obsequia demeretur potius, quam offendunt. Laet. lib. 4.

Nemo meritis Deū praeuenit. Gregor. 23. Mor.

Magna sunt vitæ actiue merita, sed contemplatiue potiora. ibid.

Sis avarus in petendo, modo sis idoneus in promerendo. Amb.

Multorum merita quatiuntur. vnius delicto. idem.

Sufficit ad meritum scire quod non sufficit meritum. Bern.

serm. 53.

Præposterus ordo est, ante meritum exigere præmium, & ante laborem sumere cibum. idem sup. Cant.

Iuxta meritum plebis Deus solet providere de pastore. Gregor. 28. Mor.

Merita maiorum in natos transiunt. August. libr. 6. de Genes. ad lit.

Meritum dispar habet, qui sociabiliter vivit, & qui vilitate præst. Bern. sup. Cantic. serm. 23.

Meritum hominis totum est, si totā spem suam ponat in Domino. idem sup. Psalm. Qui habitat.

Respectus domini variatur pro meritis eorum, quos respicit. idem sup. Cant. serm. 57.

Merita nostra sunt munera Dei. August. confess. 10. cap. 13.

Dona sua, non merita nostra coronat Deus. idem Epistol. 105.

Meritis parentum gaudent natii. idem 6. de Genes. ad lit. cap. 9.

SCANDAL. ODOR. SEPULT. 279

Scandalum.

Si de veritate sumitur scandalum, vilius permittitur nasci scandalum, quam veritas relinquatur. Gregor. sup. Ezechie.

Scandalum malè scandalo refarcitur. Bern. de præcept. & discipl.

Cum carpuntur vitia, & inde scandala oriuntur, ipse sibi scandali causa est, qui fecit quod argui debeat, nō ille, qui arguit. non ergo timeas contra charitatem esse, si vnius scandalum multorum compensaueris pace: melius enim est, ut pereat vnus, quam vntas. Bern.

Odor.

Odor bonus, testimonium bonum. Bern. sup. Cant. serm. 71.

Odorem morum fama diiudicat colore conscientie. ibid.

Odorat tantum peccator Dominum: iustus etiam gustat. Bern. sup. Cant. serm. 67.

Non bene olet, qui bene semper olet. Hier. ad Demetr.

Sepultura.

Sepultura nullus sit respectus. Aug. in sent. suis Sepultura nulla est pia iactura. idem lib. 19. Questio. super Genes.

Sepultura pompa magis est vivorum solatium, quam mortuorum refugium. idem de cura pro mort.

Sepelitis fidem resurrectionis astringit. idem lib. 1. de Ciuit. Dei. cap. 13.

Hominis solum post mortem sepultura cura. Plin. Senilibro 7.

Testamentum, & hereditas.

Testatoris voluntas seruanda, aut hereditate cædendum. August. de quinque heres.

Tabula testamenti etsi aboletæ sunt, è legaris tamen patrimonij amplitudo potest intel-

TESTAMENTVM, ET HEREDITAS

ligi. Demosth. contra Aphobum.

Testamenta hominum spectacula sunt morum. Plin. Iun. lib. 8.

Optima hereditas, quæ à patribus traditur liberis, est gloria virtutis, rerumque gestarum, cui dedecori esse nefas, & vitium iudicandum est. Cicer. 1. Officio.

Licet patri apud filium gloria, ad quem hereditas sua, huius gloria, & factorum imitatio pertinet. ibid.

Omnia heredum officia sunt præsumenda. Plin. Iun. lib. 4. Quod meum est, mihi legari non potest. apud Iurist.

Testamentum vetus mutabile erat, testamentum nouum immutabile est. Gregor. sup. Ezech. lib. 1.

Qui hereditatem aut successionem paternam renuit, hereditaria non debet onera subire. Greg. in Reg. lib. 5.

Vxor heres, pudicitia pretium est. Hier. ad Salumam.

Testamentum, hominis morte confirmatur. August. in ex-

posi. Epist. ad Galat.

Hereditas, in qua Christi coheredes sumus, non minuitur multitudine filiorum, nec fit angustior numerositate coheredum. in sent. August.

Hereditas nostra, pater immortalitatis est. Aug. in lib. 83. Quest.

Hereditas nostra pax est. idem Psalm. 124.

Hereditas ecclesie, est Deus. idem in Psalm. 5.

In testamento aliquid pauperibus relinquendum est. Chrysost. Homil. 2. sup. Psalm. 50. Testatoris voluntas, lex est. apud Iurisconsult.

Experientia.

Experientia artem facit: imperitia verò casum. Aristotel. Metaph. 1.

Experientia singularium, ars vniuersalium cognitio est. ibidem.

Multitudo temporis facit experientiam. idem Ethic. 6.

Insania aliena frui, optimum est. Plin. Seni. lib. 18.

EXPERIENTIA. ARG. ET DISP. 280

Par est eos, qui generi humano res utilissimas conquirere, & perperas, exploratæque memorie tradere concupierint, cuncta terare. Colum. li. 1. Per varios casus usus experientiam fecit, exemplo monstrante viam. Manil. lib. 1.

Non trepidat de cunctis inuentionis sua qui probatis eam experimentis comparauit. Iulius Front. in præfa.

Arsiduitas experiendi subtrahit paulatim admirationem. August.

Multa fieri re ipsa cõperio, quæ in experto nullatenus persuaderi queunt. Bernard. in Epistol.

Expertus in sua scientia credendum est. apud Iurist.

Rerum progressus ostendunt multa, quæ initio præcaueri non poterant. Demosthen. in argumen. lib.

Argumentum, & disputatio.

Argumentum est quicquid quocunque modo rei du-

bia, de qua disputatur, fidem facit. apud Iurist.

Arguendo, & disputando veritas inuenitur. ibid.

Argumento cognoscitur quod liquido constare non potest. ibidem.

Arguitur iniuria tripliciter nempe lege, ratione, & exemplo. ibidem.

In disputationibus validius, et urgentius argumentum in finem seruandum est. ibid.

Optimus, & efficacissimus modus conuincendi aliquem, est per retortionem, & legem propriam. ibid.

Studiosus iuris in quouis argumento præcipue considerare debet, an peccet penes aliquam fallaciam. ibid.

Disputans non debet extra propositum vagari: alioquin audit, & muce quod ais, impertinens est. ibidem.

Ars contradicendi, omnia in dubium vertere potest. Plat. de scient.

Qui positioni non credit, reprobare debet: qui reprobare non potest, positioni credat. idem.

ARGVMENT. ET DISPVTA.

Manifesta negare, irreuerentia est. Arist. Rhet. 2.

Seruos negantes, ac contradicentes magis flagellamus. ibid.

Quolibet contra opiniones sapientum proferece, sollicitum esse, ignorantia est. ibid.

Vno inconvemēte dato, plurima contingunt. idem Physic. 1.

Magis dicimus scire illum re, qui scit eā affirmatiue, quam qui scit eā nauigatiue. idem Metaph. 3.

Prudenti incredulitate non est quicquā utilius mortalibus. Eurip. in Helena.

Colloquentium duorum irato altero, iste, qui verbis non refragatur, prudentior est. Eurip. apud Stob.

Ingetia mala non aliter, quam ex aliqua contentione oriuntur. Plat. in Phaed.

Contradicentem docere oportet, nō contradicendo cōpescere. nam nec insano, si vicissim insaniat, aliquis medebitur. ibid.

Sermones sophistici facilius contradicuntur, quam disputantur. Arist. Physic. 2.

Quadam questiones, subtilius est contemnere, quam soluere. Senec. Epist. 50.

Disputare docemur, nō viuere. idem. Epist. 46.

Non te prohibeo aliquando sophismata tractare, sed tunc cum non voles aliquid agere. idem Epist. 113.

Necesse est contentiose loquaris, quod probare non possis. Quint. Declam. 18.

Mala, & impia cōsuetudo est, contra Deos disputandi, siue ex animo hoc facias, siue simularē. Cicer. 2. de nat. Deorum.

Contentio tandiu sapiens est, quandiu proficit, aut si non proficit, non obest. idem pro Cluent.

Rem manifestam negare, audentis est crimen, non diluentis. Plin. lun. lib. 4.

Nimium altercando veritas amittitur. Pub. Mim.

Contentione nonnunquā obruitur ingenia discipulorum. Eras. in Epist.

Nunquam ad rationem veritatis intrabit, quisquis à discussione caperit erudiri. in Collect.

LITIGIVM.

281

Collect. Nest. abbat.

Contentio summa difficultatis est initium. August. de ver. Relig. cap. 24.

Argumenta capiosa breuibus regulis soluenda sunt. Aug. contra Acad. lib. 3.

In disputationibus non est querenda victoria, sed bonum, & rectum. idem contra Acad. lib. 1.

Non disputatio veritate, se veritas disputatione requiritur. idem lib. 1. sup. Genes.

In disputationibus sine scripturarum auctoritate nihil temere asserendum. idem lib. 2. cont. Pelag.

Argumentum ab absurdo tollitur, si absurdius sequatur. apud Iuriconsul.

Disputare sine timore Dei, est veritatem subuertere. Chrys. sup. Matth. Homil. 35.

Disputationes insana à Satana suggeruntur. idem sup. Iban. Homil. 7.

Questionis nulla necessitas, ubi fides est. Chrysost. sup. Matth. Homil. 11.

Necesse est alteram partem cō-

tradictionis esse veram. Arist. Metaph. 4.

Nemo à similitudine vocū, nisi qui disputat, captus est. Sen. Epist. 45.

Disputatio ad iudicium pertinet. Greg. in Mor.

Litigium.

Lis de rebus facile corruptibilibus, celeriter debet terminari, vel res vendi. apud Iuriconsul.

Publica contradictiones, & controuersie, si priuatas offensiones subducas, leniores effici solent. Plut. de Polit.

Paruo ab initio contentione magnam hominibus lingua supeditat: hoc verò sapientes homines maxime cauent, amicitias non fabricare litem. Eurip. in Androm.

Diversitas opinionum, est causa litis. Metaph. 5.

Multi litigant in foro, non tam ut ipsi aliquid consequantur, quam ut alios vexent, atque molestant. Hesiod.

Ille forum, & litigium vitare

CONTUMACIA, ET IMPOE.

debet, qui sibi non est conscius magnarum duntiaru. ibidem.

Maiores plerunque lite questio est. Quint. Declam. 13.

Nihil bono viro, ac quicquid magis conuenit, quam abesse à ciuilibus controuersis. Cicero ad Atticum.

Causarum occupationibus agitatius debet ad aliquem habere recursum. Gregor. in Registr.

Cause dubie sunt Romae determinanda. ibid.

Inter turbas causarum non morari, magni est animi. ibidem.

Contentionis finis nunquam inuenietur, si ea, quae iudicata sunt, differantur. Gregor. in Registr.

Concessionem de terrenis diu habere, religiosum indignum est. Gregor. in Registr.

Contentiones per formam pacis concordiam componere, valde laudabile. ibid.

Genus humanum ad contentiones natum est. Chrysost. sup. Act. Apost. Homil. 7.

Contumacia, & impenitentia.

IN male captis honestior videtur pertinacia, quam impenitentia. Senec. de Ira. libro 1.

Cuius est hominis errare, nullius nisi insipientis perseverare in errore. Cic. Phil. 2.

Homines nimia pertinacia, atque arrogantia accidere solent, ut eo recurrant, & id cupidissime appetant, quod paulo ante contempserint. Caes. de bell. Civil. lib. 1.

Absit pertinax contentio in familiari sermone. Ambr.

Contumacia redargui non potest, nisi exemplo. Laet. lib. 4.

Pertinaces plus de se, quam sunt, sentiunt. Gregor. in Past. Pertinacia ex superbia oritur. ibidem.

Contumacia habetur pro praesentia. apud Iuricons.

Contumaces plerunque avari. August. de bon. vid.

Obstinati in suo sensu pessimi. Bernar. de resurrect. Domini. serm. 3.

MOTVS. CONditio EXPROB.

282

Impenitentia cordis, est peccandi obstinata voluntas. Bern. de conuers. ad cleric. serm.

Pertinacia non sinit hominem corrigi. Aug. Epist. 210.

Motus.

Corporis motus, vox quaedam est animi. Amb.

Motum natura informet: si quid sane in natura vitij est, industria emendet. ibid.

Motio locorum, ira, aut visitationis indicium. Chrysost. super Act. Apost. Homil. 11.

Primi motus non sunt in nobis. Aristot.

Conditio.

Conditio, cuius euentus operatur, non debet spectari. apud Iuricons. Conditio difficilis habetur pro impossibili. ibidem.

Exprobratio.

Beneficia non sunt exprobranda apud memores.

Liuius 1. Dec. lib. 9.

Odius est genus hominum officia exprobrantium, quae meminisse debet is, in quem collata sunt, non commemorare, qui contulit. Cicer. in Laelio.

Beneficium qui dicit se dedisse, petit. Pub. Mim.

Crede mihi, quamuis ingentia Posthume dones,

Autoris pereunt garrulitate sui. Mart. lib. 5.

Hypocrita, & simulatio.

Hypocrita, si bonum est, bonum esse, ut quid vis apparere, quod non vis esse? si malum est, malum esse, ut quid vis esse, quod non vis apparere? melius est bonum esse, si malum est, malum apparere, peius malum esse: ergo aut appare, quod es, aut esto, quod appares. Chrysost. sup. Matth. 7.

Hypocritas macula pauci carent. Hieron. in Epist.

Quod maxime dissimulas, frequenter

HYPOCRITA, ET SIMULATIO.

quentius exit in lucem.
Simulata equitas, non equitas est, sed duplex iniquitas: quia iniquitas est, & simulatio. Aug. sup. Psalm. 63.
Vult hypocrita scire diuina eloquia, nec tamen facere: vult recte loqui, nec tamen viuere. Greg. 11. Mor.
Hypocritism excludit simplicitas. Ansel. sup. Epist. ad Roman.
Hypocritarum laus praeda dicitur. Greg. 5. Mor.
Hypocrita sua opera perdidisse putat, si a nemine conspiciantur. Greg. 8. Mor.
Hypocritis Ecclesiasticorum putanda labe est. Bern. super Cant. serm. 43.
Hypocritis malum abscondit, quod est, & bonum, quod non est, mentitur. ibid. serm. 65.
Hypocritis contra veritatem praualeere non permittatur. Greg. in Regist.
Hypocrita sanctus esse non appetit, sed vocari. id. sup. Cant.
Hypocritarum opera ante finem deficiunt. ibid.
Hypocrita domus est delecta-
tio fauoris. ibid.
Hypocrita in hac vita recipiunt mercedem suam. ibid.
Deus hypocritis largitur dona operis, sed sortem denegat hereditatis. Greg. lib. 8. Mor.
Hypocrita pro peccatis alienis cruciabuntur. ibid.
Mens hypocrita semper parat dolos. idem 12. Mor.
Hypocrita gaudium ad similitudinem puncti est. idem 15. mor.
Vita hypocritarum in fine ab omnibus plerumque cognoscitur reprobata. idem.
Hypocrita malum sub lingua, non in lingua habent. ibid.
Hypocrita sacris literis interdum studet ad inanem gloriam. ibid.
Hypocrita sepe in heresim labitur. ibid.
Hypocrita Græce dicitur, Latine simulator. idem 18. mor.
Hypocrita in Deo delectari non potest. ibid.
Hypocritarum facies rationalis, sed corpus bestiale est. idem 33. mor.
Hypocrita viuunt aliis, & sibi

MUSICA. MUNDVS, ET TERRA. 283

moriuntur. idem in Past.

Musica.

Melodia iratos, & aliis passionibus occupatos saepe alleniatur, ipsos latos faciens. *Aristor. Polit. 8.*
Musica est potens letificare homines. ibidem.
Musica valet ad deductionem temporis, & ad delectationem. & ideo pueris conuenit studere musica. ibidem.
Musicam docebit amor, impenitus sis licet. apud Plu. Prob. Dec. 1.
Musici Iupiter canenda suggerit. Homer. Odyss. lib. 1.
Musica sensum docet. apud Sto.
Musica, & nuptia comparantur. ibidem.
Occulta musica nullus est fructus. Suet. Tranq.
Musica, Dei donum. August. Epi. 28.
Musica ignoratio Scripturarum intellectum impedit. id. lib. 11. de doctr. Christ. cap. 16.
Musici cantibus anime citantur, & sedantur. idem lib. 1.

contra Iulianum.

Non solum cantantes, sed intelligentes psallere debemus. nemo enim sapienter quicquam facit, quod non intelligit. Cassiod. sup. Psalm. Psallite sapienter.

Psallere, & orare inter laborandum res est Deo accepta. Augustin. de opere monach.

Bene psallere, & male viuere, Deo abominabile. idem in Psalm. 40.

Mundus, & Terra.

Terra patria nostra est, & sepulchrum. *Chrys. sup. Genes. Homil. 9.*
Mundus diligendus, & odendus est. Aug. in sent. suis.
In terra, & sub terram, & infra terram ignis est. idem libro 2. de Ciuit. Dei.
Mundus, maximum omnium visibilium. idem lib. 11. de Ciuitate Dei, cap. 4.
In mundo nihil melius, quam spiritus. idem 22. de Ciuitat. Dei, cap. 1.

C O R

Mundus, ratione, non casu administratur. idem de duabus anim.

Mundi huius ornatus pulcher quidem per se: in Dei vero comparatione nihil. idem de Quant. ani.

Mundus hic, quasi diluvium quoddam existit. idem de substitut. dilect.

Mundus inimicus est iis, quos beatos facit. idem in Questio. ex utroque.

Mundus amaram potionem suis dilectoribus propinat. idem Sermo. 120. de temp.

Mundi huius diuites, & superbi experiuntur in fine, vanitatem fuisse. Idem Sermo 181. de temp.

Mundus hic, velut carcer est. idem sup. Psalm. 141.

Mundo vivere, mortis opus est. idem Epist. 36.

Mundi amicitia fornicatio est. idem lib. 1. Confess. cap. 9.

Christianus utatur mundo, non fruatur. Bernard. sup. Cantic. Sermo. 86.

Mundus, nauigium est. Chrysost. ad popul. Antioch. Hom. 10.

Quidam mundi actiones fungunt, sed nullis virtutibus exercentur. Grego. 5. mor.

Mundus tot floribus, quot hominibus plenus est. idem 11. mor.

Cor.

Cor in quatuor affectibus est quid diligas, quid metuas, unde gaudeas, seu contristeris. Bern. de ieiun. Serm. 2.

Cordis custodia, quae praestantior est, sine manu, & lingua haberi non potest. idem de quadrup. deb.

Cordis periculum est, cedere importunitati. idem in Epist.

Non discordet cor tuum a facie tua: non habeas faciem sursum, & cor deorsum. idem sup. Cant.

Apud omnes cor ex verbis: apud Deum vero verba pensantur ex corde. ibid.

Plura machinatur cor meum uno momento, quam omnes homines perficere poterunt una anno. Hugo. 1. de anim.

ANIMA, ET MENS.

284

Cor paruum est, & magna cupit: vix ad unius milui refectionem sufficere potest, & totus mundus ei non sufficit. ibid.

Vis scire de fratre tuo quale cor habeat? attende, unde libentius, & frequentius loquatur. ex abundantia enim cordis os loquitur. Cassiod. super Psalm.

Nihil nobis vicinius est corde nostro, & tamen sepius enagatur. Greg. sup. 1. Reg.

Cor, & anima Dei, est sacra eius scriptura. idem.

Cor nostrum non habemus, quoties grauiter deliquimus. ibid.

Corda secularium aspera sunt, si prius religiosorum exempla non vident. ibid.

Cor sacerdotis, est arca Dei. idem in regist.

Anima, & Mens.

EX GRÆCIS.

Anima libro, & tabula rasa similis. Plat. de

summo Bono.

Anima est principium, quo viuimus, sentimus, & mouemur. Arist. de Anim. 2.

Anima dat vivere viventibus. ibidem.

Plus temporis proficit anima in ignorantia, quam in scientia. ibidem.

Delectationes animae sunt: cognoscere Creatorem, considerare opera caelorum, & sapientiam suam. idem de Mor-te.

Bona anima propriissime, & maxime dicuntur bona. idem Eth. 1.

Animal constat ex anima, & corpore, inter quae anima est regens naturaliter: corpus vero rectum. idem Polit. 1.

Mens cernit, mens audit, reliqua surda, caecaque sunt, & rationis indiga. apud Plutar. de Fort. Alex.

Præcipuus animi morbus, dementia est. idem de Morb. anim. & corp.

Corpus indigentia, & alimento: animus vero remissione, atque labore conseruatur. idem

N. iij

ANIMA, ET MENS.

de educ. lib.

Velocissima omnium rerum mens est: per omnia enim discurrit. Thal. apud Diog.

Mens optima, vates est, & bonum consilium. Euripid. in Helen.

Animus, virtutis studiosus adiuvens, artem carminum ad laudandum bona, & ad vituperandum mala. Arist. de Poet. 1.

EX LATINIS.

Cogita, in te, præter animum, nihil esse mirabile, cui magno nihil est magnum. Sen. epist. 8.

Bona mens non emitur, nec commodatur: & puto si venalis esset, non haberet emptorem. idem.

Quid aliud voces animum, nisi Deum in humano corpore hospitem? Sen. epist. 32.

Non est huius animus in recto, cuius acta discordant. idem epist. 34.

Cogenda est mens, ut incipiat: deinde non est opus acerba

medicina. idem epist. 51.

Corpus multis eget rebus, ut valeat: animus ex se crescit, seipsum alit, se exercet. ibid.

Valentior omni fortuna animus est: beata, ac misera vita sibi causa est. idem Epist. 99.

Rege incolumi, mens omnibus una est: amisso, rumpitur fides. rex noster, est animus, hoc incolumi, cetera manent in officio. idem epist. 115.

Quodcumque sibi imperavit animus, obtinuit. Senec. de ira lib. 2.

Maximum est argumentum animi, ab altiore venientis sede, si hæc in quibus versatur humilia iudicat, & angusta, si exire non metuit. scit enim, quod exiturus sit, qui unde venerit, meminit. idem epist. 121.

Humanus animus facilius sequitur, quam ducitur. idem de Clem.

Opus est, te animo bene valere, ut corpore possis. Cicer.

Animus solus nec cum adest, nec cum discedit, apparet. Ca-

to Maior.

Omnium animi immortales sunt, sed bonorum, fortiumque divini. Cice. 2. de leg.

Sic habeto te non esse mortale, sed corpus hoc. idem de Somn. Scip.

Duplex est vis animorum, una pars in appetitu posita: altera in ratione, quæ docet, explanat quid faciendum, fugiendumve sit: ita ut ratio præsit, appetitus vero obtemperet. Cic. 2. Offic.

Egris corporibus simillima est animi agritudo. idem 2. de Finib.

Errat, qui vllum aut corporis, aut fortuna vitium, animi vitium gravius existimat. idem 3. Tuscul.

Ut multo maiora sunt opera animi, quam corporis: sic ea res, quas persequimur ingenio, ac ratione, gratiosiores sunt, quam hæc, quas viribus. idem 2. Offic.

Corpus tantum gaudet, dum præsentem sentit voluptatem: animus & præsentem percipit pariter cum corpore, &

ANIMA, ET MENS.

285

prospicit venientem, nec præteritam præterfluere sinit. idem 5. Tuscul.

Corpus est, quasi vas animi, & quoddam receptaculum. idem 5. Tuscul.

In animis hominum multe sunt latebræ, & multi recessus. idem pro Marcello.

Animus ager nec pati, nec perpeti potest. Ennius apud Cic. 3. Tuscul.

Ut civitas in discordia non potest esse beata, nec in discordia dominorum, domus: sic animus a seipso discedens, secumque discordans, nullam gustare partem liquide voluptatis, ac libera potest. idem 1. de Finib.

Illud modo videto, ut Deum noris, et si ignores locum, & faciem: sic animum tibi tuum notum esse oportet, etiam si ignores locum, & formam. idem 1. Tuscul.

An dubium est habitare Deum sub pectore nostro,

In cælumque redire animas, cælumque venire? Manil. libro 4.

ANIMA, ET MENS.

Exemplumque Dei quisque est
in imagine parua. *ibid.*

Est Deus in nobis, agitante ca-
lescimus illo,

Impetus hic sacra semina me-
tis habet. *Ouid. 6. Fast.*

Summum crede nefas, animam
preferre pudori

Et propter vitam, viuendi per-
dere causas. *Iuuen. Sat. 8.*

EXSACRIS.

Anima oculus, mens est.
Augustin. in Soliloq.
cap. 5.

Anima patria, est Deus ipse.
idem de Quant. ani. cap. 1.

Anima nihil propinquius car-
ne. *idem epist. 21. cap. 13.*

Anima nihil minus vult, quā
falli. *idem de Epic. & Stois.*
cap. 8.

Anima iusti, est sedes sapien-
tia. *idem sup. Psal.*

Anima pes, amor est. *idem super*
Psal. 9.

Anima pinguedo, est sapientia.
idem sup. Psal.

Anima hominis aut à Deo,
aut à diabolo regitur. *idem ser.*

84. de Temp.

Anima medicina est, credere
in Christo. *idem de Verb.*
Domin.

Anima etiam pessima melior
optimo corpore. *idem lib. 9. de*
Ciu. Dei, cap. 9.

Anima post Deum nihil me-
lius. *idem lib. de Heres.*

Animas mortuas multi in cor-
pore viuo habent. *idem Ho-*
mil. 3. in Apoc.

Anima opus regere inferiore,
& regi à superiore. *idem lib. 6.*
Musica. cap. 5.

Anima, & corporis dulce cō-
fortium. *idem epist. 120.*

Anima mortua sepulchrum est
corpus. *idem sup. Psal. 87.*

Animus humanus vult qui-
dem latere: se aliquid lateat,
non vult. *idem lib. 12. Cōfess.*
cap. 23.

Animus, corporis decus est. *idem*
sup. Ioan. Tract. 2.

Vis ut seruiat caro tua anima
tua, Deo seruiat anima tua,
debes regi, ut possis regere. *i-*
dem.

Sic conditi mirabiliter sumus,
ut ratio animam, & anima

ANIMA, ET MENS.

286

possideat corpus. *Gregor.*

Tutius arbitror mali remediū
ab animo, quā à loco pete-
re. *Erasm. in Epist.*

Spiritus quorundam magis ma-
gni, quā viles. *ibid.*

Animus autor culpæ, caro ve-
rò ministra. *Amb. Offic. 1.*

Maior animorum, quā corporu-
rum præsentia est. *idem lib.*
de Penit.

Semper in robusto, & vegeto
corpore animus mollior iacet,
alque tepidum cor, et rursum
in corpore debili, & infirmo
fortior viget, promptiorque
spiritus. *Bern. in Apolog.*

Non minus pium est docere a-
nimam scientiam, quā præ-
bere escam corpori. *ibid.*

Nobilem hospitē habet corpus,
quem honorare debet. *idem.*

Animi motus si non euelli, at
præcaueri conuenit. *Amb.*
Offic. 1.

Homo animam suā non cogno-
scens, patienter Deum non
intelligit. *Cypr. in Prolog.*

Anima malignitate capta,
stultior cunctis efficitur. *Chry-*
sost. sup. Matth. h. Hom. 7.

Anima insensibilis est, quæ
peccat. *idem sup. 4. Matth.*
Homil. 14.

Anima segnis continua admo-
nitione idiget. *idem Hom. 4.*

Anima, consilij locus est. *idem*
sup. Matth. 18. Hom. 51.

Anima reuiuenscit inter an-
gustias. *idem de Resurrect.*
Serm. 1.

Anima locum artificis obti-
net. *idem sup. Epist. ad Rom. 7.*

Anima inter virtutes, & vi-
tia posita est. *idem sup. Epist.*
ad Galat. 5.

Anima resultat, ut aquas in-
domitus. *idem sup. Epist. ad*
Heb. Homil. 31.

Anima luctu impedita nihil
sani, nec audit, nec dicit. *i-*
dem.

Anima nobilitas perpetuò co-
gitanda. *idem sup. Gen. Ho-*
mil. 12.

Anima alacritatem corporis
imbecillitas vincit. *idem sup.*
Genes. 12. Hom. 41.

Anima magne est curare
quietem alienam, & suam
despicere. *idem sup. Act. A-*
post. Hom. 47.

ANIMA, ET MENS.

Quidam venalem animam
habent pro tenui argento. i-
dem.

Dilatari oportet animam, ut
fiat habitatio Dei. Bern. sup.
Cant. Serm. 28.

Gemit anima deuota Christi
absentiam. idem. sup. Cant.
Serm. 9.

Rectitudo animae, fides, & a-
ctio. idem. sup. Cant. Ser. 24.

Similitudo animae ad Deum,
per peccatum non deleta, sed
obscurata est. idem. sup. Cant.
Serm. 83.

Mens, verborum comes sit. Chry-
sost. sup. Genes. Hom. 30.

Mens sine oculis videt. idem
sup. Matth. Homil. 30.

Mentem nouit nemo, quam qui
habet. idem. sup. Ioann. Ho-
mil. 32.

Videre perperam, animi est. idem
sup. Epist. ad Galat.

Et visus in oculo, ita mens in
anima. Sophoc. apud Stob.

Animus ex corpore motu co-
gnoscitur. Amb. 1. offic.

Anima à Deo derelicta redi-
re plerumque vult, & non
potest: ita est in reditu diffi-

cultas. Bern. Serm. 38.

Anima Dei studiosa, tria non
cessat inquirere, iustitiam, et
iudicium, & locum habita-
tionis. ibid. Serm. 33.

Anima Deo chara, iuxta va-
rias sui dispositiones Deum
videt transformatum. ibi-
dem.

Anima discedente à corpore,
lingua silebit, & omnes sen-
sus obmutescunt. idem. Hom.
1. de aduentu Dom.

Anima fidei, deuotio est: fides
verò, quae non operatur ex di-
lectione, cadaver est. ibid.

Anima sedes Christi est, ubi
libenter inhabitat. ibid. Ser-
mo. 27.

Anima in carne inter spiritus
versatur. ibid. Serm. 47.

Anima in spiritu ambulans,
domus est sponsi. ibid.

Anima in sui conditione acce-
pit, etsi non esse, posse tamen
esse beata. ibid.

Anima magna res est, quae
Christi sanguine redempta
est. idem in Epist.

Anima non est imago Dei, sed
ad imaginem, & imaginis

CORPUS, ET CARO.

287

capax. idem. Serm. 80.

Anima prior reparanda est,
deinde corpus. idem in aduen-
tu Dom. Hom. 1.

Anima querens Deum, pre-
uenitur ab eo, ut quærat. idem
Serm. 84.

Mens plerumque decipitur, ut aut
qualitate mali, aut quantita-
te boni fallatur. Greg. 1. Mor.

Mens cum se in elationem eri-
git, quasi in tyrannide erum-
pit. idem. 2. Mor.

Mens iusti arca testamenti. i-
dem. 5. Mor.

Mens reprobæ coram iudice tur-
batur. ibid.

Mens ad celestia secreta eleua-
ta contremiscit. ibid.

Machina mentis, est vis ama-
ris. idem. lib. 6. Mor.

Mens intus consilio carens, an-
xia est. ibid.

Mens peccati consuetudine ca-
cata, nescit, quò vadat. idem
lib. 7. Mor.

Accusat mens ipsa, quod per-
petrat. idem. lib. 9. Mor.

Mens à luce veritatis excussa,
nihil in se nisi tenebras inue-
nit. idem. lib. 11. Mor.

Vera letitia mentis, creator est.
idem. 12. Mor.

Mens prauis dilatata cogitationi-
bus, vètri pleno comparatur.
idem. 23. Mor.

Mens nostra amore presentis
seculi prostrata dormitat. idem
27. Mor.

Mens, quæ apud se tota non est,
seipsam cogitare non potest.
idem. 32. Mor.

Quanto mens circa terrena plus
saturatur, tanto in celestibus
minus videt. idem. sup. Eze-
chiel. lib. 2.

Quies mentis in hac vita per-
fecta esse non potest. ibid.

Bonarum mentium est, agnoscere
culpam, ubi culpa non est. ibid.

Mens humana per ignorantiam
tenebrosa est: per veritatem,
lucida. idem. sup. 1. Reg.

Mentes nostras regis imperio
subiugamus. ibid.

Corpus, & caro.

EX GRÆCIS,

IN prauis, ac male dispositis,
corpus dominatur animæ.

CORPVS, ET CARO.

Arist. Polit. 1.

Bene corpus, & animam habe.
Demetr. Phaler.

Bona in pueris corporis habitu-
do, bonæ quoque senectutis
fundamenta iacit. Plut.

Corpus indigentia, atque reple-
mento: anima vero remissio-
ne, atque labore conseruatur.
idem de Educ. lib.

Corporis bona proprie bona non
sunt. Plat. de Legib.

EX LATINIS.

Hanc sanam, & salu-
brem formam vita te-
neto, ut corpori tantum in-
dulgeas, quantum bonæ va-
letudini satis sit.

Durius tractandum est, ne
animo malè pareat, eibus fa-
mem sedet, potio sitim ex-
tinguat, vestis arceat fri-
gus, domus munimentum sit
aduersus infesta corpori. con-
temne omnia, quæ superua-
cuis labor velut ornamen-
tum, ac decus ponit: cogita,
in te, præter animum, ni-
hil esse mirabile, cui magno
nihil est magnum. Senec. E-

pist. 8.

Fateor corporis nostri nobis in-
sitam charitatem: fateor hu-
ius gerere tutelam: non nego
indulgendum illi: seruendum
nego. idem. Epist. 13.

Gerere non debemus, non tan-
quam propter corpus viuere
debeamus, sed tanquam non
possimus sine corpore. ibid.

Honestum ei vile est, cui corpus
nimis charum est, agatur ei-
us diligentissima cura, ita ta-
men, ut exigit ratio: cum di-
gnitas, cum fides exigit, mit-
tendum in ignem est. ibid.

Quantum potes, circumscribe
corpus tuum, & locum ani-
mo laxa: multa sequuntur
incommoda huic deditos cu-
ra. idem. Epid. 15.

Quicquid facies, cito redi à cor-
proe ad animam. ibid.

Corpus hoc animi pæna, ac pon-
dus est, premerendo, illa vr-
getur, in vinculis est. idem
Epist. 66.

Maiores sum, & ad maiora ge-
nitus, quam ut mancipium
sim corporis mei: quod certè
non aliter aspicio, quam vincu-

CORPVS ET CARO

288

lumi libertati meæ circunda-
tum. ibid.

Contemptus corporis sui, certa
libertas est. ibid.

Vis aduersus hoc corpus liber
esse, propone tibi quandoque
hoc contubernio carendum, et
fortior eris ad necessitatem
exeundi. idem. Epist. 71.

Corpora nostra motum non nisi
de mente sumunt, & ociosa
sunt membra, donec illis ani-
mus vitetur. Quintil. Decl. 11.

Sic habe, te non esse mortalem,
sed corpus hoc. Cicer. de somn.
Scipio.

Corpus est, quasi vas animi, aut
aliquod receptaculum. idem
Tusc. 1.

Corporis bona facile dilabun-
tur. Sallustius in coniuratio.
Catil.

EX SACRIS.

Vis ut seruiat caro tuæ ani-
mæ tuæ, Deo seruiat a-
nima tuæ: debes regi, ut pos-
sis regere. Aug. sup. Ioann.
Quocumque pergitur, nobiscum
inimicum portamus. Hier. in

Epist.

Nobilem hospitē habet corpus,
quæ honorare debet. Bern. de
aduent. Domin. Hom. 1.

Sic conditi mirabiliter sumus,
ut ratio animā anima possi-
deat corpus. Greg. 1. Mor.

Corporis debilitas nimia etiam
vires animi frangit, mentis
quoque ingenium marcescere
facit. quicquid cum modo, et
temperamento sit, salutare est:
optimus in omnibus modis,
laudabilis utique mensura.
Hier. in Epist.

Animus auctor culpa, caro ve-
rò ministra. Amb.

Carnis institutio facilius, quàm
restitutio. Tertul.

Caro aliquando nobis est sedux-
trix in malo opere, aliquan-
do autem adiutrix in bono. Si
igitur ei plus, quàm debe-
mus, tribuimus, hostem nu-
trimus: & si necessitati ei,
quæ debemus, non reddimus,
ciuem necamus. satanda est
itaque caro, sed ad hoc, ut in
bono opere nobis sufficiat. Gre-
gor. Hom. 5

Corpore molli reddito & deli-

CORPVS ET CARO.

cato, necesse est & animam
participare ex corporis mor-
bo. Chrysost. Homil. 29.
Carne hic equamur, separa-
mur autem spiritu. Cypr. de
Mortal.
Corpora, vincula sunt anima-
rum. August. Serm. 143. de
temp.
Corpus nostrum tactus usum
habet, caput vero omnium
sensuum. Gregor. Mor.
Corpus si non reficitur, vox ip-
sa subtrahitur. Gregor. in E-
uang. Hom. 19.
Caro mala non est, si malo ca-
ureat. August. de Conti-
ent. cap. 8.
Carnis passiones durissima sunt
animo. idem Epist. 120.
Caro iusta lege repugnat spiri-
tui. idem lib. 9. de Genes.
cap. 21.
Carnis concupiscentie cum vi-
ta hac tantum finiuntur. i-
dem in expositio. Epistola ad
Galatas.
Carnē qui sapiunt, à Deo rece-
dunt. idem in expositio. Euang.
Ioan. tract. 21.
Corpora propter ciborum defe-

ctum minora sunt iusta me-
sura. Aug. de Vit. beat.
Inter corpus, & animam nul-
lum est medium. idem lib. 33.
Quaest. 54.
Corporis nostri praestantia, Dei
providentiam loquitur. idem
lib. 22. de Ciuit. Dei.
Corporis partium harmoniam,
& numerum, ut nemo inue-
nit: ita nemo satis admirabi-
tur. ibid.
Carnales concupiscentie natu-
ralem homini mansuetudi-
nem exterminant. Bernard.
sup. Cantic. Serm. 37.
Caro semper propositum peccan-
di habet. Chrysost. sup. Matt.
Homil. 16.
Caro vinculum spiritus est. idē
sup. Epist. ad Rom. Serm. 24.
Carnis natura non est impedi-
mentum ad salutem. idem
sup. Ioan. Hom. 75.
Caro instrumentum est ani-
mae. idem sup. Epist. ad Ga-
latas.
Carnis ministerium, innume-
rabilium bonorum causa. i-
bid.
Corporis vitia sine animi dolo-

re

CORPVS ET CARO.

289

re non sunt. idem de Adam.
Corpus vestimentum est ani-
mae. idem super Matth. Ho-
mil. 25.
Corpus, si frenum optimum est.
idem super Epist. ad Corint.
Homil. 17.
Corpus coërcendum, non accu-
sandum. ibidem.
Corpora nostra, vasa fictilia
sunt. idem sup. Epist. ad Ti-
moth. Homil. 5.
Corpus aggrauat animam, ne
lumen incircumscriptionem vi-
deat. Bernard. super Cantic.
Ser. 26.
Corpus trahit animam in re-
gionem suam. idem in fest.
sanct. Mart.
Hi frequenter maiores tribu-
lationes ex carne suscipiunt,
qui carnis voluptatibus de-
lectantur. Greg. 12. Mor.
Hostes hominis Christiani sunt
facta carnis. August. de Con-
tinent.
Hostem crudelissimum circum-
ferre cogimur, quem suscep-
tare licet, non primere. Bern.
sup. Euang. septem. pan.
Carne quiescente, spiritus de-
ficit: sed ea laborante con-
ualescit.
Corporis bona proprie bona non
sunt. August. lib. 9. de Ciuit.
Dei. cap. 4.
Carnem Christi nemo mandu-
cat, nisi prius adoret. Aug.
in enarrat. Psalm. 98.
Carnis inobedientia, iusta pri-
mum peccati poena est. idem
14. de Ciuit. Dei. cap. 15.
Spiritus deficit, ubi caro re-
quiescit: ut enim caro molli-
bus, sic anima duris nutri-
tur: illam blanda refouent,
hanc aspera exercent. Aug.
super Ioann.
Cur carnem tuam pretiosis
rebus impinguas, & ador-
nas, quam post paucos dies,
vermes deuoraturi sunt in
sepulchro: & animam tuam
bonis operibus non adornas,
qua Deo, & angelis eius
presentanda est in iudicio?
cur ergo animam tuam vili-
pendis, & ei carnem prae-
ponis? dominam ancillari,
& ancillam dominari, ma-
gna abusus est. Bernard. in
Serm.

Deus.

EX GRÆCIS.

Deus nec latatur, nec
tristatur. Plat. de sum.
bon.

Deus boni causa est, non mali.
idem de Rep.

Deus inter homines prudentes
versatur. idem de Scient.

Qui dubitant utrum oporteat
Deos venerari, & parentes
honorari, annon indigent pœ-
na? Arist. Topic. 1.

Deus hoc solum priuatur, infe-
cta facere, quæ facta sunt. idē
Ethic. 6.

Deus diuidit omnia bona, uni-
cuique secundum merita, vel
secundum aptitudinem eius.
idem Eth. 9.

Dij taciti inuuant. Plut. de A-
mic. & adul.

Cauere debemus, ne quasi ex
opposito ad solem conuersi,
& in meridie noctem agen-
tes, perinde respiciamus Deū,
ac si mortalibus oculis suf-
ficienter conspici possit: tu-
tius enim videbimus, si ad

imaginem eius respiciamus
Plato.

Antiquissimum eorum om-
nium quæ sunt, Deus est, in-
gentus enim est. Thal. apud
Diogen. lib. 1.

Non latet Deos homo malè a-
gens, nec cogitans quidem
ibidem.

Deus initio & fine caret. ibi-
dem.

Deus, animal immortale, ad
beatè viuendum seipso con-
tentus, vis sempiterna, &
bona natura causa. Plat. in
Definit.

Phœbum solum oportet futura
predicere hominibus, qui ne-
minem metuit. Eurip. in
Phœmiff.

Diuitie sunt sapientibus, Deus:
cetera, inania verba sunt,
& verborum ornamenta.
idem in Cyclop.

Non querendum est, an Dij
sint, sed protinus credere, nā
questionē proposita, etiam il-
le qui impijssimam opinionē
defendit, nempe Deos non ef-
ficeret, superare conatur. Euseb. a-
pud Stobæum.

Deum cogitare animo, est diffi-
cile: alloqui, impossibile. ibid.

EX LATINIS.

Deus est, qui viget, qui sen-
tit, qui meminit, qui re-
git, & moderatur. Cicer. de
Som. Scip.

Nulla gens nec tam imman-
sueta, nec tam ferrea, quæ nō
etiam si ignoret qualem Deū
habere deceat, tamen haben-
dum sciat. idem 1. de leg.

Quid potest esse tam conspicuū,
tamq̃ apertum, cum cœlum
conspicimus, cœlestiaque con-
templari sumus, quàm esse a-
liquod numen præstātissima
mentis, quo hæc regantur? idē
de nat. Deorum.

Dij semper fuerunt, nati nun-
quā sunt, æterni futuri. ibid.

Deum cognoscimus ex operibus
eius. idem Tusc. 1.

Deus ipse qui non intelligitur
à nobis, alio modo intelligi nō
potest, nisi mens soluta quæ-
dam & libera & segregata
ab omni concretionē mortali,
omnia sentiens & mouens,

ipsaque prædita motu sempi-
terno. ibid.

Mala & impia consuetudo est,
contra Deos disputandi, si-
ue ex animo hoc fiat, siue si-
mulatè. Cic. 2. de nat. Deo-
rum.

Illud videto, ut Deum noris,
et si ignores & locum & fa-
ciem: sic animum tuum tibi
notum esse oportet, etiam si
ignores & locum & formā.
idem 1. Tusc.

Homini timide de potestate
Deorum, & pauca dicenda
sunt. idem pro leg. Man.

Quātō magis considero Deum,
tantō mihi videtur obscu-
rior. Simonid. apud Cicer. 1.
de nat. Deorum.

Dei formam querere, imbecil-
litatis humana est. Plin. Se-
nior lib. 2.

Dei est immortalis iuuare mor-
talem. ibid.

Estq̃ Dei fides, nisi terra &
pontus & aer,

Et cœlum & virtus: superos
quid querimus ultra?

Iupiter est quodcunque vides,
quocunque moueris. Luc. lib. 9.

D E V S.

Cedunt Iouis omnia regno. Ouid. 12. Metamorph.

Rex Iupiter omnibus idem.

Verg. 12. Aeneid.

Prope Deus est, tecum est, intus est. ita dico Lucili, sacer intra nos spiritus sedet, bonorum malorumque nostrorum observatore & custos: hic prout à nobis tractatus est, ita nos ipse tractat: bonus verò vir sine Deo nemo est. Senec. in Epist.

EX SACRIS.

Quæramus, inveniendum, quæramus inuentum, ut inveniendus queratur, occultus est: ut inuentus queratur, immensus. August. sup. Ioan.

Cum Deo non est disputandum. idem sup. Psal. 61.

Deus mentium rex est. idem Cant. Ioan. tract. 8.

Dei coniux, ipsius est voluntas. idem de quinque har. cap. 3.

Deum semper credamus esse presentem, cuius diuinitati secreta mentis patent: ita vi-

uamus, ut propitium semper habeamus: nunquam vereamur iratum. idem.

Ex perpetuitate creaturarum intelligitur creator æternus, ex magnitudine omnipotens, ex ordine & dispositione sapiens, ex gubernatione bonus. August. sup. Ioan.

Deus totus oculus est, quia omnia videt: totus manus est, quia omnia operatur: totus pes est, quia ubique est. idem Epist. 36.

Tunc minus inuenitur Deus, quando is qui ubique totus est, in parte queritur. Greg. libro 2. Mor.

Penè omne quod de Deo dicitur, eo ipso iam indignum est, quod potuit dici: nam cuius laudi non sufficit obitu pascens conscientia, quomodo sufficiet loquens lingua? ibidem.

Deus nusquam deest, & tamē ab iniquorum cogitationibus longè est: nec tamen ibi deest, ubi longè ab est. quoniam ubi non est per gratiam, adeest per vindictam. Deus ubique

D E V S.

291

presens est: & vix inueniri potest. stantem sequitur, & apprehendere non valeamus. ibidem.

Iniquorum malis operibus bene vititur Deus. August. super Ioan. tract. 27.

Deus anima decus est. idem tracta. 32.

Dulcissimū est Dei colloquiū. idem in Solil. cap. 24.

Deus simul iustus, & misericors est. idem sermo. 107. de Temp.

Deus sine diuina gratia non potest cognosci. idē serm. ultim. inter octau. Epiph.

Omnia habet, qui Deum habet. idem ser. 177. de Temp.

Deus melius scitur nesciendo. idem lib. 2. de Ord. cap. 16.

De Deo optime existimare, pietatis est exordium. idē lib. 1. de Lib. arb. cap. 3.

Unusquisque quod præ cæteris colit, quod super omnia miratur, & diligit, hoc ei Deus est. si quid illud est, quod in dilectionis laude præponderat, hoc tibi Deus est. Orig. Homil. 2.

Nescio quid spiritualiter & corporaliter in nobis facit Deus, quod nec sonus sit qui percutiat, nec color qui oculis discernatur, nec odor qui naribus capiatur, nec sapor qui faucibus indicetur, nec durū & molle, quod tangendo sentiat: & tamen aliquid est quod sentire facile est, explicare non possibile. Augustinus super Ioan.

Deum ut cognoscamus, vacandum est ab omnibus. idem de ver. Relig. cap. 37.

Deū nemo vidit unquam, visuri tamen sumus. idem Epistol. 112.

Deus inuisibilis, inuisibiliter videtur. idem Epist. 101.

Deum videt, qui cor mundat. ibidem.

Nulla Dei cognitio satis magna. idem sup. Psal. 39.

Prima Dei cognitio est, scire quid homo sit. ibidem.

Duo sunt, quæ in cognitionem Dei ducunt, Scriptura scilicet & creatura. idem super Psalmo 34.

Ad Deum, credēdo venimus.

idem Serm. 12. de verb. Apo-
stol.

Deus in homine tanquam in
speculo relucet. idem de Spir.
& anim. cap. 52.

Deus facit, quæ se rogari præ-
cipit. idem Epist. 107.

Deus si fert auxilium, miseri-
cors: si non, iustus esse cre-
ditur. idem in Questio. vet.
Test. cap. 36.

Deus adiuvat, ita ut homines
etiam aliquid agant. idem in
Quest.

Deus in omnibus quæ bene
fiunt, laudatur. idem super
Psalm. 34.

Merceres Deum colentium est ip-
se Deus. idem super Psalm. 35.

Dei manus, illius potestas. idem
super Psalm. 118.

Pascit nos Deus, & profecti-
bus nostris pascitur. Bern. super
Cant. serm. 71.

Penes Deum nec pietas est sine
iustitia, nec iustitia sine pie-
tate. Chrysost. Serm. 145.

Deus dissimulat nonnunquam
se scire quod nouit. idem.

De Deo etiam vera dicere peri-
culosum est. Cypr. in symb.

Diuinitas definiri nequit. idem
in quod. prol.

Deus tibi totum est: si esuri-
s, panis tibi est: si sitis, aqua ti-
bi est: si in tenebris es, lumen
tibi est: si nudus es, immorta-
litate tibi vestis est. Aug.
super Ioan. Serm. 29.

Deus medicamentum est non
sano, regula est plano, lux est
tenebrato, habitatio est deser-
to. idem de charit.

Quidquid præter Deum est,
dulce non est, quidquid mihi
vult dare Dominus meus
auferat totum, & se mihi
det. idem super Psalm. 26.

Deus in aduersis cogitandus.
Hierony. ad Paul.

Deus non reprehendendus in
creaturis. idem libro 3. aduer-
sus Pel.

Dei substantia, omnis creatura
est. idem ad Damasum.

Deo unum sumus secundum gra-
tiam, non naturam. idem ad-
uersus Iovin. lib. 2.

De beneficio Dei superbire, ma-
ledicere Deo est. Greg. 1. Mor.

Nescire Dei, reprobare est. ibi-
dem.

Deus tempora sine tempore in-
tuetur, & in luce tenebras
videt, & diuersa ordinans,
non est diuersus. ibid.

Deus iniquos patitur, ut ini-
quorum vita purgetur. idem
lib. 5. Mor.

Deus aliquando iniustos celeri-
ter trucidat. ibid.

Deus multis modis se nobis dat
intelligi. ibid.

Respondere Dei est, effectum præ-
cipis præbere. idem 30. Mor.

Deus quem spectando vult cor-
rigere, aspiciendo non vult pu-
nire. idem 8. Mor.

Deum per sui amoris vestigia
indagandus est. idem 11. Mor.

Deus in quibusdam donis suis,
quasi in vestigiis cognosci-
tur. ibid.

Deus angelice atque humane
subtilitati inuestigabilis est.
ibidem.

Aliud est, quod Deus miseri-
corditer tribuit: aliud quod
iratus habere permittit. ibi-
dem.

Disputare cum Deo, est facta
conscientiæ nostræ subtiliter
discutere. ibid.

Deus mendacio non eget. ibi-
dem.

Deus ab æterno futura præui-
dit, & decreuit. idem 12.
Mor.

Deus manet intra omnia, ipse
extra omnia, ipse supra om-
nia, ipse infra omnia, superior
est per potentiam, inferior per
sustentationem, exterior per
magnitudinem, interior per
subtilitatem, sursum regens,
deorsum continens, extra cir-
cundans, interius penetrans.
Greg. 2. Mor.

Non parum apprehendisti, si
hoc tibi de Deo compertum
sit: quod nusquam sit, qui non
clauditur loco, & nusquam
non sit, qui non excluditur lo-
co. Bern. de confid. lib. 5.

Deus non partibus constat ut
corpus, non affectibus distat,
ut anima, non formis substat,
ut omne quod factum est. i-
bidem.

Quam diues in misericordia,
quam magnificus in iustitia,
quam munificus in gratia.
Domine Deus noster non est
qui similis sit tibi. Bernard.

sermo. 7. et c.
 Omnia in ipso reperimus. unus
est, qui queritur, sed in quo
omnia continentur, o lucrum
mirabile, o compendium sin-
gulare, cur nos per diversa sa-
tigamus, ad ipsam ergo una-
niter festinamus, post que
cuncta bona ultra non que-
rimus, sed tenemus. Casiod.
sup. Psal.
Deus non attendit quantum quis-
que facit, sed quantum velit.
Greg. 11. mor.
Deus persequitur bonus dici-
tur. idem 1. mor.
Deus mutat sententiam, consi-
lium vero immobile manet.
idem 16. mor.
Deus ita nos afficit, ut a nobis
aspici nequeat. ibid.
Deus proprie nec recordari, nec
oblisci dicitur. ibid.
Deus ab homine sumpsit na-
turam, non culpam. idem 17.
mor.
Deus interdum quos in exor-
ditio vite deseruerat, ad vir-
tutis culmen reuocat. ibid.
Quos Deus in eternum diligit,
aliquando ad tempus relin-

quit. idem 20. mor.
Deo nec peccata nostra nocent,
nec bene gesta concurrunt. a-
dem 26. mor.
Deus qui magna dona tribuit,
etiam parua reprehensibilia
relinquit. idem 3. Dial.
Deo se amicum denegat, qui e-
ius placet inimico. idem lib.
1. sup. Ezech.
Deus uni regioni non dat quod
alteri. ibid.
Deus non querit, quod pro eo
moriantur. idem sup. Euang.
Homil. 12.
Deus eligit quos mundus de-
spicit. idem super Euang. Ho-
mil. 36.
Deus vult placari precibus. i-
bidem.
Deus in celis non erubescit, qui
Deum in terris non erubuit.
idem sup. Euang. Hom. 11.
Deus non permittit nobis ho-
mines nocere quantum vo-
lunt. idem in Regist.
Deus est splendor nunquam de-
ficiens, vita indefessa, non mo-
riens, fons semper scaturiens,
seminale vite seminalis, sa-
pientia principale principis,

initiale bonitatis initium.
Alan. de Conq. nat.
Divina natura melius creden-
do, quam disputando intelli-
gi ac comprehendi potest. Pius
2. apud Platinam.
Deus non omnia que potest fa-
cit. Aug. de quinque hares.
cap. 3.
Causa Dei, cum magno timore
debet disponi. Greg. in Reg.
Deus saepe humano more loqui-
tur. ibid.
Deus cum reprobos punit, san-
ctos erudit. ibid.
Deus vult nos signis ad sue co-
gnitionem potentia perueni-
re. Amb. in Hex.
Deus non placatur muneribus,
sed affectu. Ambr. de Cain,
lib. 2.
Deus & Dominus, nullam in
nominibus diversitatem ha-
bet. Chrysostomus super Genes. Ho-
mil. 11.
Deus miro modo obsequitur
iusto. idem super Genes. Ho-
mil. 42.
Cum Deus aliquem punit, con-
dolescamus. idem super Actus
Apost. Hom. 43.

De Deo multa intelligimus,
que alloqui non possumus. i-
dem super Epist. ad Heb. Ho-
mil. 2.
Deus iudex, medicus, & ma-
gister est. idem ad pop. Ant.
Hom. 17.
Deus si quid sanciat, non est o-
pus ultra inquirere. idem Ho-
mil. 76.
Deus sine mediatore exorabilis
est. idem de pen. Hom. 4.
Deus non est velox ad poenam.
ibid. Hom. 5.
Deus timeri exigit ut domi-
nus, honorari ut pater, ut sps
suis amari. Bern. super Cant.
serm. 83.
Deus veritas est, & tales que-
sitores requirit, qui querant
eum in spiritu, & veritate.
idem ad frat. Sermo.
Dei potestas seruo reuelatur,
mercenario felicitas, filio ve-
ritas. idem sup. Cant. Sermo.
Operatio Dei triplex, creatio,
formatio, consummatio. Bern.
de grat. & lib. arbit.
Deus amat ut charitas, novit
ut veritas, sedet ut aequitas,
dominatur ut maiestas, regit

D E V S.

ut principium, tunc ut sa-
lus, operatur ut virtus, reue-
lat ut lux, assistit ut pietas.
Bern. de Consid. lib. 5.

Deus charitas est, & quanto
quis Deo coniunctior, tanto
charitate plenior. idem super
Cant. Ser. 4.

Deus cui proprium est misere-
ri, ex se miserandi sumit ma-
teriam: quod autem condem-
net, eum cogimus. idem super
Cant. Ser. 7.

Deus de seruitute corporea non
efficaciam, sed congruentiam
quærit. idem super. Cant. Ser-
mon. 6.

Deus est poena reproborum. idē
de Consid. lib. 5.

Deus æternitas est: ideo non in-
uenitur, nisi ab iis qui perse-
ueranter eum querunt. idem
ad frat.

Deus in nobis loquitur pacem,
pietatem, & iustitiam. idem
super. Cant. Ser. 33.

Deus in omnibus creandis, gu-
bernandis & disponendis,
corporis non indiget instru-
menti. idem super. Cant. Ser. 2.

Deus quamvis omnipotens, nō

tamen potuit facere creatu-
ram ei aequalem. idem super
Miss. est. Homil. 4.

Deus querendus est debito tē-
pore, modo, & loco. idem super.
Cant. Sermon. 75.

Deus ratione utētibz lux est,
rectē utentibus virtus, vin-
centibus gloria. idem super
Cant. Sermon. 5.

Deus requiri vult, quod polli-
cetur. idem super. Miss. est. Ser-
mon. 1.

Deus simplex est, simplicitatē
cordis requirit. idem ad frat.
Ser. 3.

Deus sollicitē querendus est. i-
dem super. Cant. Ser. 84.

Deus nec maior in magno, nec
minor in minimo. Aug. 7.
de Confess.

De Deo disputandum est ani-
mo sereno. idem Epist. 178.

Deus verius cogitatur, quam
dicitur. idem 7. de Ætern.
cap. 4.

De Deo nihil dicendum quā-
m quod scriptura habet. idem
lib. 4. super. Gen.

Deus non carnis, sed cordis ocu-
lis contemplandus. idem de

T R I N I T A S.

294

essent. diuinit.

Nihil de Deo dicitur, quod nō
est Deus. idem in Quæst. no-
ui Testamenti. Quæst. 51.

Dei visio, fidei premium est. i-
dem 22. de Ciuit. Dei, cap. 23.

Trinitas.

Vnius diuinitatis tres esse
personas, non qua ratio-
ne probetur, sed à quo dica-
tur, animaduertendum. Pius
2. apud Platinam.

Trinitatis seu diuinitatis arca-
num nec ab Angelis, nec ab
hominibus nisi Spiritu san-
cto reuelante cognoscitur. Ber-
sup. Cant. Sermon. 5.

Trinitas exactissimē unica est.
Chrysost. super. Epist. ad Rom.

Trinitas nullis terminis circun-
scripta. Aug. de fide.

Trinitas ad personam refertur,
unitas ad naturam. ibid.

Trinitas unitatis simplicita-
tem non excludit. idē de Tri-
nit. lib. 7.

Trinitas, verbo multis, re pau-
cis cognita. idem lib. 83. Quæ-
stio.

Trinitatis vestigia in anima
sunt. idē de Ciuit. Dei, lib. 11.

Trinitatis nomina sunt dulcis-
sima. idem de Spirit. et anim.

Vbi queritur unitas trinitatis,
Patris, & Filij, & Spiri-

tus sancti, nec periculosus a-
licubi erratur, nec laboriosus

aliquid queritur, nec fructuo-
sus aliquid inuenitur: non pi-

gebit me, sicuti habito, quere-
re: nec pudebit, sicuti erro,

discere. Quisquis ergo hoc au-
dit, vel legit, vbi pariter cer-

tus est, pergat mecum: vbi
pariter hæsit, querat me-

cum: vbi errorem suum co-
gnoscit, redeat ad me: vbi

meum, renocet me: ita ingre-
diamur simul charitatis viā,

tendentes ad Deum, de quo
scriptum est: Querite fa-

ciem eius semper. August. 1.
de Trinita.

Qui hoc, id est, Trinitatis my-
sterium, vel ex parte, vel per

speculum, & in enigmate
videt, gaudeat cognoscens

Deum, & gratias agat: qui
verò non videt, redat per pie-
tatem ad videndum, non

PATER.

per cecitatem ad calumniam dum, quoniam unus est Deus, sed tamen Trinitas. Idem 6. de Trinit.

Videmus solem in celo currentem, fulgentem, calentem: similiter ignis tria habet, hoc est motum, lucem, & feruorem: diuide ergo si potes Ariane solem vel ignem, & tunc demum diuide Trinitatem. idem de verb. Domini.

Aperite tunc videbimus, quomodo & unus diuinitatem tria sunt, & indiuisibiliter tria unum. Gregor. in mor.

Inquirere de Trinitate peruersa curiositas est: et credere et tenere sicut sancta ecclesia tenet, fides & securitas est: videre autem eam sicuti est, perfectum, & summa felicitas est. idem. Bern. in paru. serm.

Pater.

Loqui Dei, est verbum genuisse. Greg. 23. mor.
Deus exercituum dicitur Deus Pater. idem sup. 1. Reg.
Deus pater unicum filium suum

in utero virginis humana natura coniungens, Deum ante secula sibi coeternum fieri voluit hominem in fine seculorum: & quem sine tempore genuit, saluandis hominibus cum tempore ostendit. Greg. 2. mor. & 6.

Pater Filium osculans, illi arcanum suum diuinitatis plenissime cruetat. Bernard. Cant. Serm. 8.

Gignentis, genitique cognitio et dilectio osculum est suauissimum, sed secretissimum. ibidem.

Testis Filij Dei Pater est. Greg. 13. mor.

Pater videt Filium, & contra Filius Patrem. Augustinus. Epist. 113.

Semper gignit Pater, et semper nascitur Filius. idem Epistol. 174.

Pater est totius deitatis principium. idem lib. 4. de Trinitat.

Pater non est unus, sed unum cum Filio. idem de Fide symb.

Pater non est prior tempore Filio. idem de Trinit. & dig. Dei.

FILIUS. SPIRITUS SANCT.

295

Filius.

Filius est imago Patris. Gregorius 5. Mor.

Filius Dei dicitur manus eius. idem 18. Mor.

Filius per incarnationem dicitur Angelus. idem 28. Mor.

Sermo Filij, est ipsius Patris. idem sup. Euang. Hom. 30.

Initium Dei Filius est. idem sup. 7. Psalm.

Imago Verbum, anima vero ad imaginem. Bern. sup. Cant. Serm. 8.

Filij Dei natiuitas in diuinis comparisonem nullam admittit. Aug. Serm. de verb. Domini.

Filij Dei participatione fieri possumus, quia ipse participatione factus est Filius carnis. idem Epist. 120.

Filij Dei efficiuntur, voluntate eius implendo. idem lib. 1. de Serm. Domini in monte.

Spiritus sanctus.

Spiritus sanctus omnia viuificat. Ambr. de Spiritu

sanct.

Spiritus sancti templum sumus. ibidem.

Spiritus sancti opus est regeneratio. idem de sacr.

Spiritus sancti cognitio ab ipso Spiritu sancto est. Basil. in Conc. de Spiritu sancto.

Spiritus sanctus scriba est. idem in Hexam.

Mens que Spiritus sancti ignorat abscessum, patet seductioni: & qua reditum non obferuat, erit ingrata visitationi. Bern. sup. Cant. Serm. 18.

Patre & Filio cognitis, cognoscitur utriusque bonitas, quae est Spiritus sanctus. idem sup. Cant. serm. 8.

Spiritus sancti doctrina non curiositatem acuit, sed charitatem accendit. idem sup. Cant. serm. 5.

Spiritus sancti gratia indigemus, ut custodiat corda & intelligentias, ne forte cum non aderit, adesse putemus. idem sup. Cant. serm. 18.

Spiritus sanctus non semper est eodem modo in viris spiritibus. idem sup. Cant. serm. 12.

SPIRITVS S ANCTVS.

Spiritus sancto preparare nos debemus. idem sup. Cant. serm. 18.

Spiritus sanctus quos repleuerit, cognoscere facit eos à misericordia fuisse praeventos. idem in die Pent. serm. 3.

Spiritus sancti nomina non naturae conuenientia, sed apparitioni. Chrysosto. de Spirit. sancto. Homil.

Spiritus sanctus, est impletio legis. ibidem.

Spiritus sanctus, regia substantia est. idem sup. Epist. ad Corinth. Hom. 24.

Spiritus sanctus in causa est, quod scripturas habemus. idem sup. Epist. ad Heb. Homil. 8.

Dona Spiritus sancti usque adeo nequeant, ut separari nequeant. Gregor. 1. mor.

Spiritus sanctus per sonum se discipulis manifestauit. idem 5. mor.

Spiritus sanctus mentem quam replet, obumbrat. idem super Cant.

Umbra Christi protectio est Spiritus sancti. ibid.

Spiritus sanctus inter perfectos

discurrit. idem 9. mor.

Spiritus sanctus in quibusdam virtutibus, electis suis adest, aliquando se subtrahit. ibidem.

Spiritus vitae animum tangit legentis diuersis modis & ordinibus. ibid.

Spiritus sanctus cor replet, simplices facit & ardentiores. idem in Regist.

Ubi Spiritus sancti praesentia est, ibi desperatio esse non potest. ibid.

Graue facinus, Spiritum sanctum, qui omnia redemur, vendicare. ibid.

Spiritu sancto repleti, caelestia praedicant, & amant. idem sup. 1. Reg.

Spiritus sanctus aequalis non minor Patri & Filio. August. de Trinit. lib. 5.

Spiritus sanctus non cedit veniente Patri & Filio. idem de Trinit. lib. 15.

Spiritus sanctus nec genitus est, nec ingenuus, sed procedens. idem lib. 2.

Spiritus sancti dona etiam indignis vita aeterna dantur.

IESVS. CHRISTVS. 296

idem ad Simpl. li. 2. Quaest. 2.

Spiritus sanctus in confitente est. idem de Bapt. lib. 7.

Spiritus sanctus gemit, id est, genere nos facit. idem sup. Euang. Ioan. tract. 6.

Spiritus sanctus non nisi creditur datur. idem sup. Epist. ad Roman.

Spiritus sancti vires sufficiunt martyribus. idem de Temp. Serm. 185.

Spiritus sanctus solus aperit oculos, & docet veritatem. ibidem.

Iesus.

Nomen Iesus, cibus est. Bernard. sup. Cant. Ser. 16.

Nomen Iesu, lux est. ibid.

Dilectionis aculeus, Iesus, & hic crucifixus. Bernard. de Dilig. Deum.

Discere Iesum, omni scibili est salubrius. idem in Epist.

Iesus mansuetus omnem tulit asperitatem. idem in Epiph. Dom. Serm. 4.

Iesus nomen, lux, cibus, medicina est. idem sup. Cant. Ser. 16.

Iesum cum nomino, hominem mihi propono mitem, & humilem corde, benignum, sobrium, castum, misericordem, omni honestate, & sanctitate conspicuum. ibid.

Paruulus est Iesus, pro paruo placari potest. idem in Epiph. Dom. Serm. 1.

Vocatum est nomen Iesus, non impositum. idem sup. Ioan. Hom. 1.

Iesus, id est, saluator. Aug. 17. de Ciuit. Dei. cap. 18.

Christus.

Christus semper meditando. Hier. in Catal.

Christi exemplo aduersa patienda. idem ad Eustoch.

Christus in carne virgo, in Spiritu monogamus. idem aduers. Ioui. lib. 1.

Christum imitari tutissimum est. idem ad Celant.

Christi qui non est, antichristi est. idem ad Damascum.

Christus Ecclesiae sponsus est. idem in Hom. sup. Cant.

Christus per scripturas cognosci-

CHRISTVS.

tur. Aug. in Epist.

Christus Ecclesiam suam, tanquam homo carnem suam, amat. idem de Continent.

De Christi nomine gloriantur omnes secta, quamvis peruerse. idem de Subst. dilect.

Christus semper est predicator. idem contr. Faust. Manich.

Aut cum Christo aut cum diabolo nos esse oportet, nec est locus medius. idem de Grat.

Christi contra Pelag.

Christum in corde habere parum est, nisi ore confitearis. idem sup. Psalm. 118.

Christus propter se querendus, non propter aliud. ibid.

Christum quod non sapit, insipidum est. idem sup. Euang. Ioan. tract. 9.

Per Christum ad Christum venitur. idem sup. Euang. Ioan. tract. 13.

Christus intus docet. idem de Mag.

Christus de patre natus sine matre, & de matre natus sine patre. idem Euang. Ioan. tract. 8.

Vita Christi tota disciplina morum fuit. idem de vera Relig.

Christi vita tota, humilitatem docet. idem sup. Psalm. 31.

Christi facta omnia ad fidem nos vocant. idem de verb. Dom.

Christi humilitas, misericordia, non impotentia fuit. idem sup. Psalm. 96.

Christus iuxta humanitatis naturam Deum timuit. Gregor. in Past.

Christus ut Deus dat omnia, ut homo accipit omnia. ibid.

Christus per corpus adhuc multa quotidie patitur. idem 3. Mor.

Christus ipsos a quibus tenebatur, tenebat. idem 13. Mor.

Multi qui gladius non possunt, peruersis actibus Christum persequuntur. idem 13. Mor.

Christus est caput honorum, & autem corpus eius. idem 4. Mor.

Christus est expectatio iustorum. idem 13. Mor.

Christus postquam per prophetas loquutus est, tandem proprio

CHRISTVS.

297

prio ore loquutus est. idem 14. Mor.

Christus contradictor est ad culpam, amicus ad penam. idem 9. Mor.

Instabilis est domus, quae Christum non habet in fundamento. idem 7. Mor.

Christus hominibus peccata quae ignorabant, aperuit. idem 11. Mor.

Christus non est alter in humanitate, alter in diuinitate. idem 18. Mor.

Christus aliud ex patre est, aliud ex matre, non tamen aliud. idem 18. Mor.

Christus dicitur murus. idem Mor. 10.

Christus nunc mansuetus est in suo testamento, sed districtus erit in iudicio. idem 22. Mor.

Christus duos parietes coniunxit in unum. idem 24. Mor.

Christus ex patre natus sine tempore, ex matre autem cum tempore. idem 28. Mor.

Christus est via, per quam lux spargitur. idem 29. Mor.

Christus fugit quod omnes appetunt: appetit quod omnes

fugiant. idem 30. Mor.

Christus vitam nobis ignoranti demonstravit. ibid.

Christus in carne diuinitatem abscondens, quasi hamo diabolum cepit. idem 23. Mor.

Corpus Christi dicitur domus & templum Dei. ibid.

Christus, Rex fieri noluit, ad crucis vero patibulum sponte peruenit. idem in Past.

Christus dicitur flos campi. ibid.

Christus dicitur arbor fructifera. ibid.

Caput Christi, Deus est. ibid.

Christus fuit Rex & Sacerdos. idem sup. Euang. Hom. 19.

Christus creuit, & Ioannes imminutus est. idem sup. Euang. Homil. 20.

Christus fuit mors mortis, & morsus inferni. idem sup. Euangel. Homil. 22.

Christus conditor noster, factus est praeliator noster. idem lib. 2. Dial.

Christus ante mortem gloriam fugit, post mortem cognosci voluit. idem sup. 1. Reg.

Christus legis finis est. Amb. sup. Psalm. 118.

CHRISTVS.

Christus omnia nobis est. Am
bro. de Virg. lib. 3.

Christi velle fecisse est. idem de
Bono mort.

Christus nunquam risit. Basil.
in Quest.

Christus intrepide confitendus
est. ibidem.

Appropiat Christus de se lo-
quentibus. Bern. sup. Cant.
serm. 9.

Christus comes est facundus.
idem sup. Cant. Ser. 3.

Christus factus est nobis sapiē-
tia in predicatione: iustitia,
in peccatoris absolutione: san-
ctificatio, in conuersatione: re-
demptio, in passione. idē sup.
Cant. Ser. 22.

Christus communitatis ama-
tor est. idem in Epiph. Dom.
Serm. 1.

Christus fidelis consiliarius, for-
tis auxiliarius, efficax pa-
tronus. idem de aduentu
Dom.

Christus humanitatem suam
ab Ecclesia subtraxit, ut da-
ret locum fidei. idem sup. Cā-
tic. ser. 75.

Christus in carne didicit mise-

ri. idem sup. Cant. Ser. 56.

Christus minister bonus, carnē
suam in cibum, sanguinem in
potum, animam in pretium
dedit. idem sup. Cantic. ser-
mo. 50.

Christus totus mihi datus, to-
tus in meos vsus expēsus est.
idem in circunc. Dom. ser. 3.

Christus viuendo, viuere do-
cuit: moriendo, mortem secu-
ram reddidit. ibid.

Christum apprehendere poteris
citius, sequendo, quā legē-
do. Bern. in Epist.

Nomen Christi sonat aut maie-
statem, aut pietatem. Bern. de
Fallac. præsen. vitæ.

Vilem & contemptibile mon-
strare se Christus potuit, sed
planè non reputare. Bern. sup.
Cant. Ser. 40.

Christus requies nostra est. idē
sup. Matth. Homil. 1.

Christus porta est cæli. ibid.

Christus & Dominus, nomina
dignitatis sunt. idē sup. Ioan.
Hom. 2.

Christi caro spiritum sanctum
quasi pædagogum habuit. idē
de spir. sanct.

ADVENTVS ET INCARNATIO. 298

Christus suos nō signis, sed cha-
ritate dignosci voluit. idem
de incomp. Deit.

Christus seruator manet, etiam
si multi percant. idē de Fide.
Christi gloria inimicorum im-
pugnatione creuit. Chrysost.
sup. Epist. ad Heb.

Habemus in Christo quod a-
memus, imitemur, admire-
mur. idem Epiph. Dom. ser. 3.

In cassum laborat in acquisitio-
ne virtutum, qui eas alibi
quā in Christo quarit. Ber.
sup. Cant. ser. 22.

Sicut mare est origo omnium
fluminum, sic Christus om-
nium virtutum. idem sup.
Cant. ser. 16.

Lectus Christi, vterus virgi-
nis: præsepium, tumulus. idē
sup. Cant. ser. 75.

Prudentia vera in Christi do-
ctrina, iustitia in Christi mi-
sericordia, temperantia in Chri-
sti vita, fortitudo in eiusdem
passione, reperuntur. idem
sup. Cant. serm. 2.

Christus pretium hominis est.
Basil. in Hexam.

Odor Christi predicatio est.

August. Sent. 351.

Christum sapientissimum etiā
gentes fatentur. idem 1. de
Consen. Euang. cap. 7.
Christum etiam exteri prophe-
ta prædixerunt. idem sup. E-
pist. ad Rom.

Aduentus, & incar-
natio.

Aduentum Domini in lu-
xu ciborū ducens, Chri-
stum inhonorat. Bern. de ad-
uent. Domi. ser. 3.

Aduentus personæ conside-
randa maiestas, dignationis
magnitudo, charitatis latitu-
do, humane naturæ exalta-
tio. ibid.

Agnoscitur in Christi incar-
natione longitudo brevis, la-
titudo angusta, altitudo sub-
dita, profunditas plana. idem
sup. Miss. est.

Apparuerat potētia in rerum
creatione, sapientia in rerum
gubernatione, sed humilitas
& benignitas in humanita-
tis assumptione apparuit. Ber.
in vig. Nat. Dom. ser. 1.

ADVENTVS ET INCARNATIO.

Humanitas Christi fidem in-
struit, spem roborat, charita-
tem accendit. idem in Epiph.
Dom. ser. 2.

Christi primus aduentus erat
ut indicaretur, secundus ut
iudicer. August. sup. Epist.
Ioan. tract. 4.

Christi incarnatio nostra emū-
dationis oblatio est. Gregor. in
Past.

Christus suae incarnationis &
autor & opus est. August.
contra Felic.

Incarnationem Christi tota Tri-
nitas operata est. idem.

Christi incarnatio fidelium nu-
ptia. idem de Trini. lib. 6.

Christi incarnatio vix inuesti-
gari potest. Gregor. sup. Euan-
gel. Homil. 7.

Christus ad nos veniens, videamus
quis veniat, unde, quò,
ad quem, quādo, & quā. Ber.
de aduentu Dom. ser. 1.

Christus in mundum venit, à
quo non aberat, sed apparuit
qui latebat. idem de aduentu
Dom. ser. 3.

Christus in spiritali praesepio
quaerendus. Chrys. ser. 7. sup.

Epist. ad Rom.

Incarnato Domino, discordata
corda concordata sunt. Greg.
17. Mor.

Incarnatio opus restorationis
est. Augustin. lib. de subst.
dilect.

Humanitas Christi non est mu-
tata in diuinitatē, nec ecōtra.
idem sup. Epist. ad Rom.

Formam viri sumendo, & de
virgine nascendo, virumque
sexum honorandum indica-
uit. Aug. cont. Faust.

Si ratio queritur, non erit mi-
rabile: si exemplum poscitur,
nō erit singulare, demus Deū
aliquid posse, quod nos fatea-
mur inuestigare non posse, in-
talibus rebus tota ratio facti
est, potentia facientis. Aug.
ad Volusianum.

Vultus eius saltem agnoscere? de
cælo venit in vterum, de vte-
ro in praesepium, de praesepio
in crucem, de cruce in sepul-
chrum, & de sepulchro re-
dijt in cælum. Greg. Hom. 39.
Venit medicus ad egrotos, re-
demptor ad venditos, ad er-
rantes via, ad mortuos vita.

NATIVITAS.

299

Bern. ad milit. Temp.

Nulla causa veniendi fuit, nisi
peccatores saluos facere. tolle
morbo, tolle vulnera, & nul-
la causa est medicina. Hugo
de Sacramen.

nascens. idem sup. Ioan.

Cæli Rege nato, Rex terra tur-
batus est: quia nimirum ter-
rena altitudo confunditur,
cum celsitudo cælestis aperi-
tur. Greg. Homil.

Vbi aula regia, vbi thronus, v-
bi curie regalis frequentia?
nunquid aula est stabulum,
thronus praesepium, & totius
curie frequentia Ioseph &
Maria? Ber. in ser. de Epiph.
Non mediocre hoc tibi fideri vi-
deatur exemplum, non vilis
persona pastorum. certe quò
vulior ad prudentiam, eò pre-
tiosior ad fidem, non sapien-
tes, sed simplices, qui fucare
audita nesciret. Dominus sui
praecoēs elegit, non rhetores,
sed piscatores ad euangeli-
zandum destinauit. Bed. sup.
Luc. lib. 1.

Licet Deus cunctos dies creauit,
singulariter tamen hunc
diem fecisse dicitur, qui Chri-
sti Domini natiuitate sacra-
tus est, in quo merito exul-
tare conuenit & letari, quo-
niam in eo & diabolus ius
perdidit, & salutem mundus

Natiuitas.

CLamat stabulum pœnitē-
tiam, clamat praesepi-
um, clamant lachrymae, clamant
panni in Christi natiuitate.
Bern. in Nat. Domini ser. 6.
Natus quibusdam nondū Chri-
stus est, quibusdam nondum
passus, quibusdam nondum
surrexit, quibusdam nondum
ascendit, aliis nondum misit
spiritum sanctū. idem de re-
surrect. Domini.

Aurum soluitur quasi Regi
magno, thus immolatur ut
Deo, myrrha praebet, tāquā
pro salute omnium morituro.
habet enim praedicatores an-
gelos, narrātes cælos, adorato-
res magos. Aug. ser. de Epip.
Nobilitas fuit Christi nascentis
in virginitate parientis, nobi-
litas parientis in diuinitate

PASSIO.

accepit. *Cassiod. sup. Psal.*
Mihī impossibile est generatio-
nis scire secretum: mens defi-
cit, vox silet, non mea tan-
tum, sed & angelorū: supra
Potestates, supra Cherubim
& supra Seraphim, & supra
omnem sensum est. Quomodo
est supra omnem sensum tan-
ta generatio? tu ergo manum
ori impone, scrutari non li-
cet superna mysteria, licet sci-
re quod natus sit, non licet
discutere quomodo natus sit.
hoc enim querere metus est:
ineffabilis enim illa genera-
tio. unde *Esaias* ait, Genera-
tionem eius quis enarrabit?
hec humanum sensum &
intelligentiam mundi exce-
dit: hoc non capit humana
intelligentia ratio, sed pru-
dentia fidelis professio est.
Amb. contr. Her.

Passio.

Christus multatur morte,
turpatur cruce. *Bernar.*
in Decl.

Passio Christi opus nostra re-

demptionis, totū amorem no-
strum vindicare debet. *Ber.*
sup. Cant. sermo. 20.

Passiones Christi meditari sa-
pientia est & sublimis philo-
sophia. *idem sup. Cāt. ser. 47.*

Passio domini tria habet, opus,
modum, causam: in opere pa-
tientia: in modo, humilitas:

in causa, charitas cōmendat-
tur. *idem in Dom. Ram. Pal.*

Quidquid es, quidquid potes,
debes creanti, redimenti, vo-
canti. *idē de verb. Apost. ser.*

Recordatio vulnerum Christi,
medicamentum est efficac-
idem *sup. Cant. serm. 51.*

Videri vult vulnera sua Chri-
stus, tanquam bonus dux si-
gna. *idem sup. Cant. serm. 61.*

Passio Christi, beatitudinis ca-
pit. *Chrysost. sup. Matth. Ho-*
mil. 55.

Passio Christi, credentibus so-
lum vsus. *idem sup. Episto. ad*
Galat.

Passionum Christi communi-
catio ex fide est. *idem sup. E-*
pisto. ad Philip. Sermon. 10.

Fructus nostra redemptionis Chri-
stus, rationi futurus est ple-

PASSIO.

300

nitudo lucis, voluntati mul-
tudo pacis, memoria conti-
nuatio eternitatis. *Bern. sup.*
Cant. ser. 12.

Christus sanguinem sudās, pas-
siones martyrum præsfiguratur.
Aug. sup. Psal. 93.

Passio Christi & resurrectio,
vita nostra figura sunt.
Aug. de spirit. & lit.

Christi passio etiam veteribus
proluit. *idem de peccat. orig.*
lib. 2.

Imminente passione, Christus
discipulis suis ubique praece-
pta dedit. *Greg. in Past.*

Sanguis Christi, noster potus est.
Chrys. sup. Mar. Hom. 7.

Sanguis Christi nobis causa vi-
tae. *idem sup. Mar. Hom. 7.*

Sanguis Christi nobilitatem a-
nimae irrigat. *idem sup. Ioan.*
Hom. 45.

Homo mirabiliter conditus est,
sed mirabilius redemptus.
Greg. in Euang. Hom. 26.

Homo eius bonitate refertus
dus, cuius formatus est. *Aug.*
de quant. anim.

Si totum me debeo pro me fa-
cto, quid addam iam pro me

refecto? *Ber. de dilig. Deum.*
Crucifigunt Christum quotquot
verbo illius resistunt. *Aug.*
sup. Psal. 48.

Fusus est sanguis medici, &
factum est medicamentum
phrenetici. *Aug. cont. quin-*
que haeres.

Congruit nostra deuotioni, ut
qui Domini crucifixi passio-
nem celebraturi sumus, re-

primendarum carnalium vo-
luptatum crucem nobis ipsi
etiam faciamus. *idem in ser.*
de Quadrag.

Fratres, ut a peccato sanemur,
Christū crucifixum intuea-

mur: quomodo qui intuebantur
serpentem aeneum in de-

serto, non peribant morsibus
serpentum: sic qui intuentur

fide Christi mortem, sanantur
morsibus peccatorum. *idē sup.*
Ioan.

Stultum est cū gladiis querere
eū, qui ultro se offert, & in

nocte per proditorem inuesti-
gare quasi latentem, qui quo-

tidie in templo docet: sed fa-
ctum congruit tempori &
persona, quia cum essent te-

nebra in tenebroso tempore,
tenebrosum opus exercebant.

Ambrosius super Evangelium.

Autor pietatis in cruce pen-
dens testamentum condidit,
singulis pietatis opera distri-
buens.

Apostolis persecutionem, Iu-
das corpus, patri spiritum, vir-
gini paranympum, latroni
paradisum, peccatori infer-
num, Christianis penitenti-
bus crucem. *Ambrosius super*
Matt. 27.

Doles Domine non tua vulne-
ra, sed mea, non tuam mortem,
sed nostram infirmitatem. i-
dem *super Luc.*

Hora Christi non fatalis, sed
voluntatis fuit. *Augustinus in*
quaest. ex utroque test.

Omnis creatura copatitur Chri-
sto morienti. sol obscuratur,
terra mouetur, petra scindit-
ur, velum templi diuiditur,
sepulchra aperiuntur, solus
miser homo non compatitur,
pro quo solus Christus pati-
tur. *Hieronymus super Mat.*

Cum posset etiam nobis non mo-
rriendo succurrere, voluit ta-

men hominibus moriendo sub-
uenire: quia nos videlicet mi-
nus amasset, nec vim sua di-
lectionis nobis ostenderet, nisi
hoc quod a nobis tolleretur, ad
tempus ipse sustineret. *Gregorius*
lib. moral.

Nihil adeo graue est, quod non
aequanimiter sustineatur, si
Christi passio ad memoriam
reducatur. idem in quadam
Epistola.

Passio tua, Domine Iesu, ulti-
mum est refugium, singulare
remedium, deficiente sapien-
tia, iustitia non sufficiens, san-
ctitatis succumbentibus meri-
tis, illa succurrit: cum tamen
defecerit virtus mea, non con-
turbabor, non diffido, scio quid
faciam, calicem salutaris ac-
cipiam, & nomen Domini
inuocabo. *Bernardus super Cant. ser.*

O bone Iesu, quid tibi est? mori
nos debuimus, & tu solus?
nos peccauimus, & tu luis?
opus sine exemplo, gratia si-
ne merito, charitas sine mo-
do. idem.

Scio quod merita mea non mihi
sufficiunt: quod mihi deest,

audacter usurpo ex visceri-
bus Christi, quae misericordia
effluunt, nec desunt forami-
na, per quae defluant. patet e-
nim arcanum cordis per fora-
mina cordis, patent viscera
misericordiae Dei nostri, in
quibus visitauit nos, oriens
ex alto. *Bernardus in quodam*
sermo.

Quid fecisti dulcissime puer, ut
sic iudicareris? quid commisi-
sti o amantissime iuuenis, ut
tam viliter tractareris? quod
scelus tuum, quae noxa tua,
quae causa mortis, quae occa-
sio damnationis? ego tui sum
causa doloris, ego tuae passio-
nis liuor, tui cruciatus labor,
tuae viae meritum, tuae vin-
dictae flagitium. *Anselmus.*

Crux.

Signo Crucis omnia auspica-
da. *Ambrosius super Cant. 47.*

Crux in mente formanda est.
Chrysostomus super Matth. Ho-
mil. 55.

Crux Christi paradisi clauis
est. idem *super Luc.*

In Cruce omnes inueniunt vir-
tutem. idem de Cruce & La-
tron.

Crux in fronte, quasi columna
quadam figuranda. idem ad-
uersus *Gentem.*

Crux omni cultu dignior est.
ibidem.

Crux gloriandi est piis mate-
ria. idem super *Epistolam ad*
Galat.

Crux vitae fons est. idem ad po-
pul. *Antioch.*

Non est aditus ad caelestem glo-
riam, nisi per crucem. *Erasmus*
in Epistola.

Crux Christi contra vitiorum
pugnationes est adiutorium.
Augustinus super Epistolam 4.

Crux Christi nobis est multo-
rum bonorum causa. idem *ser-*
mon. 29.

Crux Christi candelabrum
est. idem in ora. de quinque
heres.

Crucem, ut in ea gloriemur, Do-
minus suo gestas humero, pro
virga regni nobis comenda-
uit, quod est grande ludibrium
impiis, grande mysterium piis,
& unde mundi philosophus

RESURRECTIO.

erubuit, ibi Apostolus thesaurum reperit. quod illi visum est stultitia, Apostolo factum est sapientia, & gloria. idem ad Galat. 6.

Si ingressi fuerint ad te latrunculi per oculos, per aspectum crucis preme eos. Hier. in Epist.

Duobus modis crux tollitur, cum aut per abstinentiam affligitur corpus, aut per compassiōnem proximi affligitur animus. Greg. in Hom.

Crux Christi, clavis est paradisi: hæc infirmorum baculus, pastorū virga, cōuertentium manu ductio, proficientiū perfectio animæ salus, & corporis, omnium malorū auersio, omnium bonorū datrix. Damasc. lib. 4.

Crux non solum dicitur, quæ tempore passionis ligni affixione conficitur, sed quæ totius vitæ curriculo cunctarum disciplinarum virtutibus coaptatur, ut non solum intelligatur crux ligni patibulum, sed pia vitæ, virtutisque propositum: unde om-

nīs Christiani vita, qui secundum Euangelium vixerit, crux est, atque martyrium. Max. in ser. de Martyr.

Resurrectio.

Resurrectio Christi vera fuit non in phantasmate. Hier. ad Pammach.

Resurrectionis fide solari debemus. Amb. de Iacob.

Fides nostra de resurrectione Christi, regulanda est per fidem Apostolorum. Greg. 14. Mor.

Resurrectio ex miraculis indubitata probatur. Chrys. sup. Act. Apost. Hom. 1.

Corpora meliora erunt post resurrectionem, quam erant ab initio. Aug.

Caro nostra post resurrectionem eadem erit per naturā, & diuersa per gloriā. Grego. 14. Mor.

Resurrectioni non credens nullius virtutis curam habet. idem de resur. ser. 1.

Resurrectionem absoluta contemplatione, nemo potest do-

RESURRECTIO.

302

cere. idem de incompreh. Dei lib. 2.

Resurrectioni nemo diffidat. idem sup. Epistol. ad Corinth. Homil. 17.

Resurrectionem diabolus conatur in dubium ponere. idem super Epist. ad Galat. cap. 1.

In resurrectione vniuersa fidei nostræ spes sita est. idem sup. Epist. ad Corinth. Homil. 2.

Resurrectio mortuorum non finit nos lugere. idem super Epistol. ad Corinth. Hom. 2.

Resurrectio est diuinæ virtutis opus. idem sup. Epist. ad Thesal. Hom. 9.

Resurrectio corporum exemplis deprehendi potest, ratione non potest. Greg. 6. Mor.

Redemptor noster ostendit resurrectionem, ut nos resurrectionem speremus. idem 14. Mor.

Resurrectionem nostram in alimentis suis mundus imitatur. ibid.

Exemplo Iob credimus resurrectionem Christi factam, qui cognouit faciendam. ibid.

Resurrectio credenda est non inuestiganda. idem sup. Ezech.

lib. 2.

Resurrectio Christi est festiuitas hominum, & Angelorum. idem sup. Euāg. Hom. 21.

In Christi resurrectione ablata sunt omnia argumēta perfidia. ibid.

Resurrectionis gloria est virtus Christi. idem sup. 7. Psalm.

Multi cum Christo surrexerunt, ne de resurrectione nostra dubitaremus. idem 14. Mor.

Corpora sic resurgent, ut deforme & indecorum nihil habeant. Aug. lib. 12. de Ciuit. Dei cap. 19.

Resurrectio non est contra naturam. Aug. in sent. suis.

Resurrectio mortuorum ex aliorum operum Dei fide edificanda. idem sup. Psalm. 144.

Resurrectionis fides summa laus est Christianorum. idem super Psalm. 101.

Resurrectio Christi, potentiam eius declarauit. idem super Psalm. 61.

Surrexit Christus, exaltet vniuersus mundus. par etenim est, ut sicut omnis creatura lugubri doluit ploratu in

RESURRECTIO.

morte Creatoris sui, & que funere noctis obscuro prosequuta est: exequias in cruce morientis: nunc triumphale ab inferis reditum læta suscipiat resurgens. August. in Enchir.

In hac die peccator de indulgentia desperare non debet. si enim latro paradysum meruit, cur non mereatur veniam Christianus? et si illi Dominus, cum crucifigitur, misereatur, multo magis huic miserebitur, cum resurgit. nam si passionis humilitas tantum præstitit cõsistenti: resurrectio nis gloria quantum aribuet deprecanti: largior enim solet esse ad præstandũ læta victoria, quam addicta captivitas. Aug. in serm. de Pasch.

Venit Christus, & completa sunt in ortu eius, vita, dictis, factis, passionibus, morte, resurrectione, ascensione, omnia præconia prophetarum. August. in Epist. ad Volus.

Quod discipuli tardè crediderunt, non tam infirmitas illorum, quam nostra infirmitas

fuit. nam illis dubitantibus resurrectio multis argumentis monstratur: quia et comedit, et se oculis videndum, et manibus palandum, & contretandum præbuit quod de solo spiritu esse non potest. minus Maria Magdalene præstitit, quæ statim credidit, quam Thomas, qui diu dubitavit. Greg. super Matth.

Consideremus paruum, cuiuslibet arboris semen quod in terra iacitur, ut arbor ex illo producat: & comprehendamus, si possumus, ubi in illa tanta paruitate seminis tanta immensa arbor latuit, quæ ex illo processit? ubi lignum, ubi cortex, ubi viriditas foliorum, ubi ubertas fructuum? nunquid non in semine tale aliquid videbatur, cum in terra iaceretur? quid ergo mirum, si tenuissimum puluerem a nostris oculis in elementa redactum, cum vult Deus in hominem reformat, qui ex tenuissimis seminibus immensa arbuta redintegrat? Greg. in Mor.

RESURRECTIO.

303

In omni re, aut actu virtus agendi spes est futuri: qui enim arat, arat ut metat: qui pugnat, pugnat ut vincat. Et post pauca, Tolle ergo spem resurrectionis, & resoluta est omnis observantia pietatis. Chrysost. super Matth.

Si igitur resurrectio non est, nec Deus est, nec providentia est: tunc casu omnia feruntur, & aguntur. videmus enim plurimos iustos esurientes, et iniuriam patientes: peccatores autem & iniustos in divitiis, & in omni voluptate abundantes: sed quis usquam hoc iusti iudicii, vel sapientis providentia opus bene sentiens suspicabitur? Erit ergo resurrectio: iustus enim Deus est, & his, qui confidunt in eum, mercedis retributor. Damasc. lib. 4.

Resurget iustus, ut iudicet: peccator, ut iudicetur: impius, ut sine iudicio puniatur. Cassiod. super Psalm.

Affligimur in eius passione, gaudeamus in eius resurrectione. sic enim possumus pij

dici, si eius dispensationibus mereamur aptari. Cassiod. sup. Psalm.

Quod Apostoli surrexerunt. Dominum mulieribus nuntiantibus aut non credunt, aut deliramentum indicasse referuntur, graviter nemo arguat: alitè dubitat qui alitè credit: decipi non potest qui non est facilis audire: ignavus nimis est, qui post exemplum inuenitur incautus: rodis miles ad aciem concurrat, qui causam belli nescit, vinibellatoris ignorat. peritiam autem est, nan sequit, cum sensim miles veteranus accedit. Chrysost. serm. 79.

Maria.

Maria aula regalis dicta est. Ambros. 3. de virg.

Maria Deipara exemplo vivunt virgines. ibid.

Accessum ad Deum habemus per Mariam. Bernard. de advent. Dom. serm. 2.

Maria ante sancta, quam nata.

M A R I A.

idem in Epist.
Maria aqueductus est. idem in
natal. Beat. Mar.

Maria gratia plena est: quia
Deo & hominibus grata. i-
dem de virg. Mariae.

Maria in omnibus inuocanda
necessitatibus. idem sup. Miss.
est Hom. 2.

Maria mediare, habemus quid
quid gratia in nobis est. idem
in fest. S. Mich.

Maria quater dicitur legi
loquuta fuisse, & eius taci-
turnitas laudatur. idem de
virg. Mar.

Maria si pie a nobis pulsata fue-
rit, non deerit necessitati no-
stra. idem.

Maria veneratione digna, in
qua humilitatem exaltat, se-
cunditas, et partus consecrat
virginitate. idem sup. Miss.
est. Hom. 1.

Mariam venerari vult, qui to-
tum nos habere per Mariam
voluit. idem in natal. Mar.

Ut sole sublato non lucescit, sic
sublata Maria nihil nisi den-
sissima tenebra relinquitur.
idem in nat. Mar.

Felix Maria cui nec humilitas
defuit, nec virginitas. Bern.
sup. Miss. est. Hom. 2.

Gloriatur Maria virgo, singu-
lariter multis de causis. ibid.

Index certissimus mansuetudi-
nis, & verecundiae in Maria
fuit, tarditas ad loquendum.
Bernard. in circunci. Domini,
serm. 3.

Maria ab Angelo interroga-
ta, Quomodo fiet istud, quo-
nia virum non cognosco? non
de facto dubitauit, sed modum
inquisiuit. Bernar. sup. Miss.
est serm. 4.

Maria facies terra est, quae a
fonte, id est, spiritu sancto irri-
gatur. Aug. lib. 2. de Genes.

Maria ex gratia mater facta.
idem in Enchir.

Mariae magis profuit, quod
Christum in corde, quam in
carne gessit. idem de sanct. vir.

Mariae virginitas non ideo non
credenda, quia semel accidit.
idem Epist. 7.

Auctrix peccati, Eva: auctrix
meriti, Maria. Eva occiden-
do obfuit, Maria viuificando
profuit: illa percussit, ista sa-

M A R I A.

304

nauit. Augustin. in serm. de
Assump.

Luc. Maria gratia plena Do-
minus tecum, tecum in corde,
tecum in ventre, tecum in v-
tero, tecum in auxilio. idem
in serm. de nat. beat. Mar.

Non quia peperit innupta, ter-
retur: sed quia genuit, cum
exultatione miratur. idem de
virg.

Feliciores partus spiritualis,
quam carnalis beatorum enim
Maria fuit concipiendo Christum
fide, quam carne materna e-
nim propinquitas nihil ei pro-
fuisset, nisi felicius ipsum fi-
de, quam carne gestaasset. ibi-
dem.

Quam appellatis felicem? inde
est felix, quia verbum Dei
custodiuit, non quia in illa
verbum caro factum est. idem
super Luc. 11.

Quanta in una virgine species
virtutum emicant, vexillum
fidei, deuotionis obsequium,
virgo intra domum, comes ad
ministerium, mater ad tem-
plum? Ambr. de virg. 2.

Quod naturam non habuit, usus

nesciuit, ignorauit ratio, mens
non capit humana, paues ce-
lum, stupet terra, creatura om-
nis etiam celestis miratur.
hoc totum est, quod per Ga-
brielem Mariae diuinitus nu-
tatur. Hieronym. in serm. de
Assumpt.

Quid nos tantilli, quid actione
pusilli, quid in eius laudibus
referamus: cum etiam si no-
strum omnium membra ver-
terentur in linguas, eam lau-
dare sufficeret nullius? altior
cuius celo est de qua loquimur:
abyssus profundior, cui laudes
dicere conamur. Si celum te
vocem, altior es: si matrem
gentium, praecedis: si for-
mam Dei te appellem, digna
existis: si dominam Ange-
lorum, prima esse probaris.
Quid ergo de te digne dicam?
idem.

Ceteris virginibus per partes
praestatur gratia, Maria vero
se tota infundit gratia pleni-
tudo. idem.

Non est in mundo locus dignior
vtero virginali, in quo Dei
filium Maria suscepit, nec

M A R I A.

in celis solio regali, quò Mariam Dei filius sublimavit. ibidem.

Virgo, regia est via, per quam saluator aduenit, procedens de ipsius utero, tãquam sponsus de thalamo suo, per te accessum habeamus ad Filium, ò benedicta inuictrix gratia, genitrix vitæ, mater salutis, ut per te suscipiat nos, qui per te datus est nobis, excuset apud ipsum integritas tua culpam nostræ corruptionis, & humilitas Deo grata nostræ veniam impetret vanitati, copiosa charitas tua nostrorum cooperiat multitudinem peccatorum, fecunditas gloriosa fecunditatem nobis conferat meritum. Bernard. serm. 2.

Nihil est, quod tantum me terreat, nec est aliquid quod tantum me delectet, sicut de beata Virgine sermonem habere, terret inquam me indignitas propria, sed me delectat virginis laus & excellentia. idem in quod. serm.

Quicumque sibi Maria optat

premium, imitetur exemplum. Amb. de Virg.

Sicut in transitu meo Maria non est corrupta virginitas, sic mea ibi non est maculata maiestas. Augustin. cont. duas her.

Eua inobediens meruit pœnam, Maria obediendo consequuta est gratiam. illa gustando prohibitum maledicta, hæc credendo Angelo benedicta. ibidem.

Sicut in comparatione Dei nemo bonus, ita etiam in comparatione matris Domini nulla inuenitur perfecta, quamuis eximia virtutibus comprobetur. Hier. in serm.

Maria, quia mente passa est, plusquam martyr fuit: nimirum et eius dilectio amplius fortis, quia mortem Christi suam fecit. ibidem.

Magna fuit sanctificatio Hieremie, qua potuit facile vitare culpam mortalium: maior Ioannis Baptiste, qua potuit frequentiam vitare venialium: maxima virginis Maria, qua potuit vitare,

imo

A N G E L I V S.

309

imo vitauit omne peccatum. Bernar. ad Canon. Lugd.

Quæ est virgo tam sublimis, ut saluetur ab Angelo? tã humilis, ut desponsata sit. Fabricius. idem Homil. 2.

Angelus.

Angelus Græcè, Latine nuntius. Augu. de Trinit. lib. 2.

Per Angelos Deus patribus loquutus est, & apparuit. idem de Trinit. lib. 3.

Angelus tuba Dei est. idem de æternit. Deit.

Angelus officij, non nature nomen est. idem in tract. Ego sum qui sum.

Angeli multas formas assumere possunt. idem de mirab. sacr. scriptura.

Angeli capilli sunt Dei. idem de essent. Diuinit.

Angeli ad ministerium pro nostra salute semper mittantur. Gregor. in Past.

Angeli quocumque mittantur, semper faciem Dei vident. ibid.

Vox Angelorum est in laude Conditoris ipsa admiratio intimæ contemplationis. ibid.

Sancti Angeli nos à diabolo defendunt. idem in Past.

Angeli præsumunt hominibus, Archangeli præsumunt Angelis. idem lib. 1. Dialog.

Singulis provinciis singuli Angeli præponuntur. idem in Euangel. Homil. 4.

Ante Christi aduentum Angeli se permittebant adorari, non autem post. idem in Regist.

Angelus est prima Dei creatura. ibidem.

Apostata Angelo similis efficitur homo, qui hominibus esse similis dedignatur. idem in Past.

Angeli persistentes in munere acceperunt, ut omnino cadere non possunt. idem super Ezech. Homil. 7.

Angeli astant orantibus, & credentibus. idem.

Angelo nostro debemus reuerentiam pro præsentia, deuotionem pro beneuolentia, fiduciam pro custodia. idem.

Angelorum auxilium implo-

2

APOSTOLVS.

radum est. idem de trip. gen. Bon.

Angelos Deus collocavit nō in summo, sed in tuto: homines autem non in summo, nec in tuto, sed in cauto. ibidem.

Angelus vehiculum est verbi. Chrysost. de David. serm.

Angelorum natura somno nō est obnoxia. idem sup. Ioann. Homil. 15.

Vni quisque in quantum sufficit, si a prauitate proximum reuocat, si exhortari ab bene operandum curat, si aeternum regnum, vel supplicium erranti denuntiat, cum verba sancta annuntiationis impendit, profecto Angelus extitit. Gregor. in Homil. 6. sup. Euang.

In hoc est natura angelica à natura nostra conditione distincta, quod nos & loco circumscribimur, & cecitatis ignorantia coarctamur. angelorum vero spiritus loco quidem circumscribuntur, sed tamen eorum scientia longe super nos incomparabiliter dilatantur: interius, & exterius sciendo

distincti sunt, quoniam ipsum fontem scientiae contemplantur. quid enim de his, quae scienda sunt, nesciunt, qui scientem omnia sciunt? Gregor. 2. lib. mor.

Nouem Angelorum esse ordines, testante sacro eloquio, scimus: scilicet Angelos, Archangelos, virtutes, potestates, principatus, dominationes, thronos Cherubim, atque Seraphim. Gregor. in Homil.

Apostolus.

Apostoli frustra dicunt, nisi Christus miserit. Hier. ad Alg. Quaest. 5.

Apostoli ex aqua fundant Ecclesiam. idem aduers. Iouin. lib. 1.

Apostoli sunt oculi. August. in bened. Iacob.

Apostolus non ab hominibus, sed à Deo doctus est. idem Quaest. ex nouo Testa.

Apostoli nihil diuersum à Christo docuerunt. idem de consens. Euang.

Apostolorum honoratiores fue-

APOSTOLVS.

306

riunt Petrus, Iacobus, & Ioannes. idem sup. Epist. ad Galat.

Apostolorum eloquia fuerunt eorum miracula. idem de Ciuitate Dei, lib. 2.

Apostoli Iurisperiti, & consiliarij Christianorum fuerunt. idem cont. Iudaeos. Pag. & Arrian.

Multa tradiderunt Apostoli, quae literis non mandauerunt. Aug. de Bapt. lib. 2.

Apostoli sunt pedes Domini. idem sup. Psalm. 92.

Apostoli porta sunt duodecim. August. sup. Psalm. 86.

Apostoli columna dicti. idem sup. Psalm. 73.

Apostoli, medici. idem sup. Psalm. 87.

Apostoli Prophetis successerunt. Greg. 27. Mor.

Apostoli plus quam prophetae edocti sunt. idem sup. Ezech. hom.

Doctrina ianua per Apostolos orbi patefacta est. Chrysost. sup. Matth. hom. 16.

Doctrina apostolica perpetuo manet. idem de Ascens. Domi.

Apostoli illiterati Philosophorum ora obturauerunt. Chrysost. sup. Genes. hom. 28.

Apostoli tyrannis facti sunt fortiores. idem sup. Genes. hom. 52.

Apostoli alius odor mortis, alius vita. idem sup. Matth. hom. 15.

Apostoli ceu volucres orbem terrarum percurrunt. idem sup. Actus Apost. hom. 1.

Ebrij fuerunt Apostoli in die Pentecostes non musto, sed spiritu sancto. Ber. sup. Cant. ser. 47.

Paulus gelu erat, sed in aquam redijt. Greg. 25. mor.

Quis iam non desperet aut de humilitate generis, aut de magnitudine criminis, cum videat sic mundasse caelestis gratia fontem, ut & piscatorem regibus praeponeret, & persecutorem Apostolis coequarer? ille enim dum pauperem suum curat alimenta quotidiani victus querit in pelago, factus est diues in Christo, cui reges, & nationes famulantur in seculo. Paulus vero dum urget gladiis sanctorum

APOSTOLVS.

fidem, suscepit iugum, & magister factus est gentium, forma martyrii, formido demonum, indultor criminum, fonsq; virtutum. Aug. in ser. Apost. Pet. & Paul.

Dedit Dominus potestatem Apostolis super naturam, ut eam curarent: super demones, ut eos euerterent: super elementa, ut ipsa immutaret: super mortem, ut eam contenerent: super Angelos, ut corpus Domini consecrarent. hac etiam potestas data est eorum successoribus secundum illud Apost. 6. Hi habent potestatem claudendi celum, & conuertendi aquam in sanguinem. idem in sermon. de Apost.

Christum Iesum, & Petrum, & Andream, & alios, per quos operatus est salutem, non de foro Iustiniani, sed de simplicitate piscatoria legimus assumptisse. inflat enim sapientia huius mundi, & legum ventrosa loquacitas: elegit non reges, non senatores, non philosophos, sed plebeios, pauperes, indoctos, piscatores, incruditos

liberalibus disciplinis: non peritos Grammatica, non armatos Dialectica, non Rhetorica inflatos. piscatores Christus cum retibus fidei paucissimos admisit, atque ita ex omni genere tam multos pisces, & ita multo mirabiliores, quanto rariores etiam ipsos philosophos cepit. August. in serm. de Apost.

Piscatores illiterati mittuntur ad predicandum, ne fides credentium non virtute humana, sed eloquentia, & doctrina Dei fieri putaretur. Hier. sup. Matt. lib. 1.

Nemo apostolis pauperior fuit, nemo tantum pro Domino dereliquit. idem in Epist. ad Exuberan.

Misit Christus Apostolos, quasi sol radios, quasi rosa suauitates odoris sui, quasi ignis scintillas suas dispersit: ut sicut sol in radiis apparet, sicut rosa in odoribus suis sentitur, sicut ignis in scintillis suis aspicitur: sic in illorum virtutibus Christi potentia agnosceatur. Quis enim videns

MARTYRIVM.

307

discipulos suos bene instructos, non scientiam magistri collaudare faciebat enim mirabilia Christus: faciebant & discipuli eius: & inter mirabilium operationes maior fama virtutum crescebat. Chrysost. sup. Matth.

Frater mi Timothee, si vidisses agones consummationis ipsorum, defecisses quidem praetristitia, & dolore. Quis non fieret illa hora, quando preceptum sententiae egressum est in eos, ut scilicet Petrus crucifigeretur, & Paulus decoleretur? vidisses quidem tunc turbas Iudeorum, & Gentium percutientes eos, & expuentes in facies eorum, sed aduenienti terribili tempore consummationis ipsorum ligarunt columnas mundi, non utique absque fratrum gemitu, atque ploratu: & cum separarentur ab invicem, tunc Paulus ait Petro, Pax tecum, fundamentum ecclesiarum, pastor omnium & agnorum Christi. Ac Petrus ad Paulum: Vade in pace predicator bo-

norum, mediator, & dux salutis iustorum. Cum autem elongassent eos ab invicem, secutus sum magistrum meum, scilicet Paulum: non in eodem loco, siue vico occiderunt eos. Dionys. in Epist. ad Timoth. Scimus, quod viri isti nec sibi vixere, nec sibi sunt mortui, sed ei, qui pro ipsis mortuus est: magis autem nobis omnibus propter illum: pro nobis facit eorum vita, eorum doctrina, & etiam mors ipsa, & in conuersione eminentia, in predicatione sapientiam, in passione sua patientiam nobis beati Apostoli contulerunt, qui etiam usque hodie conferre non cessant, misericordia pleni, & sanctarum orationum fructibus. Ber. in ser. Pet. & Paul.

Martyrium.

Martyres non honorantur saturitate. Hic. ad Eusto. Martyr quisque esse potest sine voluntate, sed non contra voluntatem. Bern. in Natiuit.

SANCTITAS.

Dom. serm. 1.
Martyrij genus est paupertas
voluntaria. idem in Fest. om-
nium Sanct. ser. 1.
Martyrum fiducia, fortitudo,
& toleratia ex ulceribus &
vulneribus Christi. ibid. sup.
Cantic. ser. 61.
Martyrium fructus est Eccle-
sie. ibidem.
Martyrum loculi visitandi, ut
benedictionem percipiamus.
Chrysost. sup. Gene. 3.
Martyres magnis luminaribus
clariore. idem de adu. Do.
Martyrium exercitatio pieta-
tis est. ibid.
Martyrium proposito non euen-
tu aestimatur. idem de Ad-
uentu Domini.
Martyrium sine charitate im-
plere impossibile est. id. sup.
Epist. ad Hebr. Hom. 20.
Feri martyres in Ecclesia sunt.
Greg. 18. Mor.
Sancti martyres presentem vi-
tam non despexissent, nisi cer-
tiores animarum vitam subse-
qui scirent. idem Dial. lib. 4.
Martyrem non facit poena, sed
causa. idem in Reg.

Totus mundus martyribus ple-
nus est. idem sup. Euang.
Hom. 26.
Martyres foeliciter infelices
sunt. Aug. sup. Psal. 127.
Martyres ut fidem seruarent,
omnia perdiderunt. idem sup.
Psal. 52.
Martyrum sanguis ad multi-
plicationem Ecclesia proficit.
idem sup. Psal. 40.
Non constituimus martyribus
templa, & sacerdotia, quo-
niam non ipsi, sed Deus eorum
nobis est Deus. Aug. 8. de
Ciu. Dei.
Mori a persequente, martyrium
in aperto opere: ferre vero co-
tumelias, & odientem dili-
gere, martyrium est in occul-
ta cogitatione. Greg. in Hom.
Hoc enim baptisma, scilicet
martyrium in gratia maius in
pietate sublimius, in honore
pretiosius. Cyp. in quad. Epist.

Sanctitas.

DE Sanctorum meritis pe-
riculum est disputare.
Hier. ad Damas.

SANCTITAS.

308

Sancti non mortui, sed dormi-
tes sunt. idem aduers. Vig.
Sanctorum fides nos seruat.
Amb. de Abrah.
Mirabile sanctitatis genus est,
ut non possis putari sanctus,
nisi sceleratus appareas. Ber-
nard.
Ista sunt, quae sanctitatis causa
seruanda sunt, pudicitia cor-
poris, castitas anima, & ve-
ritas doctrina. Aug. de Vita
Christi.
Dicamus ad Sanctorum inui-
diam, ut amitemur patien-
tiam, & cognoscamus illos
non naturae praestantioris fuisse,
sed obseruantiae maioris,
nec vitia rescisse, sed emendas-
se. Amb. de Ioseph.
Sancti viri quod altius, virtutis
dignitate proficiunt, eo sub-
tilius indignos se esse depre-
hendunt, quia dum proximi
lucriferunt, quicquid eos in se-
ipsis latebat, inueniunt. Greg.
in Mor.
Summopere nobis desideranda
sunt suffragia Sanctorum, ut
quod possibilitas nostra non
obtinet, eorum intercessione
donetur. Ber. Ser.
Quae est ista iustitia sanctos co-
lere, & sanctitatem negligere?
Primus gradus est sancti-
tatem diligere, postea sanctos,
qui non sancti ante sanctita-
tem fuerunt, sed sanctitas an-
te eos. sine causa enim iustos
honorat, qui iustitiam negli-
git. Chrys. sup. Mat. 24.
Sanctum facit affectio sancta.
Ber. ad Frat.
Sanctorum exempla ad emen-
tationem fidei multum pro-
sunt. idem ad Soror.
Sancti in terra positi, si multa
potuerunt, nunquid non plu-
ra in caelo? idem.
Sanctorum bona opera, nobis
scripta sunt. Chrys. sup. Gene.
Hom. 45.
Sanctorum mos est afflictis co-
pati. idem super Genes. Ho-
mil. 44.
Sanctimonia est excellens me-
tis castitas. idem sup. epist. ad
Thess. Hom. 4.
Sancti viri in prosperitate dis-
simulant. Greg. 5. Mor.
Sanctis bonorum studii malo-
rum vita contradicit. idem

S A N C T I T A S.

5. Mor.
Sanctis bonorum studiis malorum vita contradicit. idem
7. Mor.
Sancti viri nec ex elatione liberi, nec ex timore sunt submissi. ibid.
Sancti viri ex conscientia bona vita fidenter expectant premium eternum. ibid.
Sancti ad cordis secreta semper redeunt. ibid.
Sancti certissime sciunt, quia in hac vita requiem habere non possunt. ibid.
Quo verius sancti summe cognoscunt, eo sublimius terrena despiciunt. ibid.
Sancti etiam sine causa flagellantur, non ut puniantur, sed ut probentur. idem 9. Mor.
Viri sanctis ab improbis derisi, ad testem conscientie Deum recurrant. idem 10. Mor.
Sancti viri irrideri non metuunt. idem 15. Mor.
Sanctorum virorum est bona sua occultare. idem 19. Mor.
Sancti viri interdum coram hominibus bona facere compelluntur, vel facta narrare. ibid.
Quidam sancti venerari appetunt, ut reuerenter audiantur. ibid.
Sancti sic de spe certi sunt, ut tamen sint semper de tentatione timidi. idem 10. mor.
Probatio sanctitatis non est signa facere. ibid.
Sanctos suos Dominus veniendo adiuuat, derelinquendo probat, donis firmat, tribulationibus tentat. ibid.
Sancti viri non præesse ceteris gaudet, sed prodesse. idem 21. mor.
Sancti viri cum præsent, non in se potestatem ordinis, sed æqualitatem conditionis attendunt. ibid.
Sancti viri non suam gloriam, sed subditorum iustitiam querunt. ibid.
Sancti viri interdum de bona opinione sua gaudent. idem 21. mor.
Sancti sententiam suam abscondunt, quando aliorum vitam loquendo, lucrari non possunt. ibid.

S A N C T I T A S.

309

Non solum quod sancti viri dicunt, prophetia est, sed etiam quod agunt. ibid.
Sancti in hac vita diuina natura secreta, quasi sub quadam imaginatione conspiciunt. idem 13. mor.
Sancti humanum iudicium non timeant, sed diuinum. idem 24. Mor.
Sancti viri nec insidiis, nec minis, nec disputationibus, nec pænis terrentur. idem 31. Mor.
Vir sanctus quo maiore persecutione premittitur, eo ad predicandum acius instigatur.
Qui viam sanctitatis appetunt in errore lapsi, tardius emendantur. idem 32. Mor.
Sancti dum tentantur, humiliantur: dum humiliantur, iam diaboli esse desinunt. idem 33. mor.
Sancti viri sunt templa Dei. idem in Past.
Sancti viri ut ab illicitis longe absint, etiam licita abscondunt. idem Dial. lib. 4.
Sancti viri inter elusiones et reuelationes somniorum discernunt. ibid.
Sancti viri caueant, ne vitia sub specie virtutis nutriantur. idem sup. Ezech. lib. 1.
Nemo sanctorum ad celestem gloriam, nisi patientiam seruando peruenit. ibid.
Sancti viri in iudiciis suis faciles non sunt, qui Deo displicere metuant. idem super 1. Reg.
Sanctus quisque hoc accepit à Christo, quod sanctus est. ibid.
Sanctificatio corporis, castitas: mentis autem, charitas et humilitas. ibid.
Sanctitas à sanciendo dicta est. Aug. de Trin. lib. 1.
Sanctitas in iustitia operibus consistit. idem de Salutaribus document.
Sanctitatis iudicium est pax. idem de Temp. ser. 144.
Sanctorum numerus certus est apud Deum præscitus. idem Epist. 106.
Sanctis pauperibus à diuitibus ministrandum est. idem de Oper. monach.

IUSTIFIC. ET INNOCENT.

Dei respectu nec angeli sancti dicuntur. idem contr. Prisc. & Orig.

Sanctorum vita una, sed premia diuersa. idem de temp. serm. 191.

Sancti honorandi imitatione non adoratione. idem de ver. religio.

Sancti non in seipsis, sed in Domino sunt laudandi. idem cont. duas Epist. Pel. lib. 3.

Iustificatio, & Innocentia.

EX GRÆCIS.

Iustus vir, & bonus, & Felix: iniustus, turpis, & miser. Plat. de Rhet.

Quod iuste fit, sapienter fit, quod vero iniuste, ignoranter. Aristot. Top. 2.

Non sufficit iuste egisse, sed secundum iustitiam agere. Plut. An semel sit gerend. resp.

Iustus vir pluri facendus, quam propinquus. Antist. apud Diog. lib. 6.

Non est signum innocentia, & paucis accusari. Demost. cont. Mid.

Iustus vir natus est in proximo commodum. Eurip. apud Stobæum.

Unus iustus infinitos iniustos vincit adiuantibus Deo & iustitia. ibid.

Iustus est, qui legibus obtemperat. ibid.

EX LATINIS.

Prima virtus est vitio carere. Quint. lib. 8.

Petant etiam innocentes misericordie auxilium. ibidem lib. 11.

Innocentia per gradus certos ab homine discedit, & ne in maximis trepidet audacia, diu vires in minoribus colligit. ibid. Decla. 1.

Nihil innocenti facere conuenit quod negandum sit. ibid. Decla. 3.

Male haeret ibi innocentia, ubi secretum est vulnus. ibidem Decla. 13.

Verba reperire innocenti facile

IUSTIFIC. ET INNOCENT.

310

est. Sophoc. apud Stob.

Si iustus fueris, mores habebis tanquam leges. Menand. ibidem.

Iusti mores iniuriam facere nesciunt. ibid.

EX SACRIS.

Iustus prosperitate turbatur. Greg. 4. mor.

Etsi iustorum est conuersio peccatorum. ibid.

Iustus vir murus est patriæ. Ambr. 1. de Abrah.

Nunquam iustus solus est, quia cum Deo semper est. ibid. 3. de virgin.

Iuste fit quod iure fit. Augu. Prudentia iustorum à sapientibus mundi stultitia iudicatur. Greg. 10. mor.

Iustorum proprium est, non solum suam, sed & proximorum adificationem in dictis et factis querere. Greg. 11. mor.

Verba iustorum et iniustorum similia sunt, differunt autem intentione. ibid. 12. mor.

Ille bene agit quæ pia sunt, qui scit prius agere quæ iusta

sunt. ibid.

Iustus iniusta patiens, non tam ad iram, quam ad preces conuertitur. ibid. 4. mor.

Iusti partem à Domino non accipiunt, sed ipsum Dominum. ibid. 15. mor.

Iustus in principio sermonis seipsum accusat. Basil.

Iusti de errore pereuntium letari non possunt. Gregor. 16. mor.

Iusti semper ad cordis secretarium redeunt. ibid.

Iustorum mentes per intentionem Domino semper assistunt. ibid. 17. mor.

Indignum est iustum ab iniustis iudicari. ibid.

Iustorum vita conspicienda est. ibid. 24. mor.

Iusti non humana, sed diuina iudicia aspiciunt. ibidem super Ezech.

Iusti vituperium suum non semper patiuntur. ibid.

Iusti aliquando opera sua aliis narrant. Gregor. super Ezechiel.

Iustorum mos bonis est in adiutorium. ibidem sup. Euang.

IUSTIC. ET INNOCENT.

Hom. 34.
Innocens non est qui reus iudicatur. Aug.
Innocentem condemnare peius est, quam nocentem absoluer. ibid.
Sæpe fit calamitas innocentis, ignorantia iudicis. ibid.
Nemo sibi innocentiam tribuat. ibid. lib. 2. Conf. cap. 7.
Ille est innocens, qui cum aliis non nocet, nec sibi nocet: qui enim & sibi nocet, non est innocens. ibid.
Difficile est innocentiam prefam malis non dolere. Hiero.
Innocentia est sapienti spes impunitatis, non latebra. Ambros.
Hoc est innocentem esse, ignorare quod noceat. ibid.
Abstinentes se à malis, innocens est, non iustus. Chrysost.
Que virtus esset innocentia, nisi raritas pretium dedisset? Laet. lib. 5.
Iusti afflictionem requiem putant. ibid. lib. 8. Mor.
Iniustus semper sunt gravia verba iustorum. ibid.
Iustorum bona vsque ad termi-

num vita crescunt. ibid.
Iusti nec presentia bona curant, nec presentia mala timent. ibid. 9. mor.
Iusti etsi sapiendo, aliorum facta arguunt, cum tamen compassione reprehendunt. Greg. 11. mor.
Iustus Dei illustratione non comparatione iustus est. ibid. 17. mor.
Utilitati iustorum militat potestas iniquorum. ibidem. lib. 20. mor.
Iusti, quos clementer tolerant, docere non cessant. ibid.
Iusti aliquando in correctione mites, aliquando seueri sunt. ibid. 25. mor.
Laus sua iustos cruciat, iniquos exultat. ibid. 26. mor.
Iusti cum laborem suum sine fructu esse considerant, in alium locum ad laborem cum fructu migrant. ibidem. Dialog. lib. 2.
Iusti detrahentium verba rearguunt. ibid.
Adherens Deo, vnus spiritus est, sed non vnus cum eo, Bern. serm. sup. Cant.

PERFECTIO.

311

Innocentiam seruare plures inueniuntur, quam qui digne penitentiam agant. Bernard. de quad. deb.
Iustus quisque sapiens est. Bernard. sup. Cant. serm. 63.
Noli esse nimium iustus. ibid. sup. Psalm. Qui habitat in adiut. serm. 6.
Rectitudinem spiritus seruare monet rectitudo corporis. ibidem. serm. 24. sup. Cant.
Recta facere & inutilem se prestare, apud paucos reperitur. ibid. in Epist.
Æquitas, magna virtutis indicium est. Chrysost. in Act. Apost. cap. 23. Hom. 48.
Iustus non continet, sed tantum in principio sermonis accusator est sui. Bernard. sup. Cant. serm. 12.
Iustificatio ex timore & amore procedit. ibid. in Epist.
Iustorum via totius philosophiæ continet doctrinam. Chrysost. sup. Genes. Hom. 54.
Iusti sæpe pro iniustis mortem patiuntur. ibid. sup. Psalm. 96. Homil.
Iustus est solum peccatis ap-

parens grauis. ibid. sup. Epist. ad Corinth. Hom. 9.
Illud est magnificum, si subiectus contumelias, iudicium Dei laudes: si vexatus agritudine, iudicio Dei deputes: si te inopia premit, non renoces, quod minus laudes iustitiam Dei. Ambr.
Magnificencia Domini est, peccatoris iustificatio. Aug. sup. Psalm. 110.

Perfectio.

EX GRÆCIS.

Totum & completum est, quod habet principium, medium, & finem. Arist. de Poët. 2.
Totum nihil aliud est, quam cōgregatio partium. idem Physic. 2.
Totum & perfectum est, cui nihil deest. idem Physic. 3.
Is demum in magnis viris est habendus, qui quidquid e reposit, intelligit, atque idem dicendo explicare potest, quod si id quoque accesserit, ut stre-

PERFECTIO.

nue conficiat, nihil ad eius laudes accedere posse videtur. Demosthen. 1. Olynth.

Qui rem in integrum restituere volunt, causam malorum inuestigare & tollere debent. Demosthen. in argum.

EX LATINIS.

Non est perfectum quicquam, quo melius est aliud. Quint. lib. 12.

Nihil est simul & inuentum, & perfectum. Cice. de Clar. Orat.

Omnia praeclara rara, nec quicquam difficilius, quam reperire quod sit ex omni parte perfectum in suo genere. Cicer. in Lal.

Id est integrum quod est ut fuit. Caesar. de bel. Alex.

Nihil in simplici genere natura omni ex parte beatum atque perfectum expoliuit, tanquam ceteris non habitura quod largiatur, si vni omnia concesserit. Cicero. 2. de inuent.

EX SACRIS.

Perfectus nemo est, qui perfectior esse non appetit. Bernard. in Medit.

Et studere perfectioni, est esse perfectum, & nolle proficere, deficere est. idem in Epist. Hac est in omnibus sola perfectio, sua imperfectionis cognitio. Hier. in Epist. ad Theop.

Tanto quisque perfectior est, quanto perfectius sentit dolores alienos. Greg. in Hom.

Quidquid verum est ac bonum, id perfectum non potest esse, nisi fuerit singulare. Lact.

Sicut perfecta laudem pariunt, ita & vituperationem generant, quae in mediis conatibus agra deseruntur. Cassiod. lib. 4. Epistol.

Perfectio solet in septenario numero designari. Gregor. sup. 1. Reg.

Perfectio de sapientia nascitur. idem lib. 3. mor.

Omnes perfecti perfectionis suae rectitudinem ex quatuor Euangelis didicerunt. idem lib. 1. sup. Ezech.

BEATITUDO, ET AETERNITAS. 312

Vbi honor non est, ibi & contemptus est: ubi contemptus ibi frequens iniuria, ibi & indignatio: ubi indignatio, ibi quies nulla: ubi quies non est, ibi mens a proposito saepe deiicitur: ubi & per inquietudinem aliquid aufertur ex studio, minus fit ab eo quod tollitur: & quod minus est, perfectum dici non potest. ex hac supputatione sententia illa nascitur, Monachum non posse in patria sua esse perfectum: perfectum autem esse nolle, delinquere est. Hieronymus in Epistol.

Valde perfectorum est, offenso opere, auctoris gloriam quærere, ut illata laude, priuata ne sciat exultatione gaudere. Greg. 8. Mor.

Altior virtutis perfectio, altior debet tenere viam. in glos.

Perfecto omnia dimittenda. Hier. ad Heliod.

Homo perfectus, cautus sibi, placens Deo, utilis suis. Ber. sup. Cant. serm. 59.

Hominis perfectio continentia sibi, innocentia proximo, patientia utrique. Bernard. sup. Cant. serm. 70.

Beatitudo, & aeternitas.

EX GRÆCIS, ET LATINIS

Mortalium nemo est beatus vir, sed diuitius affluentibus aliis alio est felicius, beatus vero non. Eurip. in Med.

Beatitudo in excelsis est, sed volenti penetrabilis. Senec. Epistol. 65.

Miraris hominem ad Deum ire, Deus ad hominem venit: nulla sine Deo mens bona est: semina in corporibus humanis dispersa sunt, quæ si bonus cultor excipit, similia origini prodeunt. idem Epistol. 74.

Summum bonum nec satietatem habet, nec penitentiam. idem de vit. beat.

Cum unusquisque maxime po-

BEATITUDO, ET AETERNITAS.

steritati seruiat, esse aliquid verisimile est, cuius post mortem sensum sit habiturus. *Cicer. 1. Tuscul.*

Beatus esse sine virtute nemo potest. *idem 1. de nat. Deorum.*

Beati dicuntur, qui sunt in bonis, nullo adiuncto malo. *idem 5. Tuscul.*

Qui beatus est, non intelligo quid requirat, ut sit beator: si est enim quiddam quod de sit, non beatus quidem est. *ibidem.*

Cui ascensus in caelum patet, quantum maxima, tamen debito minora sunt, quae in terris tribuuntur. *Max. lib. 8.*

Immortalitatis naturam unusquisque magnopere cupidus est. *Plat. 4. Dial.*

EX SACRIS.

In gloria celesti, mira serenitas, plena securitas, aeterna felicitas. *idem super Cant. serm. 12.*

Gloria Dei in rebus videri potest, in seipso pro hac vita non potest. *Gregor. super. Ezech.*

Homil. 8.

Quaerenda est gloria Dei, per vias eius. *idem 16. Mor.*

Aeternum pro eo, cuius finis non constituitur. *August. lib. 1. Quaest. sup. Genes.*

Vera aeternitas, in solo Deo est. *idem in sent. suis.*

Aeternitas Dei est ipsius substantia. *idem sup. Psalm. 101.*

Aeternitatis premia praestolantes, vires ex aduersantibus sumunt. *Greg. 26. Mora.*

Ad aeternitatis gloriam acquirendam nullus labor durus, nullum tempus longum videri debet. *Bern. in Doct.*

Pro magno diligere non debet quid quid sine concluditur: illa appetenda, illa magnopere diligenda, quae nec inuicta transiunt, nec adepta deficiunt. *Greg.*

Facilius dicere possumus in vita aeterna, quid ibi sit, quam quid ibi non sit. *Aug.*

Regnum caelorum non est danus, sed accipientis. *Hier. super Psalm. 68.*

Ecce venale est regnum Dei: eme si vis, nec multum existimes

BEATITUDO ET AETERNITAS. 313

mes de pretio propter rei magnitudinem: tantum valet, quantus es: te da, et habebis illud. Sed dices, Malus sum, et forte me non accipiet. Dando te illi, bonus eris. *Aug. de spir. et anim.*

Immortalitas nostra magna non mole, sed virtute. *August. epist. 57.*

Immortale corpus, cibo non eget. *idem in Quaest. ex vet. Test.*

Immortalitas, sanitas sola est. *idem ser. 75. de temp.*

In gloria recedet error a ratione, dolor a voluntate, a memoria timor. *Bern. super. Cant. serm. 12.*

Paradisus, patria nostra est. *Basil. de virg.*

Beatitudo duplici modo tenetur, spe, et re. *Aug. 10. confess.*

Alterius beatitudine, nemo fit beatus. *idem lib. 2. De lib. arb.*

In beatitudine alius alio praestantior. *idem in Enchir.*

Beatitudo ab humilitate incipit. *idem de serm. Domini in mont. lib. 1.*

Beatitudo vera non est, de cuius

aeternitate dubitatur. *idem de Ciuit. Dei. lib. 12.*

Beatitudinem externam quietem dicit Aristoteles. *Aug. de vnit. Eccles.*

Beatitudo posita est in vera fide. *idem de temp. serm. 6.*

Beatus necessario est sapiens. *idem cont. Acad. lib. 2.*

Qui beatus non est, miser est. *idem de beat. Vir.*

Beatus, non potest errare. *idem cont. Acad. lib. 1.*

Beatus ex seipso nemo esse potest. *idem de Ciuit. Dei. lib. 12.*

Beati videntes supplicia damnatorum, magis se sentiunt debitorum Deo. *Greg. 33. mor.*

Beatum nihil, nisi quod caret peccato. *Amb. lib. 2. Off.*

Beatitudo nostra futura, non praesens. *idem 1. Offic.*

Beatitudo est et in doloribus, nec perditur aduersis. *idem de Iacob.*

Regnum Dei conceditur, ostenditur, promittitur, percipitur. *Bern. lib. Sap.*

Regni caelorum via arcta, nec recipit nisi paruos. *idem de pass. Domini.*

ECCLESIA.

Celi iustos designant. Gregor. libr. 15. Mor.

Celum dicitur Ecclesia electorum. idem 30. Mor.

Celum est anima iusti. idem sup. Ezech. Homil. 15.

Ornamenta celorum sunt virtutes predicantium. idem in Euang. Homil. 31.

Celum nulli hominum patet, nisi filius hominis carnem sumpisset. idem sup. 7. Psal.

Curia celestis prestolatur con summationem nostram. Bernar. in vig. nat. Domini.

In celum ascendere mente licet. Chrysost. de verb. Esaiæ.

Celum propter ecclesiam creatum est. idem de expuls. Hom.

Celum ager est fidelium. idem sup. Epist. ad Rom. serm. 8.

Celum ne curiose scrutemur. idem sup. Epist. ad Thessal.

Cælo meliores licet nobis fieri. idem sup. Epist. ad Heb.

Celum mercatura est. idem de penit. Homil. 9.

In celis Deus habitare dicitur, quod ibi sit voluntas eius.

August. Epist. 57.

Beatus non est, qui quæ vult habet, si mala velit. ibid.

Ecclesia.

In ecclesia illicitum, nec domi licet. August. in Apo. log. aduersus Iouin.

Ecclesia ista certa, quæ ab Apostolis fundata. idem aduersus Lucif.

Ecclesia non est, quæ non habet sacerdotem. ibid.

Ecclesia nunc orat pro omnibus, nec tamen pro omnibus exauditur. idem.

Ecclesia ciuitas una ex Angelis, et hominibus. idem.

Ecclesia velut lilium inter spinas malis, et bonis est permixta. idem lib. 5. de Baptis.

Ecclesia velut domus vasa habet varia. idem lib. 3. cont. Epist. Pelag.

Ecclesia de latere Christi facta est. idem sup. Psal. 126.

Ecclesiæ hereditas Deus est. idem sup. Psal. 5.

Ecclesia amatores spiritum sanctum accipiunt. idem sup. Euang. Ioan.

ECCLESIA.

314

Ecclesia et Christus unum corpus sunt. idem sup. Psal. 142.

Ecclesia mater est, sicut Maria virgo. idem de temp. ser. 16.

Ecclesiæ ossa, sunt Apostoli. idem Epist. 120.

Ecclesia caput humanitas Christi, anima, et vita ipsa diuinitas. idem 10. de Ciuit. Dei.

Impudentia est ecclesiæ unitatem propter hominum scelera relinquere. idem Epist. 50.

Sola ecclesia sequenda est, nullus autem hominum. idem lib. 3. cont. lit. Petil.

Ecclesia ager Dei est fertilissimus. idem.

Sedes apostolica de aliarum ecclesiarum tuitione debet esse sollicita. Gregor. in regist. lib. indit. 9. cap. 70.

Causæ arduæ sunt ad sedem apostolicam deducendæ. idem in reg. lib. 2.

Quæ semel autoritate apostolica formata sunt, non amplius egent firmitate. idem in Regist.

Ecclesia dicitur lilium inter spinas. idem 1. Mor.

Ecclesia aduersitatibus profi-

cit. idem lib. 3. Mor.

Ecclesiæ vestimenta, cuncti sunt ecclesiæ fideles. ibid.

Ecclesiæ rectores, principes dicuntur. idem lib. 4. Mor.

Sæcta ecclesia simplicitatis, et rectitudinis vias à timore incipit, et in charitate consumitur. idem 1. Mor.

Ecclesia ex gentibus electa in uenacula dicitur respectu synagoga. idem 11. Mor.

Dolore ecclesia premitur, quando peruersos in sua malitia crescere intuetur. idem 13. Mor.

Maxillam ecclesiæ peruersi feriunt. ibidem.

Ecclesia in omnibus, quæ sapit, sensum suum humiliter depimit. idem lib. 14. Mor.

Ecclesia omnes ab hæreticis ad veritatem reuertentes recipit. idem lib. 16. Mor.

Columna ecclesiæ sunt predicator. idem 17. Mor.

Ecclesia per synagogam transiit, sed non pertransiit. idem lib. 18. Mor.

Ecclesia sancta per spiritum agnoscit quod synagoga antea non valuit. ibid.

ECCLESIA.

Ecclesia incrementum ex signis,
& prodigiis emicuit. *ibid.*

Ecclesia est oculus caco, & pes
claud. *idem lib. 19. Mor.*

Sancta ecclesia consistit unita-
te fidelium, sicut corpus u-
nitate membrorum.

Ecclesia filios suos in mido nu-
trit. *ibidem.*

Ecclesia quotidie corda fidelium
consolatur. *ibid.*

Ecclesia in sua predicatione
spem miscet, & metum. 16.

Ecclesia afflictionis tempore pro-
uerbum prauis efficitur. *idē*
lib. 20. Mor.

Sancta Ecclesia persecutionis
sua tempore fide stat, deside-
rius clamat. *ibidem.*

Ecclesia multa mala, ultima
persecutione passura est. *idem*
lib. 2. mor.

Ecclesia desit quos exhortan-
do trahere non potest. *ibid.*

Locus videntium Deum, est ec-
clesia. *idem 25. Mor.*

Deus ecclesiam suam sine di-
gna administratione non de-
ferit. *idem 26. Mor.*

Ecclesia tot vestibus induitur,
quot vestibus fidelium deco-

ratur. *idem 28. mor.*

Non solum ex Iudeis, sed ex
Gentibus ecclesia doctores ac-
cepit. *idem 30. mor.*

Extra ecclesiam non est salus.
idem 35. mor.

Vna erit in fine mundi de Iu-
deis, & Gentibus ecclesia. *ibi.*

Ecclesia sic nouum Testamentum
recipit, ut vetus non abijciat.
idem in Cant. cap. 8.

Ecclesia in veteri lege Christus
exoptabat. *ibid.*

Ecclesia sancta, murus dici po-
test. *ibidem.*

Ecclesia soror Christi vocatur.
ibid.

Qui ecclesia, sunt sancti pradi-
catores. *idem sup. Ezech. li-*
bro 1.

Deus de tota simul ecclesia lo-
quitur, ac si de una anima lo-
quatur. *idem super Ezech.*
Homil. 15.

Ferculum regis nostri, ecclesia
est. *ibidem.*

Sancta ecclesia duas vitas ha-
bet: temporalem, & aeterna.
idem sup. Ezech. Homil. 21.

Ecclesia nunc spiritualiter fa-
cit, quod per Apostolos cor-

ECCLESIA.

315

poraliter faciebat. *ibidem.*

Ecclesia praesens vocatur regnum
Dei. *idem sup. Ezech. Ho-*
mil. 27.

In ecclesia nec boni sine malis,
nec mali sine bonis esse pos-
sunt. *idē sup. Ezech. Hom. 31.*

Ecclesia filios sine dolore Deo
generat. *idem sup. 7. Psalm.*
penitent.

Sacculum ecclesiae non decet tur-
pibus lucris inquinari. *idem*
ex Regist. lib. 1.

Ecclesia defuncto pastore, diu
sacerdotio priuari non debet.
idem ex Regist. lib. 2.

Ecclesiae militantis ordines ec-
clesiae triumphanti conformari
oportet. *idem ex Regist. lib. 5.*

A nullo debet suscipi, quem
Romana depellit ecclesia. *ibi-*
dem.

Ecclesia non potest ultra tres
menses carere Episcopo. *idem*
ex Reg. lib. 7.

Ecclesia tenetur necessitatem
patientibus praebere subsi-
dium. *ibidem.*

Ecclesia relicta retinere sacri-
legium est. *idem ex Reg. li-*
bro 8.

Ecclesia sola succedit in bonis
Episcopi, in episcopatu acqui-
sitis. *idem ex Regist. lib. 9.*

Ecclesia habet pauperes defen-
dere. *ibidem.*

Ecclesia usque in mundi finem
ducitur. *Greg. in Reg.*

Ecclesia sublimatio, est synago-
ge depressio. *ibid. sup. Reg.*

Ecclesiam Christus crucis ha-
redem constituit. *ibidem.*

Ecclesiastica potestas erecta est
in humanitate Redemptoris.
ibidem.

Ecclesiae auctoritas sine miseri-
cordia nulla est. *ibid.*

Ecclesia creditur à Iudeis e-
bria. *Greg. in Reg.*

Ecclesia doctorum, erecta synago-
ga, magnam apud Gentes in-
uenit reuerentiam. *ibidem.*

Ecclesiasticis famulantes obse-
quis ecclesiasticum debent
adipisci subsidium. *ibid.*

Ecclesiastici reditus, in quatuor
partes diuidantur. *ibidem.*

Ecclesia ciuitas Dei est. *Amb.*
sup. Psalm. 118.

Ecclesia possessio, sumptus est
egenorum. *ibidem. lib. 5. E-*
pist. 31.

ECCLESIA.

Presumit ecclesia non de suis meritis, sed de Dei misericordia. Bernard. sup. Cant. ser. 6. Synagoga pactum conventionis egit cum Deo, ecclesia vero beneplacito voluntatis innititur. ibid. sup. Cant. serm. 11. Tenet ecclesia Christum, & ab eo tenetur. ibidem sup. Cant. ser. 79.

Ecclesia synagoga non inuider, sed ad eam Christum introducere nititur. Bern. sup. Cat. ser. 79.

Ecclesia nomine non tantum una anima, sed multarum unitas designatur. ibid. sup. Cat. ser. 61.

Ecclesie pulcher status auctoritas prelatorum, clericorum decus, populi disciplina, monachorum quies. ibid. sup. Cant. serm. 46.

Ecclesia varias artes, & varia vasa habet. Basil. in Hexam.

Ecclesia nauis demergi non potest. Chrysost. de verb. Esaie. Hom. 4.

Ecclesia locus est medicine spiritualis. ibidem sup. Genes. Hom. 1.

Ecclesia radix in celo est. ibid. de verb. Esaie. Homil. 4.

Ecclesia celo honoratior est. ibidem. Homil. 4.

Ecclesia angelorum celebritas est. ibid. sup. Matth. Homil. 51.

Ecclesia una sit in universo orbe. ibid. Homil. 1. sup. Epist. ad Corinth.

Ecclesie nomen est consensus, & concordia nomen. ibid. sup. Epistol. ad Galat. cap. 1.

Ecclesia diuisio Deum irritat. ibid. sup. Epist. ad Eph. cap. 4. serm. 11.

Ecclesie nomen plerumque multitudinis est. ibi. sup. Epist. ad Thessal. cap. 1. Homil. 1.

In ecclesia omnia que considerantur, in Christum referri possunt. ibid. sup. Epist. ad Heb. cap. 1. Hom. 2.

Ecclesia columna orbis est. ibid. sup. Epist. ad Timo. 1. cap. 3. Hom. 11.

Ecclesia, est Deus. ibid. de expulsi. Ioann. Chrysost.

Ecclesie rudi leuia imponenda. Hier. aduers. Iouinian. lib. 1.

Ecclesiastica tantum predicanda non humana & philoso-

SUMMVS PONT. CONCILIUM. 316

phica. ibidem. ad Hedibiam, Quest. 10.

Ecclesiam pauperum fraudare nefas. ibid. ad Nepot.

Summus Pontifex.

IN Sacerdotis summi dignitate pendet ecclesie salus, id est, Christi. Hiero. aduers. Lucifer.

Apostolica cathedra propter hominum iniquitatem non est calumnianda. August. cont. Pet. lib. 2.

Potestas ecclesiastica nec ex libidine amplecti debet, nec amplexa pro formidine deseri. Greg. 25. mor.

Præiudicia ecclesiastica Apostolicus debet illa seruare. ibidem 28. mor.

Graue Pontificis onus, sed beatum ei, qui bene refert.

Concilium.

Concilia debent cum maturitate celebrari. Greg. in 7. Psal. pœnit.

Concilia sine odio, & inuidia

celebranda sunt. ibid.

Concilia debent celebrari ad utilitatem ecclesiarum, & pauperum. ibidem.

Concilia sine auctoritate Romani pontificis congregata nihil valent. ibidem ex Registr. libro 7.

Concilia vniuersalia particularibus, & posteriora prioribus semper anteposita. Aug. lib. 2. de baptis. contra Donatist. cap. 10.

Sacramentum.

Sacramenta foris percipimus, ut intus sancti spiritus gratia repleamur. Gre. sup. 1. Reg.

Sacramenta dicta sunt, quoniam ad res pertinet diuinas. August. Epist. 4.

Sacramentum non intellectum terret intellectum, gaudium primum parit. ibidem 3. Quest. sup. Leuit.

Sacramenta qui contemnit, in se vitam non habet. idem contra Faust. lib. 13.

Sacramentorum sanctitas in

SACRAMENTVM. BAPTISMVS.

nullo peruerso violatur. idem
contra epist. Parm. lib. 2.

Sacramentorum ministratio ex
Spiritu sancto est. siue per bo-
num, siue per malum fiat. i-
dem.

Sacramentum habent pleri-
que, at sacramenti virtutem
minime. idem sup. Epist. Bea-
ti Ioan. 1.

Sacramenti aqua corpus, at spi-
ritus animam abluit. ibid.

Sacramentorum mutatio Pro-
phetis vocibus predicta est.
idem epist. 4.

Sacramenta omnia & vete-
rum, & nostra ad unam fi-
dem recurrunt. idem Epist.
158.

Sacramenta nouæ legis paucis-
sima, facilissima, sed præstan-
tissima sunt. idem Epist. 118.

Sacramentum gratiæ Deus dat
per malos, sed ipsam gratiam
non, nisi per seipsum. idem de
baptis.

Sacramenta tutius in ecclesia,
quàm extra eam accipiuntur.
ibidem.

Sacramenta talia cuique sunt,
qualis accedit. idem cont. lis.

Pet. lib. 2.

Sacramentorum virtus, est gra-
tia. idem sup. Psal. 77.

Sacramenta indigne sumens,
sibi, non alteri nocet. idem de
verb. Apost. serm. 2.

Non omnes, qui sacramenta su-
munt, sunt de membris Chri-
sti. idem de verb. Domini.

Baptismus.

ANTE baptismum liberius
olim peccabatur. Aug.
lib. 1. Confess.

Baptismi aqua per Spiritum
efficax. idem lib. 13. Confess.
cap. 114.

Baptismus non est tanto me-
lior, quanto à meliore datur.
idem in epist.

Baptismus secundus, est fons
lachrymarum. idem de salut.
docum.

Baptismus, Trinitatis est opus.
idem contra Pelag.

Baptisma per Circumcisionem
significatum. idem contra Iu-
lianum. lib. 2.

Baptismus propter fidem fal-
sam non corrumpitur. idem

BAPTISMVS.

317

de vnic. baptis.

Baptismi aqua non est illius,
aut alterius, quæ nos mudat.
idem cont. Pet. lib. 1.

Per baptismum suos voluit Chri-
stus regenerari. idem de pecc.
merit. & rem.

Per baptismum omnes Christi
incipimus esse. ibidem.

Baptismum qui accipit indigne,
iudicium accipit, non salutem.
idem contra Fulgent.

Non omnes, qui tenent baptis-
mum, tenent ecclesiam. idem
de bapt. cont. Donat. lib. 5.

Baptismus legitimus hæreti-
ci habent, sed non legitime.
ibidem.

Baptisma character infixus. i-
dem sup. Psal. 59.

Baptisma tale est, qualis est, per
cuius potentiam datur, non
qualis ille, per quem datur.

idem in Euang. Ioan. tract. 5.

Baptismus semel mundat per
fidem. idem de verb. Domini.
serm. 30.

Baptismi vices, passio, fides, con-
uersio cordis supplent. idem
contra Donat. lib. 4.

Baptismus suo exemplo com-

mendauit Christus. idem de
mira. sacr. script. lib. 3.

Baptismo carentes, saluari non
possunt. idem de eccles. dog.

Baptizati tam fidem, quam o-
pera docendi. idem de fid. &
operib.

Baptizari potest laicus in ne-
cessitate. idem contra Epist.
Parme. lib. 2.

Baptizandi potestatem Domi-
nus sibi tenuit, seruis mini-
sterium dedit. idem in Euang.
Ioan. tract. 5.

Baptizari inuiti ad pristinam
infidelitatem vertuntur. Greg.
in Reg.

Baptismi typus, fuit transitus
maris rubri. Ambro. de iis,
qui myst. inuit.

Baptizantur paruuli propter
originale peccatum. Chrys. de
Adam, & Eva. Hom.

Baptizantur non à sacerdote,
sed à Deo. idem cap. Mat. 14.
Homil. 51.

Baptizari mortuos, ridiculum.
idem super Act. Apost. Ho-
mil. 2.

Baptizare cuiuslibet est, modo
fungatur sacerdotio. idem in

BAPTISMVS.

epist. ad Cor. Homil. 2.
Baptizare iterum, est Christi
secundo crucifigere. idem de
laud. D. Paul. Hom. 5.
Baptizatus fundamentum fi-
dei sciat. idem de laud. Paul.
Baptisma Christi ineffabilem
donorum liberalitate dona-
tum. idem super Matth. Ho-
mil. 12.
Baptismo accepto, deliciis non
est vacandum.
Baptismus signaculum fidei. i-
dem sup. Mat. Hom. 5.
In baptismo precipua pars spi-
ritus. idem sup. Act. Apost.
Homil. 1.
Baptismi dilatio periculosa. i-
bidem.
Baptismus nobis crux, & se-
pulchrum. idem ser. 12. super
epist. ad Rom.
In baptismo Rex, Sacerdos, &
Propheta efficitur. idem in
Epist. ad Cor. Hom. 3.
Baptismus non corporis est la-
uatio, sed anime. idem epist.
ad Hebr. Hom. 19.
In baptismo sensibilis aqua do-
num confert. idem de sum.
indigne ministr. diuin.

Baptismus etiam rerum tem-
poralium spe acceptus, rege-
nerat. Aug. epist. 25.
Baptismus omnia peccata mū-
dat. idem epist. 50.
Baptismus non est irritus, à
malo collatus ministro. idem
Epist. 166.
Baptismus extra ecclesiam esse
potest, sed non prodesse. idem
epist. 50.
Baptismi gratia nunquam, nisi
propria impietate amittitur.
idem epist. 22.
Baptismo vita respondeat. idem
lib. de Fid. & oper. cap. 16.
Baptisma crux est. idem contra
Iul. lib. 1.
Baptismus baptizato insepā-
biliter adheret. idem libr. 5.
de Bapt. contra Donat.

Confessio.

Confessio Dei ad salutem
non sufficit. Hier. ad
Celan.
Plerique homines mala sua cō-
fiteantur, & humiles nō sunt.
Greg. 21. mor.
Mala, quæ facimus, sponte con-

CONFESSIO.

318

fiteamur, et hæc aliis arguen-
tibus non negemus. ibid.
Apuð aures Dei vox valida,
deuota confessio est. idem 26.
Mor.
Per amarum poculum confes-
sionis peruenitur ad gaudiū
salutis. idem in Euang. Ho-
mil. 6.
Confessio est via ad portam pa-
radisi. idem sup. Ezech. 2.
Confessio aperit vulnus pecca-
ti. idem in Euang. Hom. 40.
Confessio est & peccati, et lau-
dis. idem sup. 7. Psalm.
Confessio vi extorta non recipi-
tur à iure. idem in Regist.
Confessio extorta facit crimen,
non factum fateri. ibid.
Confessionis vera signum est
in afflictione penitentia. idē
sup. 1. Reg.
Confessio erroris, medicina est.
Amb. de Insti. virg.
Bona mentis est, ibi agnoscere
culpam, ubi culpa non est.
Gregor.
Apertas confessionis fenestras
inueniat in nobis Dominus.
Bernard. sup. Cant. Sermon. 59.
Confessio, ornamentum est ani-

ma. idem in Epist.
Confessio humilis sit, pura, fide-
lis. idem sup. Cant. Sermon. 16.
Confessio mater est indulgen-
tia. Chrys. de Confess. Sermon.
Confessio peccatorum, est etiam
abolitio peccatorum. idem super
Genes. Hom. 20.
Confessio vera fontes lachry-
marum habet. idem Hom. 1.
Confiteri peccata, non est confis-
sio. idem Sermon. de Penit.
Confessio peccatorum habet mer-
cedem. ibid.
Confessioni suspecta non est stā-
dum. apud Iurisconf.
Confessio partis, est plenissima
probatio. ibidem.
Quod maximè accusatori est
optandum, confitens est reus.
Quint. lib. 8.
Optimus est portus erranti, mu-
tatio consilij. Cicer. Philip. 2.
Confessio extrajudicialis sine
causa nō inducit probationē,
nisi sit geminata. apud Iurisf.
Non confitetur Deum, qui ne-
gat factis. August. lib. 1. sup.
Genes. Quæst. 151.
Confessio non tantum peccato-
rum, sed & laudis Dei est. idē.

EVCHARISTIA.

epist. 121.

Confessio peccatorum humiles
nos facit. idem in Enarrat.
Psal. 47.

Confessio peccatorum in corde
ante, quam os petat, exaudi-
tur. ibid. Psalm. 31.

Confessio oris ad fidem perti-
net. idem Psalm. 114.

Confessione, & humilitate vin-
cunt Christiani. idem Hom. 5.

Eucharistia.

Corpus Christi accipere,
maius, quam orare. Hie-
ron. ad Celant.

Corpus Christi accipere prohi-
bent coitus. idem in Apolog.
aduers. Iovin.

Eucharistia, charitatis est sym-
bolum. idem ad Theoph.

Carnem suam ad manducan-
dum cordi, et ori tribuit Deus.
Aug. ad Oras.

Communione priuantur contu-
maces, & inobedientes, etiam
si alia culpa desit. Gregor. in
Reg.

Christi corporis, & sanguinis
participatio necessaria est ad

vitam aeternam. Basil. in Sum-
mor.

Eucharistiam indigne sumen-
tes, saturari non possunt. Gre-
gor. ex Regist.

Corpus Christi aliter pius, ali-
ter incredulus sapit. Chrys.
sup. Epist. ad Cor. Hom. 7.

Corpus, & sanguinem illius,
qui in caelestibus sedet gusta-
mus. idem sup. Epistol. ad E-
phes. Serm. 3.

Peccata si non tanta sunt, ut
excommunicandus quisque
videatur, non se debet a quo-
tidiana medicina Domini
corporis separare. Aug. lib. 1.
Epist.

Ille non audet honorando sume-
re, & ille honorando non au-
det unum diem pratermitte-
re contemptum solum non
vult cibis iste. ibid.

Quotidie eucharistiae commu-
nionem percipere, nec laudo,
nec reprehendo: omnibus ta-
men dominicis diebus sua-
deo, & hortor, si tamen mens
sine voluntate peccandi sit.
Aug. de Eccles. dogm.

Quanta enim cordis contritio-

EVCHARISTIA.

319

ne, & lachrymarum fonte,
quanta reuerentia, et tremore,
quanta corporis castitate, at-
que animi puritate illud diui-
num, & caeleste mysterium
est celebrandum. Domine Deus,
ubi caro tua in veritate su-
mitur, ubi sanguis tuus in ve-
ritate bibitur, ubi summis
ima, humanis diuina iungun-
tur: ubi adest sanctorum prae-
sentia angelorum: ubi tu es
sacerdos, et sacrificium mira-
biliter & ineffabiliter? quis
digne hoc celebrare mysterium
potest, nisi tu Deus omnipo-
tens offerentem feceris di-
gnum? Ambr. in orat. ante
Mis. dicen.

si tantum valuit sermo Eliae,
ut ignem de calo deponeret,
non valebit sermo Christi, ut
species elementorum mute-
tur? De totius mundi operi-
bus legisti, quia ipse dixit, et
facta sunt, ipse mandauit, et
creata sunt. Sermo igitur
Christi, qui potuit ex nihilo
facere quod non erat: non po-
test ea, quae sunt, mutare in il-
lud, quod non sunt: non enim

minus est, nouas rebus dare
formas, quam mutare natu-
ras. Amb. de Sacr. lib. 3.

Liquet, quia prater naturam ordi-
nem Virgo generauit, et hoc,
quod conficimus, corpus ex
Virgine est: quid quare nati-
ra ordinem in Christi corpo-
re, cum prater naturam sit ip-
se partus ex Virgine? ibid.

Ne veluti quidam horror esset
cruoris, sed maneret gratia re-
demptionis: ideo in similitu-
dine quidem acceptis sacra-
mentis, sed verae naturae gra-
tiam, virtutemque consequen-
tis. Ambr. de Sacr.

Sacramentum Dei altissimi sci-
piendum est, non discuten-
dum: venerandum, non diu-
dicandum: fide sortitum, non
innatum: traditione sancitum,
non ratione adiuuentum. Ber-
nard. in Epist.

Sicut corporalis cibus cum ven-
trem inuenerit, aduersis hu-
moribus occupatum, amplius
ledit, magis nocet, et nullum
praestat auxilium: ita & iste
spiritualis cibus, si aliquem
reperit malignitate pollutum,

CONTRITIO.

magis cum perdit, non sua natura, sed accipientis vitio.

Chrys. Hom. 5. sup. Matt. Tradentibus Christum ad crucifigendum: sed v. cum maligna conscientia sub sacramento sumentibus illum: etsi non tradant Iudæis ad crucifigendum, tradunt tamen ipsum membris inimici ad sumentum. Remig. super Matt. glos.

Contritio.

Compunctionis principalia sunt, timor, & amor. Greg. lib. 3. Dialog. Compunctio prima electorum ex timore nascitur. idem sup. 1. Reg.

In culpam incidisse natura est: dolere, virtutis. Amb.

Alia est compunctio, siue contritio, quæ per amorē nascitur: alia quæ per timorem, quia aliud est supplicia fugere, aliud præmia desiderare. Greg. lib. 8. mor.

Afflicta mens certius inuenit malum quod fecerat quam

reatum suum, cuius secunda non meminit. ibid.

Quò vberius culpa fletur, eò altius cognitio veritatis attingitur. idem 27. mor.

Dominus nescit differre, quem compuncto corde sibi senserit supplicare. Cassiodorus super Psalm.

Pungeris bene, si compungeris. Bernardus super Cant. sermone. 47.

Compunctionem, vel contritionem peccatorum qui non habet, non habet mundam orationem. Ber. ad Soror.

Contritio est unguentum, sua fragrantia totam domum ecclesiæ replens. idem sup. Cāt. serm. 10.

Compunctio cordis non viget in deliciis.

Indicium vera compunctionis, subtractio occasionis est. Ber. in die sancto Pasche.

Qui nescit lugere quod grauatur, non valet proferre quod subleuat. vis compunctionis poros cordis aperit, & pennas virtutum fundit: cumque se studiose mens de pigra vetu-

PENITENTIA.

320

state redarguit, alacri nouitate iuuenescit. Gregor. 21. Mor.

Sola compunctio est, quæ facit animam horrescere purpurā, desiderare cilicium, amare lachrymas, fugere risum. Chrysostomus in lib. de Compunct. cord.

Contritio est humilitati cordis vera compunctio: magna agere, & humilia loqui iuste operari, & super peccatis timere, ac tremere. ibid.

Contritio est gemebundi cordis commotio salutaris, seipsum lachrymarum eruptione testificans. Hugo.

Pœnitentia.

EX GRÆCIS.
ET LATINIS.

Qui non pœnitet ex concupiscentiarum prosecutione, insanabilis est. Arist. Ethic. 3.

Quedam emendatio pœnitentia est. Quint. Declam. 9.

Gramor in dies facti pœnitentia est. idem Declam. 12.

Sape leuant pœnas, creptaque lumina reddunt.

Cum bene peccati pœnituisse vident. Ouid. 1. de Pont.

Satis pœnarum est, pœnitentia erroris. Lin. 3. Dec. lib. 8.

EX SÆCRIS.

Egressus malitia, virtutis operatio est. Ambr. de Cam. & Abel.

Fit plerunque gratior Deo amore ardens vita post culpam, quam in securitate torpens innocentia. Greg. in Past.

Semper maior est ex pœnitentia fides. Lact.

Pœnitentia nulla sera est. Cyprianus contra Demetr.

Pœnitentia, secunda tabula naufragis. Hier. ad Demetr.

Per culpam Deo discordes sumus, & per flagella ad Deum redimus. Greg. 3. mor.

Pœnitentia, arma Christianorum. Chrys. sup. Epist. ad Corinth. cap. 2. Hom. 3.

Pœnitentia sapor, ieiunium est. idem serm. de Pœnit.

P O E N I T E N T I A.

Pœnitentia, medicamentum est,
peccatum extinguens. idem de
pœnit. Homil. 5.

Pœnitentia præoccupat pœniam.
ibidem.

Pœnitentia misericordia est
mater. idem de pœnit.

Pœnitentia reſerat quod pecca-
tum claudit. ibid.

Dilatatio pœnitentia vsque ad
mortem, valde periculosa est.
Berol. in paru. ſerm.

Post pœnitentiam virtus virtu-
tem excitat. Greg. lib. 1. ſuper
Ezech.

Pœnitentia est unum ex perfe-
ctis donis descendentibus a pa-
tre luminum. idem ſup. 7. Pſal.

Pœnitentiam in præſenti pro pec-
catis faciens, tribunal Chri-
ſti ſecurus aſpiciet. ibid.

Suſpirat ante, quam comedat
pœnitens. idem 5. mor.

Pœnitens, de miſericordia Dei,
quam poſtulat, præſumat. idem
in Paſt.

Pœnitentes de ſpe fiduciam ha-
beant. idem 12. mor.

Plerique pœnitere incipiunt,
ſed ſtatim ad ſolita recurrunt.
idem.

Pœnitentia vera vix ſine la-
chrymis eſſe poteſt. Aug. de
ver. & falſ. pœnit.

Pœnitentia in baptiſmo, tan-
quam in fundamento opera-
tur. idem ſup. Epiſt. ad Rom.

Pœnitentiam gratia Dei præ-
cedit. idem in Quæſt. ex utro-
que teſt.

Pœnitentia à ſolo Deo datur, et
completur. idem de ſanctis.
virg.

Pœnitentia non eſt aliena natu-
ra, ſed noſtra voluntatis. idem
de act. cum Manich. lib. 2.

Pœnitentiam non agimus, niſi
Domini beneficio excitati. i-
dem de grat. Chriſt. lib. 1.

Pœnitentia prædicatio ad emen-
dationem magis, quam ad li-
centiam prouocat. idem ſup.
Pſalm. 101.

Pœnitentia in alio eſt ſeculo,
ſed caſſa. idem ſup. Pſal. 36.

Pœnitentia ſine fide inutilis eſt.
idem de ver. & falſ. pœnit.

Pœnitentia non proderit per-
manentibus in peccatis. idem
de fide, & operib.

Pœnitentia quotidiana, pœna
fidelium. idem Epiſt. 109.

Pœnitentia

P O E N I T E N T I A.

321

Pœnitentia ſine ieiunio vacua
eſt. idem contra Iulian. lib. 1.
Pœnitentia non eſt ſeruanda vs-
que in ſenectutem. idem de
temp. ſerm. 45.

Quod David peccauit, condi-
tionis eſt: quod ſupplicauit,
correctionis: lapſus commu-
nis: confeſſio ſpecialis. in cul-
pam itaque incidit, natura
eſt: dolere, virtutis. Amb. de
David. lib. 1.

Qui pœnitentiam agit, paratus
eſſe debet ad opprobria perfe-
renda, iniuriaſq; ſubeundas,
nec commoueri, ſi quis ei pec-
cati ſui crimē obijciat. Amb.
lib. de Ioseph.

Quoniam ſic pœnites, ut tibi a-
marū ſapiat in anima, quod
ante dulce fuit in vita, &
quod te prius oblectabat in
corpore, ipſum te cruciat in
corde, iam tunc bene inge-
miſcis ad Deum. Ambr. in
quod ſerm.

Apud Deum non tam valet
meſſura temporis, quam dolo-
ris: non abſtinentia tam cibo-
rum, quam mortificatio vitio-
rum propter quod tempora pœ-

nitentia pro fide, & conuer-
ſatione pœnitentium abbre-
uianda præcipiuntur, & pro
negligentia protelāda exiſti-
mantur, cum pro quibuſdam
culpis modi pœnitentia ſunt
impoſiti. Hier. in quod. ſer.

Deus etſi pœnitenti veniam
ſpōndit, peccanti tamē cra-
ſtinum non promiſit. Gregor.
in Homil. quad.

Nunc laudandi tempus eſt, nūc
purificationem patet eſſe ne-
ceſſariam: quoniam nemo
mundus à ſorde, nec infans, cui
ius vita eſt vnius diei ſuper
terram. Berol. in quod. ſerm.

Si erramus, paruam pœniten-
tiam imponendo, melius eſt
de miſericordia Deo rationem
reddere, quam de auſterita-
te. ubi enim paterfamilias eſt
largus, diſpenſator non debet
eſſe auarus: etſi Deus beni-
gnus, ut quid ſacerdos auſte-
rus? Chryſoſt. ſuper Matth.

Non dolere, quia peccauerimus,
magis indignari, atque ira-
ſci facit Deum, quam illud
peccatum, quod ante perpe-
traueras. Chryſoſt. Homil. 32.

S

P O E N I T E N T I A .

sup. Matth.
Clerici peccantes, difficile pœnitentiam agunt. erubescit enim aliquando fieri reus, qui semper fuerat iudex. Chrysost. sup. Matth.

Sicut in præceptis medicinae medicamentum quidem multas herbas recipit, unā autem dominantissimam: sic in pœnitentia elemosyna dominantior, & potentior est, & uniuersum ipsa conficit. Chrysost. quod. serm.

Pœnitentia appellata est, quasi punitentia: eo quod ipse homo in se pœnitendo, punit quod male admisit. Hugo. lib. 3. de myster. eccles.

Pœnitentia aboleri peccata indubitanter credimus, & in ultimo vitæ spiritu, si admisforum pœniteat. Aug. de eccles. dogma.

Nolite negligere, quod vos Dominus pius peccantes sustinet: quia quanto diutius expectat ut emendetur, tanto grauius iudicabit si neglexeritis. August. in lib. de util. agend. pœnit.

Ad agendam pœnitentiam non sufficit mores in melius commutare, & à malis factis recedere, nisi & de his, quæ facta sunt, satisfacias Deo per pœnitentia dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis sacrificium, cooperantibus elemosynis. Aug. lib. de pœnit.

Inanis est pœnitentia, quam sequens culpa coinquat: nihil prosunt lamenta, si replicantur peccata: nihil valet à malis veniam poscere, & mala de nouo iterare. August. in Soliloq.

Qui per pœnitentiam peccata diluit, angelica felicitatis consors in æternum erit. August. de mirab. sacr. script.

Si quis positus in extrema necessitate suæ aegritudinis uoluerit accipere pœnitentiam, & accipit, & mox reconciliabitur, & hinc uadit: fateor uobis, non illi negamus quod petit, sed non præsumimus, quod bene hinc exit: si securus hinc exit, ego nescio, pœnitentiam dare possumus. Secu-

C O N U E R S I O .

322

ritatem autem non non quidem dico: dānabitur, sed nec dico, liberabitur. vis ergo à dubio liberari? tene certum, & dimitte incertum, age pœnitentiam, dum sanus es. si sic agis dico tibi quod securus es: quia pœnitentiam egisti eo tempore, quo peccare potuisti. si vis agere pœnitentiā, quando iam peccare non potes. peccata te dimiserunt, non tu illa. Aug. ser. 36.

Conuersio.

Non cadere facilius est, quā post casum resurgere. Chrysost. sup. Ioan. Homil. 70. Expectat Deus delinquentes, benignè suscipit reuertentes. Bernard. sup. Cant. serm. 9. Conuersio peccatorum, esca est iustorum. Greg. Nunquam est sera conuersio, Hier. ad Latam. Corporis conuersio si sola fuerit, erit nulla. forma quidem conuersionis est, non veritas, uacuam uirtutem gerens, & formam pietatis. Bernard. sup.

Cant. ser. 4. Primordia conuersorum, blādis sunt refouenda modis, ne si ab asperitate incipiant, exterriti ad peiores lapsus recurrant. Isid. lib. 3. de sum. Bon. Multos remissa conuersio ad prius errores reducit, ac uiuendi tempore resoluit. idem 2. de sum. Bon. Valet interdum conuersis pro animæ salute mutatio loci, plerumque enim, dum mutatur locus, mutatur mentis affectus, congruum enim est, inde etiam corporaliter euelli, ubi quisque illecebris deservauit. nam locus ubi quisque prauè vixit, hinc affectus mentis operit quod semper ibi vel cogitauit, vel gessit. ibid. Conuersionis initia bonis, malisq. morbus sunt permixta. Grego. 31. mor. Conuersio nostra semper inueniet Deum paratum. Aug. sup. Psal. 6. Nouiter conuersorum immoderata uehementia. Bern. sup. Cant. serm. 19. Homo reductus ad veniam, sub

IEIUNIUM, ET ABSTINENTIA.

disciplina melius uiuit. Greg. 9. mor.

Homo lapsus in peccati foueam, suis viribus surgere non ualet. ibid.

Conuersio ad bonum non homini, sed Deo ascribenda. Aug. Epist. 130.

Plerumque conuersus quisque talibus tentationum stimulis agitur, qualibus ante conuersionis gratiam, nunquam pulsatum se esse reminiscitur: non quia tunc hæc eadem tentationis radix deerat, sed quia non apparebat. Greg. 24. mor.

Maius de peccatore conuerso; quam de iusto stante gaudium sit in cælo: quia & dux in prælio plus eum militem diligit, qui post fugam reuersus, hostem fortiter peremit, quam illum, qui nunquam terga præbuit, & nunquam aliquid fortiter fecit. sic agricola illam amplius terram amat, quæ post spinas uberes fruges profert, quam eam, quæ nunquam spinas habuit, & nunquam fertilem messem

produxit. Greg. Hom. 34. super Euangel.

Ieiunium, & Abstinencia.

Ieiunio alæ duæ sunt: orationis uidelicet, & iustitiæ. Bern. de Quadrag. lib. 4.

Ieiunia moderata esse debent. idem ad soror.

Ieiunare non solum ore, sed omnibus membris tenemur. idem de Quadrag. serm. 3.

In ieiunio, fletu, & plæctu querendus est Dominus. idem in fest. omnium sanct. serm. 5.

Ieiunandum continentius in Quadagesima. Hier. ad Lat.

Sic debes ieiunare, ut non palpites, & respirare vix possis. idem ad Demetr.

Ieiunium non perfecta virtus, sed cæterarum virtutum fundamentum est. ibid.

Paradisi vita, ieiunij imago est. Basil. in Hexam.

Delicatus magister est, qui pleno ventre de ieiuniis disputat. Hier. in Epist.

Ieiunium, vnguentum est spi-

IEIUNIUM, ET ABSTINENTIA. 323

rituale. Chrysost. ad popul. Antioch. Homil. 10.

Ieiunans ferme angelus est. idem de ieiun. serm. 1.

Ieiunium in paradiso institutum est. idem sup. Genes. 1. Homil. 1.

Ieiunium, animæ alimentum est. ibidem.

Ieiunium arma ministrat contra diabolum. ibid.

Ieiunium animarum tranquillitas, senum decor. idem sup. Genes. Homil. 2.

Ieiunium est abstinentia à vitiiis. idem super Genes. 1. Homil. 8.

Ieiunio preces oportet esse coniunctas. idem super Genes. 11. Homil. 30.

Ieiunium, præceptum Dei. ibid.

Ieiunium absque eleemosyna nihil utilitatis habet. idem super Matth. 25. Homil. 74.

Ieiunium, cõmito maximus. idem ad popul. Antioch. Homil. 5.

Ieiunium, modestiæ principium est. ibid. Homil. 43.

Ieiunium, angelorum est imitatio. idem de ieiun. serm. 1.

Ieiunium sententiam Dei reuocat. ibidem.

Ieiunium immortalitatis conciliatrix. ibidem.

Ieiunium aegrotis maxime opus. Chrysost. super Matt. 17. Homil. 58.

Ante annos robustæ ætatis periculosa est teneris grauis abstinentia. Hier. ad Lat.

Melior est abstinentia vitiorum, quam ciborum. Bern. ad soror.

Per abstinentiam non caro, sed carnis vitia extinguenda sunt. Greg. 20. Mor.

In abstinentia discretio seruanda est. ibidem.

Abstinentia nimia sæpe vitium generat. idem in Past.

Abstinentia tua, atque ieiunium tuum eo magis Deo grata sunt, quò cum moribus sanctis offeruntur, ut quæ in aliis sunt umbracula vitiorum, in te sint ornamenta virtutum. Hierony. ad Demetr.

Mater sanitatis est abstinentia: mater egritudinis voluptas: sine enim carne, & vino cito friget Venus: & patre Li-

ELEEMOSYNÆ.

vero ab in concessam Venerem
proximus est intemperantia
locus. Hiero. in Epist.

Modicus, & temperatus cibus,
& anima, & corpori utilis
est. idem ad Rust. mon.

Abstinentia virtus nulla est,
si tantum quisque corpus non
edomat, quantum valet, aut
valde inordinata est, si at-
terit plus, quam valet. Gregor.
20. Mor.

Quid prodest tenuari corpus
abstinentia, si animus intume-
scit superbia? Hiero. ad Celar.

Qui a paradisi gaudiis per cibum
eccidimus, adhuc inquan-
tum possumus, per abstinen-
tiam resurgamus. Greg. in
Homil.

Sic abstinere, & ieiunare de-
bemus, ut non nos necessitati
ieiunandi subdamus, ne iam
non deuoti, sed inuiti rem vo-
luntariam faciamus. Proff.
lib. 2. de vit. contemp.

Ipsis grauior consuetudo subtra-
hi tibi, qui se escis aliis ne-
sciunt consolari. Cassiod. super
Psalm 130.

Abstinentis est etiam, qui bene

comedit. apud Iuriconsf.

Abstinentius magis propter sa-
nitatem, quam propter beati-
tudinem. Chrys. sup. Matt. 7.
Homil. 31.

Ieiunare multi in futurum pro-
ponunt, nunquam in presens.
Greg. sup. 1. Reg.

Ieiunia, & eleemosynæ oratio-
nem iuuant. Aug. Epist. 121.

Ieiunium, humilitatis signum.
idem Epist. 176.

Ieiunium res magna, sed gula
aliquando patrocinatur. in
Psalm 86.

Eleemosyna.

Pauperes qui nutrit, Chri-
stum cibant. Chrysost. sup.
Epist. ad Heb. Homil. 1.9.

A morum suauitate cura pau-
perum profuit. idem de mas.
sermo.

Eleemosynas ex rapinis non su-
scipit Deus. Gregor. lib. 12.
mor.

Qui semper vult peccare, non re-
dimittit animam suam, dando
eleemosynas continuas. ibid.

Eleemosyna superbi diuitis est

ELEEMOSYNÆ.

324

redimere non valet. ibid.

Qui cum fastu eleemosynam
tribuit, maiorem culpam in-
tus peragit superbiendo, quam
extra, largiendo mercedem.
idem lib. 2. Mor.

Mundari debet prius animus,
qui dat eleemosynam. idem
22. mor.

Aliud est eleemosynā ex præ-
cepto facere: aliud ex chari-
tate. idem super Ezech. Ho-
mil. 10.

Eleemosyna terunt maculas
peccatorum. idem in Euang.
Homil. 36.

Ætas, debilitas, & verecūdia
largiendo pauperibus consi-
deranda. Amb. 1. Offic.

Res pauperum non pauperibus
dare, par sacrilegij crimen ef-
fere dignoscitur. Bernard. in
declamat.

Sunt qui pauperibus parū tri-
buunt, ut amplius accipiant,
quæ magis venatio appellan-
da est, quam eleemosyna. me-
lius est enim non habere, quod
tribuas, quam impudenter pe-
tere, quod des. Hieronymus
in Episto.

Quamuis omnem censum tuum
pauperibus distribuas, nihil
apud Christum erit pretio-
sius, quam quod manibus
tuis ipse conseceris. ibid.

Qui vult ordinatè dare elee-
mosynam, à seipso debet inci-
pere, & eā primum sibi da-
re. Aug. in Nicher.

Si potes dare, da: si non potes, af-
fabilem te fac. August. sup.
Psalm. 13.

Multa sunt genera eleemosy-
narum, quæ cum facimus,
adiuuamur, ut nobis dimit-
tantur peccata: sed ea nihil
est maius, quam cum ex cor-
de dimittimus peccata. idem
in Nicher.

Fecundus est ager pauperum,
cito reddit donantibus fru-
ctum. Aug. de verb. Domi-
Via cæli, pauper est. ibid.

Quid prodest misereri inopis,
nisi eleemosynam largiaris
eidem? Amb. sup. Psal. Beat.
immacul.

Pars sacrilegij est, rem pauperū
dare, non pauperibus. Laudet
te esurientium viscera, non
ructantium opulenta conui-
s iij

ELEEMOSYNA.

itia. Hiero. in epist.
Quicquid tribuitur pauperi, si
subtili consideratione pensa-
tur, non est donum, sed mutuum:
quia quod datur, sine dubio,
multiplicato fructu recipi-
tur. Greg. in Regist.
Qui indigenti proximo exte-
riorem substantiam prebet, sed
vitam suam a nequitia non
custodit, rem suam Deo tri-
buit, & se peccato hoc, quod
minus est, tribuit auctori: &
hoc quod maius est, seruauit
iniquitati. Greg. 19. mor.
Quæ stultitia est, illic relinque-
re, quo exiturus es, & illic non
premittere, quò iturus es? il-
lic ergo substantiam tuam col-
loca, ubi patriam habes. Chr.
sup. Matt. 6.
Quicquid pro anima tua fece-
ris, hoc tuum est: quod autem
reliquisti, perdidisti. ibid.
Non est ingrata Deo, quæ visa
fuerit ab hominibus eleemo-
sina, sed quæ ideo facta est,
ut visa sit. Chrysostom. super
Matt. 5.
Cur tu abundas, & ille medi-
cat, nisi ut tu bona compesa-

tionis merita consequaris, ille
verò patientia brauius decore-
tur? Basil. Hom. 5.
Quicquid pauperi dederis, tu
habebis: quicquid non dede-
ris, habebit alter. Pet. Rau. in
quod ser.
Eleemosyna, ac fides ne nos de-
serant. Chrysost. ad Philipp.
serm. 1.
Eleemosyna semini compara-
tur. Chrysost. super Gen. Ho-
mil. 35.
Eleemosyna donorum caput. i-
dem sup. Gen. Hom. 43.
Eleemosyna etiam decima est.
idem sup. Mat. Hom. 73.
Eleemosyna carens, peribit. idē
sup. Mat. Hom. 79.
Eleemosyna, præparatio est ora-
tionis. idem sup. Matth. Ho-
mil. 15.
Eleemosyna, vestis mortuorū.
idem sup. Ioan. Hom. 85.
Eleemosyna pedagoga veræ
philosophiæ. idem sup. Act.
Apost. Hom. 14.
Eleemosyna tua alios liberat à
peccatis. idem super Act.
Apost. Hom. 1.
Eleemosyna ex malitia profe-

ELEEMOSYNA.

325

Et nihil prodest. idē super e-
pist. ad Cor. Hom. 14.
Eleemosyna gratia dicitur. idē
super Epistol. ad Corint. Ho-
mil. 15.
Eleemosynam dare, non semper
in potestate nostra est. idem
sup. epist. ad Galat.
Eleemosyna, torquis aurea. idē
super epistol. ad Philipp. ser-
mo. 1.
Eleemosyna artifex magna,
& auxiliatrix. idem sup. e-
pist. ad Hebr. Hom. 32.
Eleemosyna ars omnium qua-
stuosissima. idē ad pop. Ant.
Hom. 35.
Eleemosyna nobiscum semper
sit, sicut vestimentum. ibid.
Eleemosyna cæli nota ianitori-
bus. ibid.
Pauperi datum, non est da-
tum, sed mutuum. Gregor. in
Regist.
Fecundus est ager pauper, citò
reddit donantibus fructum:
via cæli est pauper, per quem
venitur ad patrem, incipe ero-
gare, si non vis errare. Aug.
de verb. Domini.
Deo dat, qui pauperi dat. idem

sup. Psal. 56.
Eleemosyna utilius malis ne-
gatur, quàm cõceditur. idem
epist. 48.
Eleemosynā vxor præstet, ma-
riti cõsensu eam faciat. idem
epist. 199.
Eleemosyna ad necessitatem, non
ad pigritiam accipienda. idem
de oper. monach. cap. 16.
Eleemosyna est, ignoscere pro-
ximo. idē in Enchir. ad Lau-
rent. cap. 71.
Eleemosyna extra ecclesiā ni-
hil prodest. idem libr. de fid.
ad Petr. cap. 3.
Eleemosyna summa est, inimi-
cos diligere. idem in Enchir.
ad Laurent. cap. 73.
Eleemosyna sceleratè viuē-
tibus nihil profunt. ibidem
cap. 75.
Eleemosyna in nos ipsos primū
est facienda. idem lib. 1. de Ci-
uit. Dei. cap. 27.
Eleemosynæ ex rapina Deo o-
ribiles. ibid. cap. 5.
Eleemosyna tristis meritum
perdit. idem in enarrat. Psal.
43.
Plus accipit, quàm dat, qui præ-

PETITIO, ET ORATIO.

stat eleemosynam. idem in enarrat. Psal. 102.

Eleemosyna alie orationes sunt. idem ser. de temp. 59.

Eleemosyna pramittenda, ut paratam domum inuenias. idem ser. 26. de verb. Domi.

Eleemosyna etiam ingrato concessa non perditur. idem de verb. Apost. ser. 22.

Petitio, & Oratio.

EX GRÆCIS.

Non precandum, ut voluntatem nostram cūcta sequantur, sed ut prudentiam nostram voluntas. Plat. de Legib.

Preces parentum aduersus liberos saepe audiuntur. ibid.

Aliquando preces maioribus precib. indigent. Plut. in Apophth.

Homines, quæ sibi bona videntur, non quæ re vera bona sunt, precantur. Diogen. apud Laërt. lib. 7.

Iniquum aliquando est petendum, ut equū feras. Demost.

1. Olynth.

EX LATINIS.

Tunc scito te omnibus cupiditatibus esse solutum, cum eo perueneris, ut nihil Deum roges, nisi quod rogare possis palam. Senec. epist. 100.

Sic loquere cum Deo, tanquam homines audiant sic cum hominibus, tanquam audiat Deus. ibidem.

Honestis precibus occurre, exorare, antequam rogeris. idem de vit. beat.

Qui maleuolo sunt animo, deteriores fiunt rogati. Cicer. ad Curr.

Malo emere, quam rogare. idem 6. Act. in Ferr.

Rogat efficacissimè, qui reddit causas rogandi. Plin. Iunior lib. 2.

Quid honestius aut efficacius pijs precibus amanti? idem lib. 6.

Animaduerto deos ipsos non tam accuratis adorantium precibus, quam innocentia &

PETITIO, ET ORATIO.

326

sanctitate letari, grauioremque existimari qui delubris eorum puram castamque mentem, quam qui meditatam carmen intulerit.

Efficacissimum pro candidato rogandi genus est gratias agere.

Electitur iratus voce rogante Deus. Ouidius 1. de arte amand.

Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano. Iuuenalis Satyr. 10.

EX SACRIS.

Oratio tua, locutio est ad Deum quando legis, Deus tibi loquitur: quando oras, cum Deo loqueris. August. sup. Psalm. 85.

Si pro te rogas tantum, solus pro te rogabis: si autem pro omnibus rogas, omnes pro te rogabunt. Ambro. in Hexam. lib. 1.

Multorum preces impossibile est contineri. idem de poenitent.

Talis requirendus est ad orandum, qui sit idoneus ad pla-

candum: quia si is qui displicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. Greg. in Past.

Orandi tempus tota vita. Basil.

Orandi hora diuise habeantur. Hier. ad Eustoch.

Orationis instantia exauditur. idem ad Damasum.

Auxilium Dei in oratione postulandum est. Chrysost. sup. Matth. Hom. 2.

Orare commune opus angelorum & hominum. idem de Orand. Deum.

Orante homine legitimè nihil fortius. idem de ieiun.

Orandum semper etiam cum acceperimus postulata. Hier. aduer. Pelag.

In oratione sacrificiū offertur. Hier. in Epitaph.

Ne deficias in oratione, Deus quod concessurus est, et si differt, non aufert: non leuitate ducitur, qui promissit: non facile de sententia mouetur: quod promissit, est fixum, fallere non potest, habet unde faciatur. Aug. sup. Psalm. 65.

Orationis adiutorium, ieiunium

PETITIO, ET ORATIO.

est. Chrysostom. super Matth.
Hom. 15.
Oratio indigentibus medicina
est. idem ad pop. Antioch.
Homil. 1.
Oratio celum aperit. idem sup.
Act. Apost. Hom. 36.
Oratio in ecclesia efficacior,
quàm quæ domi sit. idem de
incomprehen. Dei nat.
Oratio feruidam mentem requi-
rit. idem ad pop. Antioch.
Homil. 39.
Orationes aliorum prosunt no-
bis, cum nobis cooperamur. i-
bidem.
Oratio ingentia pericula depel-
lit. idem de orando Deum.
lib. 1.
Oratio signum totius iustitiæ
est. ibid.
Sape Deus multos non exau-
dit ad voluntatem, ut exau-
diat ad salutem. August. de
summo Bon. lib. 3.
Non verè inuocat Deum, qui
ea desiderat, quæ illi displi-
cent. idem sup. Psalm. 13.
Cogitando, & orando, p̃i plus
proficiunt, quàm legendo. idē
Epist. 112.
Exaudiri non postulat, qui tepē
dē postulat. Bern. serm. 16.
Orans considerare debet quid
petit, quem petit, seipsum
qui petit. Bern. in Sent.
Orationes nostras non parui pē-
damus. nam aut quod oran-
tes petimus, dabitur: aut ali-
quid aliud vtilius. idem in
Quadr. serm. 5.
Orantes verecundiam seruare
debent. idē sup. Cant. serm. 8.
Orans non sit muliloquus. Ber-
nar. in sum. Mor.
Oret vir nudato capite, mulier
verò velato. ibidem.
Oratio ad eos sanctos præcipue
fiat, quibus orans magis affi-
citur. Bernad. sup. Cant. ser-
mo. 33.
Oratio & meditatio coniun-
ctione sibi inuicem copulan-
tur. idem in Homil. de duob.
discip.
Per orationem illuminatur me-
ditatio. ibidem.
Oratio cordis est non labiorum.
idem ad soror.
Oratio fidelis, humilis, seruēs si
fuerit, celum sine dubio pene-
trabit. unde certum est, quod

PETITIO, ET ORATIO.

327

vacua non redibit. idem de
Quadr. lib. 4.
Oratio potius est animæ. ibid.
Oratio præcipuum est remediū,
ne quid contra Dei volunta-
tem velimus aut faciamus.
idem sup. Cant. serm. 47.
Oratio recta non est, si aliud pe-
titur præter Deum, vel pro-
pter Deum. idem sup. Cant.
serm. 89.
Oratio secretum amat. ibid.
Orantes nonnunquam in prin-
cipio tepidi sunt, qui tandem
feruentes euadunt. idem sup.
Cant. serm. 9.
Persistētibus in oratione insun-
ditur gratia, quāuis fortē
in initio aridi sint. ibidem.
Nemo nostrum parui pendat o-
rationem nostram: dico enim
vobis, quod ipse ad quem ora-
mus, non parui pendet eam.
ibidem.
Orationibus mundamur, lectio-
nibus instruimur. utrunque
bonum est si liceat: si nō licet
utrunque, melius est orare,
quàm legere. idem de summo
Bono. lib. 3.
Quomodo obtinebit quis, ut in
oratione sensus suus non va-
getur, si certus sit assistere an-
te oculos Domini? Basi. in He-
xam. lib. 9.
Ipsius est oratio perfecta, cuius
& causa clamat & lingua,
& actus, & sermo, & vita,
& cogitatio. Cassiod. super
Psalm. 16.
Petentis negligentia reprehē-
ditur, ubi de dantis misericor-
dia non dubitatur. Chrysost.
Iustum est, ut iugiter rogetur,
qui si non peratur, offenditur,
Cassiod. sup. Psalm.
Animus ingenuus nihil ma-
gis quàm rogare erubescit.
August.
Oratio sit cōmunis & publica.
Cypr. de Lapsis.
Petentes superbe non accipiūt,
eo quod malè petunt. Gregor.
21. mor.
Petentes iniusta audiri non de-
bent, & iusta petentes exau-
diri. Greg. in Regist.
Precibus nostris obedit Deus.
Aug. lib. 2. de mirab. sacra-
Scripturae.
Oratio omnis boni caput est.
Chrysost. de cruce.

PETITIO, ET ORATIO.

Oratio, animi nervi. idem de orando Deum.
Oratio merces est calamitatu. Chrysost. de par. Iob Hom. 3.
Orare pro altero gratia est. idem sup. Matth. Hom. 14.
Orare cum ira, frustaneus est labor. idem sup. act. Apo. Ho. 28.
Orare non est, multa loqui. idem sup. Epist. ad Ephes. serm. 13.
Orationis vis naturam superat, idem Genes. Homil. 5.
Oratio iugis infirmitas hostium. idem de Moys. serm.
Oratio sit brevis & crebra. idem de fide Anna.
Oratio habeat mentis vigilantiam. idem sup. Psalm.
Oratio promeruit, quod amicitia non potuit. idem sup. Epist. ad Hebr.
Oratio bona armatura est. idem sup. Epist. ad Hebr. Hom. 14.
Oratio continua indignam facit dignam. ibidem.
Oratio etiam ingenium malum ad misericordiam pertrahit. idem de orando Deum.
Preces difficilia leuia faciunt. idem sup. Genes. Hom. 29.
Preces iustorum plus valet uiam arma. idem de orando Deum. li. 2.
Petitiones nostras Dominus praeuenit. Chrysost. sup. Gen. Hom. 27.
Petitiones nostras Deus sua liberalitate transcendit. idem sup. Genes. Hom. 75.
Ad petitionis utilitatem Deus spectat. idem sup. Matth. Homil. 26.
Querendi Dei tria observanda sunt, tempus, modus, locus. Bernar. sup. Cant. serm. 61.
Quisquis orat inimici detrimentum, contra Deum pugnat. Greg. Hom. 27.
Oras et non attendens, clamans tacet. idem sup. Euag. Hom. 37.
Non est orandum pro damnatis, sicut nec pro diabolo. idem in Reg.
Cum Deus in oratione non queritur, citius in oratione lassatur. idem 18. mor.
Importune cogitationes in orationis sacrificio se saepe ingerunt. idem in Regist.
Apud Deum oratione fulciatur operatio, & operatione oratio. idem 18. mor.
Orationis presidio temporum

PETITIO, ET ORATIO.

328

procellam superamus. idem sup. 7. Psalm.
Oratio mutua orantes inuicem sustentat. ibid.
Orationes nostrae à domino exaudiuntur, si nos proximorum necessitatibus subuenimus. ibidem.
Oratio electi deuota, nunquam est infructuosa. idem super 1. Reg.
Preces nostrae tanto celerius ad diuinas feruntur aures, quanto eas vicissim efferimus. ibi.
Orare etiam gratia est spiritualis. Aug. lib. 2. de Perseuer.
Orantes sine Christo ad vitam aeternam non exaudiuntur. idem sup. Psalm. 42.
Qui recte nouit orare, recte nouit viuere. idem sup. Psalm. 118.
Male orantes tutius est non exaudiri. idem in Sent. suis.
Orandi tempus est post galli cantum. idem sup. Psalm. 118.
Orando prius Dei est laudanda iustitia. idem super Psalm. 144.
Oratio obedientis cito auditur. idem lib. de Opere monach.
Alimentum spirituale est oratio, & eloquium diuinum. idem lib. 1. Quaes. sup. Genes.
Orationes sanctorum incessum sunt Domini. idem cont. aduer. leg. lib. 1.
Oratio quod spiritualior, hoc melior est. idem de Temp. serm. 157.
Oratio, nisi bona vita precedat, non exauditur. idem de Ordi. lib. 2.
Oratio inter gratia munera est. Aug. Epist. 105.
Oratione diabolus vincendus est. idem lib. 1. de Cont.
Oratio plus confert, quam exhoratio. idem de Bon. vid.
Orationem sedulam etsi non exaudit Deus, non tamen inanis est. idem sup. Epi. B. Ioan. tract. 6.
Oratio & sacra lectio iungit nos Deo. idem de Temp. sermo. 112.
Meditatio & contemplatio.
Contemplationi deditus quasi dormire dicitur.

MEDITATIO, ET CONTEMPLATIO.

Gregor. 5. Mor.
Animus contemplantis videre valet, quod loqui non valet. ibidem. 5. Mor.
Ne contemplatio inflet, tentatio aggravat. ibidem super Ezech. 2.
Cuiuslibet officio & statui contemplatio tribuitur. ibid.
Contemplantes, in terra paleas metunt, in calo panem. ibid. in 1. Reg.
Ad contemplativam vitam activa via est. Bernar. serm. 47. sup. Cant.
Vitam contemplativam qui perfecte vult tenere, debet ab omni opere terreno cessare. Bernard. ad Soror.
Contemplatio humanis ministeriis occupatur. Gregor. lib. 5. Mor.
Contemplatio nunquam commotioni iungitur. ibid.
Homo conditus fuit ad contemplandum Creatorem. ibidem. lib. 8. Mor.
Contemplationi deditus potest minimis interdum negotiis implicari. ibid. 19. Mor.
Contemplatio non semper sum-

mis, sed interdum infimis datur. ibid. sup. Ezech.
Contemplatio interdum tumultus tolerat. ibidem in euang. Hom. 36.
Contemplatio interna lucis clarissima dies est. ibidem 1. Reg.
Meditatio Dei dulcis est. August. in Man. cap. 13.
Meditatione pericula agnoscimus. oratione evadimus. Bernard. de sanct. And. serm. 2.
Cogitationes vana contemplationem impediunt. Bernar. de Trip. gen. bon.
Contemplatio divina suavitatis & gloria solis mente & corpore puris conceditur. ibidem sup. Cant. serm. 67.
Contemplationis & actionis necessaria vicissitudo est. ibidem. sup. Cant. serm. 38.
Contemplationis accessus duo sunt: unus in intellectu, alter in affectu: unus in lumine, alter in fervore: unus in acquisitione, alter in deuotione. ibid. serm. 49.
Contemplationis orium & studium predicationis vicissim inter-

DILECTIO.

329

Dilectio.

EX SACRIS.

intermittat anima Deo deuota. ibidem sup. Cant. ser. 57.
Contemplationis quies pro lucro animarum libenter intermittenda est. ibid. ser. 52.
Contemplationis quies prauidicari non debet sanctae obedientiae actibus. ibid. sup. Cant. ser. 48.
Contemplationi vacantes, non sunt ut otiosi spernendi. ibid. ser. 13.
Contemplatione pausat anima agrotata. ibid. ser. 16.
Contemplativam ante activam (quae sub obedientia agitur) querere, est ordo praeposterus. ibid. ser. 45.
Contemplativa vita est nobis eligenda, activa vero si praecipitur, patienter est toleranda. ibid. sup. Psal. 84.
Contemplativorum alij ascendunt, alij rapiuntur. ibid. in Epist.
Trepidum cum te reperis, ne discedas ab eloquio Dei, quod valde est ignitum. Bern. de Multip. utilit. verb. Dei.
Contemplatio, merces est fidei. Aug. lib. 1. de Trin. cap. 8.

Amor verus seipso contentus est. Bern. de Dilig.
Amoris Dei suauitas experimento & non ratione percipitur. ibid. ser. 67.
Quos fama bene commendat, se inuicem videre desiderat. August.
Amor sanctus verum incensum. idem 20. de Ciuit. Dei.
Dilectio, donum est Dei. idem in Sentent. suis 308.
Qui vere diligit, credit, & sperat. ibid. in Ench. cap. 117.
Dilectio vacare non potest. ibid. sup. Psal. 31.
Sola charitas lucem Domini videt. ibid. lib. 7. Confess.
Charitas finis est precepti. ibi.
Semper habet, unde det, cui plenus est pectus charitatis. ibid. sup. Psal. 36.
Amandus est Deus affectuose circumspicere, dulciter, fortiter, & prudenter. ibidem in serm. de Tribulat.
Amans quilibet vigilat, &

D I L E C T I O.

obseruat. *ibid.* *serm.* 56. *sup.* Cant.

Amor Dei amorem anima parit. *ibid.* *ser.* 70.

Amor Dei Zelum parit, amor proximi mansuetudine. *ibid.* *ser.* 45.

Dilige, & fac quicquid voles: nihil tam facile bonæ voluntati quam ipsa sibi, & hoc sufficit Deo. *Aug.* *de verb. Dom.*

Non memini me legisse mala morte mortuum, qui libenter opera charitatis exercuit. habet enim multos intercessores: & impossibile est multorum preces non exaudiri. *Hier.*

Si necessitas venerit, ut amor parentum, siue filiorum, amore Dei comparetur, & non possit utrumque seruari, odiū in suos, pietas in Deum seruanda est. *ibidem.*

Ille in amore Dei maior est, qui ad illius amorem plurimos attrahit. *Greg.* *in Hom.*

Nunquam Dei amor otiosus est, operatur enim magna, si est: si verò operari renuit, amor non est. *ibid.* *in Hom.*

Incipiat homo amare, & non amabit in homine, nisi Deum. *August.*

In charitate pauper est diues, sine charitate diues est pauper. *Aug.* *de Laud. char.*

Ad Deū, qui vbiq̃ue præsens est, vbiq̃ue totus est, non pedibus licet ire, sed moribus: mores autem nostri non ex eo quod quisque nouit, sed ex eo, quod quisque diligit, iudicari solent. *ibid.* *in Epist. ad Maced.*

Beatus qui amat te, & amicum in te, & inimicum propter te. *idem lib. Confess.*

Ponderibus suis feruntur omnia. pondus meū, amor meus: illo feror, quocunque fertur. *idem 13. Confess.*

Verus amor non sentit amaritudinem, sed dulcedinem: quia soror amoris dulcedo. est, sicut soror odij amaritudo. *ibid.*

Dilectio character est discipulorum Christi. *ibid.*

Superna amare iam sursum ire est. *Greg.* 5. *Mor.*

Amor sanctus impatientiam

non habet. *Hier.* *ad Damas.* Perfecta dilectio excludit timorem. *idem.*

Amanti Deum dilatio imponitur, ut ex dilati amoris desiderio, meritū retributionis augeatur. *Greg.* 16. *Mor.*

Amor Dei amorem proximi generat, & amorem proximi calefacit amor Dei. *Grego.* *in Homil.*

Quantum Deum diligas, debes ex dilectione legis ostendere.

August. *de Spir. & lit.*

Primum diligendus est Deus, secundo parentes, inde filij, post domestici, qui etiam si boni sint, malis filiis præponendi sunt: inimicos autem non sicut te ipsum, sed simpliciter, sufficit enim, quod odio non habeas. *August.* *sup.* illud *can.* Ordinavit me in char.

Verè diligit, qui sine tristitia, sine timore, voluntario potius studio quam coacto præcepta conseruat. *Ambr.* *sup.* Beati immac.

Non melius, nec decetius, quam per dilectionem rependi potest quod per dilectionem da-

tum est. *Bern.* *sup.* *Psal.*

Dilectionis flammam Satan ferre non potest. *Chrysost.* *sup.* *Epist.* *ad Corinth.*

Ordinem dilectionis illi peruerunt, qui modum diligendi non custodiunt, qui aut mundum, qui contemnendus est, diligunt: aut corpora sua minus contemnenda plus diligunt: aut proximos suos sicut seipsos: aut Deum plusquam seipsos fortè non diligunt. *Prosper.* *lib. 1. de vir. contemp.*

Vis scire ubi thesauri tui? attende quid cogitas. ita fiet ut thesaurum ex tuo amore cognoscas, & amorem tuum ex iudicio tuæ cogitationis intelligas. *Fulg.* *in quod serm.*

Charitas vinculum est. *Chrys.* *sup.* *Epist.* *ad Coloss.* *Hom.* 10. Charitas magnus doctor est. *idem sup.* *Epist.* *ad Cor.* *Homil.* 33.

Charitas omnes philosophiæ partes explet. *idem sup.* *Epistol.* *ad Corinth.* *Hom.* 25. Charitas optimum amoris genus. *idem de Char. serm.*

DILECTIO.

Charitas id potest, quod natura
negat. idem ad pop. Antioch.
Homil. 50.
Dilectionis aculeus Iesus est,
& hic crucifixus. Bernar. de
dil. Deo.
Diligere ex se toto quisque de-
bet, a quo se totum habet. ibi.
Diligere nos ipsos debemus pro-
pter Deum. ibid.
Diligere tota anima, est sapien-
ter amare. ibid.
Diligere tota virtute, est for-
titer pro iustitia sustinere.
ibid.
Diligere tota corde, est omne
quod blanditur, amore Chri-
sti postponere. ibid.
Diligendi Deum, modus est,
cum diligere sine modo. Bern.
de Dilig. Deum.
Lingua amoris ei barbara est,
qui amorem non novit. Bern.
sup. Cant. ser. 71.
Dilectio fit sine simulatione.
Chrysostomus serm. 17. super
Epistol. ad Rom.
Diligentes diligendi sunt. idem
super Epistol. ad Corinth. Ho-
mil. 26.
Diligentes bestia diligit. idem

Ser. 27. Epist. ad Rom.
Signum is habet a Deo diligi,
qui Deum ardentem diligit.
Bern. sup. Cant. ser. 70.
Sapientia Deus est, propterea
non solum dulciter sed & sa-
pienter vult diligi. idem sup.
Cant. ser. 20.
Accedendum est ad Deum,
non irruendum. idem.
Amandus est generator, sed
preponendus est creator. Au-
gust.
Charitas fortis aequa ut mors.
Aug. Epist. 29.
Charitas impendendo augetur,
non minuitur. idem Epist. 62.
Charitas prius infirmos, quam
fortes respicit. idem Epist.
158.
Charitas via Dei ad homines
est, & via hominis ad Deum.
idem de spirit. & lit.
Charitas fide & spem inclusas
habet. idem in Ench. cap. 17.
Charitas sine fide languescit.
idem lib. 1. de doct. Christ.
Charitas melior est scientia. idem
de bono. coniug. cap. 8.
Ex charitate multa sunt agen-
da, quae non sunt praecepta.

SCRIPTURAS SACRAS. 331

idem de adul. coniug. cap. 14.
Charitas haberi non potest, nisi
in unitate ecclesiae. idem lib.
2. cont. lit. Petil.
Charitas & emendat, & com-
mendat cetera. idem lib. 1. de
bapt.
Charitas est radix, fructus sunt
opera. idem sup. Psal. 41.
Charitas latum mandatum est.
idem sup. Psal. 118.
Charitas linguet peccatis mul-
tiplicatis. idem sup. Psal. 39.
Charitas ubi est, ibi & pax.
idem sup. Epist. Beat. Ioan.
Charitas cor unum fratrum mul-
torum facit. idem sup. Euag.
Ioan. cap. 3.
Charitas nobis non est e lon-
gino petenda. idem ser-
mo. 59.

Scriptura Sacra.

Modus ipse dicendi, quo
sacra scriptura cotexi-
tur, quamvis omnibus acces-
sibilis, paucissimis tamen pe-
netrabilis. Aug. 2. Epist. ad
Volus.
Scriptura sacra aliquando nobis

cibus est, aliquando potius ei-
bus est in locis obscurioribus,
quia quasi exponendo frangi-
tur, & manducando glutitur:
potius vero est in locis apertio-
ribus, quia ita sorbetur, sicut
invenitur. Greg. in mor.
In sacra scriptura quicquid do-
cetur, veritas: quicquid pre-
cipitur, bonitas: quicquid
promittitur, felicitas est. nam
Deus veritas est sine falla-
cia, bonitas sine malitia, feli-
citas sine miseria. Aug. 3. de
Anim.
Auctoritates divinae scripturae
sunt approbatae, & possunt
itaquam leges allegari in cau-
sis. apud Iuriscos.
Scriptura exigua cognitio toti
humanae philosophiae praefer-
enda. August. lib. 2. Genes.
ad lit.
Scripturarum unicus scopus, est
dilectio, idem lib. 2. de doct.
Christ.
Scripturis credendum, non pro-
priis suspicionibus. idem lib. 3.
de Trinit.
Scriptura amara, sed persidis.
idem in Quaestio. ex nouo te-
T. ij

SCRIPTURA SACRA,

sta. 72.
Scriptura doctrinae regulam praescribit. idem libr. de sapient. cap. 1.
Scriptura nostro captui se accommodat. idem in Dialog. 65. quaest.
Scriptura prius amanda, quam discenda. idem de utilit. credend.
Scriptura non culpanda, quae peccata hominum non minus quam recenset. idem libr. 22. contra Faust. Manich. cap. 62.
Scriptura ubi deficit, illic auctoritas ecclesiae incipit. idem libr. 2. cont. Crescon. gram. cap. 33.
Scriptura, Dei ager. idem tract. 23. in Euang. Ioan.
Scripturam nemo iudicare debet. idem libro 12. confess. cap. 29.
Quae Scriptura dicit. Deus dicit. idem libro 13. confess. cap. 29.
Scripturae diuinae obscuritas propter nostram exercitationem relicta est. idem Epist. 5.
Sine scripturarum auctoritate nihil definiendum est. idem Epistol. 151.
Scriptura auctoritatem circumstantia aperiunt. idem in lib. 83. quaest.
Scriptura pleraque praetermittit, quae magis intelligere, quam quærere debemus. idem libr. 1. quaest. sup. Genes.
Scriptura non omnia, sed quae necessaria sunt, complectitur. idem libr. 5. Genes. ad lit. cap. 5.
In scripturarum interpretatione temeritas respuenda. idem libr. 12. confess. cap. 25.
Ad scripturae intellectum rerum naturalium cognitio necessaria est. idem libr. 2. de doctrin. Christ. cap. 16.
Scripturae locum unum varie intelligi, nihil prohibet. idem libr. 3. de Doctr. Christ. cap. 27.
Scripturas scripturis interpretari iucundius est, quam humanis rationibus. idem 3. de doctrin. Christ. cap. 28.
Scripturam nemo intelligit, qui linguam, qua scripta sunt, ignorat. idem libr. 2. de Ciuit. Dei. cap. 13.
In scriptura non solum quid,

SCRIPTURA SACRA.

332

sed à quo dicitur, observandum est. idem contra Prisc. & Origenist.
Scripturae intellectus in diuersis diuersus. idem sup. Psal. 75. versu, Quia calix.
Scriptura tunc commodissime explicantur, cum haereticis respondere cogimur. idem super Psal. 76.
Scripturarum intellectus à Deo petendus. idem tract. 1. exposit. sup. Euang. Ioan.
Scripturarum intellectum impedit mens impia. idem ser. 13. de verb. Apost.
Scripturarum intellectus est fidei praeium. idem sermo. 51. de verb. Domin. super Euang. Ioan.
Scriptura, gladius est bis acutus. idem ex libr. quaest. ex Matth.
Scriptura bonis vbertas, malis laqueus. idem super Psal. 10.
Scriptura in hac vita inuamur. idem in Psal. 124.
Scripturae lectio obiecta fortuito, est oraculo. idem libr. 8. confess.
Scripturae deuotis, & sollicitis sensus aperiunt. idem in quaest. ex nouo test.
Ab scripturae sensu aberrare leuius est, quam scripturam falsam dicere. idem libro 12. confess.
Scriptura semper manet integra, etiamsi falsis opinionibus corrumpatur. idem libr. 3. de bapt. cap. 15.
Euangelium, mare est. Ambr. in Hexam.
Sacrae literae habent etiam sermonis rhetorici ornatum. Ambr. sup. Luc.
Historiae lectionem sacrae multum iuuant. idem libr. 2. de doct. Christ.
Euangelij praedicones, sunt labra Christi. Basil. in Hexam.
Euangelium praeterita, & futura bona annuntiat. Chrysost. super epist. ad Rom. cap. 1. Hom. 1.
Euangelij sermo ad omnia utilis. idem de sacerdot. lib. 4.
Scripturae non credens, ut vel furibundus vitandus. Chrysost. sup. Gen. 1. Hom. 2.
Scriptura nihil temere loquitur. idem super Genes. 4. Hom.

SCRIPTURA SACRA.

milia 18.
Scriptura mens non in superfi-
cie est. idem super Ioan. 5. Ho-
mil. 46.
Scriptura expendenda, non re-
prehendenda sunt. idem sup.
Gen. 9. Hom. 24.
Scriptura diuina, arma quoti-
diana pijs dat. idem sup. Genes.
11. Hom. 31.
Scriptura diuina, domesticam
gratiam habet. idem sup. Ge-
nes. 16. Hom. 36.
Scripturarum exercitatio de-
monis insidias excludit. ibid.
Scriptura diuina, cum timore
audienda sunt. idem sup. Gene.
29. Hom. 49.
Scripturarum intelligentia Do-
minus dat diligenti lectori.
idem super Genes. 14. Homi.
35.
Scriptura loca obscura frequen-
ter percurrenda. idem super
Luc. 16. conc. 3.
Scriptura, fons est nunquam de-
ficiens. idem super Luc. 16.
conc. 4.
Scriptura lectio non sufficit,
nisi fides accedat. idem super
Ioan. 5. Hom. 40.
Scriptura sancta etiam angelis
proponenda sunt. idem super
epist. ad Gal. 1.
Scriptura verba nuda, expensa
solum, multis errores dant.
ibidem.
Scriptura a Deo venerunt. ibi-
dem.
Scripturas quod habemus, spi-
ritus sanctus in causa est. i-
dem super epist. ad Heb. Ho-
mil. 8.
Scriptura tota, consolatio est. i-
dem ad popul. Antioch. Ho-
mil. 7.
Scripturarum lectio, murus fir-
missimus. idem de penitent.
Hom. 7.
Historia veteris testamenti in
cordibus depingenda sunt.
Chrysosto. de David, & de
Saul.
Sacra scriptura habet eruditio-
nem, admonitionem, & con-
solationem. Ber. super Psalm.
Qui habit. serm. 8.
Intellectus sacra scripturae a so-
lo Deo sperandus est. idem sup.
Cant. ser. 2.
Sacra scriptura verba pudicis
auribus suscipienda sunt. Ber.

SCRIPTURA SACRA.

333

super Cant. ser. 63.
Verba sacra scripturae delicio-
sa, solida, atque efficacia sunt
idem sup. Cant. ser. 69.
Scriptura in aduersitatibus, so-
lacio est. Hier.
Quid scripturam dixerim, nisi
syluam, cuius sententias, quasi
fructus quosdam dulcissimos
legendo carpimus, tractando
ruminamus? Hugo 3. de Di-
dasc.
Liber sacri eloquij intrus scrip-
tus est per allegoriam, & fo-
ris per historiam. Greg. super
Ezech. Hom. 10.
Oculis fidei in scripturis indi-
gemus. Chrys. super Gen. Ho-
mil. 8.
Euangelij doctrina utilis reip.
moribus. Aug. epist. 5.
Euangelium iam predicatum
est in toto mundo. idem E-
pist. 79.
Euangelium predicant exte-
rius homines; interius autem
Deus operatur. idem lib. 3. de
Trin. cap. 8.
Euangelium gratia dicitur,
quia gratuito datum. idem
expos. epist. ad Roman. lib. 1.
cap. 1.
Euangelium annuntiantibus
debetur victus. idem lib. 2.
de consens. euang. cap. 31.
Euangelio non crederem, nisi ec-
clesiae catholicae me commo-
ueret autoritas. idem contra
epist. Manich. cap. 20.
Euangelium etiam contradic-
tibus predicandum. idem cont.
Cresco. cap. 7.
Euangelium a malo bene pre-
dicatum proderit. idem lib. 2.
contra epist. Parm. cap. 9.
Euangelio contradicentes ma-
gis Christum ledunt, quam
qui illum crucifixerunt. idem
de nat. & grat. cap. 11.
Euangelium, & legem dedit
idem Deus. idem de tempo.
ser. 49.
Euangelio nulla pietas tempo-
ralis praefatur. idem de verb.
Dom. ser. 7.
Petus testamentum noui pro-
phetia est. idem lib. 15. contra
Faust. Manich. cap. 2.
Veteris testamenti sacrificia re-
missionem peccatorum signi-
ficabant, non praestabant. idem
epist. 59.

LEX DIVINA, ET PRÆCEPT.

Veteris testamēti librorum autoritas à Christo roborata est. idem 1. de peccat. merit. & remiss. cap. 29.

Testamentum nouum, charitas est. idem.

Testamentum nouum, abolitio est peccatorum. idem quæst. ex vet. Test. 44.

Testamentum nouum veteribus in significatione datum. idem lib. 12. cont. Faust. Manich. cap. 3.

In veteri testamento est occultatio noui, & in nouo manifestatio veteris. idem lib. de catech. rudib. cap. 4.

Testamentum vetus est initium: nouum, finis. idem in Psal. 77.

Lex diuina, & præceptum.

Lex iram: Euāgelium gratiam nuntiāt. Hiero. ad Damas.

Diuina eloquia messes, & diuitiæ vocantur. Greg. lib. 5. mor.

Eloquiorum Dei obscuritas, ma-

gnæ est utilitatis. idem sup. Ezech. homil. 5.

Diuina eloquia cum legente crescunt. ibidem.

Sacri eloquij lector, quicquid scire querit, historicum, mysticum, aut morale, hæc illum sequuntur. ibid.

Diuina eloquia aliquando ex tēpore, aliquando ex loco causas assignant. ibid.

Eloquium omne sacrum intelligere, difficillimum est. idē in Euang. homil. 24.

Qui lege accepta nati sunt, plerique lucem non viderunt. Greg. 24. mor.

Lex ostendere peccata potuit, non auferre. idem 17. mor.

Legis laborem mutauit Christus in libertatem. idem 29. mor.

Adueniente lege Christi, præcepta, quæ per figuram dicta sunt, iuxta figuram prohibentur seruari. idem in Regist.

In his rebus, in quibus nil statuit certum scriptura diuina, mos populi Dei, vel instituta maiorum pro lege tenenda sunt: & sicut prauarica-

LEX DIVINA, ET PRÆCEPT. 334

tores legum diuinarum, ita contemptores consuetudinum ecclesiasticarum coercendi sunt.

Aug. in Epist. ad Cas. Lex naturæ maior est, quàm legum perscriptio. Ambr. 1. de Abraham.

Lex iubet, gratia iuuat. idem Epist. 95.

Lex data est, ut hominem sibi ipsi ostenderet. idē Epist. 157.

Maiores præcepta leges apostolicas arbitrentur prouincia. Hier. ad Lucianum.

Præceptum Dei duplex, prohibendi, & imperandi. idem ad Celant.

Iussa nō sine culpa negliguntur, et non sine crimine contemnantur. Bernard. de præcept. & discipl.

Qui vnum mandatum custodit, et aliud prauaricatur, nihil ei prodest. Aug. de para.

Non est amicus recti, quando si fieri posset, mallet id, quod relictum est, non iuberi. Aug. super. Psal. 66.

Contemptus cuiusque præcepti, recipientis iniuria est. Hier. in Epist.

Merito dedit præceptum, qui pramissit exemplum. Casiod. super. Psal. 118.

Præceptum idē amantibus gratia, & timentibus lex est. August. ad Simpl. Quæst. 1.

Multa, quæ non sunt præcepta, ex charitate facienda sunt. idem lib. 1. de adult. cong.

Præcepta ex statuto, ita seruanda, quasi iurasses. idem super Psal. 118.

Præcipientium autoritas, & præceptorum qualitas attendenda est. Bern. de præcept. & discipl.

Ad mandata Dei hominibus inest secundum naturam inclinatio, ac vis. Basil. in quæst. Finis mandatorum Dei est vita æterna. ibid.

Mandati operatio est cibus animæ. idem.

Præcepta Dei posibilia sunt hominibus. Basil. in Hex.

Mandata Dei leuia, et facilia. August. sup. Genes.

Sine lege naturæ nullus vnquam hominum vixit. Chrys. super Epist. ad Roman. serm. 12.

Lex ostēdit peccatum. idē super

LEX DIVINA, ET PRÆCEPTVM.

Epist. ad Cor. hom. 7.
Lex fratri vice imposita est. idē
sup. epist. ad Galat.
Lex instar scale est. idem super
epist. ad Philip. ser. 11.
Lex malis suppliciorum est de-
nuntiatrix. idem super epist.
ad Thess. Hom. 2.
Legem per fidem statuimus, nō
euacuamus. idem ser. 14. sup.
epist. ad Rom.
Præcepta decalogi magnum est
gaudium seruare. Greg. libro
14. mor.
Qui diuina præcepta metuant,
Dei tabernacula fiunt. idem
19. mor.
Qui Dei præceptis inserviunt,
aduentu illius spe certa præ-
stolantur. idem 31. mor.
Præcepta Dei comparatur spe-
culis mulierum. idem in E-
uang. hom. 17.
Præcepta dominica, & multa
sunt, & vnum. ibid.
Lex omnium artium veritas.
August. de ver. relig. cap. 3.
Lex scripta in cordibus est spi-
ritus sanctus. idem lib. de spi-
rit. & liter. cap. 21.
Lex aeterna, diuina est volun-

tas. idem lib. 7. quæstio. super
Iudic. 13.
Legem, & Euangelium idem
dedit. idem serm. de temp. 53.
Veteris, & nouæ legis varietas
ad sapientiam Dei referenda
est. idem Epist. 95.
Præcepta Dei semper seruan-
da, etiam si contra mores fue-
rint. Aug. lib. 3. confess.
Præcepta sua Deus non dedit
sue utilitatis, aut voluptatis
causa. idem lib. 1. Retract.
Præcepta decem omnia seruan-
da præter sabbati, quod figu-
ra est. idem in Enchir.
Ex decem præceptis omnia, quæ
institit Deus, pendunt. ibid.
Qui legem carnaliter accipit,
insulsum cibū comedit. Gre-
gor. lib. 6. mor.

Religio.

EX LATINIS.

Cum in amicitia, quæ ho-
nesta nō sunt, postulan-
tur, religio, et fides anteponā-
tur amicitia. Cicer. 3. Offic.
Omnes religione mouentur, &

RELIGIO.

335

deos patrios, quos à maiori-
bus acceperunt, colendos sibi
diligenter, & retinendos ar-
bitrantur. idem 6. Att. in
Verr.
Religione vita constat. Plin. Se-
nior. lib. 14.
Omnia prospera eueniunt se-
quentibus Deos: aduersa autē
speminentibus. Lucret. 1. Dec.
lib. 5.
Religiones pie magis, quàm ma-
gnifice coli debent. idem 1.
Dec. lib. 2.

EX SACRIS.

Arguetur religio Dei, quan-
to magis premitur. La-
tans. lib. 5.
Nemo religioni præferre debet
pietatem. Hier. in Epist.
Religionis causa est, probitatis
magnitudo. ibidem.
Tu, qui in congregatione es, be-
ne uiue, ordinabiliter, sociabi-
liter, & humiliter ordinabi-
liter tibi: sociabiliter proxi-
mo: humiliter Deo. Bernard.
in quod. sermo.
Superstitione perueritur reli-

gio. Cypr. lib. 4. Epist.
Christiana religio etiam si mi-
raculis non esset approbata,
sua honestate recipi debue-
rat. Pius 2. apud Platinam
Monachalis obseruantia in dño
diuiditur: in præcepta uideli-
cet, & remedia. Bern. de præ-
cept. & discipl.
Religio munda secundum ba-
ptisma est. idem de pub. bapt.
Religio non sentit fatigatio-
nem. Chrysost. super Matt.
Hom. 35.
Religionis difficilis mutatio
est. idem super Epist. ad Co-
rint. Hom. 7.
Bona religionibus concessa sunt
perpetuo possidenda. Gregor.
Religio, pietas est erga Deum.
August. 4. de Ciuit. Dei.
cap. 23.
Religio ubi nulla est, virtutes
esse non possunt. idem 19. de
Ciuit. Dei. cap. 24.
Religio vera prius fide, quàm
ratione discenda. idem 2. de
Ciuit. Dei. cap. 4.
Religione indignus est, qui ficto
pectore accedit. ibidem.
Religio in veritate, nō in falsi-

MONACHVS.

eate consistit. idem lib. 3. contra Gaud. cap. 15.

Monachus.

Monachus fugiendo mundum vincat. Hier. aduers. Vigilant.

Monachi non cum matre habitent. idem ad Rust. Monach.

Monachi lectioni sacra insistent. ibidem.

Monachi minimè otientur. ibi.

Monachi nihil in futurum reponant. idem ad Demetr.

Vagus monachus, diaboli mancipium est. Pius 2. apud Platinam.

Virtutes clerum dirant, vitia pauperem faciunt. ibid.

Oij spe plerique monachatum amplectuntur. Augustin. de operib. monach.

Monachorum vita crucigera. Basil. in serm. exercitat.

Monachi plures cūprimū religionem intrant, timorati sunt, sed fiducia tandem accepta in superbiam, & presumptionem assurgunt. Bernard. contr. vit. ingrat. serm.

Monachi officium, non docere, sed lugere. idem super Cant. serm. 64.

Monachis, quibus utique nunquam doctrina celestis deest, nulla de ignorātia excusatio. idem in ascens. Domini. sermo. 6.

Pertinaces monachi magistrā habent voluntatem suam, nō regulam, non abbatem. idem sup. Cant. serm. 19.

Monachoru dulcis vita. Chrysost. sup. Matt. 21. Homil. 69.

Monacho preces id, quod venatori gladius. idem de comp. reg. & monach.

Excusationem de ignorātia nō habent monachi. Bern. de aduent. Domini serm. 3.

Habitus monachi est contemptus mundi. Greg. in regist.

Monachi aut summè boni, aut summè mali. Aug. Epi. 137.

Sacerdos, & clericus.

Sacerdotis lapsus difficile restituitur. Hic. ad Helio. Abbas prius probandus, quam eligendus. Gregor. in regist.

SACERDOS, ET CLERICVS

336

lib. 8.

Nec imperatoris est, libertatem dicendi negare: nec sacerdotis, quod sentiat, non dicere. Amb.

Sacerdotis petitio, doctrina pietatis est. idem.

Sobriam à turpis grauitatem, seueram vitam, singulare pōdus dignitas sibi vendicat sacerdotalis. idem Epist. 6.

Sacerdotis est scire legem Domini, & ad interrogationem respondere de lege. Hier. sup. Aggaeum Prophet.

Nos, qui ex oblatione fidelium viuimus, quæ quasi illi pro suis peccatis obtulerunt, si comedimus, ettacemus, proculdubio peccata manducamus. Gregor. in Hom.

Castitas perpulchrum ornamentum, sacerdotium honorat. Bernard. in Epist.

Sacerdotium regno maius est. Chrysostom. de verb. Esaiæ, Hom. 4.

Sacerdotis est monere, non arma mouere. ibid.

Sacerdotem māsfuetudo ornat. idem de verb. Esaiæ, Hom. 5.

Sacerdos medius inter Deum, & hominem. ibid.

Sacerdotum bona conuersatio, populi conditura est. idem sio per Matth. Hom. 10.

Sapientissimum esse oportet, et perspicacem in omnibus sacerdotem, & mille (ut aiunt) ex omni parte oculos habentem, quippe qui non solum sibi, sed etiam populo uiuit. Chrysost. de Dignit. sacerdot.

Multi sunt sacerdotes, & pauci sunt sacerdotes: multi in nomine, et pauci in opere. Chrysost. sup. Matth.

Melius est propter bonos etiam malos fouere, quam propter malos etiam bonos continere: propter bonos ergo sacerdotes etiam malos honorate, ne propter malos etiam bonos condemnatis. ibidem.

Sacerdotes pro populorum iniquitate damnantur, si eos aut ignorantes non erudiunt, aut peccantes non arguunt. Isido. 3. de summo Bon.

Sacerdos pro populo oret, non contra. Ambros. super Psalm. 37.

SACERDOS, ET CLERICVS.

Sacerdotibus solum ius est ligandi, & soluendi. idem de vid.

Sacerdotis officium est munus spiritus sancti. ibid.

Sacerdotis est, velle prodesse omnibus. idem lib. 3. Offic.

Sacerdotis est, liberalem esse. ibid.

Mali medici corpora: imperiti sacerdotes animas occidunt. Pius. 2. apud Platin.

Sacerdotes vicarij sunt Christi. idem sup. Matth. Hom. 17.

Sacerdos Dei orationem offert pro cunctis. idem sup. Epist. ad Hebr. Hom. 16.

Pulchritudo animi sacerdotis clarescat omnibus. idem de sacerdot. lib. 3.

Clerici Dominum possideant, & ab eo possideantur. Hieron. ad Nepot.

Clerici nudi sint, et nudi Christum sequantur. ibid.

Clerici hospitalitate exhibeant. ibid.

Clericis conuiuia declinanda sunt. ibid.

Clericorum est sepelire mortuos. idem ad Innocent.

Clerici colloquia mulierum deuitent. idem ad Nepot.

Clerici munuscula a mulieribus non accipiant. ibid.

Clericorum officium ad ecclesiam ornatum, non ad feditatem actuum pertinere debet. Gregor. in Regist.

Clerici a laicis iudicibus non sunt opprimendi. ibid.

Clerici pro suis excessibus a suis episcopis puniri, non sunt ab alijs defendendi. ibid.

Rehementer ecclesiam Dei destruit, meliores esse laicos, quam clericos. Hieron. sup. Epist. ad Timoth.

Clericorum nomen nouerint facimine, vultum nesciant. Hieron. ad Rust.

Clericis conceditur, ut bene viuentes, & altario seruientes, de altario viuunt: viuunt quidem, non luxuriantur. Bernard. in Epistol.

Magna sacerdotis gloria est, reuerentia subditorum. Greg. in 10. mor.

Sacerdotes membrorum Domini prima pars sunt. idem 14. mor.

Sacerdos

ELECTIO.

337

Sacerdos irreprehensibilis graditur, cum priscorum patrum exempla indefinenter intuetur. idem in Past.

Sacerdos praedicationis nescius, est praeco mutus. ibid.

Sacerdos debet esse petra salis in populis. idem in Euangel.

Homil. 17. Sacerdos sit seuerus, & mansuetus. ibid.

Mundus multas ex sacerdotibus malis calamitates patitur. ibid.

Sacerdotes mali similes sunt aquae baptismatis. ibid.

Sacerdotes etiam hodie demonia possunt eijcere. idem in Euang. Homil. 29.

Populus saepe ruit ex culpa sacerdotum. idem in Euang. Homil.

Sacerdotis opera debent charitate decorari. idem in Regist.

Sacerdotes sonitum dare debet. ibid.

Sacerdotis magna merces est, post iniurias in veritate permanere. ibid.

Contumelia sacerdotum est, de diuinis cultibus admoneri.

ibid.

Sacerdos humilitatem in mente, & dignitatem in honorem sacerdotij seruare debet. ibid.

Deus a sacerdotis officio non quarit aurum, sed animas. ibid.

Clerici specialius ad laudem Dei electi Augustinus in prefat. Psalm.

Clericus mercimonia exercens, intercessionem videns, viduarum munera amplectens, negotiator magis, quam clericus est. idem in serm. 20. & e. pregn.

Clerici, milites spirituales. ibid. Sacerdotes bonorum ecclesiae non possessores, sed dispensatores sunt. Aug. in Epist. 50.

Sacerdotibus manibus operari non licet. idem ad frat. ser. 30.

Electio.

EX GRÆCIS.
ET LATINIS.

Opinio diuiditur in veram, & falsam: electio vero

¶

ELECTIO.

in bonum, & malum. *Arist. Ethic. 2.*
Electio non est de praterito, sed de futuro probabili. *idem Eth. 6.*
Pluralitas personarum in electione praefertur paucitati, similiter magnitudo praefertur. *ibidem.*
Etiam in minimis eligendum est, quod melius est. *Plut. de virtut. veter.*
In duobus malis leuius eligendum. *Cicer. ad Quim. frat.*
Non potest esse delectus, ubi nullo modo laboratur. *Quintilianus lib. 8.*

EX SACRIS.

Deus non eligit dignos, sed dignos eligendo facit. *August. libr. 5. contra Iulian.*
Electi in tentatione proficiunt, & quod eis diabolus praeparat ad ruinam, hoc Deus conuertit eis in gloriam. *Gregor. lib. 2. mor.*
Deus electum suum custodiendo deserit, & deserendo custo-

dit. *ibidem.*
Deus eligit, quos hic mundus despiciit. *idem lib. 5. mor.*
Electos suos non permittit Deus tentari supra id, quod possunt. *idem lib. 6. mor.*
Electi non compatiuntur damnis. *ibidem.*
Electi Deo seruientes, vitae praesentis subsidium indigent. *idem lib. 8. mor.*
Electi ad aeternitatis intentionem tendunt. *ibidem.*
Electi peccata, quae confitentur, districtae animaduersionis scilicet prosecuntur. *ibidem.*
Electus mundi honores metuit. *idem 10. mor.*
Electi culpis suis nesciunt parcere. *idem lib. 11. mor.*
Electi plus studet agere, quam sit eis praeceptum. *idem lib. 15. mor.*
Electi casum in peccatum prauident. *idem lib. 16. mor.*
Electis, & reprobis vita dispar est, carnis in morte corruptio dispar non est. *ibidem.*
Electi nihil praesentis gloriae quaerunt, ut possint in fine coronari. *ibidem.*

ELECTIO.

338

Electus nisi Deum cognosceret, utique non amaret. *ibidem.*
Electi Deum per fidem cognoscentes, ipsum per fidem videre anhelant. *ibidem.*
Electi non promittant sibi pro hac vita securitatem. *idem 20. mor.*
Deus electorum suorum aduersarios temporaliter permittit excescere. *ibidem.*
Electi persecutionis tempore patientiores sunt mori, quam tacere. *ibidem.*
Electi tanto acius timent, quanto aeterna retributio vicinior est. *idem lib. 24. mor.*
Mors carnis electos luci restituit: lucem suam reprobis tollit. *idem 24. mor.*
Nemo perscrutetur, cur alius eligatur, & alius reprobetur, & econtra. *ibidem.*
Argumenta prauorum ad electorum salutem proficiunt. *idem 31. mor.*
Electi in desideria praua aliquando ruentes, a Domino retinentur. *idem 34. mor.*
Egestas electorum alia est ab egestate reproborum. *ibidem.*
Si electi tanti iudicii terrorem expauescunt, quid facient qui iudicii aduentum oderunt? *ibidem.*
Electorum proprium est, quod de se semper sentiunt infra, quam sunt. *idem 34. mor.*
Electi de nulla virtute superbiunt. *ibidem.*
Electus bene utitur malo. *ibidem.*
Omnes electi sunt membra nostri Redemptoris. *idem lib. 1. sup. Ezechie.*
Electi sic ad bona redeunt, ut ad mala perpetrata non redeant. *ibidem.*
Electi in faciem, reprobi retrorsum cadunt. *idem sup. Ezech. Homil. 9.*
Electi quantumuis a Deo donentur bonis, humiliatur amplius. *idem sup. Ezech. Hom. 9.*
Unum signum electionis est, soliditas charitatis. *idem sup. Ezechie. Homil. 15.*
Deus quandoque suos electos labi permittit. *idem in Euangel. Homil. 22.*
In electione non sit venalitas. *idem ex Regist. lib. 4.*
Electus pretio, indignus effici-

ELECTIO.

cur sacerdotio. *ibid.*
Electum pramii, & eligentes
par pœna respicit. *ibid.*
Non ex favore, sed ex iudicio
debet fieri electio. *idem ex*
Regist. lib. 8.
Extraneus non preponatur in-
traneis in electione. *ibid.*
Electio differri potest, si nō in-
ueniatur idoneus. *idē ex Re-*
gist. lib. 9.
Electi, spirituales esse cupiunt,
sed non videri. *idem in 1. Reg.*
Electorum est peccare, & resi-
piscere. *ibidem.*
Electi nō solum prædicatio, sed
& conuersatio Deo placet.
ibidem.
Electorum multiplicatio, repro-
bationum est diminutio. *ibid.*
Electi à malis etiam prædicato-
ribus bona suscipiunt. *ibid.*
Electi sine peccato esse non pos-
sunt. *ibid.*
Electio boni anistitis nō sit hu-
mano iudicio, sed Diuino. *ibi-*
dem.
Eligendi ad ecclesiam, à Deo
monstrari debent. *ibid.*
Discant electorum principes,
successores sibi non eos, qui cō-

sanguinitate generis iuncti
sunt, nec qui carnis propin-
quitate oriuntur, testamen-
tum signare, nec hereditariū
tradere ecclesie principatum,
sed referre ad iudicium Dei.
Orig. sup. illud Numero 27.
Provideat Dominus.
Hac est iusta ex aequitate ve-
nies partitio, ut meliores sem-
per in officiis præferantur: pes-
simi autem ciues, vel minus
boni luce careant dignitatis.
non potest quisquam eligere
quæ meliora sunt, nisi sciat si-
mul reijcere, ac vitare quæ
mala sunt. *Lact. de Ira Dei.*
Electio Dei non est violenta.
Chrysost. Hom. 46.
Electio diuina, benignitatis in-
diciū est. *idem sup. Epist.*
ad Ephes. ser. 1.
Electio, virtutis signum. *idem*
ser. 16. sup. Epist. ad Rom.
Ex electis nemo peribit, nec
deficiet fides illorum. *Au-*
gust. libr. de Correct. & grat.
cap. 7.
Electionis nomen non inueni-
tur in malis. *idē lib. 1. Quæst.*
sup. Gen. cap. 17.

PRÆLATIO.

339

Prælatio.

Prelatus increpationem, &
instructionem suam va-
cuam aspiciens, non mediocri-
ter torquetur. *Bernard. sup.*
Cantic. serm. 42.
Prælati esse volunt formidini,
vilitati raro. *idem sup. Can-*
tic. ser. 22.
Prælati debet habere demen-
tie pietatem, & celi rectitudi-
nem, discretionem harum
mediatricem. *idem de Cōsid.*
lib. 2.
Prælati contraria Deo iuben-
tibus non est obediendum.
idem in Epist.
Prælati cauere debent persona-
rum acceptionem, quo vitio
solent indices inquinari. *idem*
de Cōsid. lib. 3.
Prælati boni aduersus murmur
subditorum parant medici-
nam. *idem sup. Cant. 25.*
Pastorum est vigilare super gre-
gem propter tria necessaria:
videlicet ad disciplinam, ad
custodiam, ad preces. *idem in*
Sent.
Nauis prælatorum tribus late-

ribus cōpacta esse debet, cor-
dis puritate, conscientia bona,
& fide non ficta. *idē in fest.*
Magdal. ser.
Prælati mansueti sint subditis,
ut matres filiis. *idē sup. Can-*
tic. serm. 22.
Prælati medici sint, non domi-
ni. *ibidem.*
Prælati paratus sit omnium
necessitatibus succurrere. *idē*
sup. Cant. ser. 72.
Prælatorū profectus, debet esse
profectus subditorū, & quic-
quid plus eis merentur, cum
eisdem debent partiri. *idem*
de Tripl. gen. bon.
Prælati sunt oueri infirmæ ani-
mæ. *idem in Epist.*
Pastorum gloria omnium multitu-
do est. *Chrysost. Post red.*
prio. exil. Homil.
Pastoris gaudium est, cum agni
exultant. *idem de Regress. 3.*
exilij de Asia.
Nil me prælati prohibeat ho-
rum, quæ promisi, nec plus
exigat, quam promisi. *Ber. de*
præcept.
Nonnulli abbates humili sub
habitu superbe agendo, volūt
V 19

PRÆLATIO.

à suis subditis strictissime
obediri, & ipsi superioribus
obedire recusant. Amb. in
Epist.

Nulla est excusatio pastoris, si
lupus eo sciente, oves come-
dat. Greg. in Regist.

Pastores, Dei contemptores, simi-
les angelis erunt, quorum ima-
gines vestiunt. idem in Past.

Pastorum culpa subtilius indi-
cantur. idem sup. i. Reg.

Pastores cupiditate intrusos Do-
minus ignorat. ibid.

Pastor bonus à Domino magnis
precibus querendus est. ibid.

Pastores tā conuertendis, quàm
conuersis debent vigilare.
ibidem.

Pastor negligenter præest, qui
subditorum & fortitudinē,
& infirmitatem nescit. ibid.

Ecclesia prelati subditorum pec-
cata, quasi propria plangunt.
Gregor. 13. mor.

In prelati debet esse consolans
misericordia, & pie sciens
disciplina. idem 20. Mor.

Prelati debent humiliter pati
inceptionem à subditis. idē
in Past.

Potestas prelati non honor, sed
onus aestimatur. idem 24.
Mor.

Prelati omnes subditorum, mi-
nus sapientes, quàm ipsi sunt,
arbitrantur. idem 25. Mor.

Prelatus debet studere, non ti-
meri, sed diligi, & amorem
suum pro seipso non querere.
idem in Past.

Nonnulla peccata aperte cogni-
ta sunt à prelato mature tol-
lenda, aliqua dissimulanda,
aliqua subtiliter & occulte
perscrutanda, aliqua vehe-
menter increpanda, aliqua
leniter arguenda. ibid.

Prelati tot mortibus digni
sunt, quot ad subditos suos
perditionis exempla transmi-
tunt. ibid.

Prelati circumspectionis studio,
oculos perungiles habeant.
ibid.

Peccatum prelati grauius est
peccato subditi. idem sup. 7.
Psal.

Prelatus etsi nihil sibi timeat,
commissis tamē sibi timere de-
bet. ibidem.

Prelati suis precibus debet ad-

EPISCOPATUS.

340

inuare subditos. ibid.

Prelati defectu, non debet grex
pastorali cura destitui. ibid.

Prelatus plus misericors, quàm
seuerus esse debet. idem in
Reg.

Prelatus per ignorantiam pec-
cans, negligentia arguitur:
per scientiam verò dignus
est magna punitione. idem in
Reg.

Prelatus propria vita non suf-
ficit, subditis verò sufficit. i-
bidem.

Prelatus electus, dicitur salus
Domini. ibid.

Prelati, & subditi reproham
vitam simul ducentes, pœnas
pariter patiuntur. ibid.

Prelationis officium, electi viri
refugiunt. ibid.

Prelationis culmen pro aliis, nō
pro nobis ascendimus. ibid.

In prepositorum operibus sibi
ratio totum vendicet. idem
in Reg.

Prepositorum sollicitudo, subdi-
torum est cautela. ibid.

Hoc scire solcite rector debet,
quod plerunque vitia virtu-
tes esse mentuntur. idem in

Past.

Rector spiritualis gubernatori
navis comparatur. idem in
Reg.

Rectorem Sancti spiritus gra-
tiam petere necesse est. ibid.

Debet quisque proprias virtu-
tes perpendere, ac pro quali-
tate virium suarum curam
aliorum suscipere: ne dū de-
lectatur loco gloria, fiat sub-
ditis autor ruina: & qui gra-
uatur pondere suarum, velit
fieri iudex alienarum cul-
parum. durum est enim, ut
qui nescit tenere moderami-
na vite sue, iudex fiat vite
alienae. Chrys. sup. Eccl.

Episcopatus.

E piscopi sacris literis erudi-
ti sint. Hier. ad Paul.

Episcopus, ecclesia lumen est.
idem Aduers. Lucif.

Episcopo errante, manus in ec-
clesia error. ibid.

Episcopi patres sint, non domi-
ni. idem in Epithap. Paul.

Episcopi locum Apostolorum te-
nent. idem ad Marcel.

EPISCOPATUS.

Tam episcopo, quam laico non licet, quod non licet Christiano. idem aduer. Lucifer.

Episcopus, ecclesie condimentum est. ibid.

Non omnes episcopi, episcopi sunt. idem ad Heliod.

Episcoporum grandis est honor, sed grande pondus huius honoris. Gregor. in Euang. Homil. 34.

Episcopus eligitur, ut sit intercessor ad Dominum pro populo. idem ex Regist.

Episcopi violenter a suis locis expulsi, ab aliis sunt recipiendi. ibidem.

Episcopus ad exemplum Christi debet habere curam orphanorum, & viduarum. ibid.

Episcoporum sedes propter hostiles incursus mutari solent. ibidem.

Episcopus conuiuio occupatus corripendus est. ibid.

Episcopus debet potius animarum lucris intendere, quam temporalibus. ibid.

Pro iniuria propria episcopo aliquem excommunicare non licet. ibid.

Eligendus in episcopum debet esse deo gratus, & hominibus. ibid.

In electione episcopi communi utilitati, non suo commodo quisque prospiciat. ibid.

Episcopus verborum correptione, non verberibus timeri debet. ibid.

In episcopali ceruice nihil splendidius fulget, quam humilitas. ibidem.

Episcopi officium est, in ecclesie unitatem reducere, qui a fidei veritate dissentiunt. idem in Regist.

Episcopi exhibeat in opere quod significant in nomine. ibid.

Episcopi ecclesie dicuntur astra celi. ibid.

De rebus, quas episcopus ante ordinationem habebat, potest testari. ibid.

Episcopus non solum lectioni, & orationi sed & elemosinis vacare debet. ibid.

Episcopus in causis pauperum exercendus est, vel saltem bene sit voluntatis. ibid.

Episcopus renetur scandalum datum auferre. ibid.

PRÆDICATIONO.

341

Episcopo egroto sufficiatur vicegerens. ibid.

Nullus episcopus propter infirmitatem est deponendus. ibid.

Tres sunt pastoris voces: suavis, dulcis, & alba: suavis ad infirmum: dulcis ad morientem: ad surdum pertinet alba. Hug. de Claust. ani.

Episcopus, ecclesia lucerna est. Basil. in epist.

Episcopus iuramenta purgare potest. Greg. in Reg.

Episcopus causas clericorum non nisi cum senioribus audiatur. ibid.

Episcopi necessarij sunt in Episcopi consecratione. ibid.

Episcopus vnius diocesis, vel prouincia, nihil in aliena diocesi, vel prouincia exerceat. ibidem.

Quilibet episcopus priuilegium suae dignitatis seruare debet. ibidem.

Qui episcopatum ad gloriam honoris querit, non ad ministerium querit. Greg. in Past.

Duos episcopatus in unum redigere episcopatum catholica potest autoritas. idem in Reg.

Episcopus, id est, speculator. August. de Ciuit. Dei. lib. 1. cap. 9.

Episcopus ne cum alio episcopo in eadem sede simul sedeat. idem epist. 110.

Episcopi munus, ut hac vita nihil difficilius, ita apud Deum nihil beatius. idem epist. 124.

Episcopi est, posse contradicentes conuincere. idem contra Cresc. cap. 9.

Episcopi custodes sunt ecclesie. idem in Psal. 126.

Episcopi in locum Apostolorum succedere. Augustin. in Psal. 45.

Prædicatio.

Verbum Dei audire & non facere, etiam vtile est. Chrysostomus sup. Matt. Hom. 13.

Verba salutis sapius audita, reprobis vilescunt. Bern. in die Apost.

Prædicandi officium viris non mulieribus commissum est. Amb. in epist. ad Rom.

P R A E D I C A T I O.

Prædicatio cum puritate mentis, Deo accepta est. Bern. sup. Cant. ser. 63.

Prædicatio cum impuritate mentis, Deo odibilis est. ibid.

Prædicationis fructus magis necessarius est, quam contemplationis. idem super Cantic. serm. 9.

Prædicator plus intendere debet, ad imbuenda corda, quam ad exprimenda verba. idem sup. Cant. ser. 16.

Verbum Dei aliter sapit electis, aliter reprobus. Bern. de verb. Abach.

Verbi Dei impletio, cibus & passus eius est. idem sup. Cant. serm. 61.

Concionari mortuis auribus, tediosa res est. Chr. sup. Gen. Hom. 6.

Concionandum est ad horam. idem super epist. ad Rom. serm. 17.

Iuvenes etiam recte sapientes non debent incaute ad prædicandum profluere. Gregor. 10. Mor.

Multi verbis prædicant, quæ moribus impugnant. idem in

Past.

Infirmis mentibus non debent alta prædicari. ibid.

Idem prædicant lex, Prophetæ & Euangelium, & Apostoli. idem lib. 1. sup. Ezech.

Vt seruetur veritas prædicandi, teneatur necesse est altitudo viuendi. ibid.

Prædicans Iesum, debet eius passionem imitari. idem super 1. Reg.

Deus rudes prius prædicatione non aperta docuit. idem 28. Mor.

Prædicatio non facile accipitur eius, qui moribus levis esse videtur. idem libro 1. super Ezech.

Laudem de prædicatione querere, est rem magnam vili pretio vendicare. idem lib. 2. sup. Ezech.

Ignari literarum debent prædicatione instrui. idem in Reg.

Prædicator audientis modum consideret. idem 17. mor.

Prædicator prius euellat nocivum ab auditorum auribus, & postea plantet utilia. ibidem 18. mor.

P R A E D I C A T I O.

342

Prædicator causarum origines, à sacris paginis sumat. ibidem.

Cum auditores prædicantium vitam suspiciunt, vim prædicationis necessario admirantur. idem 19. mor.

Boni prædicatores honorem propter elationem fugiunt, licet honorari propter imitationem velint. ibidem.

Prædicatores non sibi tribuant profectum auditorum, sed Deo. idem 19. mor.

Prædicator verba auribus dare potest, aperire corda non potest. ibidem.

Dum doctrina discretio à prædicatore caute custoditur, ei diuinitus largior copia prædicationis datur. ibidem.

Forma bellica, prædicatoribus est seruanda. idem 31. mor.

Prædicatores sancti propter persecutionem à prædicatione non desistunt. ibid.

Inanis gloria saepe inuadit prædicatores. idem in past.

Prædicator post aliorum curationem, ad seipsum redeat. ibidem.

Quanto auditores in charitate

proficiunt, tanto prædicatoribus gratia datur. idem 12. mor.

Prædicator, sanguinis iusti cadentis reus erit, si tacuerit. ibidem.

Prædicatores ponunt contra demones, insidias, castra, et munitiones. ibidem.

Prædicator potest petere sumptus & alimenta. idem sup. Euang. Hom. 18.

Prædicator meritum accipit, etiam si auditores non conuertantur. idem in reg.

Prædicator carnalis dicitur lucerna ceca. idem super 1. Reg.

Prædicator in ordine prædicationis perfectus non est, si contemplationis reuelatione caruerit. ibid.

Prædicator circumstantias considerare debet. ibidem.

Prædicator in umbra Redemptoris requiem habet. ibid.

Prædicatores falsi melius in lingua, non sub lingua portantur. idem.

Prædicare nihil est, si corde dissentiat. Aug. sup. Psal. 57.

Frustra prædicatur, nisi Dominus det incrementum. idem

sup. Psal. 125.

Predicatio Christi bona est à
quocunque fiat. idem contr.
Epist. Parm.

Predicatores ex omnibus genti-
bus sunt eligendi. idem sup.
Psal. 67.

Predicatoribus dandum est li-
beralius ceteris egentibus. i-
dem sup. Psal. 103.

Christianus.

Christianus semper pati-
tur persecutionem. Hie-
ron. ad Hel.

Christianus à bono opere ces-
sans, vix se excusabit apud Do-
minum. idem in Euang. Ho-
mil. 18.

Christiani sunt membra Chri-
sti. Greg. in reg.

Christianus est lux, sal, fermen-
tum. Chrysost. sup. Ioan. Ho-
mil. 52.

Christianorum spes in futuris
est. idem ad Colos. serm.

Christianum non faciunt pa-
rietes. Aug. li. 8. cōfess. cap. 1.

Christiani non pugnando, sed
moriendo vincunt. idem E-

pist. 42.

Christianus non generatur, sed
fit. idem lib. quæst. ex nouo te-
stament.

Christianorum dignitas non in
terra, sed in cælo posita est. i-
dem lib. quæst. ex utroque.

Nec captiuitas Christianis no-
cet, quoniam illic Deum suū
inueniunt. August. lib. 1. de
Ciuit. Dei. cap. 14.

Per malos Christianos nemo se
excusare potest, ne fiat Chri-
stianus. idem sup. Psal. 25.
Nihil periculosius falsis Chri-
stianis. idem sup. Psal. 53.

Fides, & Fidelis.

Fidelis totum mundum ha-
bet, cum Deum habeat.

Aug. lib. 5. confess. cap. 4.

Fides indubitata ardue ad
Deū reperitur. Hier. aduers.
Lucif.

Fides est simplicitas mentis, &
deuotio animæ ad Dominū.
ibidem.

Accedere ad Deum est illi cre-
dere. Aug. aduers. Iud.

Fides, spes & charitas sunt spi-

ritalis adificij portæ. Gregor.

sup. Ezech. Hom. 19.

Atrium spiritualis adificij est
multitudo fidelium populorum.
ibid. sup. Ezech. Hom. 22.

Fidelis in modico censetur di-
gnus munere ampliori. Ber.

Semper maior est fides, quā pœ-
nitentia reponit. Lact. lib. 5.

Dormiens fides censura cælesti
erigitur. Cyp. de lapsis.

Fides vera nunquam turba-
tur. Amb. de fide cōtr. Ar-
rianos.

Fides præcedit deuotionem. ibi-
dem lib. de Ioseph.

Fides inexercitata citò lægue-
scit. ibid. in Psal. 118.

Fides animæ redemptio est. ibi-
dem lib. 1. epist. 1.

Fides est bonorum omnium fun-
damentum. ibid. de fide.

Fides vna est, non multa. ibidē
lib. 13. de Trin. cap. 2.

Quandiu homo altiora scruta-
ri non potest, fide viuat. ibid.
de Aëro.

Fides nostra sine initio est. ibi-
dem in quæst. ex utroque.

Fides nisi præcedat, bona vita
sequi non potest. ibid. de fide

& oper.

Fides potestati terrena non est
subdita. ibi. in exposit. quart.
quæst.

Fides excitat voluntatem ad
exercitium. ibidē in quæstio.
ex utroque.

Fides omnem differentiam se-
xus, conditionis, & generis
tollit. idem.

Fides in rebus humanis neces-
saria est. ibidē de fide rerū
inuis.

Ratio subsequatur fidem, ut in-
telligat fidelis quid credat. i-
bidē in quæst. ex utroque.

Fidem in extremis suscipere nō
satis tutum est. ibid.

Vires fidei tentatione discun-
tur. ibid. in Psal. 36.

Fidei opus est dilectio. ibidē
in Psal. 31.

Fidem Domino non seruans se-
ipsum fraudat. ibidē tract. 3.
in exposit. in epist. 6. Ioan.

Fides alia magnam scriptura-
rum cognitionem habet, alia
non magnam habet. ibid. ser.
139. de temp.

Sicut cuius à Deo parata est mē-
sura fidei, sic quisque profi-

cit. ibi. serm. 144. de temp.

Omnia temporaliter gesta à

Domino nostro Iesu Christo

fidem nobis inserunt. ibi. ser.

19. de verb. Domini.

Fides ex auditu, ex visu confir-

matio est. Bern. sup. Cant. ser-

mo. 6.

Credere, intelligere, & facere

cōsequuntur. Basil. de baptis.

Deus non glorificatur absque

fide in Christum. Basil. in A-

polog.

Qui Deum fide tenent, adhuc

speciem ignorant. Gregor. 16.

Plurimi fidem tenent, vitam

fidei non tenent. ibidem 26.

mor.

Deus militibus suis ante om-

nia fidei fortitudinem præ-

bet. ibid. 31. mor.

Nisi quis fidei soliditatem re-

nuerit, diuinam presentiam

non cognoscat. ibid. 35. mor.

Non charitas fidem, sed fides

charitatem præcedit. ibidem

super Ezech.

Fideles miracula non querāt.

August. libr. 4. de consensu

Euang. cap. 9.

Fideles nos esse audemus dice-

re, iustos non item. ibidem in

Psal. 32.

Fidelis hoc tantū gaudet, quod

nomen suum scriptum est in

calo. Aug. in Psal. 130.

Fideles persequētes, foueam si-

bi faciunt. ibid. super Psal. 5.

Cū Christus se nobis ostende-

rit, fides finietur. ibid.

Fides non habet meritum, cui

humana ratio præbet experi-

mentum. ibidem in Euangel.

Hom. 26.

Vera fides est, quæ verbis cre-

dit, moribus non contradi-

cit. ibidem in Euangel. Ho-

mil. 29.

Fide carens, iustus esse non po-

test. Greg. sup. sept. Psal.

Merito fidei bellorum paratur

victoria. ibidem ex regist.

Fides præcepta bonis operibus

est exercenda. ibidem.

Fidei nostra sacramenta aliis

sublata, aliis sunt reuelata. i-

bidem super I. Reg.

Fide velut fama Deum cogno-

scimus. ibidem.

Fundamentum animæ huma-

næ est fides. Greg. 28. mor.

Auditus præcedit visum, &

fides visionem. Bernar. super

Cant. serm. 45.

Dei visio fidei præmiū est. Au-

gust. 22. de Civ. Dei. cap. 29.

Mysteria magna fidei cognosce-

tes, ea maioribus communi-

cent. Bern. sup. Cant. serm. 33.

Oculus fidei thesaurum inue-

nit absconditum. Bernard. in

Psal. Qui habitat. serm. 17.

Fera & plena fides vniuersa

præcepta complectitur. Bern.

Diuina credenda, non discutiē-

da. Chrysost. sup. Epist. ad Ti-

moth. 1. cap. 1. Hom. 1.

Fides in Deo secunda anchora.

Chrysost. sup. Gen. 6. Hom. 25.

Fides lumen animarum est. ib.

sup. Matth. 2. Hom. 2.

Fides recta nihil proficit, si vita

praua est. ibidem. super Ioan.

11. Hom. 62.

Fide persuadet Deus, non ra-

tionibus. ibid. sup. epist. ad Co-

rinth. cap. 1. Hom. 4.

Fides scutum est. ibidem super

Epist. Paul. ad Ephes. cap. 8.

serm. 23.

Fidei proprium, nunquam om-

nino turbari. ibid. sup. epist.

ad Tim. cap. 1. Hom. 1.

Fides animam facit quiescere.

ibidem.

Fides petra infracta est. ibidem

sup. epist. ad Timoth. cap. 6.

Hom. 17.

Credere Deo oportet sine iura-

mento. Chrysost. in epist. Paul.

ad Hebr. cap. 6. Hom. 11.

Credunt quidam quando fidei

nulla utilitas. Chrysost. in Epist.

ad Colos. cap. 1. serm.

Credens, omnia patitur. ibidem

super Epist. ad Thessal. cap. 1.

Hom. 1.

Fides non est nostrū opus. Chry-

stost. in Act. Apost. cap. 14.

Hom. 30.

Fide indiget quæ rationem hu-

manam excedunt. ibidem in

epist. prior. cap. 1. ad Corinth.

Homil. 4.

Fides mater signorum. ibidem

in epist. prior. cap. 12. ad Co-

rinth. Hom. 29.

Fides certior ratione est. ibid.

super Epist. ad Coloss. cap. 1.

Hom. 4.

Fides & spes, mutua sibi vice

coniuncta sunt. ibi. super epi-

stol. ad Heb. cap. 1. Hom. 2.

FIDES, ET FIDELIS.

Fides ex rebus ipsis elicitur. ibi. super. Epist. ad Timot. cap. 1. Hom. 1.
Fides contraria cogitationibus vagantibus. ibidem super Epistol. ad Hebr. cap. 13.
Deo credidisse, Deum audisse est. Bern. sup. Cant. serm. 4.
Fidelis, qui nec sibi credit, nec in se sperat. Bernard. in vigil. nat. Domini. serm. 5.
Fideli homini totus mundus diuitiarum est. ibidem super Cant. serm. 22.
Fides suadenda, non imponenda. ibid. sup. Cant. serm. 63.
Fides sola absque baptismo in necessitate sufficit ad salutem. ibid. in Epist.
Fidei vita, charitas est. ibidem in die. sanct. Pasch. serm. 2.
Fide mundandus est oculus, quo Deus videndus est. ibid. sup. Cant. serm. 23.
Credendo sanatur anima. August. confess. lib. 6. cap. 4.
Credere aliud est ab intelligere. ibidem lib. 2. de liber. arbitrii. cap. 2.
Prus credendum, quam intelligendum. ibidem.
Credit frustra, qui non amat. August. in Enchir. ad Laurent. cap. 17.
Credere velle dat ipse Deus. ib. de spiritu, & litera, cap. 34.
Credimus, quia non videmus. ibid. lib. 13. de Trinit. cap. 1.
Non omne credere, bonum est. ibidem de spirit. & liter. cap. 3.
Credere omnia, aequè vitiosum, ut nihil credere. ibid. de ver. & fals. penit. cap. 20.
Quanto est occultius, quod creditur, tanto maior est merces. ibidem in quæst. ex utroque Testam. 22.
Nullus credit inuitus. ibid. lib. 1. ad simplic. quæst. 2.
Credere sapientibus est tutissimum. ibid. de utilit. credend. cap. 12.
Credere in Deum, Dei donum est. ibidem de spirit. et anim. cap. 18.
Qui credit, iam surrexit. ibid. expos. in euang. Ioan. cap. 15. Tract. 22.
Credendo venimus ad Deum. ibidem. cap. 8.
Credetium signum est, acceptio spiritus

FIDES, ET FIDELIS.

345

spiritus sancti. ibid. in quæst. ex utroque. 122.
Credientibus humana non negligenda auxilia. ibidem in quæst. sup. Gen. 102.
Credientes tardè, dilationis pœnitebit. ibid. in quæst. ex utroque. 123.
Credulitas via est ad religionem. ibid. de utilit. cred. cap. 8.
Fides ab eo, quod fit. August. epist. 19.
Fides etiam hosti seruanda. ibid. epist. 205.
Fides est bonorum omnium fundamentum. ibid. lib. de fide. cap. 1.
Fides tollitur, si non est assensio. ibid. in Enchir. ad Laurent. cap. 20.
Fides electorum, aut nunquam deficiet, aut statim reparatur. August. de correct. & grat.
Fidei opus est dilectio. ibidem super Psal. 31.
Fidei cuique mensura est sua. ibidem de temp. ser. 144.
Ad fidem nos omnia facta Christi inuitant. id. de verb. Dom. ser. 18.
Fides visibilium negligens, invisibilibus inhiat. idem Epist. 31.
Fides una est, qua omnes saluari est necesse. idem lib. 2. cont. Arrian.
Fides perfectararissime inuenitur. idem cont. Manich.
Fide euacuata, nulla remanet iustitia. idem epist. 95.
Fidem posse habere omnium est, sed habere solius gratia Dei. idem 1. de prædest.
Fide meremur scire quod credimus. idem de morib. eccles.
Fides animam Deo subicit. id. de agone Christ.
Omnes fideles Apostolorum dicuntur filij. Greg. super. 7. Psal.
Omnes fideles vnum sunt in Christo. idem in reg.
Omnes fideles corpus constituunt ecclesia. ibid.

Opera bona, & mala.

Opus bonum intentio facit. Aug. sup. Psal. 31.

Operum bonorum initium, confessio malorum est. idem sup.

Euang. Ioan.

Opera misericordia sunt semina
future mercedis. idem quest. 4.Boni operis sollicitudo contem-
plationi nocet. Gregor. sup. 1.
Reg.Ut opera digniora videantur,
necesse est, ut indigna repu-
tentur. idem 5. mor.Vnusquisque pro operibus suis
mercedem accipiet, nec pos-
sunt in die iudicii aliorum vir-
tutes vitia subleuare. Hier.
in Epist.In opere perfectus non est, cui
adhuc lingue prauitas contra-
dicat: nec in sermone laudabi-
lis, qui hoc quod loquitur, o-
pere non ostendit. Greg. in mor.Actus nostri causa, etsi omni-
bus non datur, tamen ab om-
nibus examinatur. Amb.In operibus nostris omnibus nos
et non Deum inuamus. Greg.
15. mor.Sicut vestimentum corpus, ita
bona opera protegent animam.
idem 16. mor.Opera interiora nostra solius
Dei oculis patet. idem 18. mor.

Bona opera occultentur studio,

sed necessitate publicentur.
idem.Opus trina consideratione debet
prauentire, id est, an liceat, de-
ceat, expediat. Bern. de inter-
dom.Operationes indicant naturas.
Basil. in Epist.Aliud est opus ex precepto a-
liud ex affectu facere. Greg.
19. mor.Virtus in manu, magnitudo
est in operatione. idem libro
20. mor.Super fidem opera construun-
tur. idem 25. mor.Ecclesia nunc exigit operum me-
rita, non virtutum signa. idem
27. mor.Multi fidei, quam credunt, ope-
ribus contradicunt. idem 29.
mor.Secretorum Dei inter homines
operum diuersitas. ibid.Bonum opus plerumque publicum
est, cum occulte fit, et occultum
cum sit publice. idem sup.
Psalm.Quidam bona opera facere stu-
dent, ut gratiam alienae ope-
rationis obnubilent. ibidem.Merces ex bono opere quaesita,
ex malo perditur. idem sup.
Ezech.Opus Dei homo est, opus autem
hominis, vitium. idem in reg.
Bonis operibus auxilium prae-
stans mercedis est particeps.
ibidem.Opus bonum lumen est. idem
sup. 1. Reg.Opera patrum filiis prosunt.
ibidem.Opera libera, non seruilia pro-
bantur a Domino. Ambr.
ser. 18.Opera magis suadent, quam
verba. Amb. ad Timoth.Opera nostra munda sunt, cum
superna fiunt intentione. Au-
gust. lib. 2. de serm. Domini.
in monte.Opera fidem consequi, non prae-
cedere debet. idem ad Simpl.
quest. 2.Non opera, sed fides iustos ab
iniustus discernit. idem 3. cont.
Epist. Gela.Opera recta fructus noster, quem
reddimus agricolae. idem su-
per psalm. 118.

Opera nostra bona, Dei sunt ope-

ra. idem de spirit. et anima.
Opera nostra laudanda sunt, si
finis in quem fiunt, laudabi-
lis est. idem lib. 2. de morib.
Manich.Opera bona, non tantum spi-
rat, sed perficit Deus. idem
Epist. 143.Opera bona facienda, quia ini-
sticia id requirit. Aug. su-
per Epist. ad Galat.Opera bona nostra spectent ho-
mines, et non spectent. idem
lib. 2. de ser. Domini in mont.Bona opera multa facit in no-
bis Deus, quae non facit homo:
nulla autem facit homo, quae
non faciat Deus. idem lib. 2.
cont. Epist. Pelag.Secundum opera quae fecit, non
quae facturus erat, iudicabi-
tur homo. idem Epist. 107.Cures prius facere, quam doce-
re: et sic dabis voci tuae vocem
virtutis. Bernar. super Cant.
serm. 60.Opera misericordiae sola, in di-
stricto examine laudari me-
rentur. idem de pass. Domini.
Salutis nostrae opus tres simul
cooperantur, Deus, Ange-

gelus homo. Bern. sup. Cant.
serm. 78.

Opera bona non sunt remissa fa-
cienda. Chrysost. sup. Ioan. Ho-
mil. 79.

Opera misericordiae cum beni-
gnitate, & hilaritate debent
fieri. Greg. 21. mor.

Qui dat, & non dimittit, nullā
misericordiam facit. idē 22.
mor.

Misericordiae opera, & hic in-
uant, & in futurū prae-
miant facientem. idem in regist.

Virginitas.

Virginibus insidet Chri-
stus. Hier. ad Eustoch.

Virgines sedent ad pedes Do-
mini. ibidem.

Virgines semper Domino collo-
quantur. ibid.

Virgo ieiunet, humilis sit, &
lateat. ibid.

Virginitas frumentum, nuptiae
hordeum, fornicatio stercus
nuncupatur. idem aduers.
Iouin.

Virginitas aurum, nuptiae ar-
gentum. ibidem.

Virgines raro procedant. idem
ad Demet.

Virgines sunt Angeli in ter-
ris. idem ad Eustoch.

Virginitas difficile seruatur.
ibidem.

Virgo periclitatur in conuiui-
o secularium. idem de vitand.
susc. contub.

Virginitas dexter, nuptiae sini-
ster oculus. idē aduers. Iouin.

Virginis definitio est, sanctum
esse corpore, & spiritu. idem
ad Nep.

Virgines non sunt omnes, quae
simulant virginitatem. ibid.

Virgines orbatas locare conu-
bio, liberalitatis est. Amb. 2.
Offic.

Virginitas non pudica, quae le-
ge tenetur, nec casta, quae me-
tu cogitur: nec honesta, quae
mercede conducitur. idem de
Virginita.

Virgo habitu tantum, bis adul-
tera est. idem ad Virgin. laps.

Virginibus solis palmam publi-
cae salutis scriptura dedit. idē
in apolog. David.

Virginitas imperari non potest.
idem de Virg.

Virgines viuunt caelestem vi-
tam in terris. ibid.

Felicius est mulier nupta, q̄
virgo nuptura. Augustin.
de sanct. Virg.

Virginitas superba deterior est,
quā humile coniugium. idē
Epist. 99.

Virgines corpore, & mente pru-
dentes sint. Bernard. ad soror.

Virgines de suis meritis glo-
riantes hypocritis comparan-
tur. ibid.

Virgo cum deuotione reddat
quae Deo promissit. idem ser-
mon. 26.

Virgo non rideat immoderate.
ibidem.

Virginitas laudabilis, sed humi-
litas necessaria, & ipsarum
pulchra permixtio. idem sup.
Missus est. Homil. 1.

Virginitas consilium, humili-
tas verò praecepit. ibid.

Virgo etiam eunuchos vitet.
ibidem.

Virginis anima, speculum est.
Basil. de Virg.

Virginitas regenerationis se-
men. ibidem.

Virginitas est naturalis, &

amissa irrecuperabilis. ibid.

Virginitas cum coniuge compa-
rata, semper primas partes
tenuit. Chrysost. serm. quod
reg. scē. vir cohabit.

Virginitas secum sororem ele-
mosynam habet. idem de vir.
Homil. 9.

Virginis dignitas in Para-
diso. idem sup. Genes. 4. Ho-
mil. 18.

Virginis custos, secessio. idē
de continent. Ioseph. serm.

Virginis exercere, res stu-
penda. idem sup. Epistol. ad
Rom. 7. serm. 13.

Virgo eam, quae in conubio est,
ne despiciat. idē sup. Epist. 12.
Homil. 30. ad Corinth.

Virgo à bello nunquam cessat.
idem de poenit. Homil. 9.

Virginitas non est de precepto.
Greg. lib. 15. mor.

Virginitas vera non est, si fo-
rus, & intus non est. idem
sup. 1. Reg.

Prophetia.

Propheta mentalibus oculis
futura viderunt. Chrys.

PROPHETIA.

sup. Genes. Homil. 12.
 Prophetarum ora sunt Dei os.
 idem de verb. Esai. Hom. 2.
 Prophetarum silentium, signū
 est irae diuinae. idem de verb.
 Esai. Homil. 4.
 Prophetæ aliqua Euangelistis
 dicenda seruauerunt. idem
 sup. Matth. Homil. 12.
 Prophetæ in vita raro accepti.
 idem sup. Matth. Homil. 41.
 Prophetæ loquuti sunt, scripse-
 runt & praefigurauerunt fu-
 tura, idem sup. Epistol. ad
 Roman. serm. 1.
 Prophetæ suos nō derelinquūt,
 etsi calumniis vexentur. idem
 sup. Epist. ad Rom. serm. 14.
 Prophetæ adhuc hodie nobiscū
 loquuntur. idem de eleemos.
 sermo.
 Prophetia plus mouet, quā
 signum. idem sup. Ioan. Ho-
 mil. 18.
 Prophetia non solum de futu-
 ris, sed & de praeteritis enun-
 tiat. Greg. 4. mor.
 Prophetia non est, nisi intelliga-
 tur quod ostenditur, vel au-
 ditur. idem 11. mor.
 Prophetiae moris est, subito mu-
 tare materiam. idem sup. E-
 zechie. Sermo. 1.
 Non omnes prophetæ sanctita-
 tis metam attingunt. idem
 26. mor.
 Prophetæ non minus verbo,
 quā scripto, & exēplo ter-
 ram rigauerunt. ibid.
 In prophetæ locutione alter est
 qui praesidet, alter qui obse-
 quitur. idem super Cantic.
 Homil. 2.
 In prophetis verbis res, & ver-
 ba rebus exponantur. ibid.
 Prophetæ omnes vno prophetā-
 runt spiritu. August. de con-
 sens. Euang. lib. 3.
 Prophetarum officium est, ora-
 re pro populo. idem in Quaest.
 ex vet. Test.
 Prophetica autoritas omnibus
 ceteris scriptis antiquior est.
 idem de Cuius. Dei lib. 18.
 Prophetæ triplices, Iudeorum,
 Gentium, & veritatis. idem
 lib. 19. contra Faust. Manich.
 Multa prophetata contra deos
 falsos, at nihil contra Deum
 verum. idem 11. de Trinit.
 Quicquid futuram ecclesiam
 significat, prophetia est. idem.

GRATIA, ET BENEDICTIO. 348

Gratia, & Benedictio.

Gratia Dei, cibus animæ
 est. Ber. sup. Cant. ser. 55.
 Gratiam duplicem confitetur
 ecclesia: praeuientem, &
 subsequentem. idem sup. Cat.
 serm. 67.
 Gratiam percepisse, multis non
 profuit eo, quod temperamē-
 tum de veritate pariter non
 acceperunt. idem super Cant.
 sermo. 74.
 Quantum quis crescit in gra-
 tiam, tantum in fiduciam
 dilatur. idem super Cant.
 serm. 3.
 Quærere Deum non potest a-
 nima, nisi praueuiatur, ut
 quærat. idem super Cantic.
 serm. 85.
 Gratia Dei inuitos efficit.
 Chrysostom. sup. Genes. 1. Ho-
 mil. 4.
 Gratia saluat, & laborum re-
 tributiones dat. idē sup. Gen.
 7. Hom. 24.
 Gratia Dei murus inexpugna-
 bilis. idem sup. Gene. 21. Ho-
 mil. 46.
 Gratiam dare, Dei est: homi-

nis, fidem exhibere. idem sup.
 Ioan. 1. Hom. 9.
 Nemo admittit Deum, nisi de-
 ceptus: nemo querit, nisi ad-
 monitus: nemo inuenit, nisi
 purgatus. Aug. in Soliloq.
 Gratia iuste animam vocat:
 tentatio interrogat. Greg. 20.
 Mor.
 Gratia gratis datae dantur di-
 uersis diuersimode. idem 24.
 mor.
 Gratia gratis datae conuersis
 plerisque dantur. ibid.
 Dominus gratiae aliquem re-
 plens eius vitam in lamentis
 conuertit. idem 27. mor.
 Ex Dei gratia homo veterem
 hominem exuit. idē 31. mor.
 Nullus primam gratiam me-
 retur. idem 33. mor.
 Punitione graui dignus est, qui
 saepius Dei gratiam contem-
 pfit. idem sup. Euag. hom. 37.
 Gratia diuina adscribitur om-
 ne, quod prospere à nobis geri-
 tur. idem sup. 1. Reg.
 Gratia Spiritus sancti pluribus
 datur ad bene viuendum, nō
 autem ad bene docendum. i-
 bidem.

Benedictio Dei ad fecunditatem valet. Aug. de Gene. ad liter. imperf. cap. 15.

Benedictio sacerdotalis magni aestimanda. idē cap. 9. Quast. ex utroque.

Benedictiones multae sunt, & omnes à Deo. idē Psal. 66.

Gratia Dei, non nostra potestate in melius mutatur. idē lib. 1. Retract. cap. 22.

Gratia diuina etiam reluctatibus datur. idē epist. 106.

Non nisi magna Dei gratia terreni corporis vincemus errores. idē epist. 91.

Gratia non solum adiuvat iustum, sed etiam iustificat impium. idē lib. de Patien. cap. 20.

Gratia facit, ut peccatum nobis non dominetur. idē lib. de Contin. cap. 4.

Obedientia.

EX GRÆCIS.

Quanto quis diligentius obsequitur, tanto maiorem gratiam obtinebit. Aristot. Oecon.

Legibus obtempera. Demetrius Phaler.

Nullū est maius, quā inobedientia, malum. apud Stob.

Qua hoc tempore habemus bona, ob nullam aliam causam adepti sumus, quā ob praestitam obedientiam principi. Xenoph. apud Stob.

Obedientia ciuium, felicitas urbis. ibid.

EX LATINIS.

Deo parere, libertas est. Senec. de vit. beat.

Corrumpitur, atque dissoluitur imperantis officium, si quis ad id, quod facere iussus est, non obsequio debito, sed consilio non considerato responderet. Gel. lib. 1.

Maior est obsequij gloria in eo, quod quis minus velit. Plin. lun. in Paneg.

Suis quique parent placidius. Curt. lib. 6.

Vtilius parere dicto, quā asperre consilium. idē lib. 7.

Obsequio mitigantur imperia. idē lib. 8.

Bis peccas, cum peccanti obsequiū accommodas. Pub. Mim.

Bonus animus nunquā erranti obsequium accommodat. idē.

Potentiori omnia parēt. in hist. Sax.

Multa mala sequuntur ex impunitate. Lu. lib. 8. Dec. 1.

EX SACRIS.

Non attendit verus obediens, quale sit, quod praecipitur: hoc solum contentus, quod praecipitur. Bern.

Obedientia nō serui metu, sed charitatis affectu seruanda est, nō timore poenae, sed amore iustitiae. Greg. 12. mor.

Obedientia victimis verē praepositur: quia per victimas aliena caro, per obedientiam vero voluntas propria mactatur. Greg. 35. mor.

Verus obediens mandatum nō procrastinat, sed statim parat aures auditui, linguam voci, pedes iteri, manus operi: & se totū intus colligit, ut mandatum peragat imperantis. Ber. de precep. & discipl.

Non est dubium, quin amplior gratiam mereatur qui paratum se exhibeat ante mandatum, quā qui obedire satagit post mandatum. idē in serm.

Sola est, quae fidei possidet meritum, obedientia. apud Iulianum.

Obediens in grauius mitius punitur. ibidē.

Obedientia sola est, quae Deo hominem conciliat. Ansel. super epist. ad Hebr.

Obedientia virtutum omnium mater, & custos. Aug. 4. de Ciuit. Dei.

Obedientia maius bonū, quā continentia. idē de bonor. coniug.

Nullum malum debet per obedientiam fieri. Greg. 35. mor.

Aliquod bonū debet aliquando per obedientiam intermitteri. ibidē.

Obedientia aliquando si de suo quid nō habeat, minima est. ibidē.

Obedientiae dilatio post citationem ostendit hominem culpabilem. idē ex Greg. lib. 5.

SACRIFICIUM, ET ALTARE.

Obedientiā vincimus demones,
ceteris virtutibus impugna-
mus. idem in 1. Reg.

Adam non furto, non homici-
dio, non rapina, sed inobedi-
entia corruit. idem in 1. Reg.

Obediendum est Deo etiā ra-
tione nō data. Aug. in Sent.
suis.

Obedientiā bonum in primo de-
claratur homine, & illius
præcepto. idem in Psal. 70.

Inobediencia nō tam pensanda
est, quā intentio inobedien-
tis. Ber. de Præcep. & discipl.

Obedientiā amica salutis. Ber.
in Declam.

Obedientiā circa difficilia gra-
tior: contemptus circa mini-
ma damnaibilis. idē de Præ-
cept. & discipl.

Obedientiā molesta est suspica-
ri de omni præcepto. ibid.

Obedientiā falsus nummus,
propria voluntas: bonus, cha-
ritas. idē in die sanct. And.
ser. 1.

Oculum, & aurem, quos ino-
bedientiā clausit, aperiat obe-
dientiā. idē sup. Cant. ser. 22.

Obediendū Deo absque signis.

Chrysost. sup. Act. Apost.
hom. 15.

Obedientiā speculum, Christus.
Ber. de Grad. humil.

Obedientiā fides exigit. Chr.
ser. 27. sup. epist. ad Rom.

Obediendum propter Deum ho-
minibus. idem super Matth.
Hom. 21.

Sacrificium, & altare.

Officium diuinum ordi-
natē, reuerenter, & at-
tentē dicendum est. Ber. sup.
Cant. ser. 8.

Sacrificia stultorum, ignis so-
lū alimēta sunt. Pitt. apud
Stobæum.

Sacrificiū mens, non res at-
tenditur. Plin. Sen. in Prolog.

Oportet virum, qui admiratio-
ne dignus haberi velit, sacri-
ficandi studiosū esse, non
quod sumptuosē, sed quod
crebrō hunc honorem numi-
ni tribuat: illud enim diui-
tiarum, hoc pietatis est si-
gnum. Theoph. apud Stob.

Sacrificandum diis sine parsi-
monia. ibid.

Ceremoniæ obseruandæ sunt.

SACRIFICIUM ET ALTARE. 350

Hier. de epitaph. Nep.

Cultus quem homo exhibet
Deo, non Deo, sed ipsi homini
prodest. August. 10. de Ci-
uit. Dei.

Altare Dei est ipse populus.

Aug. lib. 2. Quæst. sup. Exod.

Altare spirituale est fides. idē

lib. 1. de serm. Dom. in monte.

Altare Dei, cor nostrum est. i-
dem lib. 10. de Ciuit. Dei.

Altare verum, est Christus. i-
dem contra Faust. Manich.

Altare Domini est cor iusti.

Greg. in 1. Reg.

Decimas rerum & dierū Deo

debemus offerre. idem in E-
uang. Hom. 15.

Offerre se Deo, Christianorum

est. Hier. ad Lucinum.

Oblatio tria debet habere: con-
stantiam virilem, continen-
tiam carnalem, & conscien-
tiam humilem. Bern. in puri-
fic. beat. Mar. serm. 1.

Toties sacrificamus, quoties bo-
num aliquod, pūmque faci-
mus. Laet.

Sacrificium precum, si quid in-
cepturi sumus, Domino prius

offerendum. Chrysost. sup. Ge-

nes. Hom. 65.

Sacrificium impiū irritat Deū.

sup. Ioan. Hom. 3.

Sacrificium Christi semper nos

purgat. idem sup. Ioan. Ho-
mil. 17.

Sacrificiū, cibis spiritualis est.

idem serm.

Sacrificium, Christus est secun-
dum carnem. idem de Cruc.

& Lat.

Si rectē offers, & non rectē di-
uidis, peccasti. Bern. sup. Can-
tic. serm. 24.

Non respicit Deus munera, quæ

dantur, sed à quo dantur.

Gregor.

Sacrificiū Deo acceptabile est,

ipsum puro corde laudare. idē

in Regist.

Gratum Deo sacrificium est, af-
flictio contra peccatum. idem

in Euang. Hom. 9.

Sacrificium & sacerdotis, &

plebis aspernatur Deus, si nō

adfuerit bona conscientia.

Aug. contra Fulg.

Sacrificium pro peccatis, est spi-
ritus contribulatus. idē Quæ-
stio. 83.

Sacrificia pro mortuis facta

PIETAS.

sumant idem de Fide.

Pietas.

EX GRÆCIS,
ET LATINIS

Habet suos impetus pietas Quint. Declam. 6.
Pietate erga deos sublata, fides etiam ac societas generis humani, et una excellentissima virtus iniustitia tollatur necesse est. Cicer. 2. de Nat. deorū.
Pietas Deo grata est. idem 2. de Leg.
Prima pietatis magistra, natura est. in Hist. Sax.
Quo minus expeditur pietas, eo certius. ibid.
Sis parū acutus, modò sis pius. ibidem.
Ad pietatem attinet iusta nō subducere mortuis. Eurip. in Hcl.

EX SACRIS.

Pietas est verus Dei cultus. Aug. epist. 52.
Pietatis gradus, fides. idem super Euang. tract. 22.

Primus gradus pietatis est iste, ut quos autores tibi voluit esse Deus, honores obsequiis, abstineas cōtumeliis, nec vultu laedenda est pietas parentum. Ambr.

Pietatis genus est impium esse pro Domino. Hiero. ad Marc.
Nemo pietatem anteferre debet religioni. idem ad Paulā.
Nulla est scientia, si utilitatem pietatis non habet, & valde inutilis est pietas, si scientia discretionē careat. Gregor. in Mor.

Est aliqua pietatis pars, velle fieri pium. Erasim. in epist.
Sub quavis veste bene colitur pietas. ibidem.

Penes Deum nec pietas sine iniustitia est, nec sine pietate iniustitia. Petr. Chrysol. serm. 145.

Rectus ordo est post Deum amare patres & amicos: si tamen necessitas venit, ut utrūque servari non possit, odium in suos pietas in Deū servanda est. Hier. ad Paul.

Ille bene agit quæ pia sunt, qui scit prius servare quæ iusta sunt: ut collatus in proximos

DEVOTIO. CONSCIENTIA. 351

miseri cordia rivulus, de iustitia fonte ducatur. Gregorius lib. Mor.

Perfecta pietas est, quæ antequam flectatur precibus, novit considerare fatigatos. Casiodor. 4. epist.

Grandis in suos pietas, impietas in Deum est. Hier. in epist.

Pietatem multi à progenitoribus discunt. Chrysosto. super epist. ad Corinth. Homil. 6.

Pietas magnus quæstus est. idē super epist. ad Philip. serm. 9.

Pietas recondenda, non aurum. idem de Miser. serm.

apparet, et dispareret Christus sponsus. idē sup. Cant. ser. 31.

Deuoti quique semper Deum orare debet dicendo: Citò nos anticipent misericordia tua. idem super Cant. serm. 84.

Devotio est fervor bonæ voluntatis, quem mens cohibere nō valens certis manifestat indicis. Hugo.

Melius est devotum in minoribus, quàm indoctū in maioribus professionibus inveniri. Cassio. in collect. Ioan. abbat.

Conscientia.

EX GRÆCIS
ET LATINIS.

Devotio.

Devotio in frigidis accenditur afflatu, aspectu, vel memoria spiritualium vi-
rorū. Bern. sup. Cant. ser. 18.
Devotio, unguetum est, animæ dolorem leniens. idem super Cant. serm. 16.

Devotionis, & charitatis fervori, ac dulcedini anhelans, nihil aliud, quàm osculum peti. idem super Cant. serm. 9.
Devota Deo anima vicissim

Sola bona conscientia caret in vita metu. Bias apud Stob.

Sola bona conscientia, libertas est. Perian. ibidem.
Conscientia pudefacit. apud Stobæum.

Bona conscientia prodire vult, & conspici, ipsas nequitia tenebras timet. Sen. epist. 98.
Multo negligētius custodit servum bona conscientia. Quint.

Declam. 1.
Magna conscientia est, felicitatem meruisse. idem Decl. 9.
Conscientia mille testes. ibid.
Stulti malorum conscientia torquentur, sapientes bona praeterita renouata grata recordatione delectant. Cicer. 2. de Finib.
A recta conscientia non oportet quenquam in omni vita sua transuersum unguem discedere. Cicer. de Attic. lib. 3.
Nobis persuasum esse debet, si deos, hominesque calare possumus, nihil tamen auare, nihil iniuste, nihil libidinosè, nihil incontinenter esse faciendum honesta boni, non occultare querunt. Cicer. 3. Offic.
Conscientia, graue pondus est. idem 3. de Nat. deor.
Nullum theatrum virtuti conscientia maior est. Cic. 2. Tus.
Conscientia a diis immortalibus accepimus, quae a nobis diuelli non potest. Cic. pro Cluēt.
Si optimorum consiliorum, atque factorum testis in omni vita nobis conscientia fuerit, sine ullo metu summo cum

honestate viuemus. ibid.
Conscientia recta voluntatis maxima consolatio est rerum incommodarum. idem ad Torq.
Magna est vis conscientiae in tranquae parte ut nec timeat, qui nihil commiserunt, et poenam semper ante oculos versari putent, qui peccauerunt. idem pro Milone.
Maior honestatis fructus in conscientia, quam in fama reperitur. Plin. 1. lib. 1. Epist.
Nihil ad ostentationem, omnia ad conscientiam referenda sunt, rectique facti, non ex populi sermone merces, sed ex facto petenda est. ibid.
Multi famam, conscientiam pauci verentur. idem lib. 3.
Bona conscientia turbam aduocat: mala etiam in solitudine anxia, et sollicita est. Senec. Epist. 43.

EX S A C R I S.

Si conscientia criminis mortui, laus mundi parum prodest. Aug.

Bene sibi conscius falsis non debet moueri conuitus, nec aestimare plus ponderis in alieno conuitio, quam in suo testimonio. Ambrosius de Offic.
Duo sunt tibi necessaria, conscientia et fama: conscientia, propter te: fama, propter proximum. idem.
In omni, quod dicitur, tacite semper debemus recurrere ad mentem, et interiore testem, et iudicem requirere. Greg. sup. Ezech. Hom. 9.
Aduersus omnes casus sola sufficit bona conscientia. Erasmus in epist.
Seipsum unusquisque, et animum suum, seuerum iudicem, sui ultorem sceleris, et vindicem criminis habet. Ambrosius in Epist. ad Const.
Nulla poena grauior poena conscientiae. vis autem nunquam esse tristis, bene viuere. Isidorus lib. 2. Soliloq.
Conscientia criminosa est, latere. Ambrosius.
Conscientia bona coram Deo sufficit. Anselmus sup. epist. ad Cor.
Conscientia impiorum magna

poena est: piorum vero gaudium magnum. idem sup. epist. ad Corint.
Facies contra conscientiam edificat ad gehennam. Anselmus super epist. ad Rom.
Quid acquiri putatur, ubi bona conscientia perditur? aut in qua parte possit homo proficere, si innocentia probatus fuerit amisisse? Cassiodorus 4. epist.
Humana conscientia semper in lubrico est. Gregorius 11. mor.
Conscientia semper remanet accusatrix. ibid.
Conscientia delictorum est maxima omnium afflictionum. idem super 7. Psalm.
Liber est, quem conscientia non accusat. idem epist. 9.
Conscientia mala bene sperare non potest. Augustinus in Psalm. 31.
Tranquillitate conscientiae nihil excogitari beatius potest. idem 21. de Ciuit. Dei.
Conscientiam malam laudantis praconium non sanat, nec bonum vulnerat conuitium. idem contra Iulianum Petil.
Conscientia iudex, Deus est. Chrysostomus.

TEMPLVM.

Post. in Symb. Hom. 1.
Conscientia, incorruptus iudex
est. idem sup. Gen. Hom. 17.
Conscientia, sufficiens magister
est. idem sup. Gene. Hom. 54.
Conscientia peccati, formidinis
mater. idem sup. Psal. 50. Ho. 1.
Conscientia est codex, in quo
quotidiana peccata conscri-
buntur. idem sup. Psalm. 50.
In conscientia nō potest fieri do-
lus. idem sup. Matt. Hom. 13.
Conscientia mala oculum per-
turbat. idem super Epist. ad
Hebr. Hom. 18.
Conscientia, tanquam in frēnis
equis repugnat. idem ad po-
pul. Antioch. Hom. 41.

Templum.

EX GRÆCIS,
ET LATINIS.

OMnibus commune aſlū,
 Deorum ara. Eurip. in
 Heracl.
 Alius animus fit intrantibus
 templum, quā deorum ſi-
 mulachra ex vicino cerneti.
 Senec. Epist. 95.

FESTIVITAS.

EX SACRIS.

Templum Dei, fidelis quis-
 que est. Greg. sup. Ex.
 Hom. 15.
 Templum Dei, est conscientia.
 idem sup. Euang. Homil. 37.
 Templi decor, est pia habitan-
 tium religioſitas. Bern.
 Templū Dei facit is, cuius non
 est decepta ratio, volūtas per-
 uerſa, inquinata memoria. i-
 dem in Dedic. ecclef. ſerm. 2.

Festiuitas.

EX GRÆCIS,
ET LATINIS.

Viro bono omnis dies feſtus
 eſt. Diog. apud Plut. de
 tranq. anim.
 Feſtis maximē diebus animo
 imperandum eſt, ut tunc vo-
 luptatibus ſolus abſtineat,
 cum in illas omnis turba
 procubuit. Senec. Epist. 18.
 Non minus iucundi, atque illu-
 ſtres hi dies ſunt, quibus con-
 ſeruamur, quā hi, quibus
 naſcitur, quod ſalutis certa
 latitia eſt, naſcendi incerta
 con-

ADMIRAT. ET MIRACVL.

353

conditio, & quod ſine ſenſu
 naſcitur, cum voluptate con-
 ſeruamur. Cicer. ad Caton.
 Luce ſacra requieſcat humus,
 requieſcat arator:
 Et graue ſuſpenſo vomere ceſ-
 ſet humus. Tibul. Eleg. 11.

EX SACRIS.

Feſtiuitas ſempiterna in do-
 mo Dei eſt. Aug. ſuper
 Psal. 41.
 Feſtiuitatibus ſanctorum plu-
 res amplius de vanitate,
 quā de feſtiuitate gaudent.
 Bern. ſup. Cant. ſerm. 2.
 Tria ſunt, quæ in feſtiuitatibus
 ſanctorum vigilāter conſide-
 rare debemus: auxilium ſan-
 cti, exemplum eius, confuſio-
 nem noſtram. Bern. in ſerm.
 Feſtum anima ſenſata, ieiuniū
 eſt. Chrys. de Iacob & Abra.

Admiratio, & Mi-
 raculum.

EX GRÆCIS.

Res, quarum natura eſt,
 ut caſu accidunt, mi-

rabiles exiſtunt. Ariſt. de
 Poët. 2.
 Quod admirabile eſt, delecta-
 bile eſt. Ariſt. Rhet. 3.
 Qui rei cuiuſlibet inueſtigare
 probabilem rationem ſatagit.
 is rerum miracula ubique
 tollit funditus, & euertit.
 Plut. Proble. Dec. 5.
 Propter admirari cæperunt ho-
 mines nunc, & primum phi-
 loſophari. Ariſt. Met. 1.
 Qui dubitat, & admiratur,
 ignorare videtur. ibid.
 Admiratio ſuperuacaneorum
 ſtatim ſequitur neceſſarioꝝ
 indigentiam, eiſque contuber-
 nalis eſt. Plut. de conuiuii. ſe-
 ptem Sap.

EX LATINIS.

Sunt maximē mirabilia, quæ
 maximē inſpectata. Plin.
 Iun. lib. 9.
 Miracula plerunque affigun-
 tur locis inſignibus. Lilius. 3.
 lib. 3.
 Quā magnus admirantium,
 tam magnus inuidentium po-
 pulus eſt. Senec. de vit. beat.

Auferunt nobis vocem, quæ fieri posse non credimus, & silentium est, admiratio subita miserorum. Quint. Declam. 9.

Admiratio, quæ maxima est, non parit verba, sed silentiū. Gel. lib. 4.

Et hoc prauum, malignumq; est, non admirari hominem admiratione dignum. Plin. Iur. Epist. 1.

EX SACRIS.

Admirationem subtrahit paulatim assiduitas experiendi. Aug.

Admiramur multa, quæ non videmus. Chrysost. sup. Epist. ad Corinth. Homil. 8.

Bona felicitatis pars est, nihil magnopere admirari. Erasim. in Epist.

Miraculum dicitur propriè illud, quod contigit contra naturam. apud Iurisper.

Miracula ex assiduitate vilesunt. idem super Euangel. Homil. 26.

Admiratio de rebus insperatis

nascentur. idē lib. 1. de Genes. contr. Manich.

Miracula sunt introitus ad fidem. Aug. lib. 12. Confess. cap. 21.

Miracula non rerum virtute, sed Dei imperantis potestate fiunt. idē de mirac. sacr. script.

Miracula rara maiorem hominibus afferunt stuporem. idē tract. 9. exposit. Euang.

Signa infidelium causa sunt. Amb. in Epist. ad Coloss.

Miracula non præiudicant naturæ. Hier. ad Vitalem.

Mortuam animam suscitare, maius est miraculum, quam corpus. idē serm. 45. de verb. Domini.

Diuina mirabilia semper debent considerari per studiū, & nunquam discuti per intellectum. Greg. in mor.

Miracula leguntur in populis, ut credantur, nec in populis tamen, nisi credita legerentur. August. lib. 22. de Ciuitate Dei.

Dicamus aliquid Deum posse, quod nos fateamur inuestigare non posse, in rebus enim

mirabilibus tota ratio facienti est ipsa potestas faciendi. idem.

Nihil mirabilius in rebus humanis, quam diligere inimicos. idem confess. lib.

Quicquid igitur mirabile fit in hoc mundo, profecto minus est, quam totus hic mundus, id est, cælum, & terra, & omnia, quæ in eis sunt, quæ certè Deus fecit. nam & omni miraculo, quod fit per hominem, maius miraculum est homo, quamuis igitur miracula visibilium naturarum videndi assiduitate vilescant: tamen ea cum sapienter intuemur, inusitatissimis, rarisque maiora sunt. Augustinus 12. de Ciuitate Dei.

Miracula ut fiant hodie, nulla necessitas est. Chrysost. sup. Matth. Homil. 20.

Miracula ferè calumnia notantur. idem super Ioann. Homil. 18.

Signa ingratissimè nihil persuadent. idem super Matth. Homil. 41.

Signorum petitio tentantium est.

idem super Ioan. Homil. 23.

Signa incredulis dantur. ibid.

Signis non habet opus, qui prophetis attendit. Idem sup. Act. Homil. 19.

Signum datur, ut rem ipsam inquiramus. idem sermo. 8. super Epistol. ad Rom.

Homo prius mutandus est, ut mutantur opera. Augustin. serm. 22. de verb. Apost.

Gratiæ gratis datæ conuersis plerisque dantur. Grego. 24. mor.

Miracula diuina consideranda sunt, & non discutienda. Grego. lib. 4. mor.

Qui inuisibilia despiciunt, visibilibus miraculis moueri aliquando possunt. idem 26. mor.

Miracula sanctorum insensibilitatis nostræ tenebras illustrant. idem 27. mor.

Primitiua ecclesiæ miraculorum adiutorio indigent. ibid.

Miraculis sanctorum fracta est violentia tyrannorum. idem 28. mor.

Miracula aliquando ex potestate, aliquando ex postulato

ione fiunt. idem in Dial.
Qui Deo familiarius seruiunt,
aliquando mira ex potestate
facere possunt.
Miracula sanctitatem osten-
dunt, sed non faciunt. idem in
Euangel. 29.
Miracula facienti nō prosunt.
August. lib. 2. contra lit. Pe-
til. cap. 55.

Creatio.

FActa non omnia propter
utilitatem hominis, sed
quedam propter magnificen-
tiam Dei. Chrysost. super. Ge-
nes. Homil. 7.
Placatio Dei, homo bonus. Ber.
sup. Cant. serm. 22.
Plantæ Dei, animæ sunt. idem
sup. Cant. serm. 58.
Rectus dominus rectum fecit
hominem. idem sup. Cant.
serm. 22.
Quicquid es, quicquid potes, de-
bes creanti, redimenti, vocan-
ti. idem de Apost. serm.
Decorū à summo opifice in hu-
mano corpore formando ser-
uatum est. Amb. 1. offic.

In hominis adiutorium omnia
à Deo creata sunt. Aug. de
ver. & fal. pœnit.
Creare plus est, quàm fingere.
August. Epist. 28.
Non creauit Deus quod odiat.
idem lib. 1. ad Simp. quæst. 2.
Omnis disciplina sapientiæ est,
Creatorem, & creaturam co-
gnoscere. ibid.
Creator omni creatura maior.
idem in expos. cap. 3. Euang.
Ioann.
Creatoris, & creaturæ diuersa
substantia. idem sermo. de
temp. 28.
Omnia fecit Deus in pondere,
mensura & numero. Bernar.
in par. serm.

Creatura.

Rationalis creatura ad
imaginē Dei facta est.
Grego. lib. 5. moral.
Omnia, quæ creata sunt, bona
sunt. idem 9. mor.
Cuncta creata ex nihilo facta
sunt. idem 16. mor.
Ex creatis cognoscimus, quantū
à Creatoris sublimitate di-

stantius. idem 26. mor.
Omnia creata habuerunt prin-
cipia. idem 27. mor.
Creatura singule ratione qua-
dam condita sunt. Chrysost.
sup. Genes. Homil. 11.
Creatura omnis, serua est. idem
de Trinit. serm.
Creatura omnis bona, etsi qui-
busdam non apta. August.
confess. 7. cap. 14.
In creatura nihil displicet sanæ
mentis homini. ibid.
In creaturis si quid erratum co-
gitamus, inde est, quod non
congruis sedibus ea quæri-
mus. idem lib. 3. de lib. arbit.
cap. 2.
Omnis creatura in comparatio-
ne nihili, iure laudatur. idem
lib. de ver. relig. cap. 42.
Aliter ratio, aliter usus crea-
turas æstimat. idem lib. 3. de
lib. arb. cap. 5.
Creaturis aptas deriuare si-
militudines, non est irreligio-
sum. idem Epist. 119.
Creatura non à tempore, sed tē-
pus à creatura cœpit. idem
lib. 5. de Genesi ad lit. cap. 5.
Creatura difficilior, quàm

creator cognoscuntur. ibidem
capit. 16.
Creaturis omnibus Deus vs
vult vtitur. idem lib. 3. de
Trinit. cap. 3.
Creatura omnis Deo seruit ve-
lit nolit. idem in expos. Epist.
ad Gal.
Creatura omnes bonæ valde:
etsi alia aliis sit melior. idem
super Epist. ad Rom.
Non creatura, sed earum abu-
sus vituperandus. idem 11. de
Ciuit. Dei cap. 22.
Ex creaturarū miraculis Dei
potentia cognoscenda. ibid.
Creaturarum corruptio ordinē
non turbat. idem de nat. bon.
cap. 6.
Creaturarum laus in Deum
referenda est. idem super Psal.
mo. 144.
Creaturarū causa est Domini
voluntas. idem sup. Psal. 134.
Creaturarū species voces quæ-
dam sunt laudantiū Deum.
idem sup. Psal. 26.
Creatura hominis seruitio de-
stinata sunt. idem lib. 2. me-
dit. cap. 3.
Creaturarū amor magna crea-

CONTINENTIA. HOSPITALIT.

toris iniuria illi praefertur.
ibidem.

Continentia.

Continenter vivere paucorum est. *August. lib. 2. de adult. coniug. cap. 10.*

Continentiam Deus iubet per legem, dat per gratiam. *idem Epist. 89.*

Continentia à solo Deo est. *August. lib. 6. conf. cap. 11.*

Continentia maxima omnium coniugal. *idem de cont. ca. 1.*

Vniuersaliter continentia nobis opus est, ut declinemus à malo. *idem de continen. cap. 7.*

Continentia libidinis, nisi in aliis vitis contineas, continentia dicenda non est. *idem de cont. cap. 12.*

Continentiam mulier viuente marito conuere potest, si eius consensu fiat. *idem de bon. uid. cap. 10.*

Continentia non corporis, sed animi virtus est. *idem de bon. coniug. cap. 21.*

Continentia plurimorum, ciuitas Dei citius completur. *ibidem.*

dem cap. 10.

Continentia non habet meritum, quae gloriam humanam requirit. *Bern. sup. Cant. ser. 8.*

Continens ceteris paribus coniugato praefertur. *August. lib. 10. de Ciu. Dei. cap. 36.*

Continentia est, posse cohibere ratione cupiditatem ferentem ad malas delectationes, & voluptates, & pati & tolerare pro natura indigentia, & egritudinis. *apud Srob.*

In virginali ac viduali continentia, non solum nuptias capessere, sed etiam si non nubant, nubere velle, damnavile est. *Grego.*

Hospitalitas.

EX GRÆCIS,
ET LATINIS

Hospitem inuitum detinere, inhumanum est. *Home. Odys. lib. 9.*

Turpe est apud plerumque epulari hospites. *Enrip. in Alcest.*

Non conuenit tecum hospitibus famulum esse, sed accipere

ZELVS.

356

affabili animo. *ibidem.*

Hospes non prædabile genus. *idem in Helen.*

Turpius euicitur, quam non admittitur hospes. *Ouid. 5. de trist.*

EX SACRIS.

Disce Christiane sine discretione exhibere hospitalitatem, ne forte cui domum clauderis, cui humanitatem negaueris, ipse sis Deus. *August. cont. haeres.*

Qualem mercedem habent, qui propter Deum peregrinantur, talem habet qui suscipit peregrinantem: & sunt ambo aequales, & qui propter Deum refrigerat, & qui propter Deum laborat. *Chryso. super Matt. 11.*

Hospitio multo melius fertur malus, quam euicitur bonus. *August. epist. 149.*

Hospitem suscipies, suscipit Christum. *Greg. ex Regist.*

Hospitalitate nesciens, non fiat episcopus. *idem sup. 1. Reg.*

Hospitalitatis officio ad Christi

sti cognitionem venimus. *August. lib. 2. quaest. Euang.*

Hospitales angelos, & Christum suscipiunt. *Chryso. sup. Genes. Homil. 44.*

Hospitalitatis non est, singula diligenter perscrutari. *idem super Gen. Hom. 51.*

Hospitalitas non in sumptuosa mensa. *idem sup. Gen. hom. 43.*

Zelus.

Zelus charitatis à Deo immixtus, signum est aduentus Dei ad animam. *Bern. sup. Cant. ser. 70.*

Zelus pietatis suauiter ardet, efficaciter explet. *ibidem.*

Zelum immittere, misericordia: Zelum intendere, iudicij. *ibidem.*

Zelus veniam negas, furor est. *Chry. de nom. Abrah. hom.*

Zelum temperare, misericordia. *ibidem.*

Infirmetas.

Infirmetas multorum nec contemnenda, nec valde

curanda. Chrys. in Act. homil. 46.

Christiana infirmitas, fortitudo est. Amb. ser. 22.

Infirmitas, virtutis officina est. idem sup. I. sal. 36.

Imbecillior fortiorem mouere potest.

Simplicitas.

Simplicitas malitia locum dat. Chrys. de Adam & Eva Hom.

Simplicitas via est ad philosophiam. ibid. super actus Apostolorum. Hom. 19.

Simplicitas sapientiae coniuncta est. Tert.

Simplex eris si te mundo non implicaueris, sed explicaueris: explicando enim te mundo simplex, implicando, duplex eris. August. Homil. 2. sup. Ioan.

Omnibus nobis in conuersionis initio nulla virtus magis necessaria est, quam simplicitas humilis, & grauitas uerecunda. Bern. in ser. quod.

Simplicitas sine rectitudine dissoluta est, & stulta: rectitudo autem sine simplicitate

austera nimirum existit & dura: verum utraque virtus coniuncta perfectum reddit hominē. Bed. de temp. sal. li. 1.

Simplicitas contraria dolo commendatur. Lact. lib. 1.

Simplicitas quasi sine plicatione. Ansel. ad Rom.

Simplices perfectissimis adherentes, eorum intellectu partiscuntur. Greg. 2. mor.

Simplicitas mansuetudine notat. ibid. lib. 1. mor.

Simplicitas candor est, & operationes eius. Bern. sup. Cant. ser. 71.

Simplices diligit Deus. Aug. in Quaest. ex utroque Test.

Impietas.

Impietas timida est. Chrys. de verb. Esaia, Hom. 5.

Impietas mors animae. ibid. sup. Epist. ad Rom. ser. 3.

Impietas non differt à superbiam. Greg. 32. mor.

Impietas ad infidelitatem pertinet. Greg. sup. Ezech. Homil. 11.

Impij temptationibus non reluttantur, sed acquiescunt in

eis. ibidem 9. mor.

Impij tot habent in mundo effugia, quot sibi preparant delectamenta. ibid.

Impius semper passionibus agitur. ibidem.

Lux impiorum est posteritas uitae praesentis. ibid. 14. mor.

Impij in fine cognoscunt, quam breuis sit laus uitae praesentis. ibid. 14. mor.

Impij tanto magis in culpa proficiunt, quanto minus ex culpa feriuntur. ibid. 15. mor.

Impiorum oculos culpa claudit, sed poena aperit. ibid.

Impius est, qui à religionis pietate separatur. ibid. 25. mor.

In hoc mundo non omnia impiorum scelera punit Deus. ibidem.

Iniquitas plusquam peccatum sonat. Greg. in 10. mor.

Qui diu in iniquitate tolerati sunt, subita morte rapiuntur, ut nec flere liceat ante mortem qui peccauerunt. ibidem 15. mor.

Iniquis obsequente diabolo, uitia uitii succedunt. ibid. 12. mor.

Iniquus iustis & iniustus nocet. ibidem.

Iniqui maiorum malorum debitorum, supplicii traditi, usque ad nouissimum quadrantem persoluent. ibidem.

Iniqui partem à Domino, quam ipsum Dominum habere maluerunt. ibidem.

Iniquorum nequitia transit ad poenam. ibid. 15. mor.

Iniqui appetunt non obstantibus futuris suppliciis hunc secundum votum viuere. ibid.

Iniqui semper iustorum afflictiones expetant. ibid.

Iniqui quotidie ad supplicium trahuntur, & nesciunt. ibid.

Iniqui mens plus, quam aquae superficies, instabilis est. ibid.

Iniquus moriens quosdam reuocat terrore tormenti, quos ad peccatum traxerat. ibid. 18. mor.

Iniqui sunt umbrae diaboli. ibidem 32. mor.

Iniqui contra correctionem sancti diaboli opponunt. ibid. 33. mor.

Iniqui peccata praeterita vident, sed praesentia non vident. ibid.

Peccatum.

EX GRÆCIS,
ET LATINIS.

Verisimile est in multis
magis fieri peccatum,
quā in paucis. *Arist. Top. 7.*
Æque facinori videtur obno-
xius, qui auxilium præstat
agenti, & qui perpetratum
facinus quasi iure factum
collaudat. *Plut. de Clar. mu-
lier.*

Facilis ad infernum via est.
clausis enim oculis illucitur.

Bion apud Diog. lib. 4.

Qui peccare se nescit, corrigi nō
vult. *Sen. Epist. 28.*

Multum interest, vtrum ali-
quis peccare nolit, an nesciat.
ibid. Epist. 91.

Peccare est, tanquam transilire
lineas. *Cic. Parad. 3.*

Peccare certè licet nemini. *ibid.*

Peccati dolor, & maximus &
æternus est. *ibid. ad Attic.*

Quæ parua videntur esse deli-
cta, nec à multis intelligi pos-
sunt, ab his etiam diligen-
tius est declinandum. *Cicer.
1. Offic.*

Præter culpam & peccatum
homini nihil potest accidere
quod sit horribile, atque per-
timescendum. *Cicer.*

Singulis criminibus singula
velut causa continentur. *Pli.
Iun. lib. 9.*

Omne animi vitium tantò cō-
spectius in se crimen habet,
quanto maior, qui peccat ha-
betur. *Iuuen. Sat. 8.*

Oderunt peccare boni virtutis
amore. *Horat. epist.*

EX SACRIS.

Homo sine querela potest
esse, non autem sine pec-
cato. *Aug. in Quæst. ex v-
troque testam.*

Quia impunitum non debet es-
se peccatum, puniatur à te, ne
tu pro illo puniaris: peccatum
tuum iudicem te habeat, non
patronum. *ibid.*

Desinunt esse peccata, quæ pro-
pter grauiora vitanda, susci-
piuntur. *ibid. in quod. serm.*

Sicut nonnumquam grauius est,
peccatum diligere, quàm per-
petrare: ita nequius est odisse

iustitiam, quàm non fecisse.

Hieron. in Epist.

Visitata culpa obligat mentem,
vt nequaquam surgere possit
ad rectitudinem: conatur, &
labitur, quia vbi diu sponte
perstitit, ibi & cum noluerit
coacta cadit. *Greg. sup. Euan-
gel. Hom. 31.*

Vnius delicto multorum meri-
ta quatiuntur. *Amb.*

Quæ quis timore pænæ adhuc
bona agit, nondum penitus à
malo recessit, quia eo ipso pec-
cat, quod peccare vellet, si in-
ulte posset. *Greg.*

Peccati cessatio, radix est veniæ.
Tertul.

Magna crimina & tardè cre-
denda sunt, cum audiuntur,
& citius punienda cum ve-
raciter agnoscuntur. *Bernar.
sup. Cant.*

Timendum est, ne nobis caden-
tibus surgat, qui nobis stanti-
bus irridetur. *Greg.*

Grauior culpa est post veniam,
renouatum vulnus peius do-
let post curam. *Chrysost.*

Delictum idem apud diuersos
non semper meretur eandem

pænam. *Basil.*

Peccat grauius, qui sapius pec-
cat. *ibidem.*

Libenter peccat, qui peccare se
sentit. *Laet.*

Ipse peccati aspectus indignus
est. *ibidem de ira Dei.*

Vitiosa est in peccatis iræ cohi-
bitio. *ibidem.*

Natura omnes homines aqua-
les genuit, sed alios aliis cul-
pa postponit. *Greg.*

Peccatum ex peccato nascitur:
ibidem.

Malum est nobis de nobis, quia
dimisimus te, dimisisti nos no-
bis. *Augustin. de verb. Do-
min. serm. 4.*

Quantum ad rationem peccati
pertinet, nocuit, qui nocere di-
sposuit. *Hier. in Epist.*

Ex quo incipit homo præcepti
esse capax, ex illo incipit pos-
se peccare. *August. 3. de lib.
arbit.*

Peccatum quod ex peccato ori-
tur, non iam peccatum tan-
tummodo est, sed peccatum
est & pænâ peccati. *Gregor.
24. mor.*

Primum peccatum est cogitasse,

que mala sunt: secundum cogitationibus acquiescere peruersis: tertium quod est deterius opere cōplessse: quartum non facere penitentiam, & in suo sibi complacere delicto. Hieron. 1. sup. Amos.

Nonnunquā in paruo deterius, quā in maiore peccatur. maior enim quō citius quiescit, culpa cognoscitur, eō etiam celerius emendatur: minor vero, dum quasi nulla creditur, eo peius, quō & securius in usū venit. Greg. Hom. 52.

Quare peccas? quia nescis quid facias? absit. quia cogis ut facias? absit. sed quia placet, ut sic facias. Ber. in quod. ser.

Maioris est culpæ, manifeste, quā occulte peccare. dupliciter enim reus est, qui aperte deliquit: quia & agit, & docet. ibidem.

Leuissima culpa est, non prauideri quod sapientissimus quisque prauideret. apud Iurisc. Lata culpa est nescire iura ciuilia, quæ omnes scire debent. ibidem.

Culpa non est facere quod facit

maior pars hominum. ibide.

Delinquens in vno, factus est omnium reus. ibid.

Delinquendi materia debet præcedi. ibidem.

Nocens est, qui aut innocenti nocet, aut nocenti parcit, ut pluribus noceat. Lañ. de ira Dei.

Peccatum nihil est, & nihil sunt homines, dum peccant. Aug. sup. Ioann.

Quis peccat in eo, quod nullo modo cauere potest? ibid. lib. 3. de libe. arbit.

Peccantium multitudo impunitatē non facit criminis. Ambros. ad virg. laps.

Peccatores emendandi, non abiciendi. ibidem.

Peccata minima pro maximis cauenda sunt. Hieron. ad Sel.

Culpa fauoribus nutrita incessanter crescit. Greg. li. 5. mor.

Culpa deleta, si delectat, rursum animam maculat. ibide lib. 9. mor.

Cum culpa animam tentat, mens vite breuitatem inspicit. ibidem.

Culpa prius in cogitatione est, postmodum in opere. ibidem

lib. 14. mor.

Vitam animæ qualibet culpa polluit. ibid. 10. mor.

Culpa peruersis sua pœna est. ibidem. 15. mor.

Culpa superbiæ est docere meliorem. ibidem 16. mor.

In culpa nulla libertas est. ibidem 15. mor.

Peccare leuius est, quā post peccatum non pudere. Chrysostom.

Peccatores equi diaboli sunt. ibidem aduers. Iud. orat. 3.

Peccator hic punitus, beatior impunito. ibidem super Luc. cap. 16. de Lañ. Conc. 3.

Peccatorum magnitudinem scire, non parua via ad virtutis reditum. ibidem in cap. Gen. 1. Hom. 6.

Peccati pœna peccatum est. Chrysostom. de Adam & Eua. Homil.

Peccati natura, grauissimum pondus. ibidem de Iacob, & Esau. serm.

Peccata omnia confiteri, impossibile. ibidem in illud Psal. Quis est homo, &c.

Peccatum magnus demon. ibi-

dem super Matth. cap. 5. Homil. 16.

Peccatum plumbi taleum est. ibidem super Matth. cap. 1. Hom. 1.

De peccatis non dolere, exitiale. ibide ex Luc. cap. 16. de Lañ. conc. 4.

Peccati omne ex stultitia ortum habet. ibidem super Ioan. cap. 6. Hom. 41.

Peccata quæ publicè nocent, maxime vitanda. ibidem super Ioann. cap. 12. Hom. 67.

Peccatum impudentiores facit. ibidem super Act. Apost. cap. 4. Hom. 10.

Peccatum relinquit in anima venenum. ibidem super Act. Apost. cap. 19. Hom. 41.

Peccatum omne corruptio est. ibidem super Epist. ad Ephes. serm. 20.

Peccata aliorum pios modestos reddunt. ibidem super Epist. ad Philipp. serm. 10.

Peccatorum rognus lachrymis extinguendus. ibidem de penit. Hom. 5.

Peccatorum memoria, utilis res est. ibidem de penit.

Reatu culpæ depressus, ad Deū
lenare faciem non audet. i-
bidem.

Culpas nostras negligendo, ca-
rū iudicium ignoramus. ib.

Culpa præcedens est causa se-
quentis, & sequens est cau-
sa præcedentis. ibid. 25. mor.

Culpæ culpis feriuntur. ibid.

Pœna debetur culpæ non præ-
mium. ibid. 16. mor.

In parua deterius aliquando
quàm in maiore culpa pecca-
tur. ibid. in Past.

Culpa populi aliquando prala-
to inscribitur. ibid. sup. 1. Reg.

Sicut ager ad medicum, sic pec-
cator se habere debet ad Deū.
Bernard. in sent. suis.

Peccator dissolui non cupit, sed
formidat. Bern. sup. Cant ser-
mo. 56.

Peccator humilis melior est
quàm iustus superbus.

Peccatorum culpa Deo inculpa-
tissimo nō est scribenda. Chry-
sost. sup. Genes. 14.

Culpa non necessitatis est, sed
voluntatis. ibidem serm. 5. in
cap. 2. Epist. ad Rom.

Peccata & vitia sunt tanquā

parietes inter Deum & ho-
mines mediantes. Bern. super
Cant. sermo. 56.

Peccatum morbus est animæ.

ibid. de aduent. Dom. Hom. 1.

Homo peccando Dei similitudi-
nem perdit. Greg. 19. mor.

Homo & peccator, quasi duo
rei sunt. August. tract. 13. in
Euang. Ioann.

Infernus.

Gehenna supplicio amissio
regni calorū grauior.
Chrysost. sup. Mat. Hom. 24.

Gehennam esse ne per experien-
tiam discamus. idem sup. E-
pist. ad Rom. serm. 32.

De gehenna persuasum esse,
multum utilitatis affert. idē
sup. Epist. ad Thessal. Hom. 8.

Gehenna Dei providentiam cō-
mendat. idem sup. Epist. ad
Timoth. Hom. 15.

Infernus, terra tenebrosa est.
Greg. 9. Mor.

In inferno dolor dilaniat, &
pauor angustiat. ibid.

Inferno profundior Deus est. i-
bidem.

Apud inferos nulla nec veri-
tas, nec ratiocinatio est. Au-
gust. de Ver. relig. cap. 51.
In inferno alius alio inferior.
idem in Enchir. ad Laurent.
cap. 3.

Diabolus.

Diabolus cū seruos Dei
tentat, etiam utilitati
seruit: cū eos per tentatio-
nes non decipit. Bernard. ad
Sor.

Diabolus scandalorum magi-
ster. idem in Epist.

Diaboli abiectio nobis debet
esse humiliationis occasio. idē
sup. Cant. serm. 55.

Inuider diabolus humano ge-
neri, volens illud habere sub-
iectum, quia præuidit homi-
nem Deum futurum. Bern.
sup. Cant. serm. 18.

Diaboli multa nomina. Hier.
ad Damas.

Diabolus sanctos adoritur. idē
ad Eustoch.

Antichristus in fine mundi
aduemet. Greg. lib. 4. Moral.
cap. 11.

Sicut Christus simplices, & i-
diores elegit, ita antichristus
astutos, & duplices in fine
mundi eliget. Greg. li. 3. Mor.
cap. 6.

Antichristus vult videri Deo.
idem sup. 1. Reg. cap. 2.

Antichristus sua fallacia bre-
ui tempore prosperabitur. idē
Mor. 29. cap. 10.

Tota virtus diaboli in antichri-
sto stringitur. idē Moral. 22.
cap. 11.

In persecutione antichristi, præ-
dicatio & patientia sanctorū
periclitabitur. Greg. 3. Mor.
cap. 4.

Antichristus erit gladius
diaboli. ibid.

Demonum manus euadere, ma-
gnū, imo maximum est. i-
dem in 1. Reg.

Dæmones bene agentibus sem-
per inuident. ibidem.

Dæmonia in cordibus reprobo-
rum tot requiescunt, quot de-
sideria immunda. ibid.

De diaboli manu nō euaditur,
nisi citius ad penitentiam
recurratur. idem 1. Mor.

Diabolus primò opera nostra,

deinde verba, & tandem cogitationes accusat. idem 2. Mor.

Cum diabolus mala, quæ accuset, non inuenit, ad malum flectere ipsa bona querit. ibid. Non est formidandus diabolus, sed vis diuina timenda. ibidem.

Diabolus à facie Domini exiit, quia potestatem temptationis accipiens, ad malitia sua vota peruenit. ibid.

Diabolus non solum intuetur, quid faciat, sed quādo faciat. idem 2. Mor.

Diabolus acrius insurgit, quando disciplina custodes ventri seruire cognoscit. ibid.

Diabolus humilitate nostra stermitur. ibid.

Diabolus patientia nostra superatur. ibidem.

Diabolus saepe nostris cogitationibus se interferit. idem 3. Mor.

Diabolus non solum per seipsum, sed & per eos, qui nobiscum sunt, nos tentat. idem 4. Mor.

Diabolus quò valentius vincitur,

eò adhuc ad insidias ardentius instigatur. ibid.

Nullus ad hunc mundum venit, qui non diaboli aduersa sustinuerit. ibid.

Diaboli versutia baptismi sacramento superatur. idem 4. Mor.

Diabolus non cessat primam, quam intulit, culpam augere. ibidem.

Diabolus cum reprobis una persona est. ibid.

Diabolus contra consentientes fortis est, contra resistentes debilis. ibid.

Diabolus aliis leo, aliis formica. ibidem.

Dentes diaboli sunt bonorum persecutores. idem 9. Mor.

Diabolus nocendi potestatem non habet, nisi ei voluntas Dei permiserit. idem lib. 14. Mor.

Insidie diaboli bonorum utilitati seruiunt, quos purgant, dum tentant. idem 16. Mor.

Omnis voluntas diaboli iniusta est, & tamen omnis eius potestas iusta. idem 18. Mor.

Diabolus leuiat, quæ Deus minatur.

minatur. idem 24. mor.

Diabolus eos tentare negligit, quos quieto iure se possidere sentit. ibidem.

Diabolus in reprobis cordibus, quasi in antro suo latet. idem 27. Mor.

Diabolus sub virtutum specie, iniqua nobis opponit. idem 31. Mor.

Diabolus victus de temptatione libidinis, elationem suggerit de seruata castitate. ibid.

Diabolus in peccatoribus ardentius ante mortem satagit, omne exaggerans peccatum. idem 32. Mor.

Diabolus expulsus, acriores conatur infligere stimulos. ibid.

Casus diaboli debet hominem ab elatione terrere. ibid.

Diabolus est Dei seruus sempiternus ex pacto. idem 33. mor.

Diabolus se transfert interdum in angelum lucis. ibidem.

Diabolus aliter tentat iustos, aliter mundanos. ibid.

Diabolus tanto crudelius saeuit, quanto magis mundus senescit. ibidem.

Diabolus prius tentandum vir

tutibus spoliatur, quam qui tentatur, intelligat. ibid.

Diabolus plures variis illusionibus decipit. idem 34. Mor.

Diabolus est lupus oues dilanians. idem in Euang. Ho. 13.

Diabolus à secundo homine eisdem temptationibus victus est, quibus primum vicerat hominem. idem in Euang. Homil. 17.

Diaboli insidias subtiliter cauere debemus. idem ex Regist. lib. 5.

Diabolus otiosa menti cautè insidiatur. idem ex Regist. lib. 7.

Diabolus tanto ardentius saeuit, quanto feruentius ad caelestem patriam anhelare cognoscit. ibidem.

Demonibus non credendum est, si vera dicat. Chrysost. super Luc. de Laz. conc. 1.

Dæmones etiam vestes sanctorum formidant. idem contra Gent. lib. 1.

Satam etiam in somno nos tentat. idem sup. Act. Aposto. Homil. 41.

Satan ex hominibus bruta fa-

cere studet. idem ad popul.
Antioch. Homil. 50.

Diabolus mala bestia. Chryso.
sup. Gen. Hom. 42.

Diaboli ars est per similitudi-
nes decipere. idem sup. Matth.
Homil. 47.

Diabolus mansuetas, humiles,
castos, eleemosynarios, etiam
habet. idem sup. Matth. 4.
Homil. 5.

Diabolus, tyrannus crudelis.
idem sup. Matth. Hom. 14.

Diabolus apud diuites non o-
pus habet multo labore. Chry-
sost. sup. Act. Apost. Ho-
mil. 52.

Diabolus ex nobis ipsis sortitur
occasionem. idem ser. 4. sup.
Epist. ad Cor.

Diaboli locus, peccatum. idem
ser. 8. sup. Epist. ad Rom.

Diabolus lutam praeber, ut au-
rum auferat. idem ad pop.
Antioch. Homil. 31.

Diabolo mali principium inua-
dendi praestant. ibid.

Hofis antiquus in iuueni ne-
quitia valde reficitur. Gre-
gor. sup. 1. Reg.

Hofis inuisibilis credendo vin-

citur Aug. ser. 8. de Verb.
Domini.

Hostes indefessi nos assidue op-
pugnant modo aperte, modo
fraudulenter, quos ne videre
quidem possumus, quanto mi-
nus cauere. Bern. sup. Euang.
sep. pan. ser.

Satan nihil facere putat, nisi a-
nimam sauciet. Greg. 2. Mor.

Demonos voluntatem nocendi
habent, sed non potestatem.
Aug. 2. de Trin. cap. 7.

Demonos vafri sunt, non sa-
pientes. idem 11. de Ciuitate
Dei. cap. 4.

Demonos superare omnes pos-
sumus. idem lib. 5. contra Iu-
lian. cap. 4.

Damnatus.

Damnati non solum foris
sentiant tormenta, sed
etiam intus cruciantur. Gre-
gor. lib. 6. Mor.

Damnati per ignem crucian-
tur in corpore, & per dolore
ardent in mente. id. lib. 16.
Mor.

Damnatis ad poenam seruatur

cognitio, et memoria. idem in
Euang. Hom. 39.

Nullus sine cogitatione dam-
nandus est. idem ex Regist.
lib. 2.

Damnati in inferno videt bea-
tos in calo. idem in 1. Reg.

Maxima poena damnatorum
est, carere fruitione diuina.
Aug. in Enchir. cap. 14.

Damnationi aeterna nullum ma-
lum potest comparari. id. de
Catech. rud.

Iudicium extremum.

Quis iram Christi toleret,
cuius mansuetudo non
potuit tolerari? Gre-
gor. sup. Euang. Hom. 2.

Iudicij extremi consideratio nos
deterret a peccatis. Amb. ad
Virg. laps.

Quoties diem illum considero,
toto corpore contremisco: siue
enim comedo, siue bibo, siue a
liquid aliud facio, semper vi-
detur illa ruba terribilis so-
nare in auribus meis, surgi-
te mortui venite ad iudicium.
Hier. in Epist.

Iudicij tempus misericordiam
non recipit. Chrysostom.

Vnusquisque in eo iudicabitur,
in quo inuentus fuerit. Au-
gust. de Salut. docum.

Pessimè iudicabuntur falso iu-
dicantes. idem sup. Psalm. 25.

Melius est Christum modo ar-
guentem, & docentem audi-
re, quam in die iudicij iudi-
cantem. Bern. sup. Psalm.

Delictorum in die iudicij sera
recordatio est. Chrysost. super
Matth. Homil. 55.

Iudiciū Dei non indiget accu-
satore.

Hac homini sententia imputa-
tur, in qua moritur. Augu-
ex utroque test. 102.

Index supremus ante iudicium
placari potest, in iudicio non
potest. Gregor. 15. Mor.

In die iudicij reprobi erubescēt.
Greg. 8. Mor.

Iudicium Dei nec peccator, nec
iustus effugit. idem 9. Mor.

Malos in iudicio et boni, et ma-
li accusabunt. idem 15. Mor.

Proponendum est contra se fu-
turum iudicium. idem 25.
Mor.

IVDIC. EXTREM. IVDICIA DEI.

Quidam in iudicio iudicantur,
& pereunt: quidam in iudi-
cio non iudicantur, et regnāt.
idem 25. Mor.

Christus in iudicio tranquillus
iustus, & iratus apparebit in-
iustus. idem 31. Mor.

In die iudicii penitentia im-
piorum irrita erit. idem 33.
Mor.

Ad iudicium sine intermissio-
ne properamus. idem sup. E-
uang. Hom. 15.

In iudicio pastores cum suis gre-
gibus apparebunt. ibid.

Iudicii venturi sententiam fu-
gere per penitentiam possi-
mus. Greg. in Regist.

Iudicia Dei.

Iudicia diuina dum nesciun-
tur, nō audaci sermone di-
scutienda sunt, sed formidolo-
so silentio veneranda. Greg.
in Mor.

Rationem de occulto Dei iudi-
cio querere, nihil aliud est,
quam contra eius consilium
superbire. idem Hom.

Operum Dei causa si lateat ho-

minem, non se obliuiscatur es-
se hominem, nec propterea
Deo det insipientiam, quia
non bene capit eius scientiam.

August. de Spir. & lit.

Iudiciorum Dei contemplatio
tremorem inducit, & efficit
ad sapientiam initia contem-
plantem. Bernard. sup. Cant.
Serm. 34.

Quia homo de humo sumptus
est, iudicia Dei discutere di-
gnus non est. Greg. 11. Mor.

Tanta debent iudicia Dei hu-
militate venerari, quanta ob-
scuritate nequeunt. Idem 27.
Mor.

Inuisibilia.

Inuisibilia Dei per animam
rationalem, quam per alia,
que facta sunt melius conspi-
ciuntur. Bern. sup. Psalm. 84.

Inuisibilia credenda multis ar-
gumentis probata. Aug. de
Fide rerum inuis.

Inuisibilium omnium maxi-
mum, Deus est. idem lib. 11.
de Ciuit. Dei. cap. 4.

Inuisibilia in nobis meliora

INVISIBILIA.

sunt. idem Serm. 17. de Ver.
Apost.

Ira Dei.

Ira Dei tunc metuenda est,
cum peccata non punit. Ber-
nar. sup. Cant. Ser. 42.

Non dolere, quia peccaueris, ma-
gis indignari facit Deum, at-
que irasci, quam id ipsum,
quod ante peccaueras. Greg.
5. Mor.

Ex ira Dei est ad bonum tar-
ditas, ex ira Dei est ad ma-
lum pronitas. August. in En-
chir. cap. 7.

Ex ira Dei aliquando delicta
non intelligimus, ne peniten-
tia sequatur. Cyr. li. 1. Epist.

Diuinitati Dei secreta mentis
patent: ita viuamus, ut &
propitium semper habeamus,
et nunquam mereamur ira-
tum. Lact. de Ira Dei.

Dei indignatio, nō ultionis exe-
cutio, sed absolutionis opera-
tio magis est. Ambr. 1. de
Penit.

Ad iram Deus prouocatur,
quando mala in Deum non

IRA DEI.

363

puniuntur. Gregor. in Regist.
Deus iratus aliquando petenti-
bus concedit petita. Aug. 1.
de Pecc. & merit.

Quis Christi iram toleret, cu-
ius mansuetudo non potuit to-
lerari? Greg. sup. Euag. Ho. 2.

Excommunicatio.

Sententia excommunicationis
pastoris siue iusta siue in-
iusta metuenda est. Greg. in
Regist.

Si quis illicitè quempiam ex-
communicat, seipsum, non il-
lum excommunicat. ibidem.

Infidelitas.

Ignorantiam infidelitas parit.
Chrys. sup. Epist. ad Timor.
Hom. 3.

Librorum diuinorum nullam
consuetudinem habens, non
marum incredulum esse. idē
aduers. vitu. vit. monast. li. 3.

Incredulitas quietem animi pa-
rit. idem sup. Epist. ad Corin.
Homil. 17.

Incredulitas peccatum peccato-

rum omnium. August. sermo. 60. de Verb. Dom.

Infideles Christum contumeliis lacessere non cessant. Greg. li. 6. Mor.

Resurgunt infideles non ad iudicium, sed ad tormentum. idem 26. Mor.

Sine obedientia quisque infidelis esse conuincitur. idem.

Infidus homo suo malo cordatus est. August. lib. de Beat. vit. disput. 3.

Infidelium vita omnis, peccatum est. idem lib. Sent. 106.

Infideles quantumvis probi, boni tamen dicendi non sunt, sed mediocriter mali. idem super Psalm. 25.

Infidelium numerus semper maior. idem super Psalm. 114.

Infidelium pater, diabolus: et mater, Babylon. idem. super Psalm. 26.

Tentatio.

Tentari tantum permittitur, quantum nobis prodest. Aug. super Psalm. 61.

Tentatione unusquisque se di-

scit. Idem super Psalm. 36.

Tentatio ad probationem non ad desolationem est. Ber. super Psalm.

Credentes et baptizati ad tentationem statim preparandi sunt. Basil. in Sum. mor.

Tentationibus nemo se ultro obiciat, sed oremus potius, ne intremus in tentationem. ibi.

Tentationibus resistendo victoria acquiritur. Bern. de Quadrag. Serm. 5.

In tentationibus et afflictionibus esse, diuina providentia est. Chrysost. super Genes. Homil. 44.

Tentationes signum sunt, quod deus nostri curam habeat. idem super Gen. Hom. 33.

In tentationes saepe iusti cadunt, et improbi euadunt. idem super Genes. Hom. 33.

Tentationes quaedam eueniunt Deo permittente, quaedam Deo iubente. idem super Epist. ad Heb. Homil. 25.

Tentationum natura religiosiores facit. idem super Matth. Hom. 11.

In tentationibus armatura deprecatio est. Chrysost. super act.

Apost. Rom. 3.

Quicumque tentatur, iuste tentatur. Greg. 17. Mor.

Aliud est tentari, aliud tentationi consentire. Idem 21. Mo.

Differentier tentamur vitiiis, et atterimur flagellis. Idem 23. Mor.

Immunda tentatio ab ipso homine nascitur. Idem 11. mor.

Tentationibus resistere non potest qui verbi Dei gladium postponit. idem 19. Mor.

Festine resistendum est tentationi in corde nascenti. nam statim roboratur. Idem 21. Mor.

Tentationis violentia cogitationes virtutum deturbat. Idem 26. Mor.

Tentatio cuique fit, iuxta mores suos. idem super 1. Reg.

Tentatio immundorum spirituum, nox est. ibidem.

Tentatus deuotione vincit demonem. ibidem.

Tentati morti appropinquant, nisi per Deum liberentur. idem 23. Mor.

Vita nostra in hac peregrinatione non potest esse sine pecca-

to, sine tentatione: quia profectus noster per tentationem nostram fit: nec sibi quisquam innotescit, nisi tentatus: nec potest coronari, nisi vicerit: nec potest vincere, nisi certauerit: nec potest certare, nisi inimicum, et tentationes habuerit. Aug. super Psalm. 60. Duplicem aciem producit mundus contra milites Christi: blanditur enim, ut decipiat: terret, ut frangat. Non nos terreat credulitas aliena, et victus est mundus, ad utroque aditus occurrit Christus, et non vincitur Christianus. August. in Serm. sanct. Vinc.

Bonus si fuerit, qui tibi praest, nutritor tuus est. malus si fuerit, teatator tuus est, et nutrimenta libenter accipe, et in tentatione approba te. Aug. de Verb. Dom. Ser. 6. Deus ipse omnium rector, ac dominus cum omni angelorum militia certamentum expectat, tibi que contra diabolum dimicanti parat aternitatis

TENTATIO.

coronā. Amb. in quad. Epist.
Plerumque qui plus in contem-
platione rapitur, contingit, ut
amplius in certamine fatige-
tur, sicut quibusdam contin-
gere bene proficientibus solet:
quorum mentes dum aut cō-
punctio mentis afficit, aut con-
templatio super semetipsam
rapit: statim etiam tentatio
sequitur, ne de iis, ad quæ ra-
pta est, extollatur. Gregor.
Hom.

Hostis noster quanto magis nos
sibi rebellare conspiciat, tanto
amplius expugnare conten-
dit: eos enim pulsare negligit,
quos quieto iure se possidere
sentit. ibidem.

Humanum est in corde tenta-
tionem perpeti: demoniacum
verò est in tentationis certa-
mine, & in operatione supe-
rari. Greg. in Past.

Hostis nostri malitia tanta ar-
te se palliat, ut plerumque an-
te deceptionis oculos, cul-
pas virtutes fingat, ut inde
quisque quasi expectet præ-

mia, unde aterna dignus est
invenire tormenta. Gregor. in
Mor.

Quis sit spiritus, qui loquitur,
ipsa suggestio declarabit: sem-
per enim spiritus carnalis
mollia, spiritus mundi vana,
spiritus malitia semper ama-
ra loquitur. ibid.

Antiquus hostis ex proprio
certamine dum se succumbe-
re considerat, ad alia tentatio-
nū bella restaurat: intuetur
humani generis quiuscunq;
que mores, cui vitio propin-
qui sint: & illa opponit ante
faciem, ad quæ facilius novit
inclinare mentem. ibidem.

Non impulit, non tetigit: & a-
men dixit. Mitte te deorsum,
ut intelligamus, quod qui o-
bedit diabolo, ipse se deponit.
diabolus enim suggerere
potest: cogere non po-
test. Chrysost.
sup. Matt.

FINIS.

Sancho

ac. Jan
in debet
fructi

